महाराष्ट्र राज्य
सांख्यिकी गोषवारा

STATISTICAL ABSTRACT
OF
MAHARASHTRA STATE

1982-83
1983-84

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

DIRECTORATE OF ECONOMICS & STATISTICS
GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
BOMBAY

Government Press Nagpur
1988

[किंमत रू. ६५-००]

महाराष्ट्र राज्य सांख्यिकी गोषवारा

STATISTICAL ABSTRACT

OF

MAHARASHTRA STATE

FOR THE YEAR

1982-83 & 1983-84

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
DIRECTORATE OF ECONOMICS AND STATISTICS
GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
BOMBAY

GOVERNMENT PRESS, NAGPUR
1988

प्रस्तावना

राज्य सांख्यिकी गोषवारा हे प्रकाशन १९८२-८३ आणि १९८३-८४ या वर्षांकरिता इंग्रजी आणि मराठी अशा दोन्ही भाषांतून तयार करण्यात येत आहे. या प्रकाशनामध्ये महाराष्ट्र राज्यातील [illegible]र्थिक बाबींवरील माहिती शक्यतो १९८२-८३ आणि १९८३-८४ या वर्षांकरिता दिलेली आहे. या प्रकाशनामध्ये प्रथमच (अ) पशुधन गणना, १९८२ आणि (ब) कृषि गणना, १९८०-८१ या संबंधीची माहिती समाविष्ट करण्यात येत आहे.

२. या प्र काशनाचे स्वरुप केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, नवी दिल्ली, यांच्या शिफारशीनुसार थोडेसे बदलण्यात आले आहे. पूर्वीच्या अंकातील तक्त्यांचा संदर्भ लक्षात यावा यासाठी तक्त्यांच्या नवीन क्रमांकापुढे त्या त्या तक्त्यांचे जुने क्रमांकही देण्यात आले आहेत.

३. याशिवाय या प्रकाशनामध्ये महाराष्ट्र राज्याचा एक नकाशा आणि काही आलेख यांचाही समावेश करण्यात आला आहे.

४. महाराष्ट्र राज्य व त्यातील जिल्ह्यांतील सामाजिक व आर्थिक बाबींचा अभ्यास करू इच्छिणाऱ्यांना हे प्रकाशन संदर्भ ग्रंथ म्हणून उपयुक्त होईल अशी आशा आहे.

५. राज्य शासन, केंद्र शासन, स्थानिक संस्था आणि इतर संस्थांचो निरनिराळी खाती व कार्यालये यांनी आवश्यक ती माहिती प्रकाशनाच्या या विसाव्या अंकात समाविष्ट करण्यासाठी दिली त्यांच्या या सहकार्याबद्दल मी आभारी आहे.

मुंबई,
दिनांक २२ जुलै १९८७.

सु. म. विद्वांस,
अर्थ व सांख्यिकी संचालक, मुंबई.

PREFACE

The Statistical Abstract for the year 1982-83 and 1983-84 is being published (both in Marathi and in English) and it gives data on socio economic characteristicts of the State mostly for the year 1982-83 and 1983-84. In this issue tables based on (a) Livestock Census, 1982 and (b) Agricultural Census, 1980-81 have been reproduced for the first time in the publication.

2. The form of the publication has been slightly changed on the lines of recommendations of the Central Statistical Organisation, New Delhi. In order to facilitate reference to the previous tables, their numbers have been given in the bracket after the new numbers of the tables.

3. A map of Maharashtra State and charts have also been included in this issue.

4. It is hoped that this publication will be found useful as a reference book by those interested in making socio economic studies of Maharashtra and its districts.

5. I am thankful to the different Departments and Offices of the State Government, Government of India, Local Bodies and other Organisations for their co-operation in supplying requisite data for inclusion in this publication, which is the twentieth in the series.

Bombay:
Dated 22nd July 1987.

S. M. Vidwans,
Director of Economics and
Statistics, Bombay.

महाराष्ट्र राज्य सांख्यिकी गोषवारा

STATISTICAL ABSTRACT OF MAHARASHTRA STATE

1982-83 and 1983-84

अनुक्रमणिका — CONTENTS

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
	(*i*) प्रास्ताविक	(xi)	Introductory
	(*ii*) जिल्ह्यांच्या पुनर्रचनेबाबतची टिप्पणी ..	(xii)	Note on reorganisation of districts in Maharashtra.
	(*iii*) दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र (सामान्य माहिती, भारताशी तुलना).	1	Maharashtra State at a glance (General information, comparison with India).
	(*iv*) निवडक विषयांवरील सारांशाचे तक्ते ..	7	Summary tables on selected topics
	(*v*) निवडक निर्देशांक	21	Selected indicators
	1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या :		**Area And Population :**
1·1 (1·1)	१९८१ च्या जनगणनेनुसार क्षेत्रफळ व लोकसंख्या	53	Area and population according to 1981 population census
1·2 (1·2)	१९०१ पासूनचा लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार	56	Decadal variation in population since 1901
1·3 (1·3)	खेड्याचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण.	62	Villages classified by population
1·4 (1·4)	शहरे/शहर संकुलांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण	64	Towns/Urban agglomerations classified by population
1·5 (1·5)	शहरांची, नागरी भागांची आणि ग्रामीण भागांची लोकसंख्या.	66	Population of towns, urban areas and rural areas
1·6 (1·6)	साक्षरतेची टक्केवारी	73	Percentage of literacy
1·7 (1·7)	अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती यांची लोकसंख्या.	74	Population of Scheduled Castes and Scheduled Tribes
1·8 (2·1)	लोकसंख्येची आर्थिक वर्गवारी, १९८१	76	Economic classification of population, 1981
1·9 (2·2)	बिगर शेती व्यवसायातील कामगारांचे मुख्य व्यवसाय गटानुसार वर्गीकरण (१९७१).	85	Occupational classification of persons at work other than cultivation into main divisions (1971).
1·10 (2·3)	राज्यातील बिगर शेती व्यवसायातील कामगारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण (विभाग, गट वगैरे प्रमाणे).	88	Occupational classification of persons at work other than cultivation in the State (according to divisions, groups, etc.)
1·11 (2·4)	काम करणाऱ्यांचे औद्योगिक गटानुसार (शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण.	92	Industrial classification of persons at work (other than cultivation) by divisions and major groups.
1·12 (2.5)	वस्तुनिर्माण प्रक्रिया, सेवा व दुरुस्ती या उद्योगधंद्यात काम करणाऱ्यांचे घरगुती उद्योगधंदे व बिगर घरगुती उद्योगधंदे यानुसार वर्गीकरण.	102	Distribution of workers in manufacturing, processing, servicing and repairs by household industry and non-household industry.
1·13 (2·6)	बिगर घरगुती उद्योगधंदे, व्यापार, व्यवसाय किंवा सेवा हा प्रमुख व्यवसाय असणाऱ्याचे लिंग व कामाच्या प्रकारानुसार व उद्योगधंद्यानुसार वर्गीकरण.	105	Industrial classification by sex and class of workers of persons at work in non-household industry trade, business, profession or services as main activity.
1·14 (2·7)	काम करणाऱ्या व काम न करणाऱ्या स्त्रियांचे प्रमुख व्यवसाय व वयोगटानुसार वर्गीकरण.	108	Female workers and non-workers according to main activity classified by age groups.
1·15 (2·8)	काम करणाऱ्या व काम न करणाऱ्या स्त्रियांचे प्रमुख व्यवसाय व वैवाहिक स्थितीनुसार वर्गीकरण.	110	Female workers and non-workers according to main activity classified by marital status.
1·16 (2·9)	काम न करणाऱ्या व्यक्तीचे व्यवसाय, प्रकार व लिंग यानुसार वर्गीकरण.	112	Persons not at work classified by type of activity and sex.
	2. पर्यावरण सांख्यिकी :		**Environment Statistics :**
A(3·1)	महाराष्ट्रातील निरनिराळ्या केंद्रातील तपमान, १९८२	116	Temperature at different centres in Maharashtra State, 1982.
B(3·1)	महाराष्ट्रातील निरनिराळ्या केंद्रातील तपमान, १९८३.	117	Temperature at different centres in Maharashtra State, 1983.
C(—)	निरनिराळ्या केंद्रानुसार सापेक्ष आर्द्रता, १९८२.	118	Relative humidity at different centres, 1982

अनुक्रमणिका—चालू.

CONTENTS—*contd.*

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
2·1D (New)	निरनिराळ्या केंद्रानुसार सापेक्ष आर्द्रता, १९८३	119	Relative humidity of different centres, 1983
2·2 (3·2)	सामान्यपणे पडणाऱ्या पावसाचे दिवस आणि पाऊस यांची मासिकवार आकडेवारी.	120	Monthwise normal number of rainy days and rainfall
2·3A (3·3)	विविध केंद्रांचे ठिकाणी पडलेला पाऊस, १९८२..	122	Rainfall at different centres, 1982
2·3B (3.3)	विविध केंद्राचे ठिकाणी पडलेला पाऊस, १९८३	140	Rainfall at different centres, 1983
	3. जीवनविषयक माहिती :		**Vital Statistics :**
3·1 (15·1)	महाराष्ट्र राज्यातील जीवनविषयक महत्त्वाचे दर	160	Important vital rates in respect of Maharashtra State
3·2 (15·2)	जन्म दर, मृत्यू दर व बाल मृत्यू दर	161	Birth rates, death rates and infant mortality rates
3·3A (15·3)	प्रमुख कारणानुसार मृत्युंची महाराष्ट्रातील जिल्हावार संख्या, १९८२.	163	Number of deaths by principal causes in districts of Maharashtra, 1982.
3·3B (15·3)	प्रमुख कारणानुसार मृत्युंची महाराष्ट्रातील जिल्हावार संख्या, १९८३.	170	Number of deaths by principal causes in districts of Maharashtra, 1983.
	4. गृहनिर्माण :		**Housing :**
4·1 (25·1)	घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी (१९८१)	182	Classification of houses according to use (1981)
4.2 (25·2)	वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार १९७१ च्या जनगणनेत गणना केलेल्या १,००० कुटुंबांचे वर्गीकरण.	186	Distribution of 1,000 Census households according to number of rooms occupied (1971).
	5. शिक्षण :		**Education :**
5.1 (14·1)	शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्था व विद्यार्थी ..	190	Institutions and enrolment by type of education
5.2 (14·2)	पटावरील विद्यार्थी व शिक्षकांची संख्या ..	210	Enrolment of students and number of teachers
5·3 (14·3)	पूर्व-प्राथमिक, प्राथमिक व माध्यमिक शाळांमधील विद्यार्थ्यांची इयत्तावार संख्या.	216	Distribution of pupils by standard (in pre-primary, primary and secondary schools).
5.4 (14·4)	प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण संस्थांतील विद्यार्थ्यांची शिक्षणाच्या माध्यमानुसार संख्या.	220	Distribution of pupils in primary and secondary institutions according to medium of instruction.
5.5A (14·5)	प्रमुख परीक्षांचे निकाल, १९८२-८३ ..	224	Examination results (Major examinations), 1982-83
5.5B (14·5)	प्रमुख परीक्षांचे निकाल, १९८३-८४	227	Examination results (Major examinations), 1983-84
5.6 (14·6)	संस्थेच्या प्रकारानुसार तांत्रिक शिक्षण संस्था ..	230	Distribution of technical institutions by type of institutions.
5.7 (14·7)	तंत्र निकेतन संस्थांची त्यांचे वर्गवारीनुसार संख्या, त्यातील प्रवेश क्षमता, नांव नोंदविलेले, उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी आणि शिक्षकांची संख्या.	232	Number of technical institutions, intake capacity enrolment, outturn and number of teachers by category of institution.
5.8 (14·8)	शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील मंजूर केलेल्या जागा, प्रवेश क्षमता व उत्तीर्ण झालेल्यांची संख्या.	233	Number of sanctioned seats, intake capacity and outturn of Government industrial training institutes.
5.9 (14·9)	अभियांत्रिकी, तंत्रशास्त्र व तंत्रनिकेतन अभियांत्रिकी महाविद्यालयाच्या अंतिम वर्षाच्या परिक्षेस बसलेल्या व उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या.	234	Number of students appeared and passed in final year examination of engineering, technological and polytechnic colleges during the calendar year.
	6. जनता संपर्क :		**Mass Communication :**
6.1 (24·1)	छापखाने व निरनिराळ्या भाषातील नियतकालिके	236	Number of printing presses and number of periodicals in different languages.
6.2 (24·2)	प्रकाशित पुस्तके व नियतकालिके याविषयी सांख्यिकी	242	Statistics of books and periodicals published
6.3 (24·3)	पुस्तके व नियतकालिके यांचे भाषावार वर्गीकरण	242	Classification of books and periodicals according languages.
6.4 (24·4)	प्रसिद्ध झालेली पुस्तके व नियतकालिके यांची विषयवार माहिती.	243	Number of books and periodicals published accord to subjects.

अनुक्रमणिका—चालू.

CONTENTS—*contd.*

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
	7. आरोग्य :		**Health :**
7.1 (15·4)	सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सहाय्यित संस्थांकडून मिळालेल्या वैद्यकीय सुविधा.	246	Medical facilities available through public and public aided institutions.
	8. कुटुंब कल्याण :		**Family Welfare :**
8.1 (15·5)	कुटुंब कल्याण केंद्रांची संख्या व त्यांचे कार्य ..	248	Number of family welfare centres operating and work done.
	9. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)		**Social Security and Social defence (Police, Crimes and Judicial) :**
9.1 (23·1)	महाराष्ट्र राज्यातील पोलीस यंत्रणेवरील खर्च व पोलीसांची संख्या.	250	Cost and strength of police in Maharashtra State
9.2 (23·2)	महाराष्ट्र राज्यातील पोलीसांची संख्या व त्यावरील खर्च (रेल्वेचा समावेश करून व बृहन्मुंबई वगळून).	254	Strength and cost of police in the State of Maharashtra (including Railways but excluding Greater Bombay).
9.3 (23·3)	बृहन्मुंबईतील दखलपात्र गुन्हे भाग-१ ..	256	Cognizable crimes in Greater Bombay-Part-I
9.4 (23·4)	बृहन्मुंबईतील दखलपात्र गुन्हे भाग-२ ..	258	Cognizable crimes in Greater Bombay-Part-II
9.5 (23·5)	बृहन्मुंबईतील दखलपात्र नसलेले गुन्हे भाग-१ ..	260	Non-cognizable crimes in Greater Bombay-Part-I
9.6 (23·6)	बृहन्मुंबईतील दखलपात्र नसलेले गुन्हे भाग-२ ..	262	Non-cognizable crimes in Greater Bombay-Part-II
9.7 (23·7)	बृहन्मुंबईतील व महाराष्ट्र राज्यातील (बृहन्मुंबई वगळून) चोरीस गेलेली व परत मिळालेली मालमत्ता.	264	Property stolen and recovered in Greater Bombay and in Maharashtra State (excluding Greater Bombay).
9.8 (23·8)	महाराष्ट्र राज्यातील दखलपात्र गुन्हे (रेल्वेधरून परंतु बृहन्मुंबई वगळून) भाग-१.	266	Cognizable crimes in Maharashtra State (including Railways but excluding Greater Bombay) Part-I.
9.9 (23·9)	महाराष्ट्र राज्यातील दखलपात्र गुन्हे (रेल्वेधरून व बृहन्मुंबई वगळून) भाग-२.	270	Cognizable crimes in Maharashtra State (including Railways but excluding Greater Bombay) Part-II.
9.10(23·10)	महाराष्ट्र राज्यातील पोलीस ठाणी व पोलीसांची संख्या (रेल्वेधरून व बृहन्मुंबई वगळून).	272	Police stations and Police force in Maharashtra State (including Railways but excluding Greater Bombay).
9.11(23.11)	इंडियन पिनल कोडखाली महाराष्ट्र राज्यात (बृहन्मुंबईधरून) झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्ह्यांचे प्रयत्नधरून).	274	Cognizable offences (including attempts) under Indian Penal Code in Maharashtra State (including Greater Bombay).
9.12(23·12)	अपील व मूल अधिकारिता वापरणाऱ्या न्यायालयीन अधिकाऱ्यांची संख्या.	276	Number of judicial officers exercising appellate and original jurisdiction in Maharashtra State.
9.13(23·13)	महाराष्ट्र राज्यातील न्यायालयीन निर्णय दिलेली, नवीन आलेली व ज्यात दोषारोप केले अशी प्रकरणे (मुंबई उच्च न्यायालयाचे हद्दीतील).	277	Number of cases decided in and receipts and charges of the court in the State of Maharashtra.
9.14(23·14)	महाराष्ट्र राज्यातील दिवाणी न्यायालयात दाखल केलेल्या दिवाणी दाव्यांची संख्या, वर्णन व मूल्य.	278	Number, description and value of civil suits instituted in the Civil Court in the State of Maharashtra.
9.15(23·15)	महाराष्ट्रातील मूळ शाखेच्या अधिकार क्षेत्रातील दिवाणी प्रकरणांच्या चौकशीचे सर्वसाधारण निकाल.	280	General results of the trial of civil cases of original jurisdiction in Maharashtra.
9.16(23·16)	महाराष्ट्रातील विविध वर्गांच्या न्यायाधिकरणात चालू असलेल्या फौजदारी प्रकरणांचे सर्वसाधारण निकाल.	282	General results of trials of criminal cases in the tribunals of various classes in Maharashtra.
9.17(23·17)	महाराष्ट्र राज्यातील फौजदारी प्रकरणाबाबत अपिले व फेरतपासणीचे सर्वसाधारण निकाल.	284	General results of appeals and revisions in criminal cases in Maharashtra State.
9.18(23·18)	महाराष्ट्र राज्यातील दिवाणी अपिल न्यायालयाचा कारभार.	286	Business of the Civil Appellate Courts in Maharashtra State.

अनुक्रमणिका—चालू

CONTENTS—*contd.*

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
9.19 (23·19)	महाराष्ट्र राज्यात नोंदलेले गुन्हे	287	Number of offences reported in Maharashtra State
9.20 (23·20)	फौजदारी गुन्ह्यांचे बाबतीत दिलेल्या शिक्षा ..	289	Punishments inflicted in criminal cases
9.21 (23·21)	कारागृहातील व दुय्यम कारागृहांतील कैदी. .	290	Prisoners confined in jails and subsidiary jails.
9.22 (23·22)	वर्षात कारागृहात दाखल केलेल्या व वर्षअखेर राहिलेल्या कैद्यांची लिंगानुसार संख्या व चालू वर्षात कैद केलेल्या कैद्यांची (न्यायी कैद्यांची फक्त) लिंग, वय, साक्षरता व पूर्वीच्या व्यवसायानुसार संख्या.	291	Number of convicts admitted during the year and remained at the close of the year by sex and convicts imprisioned during the year by sex, age, literacy and previous occupation (for judicial convicts only).
9.23 (23·23)	कारागृहात दाखल केलेल्या कैद्यांची लिंग, शिक्षेचे स्वरुप व शिक्षेची मुदत यानुसार संख्या (फक्त न्यायिक कैदी).	292	Number of convicts admitted into Jails by sex, nature and length of sentences and convicts admitted into the Jails who had been previously convicted (for judicial convicts only).
9.24 (23·24)	तुरुंगातील कैद्यावर पहारा करणे व त्याची देखभाल करणे यावरील खर्च.	293	Expenditure in guarding and maintaining the prisoners in Jails.
	10. राज्य उत्पन्न :		**State Income :**
10.1 (22·1)	औद्योगिक गटानुसार झालेले राज्य उत्पन्न (चालू किमतीनुसार).	296	State income of Maharashtra at factor cost by industrial origin at current prices.
10.2 (22·2)	औद्योगिक गटानुसार झालेल्या (चालू किमतीनुसार) राज्य उत्पन्नाची टक्केवारी.	298	Percentage distribution of State income by industrial origin at current prices.
10.3 (22·3)	औद्योगिक गटानुसार झालेले राज्य उत्पन्न. (स्थिर १९७०-७१ च्या किमतीनुसार)	300	State Income of Maharashtra at factor cost by industrial origin at constant (1970-71) prices.
10.4 (22·4)	औद्योगिक गटानुसार झालेल्या राज्य उत्पन्नाची टक्केवारी. (स्थिर १९७०-७१ च्या किमतीनुसार.)	302	Percentage distribution of State income by industrial origin at constant (1970-71) prices.
10.5 (22·5)	औद्योगिक गटानुसार झालेल्या राज्य उत्पन्नाचे १९७१-७१ च्या किमतीनुसार निर्देशांक.	304	Indices of State Income by industrial origin at 1970-71 prices.
	11. शेती :		**Agriculture:**
11·1 (4·1)	जमिनीचा वापर	310	Land utilization.
11·2 (4·2)	प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन	314	Area and outturn of principal crops.
11·3 (4·3)	मुख्य पिकाखालील क्षेत्र	322	Area under major groups of crops.
11·4 (4·7)	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांखालील क्षेत्राचे निर्देशांक.	324	Index numbers of area of principal agricultural commodities in Maharashtra State.
11·5 (4·8)	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांच्या उत्पादनाचे निर्देशांक	325	Index numbers of production of principal crops of agricultural commodities in Maharashtra State.
11.6 (4·9)	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांच्या सरासरी उत्पादनाचे निर्देशांक.	326	Index Numbers of average yield of principal agricultural commodities in Maharashtra State.
11.7 (4·10)	जिल्हावार बांधबंदिस्ती केलेली जमीन ..	328	Area bunded in each district.
11.8 (4·11)	शेतीची यंत्रे आणि अवजारे	330	Agricultural machinery and implements.
11·9 (4·12)	वहितीची खाती आणि त्यांचे क्षेत्र	332	Number of operational holdings and area operated.
11.10 (4·13)	वहितीच्या खात्यांचा आकार वर्गाप्रमाणे खात्यांची संख्या व त्यांचे एकूण क्षेत्र.	333	Number of operational holdings and area operated by size class of operational holdings.
	12. जलसिंचन :		**Irrigation :**
12·1 (4·4)	सिंचनाच्या निरनिराळ्या साधनांनी भिजलेले क्षेत्र	336	Area irrigated by different sources of irrigation.
12·2 (4·5)	विविध पिकांनुसार सिंचनाखालील क्षेत्र ..	338	Area irrigated under different crops.
12·3 (4·6)	एकूण बागायती विहिरींची संख्या	340	Total number of irrigation wells.

अनुक्रमणिका—चालू.

CONTENTS—*contd.*

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
	13. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय :		**Animal Husbandry & Dairying :**
13.1 (5·1)	जिल्हावार पशुधनाची संख्या	342	Live stock in each district.
13.2 (5·2)	उपचार केलेल्या व खच्ची केलेल्या जनावरांची संख्या	346	Animals treated and castrated.
13.3 (5·3)	पशुवैद्यकीय संस्थांची संख्या	354	Number of veterinary institutions.
13.4 (5·4)	पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती	355	Miscellaneous statistics relating to animal husbandry.
	14. वनशास्त्र व लाकूडतोड :		**Forestry and Logging :**
14.1 (6·1)	निरनिराळ्या प्रकारच्या वनाखालील क्षेत्र	358	Area under different types of forests.
14.2 (6·2)	प्रमुख व गौण वनोत्पादित वस्तूंचे उत्पादन	362	Production of major and minor forest products.
	15. मत्स्यव्यवसाय :		**Fisheries :**
15.1 (7·1)	खारवण केंद्रात केलेली माशांची आयात, मिठाचे वाटप आणि खारवलेले मासे.	366	Quantity of fish brought for curing, salt issued and fish removed at different centres.
15.2 (7·2)	मत्स्य व्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती	367	Miscellaneous statistics relating to fisheries.
15.3 (7·3)	सागरी मत्स्य उत्पादन	368	Marine fish production.
	16. ग्रामविकास व सहकार :		**Rural Development and Co-operation :**
16.1 (16.1)	कृषी व बिगर कृषी पत शिखर आणि मध्यवर्ती संस्थांचे व्यवहार.	370	Operations of agricultural and non-agricultural credit-apex and central institutions.
16.2 (16.2)	कृषी पत व बहुउद्देशीय संस्थांचे कार्य	374	Operations of agricultural credit and multipurpose societies.
16.3 (16.3)	बिगर कृषी पत संस्थांचे कार्य	376	Operations of non-agricultural credit societies.
16.4 (16.4)	सहकारी पणन संस्थांचे कार्य	378	Operations of co-operative marketing societies.
16.5 (16.5)	सहकारी उत्पादक संस्थांचे कार्य	382	Operations of co-operative enterprises.
16.6 (16.6)	इतर सहकारी संस्थांचे कार्य	384	Operations of other co-operative societies.
	17. खाणकाम :		**Mining And Quarrying :**
17.1 (8·4)	खनिज उत्पादन	390	Mineral production
	18. उत्पादन		**Manufacturing :**
18.1 A (8·1)	चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण. (१९८२)	394	Distribution of working factories according to wor. strength. (1982).
18·1 B (8·1)	चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण. (१९८३)	396	Distribution of working factories according to working strength (1983).
18.2 A (8·2)	चालू कारखान्यांची व त्यातील सरासरी दैनिक कामगारांची प्रमुख उद्योगगटांनुसार संख्या. १९८२	398	Number of working factories and average daily employment in major groups of industries (1982).
18·2 B (8·2)	चालू कारखान्यांची व त्यातील सरासरी दैनिक कामगारांची प्रमुख उद्योगगटानुसार संख्या (१९८३).	404	Number of working factories and average daily employment in major groups of industries (1983).
18.3 (8·3)	महाराष्ट्रातील औद्योगिक उत्पादन	410	Industrial production in Maharashtra
18.4 (8·5)	वार्षिक उद्योग पाहणी (गणना + बिगर गणना भाग).	411	Annual survey of industries (census + non-census parts)
	19. वीज व ऊर्जा :		**Electricity and Power :**
19.3 (9·1)	महाराष्ट्रातील विजेचा पुरवठा व वापर	414	Supply and consumption of electricity in Maharashtra State.
19.4 (9·2)	विजेचा पुरवठा झालेली महाराष्ट्रातील शहरे व खेडी (परवाने धरून).	416	Towns and villages electrified in Maharashtra State (including licensees).

अनुक्रमणिका—चालू.

CONTENTS—*contd.*

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
	20. व्यापार		**Trade :**
20·1 (12.1)	मुंबई बंदरात आयात झालेला माल	420	Imports in to Bombay port.
20·2 (12.2)	मुंबई बंदरातून निर्यात होणारा माल.. ..	423	Exports from Bombay port.
20·3 (12.3)	लोहमार्ग व जलमार्गाने निवडक वस्तूंची महाराष्ट्र राज्यांतील आयात व निर्यात.	425	Imports in to and exports from Maharashtra State of selected commodities by rail and river.
	21. परिवहन :		**Transport :**
21·1 (13.1)	लोहमार्गाची लांबी	428	Railway length in operation.
21·2 (13.2)	वर्गवारीनुसार रस्त्यांची लांबी	430	Road length according to different classes.
21·3 (13.3)	पृष्ठभागाच्या प्रकारानुसार रस्त्यांचे वर्गीकरण ..	432	Road length according to surface type.
21·4 (New)	वाणिज्यिक वाहनांच्या दैनिक सरासरी वाहतुक सघनतेनुसार (टनात) रस्ते लांबी (वर्गवार विभागणी).	434	Distribution of road length according to the average traffic intensity (tonnes) of commercial vehicles.
21·5 (13.4)	महाराष्ट्र राज्यातील वापरात असलेली मोटार वाहने	436	Number of motor vehicles in operation in Maharashtra
21·6 (13.5)	महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची काही माहिती.	442	Operations of Maharashtra State Road Transport Corporation.
21·7 (13.6)	मुंबई गोदीत आलेल्या किंवा बंदरात नांगरलेल्या वाफेवरच्या आणि सुसज्ज जहाजांची संख्या व त्यांनी चुकविलेले शुल्क (शासकीय किंवा व्यापारी).	444	Number of steam and square rigged vessels (Government or merchant) which entered the Bombay docks or were berthed at the harbour walls and paid dues.
21·8 (13.7)	मुंबई येथील जहाजे दुरूस्त करण्याच्या गोदीत आलेल्या जहाजांची संख्या व वजन.	444	Number and tonnage of vessels docked in Merewhether and Hughes dry docks in Bombay.
21·9 (13.8)	मुंबई बंदरातून येणाऱ्या व जाणाऱ्या प्रवाशांची वाहतुक (शिडाच्या जहाजातून आणि बंदरावरील नावेतून होणारी प्रवासी वाहतुक वगळून).	446	Number of passengers arrived and departed from Bombay port (exclusive of passengers carried by sailing vessels and harbour ferries).
(13.9)	महाराष्ट्र राज्यातील छोट्या बंदरातून येणाऱ्या आणि जाणाऱ्या प्रवाशांची वाहतूक.	448	Number of passengers embarked and disembarked at various minor ports of Maharashtra State.
3.10)	महाराष्ट्र राज्याच्या गौण बंदरातून हाताळलेला (आयात व निर्यात) माल.	449	Cargo (imports and exports) handled at minor ports of Maharashtra State.
(13.11)	निरनिराळ्या विमानतळावरून होणारी प्रवासी व माल वाहतूक (इंडियन एअर लाईन्स).	450	Passengers and freight traffic originating at various airports (Indian Airlines).
	22. पणन व साठवणूक :		**Marketing and Storage :**
22·1 (New)	नियंत्रित बाजारपेठांची संख्या	452	Number of regulated markets.
22·2 (New)	अधिकृत शिधावाटप/रास्तभाव दुकानांची संख्या.	453	Districtwise number of authorised ration shops/fair price shops.
22·3 (New)	शासनाजवळ असलेल्या गोदाम साठवणूक क्षमतेची माहिती.	454	Storage capacity with Government warehouses.
	23. दळणवळण		**Communications :**
23·1 (13.13)	डाक व तार कार्यालयविषयक सांख्यिकी ..	456	Statistics regarding posts and telegraphs.
23·2 (13.14)	अस्तित्वात असलेल्या रेडिओ परवान्यांची संख्या..	458	Number of broadcasting radio (receiver) licen force.
23·3 (13.15)	अस्तित्वात असलेल्या दूरदर्शन परवान्यांची संख्या	462	Number of T. V. licences in force.

अनुक्रमणिका—चालू.

CONTENTS—*contd.*

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
	24. पर्यटन व मुलकी हवाई वाहतूक :		**Tourism and Civil Aviation :**
24.1 (13·12)	मुंबईत उतरणारे परदेशी पर्यटक	466	Foreign Tourists disembarking at Bombay.
	25. कामगार व सेवा योजन :		**Labour and Employment :**
	शासकीय कर्मचारी गणना (१९८३)		**Census of Government employees (1983).**
25.1 (2·10)	विविध विभागातील वर्गवार कर्मचारी.	470	Classwise employees in various Departments.
25.2 (2·11)	प्रशासकीय विभागवार व जिल्हावार एकूण कर्मचारी संख्या (सर्व वर्गाचे मिळून).	472	Employees (all classes) according to administrative Departments in each district.
25.3 (2·12)	नियमितेतर कर्मचाऱ्यांची वर्गवारी.	474	Employees on establishments other than regular according to class.
25.4 (2·13)	योजनांतर्गत व योजनेतर आस्थापनांतील कर्मचारी : जिल्हावार, वर्गवार व स्त्री/पुरुष कर्मचारी आणि रिक्त पदे.	476	Districtwise number of employees in position according to plan/non-plan and class, by sex, and vacant post.
25.5 (2·14)	मूळ वेतन गटानुसार कर्मचारी (वर्गवार).	478	Employees (class-wise) according to basic pay ranges.
25.6 (2·15)	एकूण वित्तलब्धीच्या गटानुसार कर्मचारी (वर्गवार).	479	Employees (class-wise) according to total emoluments.
25.7 (2·16)	विविध विभागातील रिक्त पदे.	480	Vacancies in various Departments.
25.8 (2·17)	शासकीय निवासात राहणारे, घरभाडे भत्ता घेणारे वर्गवार कर्मचारी.	482	Employees (class-wise) residing in Government accommodation and those drawing house rent allowance.
25.9 (2·18)	वयोगटानुसार कर्मचारी.	484	Employees according to age groups.
25.10 (2·19)	वर्गवार वयोगटानुसार कर्मचारी.	486	Employees (class-wise) according to age group.
25.11 (2·22)	दुकाने व संस्था अधिनियम, १९४८ याखालील रोजगार.	487	Employment under Shops and Establishment Act, 1948.
25.12 (2·23)	रोजगारविषयक माहिती.	488	Employment market information.
25.13 (10·1)	सुती कापड उद्योग व यंत्रोत्पादक कारखान्यातील निवडक केंद्रातील गैरहजेरी.	489	Absenteeism in cotton textile and engineering industry at selected centres.
25.14 (10·2)	औद्योगिक तंटे.	493	Industrial disputes.
25.15 (10·3)	श्रमिक नुकसानभरपाई कायदा, १९२३ खालील प्रकरणे.	495	Cases decided under Workmen's Compensation Act, 1923.
25.16 (10·4)	सेवायोजनासंबंधीची सांख्यिकी	496	Employment exchange statistics.
25.17 (10·5)	नोंदणीकृत कामगार संघटनांची संख्या, सभासद संख्या, उत्पन्न, खर्च व निधी.	497	Number, membership, income, expenditure and funds of registered trade unions.
25.18 (10·6)	अपघात झालेल्या कामगारांची संख्या व त्यांना भरपाईपोटी दिलेली रक्कम.	498	Number of workers who were involved in accident and compensation paid to them.
	26. बँका व विमा व्यवसाय :		**Banking and Insurance :**
26.1 (18·2)	लोकसंख्या गटानुसार बँक कार्यालयांचे वर्गीकरण.	502	Distribution of banking offices by population ranges.
26.2 (18·3)	वर्गीकृत, अवर्गीकृत व सहकारी बँकाच्या कार्यालयांची संख्या.	503	Number of offices of scheduled, non-scheduled and co-operative banks.
	27. शासकीय अर्थव्यवस्था :		**Public finance :**
.1 (20·1)	महाराष्ट्र राज्याच्या महसुली जमेचे विवरणपत्र	506	Statement of revenue receipts of Maharashtra State.
.2 (20·2)	महाराष्ट्र राज्यातील महसुली खर्चाचे विवरणपत्र	508	Statement of revenue expenditure of Maharashtra State.
.3 (20·3)	महसुली व भांडवली लेख्यांवरील जमा व खर्च.	511	Receipts and expenditure on revenue and capital accounts.
.4·1 (20.4.1)	प्रशासकीय विभागाचे उत्पन्न व खर्च	512	Income and outlay account of Administrative Department.

अनुक्रमणिका—चालू.		CONTENTS—*contd.*	
तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
27·4·2 (20·4·2)	शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा उत्पादन लेखा.	514	Production account of departmental enterprises.
27·4·3 (20·4·3)	सर्वसाधारण शासनाचा भांडवली वित्तीय लेखा.	516	Capital finance account of General Government.
27·4·3 (20·4·3)	वस्तू, सेवा व हस्तांतरित रकमा यांचे व्यवहार: राज्य प्रशासनाचा व शासनाचा वाणिज्यिक उपक्रमांचा भांडवली लेखा. ३-अ	518	Transaction in goods and services and transfers: Capital accounts of Government administration and departmental commercial undertakings, Account-3-A.
27·4·3 (20·4·3)	शासनाच्या वित्तीय संपत्तीतील बदल लेखा ३-ब.	520	Changes in financial assets, Account-3-B.
27·4·3 (20·4·3)	शासनाच्या वित्तीय दायित्वातील बदल लेखा-३क.	522	Changes in financial liabilities, Account-3-C.
27·4·3 (20·4·3)	रोख रकमा व भांडवल यांचा ताळमेळ लेखा-३ड.	522	Cash and capital reconciliation account, account—3-D.
	28. किंमती आणि निर्देशांक		**Prices and Indices :**
28·1A (11·1)	महाराष्ट्र राज्यातील निवडक केंद्रातील महत्त्वाच्या शेतीमालाच्या घाऊक किंमती (१९८२–८३).	526	Wholesale prices of certain important agricultural commodities at selected centres in Maharashtra State (1982-83).
28·1B (11·1)	महाराष्ट्र राज्यातील निवडक केंद्रातील महत्त्वाच्या शेतीमालाच्या घाऊक किंमती (१९८३–८४).	530	Wholesale prices of certain important agricultural commodities at selected centres in Maharashtra State (1983-84).
28·2A (11·2)	मुंबई बाजारातील काही शेती व इतर आवश्यक वस्तूंच्या घाऊक किंमती (१९८२–८३).	534	Wholesale prices of certain agricultural and other essential commodities at Bombay markets (1982-83).
28·2B (11·2)	मुंबई बाजारातील काही शेती व इतर आवश्यक वस्तूंच्या घाऊक किंमती (१९८३–८४).	538	Wholesale prices of certain agricultural and other essential commodities at Bombay market (1983-84).
28·3 (11·3)	सोने व चांदी यांच्या मुंबई बाजारातील किंमती.	542	Prices of gold and silver in Bombay market.
28·4A (11·4)	वस्तूंच्या गट व उपगटवार अखिल भारतीय घाऊक किंमतीचा निर्देशांक (नवीन मालिका). (१९८२–८३).	544	All India index number of wholesale prices by groups and sub-groups of commodities (New Series) (1982-83).
28·4B (11·4)	वस्तूंच्या गट व उपगटवार अखिल भारतीय घाऊक किंमतीचा निर्देशांक (नवीन मालिका). (१९८३–८४).	546	All-India index number of wholesale prices by groups and sub-groups of commodities (New Series) (1983-84).
28·5 (11·5)	मुंबई, जळगांव, पुणे, सोलापूर, औरंगाबाद, नांदेड, नागपूर केंद्रांसाठी कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक.	548	Consumer price index number for working class in Bombay, Jalgaon, Pune, Solapur, Aurangabad, Nanded and Nagpur.
28·6 (11·6)	महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किंमतीचा निर्देशांक.	555	Consumer price index number for agricultural labourers in Maharashtra.
28·7 (11·7)	नागरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांसाठी ग्राहक किंमतीचा निर्देशांक.	556	Consumer price index numbers for urban non-manual employees.
28·8 (11·8)	महाराष्ट्रातील नागरी विभागातील किरकोळ किंमतीचा गटवार निर्देशांक.	557	Retail price index numbers for urban Maharashtra by groups of commodities.
28·9 (11·9)	महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील किरकोळ किंमतीचा गटवार निर्देशांक.	558	Retail price index numbers for rural Maharashtra by groups of commodities.
	29. पंच-वार्षिक योजना		**Five-Year Plan :**
29·1 (21·1)	राज्य योजना व केंद्र पुरस्कृत योजना.	560	State plan and centrally sponsored programme.
29·2 (21·2)	महाराष्ट्र राज्याचा योजनांतर्गत खर्च.	561	Plan expenditure of Maharashtra State.
	30. संयुक्त भांडवली संस्था		**Joint Stock Companies :**
30·1 (18·4)	संयुक्त भांडवली संस्थाची संख्या.	564	Number of joint stock companies.

अनुक्रमणिका—चालू.

CONTENTS—*contd.*

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्र. Page No. (3)	Subject (2)
	31. स्थानिक संस्था		**Local Bodies :**
31·1 (1·8)	महाराष्ट्र राज्यातील तालुके व पंचायत समिती.	567	Tahsils and Panchayat Samitis in Maharashtra State.
31·2A(19·1)	ग्रामपंचायतीचे उत्पन्न आणि खर्च (१९८२-८३).	570	Income and expenditure of Village Panchayats (1982-83).
31·2B(19·1)	ग्रामपंचायतीचे उत्पन्न आणि खर्च (१९८३-८४).	572	Income and expenditure of Village Panchayats (1983-84).
31·3A(19·2)	नगरपरिषदा आणि महानगरपालिका यांचे उत्पन्न (१९८२-८३).	573	Income of Municipal Councils and Corporations (1982-83).
31·3B(19·2)	नगरपरिषदा आणि महानगरपालिका यांचे उत्पन्न (१९८३-८४).	580	Income of Municipal Councils and Corporations (1983-84).
31·4A(19·3)	नगर परिषदा आणि महानगरपालिका यांचा खर्च (१९८२-८३).	588	Expenditure of Municipal Councils and Corporations (1982-83).
31·4B(19·3)	नगरपरिषदा आणि महानगरपालिका यांचा खर्च (१९८३-८४).	596	Expenditure of Municipal Councils and Corporations (1983-84).
31·5 (19·4)	जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च.	606	Receipts and Expenditure of Zilla Parishads.
	32. संकीर्ण		**Miscellaneous :**
32·1 (2·24)	बिगर शेतकी आस्थापनांची संख्या व त्यातील रोजगार (आर्थिक गणना, १९८०).	612	Number of non-agricultural Establishments and Employment (Economic Census, 1980).
32·2 (17·1)	मुंबई सावकार नियंत्रण कायदा, १९४६ खाली दिलेल्या अनुज्ञप्तीची जिल्हावार संख्या.	613	Number of licences granted in each district under the Bombay Money Lenders Act, 1946.
32·3 (17·2)	जिल्हावार अनुज्ञप्तीधारक सावकारांच्या व्यवहारांची माहिती.	614	Transactions of licensed money-lenders in each district.
32·4 (26·1)	भारतीय रिझर्व्ह बँकेसंबंधी आर्थिक आकडेवारी.	616	Financial statistics relating to the Reserve Bank of India.
32·5 (26·2)	एकूण करपात्र उत्पन्नाच्या श्रेणीनुसार व करदात्यांच्या वर्गानुसार भरावयाच्या आयकरांचे वर्गीकरण.	618	Classification of the income-tax payable by assessees according to the range of total income assessed and classes of assessees.
32·6 (26·3)	नोंद केलेल्या दस्तऐवजांची संख्या व वर्णन व हस्तांतरित केलेल्या मिळकतीचे मूल्य.	620	Number and description of registered documents and value of property transferred.
32·7 (26·4)	महाराष्ट्र राज्यातील नोंदलेल्या विवाहांची संख्या.	622	Number of marriages registered in the State of Maharashtra.
32·8A(26·5A)	सार्वजनिक निवडणुकीचे निकाल.	622	Results of general elections.
32·8B (26·5B)	उमेदवारांचे पक्ष पाठिंब्यानुसार वर्गीकरण.	623	Candidates according to party affiliations.

अनुक्रमणिका

CONTENTS

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	Item (2)
	आलेख	GRAPHS
1.	राज्य उत्पन्न	State Income
2.	दरडोई उत्पन्न	Per Capita Income
3.	अन्नधान्य उत्पादन	Foodgrains Production
4.	कृषि उत्पादनांचे निर्देशांक	Inde number of Agricultural Production
5.	भारतातील औद्योगिक उत्पादनांचे निर्देशांक	Indκ number of Industrial Production in India
6.	विजेचा वापर	Eletricity consumption
7.	कारखाने आणि त्यातील रोजगार	Fatories and factory employment
8.	भारतातील घाऊक किमतींचे निर्देशांक	Inex number of Wholesale Prices in India
9.	कामगारांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक	Cnsumer price index numbers for working class
10.	सहकार चळवळीची प्रगती	Cowth of co-operation

टीप.—नवनिर्मित जिल्ह्यांची आकडेवारी उपलब्ध असल्यास वेगळी खविण्यात आलेली आहे.

Note.—The data for the newly created districts wherer available, is reported separately in this issue.

प्रास्ताविक

०.१. महाराष्ट्र राज्य १९६० मध्ये स्थापन झाल्यापासून "राज्य सांख्यिकी गोषवारा" हे प्रकाशन प्रकाशित करण्यात येते. त्या मालिकेतील हा विसावा अंक आहे. हा गोषवारा प्रसिद्ध करण्याचा हेतू हा की, त्यामुळे राज्यातील शक्य तितक्या जास्तीत जास्त सार्वजनिक व आर्थिक बाबींच्या पार्श्वभूमीवरील आकडेवारी उपलब्ध व्हावी. ह्या गोषवाऱ्याची उपयुक्तता फक्त संदर्भ पुस्तिका म्हणून नसून, संशोधनाकरिता, नियोजनाकरिता व राज्याच्या सामाजिक व आर्थिक बाबींचा अभ्यास करण्याच्या दृष्टीनेही तो उपयुक्त ठरेल. यामध्ये देण्यात आलेली जास्तीत जास्त माहिती शक्यतो जिल्हानिहाय असून त्यामुळे जिल्ह्याजिल्ह्यातील तुलना करणे शक्य होईल. तसेच ह्यात दिलेल्या काही सामाजिक व आर्थिक क्षेत्रातील निरनिराळ्या वर्षांच्या आकडेवारीच्या मालिकेवरून त्या त्या क्षेत्रातील झालेले बदल अभ्यासण्यास मदत होईल.

०.२. प्रकाशित होणारा हा अंक १९८२–८३ व १९८३–८४ वर्षाचा एकत्रित असून त्यातील अधिकांश माहिती शक्य तेवढी १९८२-८३ व १९८३–८४ वर्षाची आहे. १९८२–८३ किंवा १९८३–८४ ची माहिती उपलब्ध नसल्यास उपलब्ध असलेल्या अद्यावत वर्षाची माहिती देण्यात आलेली आहे. त्याचप्रमाणे १९८३-८४ वर्षापर्यंतच्या वर्षवार माहितीची मालिका सुद्धा ह्यात दिलेली आहे. ह्या गोषवाऱ्यात प्रस्तुत केलेली माहिती मूलतः राज्य सरकार व केंद्र सरकारच्या विविध विभागात तसेच स्थानिक संस्थात संकलित करण्यात येते. हे विभाग अशी माहिती तयार करून अलिकडील वर्षासाठी अस्थायी माहिती उपलब्ध करून देतात व नंतर ही अस्थायी माहिती अंतिम करण्यात येते. तेव्हा पूर्वी दिलेल्या माहितीपेक्षा ह्या अंतिम माहितीत थोडाफार फरक आढळतो. ह्याच कारणामुळे ह्या गोषवाऱ्यात प्रकाशित झालेली माहिती संचालनालयाच्या इतर प्रकाशनातील (उदा. महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी, महाराष्ट्राची आर्थिक पाहणी) किंवा ह्यापूर्वी प्रकाशित झालेले सांख्यिकी गोषवाऱ्यांचे अंक ह्यात प्रकाशित झालेल्या माहितीशी जुळणार नाही.

दृष्टीक्षेपात महाराष्ट्र

०.३. ही माहिती दोन भागात विभागली आहे. पहिल्या भागात राज्याविषयी सर्वसाधारण माहिती दिली आहे. दुसऱ्या भागामध्ये लोकसंख्या, कृषि इत्यादी विविध विषयांवरील निर्देशांक दिले असून याचबरोबर देशातील संबंधित आकडेवारी देण्यात आली आहे. प्रत्येक बाबीसमोर महाराष्ट्र आणि भारत यांची आकडेवारी कोणत्या वर्षाची आहे हे नमूद करण्यात आले आहे. काही बाबतीत हा काळ एकच नसतो. त्यावेळी भारतासाठी अद्ययावत उपलब्ध असलेल्या वर्षाची/काळाची आकडेवारी देण्यात येऊन तुलनात्मक अभ्यासासाठी महाराष्ट्राची त्याच वर्षाची/कालाची आकडेवारी देण्यात आली आहे. तसेच ह्या टक्केवारीने देशातील आकडेवारीत महाराष्ट्राचा किती हिस्सा आहे हेही दर्शविले आहे.

०.४. बाब क्रमांक ५·१ मध्ये दिलेल्या कारखाने आणि रोजगार-विषयक माहितीमध्ये संरक्षणविषयक कारखाने समाविष्ट आहेत. बाब क्रमांक ९.२ मध्ये दर १०० चौ. किलोमिटरमागे दिलेली रस्त्यांची लांबीविषयक माहिती भारत सरकारच्या वाहतूक आणि जहाज खात्याकडून पुरविली गेली आहे. बाब क्रमांक १० मध्ये दाखविण्यात

INTRODUCTORY

0.1. This is the Twentieth issue of the Statistical Abstract of Maharashtra State which is being published since its formation in 1960. The purpose of publishing this Abstract is to present background statistical material on as many socio-economic characteristics of the State as is possible so that the Abstract may prove useful not only as a reference book but also for research, planning or further socio-economic studies about the State. The information is to the extent feasible, presented districtwise for interdistrict comparison. Some social and economic statistics are presented over a series of years to study changes in these fields.

0.2. The present issue relates to the year 1982-83 and 1983-84 combined and the detailed data are published for the year 1982-83 and 1983-84 wherever such data were available. Wherever data for 1982-83 and 1983-84 were not available, the data for the latest available year are given. Also, yearly series up to the year 1983-84 are presented. The statistical data presented in this Abstract are initially compiled by various departments of the State Government, Government of India, Local Bodies, etc. These departments usually prepare and release provisional figures for recent years. These provisional figures are in the process of finalisation and ultimately when they are finalised, they are slightly different from the provisional figures released earlier. For this reason, the data published in the other publications of this Directorate. *viz.*, 'Hand-book of Basic Statistics of Maharashtra State', "Economic Survey of Maharashtra" or the earlier issue of the Statistical Abstract may not exactly tally with those published in this Abstract.

MAHARASHTRA AT A GLANCE

0.3. This table is divided into two parts. In the first part, some general particulars about the State are given. In the second part, the important indicators under various heads, such as population, agriculture, etc. are presented along with the corresponding figures relating to the country. In some cases where the period to which the figures concerning Maharashtra and India, respectively relate, is not identical, the data for latest available year for India is shown and comparison of Maharashtra with India is made with reference to this period. The statement also gives percentage share of Maharashtra with the figures relating to the country.

0.4. The information regarding factories and employment shown against item 5.1 is inclusive of defence factories. Road length per 100 Sq. km. of area shown against item 9.2 is quoted from the information supplied by the Ministry of Transport and Shipping. The estimates of State Income and National Income given against item No. 10 are according to revised series.

आलेले अंदाजित राज्य उत्पन्न आणि राष्ट्रीय उत्पन्न सुधारित मालिकेनुसार दाखविले आहे. भारताकरिता अंदाजित राष्ट्रीय उत्पन्न आणि एकूण निव्वळ देशांतर्गत उत्पन्नसुद्धा दिलेले आहे.

सारांश तक्ते

०.५. सारांशविषयक तक्त्यात काही महत्त्वाच्या विषयावरील माहिती दिलेली आहे. ह्यातील माहिती १९६०-६१ ह्या वर्षासाठी व त्यानंतर संदर्भ वर्षापर्यंत दर पाच वर्षांच्या अंतराने देण्यात आली आहे.

निवडक निर्देशांक

०.६ आर्थिक आणि सामाजिक बाबीवरील १९८२-८३ व १९८३-८४ चे काही महत्त्वाचे निर्देशांक ह्या अंकात देण्यात आले आहेत. निर्देशांक काढताना संबंधित वर्षाची अंदाजित लोकसंख्या पायाभूत घेण्यात आलेली आहे. परंतु जेव्हा विशिष्ट बाबतीत (उदा. कामगार, शहरी लोकसंख्या) अशी अंदाजित लोकसंख्या उपलब्ध नसेल त्यावेळी त्याकरिता १९७१—१९८१ च्या संबंधित लोकसंख्येचा उपयोग करण्यात आला आहे.

०.७. यापुढे सांख्यिकीय माहितीचे विषयावर तक्ते दिले आहेत. या तक्त्यात जिल्हावार माहिती दिलेली आहे. केन्द्रीय सांख्यिकीय संघटनेने सुचवल्याप्रमाणे विषयाची व त्याखालील तक्त्यांची मांडणी केली असल्यामुळे ही मांडणी या आधीच्या सांख्यिकी गोषवाऱ्यातील मांडणीपेक्षा भिन्न आहे त्यामुळे तक्त्यांचे क्रमांकही बदलेले आहेत. पूर्वीच्या गोषवाऱ्यातील तक्त्यांशी संदर्भ पाहणे सोयीचे जावे म्हणून तक्त्यांच्या नवीन क्रमांकानंतर कंसात त्याच तक्त्यांचे जुने क्रमांक दिले आहेत.

For India, estimate of National Income and Net National Domestic Product, is shown.

SUMMARY TABLES

0.5. Summary tables of some important topics have been presented here. The data are presented in the form of series for 1960-61 and thereafter at an interval of five years till the year reference.

SELECTED INDICATORS

0.6. Districtwise selected economic and social indicators mainly for the years 1982-83 and 1983-84, have been presented in this issue. Base population is, in all cases, taken to be the estimated population for 1982-83 and 1983-84 except where the particular population estimate such as workers, urban population etc., was not available for the year. In such cases 1971—1981 population characteristic was used.

0.7. Statistical tables on various subjects are presented thereafter. Districtwise data are depicted in these tables. The tables are grouped under various subjects and are arranged as per recommendations made by the Central Statistical Organisation. The presentation of subjects is slightly different from that in earlier state Statistical Abstracts and hence table numbers are also changed. With a view to facilitating reference to tables in earlier Abstract, old table numbers are given in brackets after new table numbers.

महाराष्ट्रातील जिल्ह्यांच्या पुनर्रचनेविषयी टिप्पणी

जिल्ह्यांच्या पुनर्रचनेमुळे आणि जिल्ह्यांच्या नावातील बदलामुळे खालील बदल झाले आहेत :—

(१) कुलाबा जिल्ह्याचे नाव १ मे १९८१ पासून बदलून "रायगड" असे ठेवण्यात आले आहे.

(२) त्यावेळच्या रत्नागिरी, कोल्हापूर, औरंगाबाद व परभणी या जिल्ह्यांची पुनर्रचना करून "सिंधुदुर्ग" व "जालना" हे दोन नवे जिल्हे दिनांक १ मे १९८१ पासून करण्यात आले आहेत.

(३) त्यावेळच्या उस्मानाबाद, सोलापूर, बीड व चंद्रपूर या जिल्ह्याची पुनर्रचना करून "लातूर" व "गडचिरोली" हे नवे जिल्हे अनुक्रमे दिनांक १६ ऑगस्ट १९८२ व दिनांक २६ ऑगस्ट १९८२ पासून करण्यात आले आहेत.

नवनिर्मित जिल्ह्यांची आकडेवारी उपलब्ध असल्यास ती या पुस्तिकेत वेगळी दाखविण्यात आलेली आहे.

Note on reorganisation of Districts in Maharashtra

The following changes have been effected on account of reorganisation of the districts and change in name of district :—

(1) The name of Kulaba district is changed to " Raigad " district with effect from 1st May 1981.

(2) Two new districts " Sindhudurg " and " Jalna " have been created, with effect from 1st May 1981, by reorganising then existing districts of Ratnagiri, Kolhapur, Aurangabad and Parbhani.

(3) Two new district, " Latur " and " Gadchiroli " have been created, respectively with effect from 16th August 1982 and 26th August 1982. by reorganising then existing districts of Osmanabad, Solapur, Beed and Chandrapur.

The data for the newly created districts if readily available, is reported separately in this issue.

दृष्टीक्षेपात महाराष्ट्र/MAHARASHTRA STATE AT A GLANCE
सामान्य माहिती/GENERAL INFORMATION

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	परिमाण (3)	माहिती Particular (4)	Unit (w.p.)	Item (2)
	भौगोलिक स्थान:—				Location—
1	उत्तर अक्षांश	..	16.4 to 22.1	..	North latitude (degrees)
	पूर्व रेखांश	..	72.6 to 80.9	..	East langitude (degrees)
2	विभाग	..	6	..	Number of Divisions
3	जिल्हे (१९८२-८३)	..	30	..	Number of Districts (1982-83)
4	तालुके*	..	303*	..	* Number of Talukas
5	शहरे/शहर संकुले	..	307†	..	Number of City and Town units Urban Agglomorations
6	†एक लाख लोकसंख्येहून अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे.		25	..	† Number of cities having more than one lakh population.
7	गावे –वस्ती असलेली	..	39,354†	..	Number of villages— Inhabited
	वस्ती नसलेली	..	2,479†		Uninhabited
8	क्षेत्रफळ (चौ. किलोमीटर)	..	3,07,690	..	Area (in square kilometres)
9	किनाऱ्यांची लांबी (किलोमीटर)	..	720	..	Length of the coast-line (kilometres)
10	शेती—				Agriculture—
	कसलेले निव्वळ क्षेत्र (१९८३-८४)	हजार हेक्टर	18,408	Thousand hectare	Net area sown (1983-84)
	एकूण लागवडी खालील क्षेत्र (१९८३-८४)	..	20,788	,,	Gross Cropped area (1983-84)
	सिंचना खालील एकूण क्षेत्र (१९८२-८३)	..	25,310 P	,,	Gross irrigated area (1982-83)
11	एकूण पशुधन—(१९८२)	हजारात	30,919	Thousand	Total Livestock— (1982)
12	एकूण वनव्याप्त क्षेत्र—(१९८३-८४)	चौरस किलोमीटर	64,153	Thousand Sq. km.	Forests total area (1983-84)
13	कारखाने (१९८३)				Factories— (1983)
	चालू कारखाने	हजारात	18,007	Thousand	Working factories
	कामगारांची दैनंदिन सरासरी	..	1,137	,,	Average daily No. of workers
14	विजेचा वापर (एकूण) (१९८३–८४)	दशलक्ष किलोवॅट तास	16,934	Million kilo Watt hours	Electricity consumed (Total)—(1983-84)
15	राज्य उत्पन्न (१९८३–८४)				State income—(1983-84)
	चालू किमतीनुसार उत्पन्न	कोटी रुपयात	19,589.4	Crore Rs.	income at Current prices
	चालू किमतीनुसार दरडोई उत्पन्न	रूपये	2,990.4	Rs.	*Per Capita* income at current prices
16	रस्त्याची लांबी— (३१-३-८४रोजी)				Road length—(As on 31-3-1984)
	एकूण	किलोमीटर	1,46,972	Kilometres	Total
	पृष्ठांकित	,,	82,411	,,	Surfaced

* बृहन्मुंबई जिल्ह्यातील तीन तालुके व नागपूर आणि अमरावती विभागाच्या पुनर्रचनेनंतर नवीन निर्माण झालेले ६६ तालुके धरून.

* Including three talukas in Greater Bombay District and 66 Talukas newly created after reorganisation of Nagpur and Amravati Divisions.

† 1981 जनगणनेवर आधारित.

† Population Census.

भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	महाराष्ट्र Maharashtra	भारत India	महाराष्ट्राची भारताशी तुलना (शेकडेवारी) Comparison of Maharashtra with India (Percentage)	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	w. p,	(2)
1.	लोकसंख्या (१९८१ ची जनगणना)—						Population (1981-Census)
1.1	(अ) ग्रामीण लोकसंख्या	हजारात	40,791	5,25,457*	78	Thousand	(*a*) Rural Population.
	(ब) ग्रामीण लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	65.0	76.7	..	Percentage	(*b*) Percentage of rural population to total population.
1.2	(अ) नागरी लोकसंख्या	हजारात	21,993	1,59,727*	13.8	Thousand	(*a*) Urban population
	(ब) नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	35.0	23.3	..	Percentage	(*b*) Percentage of urban population to total population.
1.3	(अ) एकूण लोकसंख्या	हजारात	62,784	6,85,185*	9.2	Thousand	(*a*) Total population
	(१) पुरुष	,,	32,415	3,54,398*	9.4	Do.	(*i*) Male
	(२) स्त्रिया	,,	30,369	3,30,787*	9.5	Do.	(*ii*) Female
1.4	(अ) वर्गीकृत जाती व जमाती यांची लोकसंख्या (१९८१)	,,	10,252	1,56,383	6.6	Do.	(*a*) Population of scheduled Castes and Scheduled tribes. (1981)
	(ब) वरील लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	16.3	22.8	..	Percentage	(*b*) Percentage of above population to total population.
1.5	(अ) एकूण मुख्यतः काम करणारे	हजारात	24,302	2,22,517@	10.9	Thousand	(*a*) Total main workers.
	(ब) एकूण काम करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	38.7	35.5	..	Percentage	(*b*) Percentage of total main workers to total population.
1.6	(अ) सीमांतिक काम करणारे	हजारात	2,416	22,088@	10.9	Thousand	(*a*) Marginal workers
	(ब) सीमांतिक काम करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	3.9	3.3	..	Percentage	(*b*) Percentage of marginal workers to total population.
1.7	(अ) एकूण काम न करणारे	हजारात	36,066	4,20,683@	8.6	Thousand	(*a*) Total non-workers.
	(ब) एकूण काम न करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण.	शेकडेवारी	57.4	63.2	..	Percentage	(*b*) Percentage of total non-workers to total population.
1.8	लोकसंख्येची घनता	दर चौरस किलोमीटर मागे लोकसंख्या.	204	216††	..	Persons per sq. km.	Density of population
1.9	साक्षरतेचे प्रमाण :—						Literacy percentage.
	(१) पुरुष	शेकडेवारी	58.79†	46.89	..	Percentage	(*i*) Male
	(२) स्त्रिया	शेकडेवारी	34.79†	24.82	..	Percentage	(*ii*) Female
	(३) एकूण	शेकडेवारी	47.18†	36.23	..	Percentage	(iii) Persons
1.10	स्त्री-पुरुष प्रमाण	दर १००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या.	937†	934	..	Females per 1,000 males	Sex ratio

* जनगणना घेणे अशक्य असल्यामुळे आसामची अंदाजित लोकसंख्या धरून व पाकिस्तान व चीन यांनी जम्मू व काश्मीर मधील बळकावलेल्या प्रदेशातील लोकसंख्या वगळून.

* Includes projected population of Assam, where census could not be held but excludes population of areas in Jammu and Kashmir under unlawful occupation at Pakistan and China where census could not be taken.

@ अस्थायी व आसाम सोडून /Provisional and excluding Assam.

† सुधारित व अंतिम /Revised and final.

†† जम्मू व काश्मीर सोडून/Excluding Jammu and Kashmir.

भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	W. P.	(2)
1.11	१९७१-८१ मध्ये झालेली लोकसंख्येतील शेकडा वाढ.	शेकडेवारी ..	24.75	25.00	..	Percentage ..	Percentage growth of population during 1971-81.
2	शेती (१९८२-८३)						Agriculture (1982-83)—
2.1	कसलेले क्षेत्र (निव्वळ)	लाख हेक्टरात	183	142	12·9	Lakh hectares	Net area sown.
2.2	कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राची एकूण भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी	शेकडेवारी ..	59.8	46.1	..	Percentage ..	Percentage of net area sown to geographical area.
2.3	लागवडीखालील एकूण क्षेत्र	लाख हेक्टरात ..	200	173	11.6	Lakh hectares	Gross cropped area.
2.4	सिंचनाखालील एकूण क्षेत्र	लाख हेक्टरात ..	25	50	5.1	Lakh hectares	Gross irrigated area.
2.5	सिंचनाखालील एकूण क्षेत्राची लागवडी-खालील एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी.	शेकडेवारी ..	12.7	30.1	..	Percentage ..	Percentage of gross irrigated area to gross cropped area.
	प्रमुख पिकाखालील क्षेत्रे (१९८१-८२ ते १९८३-८४ या वर्षाची सरासरी)—						Area under principal crops (Average for year 1981-82 to 1983-84).—
2.6	तांदूळ	हजार हेक्टर ..	1,507	39,831	3.8	Thousand hectares ..	Rice
2.7	गहू	,,	1,111	23,230	4.8	Do	Wheat
2.8	ज्वारी	,,	6,568	16,324	40.2	Do	Jowar
2.9	बाजरी	,,	1,648	11,489	14.3	Do.	Bajri
2.10	एकूण तृणधान्ये	,,	11,362	1,01,307	11.2	Do. ..	All cereals
2.11	एकूण कडधान्ये	,,	2,762	26,295	10.5	Do. ..	All pulses
2.12	एकूण अन्नधान्ये (तृणधान्ये व कडधान्ये)	,,	14,125	1,27,602	11.1	Do. ..	All food-grains (cereals and pulses).
2.13	ऊस	,,	306	3,241	9.4	Do. ..	Sugarcane
2.14	कापूस	हजार हेक्टर ..	2,680	7,942	33.7	Do.	Cotton
2.15	भुईमूग	,,	801	7,475	10.7	Do. ..	Groundnut
	प्रमुख पिकांचे उत्पादन (१९८१-८२ ते १९८३-८४ या वर्षाची सरासरी)—						Outturn of principal crops (Average for year 1981-82 to 1983-84.)
2.16	तांदूळ	हजार टन	2,213	53,166	4.2	Thousand tonnes.	Rice
2.17	गहू	,,	978	41,701	2.4	Do. ..	Wheat
2.18	ज्वारी	,,	4,741	11,557	41.0	Do. ..	Jowar
2.19	बाजरी	,,	711	6,097	11.7	Do. ..	Bajri
2.20	एकूण तृणधान्ये	,,	9,158	1,25,819	7.3	Do. ..	All cereals ..
2.21	एकूण कडधान्ये	,,	1,087	11,911	9.1	Do. ..	All pulses
2.22	एकूण अन्नधान्ये (तृणधान्ये व अन्नधान्ये)	,,	10,245	1,37,730	7.4	Do. ..	All Food-grains (cereals and pulses).
2.23	ऊस (उसात)	,,	28,896	1,84,169	3.4	Do. ..	Sugarcane (Cane)
2.24	कापूस (सरकी काढलेला)	,,	242	1,247	19.4	Do. ..	Cotton (Lint)
2.25	भुईमूग	,,	751	6,692	11.2	Do. ..	Groundnut
3	पशुसंवर्धन (१९७८)—						Animal Husbandry (1978)—
3.1	एकूण पशुधन	हजारात	29,642	3,69,540	8.0	Thousand numbers.	Total livestock
3.2	एकूण गाई बैल— गाई-बैल		15,218	1,80,140	8.5	Do. ..	Total cattle Cattle :—
3.3	(१) तीन वर्षांवरील बैल ..	,,	6,329	74,907	8.5	Do. ..	(*i*) Males over 3 years.
	(२) तीन वर्षांवरील गाई ..	,,	4,781	57,599	8.3	Do. ..	(*ii*) Females over 3 years

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	W. P.	(2)
3.4	एकूण म्हशी-रेडे	हजारात	3,899	62,029	6.3	Thousand numbers ..	Total buffaloes
3.5	म्हशी-रेडे :-						Buffaloes—
	(१) तीन वर्षांवरील रेडे		325	8,378	3.9	Thousand numbers.	(*i*) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षावरील म्हशी		2,148	31,865	6.7	Do. ..	(*ii*) Females over 3 years
3.6	एकूण मेंढरे व शेळया		10,199	1,16,527	8.8	Do. ..	Total Sheep and goats
3.7	एकूण घोडे, शिंगरे वगैरे		49	916	5.4	Do. ..	Total horses and ponies.
3.8	इतर पशुधन	,,	278	9,928	2.8	Do. ..	Other livestock
3.9	कोंबडया, बदके वगैरे	,,	18,751	1,60,870	11.7	Do. ..	Total poultry
3.10	ट्रॅक्टर	,,	13	276	4.7	Do. ..	Tractors
3.11	सिंचनाकरिता वापरलेली इंजिनें व पंप ..	,,	168	2,359	7.1	Do. ..	Oil engines with pumps for irrigation purposes.
3.12	सिंचनाकरिता वापरलेले विद्युत पंप ..	,,	378	2,438	15.5	Do. ..	Electric pumps for irrigation.
4.	जंगले (१९७९-८०)						Forests (1979-80)
4.1	एकूण जंगलव्याप्त क्षेत्र	चौ.कि.मी ..	64,078	7,36,685	8.7	Sq. Km. ..	Total forest area
5.	उद्योग आणि खाणकाम						Industry and Mining
5.1	कारखाने						Factories.
	(अ) चालू कारखाने (१९८१)* ..	संख्या ..	16,594	1,48,971	11.1	Number ..	(*a*) Working factories (1981)*
	(ब) कामगारांची दैनिक(१९८१)सरासरी	हजारात ..	1,192	7,052	16.9	Thousand number.	(b) Average daily number of workers (1981)
5.2	उद्योगाची वार्षिक पाहणी (प्रगणना व प्रगणनेतर भाग मिळून) (१९८२-८३)						Annual Survey of Industries (Census plus Non-Census part)(1982-83)
	(अ) उत्पादक भांडवल	कोटी रुपये ..	8,476	9,760	17.0	Crore Rs. ..	(*a*) Productive capital
	(ब) एकूण उत्पादन	कोटी रुपये ..	16,970	73,672	23.0	Crore Rs. ..	(*b*) Gross output (ex-factory value).
	(क) उत्पादन मूल्यवृद्धी	कोटी रुपये ..	3,316	14,555	22.8	Crore Rs. ..	(*c*) Value added by manufacture.
5.3	चालू असलेल्या सुती कापड गिरण्या (१९८३ अखेर)**.	संख्या ..	99	822	12.0	Number ..	Working cotton textile mills (end of 1983).**
	(अ) या गिरण्यांतील कामगारांची सरासरी (१९८३ अखेर)**.	हजारात ..	144	794	18.1	Thousand numbers.	(*a*) Average number of workers employed in cotton textile mills (end of 1983).**
	(ब) कापडाचे सरासरी मासिक उत्पादन (१९८३ अखेर). १९८३	लाख मिटर ..	7,42.46	2,825.52	26.3	Lakh metre	(*b*) Average monthly production of cloth (end of 1983) 1983
5.4	(अ) कोळसा (उत्पादन)	हजार टन ..	8,563	1,36,261	6.3	Thousand tonnes.	(*a*) Coal (Quantity)
	(मूल्य)	कोटी रुपये ..	123	2,262	5.4	Crore Rs.	(Value)
	(ब) कच्चे लोखंड (उत्पादन) ..	हजार टन ..	252	37,584	0.7	Thousand tonnes.	(*b*) Iron ore (Quantity)
	(मूल्य)	कोटी रुपये ..	1	165	0.6	Crore Rs. ..	(Value)
	(क) कच्चे मँगनीज (उत्पादन) ..	हजार टन ..	237	1,263	18.8	Thousand tonnes.	(*c*) Manganese Ore (Quantity).
	(मूल्य)	कोटी रुपये ..	9	22	2.8	Crore Rs. ..	(Value).
	(ड) बॉक्साईट (उत्पादन) ..	हजार टन ..	376	1,849	20.3	Thousand tonnes.	(*d*) Bauxite (Quantity)
	(मूल्य)	कोटी रुपये ..	3	10	30.0	Crore Rs. ..	(Value).
6.	वीज						Electricity
6.1	विजेचे उत्पादन 1982-83	.. दशलक्ष कि. वॅ. तास	20,994	1,39,011	15.1	Million kwh	Electricity generated
	1983-84		22,923	1,39,956	16.4		
6.2	विजेचा वापर 1982-83	.. दशलक्ष कि. वॅ.तास.	15,442	95,917	16.1	Million kwh	Electricity consumed
	1983-84		16,935	1,02,684	16.5		

* अस्थायी /Provisional

** जानेवारी ते मार्च १९८३ ची मुंबई शहराची आकडेवारी उपलब्ध नसल्यामुळे या आकडेवारीत समाविष्ट केलेली नाही/The figures of January to March 1983 of Bombay City are excluded as they are not available.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
6.3	(अ) उद्योगाकरिता (१९८२-८३) ..	दशलक्ष कि.वॅ.ता.	8,225	53,522	15.4	Million kwh	(*a*) Industrial (1982-83)
	वापरलेली वीज (१९८३-८४) ..	दशलक्ष कि.वॅ.ता.	9,284	58,206	15.0	Million kwh	consumtion (1983-84).
	(ब) या औद्योगिक वापराचे (१९८२-८३)	शेकडेवारी ..	53.3	55.8	..	Percentage	(*b*) Percentage of indus-
	एकूण विजेच्या वापराशी प्रमाण (१९८३-८४).	शेकडेवारी ..	54.8	56.7	..	Percentage	trial consumtion to total (1983-84)(1982-83) consumption.
7.	संयुक्त भांडवली संस्था आणि बँका :—						Joint Stock Companies and Banks—
7.1	कंपन्यांची संख्या (३१ मार्च १९८३ रोजी)	संख्या ..	20,261	82,903	24.4	Numbers ..	Companies (as on 31st
	(३१ मार्च १९८४ रोजी)	संख्या ..	23,019	94,264	24.4	Numbers ..	March 1983) (as on 31st March 1984)
7.2	त्यांचे भरणा केलेले भांडवल (१९८३) ..	कोटी रुपये ..	2,280	19,909	11.4	Crore Rs.	Their paid up (1983)
	(१९८४) ..	कोटी रुपये ..	2,568	21,929	11.7	Crore Rs.	capital (1984)
7.3	बँक कार्यालये (वर्गीकृत व्यापारी)						Banking offices (Scheduled commercial)
	(३१ डिसेंबर १९८३ रोजी) ..	संख्या ..	4,283	44,293	9.7	Numbers	(As on 31st December 1983).
	(३१ डिसेंवर १९८४ रोजी) ..	संख्या ..	4,376	45,537	9.6	Numbers ..	(As on 31st December 1984).
7.4	दर लाख लोकसंख्येशी बँक (१९८२-८३)	संख्या ..	6.4	6.0	..	Numbers ..	Banking offices per lakh of (1982-83)
	कार्यालयांचे प्रमाण (१९८३-८४)	संख्या ..	6.6	6.0	..	Numbers..	population (1983-84).
7.5	बँक कार्यालय असलेल्या शहरांची व गावांची संख्या (जून, १९८२).	संख्या ..	1,613	21,858	7.4	Numbers ..	Places having banking offices (June 1982).
8.	सहकार (१९८०-८१)						Co-operation (1980-81)—
8.1	सहकारी संस्था	संख्या ..	60,747	3,26,273	18.6	Numbers ..	Co-operative societies
8.2	सभासदांची संख्या	हजारात ..	14,800	1,17,596	12.6	Thousand number.	Membership
8.3	सर्व संस्थांचे खेळते भांडवल ..	कोटी रुपये ..	5,210	25,082	20.8	Crore Rs. ..	Working capital of all co-operative societies.
8.4	कृषि पत संस्थांनी दिलेले कर्ज ..	कोटी रुपये ..	250	1,782	14.0	Crore Rs. ..	Advances by agricultural credit societies.
9.	परिवहन आणि दळणवळण						Transport and Communi-cations.—
9.1	(अ) रेल्वे मार्गाची लांबी (३१ मार्च १९८४ रोजी)	किलोमीटर ..	5,297	61,460	8·6	Kilometres	(*a*) Total Railway length (as on 31st March 1984.)
	(ब) रेल्वे मार्गाच्या लांबीचे दर शंभर चौ. कि. मी. मागे प्रमाण (३१ मार्च १९८४ रोजी).	किलोमीटर ..	1.6	1.9	..	Kilometres	(b) Railway length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 1984).
9.2	१०० चौरस किलोमिटर क्षेत्रफळामागे असणारी रस्त्यांची लांबी (३१ मार्च १९८२ रोजी).	किलोमीटर ..	59	47	..	Kilometres	Road length per 100 square kilometres of area (as on 31st March 1982).
9.3	दर लाख लोकसंख्येमागे असणारी मोटर वाहने (३१ मार्च १९८३ रोजी).	संख्या ..	1,506	853	..	Numbers ..	Motor vehicles, per lakh of population (as on 31st March 1983)
10.	*राज्य उत्पन्न						*State Income
10.1	(अ) चालू किमतीनुसार (१९८२-८३)	कोटी रुपये ..	17,139	1,33,807	12.8	Crore Rs.	(*a*) Income at (1982-83)
	उत्पन्न (१९८३-८४)	,,	19,859	1,58,265	12·5	,,	current prices. (1983-84)
	(ब) चालू किमतीनुसार (१९८२-८३)	रुपये ..	2,638	1,887	..	Rs.	(b) *Per capita* in- (1982-83)
	दरडोईउत्पन्न (१९८३-८४)	,,	2,990	2,186	..	,,	come at (1983-84) current prices.

*अस्थायी/Provisional.

निवडक विषयांवरील सारांशाचे तक्ते
SUMMARY TABLES ON SELECTED TOPICS

1. शेती/AGRICULTURE

1.1 जमिनीचा वापर/LAND UTILIZATION

(आकडे शंभर हेक्टरात/Figures in hundred hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84(P)	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्रकानुसार) ..	3,07,580	3,07,691	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	Total geographical area by village papers
2	जंगले ..	54,110	54,171	54,168	53,337	53,094	53,115	53,122	53,049	Forests.
3	कसलेले क्षेत्र (निव्वळ) ..	1,78,783	1,81,352	1,76,682	1,82,616	1,82,986	1,83,139	1,83,016	1,84,081	Net area sown
4	लागवडीखालील एकूण क्षेत्र	1,88,229	1,89,724	1,87,369	1,96,639	2,01,330	2,03,859	2,02,674	2,07,875	Total gross cropped area

आधार—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source:—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

1.2 पिकांनुसार सिंचनाखालील क्षेत्र/AREA IRRIGATED BY CROPS

(आकडे शंभर हेक्टरात/Figures in hundred hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	पीक	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1978-79	1979-80	1980-81	Crop
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	तांदुळ	2,724	2,487	3,138	3,824	3,933	3,974	4,203	Rice
2	गहू	1,386	2,050	2,753	4,904	5,588	5,710	5,290	Wheat
3	ज्वारी	2,659	3,159	2,602	4,319	4,696	4,956	4,676	Jowar
4	बाजरी	327	276	594	634	664	525	541	Bajri
5	अन्नपिके*	11,140	12,552	14,345	20,167	22,019	22,318	22,074	Food crops*
6	कापूस	360	472	726	670	911	1,040	1,182	Cotton
7	भुईमूग	130	259	312	273	408	877	558	Groundnut
8	तंबाखू	17	11	7	10	15	17	18	Tobacco
9	अन्नेतर पिके†	1,058	1,328	1,358	1,540	2,026	1,997	2,284	Non-food crops†
10	सिंचनाखालील एकूण क्षेत्र	12,198	13,880	15,703	21,707	24,015	24,315	24,358	Total gross area irrigated.

* इतर अन्नपिके धरून /Includes other food crops. † इतर अन्नेतर पिके धरून /Includes other non-food crops.

आधार—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune,

1.3 प्रमुख अन्नपिके व अन्नेतर पिकांखालील क्षेत्र व उत्पादन/AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL FOOD AND NON-FOOD CROPS

(क्षेत्रफळ शंभर हेक्टरात/Area in hundred hectares)
(उत्पादन शंभर टनांत/Outturn in hundred tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	पीक	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	Crop
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	तांदुळ									*RICE*
	क्षेत्र	12,996	13,213	13,524	14,157	15,038	15,152	14,863	15,213	Area
	उत्पादन	13,692	8,843	16,622	22,858	23,606	24,354	19,488	24,606	Outturn
2	गहू									*WHEAT*
	क्षेत्र	9,067	8,329	8,120	11,691	10,791	11,280	10,227	11,832	Area
	उत्पादन	4,011	2,800	4,403	11,991	9,313	9,885	8,033	11,421	Outturn
3	ज्वारी									*JOWAR*
	क्षेत्र	62,842	60,568	57,030	60,642	64,379	65,779	66,470	65,405	Area
	उत्पादन	42,235	22,948	15,574	34,662	44,275	48,913	46,425	46,784	Outturn
4	बाजरी									*BAJRI*
	क्षेत्र	16,352	18,277	20,387	18,077	17,092	17,437	13,895	18,125	*Area*
	उत्पादन	4,886	3,698	8,241	5,600	7,599	7,786	4,449	9,080	Outturn
5	एकूण तृणधान्ये*									*TOTAL CEREALS*—*
	क्षेत्र	1,06,042	1,05,102	1,03,200	1,09,306	1,12,326	1,14,672	1,10,294	1,15,933	Area
	उत्पादन	67,550	40,374	47,367	78,687	89,000	95,325	82,527	96,941	Outturn
6	एकूण कडधान्ये									*TOTAL PULSES—*
	क्षेत्र	23,513	23,318	25,663	29,139	28,044	27,522	25,742	29,611	Area
	उत्पादन	9,889	6,574	6,770	11,675	8,312	10,391	9,629	12,577	Outturn
7	एकूण अन्नधान्ये									*TOTAL FOODGRAINS—*
	क्षेत्र	1,29,555	1,28,421	1,28,863	1,38,445	1,40,372	1,42,194	1,36,036	1,45,544	Area
	उत्पादन	77,439	46,948	54,134	90,362	97,312	1,05,716	92,156	1,09,518	Outturn
8	कापूस									*COTTON—*
	क्षेत्र	24,995	27,157	27,498	23,069	26,671	27,096	26,548	26,852	Area
	उत्पादन (सरकी काढलेले) ..	2,842	1,787	824	1,326	2,157	2,490	2,765	1,384	Outturn (in lint)
9	तंबाखू									*TOBACCO—*
	क्षेत्र	253	132	116	111	119	120	122	101	Area
	उत्पादन	123	64	52	49	68	73	71	79	Outturn
10	भुईमूग									*GROUNDNUT—*
	क्षेत्र	10,828	11,173	9,040	8,544	7,118	8,238	4,368	4,949	Area
	उत्पादन	7,999	4,731	5,863	6,925	4,407	6,944	1,479	2,118	Outturn
11	ऊस									*SUGARCANE—*
	क्षेत्र	1,555	1,712	2,039	2,678	3,168	3,663	3,896	3,593	Area
	उत्पादन (गुळांत)	11,562	11,197	16,408	22,186	28,939	31,515	33,264	28,377	Outturn (in terms of gur)

* इतर धान्ये धरून/Inclusive of other cereals.

आधार—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

2. पशुधन/LIVESTOCK

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	वर्ष/Year 1951	1956	1961	1966	1972	1978	1982	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(3)	(2)
1	गाई बैल — तीन वर्षांवरील गाई	.. हजारात ..	4,306	4,329	4,644	4,534	4,587	4,781	5,247	Thousand No.	Cattle— Females over 3 years
2	म्हशी रेडे — तीन वर्षांवरील म्हशी	हजारात ..	1,451	1,476	1,639	1,735	1,871	2,148	2,307	Do.	Buffaloes— Females over 3 years
3	मेंढरे आणि शेळ्या	.. हजारात ..	5,822	6,576	7,274	7,326	8,039	10,199	10,376	Do.	Sheep and Goats
4	इतर जनावरे	.. हजारात ..	10,777	11,389	12,491	11,854	11,864	12,514	12,989	Do.	Other Livestock
5	एकूण पशुधन	.. हजारात ..	22,356	23,770	26,048	25,449	26,361	29,642	30,919	Do.	Total Livestock
6	कोंबड्या, बदके वगैरे	.. हजारात ..	6,300	8,883	10,578	9,902	12,217	18,751	19,844	Do.	Total poultry

आधार —पशुधन गणना.
Source.—Livestock census.

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	Type
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
I	सहकारी संस्थांची संख्या—									Number of Co-operative Societies
1	शिखर व मध्यवर्ती-कृषि व बिगर कृषि पत संस्था.	39	29	29	30	30	30	30	32	Agricultural and Non-agricultural Credit-apex and central.
2	कृषि पत संस्था *	21,400	20,861	20,426	20,130	18,577	18,591	18,526	18,521	Agricultural credit*
3	बिगर कृषि पत संस्था	1,630	2,255	2,964	3,863	5,474	5,818	6,062	6,359	Non-agricultural credit
4	पणन संस्था	344	419	410	400	423	443	478	501	Marketing
5	उत्पादक संस्था	4,306	6,506	6,810	10,603	14,327	15,245	16,371	17,767	Productive enterprises
6	इतर	3,846	7,337	11,964	15,683	21,915	24,073	25,993	27,949	Others
	एकूण	**31,565**	**37,407**	**42,603**	**50,709**	**60,746**	**64,201**	**64,460**	**71,129**	**Total**
II	सभासदांची संख्या (हजारात)—									Number of members ('000)
1	शिखर व मध्यवर्ती-कृषि व बिगर कृषि पत संस्था.	76	67	70	951	1,009	1,124	1,189	1,123	Agricultural and Non-agricultural Credit-apex and central.
2	कृषि पत संस्था*	2,170	3,360	3,794	4,447	5,416	5,612	5,757	5,935	Agricultural credit*
3	बिगर कृषि पत संस्था	1,087	1,779	2,438	3,147	3,759	4,346	4,505	5,110	Non-agricultural credit
4	पणन संस्था	141	219	282	352	471	508	546	558	Marketing
5	उत्पादक संस्था	323	622	959	1,586	2,152	2,314	2,444	2,765	Productive enterprises
6	इतर	394	739	1,038	1,341	2,049	2,298	2,459	2,666	Others
	एकूण	**4,191**	**6,786**	**8,581**	**11,297**	**14,669**	**16,202**	**16,900**	**18,157**	**Total**
III	खेळतें भांडवल (लाख रुपये)—									Working capital (in lakh Rs.)
1	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व बिगर कृषि पत संस्था.	11,907	29,331	61,317	1,10,409	1,83,052	2,18,449	2,60,397	2,99,832	Agricultural and Non-agricultural Credit-apex and central.
2.	कृषि पत संस्था *	5,812	17,500	34,329	31,549	52,746	60,304	65,031	73,574	Agricultural credit*
3.	बिगर कृषि पत संस्था	4,593	8,031	16,806	34,405	1,20,881	1,47,017	1,70,608	2,04,531	Non-agricultural credit.
4	पणन संस्था	592	2,683	3,910	13,550	18,822	20,360	20,675	20,350	Marketing
5	उत्पादक संस्था	4,132	8,764	21,920	67,503	99,683	1,35,748	1,58,358	1,53,807	Productive nterprises
6	इतर	2,060	4,866	10,749	28,728	42,591	52,159	56,613	62,965	Others
	एकूण	**29,096**	**71,175**	**1,49,031**	**2,86,144**	**5,17,775**	**6,34,037**	**7,31,682**	**8,15,059**	**Total**

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
IV	दिलेले कर्ज (लाख रुपये)--									Advances (in Lakh Rs.)
1	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व बिगर कृषि पत संस्था.	17,538	43,221	75,102	1,90,954	3,20,066	3,90,184	4,52,500	4,16,091	Agricultural and Non-agricultural Credit-apex and central.
2	कृषि पत संस्था*	4,256	9,130	13,296	17,009	24,999	30,214	31,300	34,075	Agricultural credit*
3	बिगर कृषि पत संस्था	4,703	8,550	20,443	35,557	1,12,948	1,15,011	1,58,768	1,81,242	Non-agricultural credit
4	पणन संस्था	347	753	327	510	345	399	420	815	Marketing
5	उत्पादक संस्था	71	249	328	459	1,101	779	889	1,104	Productive enterprises
6	इतर	84	263	375	444	1,218	3,533	1,972	3,012	Others
	एकूण	**26,999**	**62,166**	**1,09,871**	**2,44,933**	**4,60,677**	**5,40,120**	**6,45,849**	**6,36,339**	**Total**
V	येणे कर्ज (लाख रुपये) —									Outstanding loans (in lakh Rs.)
1	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व बिगर कृषि पत संस्था.	8,714	19,351	47,803	71,563	1,13,676	1,53,530	1,84,779	1,74,378	Agricultural and Non-agricultural Credit-apex and central.
2	कृषि पत संस्था*	4,788	11,618	28,410	22,977	38,369	44,136	46,751	53,252	Agricultural credit*
3	बिगर कृषि पत संस्था	3,185	5,479	10,506	19,478	73,089	90,766	1,04,538	1,21,907	Non-agricultural credit
4	पणन संस्था	80	225	182	293	387	1,175	1,225	965	Marketing
5	उत्पादक संस्था	57	296	608	1,789	2,145	3,086	3,391	4,399	Productive enterprises
6	इतर	218	12	785	1,370	2,523	4,415	6,100	7,183	Others
	एकूण	**17,042**	**36,981**	**88,294**	**1,17,470**	**2,30,189**	**2,97,108**	**3,46,784**	**3,62,084**	**Total**

*यात प्राथमिक कृषि पत संस्था, प्राथमिक भू-सुधार संस्था आणि धान्य बँका यांचा समावेश आहे.

* Includes primary agricultural credit societies, primary and development banks and grain banks.

आधार.—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

4. उद्योग/INDUSTRIES

कारखाने आणि कामगार यांची संख्या/NUMBER OF FACTORIES AND WORKERS

बाब	1961	1965	1970	1975	1980	1981	1982	1983	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(1)
चालू कारखान्यांची संख्या	8,233	9,472	9,803	11,425	15,170	16,594	17,359	18,007	Number of working factories
कामगारांची दैनिक सरासरी (हजारात)	787	903	952	1,015	1,177	1,192	1,098	1,137	Average daily attendance of workers (Thousand No.)

आधार.–मुख्य निरीक्षक, कारखाने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—Chief Inspector of Factories, Government of Maharashtra, Bombay.

5. वीज/ELECTRICITY

	बाब	परिमाण	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	Unit	Item
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)	(1)
I	विजेचे उत्पादन ..	दशलक्ष किलोवॅट तास.	3,268	5,635	9,135	12,052	18,750	19,839	21,094	23,001	Million Kwh.	Electricity generated
II	विजेचा वापर ..	दशलक्ष किलोवॅट तास.	2,720	4,717	7,650	9,490	14,034	15,026	15,442	16,934	Million Kwh.	Electricity consumed—
(*i*)	घरगुती— ..	दशलक्ष किलोवॅट तास.	260	448	732	1,049	1,779	1,958	2,197	2,374	Million Kwh.	Domestic
(*ii*)	वाणिज्यिक ..	दशलक्ष किलोवॅट तास.	198	363	547	745	949	1,104	1,126	1,192	Million Kwh.	Commercial
(*iii*)	औद्योगिक ..	दशलक्ष किलोवॅट तास.	1,853	3,297	5,312	5,935	8,130	8,618	8,225	9,284	Million Kwh.	Industrial
(iv)	वाहने चालविण्या-साठी.	दशलक्ष किलोवॅट तास.	339	414	421	658	766	730	743	695	Million Kwh.	Traction
(v)	इतर ..	दशलक्ष किलोवॅट तास.	70	195	638	1,103	2,310	2,616	3,151	3,389	Million Kwh	Others

आधार—केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण, भारत सरकार, नवी दिल्ली.
Source.—Central Electricity Authority, Commercial Directorate, Government of India, New Delhi.

6. चालू संयुक्त भांडवली संस्था/JOINT-STOCK COMPANIES AT WORK

वाव	३१ मार्च १९६१ रोजी As on 31st March 1961		३१ मार्च १९६५ रोजी As on 31st March 1965		३१ मार्च १९७२ रोजी As on 31st March 1972		३१ मार्च १९७७ रोजी As on 31st March 1977		३१ मार्च १९७९ रोजी As on 31st March 1979		३१ मार्च १९८० रोजी As on 31st March 1980		३१ मार्च १९८१ रोजी As on 31st March 1981		Item
	संस्था संख्या No. of companies	भरणा केलेले भांडवल (कोटी रुपये) Paid up capital (crore Rs.)	संस्था संख्या No. of companies	भरणा केलेले भांडवल (कोटी रुपये) Paid up capital (crore Rs.)	संस्था संख्या No. of companies	भरणा केलेले भांडवल (कोटी रुपये) Paid up capital (crore Rs.)	संस्था संख्या No. of companies	भरणा केलेले भांडवल (कोटी रुपये) Paid up capital (crore Rs.)	संस्था संख्या No. of companies	भरणा केलेले भांडवल (कोटी रुपये) Paid up capital (crore Rs.)	संस्था संख्या No. of companies	भरणा केलेले भांडवल (कोटी रुपये) Paid up capital (crore Rs.)	संस्था संख्या No. of companies	भरणा केलेले भांडवल (कोटी रुपये) Paid up capital (crore Rs.)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(1)
कृषि आणि संलग्न ..	90	1·5	75	6·9	95	7·1	164	11·5	139	16·9	166	18·2	284	21·8	Agriculture and allied activities.
खाणकाम आणि दगड खाणकाम	77	3·3	76	5·6	95	7·4	111	7·9	111	14·5	112	29·6	110	33·0	Mining and quarrying.
प्रक्रिया आणि वस्तू निर्माण	2,228	238·6	2,706	521·4	3,721	651·6	5,680	773·9	6,916	1,159·1	7,702	1,244·1	9,049	1,607·0	Processing and manufacture.
बांधकाम आणि उपयोगिता	165	32·7	167	36·7	204	45·0	331	72·3	436	79·1	501	79·5	738	74·8	Construction and utilities.
वाणिज्य (व्यापार आणि वित्त)	1,781	90·3	1,754	112·8	2,100	126·8	2,915	186·9	3,599	218·8	4,072	220·1	2,069	86·9	Commerce (trade and finance).
परिवहन, दळणवळण आणि साठवण	109	22·7	103	42·5	164	49·5	282	54·0	385	62·9	454	63·1	568	80·0	Transport, Communication and Storage.
सामूहिक आणि व्यावसायिक सेवा	104	2·8	107	2·2	190	4·1	434	22·6	636	35·6	734	36·7	900	46·5	Community and business services.
व्यक्तिगत आणि इतर सेवा	274	5·0	253	5·7	343	8·6	508	10·1	602	20·5	651	20·4	765	29·3	Personal and other services.
एकूण ..	4,828	396·9	5,241	733·7	6,912	900·1	10,425	1,139·2	12,824	1,607·4	14,392	1,711·7	17,449	2,039·9	Total ..

आधार.–कंपनी व्यवहार खाते, विधी, न्याय आणि कंपनी व्यवहार मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Department of Company Affairs, Ministry of Law, Justice and Company Affairs, Government of India, New Delhi.

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार	परिमाण	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	Unit	Type
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(3)	(2)
1	पूर्व प्राथमिक											Pre-primary
	संस्था ..	संख्या ..	527	448	704	827	654	660	653	688	No. ..	Institutions.
	विद्यार्थी ..	हजारात ..	34	32	51	63	64	66	73	76	No. in thousand ..	Pupils
2	प्राथमिक											Primary
	संस्था ..	संख्या ..	34,594	41,781	45,143	48,018	51,045	51,534	52,209	52,667	No. ..	Institutions
	विद्यार्थी ..	हजारात ..	4,178	5,535	6,229	7,367	8,392	8,674	8,824	9,031	No. in thousand ..	Pupils
3	दुय्यम											Secondary
	संस्था ..	संख्या ..	2,468	4,032	5,339	5,897	6,119†	6,237†	6,482	6,989	No. ..	Institutions
	विद्यार्थी ..	हजारात ..	858	1,500	1,936	2,513	3,309†	3,522†	3,756	4,001	No. in thousand ..	Pupils
	उच्च											Higher
	संस्था ..	संख्या ..	211	361	547	701	738	759	765	835	No. ..	Institutions
	विद्यार्थी ..	हजारात ..	110	189	328	474	589	623	669	710	No. in thousand ..	Pupils

† ह्यांत उच्च माध्यमिक वर्गांचा समावेश आहे. † This includes higher secondary classes.

आधार.–शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे. *Source.*—Director of Education, Government of Maharashtra, Pune.

8. महाराष्ट्रातील खनिज उत्पादन/MINERAL PRODUCTION IN MAHARASHTRA

(उत्पादन हजार मे. टनात, मूल्य हजार रुपयात)
(Quantity in thousand tonnes, value in thousand Rs.)

अनुक्रमांक Serial No.	खनिज	उत्पादन/मूल्य	1961	1965	1970	1975	1982	1983	1980	1981	Quantity/value	Mineral
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(10)	(11)	(8)	(9)	(3)	(2)
1	क्रोमाईट	.. (i) उत्पादन ..	1	2	3	@	3	3	@	..	Quantity	Chromite
		(ii) मूल्य ..	108	139	313	N. A.	640	870	84	..	Value	
2	दगडी कोळसा	.. (i) उत्पादन ..	856	1,226	1,771	3,590	5,300	6,630	7,593	8,563	Quantity	Coal
		(ii) मूल्य ..	18,643	32,209	62,637	1,72,160	6,05,360	8,13,207	10,26,683	12,27,675	Value	
3	कच्चे लोखंड	.. (i) उत्पादन ..	362	222	446	1,015	1,388	1,059	786	253	Quantity	Iron ore
		(ii) मूल्य ..	5,099	3,707	5,010	15,766	45,758	35,975	30,688	9,087	Value	
4	चुनखडी	.. (i) उत्पादन ..	55	98	377	497	665	751	871	973	Quantity	Limestone
		(ii) मूल्य ..	230	524	2,924	6,605	13,170	17,646	24,584	29,457	Value	
5	कच्चे मँगनीज	.. (i) उत्पादन ..	179	340	216	186	223	222	237	237	Quantity	Manganese ore
		(ii) मूल्य ..	20,625	28,447	13,924	17,679	49,788	51,362	71,958	86,754	Value	
6	चायना क्ले	.. (i) उत्पादन ..	2	5	4	5	6	6	8	4	Quantity	China clay
		(ii) मूल्य ..	13	41	53	41	123	134	150	68	Value	
7	बॉक्साइट	.. (i) उत्पादन ..	27	9	123	241	349	298	348	376	Quantity	Bauxite
		(ii) मूल्य ..	199	107	1,058	6,070	8,841	11,890	13,639	25,781	Value	
8	मीठ ..	.. (i) उत्पादन ..	384	470	461	407	495	540	437	419	Quantity	Salt
9	डोलोमाईट	.. (i) उत्पादन ..	6	7	5	5	27	25	27	19	Quantity	Dolomite
		(ii) मूल्य ..	38	64	67	87	692	812	886	642	Value	
10	सिलिका सँड	.. (i) उत्पादन ..	5	17	28	51	80	105	102	115	Quantity	Silica sand
		(ii) मूल्य ..	34	132	269	961	2,110	2,785	2,698	3,411	Value	
11	गेरु ..	.. (i) उत्पादन ..	..	1	1	1	3	1	1	2	Quantity	Ochre
		(ii) मूल्य ..	..	13	13	10	39	24	23	41	Value	
12	कोरंडम	.. (i) उत्पादन ..	..	..	*	..	1	1	1	1	Quantity	Corundum
		(ii) मूल्य ..	..	..	8	..	678	688	792	399	Value	

*अस्थायी/Provisional
N. A.—उपलब्ध नाही/Not available.
@आकडे ५०० टनाखालील आहेत/Less than 500 tonnes.
1 आधार.–भारतीय खाण केन्द्र, नागपूर. /*Source*.—Indian Bureau of Mines, Nagpur.
2 सहाय्यक मीठ आयुक्त, भारत सरकार, मुंबई (मीठा करिता)/Assistant Salt Commissioner, Government of India, Bombay (for salt only).

9. वापरात असलेली मोटार वाहने/MOTOR VEHICLES IN OPERATION

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वाहनांचा प्रकार (2)	1961 (3)	1966 (4)	1970 (5)	1975 (6)	1980 (7)	1981 (8)	1982 (9)	1983** (10)	1984** (11)	Class of vehicles (2)
1.	मोटार सायकली	12,523*	29,985*	62,188*	1,51,988*	1,40,526	1,61,962	2,00,253	2,66,803	1,96,058	Motor Cycles
2.	स्कूटर्स	..	..	...	..	1,63,623	1,84,864	2,07,217	2,58,878	2,26,725	Scooters
3.	मोपेड	..	..	..	..	..	..	..	..	2,04,484	Moped
4.	मोटार गाडघा	50,589	68,853	1,08,679	1,69,895	2,14,037	2,24,752	2,37,845	2,55,711	2,69,308	Motor Cars
5.	टक्सी कॅब्स्	6,086	8,802	15,554	21,576	29,243	31,302	33,953	35,888	38,359	Taxi Cabs
6.	स्वयंचलित रिक्षा	379	922	2,238	7,768	23,047	29,474	36,327	47,984	59,403	Auto-rickshaw
7.	स्टेज कॅरेजेस –										Stage carriages
	(i) डिझेल इंजिनवर चालणाऱ्या ..	3,345	5,136	7,604	8,621	12,212	13,789	15,139	16,540	17,205	Diesel engined
	(ii) पेट्रोल इंजिनवर चालणाऱ्या ..	790	548	197	91	..	..	..	..	..	Petrol engined
8.	कॉन्ट्रॅक्ट कॅरेजेस –										Contract carriages—
	(i) डिझेल इंजिनवर चालणाऱ्या ..	..	..	..	..	1,259	1,498	1,662	1,980	2,293	Diesel engined
	(ii) पेट्रोल इंजिनवर चालणाऱ्या ..	..	...	..	..	..	..	..	..	..	Petrol engined.
9.	माल मोटारी—										Lorries—
A.	खाजगी वाहने –										Private carriers—
	(i) डिझेल इंजिनवर चालणारी ..	1,302	5,053	6,908	18,083	28,083	23,719	23,318	32,683	34,082	Diesel engined
	(ii) पेट्रोल इंजिनवर चालणारी ..	4,641	6,181	8,458	7,374	7,644	7,755	7,731	..	..	Petrol engined.
B.	सार्वजनिक वाहने –										Public-carriers—
	(i) डिझेल इंजिनवर चालणारी ..	6,486	14,064	19,977	37,594	58,756	63,360	70,803	92,840	1,02,684	Diesel engined
	(ii) पेट्रोल इंजिनवर चालणारी ..	10,691	12,037	12,038	9,951	10,079	10,250	10,358	..	..	Petrol engined.
10.	रुग्णवाहिका	119	278	400	590	839	925	999	1,203	1,358	Ambulances
11.	शाळेच्या बसेस	269	359	412	492	574	594	621	729	760	School Buses.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
12.	खाजगी प्रवासी वाहने	177	370	697	1,322	2,059	2,171	2,344	2,663	2,822	Private Services vehicles.
13.	वनयान (ट्रेलर)	1,554	4,021	5,238	10,366	19,630	23,173	27,788	32,541	35,651	Trailors.
14.	ट्रॅक्टर्स	899	3,543	6,163	11,116	20,691	24,079	27,880	33,189	36,217	Tractors.
15.	इतर	285	539	758	1,387	1,298	1,319	1,581	1,994	2,722	Others.
	एकूण	1,00,144	1,60,746	2,57,539	4,58,214	7,28,589	8,04,986	9,05,819	10,81,626	12,30,131	Total

टीप .-प्रत्येक वर्षाच्या १ जानेवारी रोजीचे आकडे. * स्कूटर्स धरून. ** मार्च अखेरचे.
Note.—Figures are as on 1st January of each year. *Includes scooters also. ** As on 31st March.

आधार.-परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—Commissioner of Transport, Government of Maharashtra, Bombay.

10. चालू व स्थिर (१९७०-७१) किमतींनुसार महाराष्ट्राचे राज्य उत्पन्न व दरडोई उत्पन्न
STATE INCOME AND PER CAPITA INCOME OF MAHARASHTRA AT CURRENT AND AT CONSTANT (1970-71) PRICES

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाबी (2)	1970-71 (3)	1971-72 (4)	1972-73 (5)	1973-74 (6)	1974-75 (7)	1975-76 (8)	1980-81* (9)	1981-82* (10)	1982-83* (11)	1983-84* (12)	Items (2)
1	राज्य उत्पन्न (कोटी रुपयांत)											State Domestic product (Rs. in crore).
(a)	चालू किमतींनुसार ..	3,875.5	4,094.4	4,342.2	5,757.9	7,359.3	7,676.6	13,905.8	15,688.4	17,138.6	19,859.5	At current prices
(b)	स्थिर किमतींनुसार (१९७०-७१)	3,875.5	3,982.2	3,776.0	4,229.2	4,627.6	4,859.3	6,060.4	6,332.7	6,550.2	6,857.7	At constant (1970-71) prices.
2	दरडोई राज्य उत्पन्न (रुपये)											Per capita State Income (in Rs.).
(a)	चालू किमतींनुसार	783.1	807.7	838.1	1,087.4	1,359.8	1,387.0	2,233.4	2,467.6	2,637.8	2,990.4	At current prices.
(b)	स्थिर किमतींनुसार (१९७०-७१)	783.1	785.6	728.8	798.7	855.0	878.4	970.1	996.1	1,008.2	1,032.6	At constant (1970-71) prices.
3	राज्य उत्पन्नाचे निर्देशांक (१९७०-७१-१००)											Index number of State Income (Base : 1970-71-100).
(a)	चालू किमतींनुसार	100.0	105.6	112.0	148.6	189.9	198.1	358.8	404.8	442.2	512.4	At current prices.
(b)	स्थिर किमतींनुसार (१९७०-७१)	100.0	102.8	97.4	109.1	119.4	125.4	156.4	163.4	169.0	176.9	At constant (1970-71) prices.
4	दरडोई उत्पन्नाचे निर्देशांक (१९७०-७१-१००)											Index number of per capita Income (Base : 1970-71-100).
(a)	चालू किमतींनुसार	100.0	103.1	107.0	138.9	173.6	177.1	285.2	315.1	336.8	381.9	At current prices.
(b)	स्थिर किमतींनुसार (१९७०-७१)	100.0	100.3	93.1	102.0	109.2	112.2	123.9	127.2	128.7	131.9	At constant (1970-71) prices.

*अस्थायी. *Provisional.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

11. कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचा निर्देशांक/CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS

(नवी मालिका/New Series)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	केन्द्र (2)	बाब (3)	1966 (4)	1971 (5)	1975 (6)	1980 (7)	1981 (8)	1982 (9)	1983 (10)	Item (3)	Centre (2)
1	मुंबई *	अन्न	150	202	333	413	492	548	625	Food	Bombay *
		सर्व बाबी	143	188	303	390	447	502	564	All items	
2	सोलापूर *	अन्न	155	211	405	415	523	544	627	Food	Solapur *
		सर्व बाबी	145	195	352	397	481	515	579	All items	
3	नागपूर *	अन्न	155	208	399	403	489	534	598	Food	Nagpur *
		सर्व बाबी	144	190	336	334	454	507	558	All items	
4	जळगांव †	अन्न	173	202	406	425	515	534	608	Food	Jalgaon †
		सर्व बाबी	155	187	345	387	459	494	554	All items	
5	नांदेड †	अन्न	170	207	430	417	556	594	665	Food	Nanded †
		सर्व बाबी	153	195	363	419	507	542	578	All items	
6	औरंगाबाद †	अन्न	164	200	399	411	529	548	630	Food	Aurangabad †
		सर्व बाबी	151	189	340	410	401	517	578	All items	
7	पुणे †	अन्न	149	188	341	401	475	505	609	Food	Pune †
		सर्व बाबी	139	174	299	363	420	468	541	All items	

* कॅलेंडर वर्ष /Calendar year 1960—100.

† कॅलेंडर वर्ष /Calendar vear 1961—100.

आधार.—कामगार आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner of Labour, Bombay.

निवडक निर्देशांक

निवडक निर्देशांक

अनु-क्रमांक	जिल्हा	दर चौरस कि. मी. मागे लोकसंख्येची भौगोलिक घनता	स्त्री-पुरुष प्रमाण (हजार पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या)	नागरी लोक-लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	अनुसूचीत जातीच्या लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी	अनुसूचीत जमातीच्या लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी	बौद्धधर्मीय लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी	लोकसंख्येतील दशवर्षीय शेकडा वाढ
Serial No.		Geographical density of population per Sq. Km.	Sex ratio (i.e. number of females per thousand males) (1981)	Percentage of urban population to total population (1981)	Percentage of scheduled castes population to total population (1981)	Percentage of scheduled tribes population to total population (1981)	Percentage of buddhist population to total population (1971)	Decadal growth rate of population during (1971-81) (Percentage)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	बृहन्मुंबई	13,644	772	100.00	4.84	1.02	6·7	38·07
2	ठाणे	349	883	44.34	2.50	21,76	3·7	46·89
3	रायगड	208	1,047	14.12	1.69	12.80	4.6	17·69
4	रत्नागिरी	167	1,258	8.73	1.09	1.94	6·0	6·06
5	सिंधुदुर्ग	148	1,204	6.54	4.04	0.86	*	*
6	नाशिक	192	938	31.02	6.21	23.45	8·4	26·28
7	धुळे	156	966	19.52	4.18	40.53	1·7	23·35
8	जळगांव	223	950	25.14	5.89	8.25	4·1	23·32
9	अहमदनगर	159	959	12.97	10.62	6.93	2·3	19·36
10	पुणे	266	938	47.33	7.54	3·88	5·2	31·04
11	सातारा	195	1,061	13.04	6.21	0.64	5·1	18·02
12	सांगली	213	967	21.52	11.16	0.85	2·3	18·92
13	सोलापूर	174	942	29.62	14.31	1.96	1·8	15·81
14	कोल्हापूर	323	963	25.22	12.23	1,04	1·0	22·38
15	औरंगाबाद	173	936	24.83	5.95	3.68	7·9	23·46
16	जालना	119	970	15,46	6.55	1.96	*	*
17	परभणी	149	967	19.87	5.77	4.60	11·9	2·141
18	बीड	133	965	16.28	11.17	0.87	3·7	15·54
19	नांदेड	166	960	18.74	11.03	10.19	9·8	25·15
20	उस्मानाबाद	137	958	12.64	14.07	1.88	4·3	17·61
21	लातूर	177	959	16.47	16.43	2.68	*	*
22	बुलढाणा	156	957	18.49	6.18	4.40	12·4	19·46
23	अकोला	173	949	24.89	5.51	6.28	16·2	21·68
24	अमरावती	152	937	29.25	6.06	12.98	11·8	20·78
25	यवतमाळ	128	959	15.04	4.95	21.30	8·6	22·04
26	वर्धा	147	948	24.98	3.93	15.35	13·9	18·86
27	नागपूर	260	925	56.75	7.05	13.65	13·3	33·26
28	भंडारा	199	997	13.10	9.75	16.22	9·0	15·89
29	चंद्रपूर	135	959	17.36	6.39	21.07	9·8	25·33
30	गडचिरोली	41	981	2.43	6.86	39.32	*	*
	महाराष्ट्र राज्य	204	937	35.03	7.14	9·19	6·3	24·54

*पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही

Selected Indicators, 1982-83

गावाची सरासरी लोकसंख्या (दर गावामागे ग्रामीण लोकसंख्या)	तालुक्यातील गावांची सरासरी संख्या	तालुक्यातील सरासरी लोकसंख्या (हजारात)	मुख्यत: काम करणाऱ्यांची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी	शेत मजुरा-व्यतिरिक्त इतर काम करणाऱ्यांची एकूण काम करणाऱ्यांशी टक्केवारी	काम करणाऱ्या स्त्रियांचा सहभाग (दर)	साक्षरतेची टक्केवारी			
						पुरुष	स्त्रिया	एकूण	
Average village size (rural population per village) (1981)	Average number of villages per tahsil (1981)	Average population per tahsil (Thousand) (1981)	Percentage of main workers to total population (1981)	Percentage of other than agricultural workers to total workers (1981)	Female work participation rate (1981)	Percentage of Literacy-1981 Male	Female	Total	District
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
..	..	2,748	34.70	99.8	8.97	73.91	60.75	68.18	Greater Bombay
1,068	134	258	37.83	58.9	23.23	59.64	40.15	50.50	Thane
699	131	106	37.63	33.8	33.30	57.42	34.27	45.59	Raigad
953	154	153	34.06	26.3	36.35	9.62	38.15	47.75	Ratnagiri
*	98	111	*	*	*	*	*	*	Sindhudurg
1,185	134	230	40.77	31.2	34.65	56.09	31.85	44.36	Nashik
1,088	152	205	38.01	22.0	33.52	48.61	26.01	37.51	Dhule
1,329	113	201	39.57	24.2	31.92	61.19	34.39	48.14	Jalgaon
1,568	116	208	41.55	24.2	37.69	56.51	29.24	43.16	Ahmednagar
1,251	125	297	34.95	52.3	25.24	65.16	42.14	54.03	Pune
1,251	129	185	33.56	28.7	34.68	61.39	35.67	48.15	Satara
2,030	89	229	34.16	29.8	24.36	59.70	33.60	46.87	Sangli
1,669	100	236	37.66	36.0	29.02	53.61	26.96	40.68	Solapur
1,570	97	205	36.76	32.4	28.83	59.45	30.79	45.36	Kolhapur
968	157	199	41.22	22.9	35.98	50.80	19.96	35.80	Aurangabad
*	180	205	*	*	*	*	*	*	Jalna
920	203	235	44.32	20.3	39.91	44.67	15.53	30.33	Parbhani
1,000	173	202	40.36	21.1	36.26	45.82	17.27	31.79	Beed
998	178	219	40.60	22.9	41.26	43.32	15.67	29.78	Nanded
1,236	117	172	38.87	19.7	34.39	48.73	21.40	35.36	Osmanabad
*	175	259	*	*	*	*	*	*	Latur
966	98	116	57.62	16.2	43.92	58.68	29.97	44.64	Buldana
888	119	141	42.38	20.5	34.80	59.54	35.45	47.82	Akola
776	131	143	40.46	23.0	30.83	60.50	42.55	51.82	Amravati
843	125	124	46.04	16.3	41.76	51.21	26.86	39.29	Yavatmal
685	145	132	42.87	23.1	35.31	61.01	40.53	51.05	Wardha
675	118	185	35.59	52.9	25.07	63.74	44.62	54.56	Nagpur
983	125	141	49.93	27.6	46.39	58.31	29.49	43.92	Bhandara
602	147	141	49.13	23.0	43.22	46.73	22.22	34.69	Chandrapur
*	189	80	*	*	*	*	*	*	Gadchiroli
1,037	132	209	38.71	38.2	30.63	58.79	34.79	47.18	Maharashtra State

*The information of the reorganised districts is not separately available.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	साक्षरतेची टक्केवारी Percentage of literacy 1981		नेहमीचा पाऊस (मिलीमिटर-मध्ये) Normal rainfall (in mm.)	दर लाख लोकसंख्येमागे शैक्षणिक संस्थांची संख्या Number of educational institutions per lakh of population (1982-83)	दर लाख लोकसंख्येमागे पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या Number of student enrolment per lakh of population (1982-83)	दर हजार लोकसंख्येमागे प्राथमिक व माध्यमिक विद्यार्थ्यांची पटावरील संख्या Number of primary and secondary school students enrolment per 1000 population (1982-83)	पूर्व-प्राथमिक, प्राथमिक, माध्यमिक शाळातील एकूण शिक्षकांशी प्रशिक्षित शिक्षकांची टक्केवारी Percentage of trained teachers to total no. of teachers (pre-primary, primary and secondary) (1982-83)	प्राथमिक शाळांतील शिक्षक-विद्यार्थी प्रमाण Teacher-pupil ratio (Primary) (1982-83)
		अनुसूचित जाती Scheduled castes	अनुसूचित जमाती Scheduled tribes						
(1)	(2)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)
1	बृहन्मुंबई	50.56	49.07	1,805	39	21,682	174	95.6	37
2	ठाणे	43.70	14.41	2,259	85	20,421	178	86.4	41
3	रायगड	46.42	16.46	2,966	164	22,268	199	88.9	36
4	रत्नागिरी	38.65	10.20	3,306	175	21,685	202	93.1	32
5	सिंधुदुर्ग	*	*	*	180	23,781	207	93.2	29
6	नाशिक	41.86	16.74	1,022	90	21,190	185	95.1	39
7	धुळे	37.15	15.26	674	99	18,915	163	95.1	38
8	जळगांव	34.58	19.94	741	80	21,681	186	95.5	39
9	अहमदनगर	35.43	16.87	579	102	21,300	186	95.3	37
10	पुणे	41.71	27.80	1,150	93	23,920	196	92.2	41
11	सातारा	39.61	29.66	803	121	24,683	214	96.5	36
12	सांगली	37.52	40.19	625	87	23,012	200	94.5	36
13	सोलापूर	29.75	31.64	584	84	19,522	173	94.4	37
14	कोल्हापूर	35.01	34.36	1,932	92	22,164	194	95.1	39
15	औरंगाबाद	23.90	16.86	726	105	19,215	172	87.5	39
16	जालना	*	*	*	107	13,880	132	87.0	40
17	परभणी	18.99	16.78	821	100	15,239	142	85.8	41
18	बीड	21.19	17.69	668	120	16,852	159	89.4	41
19	नांदेड	20.00	20.53	901	109	16,498	150	86.3	39
20	उस्मानाबाद	24.13	23.21	810	88	19,185	177	93.5	37
21	लातूर	*	*	*	193	20,231	190	93.1	41
22	बुलढाणा	31.65	27.15	803	100	18,556	164	96.7	39
23	अकोला	34.37	33.56	847	102	20,004	175	96.0	38
24	अमरावती	41.45	25.68	877	101	21,884	185	95.0	37
25	यवतमाळ	33.75	24.35	992	118	18,910	167	92.6	39
26	वर्धा	42.69	34.77	1,090	119	22,771	191	95.1	38
27	नागपूर	46.28	42.63	1,175	93	23,443	185	96.2	40
28	भंडारा	48.32	33.13	1,446	92	19,379	169	92.0	42
29	चंद्रपूर	33.24	22.27	1,398	110	19,059	168	90.1	39
30	गडचिरोली	*	*	*	134	13,247	126	70.5	36
महाराष्ट्र राज्य		35.55	22.29	....	95	20,741	179	93.2	38

*पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही.

Selected Indicators, 1982-83—*contd.*

माध्यमिक शाळातील शिक्षक-विद्यार्थी प्रमाण Teacher-pupil ratio (Secondary) (1982-83)	दर लाख लोक संख्येमागे छापखान्यांची संख्या Numbers of printing presses per lakh of population (1982-83)	दर लाख लोक संख्येमागे नियतकालिकांची संख्या Number of periodicals per lakh of population (1982-83)	दर लाख लोक संख्यामागे रुग्णालयांची संख्या Number of hospitals per lakh of population (1982-83)	दर लाख लोक संख्येमागे सार्वजनिक सहाय्यित वैद्यकीय संस्थातील खाटांची संख्या Number of beds in public aided medical institutions per lakh of population (1982-83)	दर लाख लोक संख्ये मागे सर्व प्रकारच्या रोगांमुळे झालेल्या †मृतांची संख्या †Number of deaths by all diseases per lakh of population (1982-83)	कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राची एकूण भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी Percentage of net area sown to geographical area (1982-83)	एकापेक्षा अधिक वेळा लागवड केलेल्या क्षेत्राची कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राशी टक्केवारी Percentage of area sown more than once to net area sown (1982-83)	अन्नधान्य पिकांखालील निव्वळ क्षेत्राची एकूण लागवडी खालील क्षेत्राशी टक्केवारी Percentage of net area under foodgrains to total gross cropped area (1982-83)	District
(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(2)
30	34.9	13.6	3	341	814	17.4	4.5	13.0	Greater Bombay
32	7.4	3.3	1	158	371	28.1	4.8	71.2	Thane
28	5.7	4.9	1	85	431	28.4	17.6	84.3	Raigad
27	2.2	1.5	1	85	582	27.8	6.4	64.7	Ratnagiri
27	*	1.7	*	*	734	*	*	*	Sindhudurg
30	8.4	4.3	1	82	593	59.6	2.0	75.8	Nashik
33	6.3	1.5	2	67	612	51.2	1.2	71.6	Dhule
29	7.4	3.0	2	72	604	70.7	17.1	63.5	Jalgaon
32	8.5	1.5	2	101	517	71.7	7.6	71.2	Ahmednagar
33	15.0	8.5	1	268	580	64.3	12.1	70.6	Pune
30	10.0	2.1	2	89	570	54.1	14.2	72.5	Satara
29	10.1	3.1	2	142	545	69.5	8.5	63.7	Sangli
30	9.7	2.2	3	153	563	74.3	6.9	83.5	Solapur
30	15.9	3.5	2	91	593	50.6	11.6	53.2	Kolhapur
27	7.4	4.9	1	85	370	79.5	18.0	72.8	Aurangabad
28	*	2.4	*	*	334	*	*	*	Jalna
30	2.2	2.1	1	47	346	80.5	..	63.1	Parbhani
27	2.5	2.5	1	70	386	71.0	14.6	78.6	Beed
28	1.6	1.9	1	56	432	72.2	5.8	61.7	Nanded
28	2.2	1.0	1	39	342	81.4	18.3	69.8	Osmanabad
27	*	1.3	*	*	*	*	*	*	Latur
30	4.7	3.0	2	59	600	70.1	14.9	54.6	Buldana
31	7.3	4.4	2	99	450	78.4	7.9	55.3	Akola
31	3.7	5.0	2	183	523	58.9	8.0	45.6	Amravati
30	3.4	3.2	1	71	470	63.3	2.4	47.2	Yavatmal
32	2.3	7.0	2	188	574	67.8	3.1	51.7	Wardha
34	13.0	5.5	2	215	501	55.0	11.8	65.9	Nagpur
33	1.9	2.2	2	55	729	38.1	28.9	90.8	Bhandara
33	4.0	2.2	1	63	544	26.3	13.4	81.1	Chandrapur
32	*	*	*	*	*	*	*	*	Gadchiroli
30	**11.0**	**4.8**	**2**	**143**	**556**	**59.5**	**10.0**	**67.6**	**Maharashtra State**

*The information of the reorganised district is not seperately available.
†The registered deaths are low due to under registration of death.
†मृत्युची संपूर्ण नोंद न झाल्यामुळे नोंदलेल्या मृत्युची संख्या कमी आहे.

निदर्शक निर्देशांक

प्रमुख पिकांचे दर हेक्टरी
Average yield per hectare of

अनु-क्रमांक Seiral No.	जिल्हा	तांदूळ Rice	गहू Wheat	ज्वारी Jowar	बाजरी Bajri	एकूण तृणधान्ये All cereals	तूर Tur	हरभरा Gram	एकूण कडधान्ये All pulses	एकूण तृणधान्ये आणि कडधान्ये All cereals and pulses
(1)	(2)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)
1	बृहन्मुंबई	1,667	..	..	..	1,667	..	..	..	1,667
2	ठाणे	1,782	..	..	..	1,649	333	333	305	1,519
3	रायगड	1,866	..	..	..	1,721	350	333	246	1,594
4	रत्नागिरी	1,682	..	..	..	1,281	..	..	192	1,244
5	सिंधुदुर्ग	1,570	..	..	..	1,506	333	..	227	1,358
6	नाशिक	1,062	687	570	278	499	833	429	339	475
7	धुळे	616	740	599	467	571	611	402	343	519
8	जळगांव	1,471	1,061	1,141	484	968	606	379	450	801
9	अहमदनगर	1,493	1,150	376	190	410	493	327	314	406
10	पुणे	1,608	1,046	374	377	523	354	405	344	509
11	सातारा	1,528	1,180	795	145	741	358	353	333	690
12	सांगली	1,720	619	744	125	658	355	317	297	599
13	सोलापूर	1,488	761	188	146	244	345	241	261	245
14	कोल्हापूर	1,892	1,006	1,354	77	1,431	736	468	493	1,327
15	औरंगाबाद	587	719	505	472	534	331	238	270	721
16	जालना	564	710	663	336	624	301	270	*	*
17	परभणी	674	806	780	404	771	505	275	357	644
18	बीड	700	591	518	344	488	554	378	383	473
19	नांदेड	734	719	1,364	417	1,221	532	278	424	1,027
20	उस्मानाबाद	627	721	832	381	789	391	404	337	660
21	लातूर	*	*	*	*	*	*	351	*	*
22	बुलढाणा	656	655	1,247	396	1,148	525	407	331	884
23	अकोला	646	639	740	389	719	832	197	460	635
24	अमरावती	519	691	1,346	371	1,143	706	420	546	994
25	यवतमाळ	697	890	1,382	400	1,287	1,037	281	655	1,118
26	वर्धा	1,258	1,202	1,273	400	1,255	1,255	250	820	1,151
27	नागपूर	1,100	670	865	250	845	414	345	353	755
28	भंडारा	875	628	516	..	819	400	370	247	737
29	चंद्रपूर	1,217	483	463	500	852	404	302	218	739
30	गडचिरोली	1,207	*	*	*	*	*	293	*	*
	महाराष्ट्र राज्य	1,311	785	700	320	748	586	339	374	677

*पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही

Selected Indicators, 1982-83—*contd.*

उत्पादन (किलोग्रॅम) principal crops (Kg.) (1982-83)				अन्नधान्याचे दरडोई उत्पादन (किलोग्रॅम)	वहित धारण जमिनीचे सरासरी क्षेत्र (हेक्टरात)		वहित धारण जमिनींच्या आकार वर्गाप्रमाणे धारण जमिनींची टक्केवारी (हेक्टरात) Percentage distribution of holding by size class (in hectare) of operational holdings (1980-81)				
कापूस	भूईमूग	ऊस (गुळात)	तंबाखू			पर्यंत					
Cotton	Ground-nut	Sugar-cane (Gur)	Tobacco	Foodgrains production *per capita* (in Kg.) (1981-82)	Average size of operational holdings in hectare (1980-81)	Upto 1	1—2	2—4	4—5	5—10	District
(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(2)
..	..	..	..	0.2	0.68	80.53	13.00	5.27	0.27	0.55	Greater Bombay
..	1,000	..	..	85.1	2.31	46.96	20.76	16.91	4.12	7.85	Thane
..	1,000	..	..	200.7	1.70	56.12	20.34	14.12	2.70	4.96	Raigad
..	1,000	..	..	128.7	2.69	43.74	17.29	18.81	5.24	10.47	Ratnagiri
..	1,211	..	..	158.7	2.26	56.92	14.61	14.04	3.50	7.36	Sindhudurg
201	430	9,735	..	111.7	3.62	21.28	19.32	27.51	8.87	17.32	Nashik
131	465	7,887	..	131.2	3.68	15.22	24.07	27.37	8.55	20.95	Dhule
126	563	7,752	..	182.0	3.16	20.20	26.34	27.08	7.93	14.94	Jalgaon
246	1,021	8,106	1,000	173.4	3.31	3.78	12.67	24.84	11.21	21.36	Ahmednagar
307	901	8,591	..	94.0	3.13	30.90	21.29	23.53	6.38	12.49	Pune
217	1,204	7,929	1,000	155.3	1.99	47.15	22.31	18.47	3.94	6.33	Satara
208	820	8,932	560	131.2	2.54	39.30	21.98	20.58	4.93	9.51	Sangli
262	1,346	9,696	667	91.1	4.63	15.65	17.70	26.09	8.64	21.51	Solapur
170	1,200	9,414	556	128.5	1.55	56.90	20.24	14.85	2.77	4.15	Kolhapur
109	569	8,164	..	..	3.74	15.56	21.18	30.26	8.70	18.54	Aurangabad
122	899	7,583	..	..	4.16	12.26	20.92	28.88	9.20	21.38	Jalna
114	857	6,540	..	242.5	3.80	12.60	21.74	30.47	9.70	20.67	Parbhani
130	541	7,874	500	230.8	3.64	17.46	21.63	28.76	8.50	17.55	Beed
140	841	6,951	1,000	278.3	3.38	17.97	23.30	29.75	8.54	16.75	Nanded
91	719	7,981	667	259.9	4.71	11.94	19.49	25.47	9.43	23.25	Osmanabad
*	625	*	*	*	4.40	10.14	20.66	28.69	9.41	22.14	Latur
65	341	5,667	..	241.4	3.19	20.76	26.84	27.87	7.09	12.79	Buldana
66	801	5,200	..	166.7	3.45	16.05	28.55	29.36	6.31	14.12	Akola
83	865	6,500	..	183.7	2.99	21.64	30.29	26.81	6.16	11.27	Amravati
103	534	5,900	..	258.4	4.14	6.72	24.38	33.31	9.55	18.81	Yavatmal
1,650	1,241	6,500	..	273.7	4.04	9.81	28.18	29.77	8.70	17.92	Wardha
118	958	6,500	1,000	113.1	3.52	15.38	26.04	28.86	8.50	16.27	Nagpur
..	1,091	4,600	..	160.3	1.66	49.84	25.17	16.17	2.95	4.77	Bhandara
92	1,000	7,000	667	219.1	2.99	28.58	22.05	24.77	7.19	13.47	Chandrapur
*	*	*	*	*	2.40	30.54	27.53	25.60	5.49	8.64	Gadchiroli
104	769	8,538	582	142.0	13.11	28.06	22.45	24.57	6.70	13.58	Maharashtra State

*The information of the reorganised district is not separately available.

वहित धारण जमिनींच्या आकार वर्गाप्रमाणे
Percentage distribution of holding

अनु-क्रमांक Serial No.	जिल्हा	10—20	20—50	आणि अधिक 50 and above	एकूण Total	पर्यंत Upto 1	1—2	2—4
(1)	(2)	(56)	(57)	(58)	(59)	(60)	(61)	(62)
1	बृहन्मुंबई	0.27	0.09	..	100.00	37.80	26.81	20.65
2	ठाणे	2.92	0.53	0.05	100.00	9.01	13.52	20.69
3	रायगड	1.42	0.30	0.04	100.00	14.71	17.15	22.74
4	रत्नागिरी	3.57	0.83	0.05	100.00	6.34	9.69	20.35
5	सिंधुदुर्ग	2.77	0.76	0.24	100.00	8.74	9.53	17.36
6	नाशिक	5.04	0.64	0.02	100.00	2.96	8.29	22.23
7	धुळे	3.56	0.27	0.01	100.00	2.64	9.84	21.18
8	जळगांव	3.31	0.20	..	100.00	3.78	12.67	24.84
9	अहमदनगर	14.09	1.50	0.05	100.00	24.60	21.76	28.44
10	पुणे	4.54	0.81	0.06	100.00	4.85	9.79	21.41
11	सातारा	1.53	0.25	0.02	100.00	10.33	16.97	26.27
12	सांगली	3.16	0.53	0.01	100.00	7.17	12.68	23.00
13	सोलापूर	8.90	1.45	0.05	100.00	1.81	5.86	16.34
14	कोल्हापूर	0.91	0.15	0.03	100.00	15.92	19.05	26.64
15	औरंगाबाद	5.40	0.35	0.01	100.00	2.69	9.01	23.21
16	जालना	6.96	0.39	0.01	100.00	1.86	8.53	20.63
17	परभणी	4.47	0.34	0.01	100.00	2.19	8.90	22.94
18	बीड	5.24	0.51	0.02	100.00	2.74	8.85	22.59
19	नांदेड	3.47	0.22	..	100.00	3.30	10.38	25.05
20	उस्मानाबाद	9.29	1.09	0.04	100.00	1.53	6.83	16.45
21	लातूर	8.21	0.74	0.01	100.00	1.52	6.95	18.71
22	बुलढाणा	4.19	0.45	0.01	100.00	4.44	12.61	24.44
23	अकोला	5.12	0.48	0.01	100.00	3.16	13.09	23.86
24	अमरावती	3.49	0.33	0.01	100.00	5.00	15.49	25.83
25	यवतमाळ	6.56	0.66	0.01	100.00	1.27	9.10	23.16
26	वर्धा	5.12	0.48	0.02	100.00	1.92	10.73	22.45
27	नागपूर	4.44	0.49	0.02	100.00	2.72	11.07	23.58
28	भंडारा	0.98	0.11	0.01	100.00	14.40	22.10	26.85
29	चंद्रपूर	3.57	0.36	0.01	100.00	5.70	10.78	23.27
30	गडचिरोली	1.99	0.20	0.01	100.00	6.72	16.70	28.94
	महाराष्ट्र राज्य	4.11	0.50	0.03	100.00	4.56	10.03	22.55

*पुनर्रचित जिल्ह्याची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही.

Selected Indicators, 1982-83—*contd.*

(हेक्टरात) धारण जमिनीची टक्केवारी
by size class (in hectare) of operational holdings (1982-83)

4—5	5—10	10—20	20—50	५० आणि अधिक 50 and above	एकूण Total	दर शेतमजुरामागे कसलेले निव्वळ क्षेत्र (हेक्टरात) Net area sown per agricultural worker (hectare) (1982-83)	District
(63)	(64)	(65)	(66)	(67)	(68)	(69)	(2)
1.74	4.42	5.50	3.08	..	100.00	2.7	Greater Bombay
7.96	23.33	16.84	6.28	2.37	100.00	1.6	Thane
7.23	19.81	11.26	4.80	2.30	100.00	2.5	Raigad
8.53	26.75	18.30	8.51	1.53	100.00	6.0	Ratnagiri
6.90	22.52	16.71	9.54	8.70	100.00	*	Sindhudurg
11.06	32.71	17.81	4.33	0.61	100.00	2.9	Nashik
10.32	39.98	13.84	1.91	0.29	100.00	2.3	Dhule
11.21	31.86	14.09	1.50	0.05	100.00	1.9	Jalgaon
7.05	13.22	4.26	0.63	0.04	100.00	3.8	Ahmednagar
9.03	27.52	18.82	6.82	1.76	100.00	5.1	Pune
8.84	21.93	10.66	3.31	1.69	100.00	4.6	Satara
8.54	25.66	16.97	5.35	0.63	100.00	4.3	Sangli
8.35	32.40	20.28	7.96	1.00	100.00	3.8	Solapur
8.00	17.95	7.68	2.55	2.21	100.00	3.0	Kolhapur
10.48	33.82	18.33	2.20	0.26	100.00	4.1	Aurangabad
10.01	35.37	21.36	2.19	0.05	100.00	*	Jalna
11.26	36.60	15.85	2.14	0.12	100.00	3.1	Parbhani
10.33	33.26	18.29	3.50	0.44	100.00	4.2	Beed
11.43	33.99	14.22	1.57	0.06	100.00	2.8	Nanded
8.84	34.03	25.79	5.94	0.59	100.00	3.5	Osmanabad
9.56	35.01	24.23	3.95	0.07	100.00	*	Latur
9.97	27.43	17.50	3.84	0.17	100.00	2.2	Buldana
8.26	28.50	19.54	3.31	0.26	100.00	2.1	Akola
9.25	26.13	15.19	2.81	0.30	100.00	1.8	Amravati
10.39	31.41	20.45	3.94	0.28	100.00	2.0	Yavatmal
10.36	33.17	17.69	3.19	0.49	100.00	2.1	Wardha
10.83	31.46	16.32	3.53	0.49	100.00	2.2	Nagpur
7.93	19.23	7.60	1.75	0.14	100.00	1.6	Bhandara
10.72	30.76	15.36	3.04	0.37	100.00	2.6	Chandrapur
10.11	24.22	10.71	2.71	0.43	100.00	*	Gadchiroli
9.62	**29.93**	**17.42**	**4.10**	**0.89**	**100.00**	**2.8**	**Maharashtra State**

*The information of the reorganised district is not separately available.

अनु-क्रमांक Serial No.	जिल्हा	दर १०० हेक्टर कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामागे लाकडी नांगरांची संख्या Number of wooden ploughs per 100 hectares of net area sown (1982)	दर १०० हेक्टर कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामागे लोखंडी नांगरांची संख्या Number of iron ploughs per 100 hectares of net area sown (1982)	दर १०० हेक्टर कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामागे ट्रॅक्टरांची संख्या Number of tractors per 100 hectares of net area sown (1982)	सिंचनाखालील निव्वळ क्षेत्राची कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राशी टक्केवारी Percentage of net area irrigated to net area sown (1979-80)	सिंचनाखालील (एकूण) क्षेत्राची लागवडी खालील एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी Percentage of gross irrigated area to gross cropped area (1979-80)	दर १०० हेक्टर कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामागे कामासाठी वापरलेल्या गाई-बैलांची संख्या Number of working cattle per hundred hectares of net area sown (1982)	दर १०० हेक्टर कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामागे कामासाठी वापरलेल्या म्हशी-रेड्यांची संख्या Number of working buffaloes per 100 hectares of net area sown (1982)
(1)	(2)	(70)	(71)	(72)	(73)	(74)	(75)	(76)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	14.1	13.8	15	4.7
2	ठाणे	41.1	0.5	0.05	2.7	2.8	91	13.3
3	रायगड	45.5	0.0	0.00	4.7	4.2	96	21.9
4	रत्नागिरी	72.8	0.0	0.01	4.4	4.6	104	14.3
5	सिंधुदुर्ग	*	*	*	*	*	*	*
6	नाशिक	14.9	5.7	0.17	13.0	15.0	40	2.2
7	धुळे	14.0	2.9	0.11	8.9	11.6	41	0.9
8	जळगांव	7.9	3.4	0.17	12.3	12.8	4	0.5
9	अहमदनगर	2.5	5.2	0.14	16.6	21.3	28	0.5
10	पुणे	9.1	4.9	0.09	16.0	18.0	29	0.4
11	सातारा	7.1	5.3	0.13	17.1	19.6	29	0.8
12	सांगली	4.0	5.5	0.09	11.4	15.7	20	2.3
13	सोलापूर	1.3	3.6	0.04	11.4	13.4	17	0.7
14	कोल्हापूर	26.3	2.9	0.33	14.1	15.7	37	9.2
15	औरंगाबाद	2.1	3.7	0.06	11.2	12.8	34	0.3
16	जालना	*	*	*	*	*	*	*
17	परभणी	5.1	2.1	0.02	6.5	7.1	26	0.3
18	बीड	0.3	3.4	0.01	12.4	13.2	34	0.2
19	नांदेड	11.4	0.8	0.01	2.5	6.0	31	0.3
20	उस्मानाबाद	2.8	2.4	0.02	12.5	13.0	27	0.6
21	लातूर	*	*	*	*	*	*	*
22	बुलढाणा	0.9	4.4	0.09	4.4	5.0	34	0.6
23	अकोला	3.0	3.5	0.05	2.5	2.9	29	0.2
24	अमरावती	6.0	2.6	0.04	4.5	5.3	28	0.1
25	यवतमाळ	11.8	2.2	0.01	2.8	3.2	34	0.2
26	वर्धा	8.2	1.9	0.02	7.3	7.8	29	0.1
27	नागपूर	13.6	0.7	0.01	9.6	10.9	38	0.2
28	भंडारा	43.9	0.5	0.05	35.8	30.5	81	10.2
29	चंद्रपूर	30.7	0.3	0.03	17.6	17.0	68	6.2
30	गडचिरोली	*	*	*	*	*	*	*
	महाराष्ट्र राज्य	10.5	3.1	0.07	10.8	12.2	36	1.9

* पुनर्रचित जिल्ह्याची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही

Selected Indicators, 1982-83—*contd.*

दर १००० लोकसंख्ये-मागे दूभत्या गाई-म्हशींची संख्या	दर १०० लोकसंख्ये-मागे पशुधनाची संख्या	दर चौरस किलो मीटर भौगोलिक क्षेत्रामागे पशुधनाची (गो-जातीय) संख्या	वनक्षेत्राची एकूण भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी	दर हेक्टर वनक्षेत्रामागे वनोत्पादनाचे मूल्य (रुपयात)	शिखर व मध्यवर्ती–कृषि व बिगर कृषि पत संस्था				
					प्रति संस्था सभासद संख्या	प्रति संस्था मालकीचे भांडवल	प्रति संस्था ठेवी (कोटी रुपये)	प्रति संस्था कर्ज (कोटी रुपये)	
Number of cows and buffaloes in milk per 1000 human population (1982)	Strength of livestock per 100 human population (1982)	Livestock (bovine) per Sq. Km. of total land area (geographical area) (1982)	Percentage of forest area to total geographical area (1982-83)	Value of forest produce per hectare of forest area (Rs.) (1982-83)	Agricultural and non-agricultural credit apex and central institution (1982-83)				District
					Number of members per society ('00)	Owned capital per society (In crore Rs.)	Deposits per society (In crore Rs.)	Borrowings per society (In crore Rs.	
(77)	(78)	(79)	(80)	(81)	(82)	(83)	(84)	(85)	(2)
6	1	115	..	..	2,090	57.1	175.7	114.6	Greater Bombay
33	24	70	38.8	183.4	265	4.1	39.5	2.0	Thane
55	40	82	23.3	60.3	122	1.4	15.7	0.2	Raigad
52	46	74	3.5	67.2	1,162	3.2	20.2	0.1	Ratnagiri
48	44	62	*	76.6	*	*	*	*	Sindhudurg
49	54	65	20.6	86.4	113	6.0	46.5	18.6	Nashik
50	58	61	27.7	29.4	33	5.1	21.0	12.2	Dhule
60	46	74	16.5	18.3	60	8.2	53.9	11.6	Jalgaon
59	72	62	11.3	9.4	36	11.7	67.8	42.7	Ahmednagar
40	42	61	12.8	3.1	61	9.3	72.7	..	Pune
72	58	63	15.0	4.2	547	6.3	50.1	3.6	Satara
86	57	70	5.7	23.3	148	5.5	53.3	14.7	Sangli
52	57	48	2.5	4.3	90	3.7	18.4	8.4	Solapur
79	37	89	20.3	10.7	331	8.4	64.6	13.3	Kolhapur
45	57	56	6.0	12.8	16	5.4	22.6	11.0	Aurangabad
59	65	59	*	*	*	*	*	*	Jalna
77	64	72	3.0	49.4	14	5.5	17.3	4.8	Parbhani
78	83	68	1.9	6.2	13	3.0	14.0	5.8	Beed
78	63	80	11.4	48.0	14	3.5	18.2	4.9	Nanded
74	64	62	0.4	4.7	164	5.1	24.6	2.0	Osmanabad
63	50	67	*	*	*	*	*	*	Latur
74	67	72	16.1	18.4	35	3.7	13.2	9.9	Buldana
61	53	68	8.2	132.7	23	3.6	17.3	7.6	Akola
53	48	52	30.9	264.1	24	3.7	16.0	3.8	Amravati
64	67	63	27.5	314.5	94	5.5	22.7	9.9	Yavatmal
52	59	66	14.1	255.1	7	2.2	9.7	1.4	Wardha
34	38	72	27.9	230.0	18	3.8	16.8	1.0	Nagpur
56	55	89	46.6	186.0	30	2.2	8.9	0.3	Bhandara
62	70	73	69.1	127.9	19	1.9	13.0	0.7	Chandrapur
100	112	36	*	*	*	*	*	*	Gadchiroli
51	47	65	19.9	12.3@	396	11.8	48.6	21.9	Maharashtra State

@The information of the reorganised district is not separately available.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	कृषि पत व बहुउद्देशीय संस्था Agricultural credit and multipurpose society (1982-83)				बिगर— कृषि पत संस्था Non-agricultural credit society (1982-83)			
		प्रति संस्था सभासद संख्या Number of members per society	प्रति संस्था मालकीचे भांडवल Owned capital per society (In '000' Rs.)	प्रति संस्था ठेवी Deposits per society (In '000' Rs.)	प्रति संस्था कर्ज Borrowings per society (In '000' Rs.)	प्रति संस्था सभासद संख्या Number of members per society	प्रति संस्था मालकीचे भांडवल Owned capital per society (In '000' Rs.)	प्रति संस्था ठेवी Deposits per society (In '000' Rs.)	प्रति संस्था कर्ज Borrowings per society (In '000' Rs.)
(1)	(2)	(86)	(87)	(88)	(89)	(90)	(91)	(92)	(93)
1	बृहन्मुंबई	444	55.6	11.1	—	1,160	1,053.5	3,452.6	127.5
2	ठाणे	379	57.5	5.7	82.4	695	549.1	1,439.0	124.7
3	रायगड	278	31.2	0.2	53.8	673	336.5	1,054.8	157.7
4	रत्नागिरी	425	42.8	1.9	45.3	1,326	462.8	1,969.8	34.9
5	सिंधुदुर्ग	420	46.1	1.8	64.4	364	145.5	318.2	13.6
6	नाशिक	364	186.4	2.2	384.5	759	518.9	1,494.8	170.3
7	धुळे	413	132.0	1.5	356.5	605	396.1	1,223.3	93.8
8	जळगांव	269	138.0	0.9	353.2	956	554.9	2,041.6	108.0
9	अहमदनगर	357	199.8	21.7	404.5	760	621.1	1,569.1	292.4
10	पुणे	321	120.5	1.2	256.9	823	628.1	2,588.3	74.7
11	सातारा	341	91.1	0.7	196.0	812	614.3	2,005.8	163.6
12	सांगली	433	159.0	7.5	424.4	669	356.8	2,006.4	144.9
13	सोलापूर	273	86.7	2.3	244.8	575	329.5	1,294.9	45.1
14	कोल्हापूर	394	225.8	58.3	310.0	826	431.5	2,011.6	103.2
15	औरंगाबाद	258	50.8	1.2	243.4	218	167.2	79.0	285.7
16	जालना	248	38.5	0.7	197.6	357	200.0	657.1	7.1
17	परभणी	240	44.7	3.2	151.4	344	135.9	628.1	265.6
18	बीड	243	41.1	3.6	140.6	224	114.5	386.3	71.1
19	नांदेड	224	47.9	3.8	161.0	63	68.8	83.3	118.8
20	उस्मानाबाद	277	47.5	3.6	140.6	411	192.9	492.9	94.6
21	लातूर	232	42.9	1.1	167.6	164	106.0	205.2	144.0
22	बुलढाणा	369	69.6	3.1	372.3	245	161.2	554.4	246.3
23	अकोला	287	49.4	1.1	254.8	202	120.2	342.6	116.3
24	अमरावती	339	63.1	8.0	251.1	197	112.0	228.2	54.2
25	यवतमाळ	433	107.9	9.4	515.7	140	70.1	112.1	76.6
26	वर्धा	266	53.4	1.5	200.2	348	134.8	337.9	89.4
27	नागपूर	247	38.6	2.8	161.7	685	206.7	434.5	42.7
28	भंडारा	265	37.5	4.1	86.1	313	155.6	164.6	170.7
29	चंद्रपूर	241	54.3	5.1	119.9	270	141.0	141.0	67.0
30	गडचिरोली	416	62.4	4.6	107.5	67	66.7	40.0	73.3
	महाराष्ट्र राज्य	311	89.5	6.7	238.9	743	548.4	1,847.3	121.5

• पुनर्रचित जिल्ह्याची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही.

Selected Indicators, 1982-83—*contd.*

सहकारी पणन संस्था Co-operative marketing societies (1982-83)			सहकारी उत्पादक संस्था Co-operative marketing enterprises (1982-83)			दर चालू कारखान्या-मागे कामगारांची संख्या	दर लाख लोक संख्येमागे कारखान्यातील कामगारांची संख्या	वस्तुनिर्माण उद्योगातील कामगारांचे प्रति कामगार वार्षिक उत्पन्न (रुपयांत)	
प्रति संस्था सभासद संख्या	प्रति संस्था मालकीचे भांडवल	प्रति संस्था कर्ज	प्रति संस्था सभासद संख्या	प्रति संस्था मालकीचे भांडवल	प्रति संस्था कर्ज				
Number of members per society	Owned capital per society (in '000' Rs.)	Borrowings per society (in '000' Rs.)	Number of members per society	Owned capital per society (in '000' Rs.)	Borrowing per society (In '000' Rs.)	Number of factory workers per working factory (1982)	Number of factory workers per lakh of population (1982)	Per capita annual earnings of employees in manufacturing industries (in Rs.) (1982-83)	District
(94)	(95)	(96)	(97)	(98)	(99)	(100)	(101)	(102)	(2)
1,000	2,07,000.0	2,16,600.0	141	534.9	267.7	68	5,936	15,454	Greater Bombay
667	338.3	300.0	163	197.9	111.6	101	3,629	18,368	Thane
429	200.0	292.9	159	119.7	111.6	97	950	17,874	Raigad
364	618.2	109.1	261	91.9	126.6	44	240	5,368	Ratnagiri
556	366.7	55.6	208	226.1	92.4	45	310	5,394	Sindhudurg
1,375	1,179.2	458.3	179	484.3	472.2	71	1,303	10,416	Nashik
1,000	630.4	47.8	127	190.7	169.5	51	387	6,168	Dhule
875	623.6	137.5	110	253.9	284.1	79	995	6,651	Jalgaon
1,611	1,000.0	361.1	223	1,165.1	1,209.9	75	650	6,772	Ahmednagar
828	524.1	151.7	113	299.0	321.4	75	2,767	15,162	Pune
1,900	1,000.0	380.0	153	347.9	471.4	48	505	8,264	Satara
1,132	1,072.7	600.0	183	478.6	445.8	39	687	10,063	Sangli
706	335.3	70.6	114	492.0	484.8	26	1,094	6,554	Solapur
4,895	3,026.3	821.1	215	768.2	804.5	45	1,276	7,165	Kolhapur
1,214	528.6	407.1	171	445.7	732.4	77	1,313	8,180	Aurangabad
1,800	480.0	220.0	186	262.8	81.4	49	394	3,926	Jalna
556	488.9	266.7	220	740.9	1,041.3	44	215	1,762	Parbhani
778	366.7	366.7	97	305.1	458.7	69	250	5,312	Beed
1,367	733.3	253.3	132	217.2	401.3	76	455	6,618	Nanded
400	340.0	100.0	147	186.1	158.6	50	109	8,796	Osmanabad
1,167	566.7	250.0	161	289.4	248.0	*	*	3,734	Latur
1,111	844.4	216.7	131	122.8	210.6	40	483	2,433	Buldana
1,611	772.2	100.0	132	147.3	69.3	38	585	4,730	Akola
1,273	595.5	163.6	117	141.1	53.9	40	545	4,405	Amravati
1,267	786.7	20.0	186	245.4	180.6	50	426	3,098	Yavatmal
579	589.5	57.9	103	76.1	21.3	139	858	6,595	Wardha
563	4,156.5	2,504.3	91	110.2	92.6	51	1,515	7,868	Nagpur
769	607.7	238.5	126	39.7	28.9	13	211	3,641	Bhandara
462	384.6	230.8	137	33.2	22.1	41	480	10,468	Chandrapur
571	285.7	100.0	120	27.8	14.8	*	*	3,469	Gadchiroli
1,142	1,338.1	792.1	149	360.3	379.8	63	1,693	13,596	Maharashtra State

* The information of the reorganised district is not separately available.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	विद्युतीकरण झालेल्या शहरे व गावांची एकूण शहरे व गावांशी टक्केवारी Percentage of towns and villages electrified to total No. of towns and villages (1982-83)	घरगुती विजेचा दरडोई वापर (किलोवॅट तास) Domestic consumption of electricity per capita (kwh) (1982-83)	उद्योग धंद्यासाठी विजेचा दरडोई वापर (किलोवॅट तास) Industrial consumption of electricity per capita (kwh) (1982-83)	दर लाख लोकसंख्ये-मागे मोटार वाहनांची संख्या Motor vehicles per lakh of population (1982-83)	दर लाख लोकसंख्ये-मागे रस्त्यांची लांबी (कि. मी.) Road length per lakh of population (km.) (1982-83)	दर १०० चौरस किलोमीटर भौगोलिक क्षेत्रामागे रस्त्यांची लांबी (कि. मी.) Road length per 100 sq. km of geographical area (Km.) (1982-83)	दर १०० चौरस किलोमीटर भौगोलिक क्षेत्रामागे लोहमार्गाची लांबी (कि. मी.) Railway kilometerage per 100 sq. km. of geographical area(km.) (1982-83)	दर लाख लोकसंख्यामागे लोहमार्गाची लांबी (कि. मी.) Railway kilometerage per lakh of population (km.) (1982-83)
(1)	(2)	(103)	(104)	(105)	(106)	(107)	(108)	(109)	(110)
1	बृहन्मुंबई	100.0	145.78	309.32	4,336	0.6	8.1	34.0	2.5
2	ठाणे	70.4	39.11	585.90	1,510	127.9	46.8	1.8	4.8
3	रायगड	74.3	23.67	295.20	628	289.9	62.2	2.6	12.3
4	रत्नागिरी	65.7	12.77	15.69	582	304.6	53.5	..	..
5	सिंधुदुर्ग	*	17.06	14.59	103	345.3	53.5	..	..
6	नाशिक	82.8	15.52	65.96	1,684	312.5	61.8	1.7	8.7
7	धुळे	71.9	9.86	18.97	935	362.8	58.2	0,2	1.4
8	जळगांव	96.5	14.22	40.83	1,101	235.6	53.9	4.3	19.0
9	अहमदनगर	83.1	10.47	28.10	1,452	419.0	68.49	1.1	7.0
10	पुणे	68.9	37.72	153.58	3,606	213.8	59.3	2.0	7.3
11	सातारा	74.8	14.51	19.90	950	356.7	71,6	1.3	6.4
12	सांगली	73.5	11.44	57.57	1,420	398.1	87.7	2.0	8.9
13	सोलापूर	85.4	10.22	59.95	1,022	334.6	60.4	3.0	16.7
14	कोल्हापूर	83.7	19.19	90.15	2,137	166.6	55.4	0.5	1.5
15	औरंगाबाद	92.4	16.87	74.29	1,315	299.0	48.2		1.6
16	जालना	*	6.10	20.95	*	277.3	38.7	1.2	8.3
17	परभणी	83.8	5.91	13.24	282	253.7	38.8	2.4	15.6
18	बीड	81.1	6.77	10.29	322	270.9	37.3	0.4	3.2
19	नांदेड	93.0	9.54	18.05	422	306.0	52.5	2.1	12.5
20	उस्मानाबाद	89.6	6.55	14.66	290	279.6	39.5	0.9	6.6
21	लातूर	*	*	*	*	221.2	38 6	0.8	4.3
22	बुलढाणा	83.2	9.02	18.72	611	203.5	32.8	0.9	5.6
23	अकोला	80.3	12.72	31.14	1,000	178.4	31.7	3.1	17.4
24	अमरावती	84.9	14.74	22.22	982	170.7	26.8	1.4	9.2
25	यवतमाळ	85.3	9.92	19.11	461	252.4	33.3	1.0	7.7
26	वर्धा	83.9	15.16	42.44	773	276.4	34 3	2.4	15.7
27	नागपूर	85.6	28.95	136.77	2,514	121.4	32.7	3.8	14.1
28	भंडारा	70.8	14.44	96.27	608	211.4	43.6	3.1	15.1
29	चंद्रपूर	45.1	8.40	172.05	500	256.8	35.6	3.0	21.5
30	गडचिरोली	*	*	*	*	350.6	14.8	*	*
	महाराष्ट्र राज्य	77.8	33.80	126.27	1,667	225.1	47.5	1.7	8.3

*पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही.

Selected Indicators, 1982-83—*contd.*

दर लाख लोक-संख्येमागे टपाल व तार कार्यालयांची संख्या	दर लाख लोक-संख्येमागे टपाल पेट्यांची संख्या	दर लाख लोक-संख्येमागे टेलिफोनची संख्या	दर लाख लोकसंख्येमागे व्यापारी बँकांची संख्या	दर लाख लोकसंख्येमागे सहकारी बँकांची संख्या	दर लाख बिगर नागरी क्षेत्रातील लोकसंख्येमागे जिल्हा परिषदांचे खर्च (लाख रुपयात)	दर लाख बिगर नागरी क्षेत्रातील लोक-संख्येमागे जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न (लाख रुपयात)	प्रति आस्थापना रोजगार (आर्थिक गणना)	दर लाख लोक-संख्येमागे आस्थापनांची संख्या (आर्थिक गणना)	
Number of post and telegraph offices per lakh of population (1982-83)	Number of letter boxes per lakh of population (1982-83)	Number of telephones per lakh of population (1982-83)	Number of commercial banks per lakh of population (1982-83)	Number of Co-operative banks per lakh of population (1982-83)	Expenditure of Zilla Parishads per lakh non-municipal population (lakh Rs.) (1982-83)	Receipt of Zilla Parishads per lakh non-municipal population (1982-83)	Employment per establishment (Economic census, 1980)	Number of establishments per lakh of population (Economic census, 1980)	District
(111)	(112)	(113)	(114)	(115)	(116)	(117)	(118)	(119)	
4	25	3,635	12.1	3.5	—	—	23	1,847	Greater Bombay
13	58	946	6.4	2.9	131	131	20	1,111	Thane
29	125	328	6.4	3.6	173	173	12	858	Raigad
47	88	182	8.1	4.8	185	185	18	9,117	Ratnagiri
46	159	154	2.2	1.5	227	227	*	*	Sindhudurg
23	70	408	5.3	6.0	151	152	16	773	Nashik
24	65	231	4.3	4.4	95	94	11	592	Dhule
24	56	298	5.8	6.6	70	168	13	617	Jalgaon
25	73	275	4.3	6.9	174	173	14	617	Ahmednagar
19	67	932	8.5	5.3	161	163	19	905	Pune
32	113	270	5.7	5.9	194	196	12	672	Satara
24	62	350	7.7	7.5	178	177	13	723	Sangli
23	51	291	5.7	4.7	160	162	13	775	Solapur
23	57	427	6.5	7.0	169	170	14	963	Kolhapur
32	102	350	4.4	3.8	103	106	14	453	Aurangabad
24	48	147	*	*	123	123	*	*	Jalna
17	63	120	4.4	4.1	135	134	9	659	Parbhani
22	60	118	3.6	3.9	158	161	10	507	Beed
23	62	155	4.8	4.7	172	170	10	576	Nanded
12	75	82	3.9	3.9	118	119	9	550	Osmanabad
23	61	133	*	*	99	96	*	*	Latur
26	76	147	4.0	4.7	154	163	9	632	Buldana
23	80	219	3.8	4.1	160	169	11	616	Akola
28	69	237	5.0	3.8	190	170	11	678	Amravati
22	67	155	3.8	3.3	174	175	10	549	Yavatmal
23	86	230	5.4	3.4	168	173	13	695	Wardha
27	119	766	6.7	2.7	186	91	17	905	Nagpur
19	91	142	3.4	2.3	142	142	15	503	Bhandara
24	78	99	3.7	1.6	205	205	12	488	Chandrapur
*	*	*	*	*	72	74	*	*	Gadchiroli
21	69	795	6.2	4.4	158	157	16	877	Maharashtra State

*The information of the reorganised district is not separately available.

निवडक निदर्शांक

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	अपंग व्यक्तींची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Percentage of disabled persons to total population	नेहमीचा पाऊस (मिलिमीटरमध्ये) Normal rainfall (in mm.)	दर लाख लोकसंख्येमागे रुग्णालयाची संख्या Number of hospitals per lakh of population (1983-84)	दर लाख लोकसंख्येमागे सार्वजनिक सहाय्यित वैद्यकीय संस्थांतील खाटांची संख्या Number of beds in public aided medical institutions per lakh of population (1983-84)	दर लाख लोकसंख्येमागे सर्व प्रकारच्या रोगांमुळे झालेल्या मृतांची संख्या † Number of deaths by all diseases per lakh of population (1983-84)
(1)	(2)	(21)@	(22)	(23)	(24)	(25)
1	बृहन्मुंबई	0.04	1,805	3	345	818
2	ठाणे	0.07	2,259	2	167	388
3	रायगड	0.13	2,966	2	93	478
4	रत्नागिरी	0.12	3,306	2	92	613
5	सिंधुदुर्ग	*	*	1	65	749
6	नाशिक	0.14	1,022	2	110	652
7	धुळे	0.14	674	2	83	684
8	जळगांव	0.13	741	2	78	716
9	अहमदनगर	0.13	579	2	103	563
10	पुणे	0.11	1,150	2	306	605
11	सातारा	0.13	803	3	106	577
12	सांगली	0.14	625	3	154	602
13	सोलापूर	0.15	584	3	163	635
14	कोल्हापूर	0.11	1,932	2	90	603
15	औरंगाबाद	0.17	726	2	111	451
16	जालना	*	*	1	60	332
17	परभणी	0.19	821	1	43	367
18	बीड	0.20	668	1	71	433
19	नांदेड	0.18	901	1	72	500
20	उस्मानाबाद	0.20	810	1	48	482
21	लातूर	*	*	1	36	355
22	बुलढाणा	0.17	803	2	61	705
23	अकोला	0.17	847	2	110	507
24	अमरावती	0.13	877	3	194	603
25	यवतमाळ	0.18	992	2	77	566
26	वर्धा	0.15	1,090	2	201	616
27	नागपूर	0.10	1,175	2	228	597
28	भंडारा	0.18	1,446	1	57	763
29	चंद्रपूर	0.21	1,398	1	109	597
30	गडचिरोली	*	*	1	41	480
	महाराष्ट्र राज्य	0.13	..	2	153	602

* पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही

† मृत्यूची संपूर्ण नोंद न झाल्यामुळे नोंदलेल्या मृत्यूची संख्या कमी आहे.

† The registered deaths are low due to under registration of deaths.

@ स्तंभ (१) ते (२०) मधील माहिती १९८२-८३ व १९८३-८४ करिता सारखीच (१९८१ च्या जनगणनेवर आधारित) असल्यामुळे स्तंभ (१) ते (२०), १९८३-८४ करिता छापण्यात आलेले नाहीत.

@ Information in cols. (1) to (20) is same for 1982-83 and 1983-84 (based on 1981 population census) hence cols. (1) to (20) are not printed for 1983-84.

Selected indicators (1983-84)

दर लाख लोकसंख्येमागे शैक्षणिक संस्थांची संख्या	दर लाख लोकसंख्येमागे पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या	दर हजार लोकसंख्येमागे प्राथमिक व माध्यमिक विद्यार्थ्यांची पटावरील संख्या	पूर्व-प्राथमिक, प्राथमिक, माध्यमिक शाळातील एकूण शिक्षकांशी प्रशिक्षित शिक्षकांची टक्केवारी	प्राथमिक शाळांतील शिक्षकविद्यार्थी प्रमाण	माध्यमिक शाळांतील शिक्षकविद्यार्थी प्रमाण	दर लाख लोकसंख्येमागे छापखान्यांची संख्या	दर लाख लोकसंख्येमागे नियतकालिकांची संख्या	District
Number of educational institutions per lakh of population (1983-84)	Number of students enrolment per lakh of population (1983-84)	Number of primary and secondary school students enrolment per 1000 population (1983-84)	Percentage of trained teachers to total No. of teachers (pre-primary, primary and secondary) (1983-84)	Teacher-Pupil ratio (Primary) (1983-84)	Teacher-pupil ratio (Secondary) (1983-84)	Number of printing presses per lakh of population (1983-84)	Number of periodicals per lakh of population (1983-84)	
(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(2)
38	22,178	196	96.8	35	31	34.0	13.0	Greater Bombay
83	20,455	194	88.7	41	32	7.3	3.4	Thane
161	22,270	218	90.1	36	29	5.9	4.3	Raigad
171	21,394	209	92.6	31	28	3.3	1.3	Ratnagiri
182	23,418	229	93.5	28	27	*	1.7	Sindhudurg
98	21,375	201	96.0	41	31	8.6	4.3	Nashik
100	19,328	183	94.9	38	30	6.1	1.7	Dhule
80	21,917	206	95.9	39	30	7.3	2.9	Jalgaon
100	21,453	204	96.6	37	32	8.6	1.9	Ahmadnagar
92	24,232	222	92.7	41	34	14.7	8.5	Pune
122	24,594	232	96.8	36	30	10.6	2.2	Satara
88	23,311	219	94.9	37	29	11.7	3.2	Sangli
83	19,804	186	95.1	38	30	9.6	2.2	Solapur
91	22,665	211	96.5	41	30	16.9	3.8	Kolhapur
105	20,104	181	88.7	40	30	13.2	5.4	Aurangabad
106	14,019	136	88.7	40	27	*	2.4	Jalna
100	15,399	147	86.7	42	31	2.2	2.0	Parbhani
118	17,274	164	89.3	41	28	2.5	2.5	Beed
109	17,603	165	92.4	43	30	1.5	2.6	Nanded
88	18,476	179	94.4	36	29	6.0	1.0	Osmanabad
95	21,178	200	93.5	43	29	*	1.5	Latur
99	18,803	183	97.3	40	31	5·2	3·0	Buldana
103	20,376	193	96.2	39	32	7.1	4.7	Akola
101	22,320	207	95.7	38	32	3.6	5.4	Amravati
117	19,334	185	92.9	39	31	3.3	4.3	Yavatmal
118	24,117	218	95.7	39	33	2.6	6.9	Wardha
92	23,556	210	96.4	41	32	13.4	4.7	Nagpur
89	18,968	186	92.1	42	33	1.9	3.6	Bhandara
110	19,809	188	91.0	41	33	5.9	2.8	Chandrapur
136	13,732	136	71.7	39	31	0.3	0.3	Gadchiroli
94	**21,032**	**196**	**94.1**	**38**	**31**	**11.0**	**4.9**	**Maharashtra State**

* The information of the reorganised districts is not separately available.

निवडक निर्देशांक

अनुक्रमांक	जिल्हा	कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राची एकूण भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी	एकापेक्षा अधिक वेळा लागवड केलेल्या क्षेत्राची कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राशी टक्केवारी	अन्नधान्य पिकांखालील निव्वळ क्षेत्राची एकूण लागवडी खालील क्षेत्राशी टक्केवारी	प्रमुख पिकांचे Average			
					तांदूळ Rice	गहू Wheat	ज्वारी Jowar	बाजरी Bajri
Serial No.		Percenatge of net area sown to geographical area (1983-84)	Percentage of area sown more than once to net area sown (1983-84)	Percentage of net area under foodgrains to total gross cropped area (1983-84)				
(1)	(2)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)
१	बृहन्मुंबई	17.4	3.0	8.8	1,667	..	..	..
२	ठाणे	28.1	7.1	72.4	2,026	..	..	..
३	रायगड	28.4	20.1	82.9	1,794	..	..	..
४	रत्नागिरी	27.9	9.8	62.9	1,966	..	..	..
५	सिंधुदुर्ग	*	*	*	1,545	..	..	..
६	नाशिक	60.0	8.0	76.1	1,368	776	601	422
७	धुळे	51.2	7.9	73.6	799	1,276	958	823
८	जळगांव	70.7	21.6	72.5	1,675	1,079	1,317	657
९	अहमदनगर	72.5	10.5	79.4	1,735	1,309	447	491
१०	पुणे	64.3	15.3	78.4	1,614	1,226	484	208
११	सातारा	53.7	31.0	71.1	1,709	1,192	953	352
१२	सांगली	70.6	10.0	73.3	1,912	908	1,231	292
१३	सोलापूर	75.0	9.3	83.3	1,600	1,187	357	473
१४	कोल्हापूर	50.4	9.0	59.2	2,167	1,277	2,130	231
१५	औरंगाबाद	79.7	10.2	81.5	851	988	447	529
१६	जालना	*	*	*	974	885	802	568
१७	परभणी	80.8	15.5	58.4	957	865	557	515
१८	बीड	70.6	13.6	75.0	938	654	547	543
१९	नांदेड	72.3	9.0	61.8	1,096	657	361	583
२०	उस्मानाबाद	82.5	17.4	74.2	967	979	695	381
२१	लातूर	*	*	*	779	822	607	368
२२	बुलढाणा	71.1	16.4	58.1	867	964	1,527	580
२३	अकोला	78.4	8.6	57.9	803	779	975	500
२४	अमरावती	59.0	11.0	46.9	748	1,006	1,234	407
२५	यवतमाळ	63.2	4.3	43.5	824	1,152	1,067	551
२६	वर्धा	68.4	7.9	48.6	852	1,264	947	333
२७	नागपूर	56.5	11.8	66.6	1,330	791	686	400
२८	भंडारा	40.1	42.0	88.6	1,544	714	702	..
२९	चंद्रपूर	26.6	13.6	81.9	1,749	658	459	..
३०	गडचिरोली	*	*	*	1,448	597	325	..
	महाराष्ट्र राज्य	59.8	12.9	70.0	1,617	965	715	501

* पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही.

Selected indicators (1983-84)

दर हेक्टरी उत्पादन (किलोग्रॅम)
Yield per hectare of Principal Crops (k.g.) (1983-84)

एकूण तृणधान्ये	तूर	हरभरा	एकूण कडधान्ये	एकूण तृणधान्ये आणि कडधान्ये	कापूस	भूईमूग	ऊस (गूळात)	तंबाखू	District
All cereals	Tur	Gram	All pulses	All cereals and pulses	Cotton	Ground-nut	Sugarcane (Gur)	Tobacco	
(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(2)
1,667	..	..	..	1,667	..	..	..	..	Greater Bombay.
1,875	326	417	285	1,697	..	2,000	..	..	Thane
1,660	421	444	277	1,541	..	2,500	..	..	Raigad
1,477	..	..	235	1,402	..	4,000	..	..	Ratnagiri
*	250	..	*	*	..	2,421	..	..	Sindhudurg
623	772	423	380	588	121	597	8,476	..	Nashik
919	864	520	407	795	93	767	6,820	..	Dhule
1,125	871	731	492	892	94	997	6,838	..	Jalgaon
550	537	505	458	545	145	1,291	7,925	750	Ahmadnagar
650	776	567	440	631	149	1,283	8,945	..	Pune
870	838	380	351	803	142	1,279	8,113	500	Satara
996	852	413	429	900	132	1,462	8,707	750	Sangli
448	464	433	374	438	151	1,292	8,076	1,000	Solapur
1,755	884	527	534	1,613	85	1,384	8,518	841	Kolhapur
633	447	302	393	574	79	685	7,352	500	Aurangabad
*	574	478	*	*	78	734	6,404	*	Jalna
625	605	310	373	544	36	1,350	4,143	..	Parbhani
559	574	326	416	538	57	827	6,455	1,000	Beed
472	485	272	312	430	27	932	4,868	1,000	Nanded
677	662	562	470	620	..	858	6,777	600	Osmanabad
*	559	436	*	*	13	446	6,387	*	Latur
1,397	531	418	394	1,043	60	798	6,385	..	Buldana
948	752	327	432	768	41	646	6,666	..	Akola
1,123	822	430	587	970	40	858	6,750	1,000	Amravati
1,049	705	344	540	911	43	959	6,412	..	Yavatmal
1,008	1,263	320	852	970	72	964	6,500	..	Wardha
784	690	381	521	733	42	748	6,500	1,000	Nagpur
1,392	643	387	263	1,151	..	857	5,600	..	Bhandara
1,048	610	343	287	911	61	1,000	7,000	667	Chandrapur
*	571	325	*	*	..	..	..	*	Gadchiroli
836	666	428	425	752	52	997	7,898	782	Maharashtra State

* The information of the reorganised districts is not separately available.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	अन्नधान्याचे दरडोई उत्पादन (किलोग्रॅम) Foodgrains production *per capita* (in Kg.) (1983-84)	वहित धारण जमिनीचे सरासरी क्षेत्र (हेक्टरात) Average size of operational holdings in hectare (1980-81)	वहित धारण जमिनींच्या आकार वर्गांप्रमाणे (हेक्टरात) Percentage distribution of holdings by size class (in hectare)				
				Up to 1 पर्यंत	1—2	2—4	4—5	5—10
(1)	(2)	(50)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(56)
1	बृहन्मुंबई	0.1	0.68	80.55	13.00	5.27	0.27	0.55
2	ठाणे	96.1	2.31	46.96	20.76	16.81	4.12	7.85
3	रायगड	189.1	1.70	56.12	20.34	14.12	2.70	4.96
4	रत्नागिरी	230.8	2.69	43.74	17.29	18.81	5.24	10.47
5	सिंधुदुर्ग	*	2.26	56.72	14.61	14.04	3.50	7.36
6	नाशिक	145.0	3.62	21.28	19.32	27.51	8.87	17.32
7	धुळे	216.5	3.68	15.22	24.07	27.37	8.55	20.95
8	जळगांव	235.7	3.16	20.20	26.34	27.08	7.93	14.94
9	अहमदनगर	207.4	3.31	3.78	12.67	24.84	11.21	31.86
10	पुणे	130.4	3.13	30.90	21.29	23.53	6.38	12.49
11	सातारा	197.2	1.99	47.15	22.31	18.47	3.94	6.33
12	सांगली	228.8	2.54	39.30	21.98	20.58	4.93	9.51
13	सोलापूर	164.1	4.63	15.65	17.70	26.09	8.64	21.51
14	कोल्हापूर	166.1	1.55	56.90	20.24	14.85	2.77	4.15
15	औरंगाबाद	243.6	3.74	15.56	21.18	30.26	8.70	18.54
16	जालना	*	4.16	12.26	20.92	28.88	9.20	21.38
17	परभणी	214.7	3.80	12.60	21.74	30.47	9.70	20.67
18	बीड	242.6	3.64	17.46	21.63	28.76	8.50	17.88
19	नांदेड	118.8	3.38	17.97	23.30	29.75	8.54	16.75
20	उस्मानाबाद	255.7	4.71	11.94	19.49	25.47	9.43	23.25
21	लातूर	*	4.40	10.14	20.66	28.69	9.41	22.14
22	बुलढाणा	304.8	3.19	20.76	26.84	27.87	7.09	12.79
23	अकोला	208.7	3.45	16.05	28.55	29.36	6.31	14.12
24	अमरावती	185.9	2.99	21.64	30.29	26.81	6.16	11.27
25	यवतमाळ	193.2	4.14	6.72	24.38	33.31	9.55	18.81
26	वर्धा	223.1	4.04	9.81	28.18	29.77	8.70	17.92
27	नागपूर	111.2	3.52	15.38	26.04	28.86	8.50	16.27
28	भंडारा	277.2	1.66	49.84	25.17	16.17	2.95	4.77
29	चंद्रपूर	271.8	2.99	28.58	22.05	24.77	7.19	13.47
30	गडचिरोली	*	2.40	30.54	27.53	25.60	5.49	8.64
	महाराष्ट्र राज्य	165.1	3.11	28.06	22.45	24.57	6.70	13.58

* पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही.

Selected indicators (1983-84)

धारण जमिनींची टक्केवारी Percentage of operational holdings 1980—81				वहित धारण जमिनींच्या वर्गाप्रमाणे Percentage distribution of operated area by size class				
10—20	20—50	50 आणि अधिक 56 and above	एकूण Total	Up to 1 पर्यंत	1-2	2-4	4-5	District
(57)	(58)	(59)	(60)	(61)	(62)	(63)	(64)	(2)
0.27	0.09	..	100.00	37.80	26.81	20.65	1.74	Greater Bombay
2.92	0.53	0.05	100.00	9.01	13.52	20.69	7.96	Thane
1.42	0.30	0.04	100.00	14.71	17.15	22.74	7.23	Raigad
3.57	0.83	0.05	100.00	6.34	6.69	20.35	8.53	Ratnagiri
2.77	0.76	0.24	100.00	8.74	9.53	17.36	6.90	Sindhudurg
5.04	0.64	0.02	100.00	2.96	8.29	22.23	11.06	Nashik
3.56	0.27	0.01	100.00	2.64	9.84	21.18	10.32	Dhule
3.31	0.20	@	100.00	3.78	12.67	24.84	11.21	Jalgaon
14.09	1.50	0.05	100.00	24.60	21.76	28.44	7.05	Ahmadnagar
4.54	0.81	0.06	100.00	4.85	9.79	21.41	9.03	Pune
1.53	0.25	0.02	100.00	10.33	16.97	26.27	8.84	Satara
3.16	0.53	0.01	100.00	7.17	12.68	23.00	8.54	Sangli
8.90	1.45	0.05	100.00	1.81	5.86	16.34	8.35	Solapur
0.91	0.15	0.03	100.00	15.92	19.05	26.64	8.00	Kolhapur
5.40	0.35	0.01	100.00	2.69	9.01	23.21	10.48	Aurangabad
6.96	0.39	0.01	100.00	1.86	8.53	20.63	10.01	Jalna
4.47	0.34	0.01	100.00	2.19	8.90	22.94	11.26	Parbhani
5.24	0.51	0.02	100.00	2.74	8.85	22.59	10.33	Beed
3.47	0.22	@	100.00	3.30	10.38	25.05	11.43	Nanded
9.29	1.09	0.04	100.00	1.53	6.83	16.45	8.84	Osmanabad
8.21	0.74	0.01	100.00	1.52	6.95	18.71	9.56	Latur
4.19	0.45	0.01	100.00	4.44	12.61	24.44	9.97	Buldana
5.12	0.48	0.01	100.00	3.16	13.09	23.86	8.28	Akola
3.49	0.33	0.01	100.00	5.00	15.49	25.83	9.25	Amravati
6.56	0.66	0.01	100.00	1.27	9.10	23.16	10.39	Yavatmal
5.12	0.48	0.02	100.00	1.92	10.73	22.45	10.36	Wardha
4.44	0.49	0.02	100.00	2.72	11.07	23.58	10.86	Nagpur
0.98	0.11	0.01	100.00	14.40	22.10	26.85	7.93	Bhandara
3.57	0.36	0.01	100.00	5.70	10.78	23.27	10.72	Chandrapur
1.99	0.20	0.0*	100.00	6.72	16.70	28.94	10.11	Gadchiroli
4.11	**0.50**	**0 03**	**100.00**	**4.56**	**10.93**	**22.55**	**9.62**	**Maharashtra State**

* The information of reorganised districts is not separately available.

@ ०.०००५ इन कमी

@ less than 000·5

निवडक निर्देशांक

अनुक्रमांक	जिल्हा	(हेक्टरात धारण जमिनींची टक्केवारी) (in hectare) of operational holdings (1980-81)					शेतीविषयक काम करणाऱ्या दर व्यक्तीमागे कसलेले निव्वळ क्षेत्र (हेक्टरांत)	सिंचनाखालील निव्वळ क्षेत्राची कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राशी टक्केवारी
		5-10	10-20	20-50	50 आणि अधिक and above	एकूण Total	Net area sown per agricultural worker (hectare) (1983-84)	Percentage of net area irrigated to net area sown (1979-80)
Sr. No.								
(1)	(2)	(65)	(66)	(67)	(68)	(69)	(70)	(71)
1	बृहन्मुंबई	4.42	5.50	3.08	..	100.00	2.7	14.1
2	ठाणे	23.33	16.84	6.28	2.37	100.00	1.6	2.7
3	रायगड	19.81	11.26	4.80	2.30	100.00	4.0	4.7
4	रत्नागिरी	26.75	18.30	8.51	1.53	100.00	6.1	4.4
5	सिंधुदुर्ग	22.52	16.71	9.54	8.70	100.00	*	
6	नाशिक	32.71	17.81	4.33	0.61	100.00	2.7	13.0
7	धुळे	39.98	13.84	1.91	0.29	100.00	2.3	9.7
8	जळगांव	31.86	14.09	1.50	0.05	100.00	1.9	12.3
9	अहमदनगर	13.22	4.26	0.63	0.04	100.00	3.4	16.6
10	पुणे	27.52	18.82	6.82	1.76	100.00	5.1	16.0
11	सातारा	21.93	10.66	3.31	1.69	100.00	4.5	17.1
12	सांगली	25.66	16.97	5.35	0.63	100.00	4.3	11.4
13	सोलापूर	32.40	26.28	7.96	1.00	100.00	3.9	11.4
14	कोल्हापूर	17.95	7.68	2.55	2.21	100.00	3.0	14.1
15	औरंगाबाद	33.82	18.33	2.20	0.26	100.00	4.1	11.2
16	जालना	35.37	21.36	2.19	0.05	100.00	*	*
17	परभणी	36.60	15.85	2.14	0.12	100.00	3.1	6.5
18	बीड	33.26	18.29	3.50	0.44	100.00	4.2	12.4
19	नांदेड	33.99	14.22	1.57	0.06	100.00	2.9	5.2
20	उस्मानाबाद	34.03	25.79	5.94	0.59	100.00	3.5	12.5
21	लातूर	35.01	24.23	3.95	0.07	100.00	*	*
22	बुलढाणा	27.43	17.50	3.44	0.17	100.00	2.2	4.4
23	अकोला	28.50	19.54	3.31	0.26	100.00	2.1	2.5
24	अमरावती	26.13	15.19	2.81	0.30	100.00	1.8	4.5
25	यवतमाळ	31.41	20.45	3.94	0.28	100.00	2.0	2.8
26	वर्धा	33.17	17.69	3.19	0.49	100.00	2.3	7.3
27	नागपूर	31.46	16.32	3.53	0.46	100.00	2.3	9.6
28	भंडारा	19.23	7.60	1.75	0.14	100.00	1.6	35.8
29	चंद्रपूर	30.76	15.36	3.04	0.37	100.00	2.6	17.6
30	गडचिरोली	24.22	10.71	2.17	0.43	100.00	*	*
	महाराष्ट्र राज्य	29·93	17.42	4·10	0·89	100·00	2·8	10·8

* पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही.

Selected indicators (1983-84)

सिंचनाखालील एकूण क्षेत्राची लागवडी खालील एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्राची निर्मित सिंचन क्षमतेशी जिल्हावार टक्केवारी	दर १०० हेक्टर कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामागे लाकडी नांगरांची संख्या	दर १०० हेक्टर कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामागे लोखंडी नांगरांची संख्या	दर १०० हेक्टर कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामागे ट्रॅक्टरांची संख्या	दर १०० हेक्टर कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामागे कामा-साठी वापरलेल्या गाई-बैलांची संख्या	दर १०० हेक्टर कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामागे कामासाठी वापरलेल्या म्हशी-रेड्यांची संख्या	
Percentage of gross irrigated area to gross cropped area (1979-80)	Percentage of actual irrigated area to irrigated potential created (000 hectare) (1983-84)	Number of wooden ploughs per 100 hectares of net area sown (1983-84)	Number of iron ploughs per 100 hectares of net area sown (1983-84)	Number of tractors per 100 hectares of net area sown (1983-84)	Number of working cattle per hundred hectares of net area sown (1982)	Number of working buffaloes per 100 hectares of net area sown (1982)	District
(72)	(73)	(74)	(75)	(76)	(77)	(78)	(2)
13.8	..	0.1	..	..	15	4.7	Greater Bombay
2.8	10.25	44.6	0.4	0.04	91	13.3	Thane
4.2	33.87	40.4	..	0.01	96	21.9	Raigad
4.6	11.61	74.2	0.1	..	104	14.3	Ratnagiri
*	16.49	*	*	..	*	*	Sindhudurg
15.0	45.46	16.4	6.1	0.35	40	2.2	Nashik
11.6	31.25	15.0	3.1	0.19	41	0.9	Dhule
12.8	21.30	6.9	4.2	0.24	34	0.5	Jalgaon
21.3	59.03	2.3	5.7	0.26	28	0.5	Ahmednagar
18.0	41.00	7.7	4.7	0.10	29	0.4	Pune
19.6	44.96	7.3	6.3	0.17	29	0.8	Satara
15.7	28.22	3.7	6.0	0.19	20	2.3	Sangli
13.4	38.99	1.4	3.9	0.06	17	0.7	Solapur
15.7	50.27	23.4	4.2	0.56	37	9.2	Kolhapur
12.8	33.35	2.1	4.1	0.09	34	0.3	Aurangabad
*	33.95	*	*	*	*	*	Jalna
7.1	24.52	5.8	2.1	0.03	26	0.3	Parbhani
13.2	29.18	0.5	4.1	0.03	34	0.2	Beed
6.0	30.06	12.1	0.6	0.02	31	0.3	Nanded
13.0	50.31	3.0	3.1	0.04	27	0.6	Osmanabad
*	24.74	*	*	*	*	*	Latur
5.0	20.72	1.0	5.8	0.13	34	0.6	Buldana
2.9	18.51	3.1	4.1	0.08	29	0.2	Akola
5.3	15.95	5.5	2.9	0.09	28	0.1	Amravati
3.2	19.68	11.6	2.4	0.02	34	0.2	Yavatmal
7.8	19.90	8.2	2.2	0.01	29	0.1	Wardha
10.9	25.59	12.9	0.8	0.01	38	0.2	Nagpur
30.5	80.22	42.2	2.1	0.10	81	10.2	Bhandara
17.08	69.31	30.9	1.1	0.03	68	6.2	Chandrapur
*	50.19	*	*	*	*	*	Gadchiroli
12.2	**39.37**	**10.5**	**3.6**	**0.12**	**36**	**1.9**	**Maharashtra State**

* The information of the reorganised districts is not separately available.

अनुक्रमांक Sr. No	जिल्हा	दर १००० लोक-संख्येमागे दूधत्या गाई म्हशींची संख्या Number of cows and buffaloes in milk per 1000 human population (1982)	दर १०० लोक-संख्येमागे पशु-धनाची संख्या Strength of livestock per 100 human population (1982)	दर चौरस किलो मीटर भौगोलिक क्षेत्रामागे पशु धनाची (गो-जातीय) संख्या Number of Livestock (bovine) per sq. km. of total land area (geographical area) (1982)	वनक्षेत्राची एकूण भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी Percentage of forest area to total geographical area (1983-84)	दर हेक्टर वनक्षेत्रामागे वनोत्पादनाचे मूल्य (रुपयात) Value of forest produce per hectare of forest area (Rs.) (1983-84)	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व बिगर कृषी पत संस्था Agricultural and non-agricultural credit apex	
							प्रति संस्था सभासद संख्या Number of members per society ('00)	प्रति संस्था मालकीचे भांडवल Owned capital per society (In crore Rs.)
(1)	(2)	(79)	(80)	(81)	(82)	(83)	(84)	(85)
1	बृहन्मुंबई	6	1	115	..	..	2,161	62.5
2	ठाणे	33	24	70	36.7	161.4	286	4.7
3	रायगड	55	44	82	23.3	61.6	187	1.5
4	रत्नागिरी	52	46	74	3.5	105.3	115	2.2
5	सिंधुदुर्ग	48	44	62	*	*	4	1.5
6	नाशिक	49	54	65	20.5	128.7	129	6.7
7	धुळे	50	58	61	27.7	31.8	42	5.5
8	जळगांव	60	46	74	16.5	41.4	79	8.9
9	अहमदनगर	59	72	62	11.3	2.7	37	13.4
10	पुणे	40	42	61	12.8	3.3	62	10.2
11	सातारा	72	58	63	15.0	7.9	458	6.9
12	सांगली	86	57	70	5.7	57.5	120	6.0
13	सोलापूर	52	57	48	2.5	1.2	103	4.4
14	कोल्हापूर	79	37	89	20.3	6.2	377	10.0
15	औरंगाबाद	45	57	56	6.0	8.3	11	4.4
16	जालना	59	65	59	*	*	5	1.5
17	परभणी	77	64	72	3.0	17.1	14	5.8
18	बीड	78	83	68	1.9	9.0	14	3.5
19	नांदेड	78	63	80	11.4	39.9	14	4.0
20	उस्मानाबाद	74	64	62	0.4	2.3	190	5.4
21	लातूर	63	50	67	*	*	*	*
22	बुलढाणा	74	67	72	16.1	11.1	38	4.1
23	अकोला	61	53	68	8.2	46.7	23	3.5
24	अमरावती	53	48	52	30.9	493.6	24	3.8
25	यवतमाळ	64	67	63	27.5	143.9	54	6.5
26	वर्धा	52	59	66	14.1	957.6	7	2.4
27	नागपूर	34	38	72	27.9	554.7	18	4.3
28	भंडारा	56	55	89	46.4	243.0	51	2.3
29	चंद्रपूर	62	70	73	69.2	572.8	16	2.1
30	गडचिरोली	100	112	36	*	*	*	*
	महाराष्ट्र राज्य	**51**	**47**	**65**	**19.9**	**167.3**	**351**	**12.2**

* पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही

Selected indicators (1983-84)

कृषि व पत संस्था Central Institutions (1983-84)		कृषि पत व बहुउद्देशीय संस्था Agricultural credit and multipurpose society (1983-84)				बिगर-कृषि पत संस्था Non-agricultural credit society (1983-84)				
प्रति संस्था ठेवी (कोटी रुपये) Deposits per society (In crore Rs.)	प्रति संस्था कर्ज (कोटी रुपये) Borrowings per society (In crore Rs.)	प्रति संस्था सभासद संख्या Number of members per society	प्रति संस्था मालकीचे भांडवल Owned capital per society (In '000' Rs.)	प्रति संस्था ठेवी Deposits per society (In '000' Rs.)	प्रति संस्था कर्ज Borrowings per society (In '000' Rs)	प्रति संस्था सभासद संख्या Number of members per society	प्रति संस्था मालकीचे भांडवल Owned capital per society (in '000' Rs.)	प्रति संस्था ठेवी Deposits per society (In '000' Rs.)	प्रति संस्था कर्ज Borrowings per society (In '000' Rs.)	District
(86)	(87)	(88)	(89)	(90)	(91)	(92)	(93)	(94)*	(95)	(2)
239.7	87.9	333	55.6	11.1	....	1,300	1,093.9	4,078.1	145.7	Greater Bombay
45.8	1.2	389	62.5	7.1	86.5	688	577.8	1,708.2	33.5	Thane
19.1	..	279	33.1	....	56.5	681	387.6	1,264.6	156.6	Raigad
16.6	0.1	441	47.1	2.5	48.8	1,432	529.5	2,206.8	63.6	Ratnagiri
8.7	0.1	433	55.7	1.8	94.5	400	164.0	372.0	44.0	Sindhudurg
54.9	16.0	370	205.7	2.5	466.1	798	647.7	1,809.6	313.3	Nashik
24.0	13.3	428	146.3	1.8	397.5	613	438.0	1,391.2	230.7	Dhule
61.4	8.6	271	146.1	0.9	371.3	1,103	646.2	2,808.5	220.5	Jalgaon
80.2	28.0	365	224.6	22.9	444.7	750	714.7	1,764.5	298.4	Ahmadnagar
88.2	.....	334	136.7	2.7	286.7	883	760.2	2,898.7	144.9	Pune
57.5	3.2	350	101.3	1.2	237.0	822	670.1	2,058.6	164.9	Satara
57.0	6.5	447	177.1	7.5	499.2	685	398.0	2,281.5	171.4	Sangli
23.0	10.0	280	93.9	2.8	263.9	616	346.4	1,306.2	51.2	Solapur
70.9	2.2	414	251.4	62.7	337.9	932	529.1	2,320.4	204.7	Kolhapur
17.8	12.2	268	56.1	4.7	280.0	256	178.9	92.5	302.3	Aurangabad
7.4	3.6	262	42.0	0.7	224.3	484	222.6	683.9	387.1	Jalna
17.0	12.9	235	48.3	3.5	199.2	353	173.5	529.4	341.2	Parbhani
13.5	6.7	252	45.4	4.0	175.8	207	222.0	289.0	213.4	Beed
19.9	12.3	244	53.4	9.7	220.4	194	117.5	132.0	148.5	Nanded
25.4	5.0	285	51.8	3.3	170.3	458	244.1	671.2	193.2	Osmanabad
*	*	237	45.8	1.1	203.8	154	150.4	233.3	172.6	Latur
16.7	10.5	372	74.9	3.1	416.9	224	191.2	689.1	272.1	Buldana
19.0	12.3	291	52.5	1.1	302.0	242	135.9	493.0	194.5	Akola
16.6	6.2	347	67.7	9.0	285.4	214	137.2	280.7	96.6	Amravati
24.8	12.5	461	126.0	9.5	682.9	148	82.4	130.6	91.7	Yavatmal
11.1	1.9	266	55.9	1.5	229.1	265	139.7	408.9	111.8	Wardha
19.5	1.0	250	41.6	2.5	162.5	675	227.5	548.5	66.0	Nagpur
11.1	0.3	277	41.1	4.4	91.1	320	188.3	328.2	164.1	Bhandara
15.9	0.8	249	61.1	5.3	128.6	262	159.2	171.8	74.8	Chandrapur
*	*	445	69.4	4.6	116.2	67	73.3	53.3	66.7	Gadchiroli
57.0	**16.8**	**320**	**98.9**	**7.6**	**276.0**	**804**	**601.2**	**2,146.6**	**158.2**	**Maharashtra State**

* The information of the reorganised districts is not separately available.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	सहकारी पणन संस्था Co-operative marketing societies (1983-84)			सहकारी उत्पादक संस्था Co-operative marketing enterprises (1983-84)		
		प्रति संस्था सभासद संख्या Number of members per society	प्रति संस्था मालकीचे भांडवल Owned capital per society (In '000 Rs.)	प्रति संस्था कर्ज Borrowings per society (In '000 Rs.)	प्रति संस्था सभासद संख्या Number of members per society	प्रति संस्था मालकीचे भांडवल Owned capital per society (In '000 Rs.)	प्रति संस्था कर्ज Borrowings per society (In '000 Rs.)
(1)	(2)	(96)	(97)	(98)	(99)	(100)	(101)
1	बृहन्मुंबई	2,000	2,37,400.0	1,72,400.0	137	504.6	350.8
2	ठाणे	600	370.0	210.0	154	194.8	221.2
3	रायगड	375	175.0	337.5	173	144.6	96.3
4	रत्नागिरी	455	618.2	54.4	231	102.3	130.1
5	सिंधुदुर्ग	56	433.3	33.3	257	265.3	112.9
6	नाशिक	1,308	1,130.8	669.2	181	490.8	477.5
7	धुळे	893	517.9	107.1	127	185.3	179.7
8	जळगांव	840	640.0	256.0	128	251.7	270.2
9	अहमदनगर	1,611	1,000.0	383.3	219	1,074.3	1,127.0
10	पुणे	771	460.0	174.3	106	265.6	280.9
11	सातारा	1,818	983.3	572.7	151	331.0	434.2
12	सांगली	1,000	1,091.7	850.0	182	446.8	425.8
13	सोलापूर	667	344.4	172.2	115	512.3	597.9
14	कोल्हापूर	4,950	3,280.0	490.0	282	743.7	785.0
15	औरंगाबाद	1,429	585.7	821.4	166	414.3	701.2
16	जालना	1,800	500.0	800.0	221	250.0	122·1
17	परभणी	556	511.1	888.9	183	650.3	1,047.4
18	बीड	889	411.1	55.6	92	271.6	412.3
19	नांदेड	1,867	706.7	446.7	122	192.5	317.4
20	उस्मानाबाद	333	250.0	233.3	156	187.9	147.3
21	लातूर	1,333	566.7	1,016.7	135	252.6	242.8
22	बुलढाणा	1,167	977.8	355.6	133	179.4	193.2
23	अकोला	1,667	955.6	288.9	128	169.0	101.8
24	अमरावती	850	565.0	95.0	124	159.5	38.8
25	यवतमाळ	1,400	853.3	100.0	183	227.0	200.7
26	वर्धा	421	636.8	110.5	125	82.7	20.8
27	नागपूर	652	4,847.8	604.3	90	176.8	137.0
28	भंडारा	786	621.4	364.3	124	42.6	39.4
29	चंद्रपूर	538	461.5	246.2	132	35.5	20.4
30	गडचिरोली	429	300.0	71.4	111	11.1	13.2
	महाराष्ट्र राज्य	1,114	1,419.4	680.2	154	353.0	383.1

*पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही.

Selected indicators (1983-84)

दर चालू कारखान्यामागे कामगारांची संख्या	दर लाख लोकसंख्येमागे कारखान्यातील कामगारांची संख्या	कारखान्यातील कामगारांची टक्केवारी	वस्तुनिर्माण उद्योगातील कामगारांचे प्रति कामगार वार्षिक उत्पन्न (रुपयांत)	विद्युतीकरण झालेल्या शहरे व गावांची एकूण शहरे व गावांशी टक्केवारी	घरगुती विजेचा दरडोई वापर (किलोवॅट तास)	उद्योगधंद्यासाठी विजेचा दरडोई वापर (किलोवॅट तास)	दर लाख लोकसंख्येमागे मोटार वाहनांची संख्या	
Number of factory workers per working factory (1983-84)	Number of factory workers per lakh of population (1983-84)	Percentage of factory workers (1983)	*per capita* annual earnings of employees in manufacturing industries (in Rs.) (1983-84)	Percentage of towns and villages electrified to total number of towns and villages (1983-84)	Domestic consumption of electricity *per capita* (kwh) (1983-84)	Industrial consumption of electricity *per capita* (kwh) (1983-84)	Motor vehicles per lakh of population (1983-84)	District
(102)	(103)	(104)	(105)	(106)	(107)	(108)	(109)	(2)
69	5,879	45.85	18,134	100.0	151.34	421.18	4,569	Greater Bombay
91	3,449	10.89	21,350	70.4	33.93	453.51	1,644	Thane
102	895	1.24	20,619	74.3	20.64	303.62	715	Raigad
43	297	0.39	7,850	60.0	13.66	22.12	738	Ratnagiri
31	344	0.25	5,897	*	14.41	13.72	254	Sindhudurg
68	1,395	3.70	12.230	82.8	17.67	78.94	1,875	Nashik
41	417	0.79	8,862	71.9	12.04	19.80	1,077	Dhule
60	1,014	2.45	8,348	96.5	16.39	45.49	1.270	Jalgaon
73	724	1.31	9,267	83.1	11.98	36.74	1,582	Ahmadnagar
69	3,013	11.62	19,938	68.9	39.63	169.50	4,163	Pune
52	580	1.10	12,959	75.3	15.91	22.26	1,072	Satara
37	727	1.23	11,305	73.5	14.12	50.69	1,649	Sangli
23	1,042	2.51	7,167	85.4	11.48	59.20	1,150	Solapur
43	1,253	1.85	10,559	83.7	20.78	105.40	2,414	Kolhapur
64	1,329	1.94	10,448	92.4	13.96	84.70	2,314	Aurangabad
35	337	0.32	5,471	*	11.25	20.60	453	Jalna
48	235	0.36	4,166	82.1	8.14	9.96	323	Parbhani
41	254	0.33	8,095	81.1	7.78	7.22	387	Beed
65	459	0.74	8,257	94.9	9.50	19.20	527	Nanded
67	116	0.25	7.610	89.6	6.48	7.26	350	Osmanabad
*	*	*	5,389	*	8.30	19.52	*	Latur
36	410	0.57	5 010	97.5	9.89	17.80	637	Buldana
45	693	1.17	5,670	68.6	14.17	30.69	1,068	Akola
32	524	0.90	5,967	84.9	13.78	20.75	1,113	Amravati
52	470	0.75	4,881	85.3	11.03	22.01	547	Yavatmal
95	854	0.74	8,876	83.3	17.12	42.36	866	Wardha
51	1,631	3.92	9,140	85.7	29.29	129.68	2.922	Nagpur
11	235	0.40	4,608	70.8	10.93	81.90	664	Bhandara
50	673	0.88	11,200	45.1	13.51	203.70	606	Chandrapur
17	84	0.05	3,225	*	*	*	*	Gadchiroli
61	1,714	100.0	15,994	77.8	35.14	135.74	1,855	Maharashtra State

* The information of the reorganised districts is not separately available.

अनुक्रमांक Sr. No.	जिल्हा	दर लाख लोकसंख्येमागे रस्त्याची लांबी (कि. मी.) Road length per lakh of population (km.) (1983-84)	दर १०० चौरस किलोमिटर भौगोलिक क्षेत्रामागे रस्त्यांची लांबी (कि. मी.) Road length per 100 sq. km of geographical area (Km.) (1983-84)	दर १०० चौरस किलोमिटर भौगोलिक क्षेत्रामागे लोहमार्गाची लांबी (कि. मी.) Railway kilometerage per 100 sq. Km. of geographical area (Km.) (1983-84)	दर लाख लोकसंख्येमागे लोहमार्गाची लांबी (कि. मी.) Railway kilometerage per lakh of population (Km.) (1983-84)	दर लाख लोकसंख्येमागे टपाल व तार कार्यालयाची संख्या Number of post and telegraph offices per lakh of population (1983-84)	दर लाख लोकसंख्येमागे टपाल पेटयांची संख्या Number of letter boxes per lakh of population (1983-84)
(1)	(2)	(110)	(111)	(112)	(113)	(114)	(115)
1	बृहन्मुंबई	0.6	8.2	34.0	2.3	4	24
2	ठाणे	125.1	46.8	1.8	4.7	13	57
3	रायगड	270.6	60.1	2.6	12.0	29	121
4	रत्नागिरी	294.6	53.7	..	..	46	86
5	सिंधुदुर्ग	324.3	52.3	..	..	48	162
6	नाशिक	310.7	62.7	1.7	8.5	24	70
7	धुळे	355.9	57.9	0.2	1.4	24	68
8	जळगांव	230.8	53.7	4.3	18.6	24	56
9	अहमदनगर	454.8	76.1	1.1	6.9	26	73
10	पुणे	218.1	61.3	2.0	7.2	19	66
11	सातारा	354.6	72.7	1.3	6.2	31	108
12	सांगली	391.0	87.6	2.0	8.8	21	62
13	सोलापूर	328.1	60.3	3.0	16.4	23	51
14	कोल्हापूर	168.0	57.1	0.5	1.4	22	56
15	औरंगाबाद	223.2	36.4	1.0	6.4	32	98
16	जालना	239.0	34.0	1.2	8.1	23	46
17	परभणी	252.5	39.6	2.4	15.2	17	63
18	बीड	266.8	37.6	0.4	3.2	21	35
19	नांदेड	289.5	50.6	2.1	12.3	24	62
20	उस्मानाबाद	278.1	40.2	0.9	6.5	14	73
21	लातूर	206.0	38.4	0.8	4.2	24	58
22	बुलढाणा	202.4	33.2	0.9	5.5	26	74
23	अकोला	182.7	33.0	3.1	17.1	23	80
24	अमरावती	173.3	27.8	1.4	9.0	27	66
25	यवतमाळ	256.5	34.4	1.0	7.5	23	67
26	वर्धा	204.0	31.8	2.4	15.3	23	81
27	नागपूर	123.9	34.2	3.8	13.8	27	116
28	भंडारा	209.1	44.3	3.1	14.8	19	142
29	चंद्रपूर	256.2	36.1	3.0	21.1	35	110
30	गडचिरोली	380.0	16.4	*	*	*	*
	महाराष्ट्र राज्य	**221.5**	**47.8**	**1.7**	**8.1**	**21**	**67**

*पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही.

Selected indicators (1983-84)

दर लाख लोक-संख्येमागे टेली-फोनची संख्या Number of telephones per lakh of population (1983-84)	दर लाख लोक-संख्येमागे व्यापारी बँकेची संख्या Number of commercial banks per lakh of population (1983-84)	दर लाख लोक-संख्येमागे सहकारी बँकेची संख्या Number of Co-operative banks per lakh of population (1983)	दर लाख बिगर नागरी क्षेत्रातील लोकसंख्येमागे जिल्हा परिषदांचे खर्च (लाख रुपयात) Expenditure of Zilla Parishads per lakh non-municipal population (lakh Rs.) (1983-84)	दर लाख बिगर नागरी क्षेत्रातील लोकसंख्येमागे जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न (लाख रुपयात) Receipts of Zilla Parishads per lakh non-municipal population (1983-84)	प्रति आस्थापना रोजगार (आर्थिक गणना) Employment per establishment (Economic census, 1980).	दर लाख लोक-संख्येमागे आस्थापनाची संख्या (आर्थिक गणना) Number of establishments per lakh of population (Economic census, 1980)	District
(116)	(117)	(118)	(119)	(120)	(121)	(122)	(2)
4,015	11.8	3.4	..	..	23	1,847	Greater Bombay
964	6.2	2.8	156	154	20	1,111	Thane
366	6.3	3.5	189	193	12	858	Raigad
172	7.8	4.7	227	223	8	9,117	Ratnagiri
181	2.2	1.4	272	272	*	*	Sindhudurg
432	5.2	5.9	168	174	16	773	Nashik
251	4.2	4.3	102	110	11	592	Dhule
333	4.4	6.4	194	194	13	617	Jalgaon
275	4.3	6.7	201	200	14	617	Ahmadnagar
969	8.3	5.2	237	238	19	905	Pune
248	5.6	5.7	225	226	12	672	Satara
383	7.5	7.4	205	203	13	723	Sangli
323	5.6	4.6	185	182	13	981	Solapur
451	6.4	6.9	205	205	14	963	Kolhapur
390	4.4	3.8	213	210	14	453	Aurangabad
147	*	*	147	149	*	*	Jalna
133	4.3	4.1	149	149	9	659	Parbhani
109	3.6	3.8	190	187	10	507	Beed
162	4.7	4.6	205	205	10	576	Nanded
78	3.8	3.8	95	94	9	550	Osmanabad
130	*	*	208	212	*	*	Latur
170	3.9	4.6	191	187	9	632	Buldana
245	3.7	4.1	181	178	11	616	Akola
236	4.9	3.7	211	209	11	678	Amravati
165	3.7	3.2	202	204	10	549	Yavatmal
223	5.3	3.4	186	190	13	695	Wardha
825	6.6	2.7	208	206	17	905	Nagpur
155	3.3	2.2	159	159	15	503	Bhandara
156	3.6	1.5	199	199	12	488	Chandrapur
*	*	*	166	174	*	*	Gadchiroli
862	6.1	4.0	187	187	16	877	Maharashtra State

*The information of the reorganised districts is not separately available.

१. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या :

१.१. ह्या विभागात १९८१ च्या जनगणनेवर आधारित अंतिम माहितीचे तक्ते दिले आहेत. यामध्ये लोकसंख्या, दशवर्षीय चढ-उतार, शहरे व गावे, साक्षरता, अनुसूचित जाती व जमाती, काम करणारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण इत्यादीविषयी माहिती दिली आहे.

१.२. १९८१ च्या जनगणनेमध्ये वापरलेल्या संकल्पना व व्याख्यानुसार 'गांव' हे ठराविक सीमा असलेले व जमिनीचे स्वतंत्रपणे अभिलेख उपलब्ध असलेले महसुली गाव होय. वाड्या किंवा पाडे यांस गांवे मानण्यात आलेले नाही. फक्त ह्यास वनव्याप्त गावांचा अपवाद आहे. ही ठिकाणे म्हणजे राखीव जंगलातील लोकसंख्या असलेली ठिकाणे होत. त्यात मुख्यत: जंगल कामगार व त्यांच्या कुटुंबातील व्यक्तींचा समावेश आहे व त्यास गांवे असे संबोधण्यात आले आहे. 'वस्ती असलेल्या' गांवात 'वस्ती असलेल्या महसुली' व 'वस्ती असलेल्या वनव्याप्त' गांवाचा समावेश आहे. "वस्ती नसलेल्या" गावांत कोणत्याही प्रकारची लोकवस्ती नसलेल्या महसुली गावांचा समावेश आहे. १९८१ च्या जनगणनेनुसार शहर किंवा नागरी विभागाची व्याख्या खालीलप्रमाणे करण्यात आली आहे :—

(१) ज्या ठिकाणी नगरपालिका, कटक मंडळ किंवा मुलकी वस्ती आहे असे किंवा.

(२) ५,००० किंवा त्याहून अधिक लोकवस्ती असलेले व ज्यातील कमीतकमी तीन-चतुर्थांश पुरुष कामगार बिगर शेती व्यवसायात गुंतले आहेत असे ठिकाण.

१९८१ च्या जनगणनेनुसार महाराष्ट्रातील लोकसंख्याविषयक तक्ते भारत सरकारने प्रसिद्ध केलेल्या "भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२, महाराष्ट्र पुरवणी प्रबंध १" मध्ये उपलब्ध आहेत.

१९८१ च्या जनगणनेनुसार खालीलप्रमाणे व्याख्या करण्यात आल्या आहेत.—

(१) काम:—"काम" ह्या शब्दाची व्याख्या कोणत्याही आर्थिक उत्पादक कार्यात सहभाग, अशी असून त्याचे स्वरूप बौद्धिक किंवा शारीरिक श्रम असे आहे. "काम" ह्यात फक्त प्रत्यक्ष केलेल्या कामाचा अंतर्भाव नसून प्रभावी देखरेख व कामाचे मार्गदर्शन याचाही समावेश आहे.

(२) काम करणारे:—संदर्भ वर्षात अगदी काहीवेळ काम केले असले तरी त्या व्यक्तीस काम करणारे असे समजण्यात आले :—

(अ) मुख्यत: काम करणारे:—एखाद्या व्यक्तीने गेल्या वर्षात ६ महिने किंवा जास्त किंवा १८३ दिवस किंवा त्याहून जास्त दिवस काम केले असल्यास त्या व्यक्तीस मुख्यत: काम करणारी व्यक्ती असे संबोधण्यात आले.

(ब) सीमांतिक कामगार:—एखाद्या व्यक्तीने गेल्या वर्षात सहा महिन्यापेक्षा किंवा १८३ दिवसांपेक्षा कमी दिवस काम केले असेल तर त्या व्यक्तीस सीमांतिक कामगार म्हणून संबोधण्यात आले.

(३) काम न करणारे:—जनगणनेच्या संदर्भ दिवसाचे आधी एक वर्षाच्या संदर्भकाळात एखाद्या व्यक्तीने अजिबात काम केले नसेल अशा व्यक्तीस काम न करणारी व्यक्ती असे संबोधण्यात आले. जी व्यक्ती मुख्यत्वे स्वत:च्या कुटुंबासाठी कामे करणे वगैरे घरगुती कामामध्ये गुंतलेली असेल किंवा एखादा मुलगा किंवा मुलगी जी प्रामुख्याने एखाद्या संस्थेत शिकत असताना कुटुंबाला आर्थिक मदत करते परंतु जी पूर्णवेळ काम करीत नाही अशा व्यक्तीस "काम करणारी व्यक्ती" असे संबोधण्यात आले नाही. तसेच एखाद्या व्यक्तीस घरभाडे किंवा निवृत्ती वेतन अशा स्वरुपातच उत्पन्न मिळते व ज्यासाठी त्या व्यक्तीस कोणतेही काम करावे लागत नाही अशा व्यक्तीस "काम करणारी व्यक्ती" असे संबोधण्यात येत नाही.

1. Area and Population :

1.1. Final figures of 1981 Population Census are presented in this section. Data on population decadal variation, towns and villages literacy, scheduled castes and tribes, classification of workers as per occupational classification etc. are given in various tables.

1.2. According to the definitions and concepts used for the 1981 census, a 'village' is a revenue village having a defined boundary and separate land records. Hamlets, wadies or padas have not been treated as separate villages. Forest villages make an exception. They are population centres situated within reserved forest areas. Their population mainly consists of forest labourers and their families. Such population centres within reserved forest areas are also treated as villages. Number of 'inhabited villages' denote number of 'inhabited revenue villages' and 'inhabited forest villages'. The 'uninhabited villages' are the revenue villages but did not have any residential population. For the purpose of 1981 Census a town or an urban area was defined as a place which has.—

(*i*) a municipal body, a contonment or civil lines or

(*ii*) a population of 5,000 or over and at least three-fourth or more of male workers engaged in non-agricultural pursuits.

The general population, 1981 tables concerning Maharashtra, are published by the Govenment of India, in "Census of India 1981 ; Series 12, Maharashtra Paper 1 Supplement."

Definitions as adopted in the 1981 census are reproduced below :—

(1) *Work*:—was defined as participation in economically productive activity, such participation may be mental or physical in nature. Work involves not only actual work but also effective supervision and direction of work.

(2) *Worker*:—In 1981 census a worker was one who had engaged himself in work for at least sometime during the reference year.

(*a*) *Main worker*:—A person who during the year put in work for six months or more or for 183 days or more was classified as main worker.

(*b*) *Marginal worker*:—A person who did work during last year for less than six months (183 days) was classified as marginal worker.

(3) *Non-worker*:—A non-worker was one who did not engage himself at all in work throughout the whole reference period of one year preceding the date of enumeration. A person who is engaged primarily in household duties such as working for one's own household or a boy or a girl who is primarily a student attending an institution, even if such a person helps the family's economic activity but not as full-time worker was not treated as worker. A person who merely receives income such as rent or pension and who does not have to work for receiving that income has not been treated as worker.

(४) घरगुती उद्योग:—कुटुंब प्रमुख किंवा प्रामुख्याने कुटुंबातील व्यक्तींनी शहरी भागात स्वत:च्या घराच्या परिसरात व ग्रामीण भागात खेड्यात चालविलेला उद्योग म्हणजे "घरगुती उद्योग" होय. घरगुती उद्योग हा नोंदणी झालेल्या कारखान्याप्रमाणे चालविण्यात येत नाही व त्यात उत्पादन, प्रक्रिया, सेवा, दुरुस्ती व विक्री यांचा संबंध असतो.

(५) शेतकरी:—यात स्वत:ची जमीन कसणारे व दुसऱ्यांची जमीन कसणारे अशा दोन्हींचा अंतर्भाव होतो.

(६) शेतमजूर:—यांत शेतावर मजुरीवर/वितनावर काम करणारे परंतु ज्यांचा जमिनीवर कोणत्याही प्रकारचा मालकी हक्क नाही अशांचा समावेश होतो.

(७) व्यवसाय:—ज्यास उद्योग म्हणता येईल अशा आर्थिक उत्पादनांच्या कोणत्याही शाखेत जेव्हा एखादी व्यक्ती स्वत: काम करते त्यास तिचा व्यवसाय समजण्यात येते.

(८) उद्योग:—म्हणजे आर्थिक उत्पादन कार्यातील एखादी शाखा ज्यात कामगार काम करतो.

(९) मालक:—मोबदला देऊन एक किंवा जास्त व्यक्तींकडून काम करवून घेणाऱ्या व्यक्तीस मालक असे समजण्यात येते.

(१०) कामगार:—जी व्यक्ति नगद किंवा वस्तूरूपाने मोबदला घेऊन दुसऱ्यासाठी वेतनावर किंवा मजुरीवर काम करते ती कामगार व्यक्ती होय.

(११) एकटा कामगार:—जी व्यक्ती काही नैमित्तिक कारणां-व्यतिरिक्त मोबदला देऊन इतरांकडून काम करवून घेत नाही किंवा कुटुंबातील इतर व्यक्तींच्या मदतीने काम करत नाही किंवा कोण-त्याही सहकारी संस्थेची सभासद म्हणून काम करीत नाही अशा व्यक्तीस 'एकटा कामगार' असे संबोधण्यात येते.

(१२) कौटुंबिक कामगार:—कुटुंबाच्या उद्योगात जी व्यक्ती नगद किंवा वस्तुरूपात वेतन किंवा मजुरी न घेता कुटुंबातील इतर व्यक्तींबरोबर काम करते ती "कौटुंबिक कामगार" म्हणून समज-ण्यात येते.

(4) *Household Industry.*—is defined as an industry conducted by the head of the household himself or mainly by members of households at home or within the village in rural areas and only within the premises of the house where the household lives in urban areas. It should not be run on the scale of registered factory and relates to production, processing, servic-ing, repairing or making and selling of goods.

(5) *Cultivator* includes both owner cultivators and tenant cultivators.

(6) *Agricultural labourer* covers all other persons working on land as labourers on wages without holding any right upon the land.

(7) *Occupation* of a worker is the function which he personally performs by engaging himself in work in any branch of economic activity which is called his industry.

(8) *Industry* is defined as a sector of economic activity on which a worker is engaged.

(9) *Employer* is a person who hires one or more persons in his work.

(10) *Employee* is a person who works for others for wages or salary in cash or kind.

(11) *A single worker* is a person who is doing his work without employing others except casually and without the help of other members of his family except casually or a participation in work as a member of a co-operative.

(12) *A family worker* is a person who is doing his work in a family enterprise along with other members of the family without wages or salary in cash or kind.

१. क्षेत्रफळ व लोकसंख्या/AREA AND POPULATI

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1 (1.1)

१९८१ च्या जनगणनेनुसार क्षेत्रफळ व लोकसंख्या

Area and population according to 1981 Population Census

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण ग्रामीण नागरी	क्षेत्रफळ चौ. कि. मी. मध्ये Area in Sq. Km.	लोकसंख्या दर चौ.कि.मी. मागे Population per Sq. Km.	तालुक्यांची संख्या No. of talukas	खेड्यांची संख्या Number of villages: वस्ती असलेली Inhabited	खेड्यांची संख्या Number of villages: वस्ती नसलेली Uninhabited	शहरांची संख्या No. of towns	लोकसंख्या Population: एकूण Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	Total Rural Urban	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	ए	603.0	13,671	3	..	..	1	82,43,405	46,52,646	35,90,759	T	Greater Bombay
		ग्रा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	R	
		ना	603.0	13,671	..	..	..	1	82,43,405	46,52,646	35,90,759	U	
2	ठाणे	ए	9,558·0	351	13	1,746	27	34	33,51,562	17,79,645	15,71,917	T	Thane
		ग्रा	9,325·6	200	..	1,746	27	..	18,65,342	9,65,472	8,99,870	R	
		ना	232·4	6,395	..	..	..	34	14,86,220	8,14,173	6,72,047	U	
3	रायगड	ए	7,148·0	208	14	1,827	58	16	14,86,452	7,26,512	7,59,940	T	Raigad
		ग्रा	7,014·7	182	..	1,827	58	..	12,76,576	6,16,281	6,60,295	R	
		ना	133·3	1,574	..	..	..	16	2,09,876	1,10,231	99,645	U	
4	रत्नागिरी	ए	13,054·0	162	15	2,038	5	13	21,11,311	9,43,395	11,67,916	T	Ratnagiri
		ग्रा	12,940·1	150	..	2,038	5	..	19,40,394	8,57,891	10,82,503	R	
		ना	113·9	1,501	..	..	..	13	1,70,917	85,504	85,413	U	
5	नाशिक	ए	15,530·0	193	13	1,742	4	19	29,91,739	15,44,532	14,47,207	T	Nashik
		ग्रा	15,185·6	136	..	1,742	4	..	20,63,594	10,53,194	10,10,400	R	
		ना	344·4	2,695	..	..	..	19	9,28,145	4,91,338	4,36,807	U	
6	धुळे	ए	13,150·0	156	10	1,516	16	7	20,50,294	10,43,140	10,07,154	T	Dhule
		ग्रा	13,048·1	126	..	1,516	16	..	16,56,113	8,34,193	8,15,920	R	
		ना	101·9	3,927	..	..	..	7	4,00,181	2,08,947	1,91,234	U	
7	जळगांव	ए	11,765·0	223	13	1,475	27	15	26,18,274	13,42,963	12,75,311	T	Jalgaon
		ग्रा	11,494·7	171	..	1,475	27	..	19,60,017	10,01,694	9,58,323	R	
		ना	270·3	2,435	..	..	..	15	6,58,257	3,41,269	3,16,988	U	
8	अहमदनगर	ए	17,048·0	159	13	1,503	2	8	27,08,309	13,82,632	13,25,677	T	Ahmadnagar
		ग्रा	16,870·8	140	..	1,503	2	..	23,56,941	11,96,669	11,60,272	R	
		ना	177·2	1,983	..	..	..	8	3,51,368	1,85,963	1,65,405	U	
9	पुणे	ए	15,642·0	266	14	1,753	15	26	41,64,470	21,50,088	20,14,382	T	Pune
		ग्रा	15,021·3	146	..	1,753	15	..	21,93,388	11,03,277	10,90,111	R	
		ना	620·7	3,176	..	..	..	26	19,71,082	10,46,811	9,24,271	U	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1. 1 (1.1)—*contd.*

(1)	(2)	(3)		(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
10	सातारा	..	ए	10,484·0	194	11	1,417	20	10	20,38,677	9,89,122	10,49,555	T	Satara
			ग्रा	10,130·0	175	..	1,417	20	..	17,72,885	8,50,402	9,22,483	R	
			ना	354·0	751	..	..	..	10	2,65,792	1,38,720	1,27,072	U	
11	सांगली	..	ए	8,572·0	214	8	708	2	8	18,31,212	9,31,187	9,00,025	T	Sangli
			ग्रा	8,272·1	174	..	708	2	..	14,37,123	7,25,872	7,11,251	R	
			ना	299·9	1,314	..	..	..	8	3,94,089	2,05,315	1,88,774	U	
12	सोलापूर	..	ए	15,017·0	174	11	1,104	6	10	26,10,144	13,44,147	12,65,997	T	Solapur
			ग्रा	14,678·2	126	..	1,104	6	..	18,42,678	9,46,125	8,95,953	R	
			ना	338·8	2,265	..	..	..	10	7,67,466	3,97,422	3,70,044	U	
13	कोल्हापूर	..	ए	8,047·0	311	12	1,200	8	12	25,06,330	12,73,881	12,32,449	T	Kolhapur
			ग्रा	7,855·3	240	..	1,200	8	..	18,84,308	9,45,621	9,38,687	R	
			ना	191·7	3,245	..	..	..	12	6,22,022	3,28,260	2,93,762	U	
14	औरंगाबाद	..	ए	16,305·0	149	12	1,959	80	10	24,33,420	12,49,632	11,83,788	T	Aurangabad
			ग्रा	16,165·2	117	..	1,959	80	..	18,95,885	9,65,377	9,30,508	R	
			ना	139·8	3,845	..	..	..	10	5,37,535	2,84,255	2,53,280	U	
15	परभणी	..	ए	12,561·0	146	8	1,615	37	12	18,29,378	9,29,638	8,99,740	T	Parbhani
			ग्रा	12,339·5	120	..	1,615	37	..	14,86,556	7,52,408	7,34,148	R	
			ना	221·5	1,548	..	..	..	12	3,42,822	1,77,230	1,65,592	U	
16	बीड	..	ए	11,085·0	134	7	1,256	12	7	14,86,030	7,55,971	7,30,059	T	Beed
			ग्रा	10,850·1	116	..	1,256	12	..	12,56,259	6,36,075	6,20,184	R	
			ना	234·9	978	..	..	..	7	2,29,771	1,19,896	1,09,875	U	
17	नांदेड	..	ए	10,502·0	167	8	1,425	56	11	17,49,334	8,92,417	8,56,917	T	Nanded
			ग्रा	10,290·9	138	..	1,425	56	..	14,21,485	7,21,514	6,99,971	R	
			ना	211·1	1,553	..	..	..	11	3,27,849	1,70,903	1,56,946	U	
18	उस्मानाबाद	..	ए	14,210·0	157	11	1,527	27	13	22,30,620	11,39,197	10,91,423	T	Osmanabad
			ग्रा	13,894·0	136	..	1,527	27	..	18,87,383	9,59,644	9,27,739	R	
			ना	316·0	1,086	..	..	..	13	3,43,237	1,79,553	1,63,684	U	
19	बुलडाणा	..	ए	9,661·0	156	5	1,273	127	9	15,08,777	7,70,833	7,37,944	T	Buldana
			ग्रा	9,602·5	128	..	1,273	127	..	12,29,791	6,25,988	6,03,803	R	
			ना	58·5	4,769	..	..	..	9	2,78,986	1,44,845	1,34,141	U	

20 अकोला	..	ए	10,575·0	173	6	1,546	197	9	18,26,952	9,37,824	8,89,128	T	Akola
		ग्रा	10,425·5	132	..	1,546	197	..	13,72,290	7,01,592	6,70,698	R	
		ना	149·5	3,041	..	..	..	9	4,54,662	2,36,232	2,18,430	U	
21 अमरावती	..	ए	12,212·0	152	6	1,698	301	12	18,61,410	9,61,564	8,99,846	T	Amravati
		ग्रा	12,052·2	109	..	1,698	301	..	13,16,911	6,78,517	6,38,394	R	
		ना	159·8	3,407	..	..	..	12	5,44,499	2,83,047	2,61,452	U	
22 यवतमाळ	..	ए	13,584·0	128	5	1,751	254	8	17,37,423	8,87,236	8,50,187	T	Yavatmal
		ग्रा	13,516·5	109	..	1,751	254	..	14,75,288	7,50,301	7,24,987	R	
		ना	67·5	3,883	..	..	..	8	2,62,135	1,36,935	1,25,200	U	
23 वर्धा	..	ए	6,310·0	147	3	1,015	356	6	9,26,618	4,75,696	4,50 922	T	Wardha
		ग्रा	6,280·2	111	..	1,015	356	..	6,95,108	3,55,774	3,39,334	R	
		ना	29·8	7,769	..	..	..	6	2,31,510	1,19,922	1,11,588	U	
24 नागपूर	..	ए	9,931·0	261	5	1,658	216	16	25,88,811	13,45,377	12,43,434	T	Nagpur
		ग्रा	9,599·8	117	..	1,658	216	..	11,19,532	5,77,082	5,42,450	R	
		ना	331·2	4,436	..	..	..	16	14,69,279	7,68,295	7,00,984	U	
25 भंडारा	..	ए	9,213·0	199	3	1,624	150	7	18,37,577	9,20,159	9,17,418	T	Bhandara
		ग्रा	9,139·9	175	..	1,624	150	..	15,96,823	7,97,396	7,99,427	R	
		ना	73·1	3,293	..	..	..	7	2,40,754	1,22,763	1,17,991	U	
26 चंद्रपूर	..	ए	25,923·0	79	6	2,978	476	8	20,55,642	10,45,692	10,09,950	T	Chandrapur
		ग्रा	25,809·4	70	..	2,978	476	..	17,93,907	9,08,497	8,85,410	R	
		ना	113·6	2,304	..	..	..	8	2,61,735	1,37,195	1,24,540	U	
महाराष्ट्र राज्य	..	ए	3,07,690·0	204	235	39,354	2,479	307	6,27,84,171	3,24,15,126	3,03,69,045	T	Maharashtra State
		ग्रा	3,01,802·2	135	..	39,354	2,479	..	4,07,90,577	2,05,27,456	2,02,63,121	R	
		ना	5,887·8	3,735	..	..	..	307	2,19,93,594	1,18,87,670	1,01,05,924	U	

आधार.—भारताची जनगणना, १९८१, मालिका १२, महाराष्ट्र, भाग दोन-ब.

Source.— Census of India, 1981, Series 12, Maharashtra, Part II-B.

1. क्षेत्रफळ व लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.2 (1.2)

१९०१ पासूनचा लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार
Decadal variation in population since 1901

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष Year	एकूण व्यक्ती Persons	दशवर्षीय चढउतार Decadal variation	दशवर्षीय चढउतार (शेकडा प्रमाण) Percentage decadal variation	पुरुष Males	स्त्रिया Females	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1901	927,994	..	..	561,825	366,169	Greater Bombay
		1911	1,148,757	+220,763	+23.79	731,634	417,123	
		1921	1,380,448	+231,691	+20.17	884,301	496,147	
		1931	1,397,812	+17,364	+1.26	878,102	519,710	
		1941	1,801,356	+403,544	+24.87	1,114,983	686,373	
		1951	2,994,444	+1,193,088	+66.23	1,868,335	1,125,109	
		1961	4,152,056	+1,157,612	+38.66	2,496,176	1,655,880	
		1971	5,970,575	+1,818,519	+43.80	3,478,378	2,492,197	
		1981	8,243,405	+2,272,830	+38.07	4,652,646	3,590,759	
2	ठाणे	1901	665,326	..	..	343,216	322,110	Thane
		1911	721,323	+55,997	+8.42	370,437	350,886	
		1921	713,228	−8,095	−1.12	368,305	344,923	
		1931	787,664	+74,436	+10.44	407,045	380,619	
		1941	882,321	+94,675	+12.02	454.693	427,628	
		1951	1,282,572	+400,251	+45.36	668,138	614,434	
		1961	1,652,678	+370,106	+28.86	861,117	791,561	
		1971	2,281,664	+628,986	+38.06	1,204,855	1,076,809	
		1981	3,351,562	+1,069,898	+46.89	1,779,645	1,571,917	
3	रायगड	1901	721,083	..	..	360,493	360,590	Raigad
		1911	714,371	−6,712	−0.93	353,180	361,191	
		1921	677,586	−36,785	−5.15	334,184	343,402	
		1931	756,315	+78,729	+11.62	376,398	379,917	
		1941	805,157	+48,842	+6.46	395,368	409,789	
		1951	909,083	+103,926	+12.91	445,580	463,503	
		1961	1,088,855	+149,772	+16.48	514,534	544,321	
		1971	1,263,003	+204,148	+19.28	614.278	648,725	
		1981	1,486,452	+223,449	−17.69	726,512	759,940	
4	रत्नागिरी	1901	1,387,074	..	..	654,497	732,577	Ratnagiri
		1911	1,422,199	+35,125	+2.53	657,120	765,079	
		1921	1,361,884	−60,315	−4.24	622,786	739,098	
		1931	1,534,540	+172,656	+12.68	720,873	813,667	
		1941	1,627,225	+92,685	+6.04	753,908	873,317	
		1951	1,711,964	+84,739	+5.21	769,635	942,329	
		1961	1,827,203	+115,239	+6.73	816,804	1,010,399	
		1971	1,990,583	+163,380	+8.94	886,995	1,103,588	
		1981	2,111,311	+120,728	+6.06	943,395	1,167,916	
5	नाशिक	1901	823,080	..	..	417,000	406,080	Nashik
		1911	915,698	+92,618	+11.25	461,573	454,125	
		1921	845,783	−69,915	−7.67	431,568	414,215	
		1931	1,009,583	+163,800	+19.37	514,322	495,261	
		1941	1,127,597	+118,014	+11.69	577,293	550,304	
		1951	1,429,916	+3,023,319	+26.81	730,927	698,989	
		1961	1,855,246	+425,330	+29.75	953,531	901,715	
		1971	2,369,221	+513,975	+27.70	1,221,419	1,147,802	
		1981	2,991,739	+622,518	+26.28	1,544,532	1,447,207	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.2 (1.2)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
6	धुळे	1901 ..	448,432	..	..	226,497	221,935	Dhule
		1911 ..	559,519	+111,087	+24.77	282.839	276.680	
		1921 ..	594,191	+34,672	+6.20	300,717	293,474	
		1931 ..	714,998	+120,807	+20.33	363,073	351,925	
		1941 ..	845,766	+130,768	+18,29	429,560	416,206	
		1951 ..	1,060,278	+214,512	+25.36	538,226	522,052	
		1961 ..	1,351,236	+290,958	+27.44	686,942	664,294	
		1971 ..	1,662,181	+310,945	+23.01	849,601	812,580	
		1981 ..	2,050,294	+388,113	+23.35	1,043,140	1,007,154	
7	जळगांव	1901 ..	954,077	..	..	483,030	471047	Jalgaon
		1911 ..	1,028,126	+474,049	+7.76	518,558	509,568	
		1921 ..	1,069,656	+41,530	+4.04	542,676	526,980	
		1931 ..	1,198,260	+128,604	+12.02	608,733	589,527	
		1941 ..	1,320,074	+121,814	+10.17	669,953	650,121	
		1951 ..	1,471,351	+151,277	+11.46	746,452	724,899	
		1961 ..	1,765,047	+293,696	+19.06	902,001	863,046	
		1971 ..	2,123,121	+358,074	+20.28	1,089,840	1,033,281	
		1981 ..	2,618,274	+495,153	+23.32	1,342,963	1,275,311	
8	अहमदनगर	1901 ..	820,346	..	..	409,125	411,221	Ahmadnagar
		1911 ..	925,876	+105,530	+12.86	466,812	459,064	
		1921 ..	719,137	+206,739	+22.33	363,494	355,643	
		1931 ..	969,209	+250,072	+34.77	491,683	477,526	
		1941 ..	1,123,040	+153,831	+15.87	570,300	552,740	
		1951 ..	1,410,873	+287,833	+25.63	716,763	695,110	
		1961 ..	1,775,969	+365,096	+25.88	905,313	870,656	
		1971 ..	2,269,117	+493,142	+27.77	1,160,205	1,108,912	
		1981 ..	2,708,309	+439,192	+19.36	1,382,632	1,325,677	
9	पुणे	1901 ..	1,095,858	..	..	553,661	542,197	Pune
		1911 ..	1,177,238	+81,380	+7.43	595,481	581,757	
		1921 ..	1,105,014	−72,224	−6.14	564,751	540,263	
		1931 ..	1,275,882	+170,868	+15.46	653.480	622,402	
		1941 ..	1,472,972	+197,090	+15.45	755,979	716,993	
		1951 ..	1,950,976	+478,004	+32.45	1,006.201	944,775	
		1961 ..	2,466,880	+515,904	+26.44	1,268,710	1,198,170	
		1971 ..	3,178,029	+711,149	+28.83	1,643,864	1,534,165	
		1981 ..	4,164,470	+986,441	+31.04	2,150,088	2,014,382	
10	सातारा	1901 ..	849,672	..	..	418,418	431,254	Satara
		1911 ..	835,337	−14,335	−1.69	412,412	422,925	
		1921 ..	786,436	−48,901	−5.85	387,434	399,002	
		1931 ..	895,014	+108,578	+13.81	446,189	448,825	
		1941 ..	1,013,212	+118,198	+13.21	497,993	515,219	
		1951 ..	1,177,016	+163,804	+16.17	573,800	603,216	
		1961 ..	1,430,105	+253,089	+21.50	698,555	731,550	
		1971 ..	1,727,376	+297,271	+20.79	848,092	879,284	
		1981 ..	2,038,677	+311,301	+18.02	989,122	1,049,555	
11	सांगली	1901 ..	644,556	..	..	324,900	319,656	Sangli
		1911 ..	612,518	−32,038	−4.97	313,874	298,644	
		1921 ..	596,199	−16,319	−2.66	307,061	289,138	
		1931 ..	707,479	+111,280	+18.66	362,861	344,618	
		1941 ..	812,865	+105,386	+14.90	416,007	396,858	
		1951 ..	998,434	+185,569	+22.83	507,407	491,027	
		1961 ..	1,230,716	+232,282	+23.26	628,754	601,962	
		1971 ..	1,539,820	+309,104	+25.12	790,165	749,655	
		1981 ..	1,831,212	+291,392	+18.92	931,187	900,025	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.2 (1.2)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
12	सोलापूर	1901 ..	884,101	..	..	445,384	438,717	Solapur
		1911 ..	956,207	+72,106	+8.16	486,125	470,082	
		1921 ..	909,248	−46,959	−4.91	467,971	441,277	
		1931 ..	1,069,524	+160,276	+17.63	552,909	516,615	
		1941 ..	1,228,085	+158,561	+14.83	263,393	595,692	
		1951 ..	1,505,316	+227,231	+22.57	773,809	731,507	
		1961 ..	1,860,119	+354,803	+23.57	960,655	899,464	
		1971 ..	2,253,840	+393,840	+21.17	1,165,927	1,087,913	
		1981 ..	2,610,144	+356,304	+15.81	1,344,147	1,265,997	
13	कोल्हापूर	1901 ..	900,570	..	..	456,057	444,513	Kolhapur
		1911 ..	817,976	−82,594	−9.17	415,871	402,105	
		1921 ..	820,032	+2,056	+0.25	421,482	398,550	
		1931 ..	937,303	+117,271	+14.30	480,272	457,031	
		1941 ..	1,072,444	+135,141	+14.42	544,862	527,582	
		1951 ..	1,308,060	+235,616	+21.97	663,937	644,123	
		1961 ..	1,596,493	+288.433	+22.05	811,693	784,800	
		1971 ..	2,048,049	+451,556	+28.28	1,045,474	1,002,575	
		1981 ..	2,506,330	+458,281	+22.38	1,273,881	1,232,449	
14	औरंगाबाद	1901 ..	733,291	..	..	366,951	366,340	Aurangabad
		1911 ..	879,847	+146,556	+19.99	442,487	437,360	
		1921 ..	720,699	−159,148	−18.09	361,938	358,761	
		1931 ..	956,598	+235,898	+32.73	486,339	470.259	
		1941 ..	1,082,729	+126,131	+13.19	553,401	529,328	
		1951 ..	1,179,404	+96,675	+8.93	597,406	581,998	
		1961 ..	1,532,341	+352,937	+29.93	781,635	750.706	
		1971 ..	1,971,006	+438,665	+28.63	1,014,481	956,525	
		1981 ..	2,433,420	+462,414	+23.46	1,249,632	1,183,788	
15	परभणी	1901 ..	648,546	..	..	324,977	323,569	Parbhani
		1911 ..	781,754	+132,929	+20.50	392,208	389,267	
		1921 ..	767,741	−13,734	−1.76	388,167	379,574	
		1931 ..	856,023	+788,282	+11.50	435,986	420,037	
		1941 ..	914,447	+58,424	+6.83	466,581	447,866	
		1951 ..	1,010,864	+96,417	+10.54	510,567	500,297	
		1961 ..	1,206,236	+195,372	+19.33	611,787	594,449	
		1971 ..	1,506,771	+300,585	+24.92	768,662	738,109	
		1981 ..	1,829,378	+322,607	+21.41	929,638	899,740	
16	बीड	1901 ..	506,349	..	..	255,135	251,214	Beed
		1911 ..	637,861	+131,512	+25.97	322,137	315,724	
		1921 ..	477,623	−160,238	−25.12	243,362	234,261	
		1931 ..	648,986	+171,363	+35.88	332,966	316,020	
		1941 ..	728,201	+79,215	+12.21	375,187	353,014	
		1951 ..	826,046	+97,845	+13.44	422,069	403,977	
		1961 ..	1,001,466	+175,420	+21.24	508,827	492,639	
		1971 ..	1,286,121	+284,655	+28.42	658,204	627,917	
		1981 ..	1,486,030	+199,909	+15.54	755,971	730,059	
17	नांदेड	1901 ..	550,261	..	..	274,628	275,633	Nanded
		1911 ..	671,066	+120,805	+21.95	336,431	334,635	
		1921 ..	649,825	−21,241	−3.17	328,083	321,742	
		1931 ..	706,773	+56,948	+8.76	359,522	347,251	
		1941 ..	784,289	+77,516	+10.97	399,103	385,186	
		1951 ..	883,531	+99,242	+12.65	445,558	437,973	
		1961 ..	1,079,674	+196,143	+22.20	547,974	531,700	
		1971 ..	1,398,762	+317,088	+29.46	714,820	682,942	
		1981 ..	1,749,334	+351,572	+25.15	892,417	856,917	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.2 (1.2)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
18	उस्मानाबाद	1901 ..	777,929	..	..	392,889	385,040	Osmanabad
		1911 ..	927,095	+149,166	+19.17	471,947	455,148	
		1921 ..	890,291	−36,804	−3.97	459,238	431,053	
		1931 ..	991,367	+101,076	+11.35	510.440	480,927	
		1941 ..	1,101,515	+110,148	+11.11	567,353	534,162	
		1951 ..	1,210,041	+108,526	+9.85	621,541	588,500	
		1961 ..	1,477,656	+267,615	+22.12	758,235	719,421	
		1971 ..	1,896,687	+419,031	+28.36	975,484	921,203	
		1981 ..	2,230,620	+333,933	+17.61	1,139,197	1,091,423	
19	बुलढाणा	1901 ..	617,990	..	..	310,300	307,690	Buldana
		1911 ..	673,698	+55,708	+9.01	339,459	334,239	
		1921 ..	703,643	+29,945	+4.44	355,604	348,039	
		1931 ..	766,584	+62,941	+8.95	388,966	377,618	
		1941 ..	820,862	+54,278	+7.08	416,314	404,548	
		1951 ..	870,168	+49,306	+6,01	439,270	430,898	
		1961 ..	1,059,698	+189,530	+21.78	541,026	518,672	
		1971 ..	1,262,978	+203,280	+19.18	646,303	616,675	
		1981 ..	1,508,777	+245,799	+19.46	770,833	737,944	
20	अकोला	1901 ..	752,066	..	..	382,070	369,996	Akola
		1911 ..	786,042	+33,976	+4.52	399,504	386,538	
		1921 ..	794,847	+8,805	+1.12	405,923	388,924	
		1931 ..	876,362	+81,515	+10.26	448,896	427,466	
		1941 ..	907,742	+31,380	+3.58	463,948	443,794	
		1951 ..	950,994	+43,252	+4,76	485,119	465,875	
		1961 ..	1,189,354	+238,360	+25.06	613,832	575,522	
		1971 ..	1,501,478	+312,124	+26.24	773,569	727,909	
		1981 ..	1,826,952	+325,474	+21.68	937,824	889,128	
21	अमरावती	1901 ..	806,859	..	..	411,663	395,196	Amravati
		1911 ..	873,012	+66,153	+8.20	445,739	427,273	
		1921 ..	827,867	+43,145	+5.17	423,802	404,065	
		1931 ..	941,604	+113,737	+13.74	485,593	456,011	
		1941 ..	988,524	+46,920	+4.98	507,920	480,604	
		1951 ..	1,031,160	+42,636	+4,31	526,593	504,567	
		1961 ..	1,232,780	+201,620	+19.55	637,861	594,919	
		1971 ..	1,541,209	+908,429	+25.02	798,073	743,136	
		1981 ..	1,861,410	+320,201	+20.78	961,564	899,846	
22	यवतमाळ	1901 ..	577,101	..	..	290,267	286,834	Yavatmal
		1911 ..	724,410	+147,309	+25.53	365,912	358,498	
		1921 ..	748,959	+24,549	+3.39	380,545	368,414	
		1931 ..	857,288	108,329	+14.46	436,124	421,164	
		1941 ..	887,738	+30,450	+3.55	448,724	439,014	
		1951 ..	931,982	+44,244	+4.98	468,522	463,460	
		1961 ..	1,098,470	+166,488	+17.86	557,010	541,460	
		1971 ..	1,423,677	+325,207	+29.61	726,072	697,605	
		1981 ..	1,737,423	+313,746	+22.04	887,236	850,187	
23	वर्धा	1901 ..	386,012	..	..	194,258	191,754	Wardha
		1911 ..	460,775	+74,763	+19.37	232,351	228,424	
		1921 ..	463,696	+2,921	+0.63	235,074	228,622	
		1931 ..	516,266	+52,570	+11.34	261,394	254,872	
		1941 ..	519,330	+3,064	+0.59	262,617	256,713	
		1951 ..	538,903	+19,573	+3.77	271,751	267,152	
		1961 ..	634,277	+95,374	+17.70	322,894	311,383	
		1971 ..	779,562	+145,285	+22.91	400,040	379,522	
		1981 ..	926,618	+147,056	+18.86	475,696	450,922	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.2 (1.2)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
24	नागपूर	1901 ..	748,489	..	..	375,940	372,549	Nagpur
		1911 ..	806,287	+57,798	+7.72	407,033	399,254	
		1921 ..	789,940	—16,347	—2.03	401,557	388,383	
		1931 ..	936,987	+147,047	+18.61	479,678	457,309	
		1941 ..	1,056,537	+119,550	+12.76	540,366	516,171	
		1951 ..	1,230,535	+173,998	+16.47	629,185	601,350	
		1961 ..	1,508,455	+277.920	+22.59	781,969	726,486	
		1971 ..	1,942,688	+434,233	+28.79	1,010,911	931,777	
		1981 ..	2,588,811	+646,123	+33.26	1,345,377	1,243,434	
25	भंडारा	1901 ..	590,258	..	..	285,052	305,206	Bhandara
		1911 ..	688,463	+98,205	+16.64	337,754	350,709	
		1921 ..	720,328	—31,865	+4.63	355,821	364,507	
		1931 ..	827,558	+107,230	+14.89	410,367	417,191	
		1941 ..	966,677	+139,119	+16.81	480,982	485,695	
		1951 ..	1,075,678	+109,001	+11.28	536,603	539,075	
		1961 ..	1,272,638	+196,960	+18.31	637,366	635,272	
		1971 ..	1,585,580	+312,942	+24.59	798,072	787,508	
		1981 ..	1,837,577	+251,997	+15.89	920,159	917,418	
26	चंद्रपूर	1901 ..	574,323	..	..	283,896	290,427	Chandrapur
		1911 ..	729,347	+155,024	+26.99	363,793	365,554	
		1921 ..	715,365	—13,982	—1.92	357,021	358,344	
		1931 ..	823,321	+107,956	+15.09	413.747	409,574	
		1941 ..	942,053	+118,732	+14.42	473,672	468,381	
		1951 ..	1,052,975	+110,922	+11.77	527,645	525,330	
		1961 ..	1,238,070	+185,095	+17.58	623,681	614,389	
		1971 ..	1,640,137	+402,067	+32,48	832,567	807,570	
		1981 ..	2,055,642	+415,505	+25.33	1,045,692	1,009,950	
	महाराष्ट्र राज्य ..	1901 ..	19,391,643	..	..	9,802,129	9,589,514	Maharashtra State
		1911 ..	21,474,523	+2,082,830	+10.74	10,922,671	10,551,852	
		1921 ..	20,849,666	—624,857	—2.91	10,692,865	10,156,801	
		1931 ..	23,959,300	+3,109,634	+14.91	12,305,958	11,653,342	
		1941 ..	26,832,758	+2,873,458	+11.99	13,769,460	13,063,298	
		1951 ..	32,002,564	+5,169,896	+19.27	16,4,90039	15,512,525	
		1961 ..	39,553,718	+7,551,154	+23.60	20,428,882	19,124,836	
		1971 ..	50,412,235	+10,858,517	+27.45	26,116,351	24,295,884	
		1981 ..	62,784,171	+12,371,936	+24.54	32,415,126	30,369.045	

आधार.—भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२, महाराष्ट्र, भाग दोन-ब.

Source.—Census of India, 1981, Series 12, Maharashtra, Part II-B.

१ क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/

तक्ता क्रमांक/

खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण/

(जनगणना)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	वस्ती असलेल्या एकूण खेड्यांची संख्या Total No. of inhabited villages	एकूण ग्रामीण लोकसंख्या Total rural population	लोकसंख्येचा गट/Population range					
				200 पेक्षा कमी/Less than 200		200—499		500—999	
				खेडी Villages	लोकसंख्या Population	खेडी Villages	लोकसंख्या Population	खेडी Villages	लोकसंख्या Population
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृन्हमुंबई	..	..	..	..	..	..	..	..
2	ठाणे	1,746	18,65,342	142	17,690	434	1,52,522	607	4,31,944
3	रायगड	1,827	12,76,576	236	29,735	634	2,23,032	641	4,48,292
4	रत्नागिरी	2,038	19,40,394	85	10,108	465	1,69,040	788	5,72,154
5	नाशिक	1,742	20,63,594	87	11,782	346	1,21,626	581	4,19,151
6	धुळे	1,516	16,50,113	151	18,412	341	1,19,052	480	3,40,566
7	जळगाव	1,475	19,60,017	91	10,729	314	1,11,586	463	3,41,306
8	अहमदनगर	1,503	23,56,941	26	2,908	196	73,659	494	3,58,050
9	पुणे	1,753	21,93,388	138	17,541	379	1,33,456	528	3,89,860
10	सातारा	1,417	17,72,885	116	13,400	294	1,05,534	387	2,77,940
11	सांगली	708	14,37,123	13	1,579	71	26,772	176	1,31,406
12	सोलापूर	1,104	18,42,678	16	1,612	116	43,651	305	2,27,867
13	कोल्हापूर	1,200	18,84,308	35	4,384	201	73,346	337	2,46,837
14	औरंगाबाद	1,959	18,95,885	183	20,745	428	1,54,447	724	5,27,943
15	परभणी	1,615	14,86,556	132	13,832	409	1,48,217	566	4,10,186
16	बीड	1,256	12,56,259	44	5,971	328	1,21,713	444	3,19,810
17	नांदेड	1,425	14,21,485	94	10,696	320	1,17,363	502	3,64,785
18	उस्मानाबाद	1,527	18,87,383	52	6,510	274	1,01,563	500	3,65,955
19	बुलढाणा	1,273	12,29,791	194	17,405	268	95,018	410	3,00,603
20	अकोला	1,546	13,72,290	236	21,297	399	1,37,912	507	3,60,372
21	अमरावती	1,698	13,16,911	427	39,359	498	1,70,455	402	2,83,654
22	यवतमाळ	1,751	14,75,288	233	21,097	466	1,64,436	573	4,09,312
23	वर्धा	1,015	6,95,108	250	15,764	293	1,00,357	256	1,76,665
24	नागपूर	1,658	11,19,532	384	35,439	556	1,89,781	457	3,15,878
25	भंडारा	1,624	15,96,823	191	20,204	321	1,16,042	545	3,96,605
26	चंद्रपूर	2,978	17,93,907	967	91,925	897	2,97,513	657	4,74,167
	महाराष्ट्र राज्य	39,354	4,07,90,577	4,523	4,60,124	9,248	32,68,093	12,330	88,91,308

आधार.—भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२, महाराष्ट्र, भाग दोन-अ.

AREA AND POPULATION

TABLE No. 1.3 (1.3)

Villages Classified by Population Census, 1981.

लोकसंख्येचा गट/Population range								
1,000—1,999		2,000—4,999		5,000—9,999		10,000 आणि त्याहून अधिक and above		
खेडी Villages	लोकसंख्या Population	खेडी Villages	लोकसंख्या Popula ion	खेडी Villages	लोकसंख्या Population	खेडी Villages	लोकसंख्या Population	District
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
..	..	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay
375	5,11,792	151	4,50,089	31	2,05,591	6	95,714	Thane
230	3,04,604	79	2,22,036	7	48,877	..	..	Raigad
560	7,79,480	134	3,66,414	6	48,198	..	..	Ratnagiri
497	6,82,901	196	5,66,695	30	1,96,475	5	64,964	Nashik
355	4,93,299	158	4,53,844	29	1,97,067	2	27,873	Dhule
361	5,00,885	193	5,75,182	41	2,52,901	12	1,67,428	Jalgaon
456	6,38,317	274	8,04,711	42	2,79,718	15	1,99,578	Ahmadnagar
429	6,04,150	227	6,54,738	43	2,79,939	9	1,13,704	Pune
371	5,16,852	217	6,31,098	29	1,90,426	3	37,635	Satara
231	3,36,665	159	4,90,007	46	3,06,770	12	1,43,924	Sangli
383	5,37,734	241	6,92,532	37	2,50,658	6	88,624	Solapur
352	4,93,745	222	6,59,970	44	2,88,338	9	1,17,688	Kolhapur
460	6,29,123	141	4,09,446	22	1,38,034	1	16,147	Aurangabad
396	5,36,453	99	2,92,194	13	85,674	..	..	Parbhani
334	4,59,577	93	2,56,136	11	69,980	2	23,072	Beed
383	5,16,266	116	3,32,442	8	56,143	2	23,790	Nanded
484	6,77,580	195	5,71,467	18	1,19,251	4	45,057	Osmanabad
281	3,88,634	101	2,91,077	18	1,25,568	1	11,486	Buldana
280	3,82,330	105	3,06,734	12	76,196	7	87,449	Akola
264	3,62,745	78	2,33,739	24	1,70,618	5	56,341	Amravati
367	4,98,179	97	2,67,942	12	78,320	3	36,002	Yavatmal
160	2,08,383	47	1,33,034	9	60,905	..	..	Wardha
189	2,56,757	50	1,57,009	18	1,16,474	4	48,194	Nagpur
409	5,76,570	144	3,94,802	14	92,600	..	..	Bhandara
347	4,64,026	87	2,57,822	15	1,07,335	8	1,01,119	Chandrapur
8,954	**1,23,57,047**	**3,604**	**1,04,71,160**	**579**	**38,37,056**	**116**	**15,05,789**	**Maharashtra State**

Source.—Census of India, 1981, Series 12, Maharashtra, Part II-A.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1·4 (1·4)

शहरे/शहर संकुलांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण

Towns/Urban agglomerations classified by population
जनगणना / Population Census, 1981.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	सर्व वर्ग/All Classes		वर्ग/Class I 1,00,000 आणि त्याहून अधिक and above		वर्ग/Class II 50,000– 99,999		वर्ग/Class III 20,000– 49,999		वर्ग/Class IV 10,000– 19,999		वर्ग/Class V 5,000– 9,999		वर्ग/Class VI 5,000 हून कमी Less than		District
		शहरे/शहर संकुले No. of Towns/UA	लोकसंख्या Population	शहरे/शहर संकुले No. of Towns/UA	लोकसंख्या Population	शहरे/शहर संकुले No. of Towns/UA	लोकसंख्या Population	शहरे/शहर संकुले No. of Towns/UA	लोकसंख्या Population	शहरे/शहर संकुले No. of Towns/UA	लोकसंख्या Population	शहरे/शहर संकुले No. of Towns/UA	लोकसंख्या Population	शहरे/शहर संकुले No. of Towns/UA	लोकसंख्या Population	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
1	बृहन्मुंबई	.. 1	82,43,405	1	82,43,405	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay
2	ठाणे	.. 24	14,86,220	3	11,53,770	1	52,398	5	1,26,907	6	84,428	7	60,764	2	7,953	Thane
3	रायगड	.. 16	2,09,876	..	..	..	..	2	69,175	7	95,943	5	37,187	2	7,571	Raigad
4	रत्नागिरी	.. 13	1,70,917	..	..	..	..	2	74,286	4	58,541	3	23,079	4	15,011	Ratnagiri
5	नाशिक	.. 15	9,28,145	2	6,74,917	1	51,439	5	1,31,456	3	41,339	3	25,343	1	3,651	Nashik
6	धुळे	.. 7	4,00,181	1	2,10,759	1	65,394	4	1,04,913	1	19,115	..	..	..	..	Dhule
7	जळगाव	.. 14	6,58,257	2	2,77,477	2	1,26,858	8	2,20,304	2	33,618	..	..	..	..	Jalgaon
8	अहमदनगर	.. 7	3,51,368	1	1,81,210	1	55,491	3	1,00,695	1	10,259	..	..	1	3,713	Ahmadnagar
9	पुणे	.. 17	19,71,082	1	16,86,109	..	..	5	1,63,923	7	91,929	4	29,121	..	..	Pune
10	सातारा	.. 10	2,65,792	..	..	2	1,37,700	2	58,520	4	51,876	2	17,696	..	..	Satara
11	सांगली	.. 6	3,94,089	1	2,68,988	..	..	5	1,25,101	..	..	..	..	..	..	Sangli
12	सोलापूर	.. 10	7,67,466	1	5,14,860	2	1,36,917	1	28,371	5	79,018	1	8,300	..	..	Solapur
13	कोल्हापूर	.. 11	6,22,022	2	4,85,143	..	..	2	54,287	4	66,594	1	8,613	2	7,385	Kolhapur
14	औरंगाबाद	.. 9	5,37,535	2	4,38,697	..	..	2	41,783	3	39,059	2	17,996	..	..	Aurangabad
15	परभणी	.. 12	3,42,822	1	1,09,364	..	..	6	1,61,043	4	64,498	1	7,917	..	..	Parbhani
16	बीड	.. 7	2,29,771	..	..	1	80,287	3	1,13,863	2	28,331	1	7,290	..	..	Beed
17	नांदेड	.. 11	3,27,849	1	1,91,269	..	..	1	27,625	6	84,689	3	24,266	..	..	Nanded
18	उस्मानाबाद	.. 13	3,43,237	1	1,11,986	1	50,564	1	39,068	9	1,31,954	1	9,665	..	..	Osmanabad
19	बुलढाणा	.. 9	2,78,986	..	..	1	61,992	6	1,85,005	2	31,989	..	..	..	..	Buldana
20	अकोला	.. 9	4,54,662	1	2,25,412	1	51,936	4	1,33,966	3	43,348	..	..	..	..	Akola

21	अमरावती	..	12	5,44,499	1	2,61,404	1	81,186	5	1,38,123	4	61,166	..	..	1	2,620	Amravati
22	यवतमाळ	..	8	2,62,135	..	..	1	89,071	4	1,23,076	3	49,988	..	..	..	..	Yavatmal
23	वर्धा	..	6	2,31,510	..	..	2	1,47,570	2	62,477	1	11,566	1	9,897	..	..	Wardha
24	नागपूर	..	14	14,69,279	1	13,02,066	..	..	2	57,943	5	72,935	4	31,381	2	4,954	Nagpur
25	भंडारा	..	7	2,40,754	1	1,00,423	1	56,025	1	34,840	2	37,151	2	12,315	..	..	Bhandara
26	चंद्रपूर	..	8	2,61,735	1	1,15,777	1	61,398	1	34,187	3	41,286	1	7,193	1	1,854	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	..	**276**	**2,19,93,594**	**25**	**1,65,53,036**	**20**	**13,06,226**	**82**	**24,10,937**	**91**	**13,30,620**	**42**	**3,38,023**	**16**	**54,752**	**Maharashtra State**

UA:—शहर संकुले/Urban Agglomeration.

आधार.—भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२, महाराष्ट्र, भाग दोन-अ.

Source.—Census of India, 1981, Series 12, Maharashtra, Part II-A.

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.5 (1.5)

शहरांची, नागरी भागांची आणि ग्रामीण भागांची लोकसंख्या

Population of towns, urban areas and rural areas

जनगणना/Population Census, 1981

जिल्हा/शहरे/शहर संकुले (1)			एकूण Total (2)	पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	District/Town/U.A * (1)
	महाराष्ट्र राज्य	एकूण/Total	6,27,84,171	3,24,15,126	3,03,69,045	Maharashtra State.
		ग्रामीण/Rural	4,07,90,577	2,05,27,456	2,02,63,121	
		नागरी/Urban	2,19,93,594	1,18,87,670	1,01,05,924	
1.	बृहन्मुंबई	एकूण/Total	82,43,405	46,52,646	35,90,759	Gr. Bombay
		ग्रामीण/Rural	.. ..	.. ..	.. ..	
		नागरी/Urban	82,43,405	46,52,646	35,90,759	
2.	ठाणे	एकूण/Total	33,51,562	17,79,645	15,71,917	Thane
		ग्रामीण/Rural	18,65,342	9,65,472	8,99,870	
		नागरी/Urban	14,86,220	8,14,173	6,72,047	
I.	उल्हासनगर संकुल		6,48,671	3,45,657	3,03,014	Ulhasnagar Urban Agglo.
II.	ठाणे शहर संकुल		3,89,801	2,15,703	1,74,098	Thane Urban Agglo.
III.	भाईंदर		25,646	13,777	11,869	Bhayandar
IV.	मुंब्रा		22,657	12,050	10,607	Mumbra
V.	बाळकुम		9,019	5,116	3,903	Balkum
VI.	कोळशेत		10,190	6,008	4,182	Kolshet
VII.	घनसोळी		8,062	4,480	3,582	Ghansoli
VIII.	वसई शहर संकुल		52,398	27,062	25,336	Vasai Urban Agglo.
IX.	विरार		23,303	12,605	10,698	Virar
X.	सोपारा		4,337	2,250	2,087	Sopara
XI.	शिरगांव		3,616	1,836	1,780	Shirgaon
XII.	पालघर		12,481	6,526	5,955	Palghar
XIII.	डहाणू शहर संकुल		15,666	8,361	7,305	Dahanu Urban Agglo.
XIV.	जव्हार		7,055	3,674	3,381	Jawhar
XV	वाडा		9,384	4,928	4,456	Wada
XVI.	भिवंडी (न.प.)		1,15,298	69,350	45,948	Bhiwandi City (M)
XVII.	नारपोली		25,788	16,927	8,861	Narpoli
XVIII.	नागाव		22,513	10,303	11,210	Nagaon
XIX.	शहापूर		8,824	4,581	4,243	Shahapur
XX.	चिकनघर		9,976	5,428	4,548	Chikanghar
XXI.	चोले		8,444	4,642	3,802	Chole
XXII.	गजबंधन पाथर्ली		13,474	7,405	6,069	Gajabandhan Patharli.
XXIII.	आयरे		19,320	10,414	8,906	Ayare
XXIV.	कुळगाव		13,297	7,090	6,207	Kulgaon
3.	रायगड	एकूण/ Total	14,86,452	7,26,512	7,59,940	Raigad
		ग्रामीण/Rural	12,76,576	6,16,281	6,60,295	
		नागरी/Urban	2,09,876	1,10,231	99,645	
I.	अलिबाग (न.प.)		14,051	7,258	6,793	Alibag (M)
II.	रेवदंडा		7,246	3,638	3,608	Revdanda
III.	उरण (न.प.)		15,168	7,951	7,217	Uran (M)
IV.	केगाव		6,635	3,784	2,851	Kegaon
V.	पनवेल (न.प.)		37,073	19,550	17,523	Panvel (M)
VI.	रासायनी		3,651	1,978	1,673	Rasayani
VII.	नेरळ		9,523	5,012	4,511	Neral
VIII.	कर्जत		7,970	4,238	3,732	Karjat
IX.	माथेरान (न.प.)		3,920	2,255	1,665	Matheran (M)
X.	खोपोली (न.प.)		32,102	17,523	14,579	Khopoli (M)
XI.	पेण (न.प.)		14,772	7,606	7,166	Pen (M)
XII.	रोहा अष्टमी(न.प.)		11,781	6,393	5,388	Roha Ashtami (M)
XIII.	गोरेगाव		5,813	2,882	2,931	Goregaon
XIV.	महाड (न.प.)		15,196	7,919	7,277	Mahad (M)
XV.	श्रीवर्धन (न. प.)		13,740	6,840	6,900	Shrivardhan (M)
XVI.	मुरुड (न.प.)		11,235	5,404	5,831	Murud (M)

*UA—Urban Agglomeration.

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.5 (1.5) —*contd.*

(1)			(2)	(3)	(4)	(1)
4.	रत्नागिरी	एकूण/Total	21,11,311	9,43,395	11,67,916	Ratnagiri
		ग्रामीण/Rural	19,40,394	8,57,891	10,82,503	
		नागरी/Urban	1,70,917	85,504	85,413	
I.	रत्नागिरी (न.प.)		47,036	24,374	22,662	Ratnagiri (M)
II.	हर्णे		4,703	2,303	2,400	Harnai
III.	दापोली कॅम्प		7,832	4,146	3,686	Dapoli Camp
IV.	दाभोळ		6,363	2,952	3,411	Dabhol
V.	खेड (न.प.)		10,203	5,165	5,038	Khed (M)
VI.	चिपळूण (न.प.)		27,250	13,437	13,813	Chiplun (M)
VII.	पोफळी		4,817	2,425	2,392	Pophali
VIII.	अलोरे		3,288	1,654	1,634	Alore
IX.	राजापूर (न.प.)		8,884	4,363	4,521	Rajapur (M)
X.	कनकवली		2,203	1,050	1,153	Kankavali
XI.	सावंतवाडी (न.प.)		18,671	9,397	9,274	Sawantwadi (M)
XII.	वेंगुर्ला (न.प.)		12,339	6,089	6,250	Vengurla (M)
XIII.	मालवण (न.प.)		17,328	8,149	9,179	Malvan (M)
5.	नाशिक	एकूण/Total	29,91,739	15,44,532	14,47,207	Nashik
		ग्रामीण/Rural	20,63,594	10,53,194	10,10,400	
		नागरी/Urban	9,28,145	4,91,338	4,36,807	
I.	नाशिक शहर संकुल		4,29,034	2,33,508	1,95,526	Nashik Urban Agglo.
II.	वडनेर		3,651	1,897	1,754	Vadner
III.	त्रिंबक (न.प.)		6,759	3,588	3,171	Trimbak (M)
IV.	एकलहरे		10,318	5,703	4,615	Eklahare
V.	सटाणा (न.प.)		20,821	11,003	9,818	Satana (M)
VI.	मालेगांव (न.प.)		2,45,883	1,26,326	1,19,557	Malegaon City (M)
VII.	रावळगांव		13,253	6,765	6,487	Ravalgaon
VIII.	चांदवड		9,946	5,435	4,511	Chandvad
IX.	मनमाड (न.प.)		51,439	26,424	25,015	Manmad (M)
X.	नांदगांव (न.प.)		17,768	9,240	8,528	Nandgaon (M)
XI.	येवला (न.प.)		28,343	14,561	13,782	Yevala (M)
XII.	ओझर		39,905	20,495	19,410	Ozar
XIII.	लासलगांव		8,638	4,514	4,124	Lasalgaon
XIV.	सिन्नर (न.प.)		21,926	11,137	10,789	Sinnar (M)
XV.	इगतपुरी (न.प.)		20,461	10,741	9,720	Igatpur (M)
6.	धुळे	एकूण/Total	20,50,294	10,42,140	10,07,154	Dhule
		ग्रामीण/Rural	16,50,113	8,34,193	8,15,920	
		नागरी/Urban	4,00,181	2,08,947	1,91,234	
I.	धुळे (न.प.)		2,10,759	1,10,869	99,890	Dhule City (M)
II.	नवापूर		19,115	9,918	9,197	Nawapur
III.	नंदुरबार (न.प.)		65,394	34,012	31,382	Nandurbar (M)
IV.	तळोदे (न.प.)		20,055	10,281	9,774	Talode (M)
V.	शहादे (न.प.)		24,955	12,899	12,056	Shahade (M)
VI.	शिरपूर (न.प.)		34,013	17,547	16,466	Shirpur (M)
VII.	दोंडाईचा (न.प.)		25,990	13,421	12,469	Dondaicha (M)
7.	जळगांव	एकूण/Total	26,18,274	13,42,963	12,75,311	Jalgaon
		ग्रामीण/Rural	19,60,017	10,01,694	9,58,323	
		नागरी/Urban	6,58,257	3,41,269	3,16,988	
I.	जळगांव (न.प.)		1,45,335	76,258	69,077	Jalgaon City (M)
II.	चोपडा (न.प.)		40,931	20,741	20,190	Chopda (M)
III.	यावल (न.प.)		25,049	12,949	12,100	Yawal (M)
IV.	फैजपूर (न.प.)		17,629	9,067	8,562	Faizpur (M)
V.	रावेर (न.प.)		20,346	10,491	9,855	Raver (M)
VI.	सावदा (न.प.)		15,989	8,165	7,824	Savda (M)
VII.	भुसावळ शहर संकुल		1,32,142	68,934	63,208	Bhusaval Urban Agglo.
VIII.	वरणगांव		26,553	13,832	12,721	Varangaon
IX.	पाचोरा (न.प.)		31,564	16,301	15,263	Pachora (M)
X.	चाळीसगांव (न.प.)		59,342	30,981	28,361	Chalisgaon (M)
XI.	पारोळा (न.प.)		24,328	12,480	11,848	Parola (M)
XII.	धरणगांव (न.प.)		28,736	14,416	14,320	Dharangaon (M)
XIII.	एरंडोल (न.प.)		22,797	11,684	11,113	Erandol (M)
XIV.	अमळनेर (न.प.)		67,516	34,970	32,546	Amalner (M)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.5 (1.5)—*contd.*

(1)			(2)	(3)	(4)	(1)
8.	अहमदनगर	एकूण/Total	27,08,309	13,82,632	13,25,677	Ahmadnagar
		ग्रामीण/Rural	23,56,941	11,96,669	11,60,272	
		नागरी/Urban	3,51,368	1,85,963	1,65,405	
I.	अहमदनगर शहर संकुल		1,81,210	98,105	83,105	Ahmadnagar Urban Agglo.
II.	राहुरी (न.प.)		23,781	12,152	11,569	Rahuri (M)
III.	वरवंडी		3,713	1,859	1,854	Warwandi
IV.	श्रीरामपूर (न.प.)		55,491	28,511	26,980	Shrirampur (M)
V.	संगमनेर (न.प.)		40,088	20,753	19,335	Sangamner (M)
VI.	कोपरगाव (न.प.)		36,886	19,176	17,710	Kopargaon (M)
VII.	वारी		10,259	5,407	4,852	Wari.
9.	पुणे	एकूण/Total	41,64,470	42,50,088	20,14,382	Pune
		ग्रामीण/Rural	21,93,388	11,03,277	10,90,111	
		नागरी/Urban	19,71,082	10,46,811	9,24,271	
I.	पुणे शहर संकुल		16,86,109	8,96,875	7,89,234	Pune Urban Agglo.
II.	सांगवी हवेली		11,969	6,316	5,653	Sangvi Haveli
III.	वडगाव शेरी		13,050	7,037	6,013	Vadgaon Sheri
IV.	कळस		11,058	5,901	5,157	Kalas
V.	आळंदी (न.प.)		7,523	4,158	3,365	Alandi (M)
VI.	जुन्नर (न.प.)		18,311	9,620	8,691	Junnar (M)
VII.	शिरपूर (न.प.)		12,181	6,206	5,975	Shirpur (M)
VIII.	दौंड शहर संकुल		44,893	23,542	21,351	Daund Urban Agglo.
IX.	कळंब		23,129	12,001	11,128	Kalamb
X.	इंदापूर (न.प.)		9,418	4,882	4,536	Indapur (M)
XI.	बारामती (न.प.)		37,121	19,244	17,877	Baramati (M)
XII.	सासवड (न.प.)		12,526	6,555	5,971	Sasvad (M)
XIII.	शिवतकार (नीरा)		7,054	3,648	3,406	Shivatkar (Nira)
XIV.	जेजुरी (न.प.)		5,126	2,613	2,513	Jejuri (M)
XV.	भोर (न.प.)		12,834	6,642	6,192	Bhor (M)
XVI.	लोणावळा (न.प.)		36,260	19,628	16,632	Lonavala (M)
XVII.	तळेगाव दाभाडे (न.प.)		22,520	11,943	10,577	Talegaon Dabhade (M)
10.	सातारा	एकूण/Total	20,38,677	9,89,122	10,49,555	Satara
		ग्रामीण/Rural	17,72,885	8,50,402	9,22,483	
		नागरी/Urban	2,65,792	1,38,720	1,27,072	
I.	सातारा (न.प.)		83,336	43,972	39,364	Satara (M)
II.	वाई (न.प.)		24,661	12,470	12,191	Wai (M)
III.	कोरेगाव		14,594	7,491	7,103	Koregaon
IV.	सातारा रोड		10,867	5,530	5,337	Satara Road
V.	रहिमतपूर (न.प.)		11,666	5,674	5,992	Rahimatpur (M)
VI.	फलटण (न.प.)		33,859	17,685	16,174	Phaltan (M)
VII.	म्हसवड (न.प.)		14,749	7,330	7,419	Mhasvad (M)
VIII.	कराड (न.प.)		54,364	29,040	25,324	Karad (M)
IX.	महाबळेश्वर (न.प.)		9,061	4,981	4,080	Mahabaleshwar (M)
X.	पांचगणी (न.प.)		8,635	4,547	4,088	Panchgani (M)
11.	सांगली	एकूण/Total	18,31,212	9,31,187	9,00,025	Sangli
		ग्रामीण/Rural	14,37,123	7,25,872	7,11,251	
		नागरी/Urban	3,94,089	2,05,315	1,88,774	
I.	सांगली शहर संकुल		2, 8,988	1,40,496	1,28,492	Sangli Urban Agglo.
II.	तासगाव (न.प.)		26,159	13,550	12,609	Tasgaon (M)
III.	किर्लोस्करवाडी		20,512	10,733	9,779	Kirloskarwadi
IV.	विटा (न.प.)		24,081	12,521	11,560	Vita (M)
V.	उरण इस्लामपूर (न.प.)		33,016	17,101	15,915	Uran Islampur (M)
VI	आष्टा (न.प.)		21,333	10,914	10,419	Astha (M)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.5 (1.5)—*contd.*

(1)			(2)	(3)	(4)	(1)
12.	**सोलापूर**	**एकूण/Total**	**26,10,144**	**13,44,147**	**12,65,997**	**Solapur**
		ग्रामीण/Rural	**18,42,678**	**9,46,725**	**8,95,953**	
		नागरी/Urban	**7,67,466**	**3,97,422**	**3,70,044**	
I.	सोलापूर शहर संकुल		5,14,860	2,66,344	2,48,516	Solapur Urban Agglo.
II.	बार्शी (न.प.)		72,537	38,099	34,438	Barsni (M)
III.	अक्कलकोट (न.प.)		28,371	14,570	13,801	Akkalkot (M)
IV.	मैंदर्गी (न.प.)		11,079	5,485	5,594	Maindargi (M)
V.	दुधनी (न.प.)		8,300	4,217	4,083	Dudhani (M)
VI.	मंगळवेढे (न.प.)		16,802	8,710	8,092	Mangalvedhe (M)
VII.	पंढरपूर (न.प.)		64,380	33,427	30,953	Pandharpur (M)
VIII.	सांगोला (न.प.)		14,854	7,667	7,187	Sangola (M)
IX.	करमाळा (न.प.)		16,729	8,802	7,927	Karmala (M)
X.	कुर्डूवाडी (न.प.)		19,554	10,101	9,453	Kurduwadi (M)
13.	**कोल्हापूर**	**एकूण/Total**	**25,06,330**	**12,73,881**	**12,32,449**	**Kolhapur**
		ग्रामीण/Rural	**18,84,308**	**9,45,621**	**9,38,687**	
		नागरी/Urban	**6,22,022**	**3,28,260**	**2,93,762**	
I.	कोल्हापूर शहर संकुल		3,51,392	1,84,874	1,66,518	Kolhapur Urban Agglo.
II.	पन्हाळा (न.प.)		2,540	1,373	1,167	Panhala (M)
III.	इचलकरंजी (न.प.)		1,35,751	72,250	61,501	Ichalkaranji city (M)
IV.	काबनूर		30,275	16,230	14,045	Kabnur
V.	वडगाव कसबा (न.प.)		14,430	7,471	6,959	Vadgaon Kasba (M)
VI.	जयसिंगपूर (न.प.)		24,012	12,383	11,629	Jaysingpur (M)
VII.	कुरुंदवड (न.प.)		17,084	8,686	8,398	Kurundvad (M)
VIII.	कागल (न.प.)		16,545	8,554	7,991	Kagal (M)
IX.	मुरगुड (न.प.)		8,613	4,415	4,198	Murgud (M)
X.	गडहिंग्ल्ज (न.प.)		18,535	9,555	8,980	Gadhinglaj (M)
XI.	मलकापूर (न.प.)		4,845	2,469	2,376	Malkapur (M)
14.	**औरंगाबाद**	**एकूण/Total**	**24,33,420**	**12,49,632**	**11,83,788**	**Aurangabad**
		ग्रामीण/Rural	**18,95,885**	**9,65,377**	**9,30,508**	
		नागरी/Urban	**5,37,535**	**2,84,255**	**2,53,280**	
I.	औरंगाबाद शहर संकुल		3,16,421	1,70,347	1,46,074	Aurangabad Urban Agglo.
II.	खुलदाबाद (न.प.)		8,315	4,272	4,043	Khuldabad (M)
III.	कन्नड (न.प.)		16,391	8,572	7,819	Kannad (M)
IV.	भोकरदन (न.प.)		9,681	4,949	4,732	Bhokardan (M)
V.	जालना (न.प.)		1,22,276	62,828	59,448	Jalna City (M)
VI.	अंबड (न.प.)		11,200	5,793	5,407	Ambad (M)
VII.	पैठण (न.प.)		21,126	10,740	10,386	Paithan (M)
VIII.	गंगापूर (न.प.)		11,468	6,032	5,436	Gangapur (M)
IX.	वैजापूर (न.प.)		20,657	10,722	9,935	Vaijapur (M)
15.	**परभणी**	**एकूण/Total**	**18,29,378**	**9,29,638**	**8,99,740**	**Parbhani**
		ग्रामीण/Rural	**14,86,556**	**7,52,408**	**7,34,148**	
		नागरी/Urban	**3,42,822**	**1,77,230**	**1,65,592**	
I.	परभणी (न.प.)		1,09,364	57,326	52,038	Parbhani City (M)
II.	पूर्णा (न.प.)		22,697	11,762	10,935	Purna (M)
III.	जिंतूर (न.प.)		20,251	10,378	9,873	Jintur (M)
IV.	हिंगोली (न.प.)		41,568	21,492	20,076	Hingoli (M)
V.	कळमनुरी (न.प.)		11,845	6,123	5,722	Kalamnuri (M)
VI.	बसमत (न.प.)		29,918	15,402	14,516	Basmath (M)
VII.	गंगाखेड (न.प.)		19,739	10,101	9,638	Gangakhed (M)
VIII.	सोनपेठ (न.प.)		7,917	4,004	3,913	Sonpeth (M)
IX.	सैलू (न.प.)		24,779	12,723	12,056	Sailu (M)
X.	मानवत		21,830	11,101	10,729	Manwath (M)
XI.	पाथरी (न.प.)		16,480	8,439	8,041	Pathari (M)
XII.	परतूर (न.प.)		16,434	8,379	8,505	Partur (M)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.5 (1.5)—*contd.*

(1)			(2)	(3)	(4)	(1)
16.	**बीड**	**एकूण/Total**	**14,86,030**	**7,55,971**	**7,30,059**	**Beed**
		ग्रामीण/Rural	**12,56,259**	**6,36,075**	**6,20,184**	
		नागरी/Urban	**2,29,771**	**1,19,896**	**1,09,875**	
I.	बीड (न.प.)		80,287	42,064	38,223	Beed (M)
II.	गेवराई (न.प.)		15,495	8,037	7,458	Georai (M)
III.	मांजलेगाव (न.प.)		22,555	11,499	11,056	Manjlegaon (M)
IV.	परळी (न.प.)		48,946	25,582	23,364	Parli (M)
V.	अंबेजोगाई (न.प.)		42,362	22,434	19,928	Ambejgoai (M)
VI.	धारूर (न.प.)		12,836	6,522	6,314	Dharur (M)
VII.	आष्टी		7,290	3,758	3,532	Asthi.
17.	**नांदेड**	**एकूण/Total**	**17,49,334**	**8,92,417**	**8,56,917**	**Nanded**
		ग्रामीण/Rural	**14,21,485**	**7,21,514**	**6,99,971**	
		नागरी/Urban	**3,27,849**	**1,70,903**	**1,56,946**	
I.	नांदेड (न.प.)		1,91,269	1,00,333	90,936	Nanded City (M)
II.	मुदखेड (न.प.)		9,865	5,023	4,842	Mudkhed (M)
III.	हादगाव (न.प.)		11,127	5,812	5,315	Hadgaon (M)
IV.	किनवट (न.प.)		16,476	8,516	7,960	Kinwat (M)
V.	पेठ उमरी (न.प.)		6,625	3,577	3,048	Peth Umri (M)
VI.	धर्माबाद (न.प.)		19,146	9,895	9,251	Dharmabad (M)
VII.	कुंडलवाडी (न.प.)		11,617	5,834	5,783	Kundalvadi (M)
VIII.	बिलोली (न.प.)		7,776	3,947	3,829	Biloli (M)
IX.	देगलूर (न.प.)		27,625	14,290	13,335	Deglur (M)
X.	मुखेड (न.प.)		14,006	7,236	6,770	Mukhed (M)
XI.	कंधार (न.प.)		12,317	6,440	5,877	Khandhar (M)
18.	**उस्मानाबाद**	**एकूण/Total**	**22,30,620**	**11,39,197**	**10,91,423**	**Osmanabad**
		ग्रामीण/Rural	**18,87,383**	**9,59,644**	**9,27,739**	
		नागरी/Urban	**3,43,237**	**1,79,553**	**1,63,684**	
I.	नलदुर्ग (न.प.)		9,665	4,932	4,733	Naldurg (M)
II.	उस्मानावाद (न.प.)		39,068	20,391	18,677	Osmanabad (M)
III.	कळंब (न.प.)		13,788	7,153	6,635	Kalamb (M)
IV.	लातूर (न.प.)		1,11,986	59,279	52,707	Latur City (M)
V.	अहमदपूर (न.प.)		16,537	8,599	7,938	Ahmadpur (M)
VI.	उदगीर (न.प.)		50,564	26,845	23,719	Udgir (M)
VII.	निलंगा (न.प.)		17,201	8,807	8,394	Nilanga (M)
VIII.	औसा (न.प.)		16,761	8,076	8,085	Ausa (M)
IX.	मुरुम (न.प.)		13,451	6,803	6,648	Murum (M)
X.	उमरगा (न.प.)		16,087	8,368	7,719	Umarga (M)
XI.	तुळजापूर (न.प.)		16,941	8,736	8,205	Tuljapur (M)
XII.	परांडा (न.प.)		10,894	5,623	5,271	Paranda (M)
XIII.	भूम (न.प.)		10,294	5,341	4,953	Bhum (M)
19.	**बुलढाणा**	**एकूण/Total**	**15,08,777**	**7,70,833**	**7,37,944**	**Buldana**
		ग्रामीण/Rural	**12,29,791**	**6,25,988**	**6,03,803**	
		नागरी/Urban	**2,78,986**	**1,44,845**	**1,34,141**	
I.	बुलढाणा (न.प.)		35,914	19,024	16,890	Buldana (M)
II.	चिखली (न.प.)		27,606	14,413	13,193	Chikhli (M)
III.	देऊळगांव राजा (न.प.)		14,088	7,286	6,802	Deulgaon Raja (M)
IV.	मलकापूर (न.प.)		43,121	22,220	20,901	Malkapur (M)
V.	नांदूरा (न.प.)		24,402	12,577	11,825	Nandura (M)
VI.	जळगाव (न.प.)		17,901	9,152	8,749	Jalgaon (M)
VII.	खामगाव (न.प.)		61,992	32,399	29,593	Khamgaon (M)
VIII.	शेगाव (न.प.)		31,580	16,193	15,387	Shegaon (M)
IX.	मेहकर (न.प.)		22,382	11,581	10,801	Mehkar (M)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.5 (1.5)—*contd.*

(1)			(2)	(3)	(4)	(1)
20.	अकोला	एकूण/Total	18,26,952	9,37,824	8,89,128	Akola
		ग्रामीण/Rural	13,72,290	7,01,592	6,70,698	
		नागरी/Urban	4,54,662	2,36,232	2,18,430	
I.	अकोला (न.प.)		2,25,412	1,17,945	1,07,467	Akola City (M)
II.	अकोट (न.प.)		51,936	26,694	25,242	Akot (M)
III.	तेल्हारा (न.प.)		11,204	5,821	5,383	Telhara (M)
IV.	कारंजा (न.प.)		39,749	20,361	19,388	Karanja (M)
V.	मुर्तिजापूर (न.प.)		28,991	14,878	14,113	Murtijapur (M)
VI.	मंगरूळपीर (न.प.)		17,875	9,345	8,530	Mangrulpir (M)
VII.	वाशिम (न.प.)		39,804	20,504	19,300	Washim (M)
VIII.	बाळापूर (न.प.)		25,422	13,223	12,199	Balapur (M)
IX.	पातूर (न.प.)		14,269	7,461	6,808	Patur (M)
21.	अमरावती	एकूण/Total	18,61,410	9,61,645	8,99,846	Amravati
		ग्रामीण/Rural	13,16,911	6,78,517	6,38,394	
		नागरी/Urban	5,44,499	2,83,047	2,61,452	
I.	अमरावती (न.प.)		2,61,404	1,36,514	1,24,890	Amravati City (M)
II.	बडनेरा (न.प.)		32,351	16,673	15,678	Badnera (M)
III.	अचलपूर (न.प.)		81,186	41,868	39,318	Achalpur (M)
IV.	चांदुरबाजार (न.प.)		11,923	6,163	5,760	Chandurbazar (M)
V.	वरुड (न.प.)		25,761	13,507	12,254	Warud (M)
VI.	मोरशी (न.प.)		20,524	10,620	9,904	Morshi (M)
VII.	शेंदूरजना (न.प.)		17,282	8,999	8,283	Sendurjana (M)
VIII.	दत्तापूर धामणगाव (न.प.)		18,349	9,438	8,911	Dattapur Dhamangaon (M).
IX.	चांदूर (न.प.)		13,612	6,968	6,644	Chandur (M)
X.	अंजनगाव (न.प.)		33,583	17,416	16,167	Anjangaon (M)
XI.	दर्यापूर बनोसा (न.प.)		25,904	13,405	12,499	Daraypur Banosa (M)
XII.	चिखलदरा (न.प.)		2,620	1,476	1,144	Chikaldara (M)
22.	यवतमाळ	एकूण/Total	17,37,423	8,87,236	8,50,187	Yavatmal
		ग्रामीण/Rural	14,75,288	7,50,301	7,24,987	
		नागरी/Urban	2,62,135	1,36,935	1,25,200	
I.	यवतमाळ (न.प.)		89,071	46,472	42,599	Yavatmal (M)
II.	पांढरकवडा (न.प.)		17,588	9,159	8,429	Pandharkaoda (M)
III.	घाटंजी (न.प.)		12,628	6,808	5,820	Ghatanji (M)
IV.	वणी (न.प.)		31,773	16,580	15,193	Wani (M)
V.	पुसद (न.प.)		41,484	21,832	19,652	Pusad (M)
VI.	उमरखेड (न.प.)		23,316	12,160	11,156	Umarkhed (M)
VII.	दिग्रस (न.प.)		26,503	13,757	12,746	Digras (M)
VIII.	दारव्हा (न.प)		19,772	10,167	9,605	Darwha (M)
23.	वर्धा	एकूण/Total	9,26,618	4,75,696	4,50,922	Wardha
		ग्रामीण/Rural	6,95,108	3,55,774	3,39,334	
		नागरी/Urban	2,31,510	1,19,922	1,11,588	
I.	वर्धा (न.प.)		88,495	46,056	42,439	Wardha (M)
II.	पुलगाव (न.प.)		31,358	16,208	15,150	Pulgaon (M)
III.	देवळी (न.प.)		11,566	5,946	5,620	Deoli (M)
IV.	सिंदी (न.प.)		9,897	5,142	4,755	Sindi (M)
V.	आर्वी (न.प.)		31,119	15,951	15,168	Arvi (M)
VI.	हिंगणघाट (न.प.)		59,075	30,619	28,456	Hinganghat (M)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.5 (1.5)—*contd.*

(1)			(2)	(3)	(4)	(1)
24.	**नागपूर**	**एकूण/Total**	**25,88,811**	**13,45,377**	**12,43,434**	**Nagpur**
		ग्रामीण/Rural	**11,19,532**	**5,77,082**	**5,42,450**	
		नागरी/Urban	**14,69,279**	**7,68,295**	**7,00,984**	
I.	नागपूर शहर संकुल		13,02,066	6,81,671	6,20,395	Nagpur Urban Agglo.
II.	डवलामेटी		1,771	917	854	Davlameti
III.	काटोल (न.प.)		24,033	12,503	11,530	Katol (M)
IV.	नरखेड (न.प.)		15,878	8,211	7,667	Narkhed (M)
V.	मोवाड (न.प.)		6,971	3,564	3,407	Mowad (M)
VI.	सावनेर (न.प.)		15,541	8,077	7,464	Savner (M)
VII.	कळमेश्वर (न.प.)		9,439	4,927	4,512	Kalmeshwar (M)
VIII.	खापा (न.प.)		12,722	6,445	6,277	Khapa (M)
IX.	मोहपा (न.प.)		6,430	3,371	3,059	Mohpa (M)
X.	चिचोली		8,541	4,507	4,034	Chicholi.
XI.	बीना		3,183	1,671	1,512	Bina
XII.	रामटेक (न.प.)		16,734	8,662	8,072	Ramtek (M)
XIII.	कन्हान पिपरी		12,060	6,317	5,743	Kanhan Pimpri
XIV.	उमरेड (न.प.)		33,910	17,452	16,458	Umred (M)
25.	**भंडारा**	**एकूण/Total**	**18,37,577**	**9,20,159**	**9,17,418**	**Bhandara**
		ग्रामीण/Rural	**15,96,823**	**7,97,396**	**7,99,427**	
		नागरी/Urban	**2,40,754**	**1,22,763**	**1,17,991**	
I.	भंडारा (न.प.)		56,025	28,822	27,203	Bhandara (M)
II.	तुमसर (न.प.)		34,840	17,645	17,195	Tumsar (M)
III.	पवनी (न.प.)		18,699	9,452	9,247	Pauni (M)
IV.	मोहाडी		7,026	3,547	3,479	Mohadi
V.	वरथी		5,289	2,670	2,619	Warthi
VI.	गोंदिया (न.प.)		1,00,423	51,395	49,028	Gondia City (M)
VII.	तिरोरा (न.प.)		18,452	9,232	9,220	Tirora (M)
26.	**चंद्रपूर**	**एकूण/Total**	**20,55,642**	**10,45,692**	**10,09,950**	**Chandrapur**
		ग्रामीण/Rural	**17,93,907**	**9,08,497**	**8,85,410**	
		नागरी/Urban	**2,61,735**	**1,37,195**	**1,24,540**	
I.	चंद्रपूर (न.प.)		1,15,777	60,749	55,028	Chandrapur City (M)
II.	बल्लारपूर (न.प.)		61,398	32,408	28,990	Ballarpur (M)
III.	घुगुस		15,214	7,974	7,240	Ghugus
IV.	वरोडा (न.प.)		34,187	18,149	16,038	Waroda (M)
V.	माजरी		1,894	1,009	885	Majari
VI.	देसाईगंज (न.प.)		15,503	7,691	7,812	Desaiganj (M)
VII.	राजुरा (न.प.)		10,569	5,564	5,005	Rajura (M)
VIII.	साष्टी		7,193	3,651	3,542	Sasti

टीप/*Note*.—न. प.—नगरपरिषद./M—Municipality.

आधार.—भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२, महाराष्ट्र, भाग दोन-अ.

Source:—Census of India, 1981, series 12, Maharashtra, Part II-A.

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.6 (1.6)

साक्षरतेची टक्केवारी/Percentage of literacy

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा*	1971 जनगणना/Population Census			1981 जनगणना/Population Census			District*
		पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई ..	69.65	55.72	63.84	73.91	60.75	68.18	Greater Bombay
2	ठाणे ..	50.34	29.80	40.65	59.64	40.15	50.50	Thane
3	रायगड ..	47.25	24.03	35.32	57.42	34.27	45.59	Raigad
4	रत्नागिरी ..	52.52	29.64	39.83	59.62	38.15	47.75	Ratnagiri
5	नाशिक ..	48.45	23.37	36.30	56.09	31.85	44.36	Nashik
6	धुळे ..	42.96	20.30	31.89	48.61	26.01	37.51	Dhule
7	जळगांव ..	58.44	31.32	45.24	61.19	34.39	48.14	Jalgaon
8	अहमदनगर ..	48.97	22.91	36.23	56.51	29.24	43.16	Ahmadnagar
9	पुणे ..	56.30	32.10	44.62	65.16	42.14	54.03	Pune
10	सातारा ..	52.38	24.77	38.32	61.39	35.67	48.15	Satara
11	सांगली ..	50.98	23.24	37.48	59.70	33.60	46.87	Sangli
12	सोलापूर ..	46.40	20.49	33.90	53.61	26.96	40.68	Solapur
13	कोल्हापूर ..	49.78	20.34	35.37	59.45	30.79	45.36	Kolhapur
14	औरंगाबाद ..	42.14	14.02	28.49	50.80	19.96	35.80	Aurangabad
15	परभणी ..	36.85	11.25	24.31	44.67	15.53	30.33	Parbhani
16	बीड ..	36.25	11.17	24.01	45.82	17.27	31.79	Beed
17	नांदेड ..	34.64	10.36	22.78	43.32	15.67	29.78	Nanded
18	उस्मानाबाद ..	40.34	14.70	27.88	48.73	21.40	35.36	Osmanabad
19	बुलढाणा ..	51.33	22.68	37.34	58.68	29.97	44.64	Buldana
20	अकोला ..	51.84	26.48	39.55	59.54	35.45	47.82	Akola
21	अमरावती ..	52.28	31.69	42.36	60.50	42.55	51.82	Amravati
22	यवतमाळ ..	42.87	19.88	31.60	51.21	26.86	39.29	Yavatmal
23	वर्धा ..	52.55	30.29	41.71	61.01	40.53	51.05	Wardha
24	नागपूर ..	56.09	33.51	45.26	63.74	44.62	54.56	Nagpur
25	भंडारा ..	50.01	20.59	35.40	58.31	29.49	43.92	Bhandara
26	चंद्रपूर ..	38.63	14.54	26.77	46.73	22.22	34.69	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य ..	51.04	26.43	39.18	58.79	34.79	47.18	Maharashtra State.

*पुनर्रचित जिल्ह्याची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही./The information for reorganised districts is not available separately.

आधार.—(१) भारतीय जनगणना १९७१, मालिका ११, महाराष्ट्र भाग-दोन-बी. (२) भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२, महाराष्ट्र भाग-दोन-बी.

Source.—(1) Census of India, 1971, Series-11, Maharashtra, Part-II-B. (2) Census of India, 1981, Series-12, Maharashtra, Part-II-B.

1. क्षेत्रफळ व लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.7 (1.7)

अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती यांची लोकसंख्या

Population of Scheduled Castes and Scheduled Tribes

(जनगणना/Population Census 1981)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	अनुसूचित जाती Scheduled Castes			अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes			एकूण Grand Total (Cols. 5+8)	District
		पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	बृहन्मुंबई ..	2,16,081	1,82,995	3,99,076	46,140	37,933	84,073	4,83,149	Greater Bombay
2	ठाणे ..	44,498	39,327	83,825	3,68,944	3,60,480	7,29,424	8,13,249	Thane
3	रायगड ..	12,794	12,388	25,182	96,461	93,749	1,90,210	2,15,392	Raigad
4	रत्नागिरी }	21,552	23,580	45,132	16,223	15,523	31,746	76,878	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग* } ..								Sindhudurg*
6	नाशिक ..	95,368	90,491	1,85,859	3,54,503	3,47,144	7,01,647	8,87,506	Nashik
7	धुळे ..	43,580	42,155	85,735	4,16,800	4,14,264	8,31,064	9,16,799	Dhule
8	जळगांव ..	78,566	75,661	1,54,227	1,09,652	1,06,357	2,16,009	3,70,236	Jalgaon
9	अहमदनगर ..	1,46,811	1,40,896	2,87,707	94,404	93,252	1,87,656	4,75,363	Ahmadnagar
10	पुणे ..	1,61,742	1,52,055	3,13,797	81,244	77,461	1,58,705	4,72,502	Pune
11	सातारा ..	63,235	63,395	1,26,630	6,567	6,493	13,060	1,39,690	Satara
12	सांगली ..	1,04,141	1,00,211	2,04,352	8,004	7,531	15,535	2,19,887	Sangli
13	सोलापूर ..	1,91,587	1,81,496	3,73,083	26,708	24,869	51,577	4,24,660	Solapur
14	कोल्हापूर ..	1,55,060	1,47,589	3,02,649	13,964	13,347	27,311	3,29,960	Kolhapur
15	औरंगाबाद }	77,102	73,334	1,50,436	38,381	37,282	75,663	2,26,099	Aurangabad
16	जालना* } ..								Jalna*
17	परभणी ..	53,810	52,656	1,06,466	39,892	38,685	78,577	1,85,043	Parbhani
18	बीड ..	86,421	84,061	1,70,482	6,867	6,538	13,405	1,83,887	Beed
19	नांदेड ..	1,00,433	97,276	1,97,709	90,321	87,917	1,78,238	3,75,947	Nanded
20	उस्मानाबाद }	1,74,475	1,67,986	3,42,461	26,482	25,531	52,013	3,94,474	Osmanabad
21	लातूर* } ..								Latur*
22	बुलढाणा ..	47,529	45,698	93,227	34,036	32,421	66,457	1,59,684	Buldana
23	अकोला ..	51,071	49,545	1,00,616	58,399	56,360	1,14,759	2,15,375	Akola
24	अमरावती ..	58,080	54,674	1,12,754	1,23,665	1,18,039	2,41,704	3,54,458	Amravati
25	यवतमाळ ..	43,657	42,328	85,985	1,87,141	1,82,975	3,70,116	4,56,101	Yavatmal
26	वर्धा ..	18,783	17,629	36,412	72,579	69,665	1,42,244	1,78,656	Wardha
27	नागपूर ..	94,494	87,901	1,82,395	1,81,887	1,71,416	3,53,303	5,35,698	Nagpur
28	भंडारा ..	89,547	89,697	1,79,244	1,48,034	1,50,005	2,98,039	4,77,283	Bhandara
29	चंद्रपूर }	68,681	65,641	1,34,322	2,76,657	2,72,846	5,49,503	6,83,825	Chandrapur
30	गडचिरोली* } ..								Gadchiroli*
	महाराष्ट्र राज्य ..	22,99,098	21,80,665	44,79,763	29,23,955	28,48,083	57,72,038	1,02,51,801	Maharashtra State

*स्वतंत्र उपलब्ध नाही/Not available separately.

आधार.—भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२ महाराष्ट्र—भाग दोन-ब.

Source.—Census of India, 1981, Series-12, Maharashtra Part-II-B.

TABLE No. 1·8 (2.1)

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.8 (2.1)

लोकसंख्येची आर्थिक वर्गवारी/Economic classification of population

जनगणना/Population Census, 1981

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण ग्रामीण नागरी	एकूण लोकसंख्या (संस्थामधील व बेघरांची धरून) Total population (including institutional and houseless population)			मुख्यतः काम करणारे/Main workers						Total Rural Urban	District
						एकूण मुख्यतः काम करणारे Total Main workers (I—IX)			शेतकरी Cultivators (I)				
			व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	ए	82,43,405	46,52,646	35,90,759	28,60,054	25,52,548	3,07,506	3,177	2,777	400	T	Greater Bombay
		ग्रा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	R	
		ना	82,43,405	46,52,646	35,90,759	28,60,054	25,52,548	3,07,506	3,177	2,777	400	U	
2	ठाणे	ए	33,51,562	17,79,645	15,71,917	12,67,771	9,67,380	3,00,391	3,57,689	2,15,372	1,42,317	T	Thane
		ग्रा	18,65,342	9,65,472	8,99,870	7,77,895	5,29,523	2,48,372	3,53,376	2,12,053	1,41,323	R	
		ना	14,86,220	8,14,173	6,72,047	4,89,876	4,37,857	52,019	4,313	3,319	994	U	
3	रायगड	ए	14,86,452	7,26,512	7,59,940	5,55,728	3,55,362	2,00,366	2,88,853	1,55,531	1,33,322	T	Raigad
		ग्रा	12,76,576	6,16,281	6,60,295	4,88,497	2,98,937	1,89,560	2,86,093	1,53,554	1,32,539	R	
		ना	2,09,876	1,10,231	99,645	67,231	56,425	10,806	2,760	1,977	783	U	
4	रत्नागिरी	ए	21,11,311	9,43,395	11,67,916	7,19,150	4,05,745	3,13,405	4,71,298	2,21,199	2,50,099	T	Ratnagiri
		ग्रा	19,40,394	8,57,891	10,82,503	6,73,435	3,67,782	3,05,653	4,68,307	2,19,263	2,49,044	R	
		ना	1,70,917	85,504	85,413	45,715	37,963	7,752	2,991	1,936	1,055	U	
5	नाशिक	ए	29,91,739	15,44,532	14,47,207	12,19,868	7,99,670	4,20,198	5,14,625	3,28,158	1,86,467	T	Nashik
		ग्रा	20,63,594	10,53,194	10,10,400	9,42,072	5,64,204	3,77,868	5,04,665	3,20,284	1,84,381	R	
		ना	9,28,145	4,91,338	4,36,807	2,77,796	2,35,466	42,330	9,960	7,874	2,085	U	
6	धुळे	ए	20,50,294	10,43,140	10,07,154	7,79,326	5,42,749	2,36,577	2,86,293	2,32,595	53,698	T	Dhule
		ग्रा	16,50,113	8,34,193	8,15,920	6,72,310	4,52,036	2,20,274	2,81,425	2,28,156	53,269	R	
		ना	4,00,181	2,08,947	1,91,234	1,07,016	90,713	16,303	4,868	4,439	429	U	
7	जळगांव	ए	26,18,274	13,42,963	12,75,311	10,35,988	6,86,828	3,49,160	3,51,817	2,42,093	1,09,724	T	Jalgaon
		ग्रा	19,60,017	10,01,694	9,58,323	8,55,151	5,32,720	3,22,431	3,35,107	2,29,029	1,06,078	R	
		ना	6,58,257	3,41,269	3,16,988	1,80,837	1,54,108	26,729	16,710	13,064	3,646	U	
8	अहमदनगर	ए	27,08,309	13,82,632	13,25,677	11,25,377	7,21,673	4,03,704	5,33,712	3,37,639	1,96,073	T	Ahmadnagar
		ग्रा	23,56,941	11,96,669	11,60,272	10,16,276	6,30,859	3,85,417	5,28,669	3,33,336	1,95,333	R	
		ना	3,51,368	1,85,963	1,65,405	1,09,101	90,814	18,287	5,043	4,303	740	U	

9	पुणे	..	..	ए	41,64,470	21,50,088	20,14,382	14,55,460	10,70,516	3,84,944	4,96,165	3,20,375	1,75,790	T	Pune
				ग्रा	21,93,388	11,03,277	10,90,111	8,61,875	5,63,754	2,98,121	4,86,059	3,12,418	1,73,641	R	
				ना	19,71,082	10,46,811	9,24,271	5,93,585	5,06,762	86,823	10,106	7,957	2,149	U	
10	सातारा	..	..	ए	20,38,677	9,89,122	10,49,555	6,84,172	4,65,784	2,18,388	3,61,934	2,38,043	1,23,891	T	Satara
				ग्रा	17,72,885	8,50,402	9,22,483	6,09,513	4,03,370	2,06,143	3,53,898	2,31,747	1,22,151	R	
				ना	2,65,792	1,38,720	1,27,072	74,659	62,414	12,245	8,036	6,296	1,740	U	
11	सांगली	..	..	ए	18,31,212	9,31,187	9,00,025	6,25,479	4,82,465	1,43,014	2,99,316	2,36,083	63,233	T	Sangli
				ग्रा	14,37,123	7,25,872	7,11,251	5,10,141	3,84,151	1,25,990	2,83,949	2,23,405	60,544	R	
				ना	3,94,089	2,05,315	1,88,774	1,15,338	98,314	17,024	15,367	12,678	2,689	U	
12	सोलापूर	..	..	ए	26,10,144	13,44,147	12,65,997	9,83,022	7,05,804	2,77,218	3,38,787	2,67,275	71,512	T	Solapur
				ग्रा	18,42,678	9,46,725	8,95,953	7,51,863	5,23,523	2,28,340	3,29,561	2,58,952	70,609	R	
				ना	7,67,466	3,97,422	3,70,044	2,31,159	1,82,281	48,878	9,226	8,323	903	U	
13	कोल्हापूर	..	..	ए	25,06,330	12,73,881	12,32,449	9,21,304	6,68,850	2,52,454	4,84,894	3,20,939	1,63,955	T	Kolhapur
				ग्रा	18,84,308	9,45,621	9,38,687	7,37,731	5,05,314	2,32,417	4,73,786	3,11,053	1,62,733	R	
				ना	6,22,022	3,28,260	2,93,762	1,83,573	1,63,536	2,037	11,108	9,886	1,222	U	
14	औरंगाबाद	..	..	ए	24,33,420	12,49,632	11,83,788	10,03,159	6,64,130	3,39,029	4,58,927	3,14,557	1,44,370	T	Aurangabad
				ग्रा	18,95,885	9,65,377	9,30,508	8,55,527	5,38,240	3,17,287	4,52,452	3,09,018	1,43,434	R	
				ना	5,37,535	2,84,255	2,53,280	1,47,632	1,25,890	21,742	6,475	5,539	936	U	
15	परभणी	..	..	ए	18,29,378	9,29,638	8,99,740	8,10,830	5,32,213	2,78,613	3,20,972	2,27,029	93,943	T	Parbhani
				ग्रा	14,86,556	7,52,408	7,34,148	7,07,158	4,47,463	2,59,695	3,12,798	2,19,845	92,953	R	
				ना	3,42,822	1,77,230	1,65,592	1,03,672	84,750	18,922	8,174	7,184	990	U	
16	बीड	..	..	ए	14,86,030	7,55,971	7,30,059	5,99,764	4,08,548	1,91,216	2,85,996	2,06,638	79,358	T	Beed
				ग्रा	12,56,259	6,36,075	6,20,184	5,36,626	3,54,942	1,81,684	2,81,052	2,02,173	78,879	R	
				ना	2,29,771	1,19,896	1,09,875	63,138	53,606	9,532	4,944	4,465	479	U	
17	नांदेड	..	..	ए	17,49,334	8,92,417	8,56,917	7,10,174	4,87,839	2,22,335	2,85,029	2,12,979	72,050	T	Nanded
				ग्रा	14,21,485	7,21,514	6,99,971	6,00,567	4,12,588	2,07,979	2,78,580	2,07,540	71,040	R	
				ना	3,27,849	1,70,903	1,56,946	89,607	75,251	14,356	6,449	5,439	1,010	U	
18	उस्मानाबाद	..	..	ए	22,30,620	11,39,197	10,91,423	8,66,981	6,11,505	2,55,476	3,65,684	2,85,736	79,948	T	Osmanabad
				ग्रा	18,87,383	9,59,644	9,27,739	7,72,320	5,31,973	2,40,347	3,56,748	2,77,637	79,111	R	
				ना	3,43,237	1,79,553	1,63,684	94,661	79,532	15,129	8,936	8,099	837	U	
19	बुलढाणा	..	..	ए	15,08,777	7,70,833	7,37,944	7,08,658	4,24,551	2,84,102	2,82,653	1,74,299	1,08,354	T	Buldana
				ग्रा	12,29,791	6,25,988	6,03,803	6,23,871	3,56,569	2,67,302	2,73,939	1,67,340	1,06,599	R	
				ना	2,78,986	1,44,845	1,34,141	84,782	67,982	16,800	8,714	6,959	1,755	U	
20	अकोला	..	..	ए	18,26,952	9,37,824	8,89,128	7,78,502	4,99,893	2,78,609	2,23,522	1,59,672	63,850	T	Akola
				ग्रा	13,72,290	7,01,592	6,70,698	6,50,617	3,91,628	2,58,989	2,14,436	1,51,493	62,943	R	
				ना	4,54,662	2,36,232	2,18,430	1,27,885	1,08,265	19,620	9,086	8,179	907	U	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.8 (2.1)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
21	अमरावती	ए	18,61,410	9,61,564	8,99,846	7,53,281	5,08,729	2,44,552	1,83,931	1,47,904	36,027	T	Amravati
		ग्रा	13,16,911	6,78,517	6,38,394	5,96,545	3,78,198	2,18,347	1,71,195	1,36,439	34,756	R	
		ना	5,44,499	2,83,047	2,61,452	1,56,736	1,30,531	26,205	12,736	11,465	1,271	U	
22	यवतमाळ	ए	17,37,423	8,87,236	8,50,187	7,99,914	4,87,863	3,12,051	2,42,114	1,72,225	69,889	T	Yavatmal
		ग्रा	14,75,288	7,50,301	7,24,987	7,26,828	4,27,248	2,99,580	2,36,581	1,67,420	69,161	R	
		ना	2,62,135	1,36,935	1,25,200	73,086	60,615	12,471	5,533	4,805	728	U	
23	वर्धा	ए	9,26,618	4,75,696	4,50,922	3,97,282	2,54,279	1,43,003	1,15,011	83,988	31,023	T	Wardha
		ग्रा	6,95,108	3,55,774	3,39,334	3,35,386	2,02,151	1,33,235	1,10,807	80,215	30,592	R	
		ना	2,31,510	1,19,922	1,11,588	61,896	52,128	9,768	4,204	3,773	431	U	
24	नागपूर	ए	25,88,811	13,45,377	12,43,434	9,21,316	6,60,832	2,60,484	1,91,699	1,35,431	56,268	T	Nagpur
		ग्रा	11,19,532	5,77,082	5,42,450	5,18,752	3,19,964	1,98,788	1,79,493	1,25,831	53,662	R	
		ना	14,69,279	7,68,295	7,00,984	4,02,564	3,40,868	61,696	12,206	9,600	2,606	U	
25	भंडारा	ए	18,37,577	9,20,159	9,17,418	8,39,489	4,82,987	3,56,502	3,80,459	2,17,406	1,63,093	T	Bhandara
		ग्रा	15,96,823	7,97,396	7,99,427	7,66,843	4,29,212	3,37,631	3,75,642	2,14,102	1,61,540	R	
		ना	2,40,754	1,22,763	1,17,991	72,646	53,775	18,871	4,857	3,304	1,553	U	
26	चंद्रपूर	ए	20,55,642	10,45,692	10,09,950	8,79,749	5,70,855	3,08,894	4,11,313	2,77,622	1,33,691	T	Chandrapur
		ग्रा	17,93,907	9,08,497	8,85,410	8,08,738	5,08,761	2,99,977	4,07,953	2,74,994	1,32,959	R	
		ना	2,61,735	1,37,195	1,24,540	71,011	62,094	8,917	3,360	2,628	732	U	
	महाराष्ट्र राज्य	ए	6,27,84,171	3,24,15,126	3,03,69,045	2,43,01,793	1,70,19,598	72,82,195	85,35,910	57,33,565	28,02,345	T	Maharashtra State
		ग्रा	4,07,90,577	2,05,27,456	2,02,63,121	1,74,16,537	1,10,55,110	63,61,427	83,36,571	55,67,297	27,69,274	R	
		ना	2,19,93,594	1,18,87,670	1,01,05,924	68,85,256	59,64,488	9,20,768	1,99,339	1,66,268	33,071	U	

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण ग्रामीण नागरी	मुख्यतः काम करणारे/Main workers									Total Rural Urban	District
			शेतमजूर Agricultural labourers II			घरगुती उद्योगधंदे, वस्तु निर्माण, सेवा व दुरुस्ती Household industry—manufacturing, processing, servicing and repairs [V (a)]			इतर काम करणारे Other workers [III, IV, V (b) and VI to IX]				
			व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females		
(1)	(2)	(3)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	ए	2,467	1,984	483	71,245	61,840	9,405	27,83,165	24,85,947	2,97,218	T	Greater Bombay
		ग्रा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	R	
		ना	2,467	1,984	483	71,245	61,840	9,405	27,83,165	24,85,947	2,97,218	U	
2	ठाणे	ए	1,63,985	88,792	75,193	34,309	25,296	9,013	7,11,788	6,37,920	73,868	T	Thane
		ग्रा	1,57,908	85,139	72.769	19,836	13,394	6,442	2,46,775	2,18,937	27,838	R	
		ना	6,077	3,653	2,424	14,473	11,902	2,571	4,65,013	4,18,983	46,030	U	
3	रायगड	ए	78,943	41,237	37,706	10,771	6,943	3,828	1,77,161	1,51,651	25,510	T	Raigad
		ग्रा	76,917	39,956	36,961	7,939	5,063	2,876	1,17,548	1,00,364	17,184	R	
		ना	2,026	1,281	745	2,832	1,880	952	59,613	51,287	8,326	U	
4	रत्नागिरी	ए	58,836	27,924	30,912	12,258	8,683	3,575	1,76,758	1,47,939	28,819	T	Ratnagiri
		ग्रा	57,541	27,229	30,312	10,825	7,577	3,248	1,36,762	1,13,713	23,049	R	
		ना	1,295	695	600	1,433	1,106	327	39,996	34,226	5,770	U	
5	नाशिक	ए	3,24,439	1,41,652	1,82,787	23,599	17,347	6,252	3,57,205	3,12,513	44,692	T	Nashik
		ग्रा	3,07,067	1,32,981	1,74,086	15,682	11,548	4,134	1,14,658	99,391	15,267	R	
		ना	17,372	8,671	8,701	7,917	5,599	2,118	2,42,547	2,13,122	29,425	U	
6	धुळे	ए	3,21,761	1,59,116	1,62,645	17,326	13,409	3,917	1,53,946	1,37,629	16,317	T	Dhule
		ग्रा	3,07,941	1,51,583	1,56,358	12,228	9,553	2,675	70,716	62,744	7,972	R	
		ना	13,820	7,533	6,287	5,098	3,856	1,242	83,230	74,885	8,345	U	
7	जळगांव	ए	4,33,627	2,16,656	2,16,971	21,557	16,694	4,863	2,28,987	2,11,385	17,602	T	Jalgaon
		ग्रा	4.01.832	1,97,992	2.03,840	15,028	11,674	3,354	1,03,184	94,025	9,159	R	
		ना	31,795	18,664	13,131	6,529	5.020	1,509	1,25,803	1,17,360	8,443	U	
8	अहमदनगर	ए	3,18,827	1,54,626	1,64,201	22,762	16,166	6,596	2,50,076	2,13,242	36,834	T	Ahmadnagar
		ग्रा	3,11,420	1,50,505	1,60,915	18,313	13,062	5,251	1,57,874	1,33,956	23,918	R	
		ना	7,407	4,121	3,286	4,449	3,104	1,345	92,202	79,286	12,916	U	

(1)	(2)	(3)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(3)	(2)
9	पुणे	ए	1,98,095	91,655	1,06,440	31,764	23,387	8,377	7,29,436	6,35,099	94,337	T	Pune
		ग्रा	1,87,026	86,113	1,00,913	17,241	12,840	4,401	1,71,549	1,52,383	19,166	R	
		ना	11,069	5,542	5,527	14,523	10,547	3,976	5,57,887	4,82,716	75,171	U	
10	सातारा	ए	1,25,866	58,499	67,367	18,714	14,225	4,489	1,77,658	1,55,017	22,641	T	Satara
		ग्रा	1,21,924	56,690	65,234	15,536	11,799	3,737	1,18,155	1,03,134	15,021	R	
		ना	3,942	1,809	2,133	3,178	2,426	752	59,503	51,883	7,620	U	
11	सांगली	ए	1,39,913	80,050	59,863	16,363	12,405	3,958	1,69,887	1,53,927	15,960	T	Sangli
		ग्रा	1,26,254	71,639	54,615	11,887	9,164	2,723	88,051	79,943	8,108	R	
		ना	13,659	8,411	5,248	4,476	3,241	1,235	81,836	73,984	7,852	U	
12	सोलापूर	ए	2,90,375	1,48,805	1,41,570	30,292	19,257	11,035	3,23,568	2,70,467	53,101	T	Solapur
		ग्रा	2,80,280	1,42,789	1,37,491	15,285	11,946	3,339	1,26,737	1,09,836	16,901	R	
		ना	10,095	6,016	4,079	15,007	7,311	7,696	1,96,831	1,60,631	36,200	U	
13	कोल्हापूर	ए	1,37,857	75,983	61,874	25,923	20,844	5,079	2,72,630	2,51,084	21,546	T	Kolhapur
		ग्रा	1,26,655	69,178	57,477	19,033	15,465	3,568	1,18,257	1,09,618	8,639	R	
		ना	11,202	6,805	4,397	6,890	5,379	1,511	1,54,373	1,41,466	12,907	U	
14	औरंगाबाद	ए	3,14,604	1,46,326	1,68,278	17,237	13,258	3,979	2,12,391	1,89,989	22,402	T	Aurangabad
		ग्रा	3,03,848	1,40,545	1,63,303	13,012	10,298	2,714	86,215	78,379	7,836	R	
		ना	10,756	5,781	4,975	4,225	2,960	1,265	1,26,176	1,11,610	14,566	U	
15	परभणी	ए	3,24,997	1,59,414	1,65,583	13,167	10,069	3,098	1,51,694	1,35,701	15,993	T	Parbhani
		ग्रा	3,04,051	1,48,474	1,55,577	10,728	8,310	2,418	79,581	70,834	8,747	R	
		ना	20,946	10,940	10,006	2,439	1,759	680	72,113	64,867	7,246	U	
16	बीड	ए	1,87,127	89,996	97,131	10,504	8,210	2,294	1,16,137	1,03,704	12,433	T	Beed
		ग्रा	1,77,186	84,258	92,928	8,957	7,036	1,921	69,431	61,475	7,956	R	
		ना	9,941	5,738	4,203	1,547	1,174	373	46,706	42,229	4,477	U	
17	नांदेड	ए	2,62,245	1,29,157	1,33,088	14,822	10,967	3,855	1,48,078	1,34,736	13,342	T	Nanded
		ग्रा	2,47,820	1,21,734	1,26,086	11,913	9,028	2,885	82,254	74,286	7,968	R	
		ना	14,425	7,423	7,002	2,909	1,939	970	65,824	60,450	5,374	U	
18	उस्मानाबाद	ए	3,30,558	1,70,384	1,60,174	14,661	11,880	2,781	1,56,078	1,43,505	12,573	T	Osmanabad
		ग्रा	3,10,471	1,58,644	1,51,827	12,734	10,399	2,335	92,367	85,293	7,074	R	
		ना	20,087	11,740	8,347	1,927	1,481	446	63,711	58,212	5,499	U	
19	बुलढाणा	ए	3,11,146	1,46,582	1,64,564	10,900	8,264	2,636	1,03,954	95,406	8,548	T	Buldana
		ग्रा	2,89,144	1,35,198	1,53,946	9,120	6,983	2,137	51,668	47,048	4,620	R	
		ना	22,002	11,384	10,618	1,780	1,281	499	52,286	48,358	3,928	U	

20	अकोला	ए	3,95,731	1,95,215	2,00,516	9,587	7,695	1,892	1,49,662	1,37,311	12,351	T	Akola
		ग्रा	3,66,496	1,77,656	1,88,840	7,375	5,935	1,440	62,310	56,544	5,766	R	
		ना	29,235	17,559	11,676	2,212	1,760	452	87,352	80,767	6,585	U	
21	अमरावती	ए	3,96,324	2,05,053	1,91,271	11,699	9,279	2,420	1,61,327	1,46,493	14,834	T	Amravati
		ग्रा	3,59,647	1,83,409	1,76,238	7,668	6,174	1,494	58,035	52,176	5,859	R	
		ना	36,677	21,644	15,033	4,031	3,105	926	1,03,292	94,317	8,975	U	
22	यवतमाळ	ए	4,27,742	2,00,472	2,27,270	11,237	9,457	1,780	1,18,821	1,05,709	13,112	T	Yavatmal
		ग्रा	4,13,807	1,92,906	2,20,901	9,338	7,924	1,414	67,102	58,998	8,104	R	
		ना	13,935	7,566	6,369	1,899	1,533	366	51,719	46,711	5,008	U	
23	वर्धा	ए	1,90,643	88,461	1,02,182	7,677	6,257	1,420	83,951	75,573	8,378	T	Wardha
		ग्रा	1,80,366	83,110	97,256	5,735	4,697	1,038	38,478	34,129	4,349	R	
		ना	10,277	5,351	4,926	1,942	1,560	382	45,473	41,444	4,029	U	
24	नागपूर	ए	2,41,801	1,07,195	1,34,606	49,942	36,999	12,943	4,37,874	3,81,207	56,667	T	Nagpur
		ग्रा	2.21.927	97,235	1,24,692	14,529	11,018	3,511	1,02,803	85,880	16,923	R	
		ना	19,874	9,960	9,914	35,413	25,981	9,432	3,35,071	2,95,327	39,744	U	
25	भंडारा	ए	2,27,220	1,06,311	1,20,909	89,667	39,334	50,333	1,42,103	1,19,936	22,167	T	Bhandara
		ग्रा	2,20,481	1,03,059	1,17,422	75,345	33,375	41,970	95,375	78,676	16,699	R	
		ना	6,739	3,252	3,487	14,322	5,959	8,363	46,728	41,260	5,468	U	
26	चंद्रपूर	ए	2,65,726	1,18,243	1,47,483	22,523	17,189	5,334	1,80,187	1,57,801	22,386	T	Chandrapur
		ग्रा	2,61,950	1,16,122	1,45,828	20,626	15,872	4,754	1,18,209	1,01,773	16,436	R	
		ना	3,776	2,121	1,655	1,897	1,317	580	61,978	56,028	5,950	U	
	महाराष्ट्र राज्य	ए	**64,70,855**	**31,49,788**	**33,21,067**	**6,20,506**	**4,45,354**	**1,75,152**	**86,74,522**	**76,90,891**	**9,83,631**	T	**Maharashtra State**
		ग्रा	**61,19,959**	**29,54,144**	**31,65,815**	**3,85,913**	**2,70,134**	**1,15,779**	**25,74,094**	**22,63,535**	**3,10,559**	R	
		ना	**3,50,896**	**1,95,644**	**1,55,252**	**2,34,593**	**1,75,220**	**59,373**	**61,00,428**	**54,27,356**	**6,73,072**	U	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1·8(2·1) —*contd.*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण ग्रामीण नागरी	सीमांतिक कामगार/Marginal workers			काम न करणारे/Non-workers			Total Rural urban	District
			व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	व्यक्ति Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females		
(1)	(2)	(3)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(3)	(2)
1	ग्रेटर मुंबई	ए	42,145	27,430	14,715	53,41,206	20,72,668	32,68,538	T	Greater Bombay
		ग्रा	..	..	..	..	..	..	R	
		ना	42,145	27,430	14,715	53,41,206	20,72,668	32,68,538	U	
2	ठाणे	ए	81,979	17,252	64,727	20,01,812	7,95,013	12,06,799	T	Thane
		ग्रा	70,534	13,079	57,455	10,16,913	4,22,870	5,94,043	R	
		ना	11,445	4,173	7,272	9,84,899	3,72,143	6,12,756	U	
3	रायगड	ए	64,888	12,229	52,659	8,65,836	3,58,921	5,06,915	T	Raigad
		ग्रा	61,689	11,301	50,388	7,26,390	3,06,043	4,20,347	R	
		ना	3,199	928	2,271	1,39,446	52,878	86,568	U	
4	रत्नागिरी	ए	1,36,928	25,790	1,11,138	12,55,233	5,11,860	7,43,373	T	Ratnagiri
		ग्रा	1,33,973	24,605	1,09,368	11,32,986	4,65,504	6,67,482	R	
		ना	2,955	1,185	1,770	1,22,247	46,356	75,891	U	
5	नाशिक	ए	94,440	13,139	81,301	16,77,431	7,31,723	9,45,708	T	Nashik
		ग्रा	87,518	10,930	76,588	10,34,004	4,78,060	5,55,944	R	
		ना	6,922	2,209	4,713	6,43,427	2,53,663	3,89,764	U	
6	धुळे	ए	1,15,201	14,233	1,00,968	11,55,767	4,86,158	6,69,609	T	Dhule
		ग्रा	1,10,286	12,303	97,983	8,67,517	3,69,854	4,97,663	R	
		ना	4,915	1,930	2,985	2,88,250	1,16,304	1,71,946	U	
7	जळगांव	ए	71,068	13,222	57,846	15,11,218	6,42,913	8,68,305	T	Jalgaon
		ग्रा	64,998	11,265	53,733	10,39,868	4,57,709	5,82,159	R	
		ना	6,070	1,957	4,113	4,71,350	1,85,204	2,86,146	U	
8	अहमदनगर	ए	1,11,767	15,739	96,028	14,71,165	6,45,220	8,25,945	T	Ahmadnagar
		ग्रा	1,08,870	14,657	94,213	12,31,795	5,51,153	6,80,642	R	
		ना	2,897	1,082	1,815	2,39,370	94,067	1,45,303	U	
9	पुणे	ए	1,48,705	25,226	1,23,479	25,60,305	10,54,346	15,05,959	T	Pune
		ग्रा	1,31,321	17,214	1,14,107	12,00,192	5,22,309	6,77,883	R	
		ना	17,384	8,012	9,372	13,60,113	5,32,037	8,28,076	U	

10	सातारा	..	..	ए	1,60,561	14,995	1,45,566	11,93,944	5,08,343	6,85,601	T	Satara
				ग्रा	1,56,246	13,848	1,42,398	10,07,126	4,33,184	5,73,942	R	
				ना	4,315	1,147	3,168	1,86,818	75,159	1,11,659	U	
11	सांगली	..	..	ए	86,798	10,610	76,188	11,18,935	4,38,112	6,80,823	T	Sangli
				ग्रा	82,779	9,174	73,605	8,44,203	3,32,547	5,11,656	R	
				ना	4,019	1,436	2,583	2,74,732	1,05,565	1,69,167	U	
12	सोलापूर	..	..	ए	1,02,327	12,098	90,229	15,24,795	6,26,245	8,98,550	T	Solapur
				ग्रा	93,833	9,267	84,566	9,96,982	4,13,935	5,83,047	R	
				ना	8,494	2,831	5,663	5,27,813	2,12,310	3,15,503	U	
13	कोल्हापूर	..	..	ए	1,17,594	14,652	1,02,942	14,67,432	5,90,379	8,77,053	T	Kolhapur
				ग्रा	1,12,850	13,033	99,817	10,33,727	4,27,274	6,06,453	R	
				ना	4,744	1,619	3,125	4,33,705	1,63,105	2,70,600	U	
14	औरंगाबाद	..	..	ए	99,669	12,742	86,927	13,30,592	5,72,760	7,57,832	T	Aurangabad
				ग्रा	94,791	10,234	84,557	9,45,567	4,16,903	5,28,664	R	
				ना	4,878	2,508	2,370	3,85,025	1,55,857	2,29,168	U	
15	परभणी	..	..	ए	92,117	11,643	80,474	9,26,431	3,85,782	5,40,649	T	Parbhani
				ग्रा	87,210	10,050	77,160	6,92,188	2,94,895	3,97,293	R	
				ना	4,907	1,593	3,314	2,34,243	90,887	1,43,356	U	
16	बीड	..	..	ए	83,722	10,170	73,552	8,02,544	3,37,253	4,65,291	T	Beed
				ग्रा	81,831	9,558	72,273	6,37,802	2,71,575	3,66,227	R	
				ना	1,891	612	1,279	1,64,742	65,678	99,064	U	
17	नांदेड	..	..	ए	1,53,368	22,142	1,31,226	8,85,792	3,82,436	5,03,356	T	Nanded
				ग्रा	1,48,326	20,740	1,27,586	6,52,592	2,88,186	3,64,406	R	
				ना	5,042	1,402	3,640	2,33,200	94,250	1,38,950	U	
18	उस्मानाबाद	..	..	ए	1,35,047	15,171	1,19,876	12,28,592	5,12,521	7,16,071	T	Osmanabad
				ग्रा	1,30,939	13,801	1,17,138	9,84,124	4,13,870	5,70,254	R	
				ना	4,108	1,370	2,738	2,44,468	98,651	1,45,817	U	
19	बुलढाणा	..	..	ए	54,652	14,678	39,974	7,45,472	3,31,604	4,13,868	T	Buldana
				ग्रा	49,934	12,695	37,239	5,55,986	2,56,724	2,99,262	R	
				ना	4,718	1,983	2,735	1,89,486	74,880	1,14,606	U	
20	अकोला	..	..	ए	40,417	9,583	30,834	10,08,033	4,28,348	5,79,685	T	Akola
				ग्रा	36,808	7,917	28,891	6,84,865	3,02,047	3,82,818	R	
				ना	3,609	1,666	1,943	3,23,168	1,26,301	1,96,867	U	
21	अमरावती	..	..	ए	47,174	14,292	32,882	10,60,955	4,38,543	6,22,412	T	Amravati
				ग्रा	39,738	11,316	28,422	6,80,628	2,89,003	3,91,625	R	
				ना	7,436	2,976	4,460	3,80,327	1,49,540	2,30,787	U	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.8 (2.1)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(3)	(2)
22	यवतमाळ	ए	50,220	7,201	43,019	8,87,289	3,92,172	4,95,117	T	Yavatmal
		ग्रा	47,446	6,166	41,280	7,01,014	3,16,887	3,84,127	R	
		ना	2,774	1,035	1,739	1,86,275	75,285	1,10,990	U	
23	वर्धा	ए	21,732	5,494	16,238	5,07,604	2,15,923	2,91,681	T	Wardha
		ग्रा	18,859	4,240	14,619	3,40,863	1,49,383	1,91,480	R	
		ना	2,873	1,254	1,619	1,66,741	66,540	1,00,201	U	
24	नागपूर	ए	66,731	15,459	51,272	16,00,764	6,69,086	9,31,678	T	Nagpur
		ग्रा	49,529	8,423	41,106	5,51,251	2,48,695	3,02,556	R	
		ना	17,202	7,036	10,166	10,49,513	4,20,391	6,29,122	U	
25	भंडारा	ए	88,515	19,457	69,058	9,09,573	4,17,715	4,91,858	T	Bhandara
		ग्रा	84,603	18,116	66,487	7,45,377	3,50,068	3,95,309	R	
		ना	3,912	1,341	2,571	1,64,196	67,647	96,549	U	
26	चंद्रपूर	ए	1,48,672	21,100	1,27,572	10,27,221	4,53,737	5,73,484	T	Chandrapur
		ग्रा	1,45,089	19,501	1,25,588	8,40,080	3,80,235	4,59,845	R	
		ना	3,583	1,599	1,984	1,87,141	73,502	1,13,639	U	
	महाराष्ट्र राज्य	ए	24,16,437	3,95,747	20,20,690	3,60,65,941	1,49,99,781	2,10,66,160	T	Maharashtra State
		ग्रा	22,30,000	3,13,433	19,16,567	2,11,44,040	91,58,913	1,19,85,127	R	
		ना	1,86,437	82,314	1,04,123	1,49,21,901	58,40,868	90,81,033	U	

टीप : ए = एकूण
ग्रा = ग्रामीण
ना = नागरी

Note : T—Total
R—Rural.
U—Urban

आधार.—भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका १२, महाराष्ट्र, भाग दोन ब.
Source.—Census of India 1981, Series 12, Maharashtra, Part II-B.

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.9 (2.2)

बिगरशेती शेती व्यवसायातील कामगारांचे मुख्य व्यवसायगटानुसार वर्गीकरण

Occupational classification of persons at work other than cultivation into main divisions

(जनगणना/Population Census 1971)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा		ग्रामीण नागरी एकूण	व्यवसायिक तंत्र विशारद आणि तत्सम लोक Professional, technical and related workers	प्रशासकीय, कार्यकारी आणि व्यवस्थापकीय काम करणारे Administrative, executive and managerial workers	कारकून व तत्सम काम करणारे Clerical and related workers	विक्रेते Sales workers	सेवा क्षेत्रातील Service workers	शेतकरी, मत्स्य-व्यवसाय करणारे, फासे पारधी, लाकूडतोडे आणि तत्सम काम करणारे Farmers, fishermen, hunters, loggers and related workers	उत्पादन व तत्सम क्षेत्रा-तील परिवहन सामुग्री चालक आणि मजूर Production and related workers, transport equipment operators and labourers	अवर्गीकृत Workers not classified by occupations	एकूण Total	Rural Urban Total	District
(1)	(2)		(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई		ग्रा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	R	Greater Bombay
			ना	1,46,597	80,630	3,22,575	2,99,684	2,59,691	23,769	10,14,405	45,117	21,92,468	U	
			ए	1,46,597	80,630	3,22,575	2,99,684	2,59,691	23,769	10,14,405	45,117	21,92,468	T	
2	ठाणे		ग्रा	9,104	1,903	12,098	12,162	9,900	15,399	73,796	1,270	1,35,632	R	Thane
			ना	19,259	6,219	41,456	30,740	20,860	7,793	1,28,845	4,100	2,59,272	U	
			ए	28,363	8,122	53,554	42,902	30,760	23,192	2,02,641	5,370	3,94,904	T	
3	रायगड		ग्रा	7,809	1,808	5,807	6,919	5,723	15,272	27,117	740	71,195	R	Raigad
			ना	3,842	627	6,141	6,704	5,186	2,989	15,111	360	40,960	U	
			ए	11,651	2,435	11,948	13,623	10,909	18,261	42,228	1,100	1,12,155	T	
4	रत्नागिरी		ग्रा	12,312	6,366	9,257	8,828	7,797	17,821	36,664	..	99,045	R	Ratnagiri
			ना	4,157	680	6,293	5,374	4,436	4,153	11,922	155	37,170	U	
			ए	16,469	7,046	15,550	14,202	12,233	21,974	48,586	155	1,36,215	T	
5	नाशिक		ग्रा	10,632	5,646	9,407	7,789	6,291	6,648	40,496	381	87,290	R	Nashik
			ना	12,539	7,188	18,098	22,158	14,861	2,148	85,253	1,830	1,64,075	U	
			ए	23,171	12,834	27,505	29,947	21,152	8,796	1,25,749	2,211	2,51,365	T	
6	धुळे		ग्रा	7,982	605	5,749	8,103	5,446	4,027	21,655	212	53,779	R	Dhule
			ना	5,291	675	7,596	12,106	7,396	760	27,020	575	61,419	U	
			ए	13,273	1,280	13,345	20,209	12,842	4,787	48,675	787	1,15,198	T	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.9 (2.2)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
7	जळगांव	ग्रा	11,717	1,078	10,623	10,030	7,169	5,285	29,781	619	76,302	R	Jalgaon
		ना	8,772	1,410	13,495	17,432	11,058	1,256	41,786	1,560	96,769	U	
		ए	20,489	2,488	24,118	27,462	18,227	6,541	71,567	2,179	1,73,071	T	
8	अहमदनगर	ग्रा	17,379	2,600	11,667	12,075	11,951	8,522	53,899	..	1,18,093	R	Ahmadnagar
		ना	5,663	8,062	7,733	11,056	6,915	646	26,342	1,200	67,617	U	
		ए	23,042	10,662	19,400	23,131	18,866	9,168	80,241	1,200	1,85,710	T	
9	पुणे	ग्रा	11,504	4,913	10,082	10,927	9,328	10,989	59,165	2,330	1,19,238	R	Pune
		ना	35,027	29,284	51,996	42,492	43,204	6,375	1,61,408	5,900	3,75,686	U	
		ए	46,531	34,197	62,078	53,419	52,532	17,364	2,20,573	8,230	4,94,924	T	
10	सातारा	ग्रा	9,954	7,509	8,576	8,329	6,116	6,973	40,966	40	88,463	R	Satara
		ना	6,196	1,030	7,768	6,697	7,138	1,065	19,503	340	49,737	U	
		ए	16,150	8,539	16,344	15,026	13,254	8,038	60,469	380	1,38,200	T	
11	सांगली	ग्रा	9,154	4,935	6,275	6,186	5,444	7,454	31,744	..	71,192	R	Sangli
		ना	6,300	1,401	7,695	9,927	6,721	408	26,127	345	58,924	U	
		ए	15,454	6,336	13,970	16,113	12,165	7,862	57,871	345	1,30,116	T	
12	सोलापूर	ग्रा	9,452	2,127	6,726	9,532	7,394	13,187	36,444	490	85,352	R	Solapur
		ना	10,947	2,260	15,434	23,988	13,995	1,770	85,385	1,035	1,54,814	U	
		ए	20,399	4,387	22,160	33,520	21,389	14,957	1,21,829	1,525	2,40,166	T	
13	कोल्हापूर	ग्रा	9,487	3,820	9,274	6,961	6,668	5,627	44,438	90	86,365	R	Kolhapur
		ना	9,108	3,775	13,338	15,263	9,889	1,011	51,891	950	1,05,225	U	
		ए	18,595	7,595	22,612	22,224	16,557	6,638	96,329	1,040	1,91,590	T	
14	औरंगाबाद	ग्रा	9,305	1,112	5,834	9,485	6,048	4,220	35,956	2,426	74,386	R	Aurangabad
		ना	8,075	3,620	11,086	11,794	9,560	1,577	29,300	1,660	76,672	U	
		ए	17,380	4,732	16,920	21,279	15,608	5,797	65,256	4,086	1,51,058	T	
15	परभणी	ग्रा	5,681	656	4,111	6,633	3,925	7,132	22,032	..	50,170	R	Parbhani
		ना	4,755	565	6,055	9,776	5,205	1,225	19,033	947	47,561	U	
		ए	10,436	1,221	10,166	16,409	9,130	8,357	41,065	947	97,731	T	
16	बीड	ग्रा	6,753	453	4,243	4,658	4,346	5,317	18,274	129	44,173	R	Beed
		ना	3,480	530	3,986	4,950	3,365	567	10,148	1,010	28,036	U	
		ए	10,233	983	8,229	9,608	7,711	5,884	28,422	1,139	72,209	T	
17	नांदेड	ग्रा	5,982	552	5,010	6,393	5,724	5,646	23,458	380	53,145	R	Nanded
		ना	4,819	810	6,640	8,848	5,198	1,177	19,868	930	48,290	U	
		ए	10,801	1,362	11,650	15,241	10,922	6,823	43,326	1,310	1,01,435	T	

18	उस्मानाबाद ..	..	ग्रा	9,354	1,400	5,750	8,557	4,791	7,780	26,282	1,637	65,551	R	Osmanabad
			ना	5,434	745	6,248	8,289	4,420	843	14,973	1,490	42,442	U	
			ए	14,788	2,145	11,998	61,864	9,211	8,623	41,255	3,127	1,07,993	T	
19	बुलढाणा ..	..	ग्रा	6,811	1,269	3,932	4,517	3,983	2,903	16,776	..	40,191	R	Buldana
			ना	4,759	645	5,814	8,060	5,195	763	12,121	300	37,657	U	
			ए	11,570	1,914	9,746	12,577	9,178	3,666	28,897	300	77,848	T	
20	अकोला ..	..	ग्रा	8,060	949	4,074	5,281	4,468	1,869	18,310	..	43,011	R	Akola
			ना	7,159	1,035	9,419	14,070	8,259	1,259	25,648	630	67,479	U	
			ए	15,219	1,984	13,493	19,351	12,727	3,128	43,958	630	1,10,490	T	
21	अमरावती ..	..	ग्रा	8,708	919	5,045	5,357	4,629	4,572	16,087	..	45,317	R	Amravati
			ना	8,179	1,250	10,150	16,314	10,095	2,467	32,551	580	81,586	U	
			ए	16,887	2,169	15,195	21,671	14,724	7,039	48,638	580	1,26,903	T	
22	यवतमाळ ..	..	ग्रा	8,056	469	4,926	6,928	4,791	5,667	19,952	422	51,211	R	Yavatmal
			ना	4,120	665	6,115	8,567	5,340	1,038	14,665	345	40,855	U	
			ए	12,176	1,134	11,041	15,495	10,131	6,705	34,617	767	92,066	T	
23	वर्धा ..	..	ग्रा	4,739	599	3,160	2,849	2,019	3,647	13,528	811	31,352	R	Wardha
			ना	4,100	1,704	5,220	6,237	4,365	734	17,456	530	40,346	U	
			ए	8,839	2,303	8,380	9,086	6,384	4,381	30,984	1,341	71,698	T	
24	नागपूर ..	..	ग्रा	7,312	1,204	5,386	3,913	6,057	7,881	41,280	..	73,033	R	Nagpur
			ना	24,309	8,041	38,211	36,906	27,067	4,671	1,29,228	2,490	2,70,923	U	
			ए	31,621	9,245	43,597	40,819	33,124	12,552	1,70,508	2,490	3,43,956	T	
25	भंडारा ..	..	ग्रा	12,003	650	7,569	6,657	6,823	10,982	1,23,589	71	1,68,344	R	Bhandara
			ना	4,135	665	5,409	7,663	4,779	982	26,341	250	50,224	U	
			ए	16,138	1,315	12,978	14,320	11,602	11,964	1,49,930	321	2,18,568	T	
26	चंद्रपूर ..	..	ग्रा	9,585	437	7,765	6,395	8,318	13,895	38,145	4,428	88,968	R	Chandrapur
			ना	3,595	2,161	5,470	5,251	3,785	1,255	20,729	515	42,761	U	
			ए	13,180	2,598	13,235	11,646	12,103	1,51,500	58,874	4,943	1,31,729	T	
	महाराष्ट्र राज्य ..	..	ग्रा	**2,28,835**	**53,979**	**1,72,346**	**1,85,464**	**1,55,149**	**1,98,715**	**9,09,834**	**16,476**	**19,20,798**	R	**Maharashtra State**
			ना	**3,60,617**	**1,65,677**	**6,39,441**	**6,50,346**	**5,07,983**	**72,701**	**20,67,059**	**75,144**	**45,38,968**	U	
			ए	**5,89,452**	**2,19,656**	**8,11,787**	**8,35,810**	**6,63,132**	**2,71,416**	**29,76,893**	**91,620**	**64,59,766**	T	

आधार : भारतीय जनगणना, १९७१, मालिका ११, भाग दोन-ब (दोन).

Source : Census of India 1971, Series 11, Part-II-B (ii).

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.10 (2.3)

राज्यातील बिगरशेती व्यवसायातील कामगारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण (विभाग, गट वगैरे प्रमाणे)

Occupational classification of persons at work other than cultivation in the State (according to divisions, groups etc.)

जनगणना/Population Census 1971

विभाग, गट, (राष्ट्रीय उद्योग वर्गीकरण)	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	Division, group, (National Classification of Occupation)
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
D-0-1-व्यावसायिक तांत्रिक व संबंधी कामगार	5,89,452	2,28,835	3,60,617	Professional, technical and related workers
00-भौतिक शास्त्रज्ञ	7,542	280	7,262	Physical Scientists
01-भौतिक शास्त्र तंत्रज्ञ	1,631	210	1,421	Physical Science technicians
02-वास्तु शास्त्रज्ञ, अभियंता, तंत्रशास्त्रज्ञ व सर्वेक्षक	23,173	3,440	19,733	Architects, engineers, technologists and surveyors.
03-अभियांत्रिकी तंत्रज्ञ	38,965	2,959	36,006	Engineering technicians
04-विमान व जहाजावरील अधिकारी	2,075	130	1,945	Air crafts and ships officers
05-जीव शास्त्रज्ञ	2,956	1,911	1,045	Life scientists
06-जीवशास्त्र तंत्रज्ञ	9,186	5,350	3,836	Life science technicians
07-भिषक व शल्य चिकित्सक (दंत वैद्यकिय व पशुवैद्यकीय शल्य चिकित्सकधरून)	35,225	13,452	21,763	Physicians and surgeons (including dental and veterinary surgeons).
08-शुश्रुषा व इतर वैद्यकीय तंत्रज्ञ	56,813	13,666	43,147	Nursing and other medical health technicians.
09-शास्त्रीय, वैद्यकीय व तांत्रिक व्यक्ति	1,393	652	741	Scientific, medical and technical persons.
10-गणितज्ञ, आकडे शास्त्रज्ञ व संबंधी कामगार	1,455	110	1,345	Mathematicians, statisticians and related workers.
11-अर्थशास्त्रज्ञ व संबंधी कामगार	250	30	220	Economists and related workers.
12-लेखापाल, लेखापरिक्षक व संबंधी कामगार	22,161	1,138	21,023	Accountants, auditors and related workers.
13-समाज शास्त्रज्ञ व संबंधी कामगार	11,010	3,804	7,206	Social scientists and related workers
14-कायदा शास्त्रज्ञ	15,282	700	14,582	Jurists
15-शिक्षक	3,05,896	1,66,999	1,38,897	Teachers
16-कवि, लेखक, पत्रकार व संबंधी कामगार	3,560	110	3,450	Poets, authors, journalists and related workers.
17-शिल्पकार, रंगारी, छायाचित्रकार व संबंधी निर्मिती कलाकार.	9,041	529	8,512	Sculpters, painters, photographers and related creative artists.
18-स्वरशिल्पी व प्रयोग करणारे कलावंत	15,425	4,422	11,003	Composers and performing artists
19-अवर्गीकृत व्यावसायिक कामगार	26,423	8,943	17,480	Professional workers n. e. c.
D-2-प्रशासकीय, कार्यकारी व व्यवस्थापकीय कामगार	2,19,656	53,979	1,65,677	Administrative, executive and managerial workers.
20-निवडून आलेले व विधिमंडळीय पदाधिकारी	810	390	420	Elected and legislative officials
21-शासकीय व स्थानिक संस्थांचे प्रशासनिक व कार्यकारी पदाधिकारी.	1,07,273	44,441	62,832	Administrative and executive officials Government and local bodies.
22-संचालक व व्यवस्थापक, घाऊक व किरकोळ व्यापार	9,535	925	8,610	Working proprietors, directors and managers, wholesale and retail trade,
23-संचालक व व्यवस्थापक, आर्थिक संस्था	7,228	3,063	4,165	Directors and managers, financial institutions.
24-मालक, संचालक, व व्यवस्थापक, खाणकाम, बांधकाम वस्तुनिर्माण व तत्सम उद्योग.	70,559	2,730	67,829	Working proprietors, directors and managers mining, construction, manufacturing and related concerns.
25-मालक, संचालक, व्यवस्थापक व संबंधित कार्यकारी अधिकारी, परिवहन, साठवण व दळणवळण	6,740	340	6,400	Working proprietors, directors, managers and related executives, transport, storage and communications.
26-मालक, संचालक व व्यवस्थापक-इतर सेवा	15,804	1,969	13,835	Working proprietors, directors and managers, other services.
29-इतरत्र न उल्लेखिलेले प्रशासकीय कार्यकारी व इतर व्यवस्थापकीय कामगार.	1,707	121	1,586	Administrative, executive and managerial workers n. e. c.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1·10 (2.3)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
D-3—लिपिक व संबंधी कामगार	8,11,787	1,72,346	6,39,441	Clerical and related workers.
30—लिपिक व इतर पर्यवेक्षक	78,880	3,710	75,170	Clerical and other supervisors
31—ग्राम अधिकारी	57,326	54,901	2,425	Village officials
32—लघुलेखक, टंकक, छिद्रांक टंकक	42,027	1,409	40,618	Stenographers, typists and card and type punching operators.
33—लेखाकार, रोखपाल व संबंधी कामगार	97,447	8,144	89,303	Book keepers, cashiers and related workers
34—गणक यंत्र चालक	1,230	200	1,030	Computing machine operators
35—लिपिक व संबंधी कामगार	4,62,479	84,428	3,78,051	Clerical and related workers
36—परिवहन व दळणवळण पर्यवेक्षक	17,216	3,636	13,580	Transport and communication supervisors
37—परिवहन वाहक व रक्षक	22,897	6,685	16,212	Transport, conductors and guards
38—डाक वितरक व संबंधी कामगार	19,501	8,146	11,355	Mail distributors and related workers
39—दूरध्वनी व तार चालक	12,784	1,087	11,697	Telephone and telegraph operators
D-4—विक्रेते	8,35,810	1,85,464	6,50,346	Sales workers
40—घाऊक व किरकोळ व्यापारी व दूकानदार	4,91,628	1,12,722	3,78,906	Merchants and shopkeepers, wholesale and retail trade.
41—वस्तुनिर्माण प्रतिनिधी	12,075	1,350	10,725	Manufacture agents
42—तांत्रिक विक्रेते व वाणिज्यिक प्रवासी	3,775	280	3,495	Technical salesmen and commercial travellers.
43—विक्रेते, मदतनीस व संबंधी कामगार	2,86,278	65,273	2,21,005	Salesmen, shop assistants and related workers.
44—विमा, स्थावर मालमत्ता, ठेवी व व्यवसाय सेवा-विक्रेते व लिलावदार.	34,679	3,199	31,480	Insurance, real estate, securities and business service salesmen and auctioneers.
45—सावकार व तारण व्यवसायी	5,049	709	4,340	Money lenders and pawn brokers
49—इतर अवर्गीकृत विक्री कामगार	2,326	1,931	395	Sales workers n. e. c.
D-5—सेवा कामगार	6,63,132	1,55,149	5,07,983	Service workers
50—उपहार गृह व खानावळ चालक	54,341	21,045	33,336	Hotel and restaurant keepers
51—गृहचालक, अधीक्षिका व उपस्थापक (घरगुती व संस्थांचे).	1,540	300	1,240	House keepers, matrons and stewards (Domestic and institutional).
52—स्वयंपाकी, वाढपी, कलाल व इतर तत्संबधी कामगार (घरगुती व संस्थांचे).	1,30,382	17,444	1,12,938	Cooks, waiters, bartenders and related workers (domestic and institutional).
53—इतरत्र न उल्लेखिलेले, घरकाम करणारे व घर व्यवस्था पहाणारे.	1,01,967	11,772	90,195	Maids and other house keeping service workers n. e. c.
54—इमारत राखणदार, सफाईगीर, स्वच्छक आणि तत्सम कामगार.	83,436	12,847	70,589	Building care takers, sweepers, cleaners and related workers
55—धुलाई कामगार व इस्त्री करणारे	46,375	12,824	33,551	Launders, dry cleaners and pressers
56—केशप्रसाधनकार, न्हावी, प्रसाधनकार व इतर	74,990	45,263	29,727	Hair dressers, barbers, beauticians and related workers.
57—रक्षा सेवा कामगार	1,53,210	29,582	1,23,628	Protective service workers
59—इतर अवर्गीकृत सेवा कामगार	16,891	4,112	12,779	Service workers n. e. c.
D-6—शेतकरी, मच्छिमार, फासेपारधी, लाकूडतोडे आणि तत्सम कामगार.	2,71,416	1,98,715	72,701	Farmers, fishermen, hunters, loggers and related workers.
60—शेतमळे, दुग्धव्यवसाय व इतर व्यवस्थापक आणि पर्यवेक्षक.	3,951	2,486	1,465	Farm plantation, dairy and other managers and supervisors.
61—शेतकरी	..	..	..	Cultivators
62—शेतकऱ्यांव्यतिरिक्त इतर शेती कामगार	94,029	78,672	15,357	Farmers, other than cultivators
63—शेतमजूर	..	..	..	Agricultural labourers
64—मळे मजूर आणि तत्सम कामगार	4,244	3,726	518	Plantation labourers and related workers
65—इतर शेती कामगार	75,243	47,567	27,676	Other farm workers
66—जंगल कामगार	24,073	18,897	5,176	Forestry workers
67—शिकारी आणि तत्सम कामगार	1,628	1,553	75	Hunters and related workers
68—मच्छिमार आणि तत्सम कामगार	68,248	45,814	22,434	Fishermen and related workers
D-7-8-9-उत्पादन व तत्सम क्षेत्रातील आणि परिवहन सामग्री चालक आणि मजूर.	29,76,893	9,09,834	20,67,059	Production and related workers, transport equipment operators and labourers
71—खाण कामगार, दगड खाण कामगार, विहिरी खोदणारे आणि तत्सम कामगार.	32,875	19,140	13,735	Miners, quarrymen, well drillers and related workers.
72 धातुवर प्रक्रिया करणारे	29,580	6,230	23,350	Metal processors
73—लाकूडकाम करणारे	11,439	1,383	10,056	Wood preparation workers
74—रासायनिक प्रक्रिया करणारे व इतर	50,418	8,692	41,726	Chemical processors and related workers

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.10 (2.3)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(i)
75-कताईकार, विणकर, रंगारी आणि तत्सम कामगार	4,70,134	4,28,217	41,917	Spinners, weavers, knitters, dyers and related workers.
76-कातडी कमावणारे, डोंगर खरेदी करणारे, केसाळ कातडी कमावणारे.	3,799	689	3,110	Tanners, fellmongers and pelt dressers
77-अन्न व पेये करणारे कामगार	1,07,929	50,301	57,628	Food and beverage processors
78-तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ करणारे	1,47,274	96,626	50,648	Tobacco preparers and tobacco product makers.
79-शिंपी, पोशाख शिवणारे शिलाई कामगार व सज्जक	1,89,484	78,515	1,10,969	Tailors, dress makers, sewers, upholsterers
80-पादत्राण कारागिर आणि चामडघांच्या वस्तू बनविणारे	66,389	37,607	28,782	Shoemakers and leather goods makers
81-सुतार, लाकडाची कपाटे व लाकडाचे तत्सम काम करणारे	1,57,380	76,609	80,771	Carpenters, cabinet and related wood workers.
82-दगडफोडे व कारागिर	19,712	14,057	5,655	Stone cutters and carvers
83-लोहार, अवजारे बनविणारे व यांत्रिक अवजारे चालक	1,30,925	38,282	92,643	Blacksmiths, tool makers and machine tool operators.
84-यंत्र जोडारी, यंत्रे उभारणारे आणि अचूक अवजारे तयार करणारे.	2,23,273	24,255	1,99,018	Machinery fitters, machine assemblers and precision instrument makers (except electrical).
85-वीज जोडारी व संबंधीत वीज व इलेक्ट्रोनी कामगार	1,10,050	18,173	91,877	Electrical fitters and related electrical and electronic workers.
86-प्रक्षेपण केंद्र व ध्वनी उपकरणे चालक आणि चलचित्र प्रक्षेपक.	2,838	631	2,207	Broadcasting station and sound equipment operaters and cinema projectionists.
87-नळ कारागीर, संधाता, धातुचे पत्रे व बांधकामासाठी पत्रे तयार करणारे व उभारणारे.	52,412	5,950	46,462	Plumbers, welders, sheet metal and structural metal prepares and erectors.
88-जवाहीर व मौल्यवान धातुचे काम करणारे धातु कोरक (छपाई व्यतिरिक्त).	34,329	15,046	19,283	Jewellery and precious metal workers and metal engravers (except printing).
89-कांच कारागिर, कुंभार व तत्सम कामगार	70,875	40,755	30,120	Glass formers, potters and related workers
90-रबर, प्लॅस्टिकच्या वस्तू करणारे	29,116	2,331	26,785	Rubber and plastic product makers
91-कागद व पुठ्ठ्यांच्या वस्तू बनविणारे	5,243	978	4,265	Paper and paper board product makers
92-मुद्रण व तत्सम व्यवसायातील कामगार	44,316	2,515	41,801	Printing and related workers
93-रंगारी	27,443	3,640	23,803	Painters
94-उत्पादन उद्योगातील तत्सम इतर न उल्लेखिलेले कामगार	1,20,990	70,379	50,611	Production and related workers n. e. c.
95-विटा रचणारे व इतर बांधकाम कामगार	1,65,147	65,382	99,765	Brick layers and other construction workers
96-स्थिर इंजिने व तत्सम उपकरण चालक व वंगणकार	31,302	7,339	23,963	Stationary engines and related equipment operators, oilers and greasers.
97-अवजड सामान हाताळणारे व तत्सम यंत्रांचे चालक, माल चढविणारे व उतरविणारे.	1,26,489	22,877	1,03,612	Material handling and related equipment operator loaders and unloaders.
98-परिवहन उपकरण चालक	2,15,699	34,507	1,81,192	Transport equipment operators
99-इतर अवर्गीकृत कामगार	3,00,033	1,08,728	1,91,305	Labourers n. e. c.
D-X-व्यावसायिक वर्गीकरण न केलेले कामगार	91,620	16,476	75,144	Workers not classified by occupations
X-0-काम शोधणारे नवीन कामगार	..	..	..	New workers seeking employment
XI-वर्गवारी करता न येण्यासारखे किंवा अपुऱ्या वर्णनाचे व्यवसाय सांगणारे.	53,695	5,893	47,802	Workers reporting occupations unidentifiable or inadequately described.
X9-कोणताही अधिसूचित व्यवसाय न करणारे कामगार	37,925	10,583	27,342	Workers not reporting any occupations.

आधार : भारतीय जनगणना, १९७१, मालिका ११, भाग दोन-ब (दोन).
Source.—Census of India 1971, Series 11, Part-II B(ii).

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.11

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/

तक्ता क्रमांक/

काम करणाऱ्यांचे औद्योगिक गटानुसार

Industrial classification of persons at work other than cultivation

जनगणना/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	शेती, शिकार, जंगलउद्योग आणि मत्स्यव्यवसाय/ Agriculture, hunting, forestry and fishing							
		कृषी उत्पादन Agricultural production	मळे Plantations	पशुधन उत्पादन Live-stock production	कृषी सेवा Agricultural services	शिकार, सांपळ्यात पकडणे, खेळांचा प्रसार Hunting, trapping and game propagation	जंगल संवर्धन आणि लाकूडतोड Forestry and logging	मत्स्यव्यवसाय Fishing	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृहन्मुंबई	286	55	10,607	905	5	105	8,125	20,088
2	ठाणे	991	2,071	2,704	795	25	3,073	13,613	23,272
3	रायगड	200	806	2,551	770	..	2,994	11,545	18,866
4	रत्नागिरी	410	1,489	2,344	1,030	80	3,813	12,823	22,049
5	नाशिक	45	75	6,448	1,651	..	1,105	276	9,600
6	धुळे	41	25	3,597	874	10	1,148	343	6,038
7	जळगाव	5	451	4,156	1,129	15	680	1,070	7,506
8	अहमदनगर	50	896	7,212	1,945	40	330	415	10,888
9	पुणे	827	50	10,511	3,614	30	1,156	1,441	17,629
10	सातारा	120	30	4,973	3,079	20	385	683	9,290
11	सांगली	39	44	7,272	954	19	83	141	8,552
12	सोलापूर	85	5	13,163	2,467	10	250	429	16,409
13	कोल्हापूर	50	30	4,815	1,796	35	530	400	7,656
14	औरंगाबाद	100	175	5,153	1,862	40	490	445	8,265
15	परभणी	20	245	6,914	1,332	80	260	677	9,523
16	बीड	80	70	4,925	1,155	50	105	426	6,811
17	नांदेड	60	135	5,155	1,564	20	262	589	7,785
18	उस्मानाबाद	40	125	7,766	1,787	30	150	90	9,988
19	बुलढाणा	59	74	2,271	987	108	490	276	4,265
20	अकोला	40	429	1,682	1,018	70	550	356	4,145
21	अमरावती	140	418	3,888	1,527	120	1,504	658	8,255
22	यवतमाळ	45	10	3,067	1,501	450	1,189	1,548	7,819
23	वर्धा	20	105	2,800	820	199	375	847	5,165
24	नागपूर	15	55	7,330	2,383	156	1,276	3,237	14,452
25	भंडारा	15	103	5,603	1,285	20	1,401	4,534	12,961
26	चंद्रपूर	130	25	7,245	2,384	60	5,064	3,594	18,502
	महाराष्ट्र राज्य	3,913	7,995	1,44,152	40,674	1,692	28,768	68,581	2,9,7765

AREA AND POPULATION

TABLE No. 1.11 (2.4)

(शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण

by divisions and major groups

Population Census 1971

खाणकाम व दगडकाम/ Mining and quarrying					वस्तुनिर्माण आणि दुरुस्ती/ Manufacturing and repairs		
कोळसा खाण Coal mining	क्रुड पेट्रोलियम आणि नैसर्गिक गॅस Crude petroleum and natural gas	कच्चा धातु खाणकाम Metal ore mining	इतर खाणकाम Other mining	एकूण Total	अन्न पदार्थांचे उत्पादन Manufacture of food products	पेये, तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ यांचे उत्पादन Manufacture of beverages, tobacco and tobacco products	District
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
..	10	30	1,904	1,944	33,810	10,219	Greater Bombay
5	..	5	2,238	2,248	7,343	1,190	Thane
10	..	..	724	734	3,370	664	Raigad
10	..	1,044	1,384	2,438	3,490	2,155	Ratnagiri
..	..	..	947	947	8,135	8,477	Nashik
..	..	..	139	139	4,296	765	Dhule
..	..	..	702	702	4,556	640	Jalgaon
..	..	..	1,020	1,020	14,064	10,962	Ahmednagar
..	..	5	2,106	2,111	10,881	3,968	Pune
..	..	..	2,129	2,129	5,772	190	Satara
..	..	..	631	631	5,308	1,352	Sangli
..	..	..	669	669	7,724	9,574	Solapur
..	..	30	2,099	2,129	9,837	689	Kolhapur
..	..	..	591	591	5,384	1,547	Aurangabad
..	..	..	269	269	3,665	50	Parbhani
..	..	..	320	320	1,539	245	Beed
10	10	..	424	444	2,580	305	Nanded
..	..	..	1,023	1,023	3,184	216	Osmanabad
..	..	..	173	173	2,472	205	Buldana
10	..	..	869	879	3,410	164	Akola
5	..	..	261	266	3,139	310	Amravati
57	..	..	605	662	1,873	451	Yavatmal
21	..	..	453	474	1,361	168	Wardha
3,134	..	2,787	5,497	11,418	5,006	7,514	Nagpur
..	..	3,706	210	3,916	4,239	97,368	Bhandara
6,059	..	..	873	6,932	1,806	740	Chandrapur
9,321	20	7,607	28,260	45,208	1,58,244	1,60,128	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/

वस्तुनिर्माण आणि दुरुस्ती/
Manufacturing and repairs

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	सुती कापडाचे उत्पादन Manufacture of cotton textiles	लोकर, रेशीम व कृत्रिम तंतूच्या कापडाचे उत्पादन Manufacture of wool, silk and synthetic fibre textiles	कापडाच्या, तागाच्या व अंबाडीच्या वस्तूचे उत्पादन Manufacture of jute, hemp and waste textiles	कापडाच्या वस्तूंचे उत्पादन (पादत्राणे सोडून सर्व वापरावयाच्या वस्तू) Manufacture of textile products (including wearing apparel other than footwear)	लाकूड आणि लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर वगैरे यांचे उत्पादन Manufacture of wood and wood products, furniture and fixture	कागद, कागदाच्या वस्तू, मुद्रण, प्रकाशन आणि तत्सम उद्योग Manufacture of paper and paper products and printing, publishing and allied industries	कातडी, कातड्याच्या आणि केसाळ कातड्याच्या वस्तूंचे उत्पादन (दुरुस्ती सोडून) Manufacture of leather, leather and fur products (except repairs)	रबर, प्लॅस्टिक, पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांच्या पदार्थांचे उत्पादन Manufacture of rubber, plastic, petroleum and coal products
(1)	(2)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)
1	बृहन्मुंबई	2,57,043	19,765	685	55,685	33,894	41,645	13,937	42,377
2	ठाणे	39,568	17,599	120	9,699	6,950	3,370	1,145	4,540
3	रायगड	625	200	..	2,523	3,233	1,584	326	250
4	रत्नागिरी	2,292	100	10	3,033	7,755	800	1,069	200
5	नाशिक	32,431	1,037	145	8,879	6,467	9,278	1,974	150
6	धुळे	7,338	171	50	5,751	5,416	360	650	65
7	जळगाव	7,643	353	20	7,821	8,033	600	1,550	119
8	अहमदनगर	6,281	389	15	7,764	6,240	775	2,345	60
9	पुणे	5,069	1,010	70	15,386	11,175	7,200	2,225	4,325
10	सातारा	2,462	636	5	8,227	5,000	595	1,613	85
11	सांगली	7,887	280	30	7,329	5,182	635	2,276	60
12	सोलापूर	39,747	622	10	15,369	6,469	840	1,739	65
13	कोल्हापूर	24,449	361	40	7,455	9,073	1,405	2,900	95
14	औरंगाबाद	985	590	9	5,898	6,157	650	2,923	70
15	परभणी	983	390	..	3,932	5,049	90	1,586	10
16	बीड	440	295	..	3,357	4,578	105	2,338	..
17	नांदेड	5,737	125	15	4,206	5,088	215	1,222	10
18	उस्मानाबाद	907	160	15	4,820	6,376	170	2,787	30
19	बुलढाणा	1,136	129	20	4,226	4,002	325	1,350	15
20	अकोला	4,273	29	15	4,833	3,739	466	919	40
21	अमरावती	5,304	30	85	6,152	5,302	481	986	80
22	यवतमाळ	2,022	40	..	4,786	5,105	145	1,142	..
23	वर्धा	7,418	18	15	3,163	3,299	232	513	..
24	नागपूर	49,763	241	65	8,687	12,765	4,486	1,579	306
25	भंडारा	6,060	115	10	4,286	8,379	680	1,285	20
26	चंद्रपूर	1,781	471	61	5,412	8,067	5,053	2,704	44
	महाराष्ट्र राज्य	5,19,644	45,156	1,510	2,18,679	1,92,793	82,185	55,083	53,016

TABLE No. 1.11 (2.4)—*contd.*

वस्तुनिर्माण आणि दुरुस्ती/ Manufacturing and repairs							
रसायने, रासायनिक पदार्थांचे उत्पादन (पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांचे पदार्थ सोडून) Manufacture of chemicals and chemical products (except products of petroleum and coal)	अधातू खनिज पदार्थांचे उत्पादन Manufacture of non-metallic mineral products	मूलभूत धातू व मिश्रण यांचे उत्पादन Basic metal and alloys industries	धातुंच्या वस्तु व भाग यांचे उत्पादन (यंत्रे व परिवहन सामुग्री सोडून) Manufacture of metal products and parts (except machinery and transport equipments)	यंत्रसामुग्री, यांत्रिक हत्यारे आणि भाग यांचे उत्पादन (विद्युत यंत्र सामुग्री सोडून) Manufacture of machinery, machine tools and parts (except electrical machinery)	विद्युत यंत्र, सामुग्री साधने, उपकरणे व पुरवठा व सुटे भाग Manufacture of electrical machinery, apparatus, appliances and supplies and parts	परिवहन सामुग्री व सुटे भाग यांचे उत्पादन Manufacture of transport equipments and parts	District
(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(2)
69,944	24,577	23,445	59,260	63,164	58,528	42,846	Greater Bombay
23,070	8,318	5,310	6,165	10,905	9,379	8,965	Thane
2,922	2,529	1,793	1,427	655	190	395	Raigad
440	1,248	486	1,085	435	185	125	Ratnagiri
550	3,150	155	3,002	700	140	7,023	Nashik
105	2,409	35	1,781	281	35	180	Dhule
4,273	3,118	135	3,001	304	25	2,550	Jalgaon
632	5,211	746	2,984	480	25	30	Ahmednagar
27,150	8,753	2,090	7,870	19,585	7,566	6,735	Pune
170	4,622	909	1,792	3,041	195	75	Satara
305	2,345	862	2,065	4,562	106	175	Sangli
285	2,660	1,100	3,248	420	25	670	Solapur
475	5,408	1,360	2,703	4.716	145	330	Kolhapur
115	3,273	90	2,578	330	35	125	Aurangabad
20	1,929	15	1,642	45	..	987	Parbhani
80	2,195	20	1,306	110	5	105	Beed
105	4,143	100	1,298	277	110	45	Nanded
75	2,369	25	2,060	90	5	35	Osmanabad
95	2,106	110	1,126	105	35	20	Buldana
225	1,994	35	1,478	195	40	210	Akola
260	2,270	5	1,728	615	50	405	Amravati
30	3,682	92	1,801	174	15	10	Yavatmal
65	1,304	25	885	24	14	89	Wardha
1,691	6,228	1,010	3,910	977	155	1,340	Nagpur
3,330	2,814	295	3,341	65	..	130	Bhandara
461	4,577	64	3,009	484	5	10	Chandrapur
1,36,873	1,13,232	40,312	1,22,545	1,12,739	77,013	73,610	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वस्तु निर्माण आणि दुरुस्ती/ Manufacturing and repairs			वीज, गॅस आणि पाणी/ Electricity, gas and water				
		इतर उत्पादक कारखाने Other manufacturing industries	दुरुस्ती Repairs	एकूण Total	वीज Electricity	गॅस आणि वायु Gas and steam	जल योजना आणि पुरवठा Water works and supply	एकूण Total	बांधकाम Construction
(1)	(2)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)
1	बृहन्मुंबई	43,579	35,100	9,29,503	5,665	2,600	2,369	10,634	47,971
2	ठाणे	12,432	6,080	1,82,148	3,900	140	750	4,790	12,590
3	रायगड	2,336	1,639	26,661	2,205	10	255	2,470	7,535
4	रत्नागिरी	1,645	1,373	27,926	1,575	70	135	1,780	6,014
5	नाशिक	1,471	5,556	98,720	2,475	5	350	2,830	9,964
6	धुळे	2,920	2,919	35,527	714	10	171	895	4,845
7	जळगाव	2,418	3,814	50,973	2,186	5	256	2,447	7,015
8	अहमदनगर	1,577	5,237	65,517	1,356	5	325	1,686	8,733
9	पुणे	8,193	18,440	1,67,691	3,850	115	1,555	5,520	23,213
10	सातारा	1,386	2,690	39,465	1,734	115	255	2.104	8,476
11	सांगली	1.718	2,722	45,199	1,272	10	282	1,564	3,729
12	सोलापूर	3,194	5,025	98,786	1,145	25	340	1,510	10,879
13	कोल्हापूर	5,473	4,614	81,528	2,247	45	720	3,012	5,890
14	औरंगाबाद	1,530	3,324	35,613	975	15	180	1,170	14,001
15	परभणी	1,091	1,565	23,049	745	..	405	1,150	7,436
16	बीड	790	847	18,355	920	..	300	1.220	3,639
17	नांदेड	2,994	1,315	29,890	817	..	160	977	5,876
18	उस्मानाबाद	2,515	1,561	27,400	615	5	115	735	6,604
19	बुलढाणा	1,210	1,720	20,407	5,322	..	161	683	3,359
20	अकोला	1,160	2,583	25,808	1,915	80	125	2,120	5,800
21	अमरावती	1,377	2,566	31,145	1,513	10	205	1,728	4,607
22	यवतमाळ	890	1,357	23,615	965	..	135	1.100	4,612
23	वर्धा	598	982	20,173	535	15	65	615	3,788
24	नागपूर	3,540	7,555	1,16,818	3,933	175	405	4,513	11,448
25	भंडारा	1,750	1,450	1,35,617	829	5	20	85!	6,152
26	चंद्रपूर	1,235	1,415	37,399	855	..	160	1,015	6,336
	महाराष्ट्र राज्य	1,09,022	1,23,449	23,95,233	45,463	3,460	10,199	59,122	2,40,512

1.11 (2.4)—*contd.*

बांधकाम/ Construction		घाऊक व किरकोळ व्यापार, खानावळ आणि उपहारगृहे/ Wholesale and retail trade and restaurants and hotels					
बांधकामाशी सलग्न कामे Activities allied to construction	एकूण Total	अन्न, कापड, पाळीव प्राणी, पेये आणि मादक पेये, यांचा घाऊक व्यापार Wholesale trade in food, textiles, live animals, beverages, and intoxicants	इंधन व दिवा-बत्ती, रसायने, अत्तरे, चिनी माती व काच घाऊक व्यापार Wholesale trade in fuel, lights, chemicals, perfumery, ceramics, glass	लाकूड, कागद, इतर कापड, कातडी व अखाद्य तेलाचा घाऊक व्यापार Wholesale trade in wood, paper, other fabrics, hide and skin and inedible oils	सर्व प्रकारची यंत्रे, उपकरणे, दळणवळण व विद्युत उपकरणे यांचा घाऊक व्यापार Wholesale trade in all types of machinery, equipment, including transport and electrical equipments	अन्न आणि संकीर्ण उत्पादन यांचा घाऊक व्यापार Wholesale trade in food and miscellaneous manufacturing	District
(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(2)
19,041	67,012	11,055	6,150	5,780	3,170	15,115	Greater Bombay
1,385	13,975	865	145	370	135	755	Thane
262	7,797	443	10	35	5	45	Raigad
1,379	7,393	410	40	130	20	275	Ratnagiri
670	10,634	2,185	95	180	115	410	Nashik
215	5,060	1,346	50	135	30	140	Dhule
404	7,419	1,380	70	174	40	518	Jalgaon
421	9,154	1,270	425	110	95	255	Ahmednagar
2,501	25,714	2,685	295	635	280	1,195	Pune
1,647	10,123	850	90	125	5	170	Satara
1,666	5,425	996	55	95	5	184	Sangli
525	11,404	2,511	140	185	45	660	Solapur
2,158	8,048	1,825	70	55	70	400	Kolhapur
320	14,321	1,058	224	115	105	205	Aurangabad
190	7,626	1,055	260	196	15	85	Parbhani
65	3,704	485	120	125	40	165	Beed
284	6,160	940	159	90	50	220	Nanded
170	6,774	970	10	220	55	295	Osmanabad
75	3,434	865	105	175	10	255	Buldana
235	6,035	1,515	141	170	70	415	Akola
368	4,975	1,301	109	180	80	374	Amravati
55	4,667	937	15	100	20	210	Yavatmal
45	3,833	707	20	90	15	140	Wardha
1,553	13,001	1,879	123	375	145	585	Nagpur
140	6,292	660	30	70	35	140	Bhandara
105	6,441	970	60	625	15	185	Chandrapur
35,909	2,76,421	41,363	9,011	10,539	4,670	23,396	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	घाऊक, किरकोळ व्यापार, खानावळ आणि उपहारगृहे Wholesale and retail trade and restaurants, hotels						परिवहन Transport	
		अन्न आणि अन्न पदार्थ, पेये, तंबाखू आणि मादक पेये यांचा किरकोळ व्यापार Retail trade in food and food articles; beverages, tobacco and intoxicants	कपड्यांचा किरकोळ व्यापार Retail trade in textiles	इंधन व इतर घरगुती वापराच्या वस्तू व टिकाऊ वस्तूंचा किरकोळ व्यापार Retail trade in fuel and other household utilities and durables	इतर वस्तूंचा किरकोळ व्यापार Retail trade in others	खानावळ आणि उपहारगृहे Restaurants and hotels	एकूण Total	जमिनीवरील वहातूक Land transport	जलपनयन Water transport
(1)	(2)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)
1	बृहन्मुंबई	1,13,821	39,160	32,370	77,716	64,602	3,68,939	1,44,361	47,211
2	ठाणे	25,239	4,955	3,870	7,039	8,462	51,835	28,513	2,596
3	रायगड	9,274	956	1,230	1,677	3,812	17,487	5,837	1,399
4	रत्नागिरी	12,057	705	1,410	1,320	4,194	20,561	5,273	3,530
5	नाशिक	16,648	3,241	3,508	3,756	5,987	36,125	19,540	20
6	धुळे	11,812	2,022	1,822	2,241	3,283	22,881	6,979	5
7	जळगाव	15,626	2,812	2,926	3,697	4,408	31,851	18,289	9
8	अहमदनगर	13,398	2,396	1,875	2,670	5,247	27,741	7,736	20
9	पुणे	26,999	5,240	6,485	9,612	11,630	65,056	35,461	220
10	सातारा	8,621	1,898	2,238	1,160	4,386	19,543	9,455	100
11	सांगली	9,346	1,778	2,026	1,985	3,611	20,080	9,138	131
12	सोलापूर	17,406	5,036	3,155	4,883	6,166	40,187	15,990	135
13	कोल्हापूर	11,648	2,739	2,673	3,305	5,086	27,871	9,820	60
14	औरंगाबाद	11,479	2,008	1,784	3,671	3,861	24,510	6,980	5
15	परभणी	9,506	2,362	1,226	1,733	2,140	18,578	4,086	30
16	बीड	5,987	1,035	884	1,158	1,933	11,932	3,328	..
17	नांदेड	8,345	2,410	1,374	1,875	2,897	18,360	4,434	..
18	उस्मानाबाद	9,348	1,975	1,115	2,557	2,748	19,293	3,553	10
19	बुलढाणा	6,992	1,381	1,101	1,550	2,089	14,523	4,132	..
20	अकोला	10,093	2,770	1,785	2,031	3,396	22,386	9,952	5
21	अमरावती	11,600	2,091	2,519	2,709	3,429	24,392	9,265	..
22	यवतमाळ	9,241	1,554	1,435	1,624	2,589	17,725	4,683	..
23	वर्धा	5,212	966	865	910	1,361	10,286	4,799	40
24	नागपूर	20,901	5,260	3,953	6,932	6,575	46,731	29,757	5
25	भंडारा	8,626	1,739	1,367	1,800	3,018	17,485	7,070	40
26	चंद्रपूर	7,787	1,310	1,070	1,155	2,104	15,281	5,474	20
	महाराष्ट्र राज्य	4,17,015	99,799	86,066	1,50,766	1,69,014	10,11,639	4,13,905	55,591

1.11 (2.4)—*contd.*

साठवण व दळणवळण Storage and communications					वित्त विमा, स्थावर आणि व्यावसायिक सेवा Financing insurance, real estate and business service		
हवाई वाहतूक Air transport	वाहतुकीस संलग्न सेवा Services incidental to transport	वखार व साठवण गृहे Storage and warehousing	दळणवळण Communications	एकूण Total	बँक आणि तत्सम वित्त संस्था Banking and similar type of financial institutions	भविष्य निर्वाह आणि विमा Providents and insurance	District
(56)	(57)	(58)	(59)	(60)	(61)	(62)	(2)
11,721	5,611	3,715	24,280	2.36.899	41,426	14,385	Greater Bombay
360	175.	359	4,281	36.284	4,826	1,165	Thane
..	61	365	883	8,545	1,190	80	Raigad
10	20	145	1,889	10,867	1,250	100	Ratnagiri
135	25	105	2,100	21,925	2,841	435	Nashik
..	5	139	965	8,093	2,166	80	Dhule
5	34	30	2,173	20,540	2,864	244	Jalgaon
..	41	26	1,727	9,550	1,670	110	Ahmednagar
385	210	1,111	5,265	42,652	6,145	1,090	Pune
10	40	80	1,371	11,056	2,043	630	Satara
..	5	105	1,167	10,546	2,363	85	Sangli
..	10	185	1,638	17,958	2,987	190	Solapur
15	10	115	1,402	11,422	3,901	210	Kolhapur
79	37	57	991	8,149	2,147	55	Aurangabad
..	..	45	575	4,736	860	100	Parbhani
10	..	40	525	3,903	1,074	40	Beed
..	20	90	607	5,151	1,405	60	Nanded
..	..	50	817	4,430	1,680	20	Osmanabad
..	21	86	573	4,812	1,236	65	Buldana
166	75	30	1,217	11,445	1,794	160	Akola
10	110	100	1,209	10,694	1,657	130	Amravati
..	5	50	760	5,498	942	75	Yavatmal
45	10	415	489	5,798	700	45	Wardha
510	20	415	4,597	35,304	3,964	1,185	Nagpur
..	5	180	802	8,097	900	75	Bhandara
..	10	60	668	6,232	940	25	Chandrapur
13,461	6,560	8,098	62,971	5,60,586	94,972	20,839	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वित्त विमा/स्थावर, व्यावसायिक सेवा Financing insurance, real estate and business services			सामूहिक, सामाजिक Community, social and			
		स्थावर मालमत्ता आणि व्यावसायिक सेवा Real estate and business services	कायदेविषयक सेवा Legal services	एकूण Total	सार्वजनिक प्रशासन आणि संरक्षण सेवा Public administration and defence services	सफाई सेवा Sanitary services	शिक्षण शास्त्र आणि संशोधन सेवा Education, scientific and research services	वैद्यकीय आणि आरोग्य सेवा Medical and health services
(1)	(2)	(63)	(64)	(65)	(66)	(67)	(68)	(69)
1	बृहन्मुंबई	61,705	5,060	1,22,576	1,30,583	11,648	59,572	36,680
2	ठाणे	2,965	350	9,306	23,390	2,030	14,897	4,715
3	रायगड	314	110	1,694	9,701	230	8,350	1,871
4	रत्नागिरी	385	110	1,845	16,773	640	12,746	2,254
5	नाशिक	1,360	310	4,946	26,566	1,753	15,375	3,433
6	धुळे	754	219	3,219	11,257	976	9,617	2,248
7	जळगाव	810	240	4,158	14,289	1,726	15,174	3,078
8	अहमदनगर	1,871	345	3,996	22,627	335	16,241	2,801
9	पुणे	2,565	755	10,555	79,351	4,236	30,954	10,382
10	सातारा	495	285	3,453	17,801	661	12,746	2,112
11	सांगली	1,113	244	3,805	12,353	1,074	11,620	2,710
12	सोलापूर	2,180	485	5,842	14,713	1,955	13,820	3,925
13	कोल्हापूर	1,830	265	6,206	16,389	1,670	12,783	3,091
14	औरंगाबाद	1,235	355	3,792	17,717	700	11,978	2,945
15	परभणी	965	270	2,195	9,472	310	6,936	1,525
16	बीड	609	230	1,953	6,564	155	6,611	1,607
17	नांदेड	810	145	2,421	7,204	390	8,120	1,645
18	उस्मानाबाद	1,090	235	3,025	9,907	275	11,351	1,954
19	बुलढाणा	910	175	2,386	9,341	696	8,611	1,767
20	अकोला	1,350	260	3,564	10,018	1,115	11,268	2,864
21	अमरावती	1,541	250	3,578	10,537	1,305	12,546	3,283
22	यवतमाळ	774	160	1,951	8,174	630	8,965	2,380
23	वर्धा	570	80	1,395	9,810	555	6,365	1,453
24	नागपूर	3,445	765	9,359	31,681	3,245	23,225	6,691
25	भंडारा	380	120	1,475	7,740	720	11,774	2,932
26	चंद्रपूर	250	125	1,340	13,245	440	9,187	2,235
	महाराष्ट्र राज्य	92,276	11,948	2,20,035	5,47,203	39,470	3,76,332	1,12,581

आधार :—भारताची जनगणना, १९७१, मालिका ११, भाग २ बी (२)

Source.—Census of India, 1971. Series 11. Part II-B (ii).

1.11 (2·4)—*contd.*

आणि व्यक्तिगत सेवा
personal services

सामुहिक सेवा Community services	मनोरंजनाच्या व सांस्कृतिक सेवा Recreational and cultural services	व्यक्तिगत सेवा Personal services	आंतरराष्ट्रीय व इतर बतिरिक्त प्रादेशिक संस्थांच्या सेवा International and other extra territorial bodies services	इतर ववर्गीकृत सेवा Services not elsewhere classified	एकूण Total	एकूण Total	District
(70)	(71)	(72)	(73)	(74)	(75)	(76)	(2)
11,109	21,377	1,21,788	340	41,776	4,34,873	21,92,468	Greater Bombay
2,225	1,245	9,306	..	13,238	71,046	3,94,904	Thane
625	335	4,739	..	2,050	27,901	1,12,155	Raigad
755	310	5,784	..	2,004	41,356	1,36,215	Ratnagiri
2,365	790	7,856	5	7,495	65,638	2,51,365	Nashik
1,107	482	4,953	10	2,696	33,346	1,15,198	Dhule
1,373	1,222	7,040	5	3,568	47,475	1,73,071	Jalgaon
1,396	920	7,395	40	4,103	55,858	1,85,710	Ahmadnagar
3,275	2,985	18,673	15	8,185	1,57,996	4,94,924	Pune
905	605	4,782	10	1,415	41,037	1,38,200	Satara
714	631	4,588	10	614	34,314	1,30,116	Sangli
1,630	1,050	7,824	5	2,479	47,401	2,40,166	Solapur
1,231	1,175	5,783	..	1,596	43,718	1,91,590	Kolhapur
1,281	685	7,244	..	12,097	54,647	1,51,058	Aurangabad
1,040	640	4,466	..	6,211	30,600	97,731	Parbhani
1,062	220	3,987	..	3,805	24,011	72,209	Beed
842	275	5,052	..	6,719	30,247	1,01,435	Nanded
800	365	4,541	..	6,132	35,325	1,07,993	Osmanabad
893	355	3,903	..	1,599	27,165	77,848	Buldana
1,095	700	5,379	..	1,669	34,108	1,10,490	Akola
1,296	1,214	5,766	5	5,918	41,870	1,26,903	Amravati
926	586	5,608	..	1,769	29,038	92,066	Yavatmal
495	485	3,115	..	1,680	23,958	71,698	Wardha
2,656	2,189	12,605	5	10,063	92,360	3,43,956	Nagpur
1,141	1,055	5,529	..	980	31,871	2,18,563	Bhandara
820	525	7,048	..	5,087	38,587	1,31,729	Chandrapur
43,057	**42,361**	**2,84,754**	**450**	**1,55,038**	**15,95,746**	**64,59,766**	**Maharashtra State**

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.12 (2·5)

वस्तूनिर्माण, प्रक्रिया सेवा व दुरुस्ती या उद्योगधंद्यात काम करणाऱ्यांचे घरगुती उद्योगधंदे व बिगर घरगुती उद्योगधंदे यानुसार वर्गीकरण

Distribution of workers in manufacturing, processing, servicing and repairs by household industry and non-household industry

जनगणना/Population Census 1971

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग	ग्रामीण नागरी एकूण	काम करणाऱ्यांची एकूण संख्या Total number of workers at work			घरगुती उद्योगधंद्यात काम करणारे Workers in household industry			बिगर घरगुती उद्योगधंद्यात काम करणारे Workers in non-household industry			Rural Urban Total	Division
			एकूण Total	पुरुष Male	स्त्रिया Female	एकूण Total	पुरुष Male	स्त्रिया Female	एकूण Total	पुरुष Male	स्त्रिया Female		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
1	अन्न पदार्थांचे उत्पादन	ग्रा	76,105	69,939	6,166	20,810	17,187	3,623	55,295	52,752	2,543	R	Manufacture of food products.
		ना	82,139	76,406	5,733	7,575	6,355	1,220	74,564	70,051	4,513	U	
		ए	1,58,244	1,46,345	11,899	28,385	23,542	4,843	1,29,859	1,22,803	7,056	T	
2	पेये, तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ यांचे उत्पादन.	ग्रा	1,00,269	44,244	56,025	74,754	30,294	44,460	25,515	13,950	11,565	R	Manufacture of beverages, tobacco and tobacco products.
		ना	59,859	25,536	34,323	17,710	5,130	12,580	42,149	20,406	21,743	U	
		ए	1,60,128	69,780	90,348	92,464	35,424	57,040	67,664	34,356	33,303	T	
3	सुती कापडाचे उत्पादन	ग्रा	51,061	45,585	5,476	17,358	12,703	4,655	33,703	82,882	821	R	Manufacture of cotton textiles.
		ना	4,68,583	4,33,407	35,176	41,149	29,426	11,723	4,27,434	4,03,981	23,453	U	
		ए	5,19,644	4,78,992	40,652	58,507	42,129	16,378	4,61,137	4,36,863	24,274	T	
4	लोकर, रेशमी व कृत्रीम तंतुच्या कापडाचे उत्पादन.	ग्रा	8,565	6,959	1,606	4,383	3,083	1,300	4,182	3,876	306	R	Manufacture of wool, silk and synthetic fibre textiles.
		ना	36,591	34,752	1,839	1,102	997	105	35,489	33,755	1,734	U	
		ए	45,156	41,711	3,445	5,485	4,080	1,405	39,671	37,631	2,040	T	
5	अंबाडीच्या, तागाच्या व तंतूच्या कापडाचे उत्पादन.	ग्रा	210	181	29	161	141	20	49	40	9	R	Manufacture of Jute, hemp and mesta textiles.
		ना	1,300	1,180	120	155	155	40	1,145	1,065	80	U	
		ए	1,510	1,361	149	316	256	60	1,194	1,105	89	T	
6	कापडाच्या वस्तूचे उत्पादन (पादत्राणे सोडून सर्व वापराच्या वस्तू.)	ग्रा	96,452	82,769	13,683	73,621	61,991	11,630	22,831	20,778	2,053	R	Manufacture of textile products (Including wearing apparel otherthan footwear)
		ना	1,22,227	1,11,601	10,626	33,580	28,112	5,468	88,647	83,489	5,158	U	
		ए	2,18,679	1,94,370	24,309	1,07,201	90,103	17,098	1,11,478	1,04,267	7,211	T	
7	लाकूड आणि लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर वगैरे यांचे उत्पादन.	ग्रा	1,06,922	93,240	13,682	84,969	71,926	13,043	21,953	21,314	1,639	R	Manufacture of wood and wood products furnitures and fixtures.
		ना	85,871	81,069	4,802	21,060	17,333	3,727	64,811	63,736	1,075	U	
		ए	1,92,793	1,74,309	18,484	1,06,029	89,259	16,770	86,764	85,050	1,714	T	

8	कागद, कागदाच्या वस्तू, मुद्रण, प्रकाशन आणि तत्सम उद्योग.	ग्रा	7,140	6,956	184	150	120	30	6,990	6,836	154	R	Manufacture of paper and paper products and printing, publishing & allied industries.
		ना	75,045	72,763	2,282	1,235	1,095	140	73,810	71,668	2,142	U	
		ए	82,185	79,719	2,466	1,385	1,215	170	80,800	78,504	2,296	T	
9	कातडी, कातडघाच्या आणि केसाळ कातडघाच्या वस्तूंचे उत्पादन (दुरुस्ती सोडून).	ग्रा	30,817	29,325	1,492	25,524	24,170	1,354	5,293	5,155	138	R	Manufacture of leather and leather and fur products (except repair).
		ना	24,266	23,266	1,000	8,046	7,621	425	16,220	15,645	575	U	
		ए	55,083	52,591	2,492	33,570	31,791	1,779	21,513	20,800	713	T	
10	रबर, प्लॅस्टीक, पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांच्या पदार्थांचे उत्पादन.	ग्रा	2,884	2,689	215	50	50	..	2,834	2,619	215	R	Manufacture of rubber, plastic, petroleum and coal products.
		ना	50,132	46,320	3,812	575	550	25	49,557	45,770	3,787	U	
		ए	53,016	48,989	4,027	625	600	25	52,391	48,389	4,002	T	
11	रसायने, रासायनिक पदार्थांचे उत्पादन (पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांचे उत्पादन सोडून)	ग्रा	18,560	18,279	281	284	232	52	18,276	18,047	229	R	Manufacture of chemicals and chemical products (except products of petroleum and coal).
		ना	1,18,313	1,08,149	10,164	695	635	60	1,17,618	1,07,514	10,104	U	
		ए	1,36,873	1,26,428	10,445	979	867	112	1,35,894	1,25,561	10,333	T	
12	अधातू खनिज पदार्थांचे उत्पादन	ग्रा	59,336	44,188	16,148	34,829	24,606	10,223	25,507	19,582	5,925	R	Manufacture of non-metallic mineral products.
		ना	53,896	43,241	9,655	6,191	4,275	1,916	46,705	38,966	7,739	U	
		ए	1,13,232	87,429	25,803	41,020	28,881	12,139	72,212	58,548	13,664	T	
13	मूलभूत धातू व मिश्रधातू यांचे उत्पादन.	ग्रा	6,524	6,303	221	673	541	132	5,851	5,762	89	R	Basic metal and alloys industries.
		ना	33,788	33,178	610	80	65	15	33,708	33,113	595	U	
		ए	40,312	39,481	831	753	606	147	39,559	38,875	684	T	
14	धातूंच्या वस्तू व सुटे भाग यांचे उत्पादन (यंत्रे व परिवहन सामुग्री सोडून).	ग्रा	4,225	32,369	1,856	24,725	23,273	1,452	9,500	9,096	404	R	Manufacture of metal products and parts except machinery and transport equipment.
		ना	88,320	85,750	2,570	7,995	7,530	465	80,325	78,220	2,105	U	
		ए	1,22,545	1,18,119	4,426	32,720	30,803	1,917	89,825	87,316	2,509	T	
15	यंत्र सामुग्री, यांत्रिक अवजारे आणि सुटे भाग यांचे उत्पादन (विद्युत यंत्र सामुग्री सोडून).	ग्रा	12,696	12,623	73	1,340	1,330	10	11,356	11,293	63	R	Manufacture of machinery, machine tools and parts except electrical machinery.
		ना	1,00,043	97,476	2,567	655	645	10	99,388	96,831	2,557	U	
		ए	1,12,739	1,10,099	2,640	1,995	1,975	20	1,10,744	1,08,124	2,620	T	
16	विद्युत यंत्र सामुग्री, साधने, उपकरणे, पुरवठा व सुटे भाग.	ग्रा	4,931	4,680	251	..	..	..	4,931	4,680	251	R	Manufacture of electrical machinery, apparatus, appliances and supplies and parts.
		ना	72,082	65,270	6,812	..	..	..	72,082	65,270	6,812	U	
		ए	77,013	69,950	7,063	..	..	..	77,013	69,950	7,063	T	
17	परिवहन सामुग्री व सुटे भाग यांचे उत्पादन.	ग्रा	4,569	4,539	30	560	40	20	4,009	3,999	10	R	Manufacture of transport equipment and parts.
		ना	69,041	67,821	1,220	395	395	..	68,646	67,426	1,220	U	
		ए	73,610	72,360	1,250	955	935	20	72,655	71,425	1,230	T	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. I.12 (2.5)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
18	इतर उत्पादक कारखाने	ग्रा	33,858	26,027	7,831	21,574	14,514	7,060	12,284	11,513	772	R	Other manufacturing industries.
		ना	75,164	68,854	6,310	12,422	11,014	1,408	62,742	57,840	4,902	U	
		ए	1,09,022	94,881	14,141	33,996	25,528	8,468	75,026	69,353	5,673	T	
19	दुरुस्ती	ग्रा	24,922	24,386	536	10,337	10,003	334	14,585	14,383	202	R	Repairs
		ना	98,527	97,757	770	6,605	6,415	190	91,922	91,342	580	U	
		ए	1,23,449	1,22,143	1,306	16,942	16,418	524	1,06,507	1,05,725	782	T	
	एकूण	ग्रा	**6,81,046**	**5,55,261**	**1,25,785**	**3,96,102**	**2,96,709**	**99,398**	**2,84,944**	**2,58,557**	**26,387**	R	**Total**
		ना	**17,14,187**	**15,73,796**	**1,40,391**	**1,67,225**	**1,27,703**	**39,517**	**15,46,962**	**14,46,088**	**1,00,874**	U	
		ए	**23,95,233**	**21,29,057**	**2,66,176**	**5,63,327**	**4,24,412**	**1,38,915**	**18,31,906**	**17,04,645**	**1,27,261**	T	

आधार: भारतीय जनगणना, १९७१, मालिका ११, भाग दोन-ब (दोन).

Source : Census of India 1971, Series 11, Part II-B (ii).

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1·13 (2.6)

बिगर घरगुती उद्योगधंदे, व्यापार, व्यवसाय किंवा सेवा हा प्रमुख व्यवसाय असणाऱ्यांचे लिंग व कामाच्या प्रकारानुसार व उद्योगधंद्यानुसार वर्गीकरण

Industrial classification by sex and class of workers of persons at work in non-household industry, trade, business, profession or services and main activity

जनगणना/Population Census 1971

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	ग्रामीण नागरी एकूण	काम करणाऱ्यांचा वर्ग/Class of workers: एकूण Total		मालक Employer		कामगार Employee		एकटा काम करणारा Single worker		कौटुंबिक कामगार Family worker		Rural Urban Total	District
			पुरुष Male	स्त्रिया Female	पुरुष Male	स्त्रिया Female	पुरुष Male	स्त्रिया Female	पुरुष Male	स्त्रिया Female	पुरुष Male	स्त्रिया Female		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	ग्रा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	R	Greater Bombay
		ना	19,76,190	1,87,136	1,19,509	3,721	16,10,662	1,66,092	2,15,795	15,024	30,224	2,299	U	
		ए	19,76,190	1,87,136	1,19,509	3,721	16,10,662	1,66,092	2,15,795	15,024	30,224	2,299	T	
2	ठाणे	ग्रा	1,16,869	11,887	4,809	603	91,638	8,604	14,825	1,997	5,597	683	R	Thane
		ना	2,32,062	22,638	15,615	274	1,88,719	18,905	22,328	1,888	5,400	1,571	U	
		ए	3,48,931	34,525	20,424	877	2,80,357	27,509	37,153	3,885	10,997	2,254	T	
3	रायगड	ग्रा	58,188	8,050	2,692	130	39,814	3,591	11,481	2,786	4,201	1,543	R	Raigad
		ना	34,157	5,020	2,462	65	23,720	3,305	5,184	777	2,791	873	U	
		ए	92,345	13,070	5,154	195	63,534	6,896	16,665	3,563	6,992	2,416	T	
4	रत्नागिरी	ग्रा	77,563	11,737	3,849	320	53,016	5,853	16,004	3,061	4,694	2,503	R	Ratnagiri
		ना	30,269	5,291	2,210	80	20,677	3,314	5,462	1,004	1,920	893	U	
		ए	1,07,832	17,028	6,059	400	73,693	9,167	21,466	4,065	6,614	3,396	T	
5	नाशिक	ग्रा	66,244	8,539	2,209	172	44,929	5,756	13,475	1,529	5,631	1,082	R	Nashik
		ना	1,36,751	19,318	10,536	370	1,02,542	14,447	19,003	3,688	4,670	813	U	
		ए	2,02,995	27,857	12,745	542	1,47,471	20,203	32,478	5,217	10,301	1,895	T	
6	धुळे	ग्रा	39,932	3,552	3,319	71	22,637	1,852	10,432	836	3,544	793	R	Dhule
		ना	50,559	5,533	4,015	160	33,361	3,889	10,438	1,109	2,745	375	U	
		ए	90,491	9,085	7,334	231	55,998	5,741	20,870	1,945	6,289	1,168	T	
7	जळगाव	ग्रा	56,239	5,067	1,786	131	33,396	2,318	17,416	1,913	3,641	705	R	Jalgaon
		ना	84,058	5,914	5,805	90	58,356	4,399	15,752	1,075	4,145	350	U	
		ए	1,40,297	10,981	7,591	221	91,752	6,717	33,168	2,988	7,786	1,055	T	
8	अहमदनगर	ग्रा	83,999	11,645	3,166	170	54,239	7,538	20,414	2,585	6,180	1,352	R	Ahmadnagar
		ना	55,271	8,058	4,470	90	39,246	6,440	9,015	1,154	2,540	374	U	
		ए	1,39,270	19,703	7,636	260	93,485	13,978	29,429	3,739	8,720	1,726	T	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
9	पुणे	ग्रा	96,114	8,564	3,279	260	68,055	4,548	18,113	2,035	6,667	1,721	R	Pune
		ना	3,27,339	40,423	19,455	780	2,63,143	32,994	36,136	5,514	8,605	1,135	U	
		ए	4,23,453	48,987	22,734	1,040	3,31,198	37,542	54,249	7,549	15,272	2,856	T	
10	सातारा	ग्रा	68,765	6,389	1,649	90	47,006	3,472	15,173	1,661	4,937	1,166	R	Satara
		ना	41,589	4,802	2,605	55	29,177	3,411	7,499	1,102	2,308	234	U	
		ए	1,10,354	11,191	4,254	145	76,183	6,883	22,672	2,763	7,245	1,400	T	
11	सांगली	ग्रा	54,473	3,917	1,564	40	34,265	1,837	12,504	1,075	6,140	965	R	Sangli
		ना	51,179	4,440	3,390	85	32,449	3,208	12,080	894	3,260	253	U	
		ए	1,05,652	8,357	4,954	125	66,714	5,045	24,584	1,969	9,400	1,218	T	
12	सोलापूर	ग्रा	66,271	5,497	2,172	215	36,805	2,485	18,728	1,537	8,566	1,260	R	Solapur
		ना	1,20,351	20,729	8,674	255	89,165	17,595	18,132	2,370	4,380	509	U	
		ए	1,86,622	26,226	10,846	470	1,25,970	20,080	36,860	3,907	12,946	1,769	T	
13	कोल्हापूर	ग्रा	65,170	3,427	2,678	99	44,303	1,679	12,786	817	5,403	832	R	Kolhapur
		ना	91,762	6,950	8,228	175	64,980	5,384	14,339	1,061	4,215	330	U	
		ए	1,56,932	10,377	10,906	274	1,09,283	7,063	27,125	1,878	9,618	1,162	T	
14	औरंगाबाद	ग्रा	47,622	6,575	2,409	120	25,490	3,503	16,419	2,341	3,304	611	R	Aurangabad
		ना	66,787	6,912	5,105	70	46,252	5,198	14,095	1,524	1,335	120	U	
		ए	1,14,409	13,487	7,514	190	71,742	8,701	30,514	3,865	4,639	731	T	
15	परभणी	ग्रा	33,526	2,877	1,080	22	17,767	1,864	11,180	807	3,499	184	R	Parbhani
		ना	41,402	3,488	3,220	45	25,237	2,283	11,250	945	1,695	215	U	
		ए	74,928	6,365	4,300	67	43,004	4,147	22,430	1,752	5,194	399	T	
16	बीड	ग्रा	28,835	2,397	949	47	15,603	752	9,678	1,270	2,605	328	R	Beed
		ना	24,644	2,227	2,080	50	15,194	1,370	6,465	621	905	186	U	
		ए	53,479	4,624	3,029	97	30,797	2,122	16,143	1,891	3,510	514	T	
17	नांदेड	ग्रा	38,400	3,060	2,210	124	19,042	954	14,348	1,248	2,800	734	R	Nanded
		ना	42,505	3,262	4,040	84	28,365	2,331	8,560	675	1,540	172	U	
		ए	80,905	6,322	6,250	208	47,407	3,285	22,908	1,923	4,340	906	T	
18	उस्मानाबाद	ग्रा	50,380	3,077	2,390	144	25,383	1,410	18,266	939	4,341	584	R	Osmanabad
		ना	37,937	3,016	3,760	90	24,331	2,216	9,016	655	830	55	U	
		ए	88,317	6,093	6,150	234	49,714	3,626	27,282	1,594	5,171	639	T	
19	बुलढाणा	ग्रा	29,157	2,035	671	9	16,046	939	10,200	679	2,240	408	R	Buldana
		ना	33,645	2,380	2,504	50	19,499	1,662	9,457	493	2,185	175	U	
		ए	62,802	4,415	3,175	59	35,545	2,601	19,657	1,172	4,425	583	T	

20	अकोला	ग्रा	32,904	2,989	1,399	10	20,479	1,813	9,848	970	1,178	196	R	Akola
		ना	60,688	4,618	3,850	75	36,520	3,562	17,098	760	3,220	221	U	
		ए	93,592	7,607	5,249	85	56,999	5,375	26,946	1,730	4,398	417	T	
21	अमरावती	ग्रा	34,086	3,185	1,570	72	18,672	1,871	11,794	796	2,050	446	R	Amravati
		ना	70,911	6,398	4,165	70	41,698	4,723	21,218	1,260	3,830	345	U	
		ए	1,04,997	9,583	5,735	142	60,370	6,594	33,012	2,056	5,880	791	T	
22	यवतमाल	ग्रा	36,990	3,843	935	75	19,198	1,953	14,448	1,072	2,409	743	R	Yavatmal
		ना	35,299	3,987	2,600	30	21,368	2,750	9,331	1,012	2,000	195	U	
		ए	72,289	7,830	3,535	105	40,566	4,703	23,779	2,084	4,409	938	T	
23	वर्धा	ग्रा	23,395	2,464	689	30	13,779	1,316	7,376	722	1,551	396	R	Wardha
		ना	34,781	3,585	1,845	70	24,155	2,380	7,491	1,010	1,290	125	U	
		ए	58,176	6,049	2,534	100	37,934	3,696	14,867	1,732	2,841	521	T	
24	नागपूर	ग्रा	48,126	8,206	870	40	30,640	5,439	13,644	2,077	2,972	650	R	Nagpur
		ना	2,09,495	28,418	11,865	280	1,48,137	20,663	43,878	6,464	5,615	1,011	U	
		ए	2,57,621	36,624	12,735	320	1,78,777	26,102	57,522	8,541	8,587	1,661	T	
25	भंडारा	ग्रा	59,680	13,320	1,280	30	33,894	9,474	19,293	2,528	5,213	1,288	R	Bhandara
		ना	32,477	4,638	2,060	30	19,338	2,789	10,004	1,629	1,075	190	U	
		ए	92,157	17,958	3,340	60	53,232	12,263	29,297	4,157	6,288	1,478	T	
26	चंद्रपूर	ग्रा	61,798	7,671	1,950	120	33,072	3,334	21,443	3,248	5,327	969	R	Chandrapur
		ना	36,320	4,134	1,575	30	27,125	2,892	6,505	991	1,115	221	U	
		ए	98,118	11,805	3,531	150	60,197	6,226	27,948	4,239	6,442	1,190	T	
	महाराष्ट्र राज्य	ग्रा	**13,74,726**	**1,49,970**	**51,580**	**3,144**	**8,59,168**	**84,155**	**3,59,288**	**40,529**	**1,04,690**	**22,142**	R	**Maharashtra State**
		ना	**39,58,428**	**4,13,315**	**2,55,643**	**7,174**	**30,33,416**	**3,38,202**	**5,65,531**	**54,699**	**1,03,838**	**13,240**	U	
		ए	**53,33,154**	**5,63,285**	**3,07,223**	**10,318**	**38,92,584**	**4,22,357**	**9,24,819**	**95,228**	**2,08,528**	**35,382**	T	

आधार : भारतीय जनगणना, १९७१, मालिका ११, भाग दोन-ब (दोन)
Source : Census of India 1971, Series 11, Part II-B (ii).

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/

तक्ता क्रमांक/

कामे करणाऱ्या व काम न करणाऱ्या स्त्रियांचे प्रमुख व्यवसाय व वयोगटानुसार वर्गीकरण/

जनगणना/

वयोगट Age-group	ग्रामीण नागरी एकूण	एकूण लोकसंख्या Total population	एकूण काम करणारे Total workers	काम करणाऱ्यांचा वर्ग/ शेतकरी Cultivators	शेतमजूर Agricultural labourers	पशुसंवर्धन, जंगलकाम, मच्छीमारी, शिकार, मळे, फळबाग आणि अनुषंगिक व्यवसाय Livestock, forestry, fishing, hunting and plantations, orchards and allied activities	खाणकाम आणि दगडखाणकाम Mining and quarrying
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
0—14	ग्रा	73,49,542	3,60,910	98,485	2,40,677	5,429	432
	ना	28,31,413	20,432	476	6,603	313	119
	ए	1,01,80,955	3,81,342	98,961	2,47,280	5,742	551
15—19	ग्रा	12,71,351	4,53,358	1,70,711	2,56,473	2,231	719
	ना	6,71,278	45,729	1,285	9,727	657	234
	ए	19,42,629	4,99,087	1,71,996	2,66,200	2,888	953
20—24	ग्रा	13,11,902	5,25,721	2,02,365	2,87,344	2,177	957
	ना	6,96,225	87,145	1,813	11,042	799	310
	ए	20,08,127	6,12,866	2,04,178	2,98,386	2,976	1,267
25—29	ग्रा	13,36,695	5,77,294	2,22,185	3,16,876	2,442	1,161
	ना	6,16,011	85,924	2,027	13,125	893	398
	ए	19,52,706	6,53,218	2,24,212	3,30,001	3,335	1,559
30—39	ग्रा	22,25,480	10,15,056	3,96,111	5,59,547	4,498	1,814
	ना	9,51,684	1,53,935	5,097	28,635	1,640	1,008
	ए	31,77,164	11,68,991	4,01,208	5,88,182	6,138	2,822
40—49	ग्रा	15,96,829	7,14,197	2,87,581	3,87,792	3,239	963
	ना	6,05,544	1,11,954	5,089	24,119	1,303	710
	ए	22,02,373	8,26,151	2,92,670	4,11,911	4,542	1,673
50—59	ग्रा	10,31,589	3,66,296	1,46,296	2,01,345	1,742	368
	ना	3,55,395	56,138	3,496	13,374	701	320
	ए	13,86,984	4,22,434	1,49,792	2,14,719	2,443	688
60 आणि त्याहून अधिक/and above.	ग्रा	10,93,023	1,86,006	71,921	1,03,793	1,085	128
	ना	3,48,418	26,882	2,436	7,015	327	125
	ए	14,41,441	2,12,888	74,357	1,10,808	1,412	253
वय दिले नाही/Age not specified.	ग्रा	2,593	199	75	92	3	..
	ना	912	71	2	17	..	..
	ए	3,505	270	77	109	3	..
एकूण/Total ..	ग्रा	1,72,19,004	41,99,037	15,95,730	23,53,939	22,846	6,542
	ना	70,76,880	5,88,210	21,721	1,13,657	6,633	3,224
	ए	2,42,95,884	47,87,247	16,17,451	24,67,596	29,479	9,766

आधार:ए.—भारतीय जनगणना, १९७१, मालिका १९, भाग दोन-ब (दोन).

AREA AND POPULATION

TABLE No. 1·14 (2·7)

Female workers and non-workers according to main activity classified by age-groups

Population Census 1971

Class of workers							
वस्तु निर्माण प्रक्रिया, सेवा व दुरुस्तीचे उद्योग धंदे Manufacturing, processing, servicing and repairs		बांधकाम Construction	व्यापार व वाणिज्य Trade and commerce	वाहतूक, साठवण, आणि दळणवळण Transport, storage and communications	इतर कामे Other services	काम न करणारे Non-workers	Rural Urban Total
(a) घरगुती उद्योगधंदे Household industry	(b) घरगुती उद्योगधंदयां व्यतिरिक्त इतर उद्योगधंदे Other than household industry						
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)
8,541	2,232	1,460	552	197	2,905	69,88,632	Rural
1,841	3,397	857	605	325	5,896	28,10,981	Urban
10,382	5,629	2,317	1,157	522	8,801	97,99,613	Total
12,588	3,717	2,193	1,208	308	3,210	8,17,993	Rural
4,100	11,856	1,734	2,744	1,172	12,220	6,25,549	Urban
16,688	15,573	3,927	3,952	1,480	15,430	14,43,542	Total
13,524	4,310	2,832	1,559	477	10,176	7,86,181	Rural
5,308	19,334	2,723	7,883	3,900	34,033	6,09,080	Urban
18,832	23,644	5,555	9,442	4,377	44,209	13,95,261	Total
14,239	4,095	2,861	2,073	490	10,872	7,59,401	Rural
5,470	15,312	2,634	7,324	3,997	34,744	5,30,087	Urban
19,709	19,407	5,495	9,397	4,487	45,616	12,89,488	Total
23,676	6,305	4,028	5,001	633	13,443	12,10,424	Rural
10,383	24,722	4,491	13,439	6,160	58,360	7,97,749	Urban
34,059	31,027	8,519	18,440	6,793	71,803	20,08,173	Total
15,886	3,471	2,103	4,851	389	7,922	8,82,632	Rural
7,170	16,404	2,726	11,491	3,448	39,494	4,93,590	Urban
23,056	19,875	4,829	16,342	3,837	47,416	13,76,222	Total
7,127	1,581	868	2,903	166	3,900	6,65,293	Rural
3,357	7,227	1,089	6,676	1,401	18,497	2,99,257	Urban
10,484	8,808	1,957	9,579	1,567	22,397	9,64,550	Total
3,803	675	296	1,966	72	2,267	9,07,017	Rural
1,887	2,613	410	4,084	597	7,388	3,21,536	Urban
5,690	3,288	706	6,050	669	9,655	12,28,553	Total
14	1	..	3	..	11	2,394	Rural
1	9	..	10	3	29	841	Urban
15	10	..	13	3	40	3,235	Total
99,398	**26,387**	**16,641**	**20,116**	**2,732**	**54,706**	**1,30,19,967**	**Rural**
39,517	**1,00,874**	**16,664**	**54,256**	**21,003**	**2,10,661**	**64,88,670**	**Urban**
1,38,915	**1,27,261**	**33,305**	**74,372**	**23,735**	**2,65,367**	**1,95,08,637**	**Total**

Source : Census of India, 1971, Series 11, Part II-B (ii).

1. क्षेत्रफळे आणि लोकसंख्या/

तक्ता क्रमांक/

काम करणाऱ्या व काम न करणाऱ्या स्त्रियांचे प्रमुख व्यवसाय व वैवाहिक स्थितीनुसार वर्गीकरण/

जनगणना/

वैवाहिक स्थिती	ग्रामीण नागरी एकूण	एकूण लोकसंख्या Total population	एकूण काम करणारे Total workers	काम करणाऱ्यांचा वर्ग/ शेतकरी Cultivators	शेतमजूर Agricultural labourers	पशु संवर्धन, जंगलकाम, मच्छिमारी, शिकार, मळे, फळबागा वगैरे Livestock, forestry, fishing, hunting and plantations orchards and allied activities	खाणकाम आणि दगड खाणकाम Mining and quarrying	वस्तू निर्माण, प्रक्रिया, सेवा व दुरुस्तीचे उद्योगधंदे Manufacturing, processing, servicing and repairs (a) घरगुती उद्योगधंदे Household industry	(b) घरगुती उद्योगधंद्या-व्यतिरिक्त इतर उद्योगधंदे Other than household Industry
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1. अविवाहित	ग्रा	76,98,645	4,58,479	1,40,325	2,79,582	6,609	685	13,201	4,189
	ना	34,65,752	1,13,702	981	9,578	1,122	302	4,457	26,498
	ए	1,11,64,397	5,72,181	1,41,306	2,89,160	7,731	987	17,658	30,687
2. विवाहित*	ग्रा	77,47,236	31,64,054	12,52,055	17,37,468	13,396	5,299	74,027	18,922
	ना	30,12,998	3,52,461	14,438	78,326	4,156	2,126	28,518	56,678
	ए	1,07,60,234	35,16,515	12,66,493	18,15,794	17,552	7,425	1,02,545	75,600
3. विधवा*	ग्रा	16,88,149	5,29,022	1,94,663	3,02,077	2,631	500	10,736	2,852
	ना	5,71,543	1,12,151	6,142	23,228	1,254	731	6,062	16,077
	ए	22,59,692	6,41,173	2,00,805	3,25,305	3,885	1,231	16,798	18,929
4. घटस्फोटिता* किंवा अलग रहाणाऱ्या	ग्रा	79,994	46,343	8,317	34,143	190	58	1,424	414
	ना	24,711	9,656	130	2,520	96	60	465	1,596
	ए	1,04,705	55,999	8,467	36,663	286	118	1,889	2,010
5. अनुल्लेखित वैवाहिक स्थिती* ..	ग्रा	4,980	1,139	370	669	20	..	10	10
	ना	1,876	240	10	5	5	5	15	25
	ए	6,856	1,379	380	674	25	5	25	35
एकूण ..	ग्रा	1,72,19,004	41,99,037	15,95,730	23,53,939	22,846	6,542	99,398	26,387
	ना	70,76,880	5,88,210	21,721	1,13,657	6,633	3,224	39,517	1,00,874
	ए	2,42,95,884	47,87,247	16,17,451	24,67,596	29,479	9,766	1,38,915	1,27,261

*० ते ९ या वयोगटातील व्यक्ती सोडून./

आधार.—भारतीय जनगणना, १९७१, मालिका ११, भाग- दोन-ब (दोन).

TABLE No. 1·15 (2:8)

Female workers and non-workers according to main activity classified by marital status

Population Census, 1971

Class of workers

बांधकाम Construction	व्यापार आणि वाणिज्य Trade and commerce	वाहतूक, साठवण आणि दळणवळण Transport, storage and communications	इतर कामे Other services	काम व करणारे Non-workers	Rural Urban Total	Marital status
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)	(1)
2,147	1,495	467	9,779	72,40,166	Rural	Never married
1,847	10,427	4,683	53,807	33,52,050	Urban	
3,994	11,922	5,150	63,586	1,05,92,216	Total	
13,174	12,002	1,882	35,829	45,83,182	Rural	Married*
11,840	28,768	12,560	1,15,051	26,60,537	Urban	
25,014	40,770	14,442	1,50,880	72,43,719	Total	
1,180	6,096	297	7,990	11,59,127	Rural	Widowed*
2,707	14,182	3,460	38,308	4,59,392	Urban	
3,887	20,278	3,757	46,298	16,18,519	Total	
140	523	86	1,048	33,651	Rural	Divorced* or separated
270	864	280	3,355	15,055	Urban	
410	1,387	366	4,403	48,706	Total	
..	..	..	60	3,841	Rural	Unspecified status*
..	15	20	140	1,636	Urban	
..	15	20	200	5,477	Total	
16,641	20,116	2,722	54,706	1,30,10,967	Rural	Total
16,664	54,256	21,003	2,10,661	64,88,670	Urban	
33,305	74,372	23,735	2,65,367	1,95,08,637	Total	

Excluding figures for the age group of 0—5.

Source.—Census of India, 1971, Series 11, Part II-B (ii).

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1·16 (2·9)

काम न करणाऱ्या व्यक्तींचे व्यवसायप्रकार व लिंग यानुसार वर्गीकरण
Persons not at work classified by type of activity and sex

जनगणना/Population Census 1971

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पुरुष स्त्रिया एकूण	विद्यार्थी Students	घरकाम करणारे Household duties	अवलंबून असणारे व बालके Dependents and infants	सेवानिवृत्त, व्याजावर, भाडथावर उपजिविका करणारे व स्वतःचे उत्पन्न असणाऱ्या व्यक्ति Retired, rentier and persons of independent means	भिकारी, भटके इत्यादी Beggars, vagrants, etc.	शिक्षार्थ, मानसिक आजाराच्या व धर्मार्थ संस्थांमध्ये राहणाऱ्या व्यक्ती Inmates of penal, mental and charitable institutions	इतर Others	एकूण Total	Male Female Total	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	पु	7,11,048	9,624	5,66,941	63,359	7,480	3,289	1,10,909	14,72,650	M	Greater Bombay
		स्त्री	5,46,220	11,26,642	5,98,929	4,903	7,509	1,546	14,078	22,99,827	F	
		ए	12,57,268	11,36,266	11,65,870	68,262	14,989	4,835	1,24,987	37,72,477	T	
2	ठाणे	पु	1,95,856	16,414	3,02,702	8,267	2,476	2,123	23,699	5,51,637	M	Thane
		स्त्री	1 23,744	4,15,140	3,32,036	1,095	1,220	965	2,255	8,76,455	F	
		ए	3,19,600	4,31,554	6,34,738	9,362	3,696	3,088	25,954	14,27,992	T	
3	रायगड	पु	1,17,074	7,408	1,76,588	2,443	350	90	9,413	3,13,366	M	Raigad
		स्त्री	66,198	2,25,208	2,02,926	760	320	5	1,045	4,96,462	F	
		ए	1,83,272	2,32,616	3,79,514	3,203	670	95	10,458	8,09,828	T	
4	रत्नागिरी	पु	2,20,725	11,810	2,46,856	6,251	994	545	13,620	5,00,801	M	Ratnagiri
		स्त्री	1,41,495	3,61,094	2,86,665	940	780	130	1,504	7,92,608	F	
		ए	3,62,220	3,72,904	5,33,521	7,191	1,774	675	15,124	12,93,409	T	
5	नाशिक	पु	2,31,908	7,535	3,36,231	4,391	1,452	2,276	11,864	5,95,657	M	Nashik
		स्त्री	1,21,066	3,83,153	3,69,258	915	770	35	450	8,75,647	F	
		ए	3,52,974	3 90,688	7,05 489	5,306	2,222	2,311	12,314	14,71,304	T	
6	धुळे	पु	1,48,238	7,333	2,50,528	1,837	1,135	170	6,213	4,15,504	M	Dhule
		स्त्री	71,608	3,08,308	2,70,303	875	662	35	195	6,51,986	F	
		ए	2,19,896	3,15,641	5,20,831	2,712	1,797	205	6,408	10,67,490	T	
7	जळगाव	पु	2,53,199	3,845	2,78,528	4,127	1,861	185	11,881	5,53,626	M	Jalgaon
		स्त्री	1.37,775	3,61,944	3,01,043	901	1,025	80	315	8,03,083	F	
		ए	3,90 974	3,65,789	5,79,571	5,028	2 886	265	12,196	13,56,709	T	

8	अहमदनगर	.. ..	पु	2,43,775	6,801	3,03,272	4,000	2,793	1,696	7,648	5,69,985	M	Ahmadnagar
			स्त्री	1,06,591	4,29,658	3,54,550	1,862	1,400	25	1,200	8,95,286	F	
			ए	3,50,366	4,36,459	6,57,822	5,862	4,193	1,721	8,848	14,65,271	T	
9	पुणें	.. ..	पु	3,61,109	7,483	4,10,772	16,927	3,127	3,464	29,136	8,32,018	M	Pune
			स्त्री	2,00,899	6,48,649	4,51,125	3,211	2,655	665	2,385	13,09,589	F	
			ए	5,62,008	6,56,132	8,61,897	20,138	5,782	4,129	31,521	21,41,607	T	
10	सातारा	.. ..	पु	2,10,670	2,670	2,26,723	3,114	1,681	380	7,468	4,52,706	M	Satara
			स्त्री	96,729	3,76,415	2,57,751	610	1,270	150	415	7,33,340	F	
			ए	3,07,399	3,79,085	4,84,474	3,724	2,951	530	7,883	11,86,046	T	
11	सांगली	.. ..	पु	1,71,594	2,275	2,05,716	3,067	1,828	395	6,924	3,91,799	M	Sangli
			स्त्री	79,776	3,78,562	2,08,549	580	1,405	50	401	6,69,323	F	
			ए	2,51,370	3,80,837	4,14,265	3,647	3,233	445	7,325	10,61,122	T	
12	सोलापूर	.. ..	पु	2,17,615	3,214	3,18,333	5,968	3,320	505	16,863	5,65,818	M	Solapur
			स्त्री	96,928	4,77,432	3,49,489	2,135	2,025	100	650	9,28,759	F	
			ए	3,14,543	4,80,646	6,67,822	8,103	5,345	605	17,513	14,94,577	T	
13	कोल्हापूर	.. ..	पु	2,06,090	4,547	2,79,938	4,163	1,749	696	10,099	5,07,282	M	Kolhapur
			स्त्री	87,772	4,43,682	3,10,220	1,095	1,275	150	254	8,44,448	F	
			ए	2,93,862	4,48,229	5,90,158	5,258	3,024	846	10,353	13,51,730	T	
14	औरंगाबाद	.. ..	पु	1,71,143	4,400	2,98,621	2,820	2,084	974	6,307	4,86,349	M	Aurangabad
			स्त्री	50,906	3,59,268	3,41,125	1,400	925	50	306	7,53,980	F	
			ए	2,22,049	3,63,668	6,39,746	4,220	3,009	1,024	6,613	12,40,329	T	
15	परभणी	.. ..	पु	1,05,542	3,990	2,33,225	1,246	3,356	325	5,354	3,53,038	M	Parbhani
			स्त्री	30,978	2,97,863	2,59,772	595	681	..	130	5,90,019	F	
			ए	1,36,520	3,01,853	4,92,997	1,841	4,037	325	5,484	9,43,057	T	
16	बीड	.. ..	पु	1,11,432	3,468	1,94,082	1,683	1,719	40	3,162	3,15,586	M	Beed
			स्त्री	29,314	2,63,552	2,22,335	1,535	495	..	165	5,17,396	F	
			ए	1,40,746	2,67,020	4,16,417	3,218	2,214	40	3,327	8,32,982	T	
17	नांदेड	.. ..	पु	1,03,895	4,286	2,18,092	1,310	1,347	530	6,226	3,35,686	M	Nanded
			स्त्री	27,518	2,90,473	2,44,782	865	510	30	345	5,64,523	F	
			ए	1,31,413	2,94,759	4,62,874	2,175	1,857	560	6,571	9,00,209	T	
18	उस्मानाबाद	.. ..	पु	1,81,814	2,061	2,80,407	1,665	1,866	70	6,744	4,74,627	M	Osmanabad
			स्त्री	56,127	4,07,622	3,15,138	1,160	705	70	390	7,81,212	F	
			ए	2,37,941	4,09,683	5,95,545	2,825	2,571	140	7,134	12,55,839	T	
19	बुलढाणा	.. ..	पु	1,19,214	1,399	1,76,378	1,108	2,930	389	5,467	3,06,885	M	Buldana
			स्त्री	53,004	1,79,322	1,91,921	190	950	..	510	4,25,897	F	
			ए	1,72,218	1,80,721	3,68,299	1,298	3,880	389	5,977	7,32,782	T	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1·16 (2.9)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(3)	(2)
20	अकोला	पु	1,44,999	2,463	2,10,785	1,319	2,600	626	7,264	3,70,056	M	Akola
		स्त्री	77,049	2,25,230	2,26,756	225	1,520	20	480	5,31,280	F	
		ए	2,22,048	2,27,693	4,37,541	1,544	4,120	646	7,744	9,01,336	T	
21	अमरावती	पु	1,57,110	3,511	2,09,405	1,818	1,848	918	9,640	3,84,250	M	Amravati
		स्त्री	1,01,525	2,39,359	2,20,723	335	1,275	250	585	5,64,052	F	
		ए	2,58,635	2,42,870	4,30,128	2,153	3,123	1,163	10,225	9,48,302	T	
22	यवतमाळ	पु	1,08,013	2,162	2,13,368	1,376	2,024	95	6,015	3,33,053	M	Yavatmal
		स्त्री	54,669	1,99,543	2,32,098	285	815	..	180	4,87,590	F	
		ए	1,62,682	2,01,705	4,45,466	1,661	2,839	95	6,195	8,20,643	T	
23	वर्धा	पु	82,916	930	99,207	1,401	1,475	30	6,963	1,92,922	M	Wardha
		स्त्री	48,769	1,17,180	1,14,211	355	960	40	290	2,81,805	F	
		ए	1,31,685	1,18,11	2,13,418	1,756	2,435	70	7,253	4,74,727	T	
24	नागपूर	पु	2,17,918	2,976	2,51,210	7,208	2,466	1,490	22,134	5,05,402	M	Nagpur
		स्त्री	1,41,388	3,33,455	2,68,707	985	1,260	690	1,525	7,48,010	F	
		ए	3,59,306	3,36,431	5,19,917	8,193	3,726	2,180	23,659	12,53,412	T	
25	भंडारा	पु	1,33,785	5,256	2,09,824	775	1,362	230	7,846	3,59,078	M	Bhandara
		स्त्री	63,784	1,73,407	2,44,765	605	826	190	480	4,84,057	F	
		ए	1,97,569	1,78,663	4,54,589	1,380	2,188	420	8,326	8,43,135	T	
26	चंद्रपूर	पु	1,09,149	5,402	2,47,811	1,427	2,230	390	7,229	3,73,638	M	Chandrapur
		स्त्री	49,969	2,74,520	2,74,949	560	1,740	35	230	6,02,003	F	
		ए	1,59,118	2,79,922	5,22,760	1,987	3,970	425	7,459	9,75,641	T	
	महाराष्ट्र राज्य	पु	50,35,831	1,33,263	67,45,543	1,53,070	57,553	21,921	3,66,088	1,25,13,319	M	Maharashtra State
		स्त्री	26,61,801	92,96,681	74,50,126	28,977	34,978	5,311	30,763	1,95,08,637	F	
		ए	76,97,632	94,29,944	1,41,95,669	1,82,047	92,531	27,232	3,96,851	3,20,21,956	T	

आधार : भारतीय जनगणना, १९७१, मालिका ११, भाग २-ब (२).

Source : Census of India, 1971, Series 11, Part II-B (ii).

2. पर्यावरण सांख्यिकी

२.१ निरनिराळचा केन्द्रातील तपमान, सापेक्ष सरासरी पावसाचे दिवस व पाऊस आणि विभिन्न केन्द्रात पडलेला पाऊस याबाबत माहिती पुढील तक्त्यात दिली आहे.

२.२ ज्या केंद्रांकरिता माहिती देण्यात आली आहे ती केंद्रे सर्वसाधारण जिल्ह्यातील तालुक्याची किंवा जिल्हा मुख्यालयाची ठिकाणे आहेत. सरासरी किंवा सर्वसाधारण पावसाची आकडेवारी ही कमीतकमी पांच वर्ष किंवा जास्तीत जास्त ऐंशी वर्षाच्या प्रत्यक्ष पडलेल्या पावसाच्या आकडेवारीवरून काढली आहे. जर एखाद्या दिवसाच्या चोवीस तासात पर्जन्य मापक यंत्रावर पडलेल्या पावसाची नोंद कमीतकमी २.५ मि. मि. झाली असेल तर तो दिवस पावसाचा दिवस समजण्यात येतो.

2. ENVIRONMENT STATISTICS

2.1 Data on temperature and relative humidity at various centres, normal number of rainy days and rainfall and actual rainfall at various centres are presented in the following tables.

2.2 The Centres for which data is presented are generally the tahsil or district headquarters in the districts. The figures of average rainfall are worked out on the basis of actual figures for the periods ranging from a minimum of five years to a maximum of eighty years. A day was treated as a rainy day if during the twenty-four hours, the rainguage recorded a minimum of 2·5 mm. of rainfall.

2. पर्यावरण सांख्यिकी/ENVIRONMENT STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.1-A (3.1)

महाराष्ट्रातील निरनिराळ्या केंद्रातील तपमान

Temperature at different centres in Maharashtra State

(1982)

(सेल्सिअस् डिग्रीमध्ये/In degree celcius)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्र	कमाल तपमान Maximum temperature	महिना Month	किमान तपमान Minimum temperature	महिना Month	Centre
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	कुलाबा (बृहन्मुंबई)	37.2	नोव्हेंबर/November	16.3	मार्च/March	Colaba (Greater Bombay)
2	सांताक्रूझ (बृहन्मुंबई)	40.2	मार्च/March	13.6	डिसेंबर/December	Santacruz (Greater Bombay)
3	डहाणू (ठाणे)	40.5	मार्च/March	14.8	मार्च/March	Dahanu (Thane)
4	अलिबाग (रायगड)	38.4	मार्च/March	14.4	डिसेंबर/December	Alibag (Raigad)
5	भीरा (रायगड)	43.5	एप्रिल/April	14.4	डिसेंबर/December	Bhira (Raigad)
6	हर्णे (रत्नागिरी)	34.0	ऑक्टोबर/October	N. A.	N. A.	Harnai (Ratnagiri)
7	रत्नागिरी	40.6	मार्च/March	17.5	मार्च/March	Ratnagiri
8	देवगड (रत्नागिरी)	37.8	मे/May	14.5	डिसेंबर/December	Devgad (Ratnagiri)
9	मालेगांव (नाशिक)	42.6	मे/May	6.4	डिसेंबर/December	Malegaon (Nashik)
10	ओझर (नाशिक)	40.1	मे/May	6.2	डिसेंबर/December	Ozar (Nashik)
11	नंदुरबार (धुळे)	42.6	मार्च/March	13.5	मार्च/March	Nandurbar (Dhule)
12	जळगांव	43.7	मे/May	8.0	डिसेंबर/December	Jalgaon
13	अहमदनगर	39.5	ऑगष्ट/August	10.0	डिसेंबर/December	Ahmadnagar
14	पुणे	40.0	एप्रिल/April	8.4	डिसेंबर/December	Pune
15	लोहगाव (पुणे)	40.2	मार्च/March	8.1	मार्च/March	Lohgaon (Pune)
16	वानोरी (अेएफएमसी, पुणे)	40.6	मे/May	11.1	डिसेंबर/December	Wanori (AFMC, Pune)
17	बारामती (पुणे)	40.2	एप्रिल/April	10.4	डिसेंबर/December	Baramati (Pune)
18	महाबळेश्वर (सातारा)	34.2	मार्च/March	7.2	जानेवारी/January	Mahabaleshwar (Satara)
19	सांगली	39.9	मार्च/March	11.6	डिसेंबर/December	Sangli
20	जेऊर (सोलापूर)	43·0	मे/May	10.2	डिसेंबर/December	Jeur (Solapur)
21	सोलापूर	41.6	एप्रिल/April	13.2	डिसेंबर/December	Solapur
22	कोल्हापूर	40.2	एप्रिल/April	12.9	डिसेंबर/December	Kolhapur
23	औरंगाबाद	40.6	मे/May	11.0	डिसेंबर/December	Aurangabad
24	चिखलठाणा (औरंगाबाद)	39.7	मे/May	8.3	डिसेंबर/December	Chikhalthana (Aurangabad).
25	परभणी	42.0	जून/June	13.2	जानेवारी/January	Parbhani
26	बीड	42.0	मे/May	9.9	जानेवारी/January	Beed
27	नांदेड	42.2	एप्रिल/April	6.5	डिसेंबर/December	Nanded
28	उस्मानाबाद	43.3	मार्च/March	10.4	डिसेंबर/December	Osmanabad
29	बुलढाणा	39.8	मे/May	12.2	डिसेंबर/December	Buldana
30	अकोला (विमानतळ)	44.5	मे/May	9.0	डिसेंबर/December	Akola (Airport)
31	अकोला (शहर)	43.1	मे/May	10.2	डिसेंबर/December	Akola (City)
32	अमरावती	42.4	जून/June	14.0	डिसेंबर/December	Amravati
33	यवतमाळ	43.1	जून/June	12.0	डिसेंबर/December	Yavatmal
34	पुसद (यवतमाळ)	43.4	जून/June	10.4	जानेवारी/January	Pusad (Yavatmal)
35	वर्धा	43.0	जून/June	11.2	डिसेंबर/December	Wardha
36	नागपूर (विमानतळ)	44.4	जून/June	9.5	डिसेंबर/December	Nagpur (Airport)
37	नागपूर (शहर)	44.1	मे/May	12.5	डिसेंबर/December	Nagpur (City)
38	गोंदिया (भंडारा)	45.2	जून/June	11.8	डिसेंबर/December	Gondia (Bhandara)
39	चंद्रपूर	44.9	जून/June	8.8	डिसेंबर/December	Chandrapur
40	ब्रम्हपुरी (चंद्रपूर)	44.6	जून/June	10.7	डिसेंबर/December	Brahmapuri (Chandrapur)
41	सिरोंचा (चंद्रपूर)	44.2	जून/June	12.3	डिसेंबर/December	Sironcha (Chandrapur)

N. A..—उपलब्ध नाही/Not available.

टीप.—कंसातील नांवे केंद्र ज्या जिल्ह्यात आहे त्या जिल्ह्याची आहेत.

Note.—The names in the brackets indicate the district in which the Centre is located.

आधार.—विभागीय हवामान शास्त्र कार्यालय नागपूर आणि मुंबई.

Source.—Regional Meteorological Centres, Nagpur and Bombay.

2. पर्यावरण सांख्यिकी/ENVIRONMENT STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.1-B (3·1)

महाराष्ट्रातील निरनिराळ्या केंद्रांतील तपमान
Temperature at different centres in Maharashtra State

(1983)

(सेल्सिअस डिग्रीमध्ये/In degree celcius)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्र	कमाल तपमान Maximum temperature	महिना Month	किमान तपमान Minimum temperature	महिना Month	Centre
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	कुलाबा (बृहन्मुंबई)	35.6	नोव्हेंबर/November	13.6	डिसेंबर/December ..	Colaba (Greater Bombay)
2	सांताक्रुझ (बृहन्मुंबई)	36.5	एप्रिल/April ..	11.6	डिसेंबर/December ..	Santacruz (Greater Bombay).
3	डहाणू	36.2	मे/May ..	11.9	डिसेंबर/December ..	Dahanu (Thane)
4	अलिबाग (कुलाबा)	35.1	जून/June ..	12.8	फेब्रुवारी/February ..	Alibag (Kulaba)
5	भीरा	42.5	मे/May ..	11.4	डिसेंबर/December ..	Bhira (Kulaba)
6	हर्णे (रत्नागिरी)	33.9	डिसेंबर/December	18.8	डिसेंबर/December ..	Harnai (Ratnagiri)
7	रत्नागिरी	35.0	ऑक्टोबर/October	14.1	फेब्रुवारी/February ..	Ratnagiri
8	देवगड (रत्नागिरी)	34.9	जून/ June ..	15.5	नोव्हेंबर/November..	Devgad (Ratnagiri)
9	मालेगाव (नाशिक)	44.2	एप्रिल/April ..	4.2	डिसेंबर/December ..	Malegaon (Nashik)
10	ओझर (नाशिक)	42.4	एप्रिल/April ..	2.2	डिसेंबर/December ..	Ozar (Nashik)
11	नंदुरबार (धुळे)	N.A.	..	N.A.	..	Nandurbar (Dhule)
12	जळगाव	46.4	मे/May ..	4.3	डिसेंबर/December ..	Jalgaon
13	अहमदनगर	42.0	एप्रिल/April ..	6.0	डिसेंबर/December ..	Ahmadnagar
14	पुणे	42.5	एप्रिल/April ..	6.4	जानेवारी/January ..	Pune
15	लोहगाव (पुणे)	42.6	एप्रिल/April ..	9.6	डिसेंबर/December ..	Lohgaon (Pune)
16	वानोरी (ए.एफ.एम.सी., पुणे)	43.1	एप्रिल/April ..	9.9	जानेवारी/January ..	Wanori (AFMC, Pune)
17	बारामती (पुणे)	43.6	एप्रिल/April ..	8.6	डिसेंबर/December ..	Baramati (Pune)
18	महाबळेश्वर (सातारा)	36.4	एप्रिल/April ..	9.2	फेब्रुवारी/February ..	Mahabaleshwar (Satara)
19	सांगली	38.0	जून/June ..	9.0	नोव्हेंबर/November ..	Sangli
20	जेऊर (सोलापूर)	44.6	एप्रिल/April ..	8.1	डिसेंबर/December ..	Jeur (Solapur)
21	सोलापूर	43.7	मे/May ..	12.0	जानेवारी/January ..	Solapur
22	कोल्हापूर	40.8	एप्रिल/April ..	11.3	जानेवारी/January ..	Kolhapur
23	औरंगाबाद	43.6	मे/May ..	5.0	डिसेंबर/December ..	Aurangabad
24	चिखलठाणा (औरंगाबाद)	42.2	मे/May ..	4.0	डिसेंबर/December .. डिसेंबर/December ..	Chikhalthana (Aurangabad).
25	परभणी	45.5	मे/May ..	8.3	डिसेंबर/December ..	Parbhani
26	बीड	42.8	जून/June ..	7.2	डिसेंबर/December ..	Beed
27	नांदेड	44.9	एप्रिल/April ..	3.6	डिसेंबर/December ..	Nanded
28	उस्मानाबाद	41.8	एप्रिल/April ..	9.2	जानेवारी/January ..	Osmanabed
29	बुलढाणा	40.6	मे/May ..	5.7	डिसेंबर/December ..	Buldana
30	अकोला (विमानतळ)	45.5	मे/May ..	7.4	डिसेंबर/December ..	Akola Airport
31	अकोला (शहर)	45.5	जून/June ..	7.2	डिसेंबर/December ..	Akola City
32	अमरावती	45.2	जून/June ..	10.5	डिसेंबर/December ..	Amravati
33	यवतमाळ	45.2	जून/June ..	9.1	डिसेंबर/December ..	Yavatmal
34	पुसद (यवतमाळ)	45.4	मे/May ..	7.0	जानेवारी/January ..	Pusad (Yavatmal)
35	वर्धा	45.0	मे/May ..	7.3	डिसेंबर/December ..	Wardha
36	नागपूर (विमानतळ)	45.8	जून/June ..	6.7	डिसेंबर/December ..	Nagpur (Airport)
37	नागपूर (शहर)	32.6	मार्च/March ..	9.5	जानेवारी/January ..	Nagpur City
38	गोंदिया (भंडारा)	45.4	एप्रिल/April ..	7.4	डिसेंबर/December ..	Gondiya (Bhandara)
39	चंद्रपूर	46.8	जून/June ..	6.5	डिसेंबर/December ..	Chandrapur
40	ब्रम्हपुरी (चंद्रपूर)	47.7	मे/May ..	7.6	डिसेंबर/December ..	Brahmapuri(Chandrapur)
41	सिरोंचा (चंद्रपूर)	46.7	मे/May ..	8.9	जानेवारी/January ..	Sironcha (Chandrapur)

N. A.—उपलब्ध नाही/Not available.

टीप.—कंसातील नांवे केंद्र ज्या जिल्ह्यात आहे त्या जिल्ह्यांची आहेत.

Note.—The names in the brackets indicate the district in which the Centre is located.

आधार.—विभागीय हवामान शास्त्र कार्यालय, नागपूर आणि मुंबई.

Source.—Regional Meteorological Centres, Nagpur and Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.1 C(--)

निरनिराळ्या केंद्रानुसार सापेक्ष आर्द्रता

Relative humidity at different centres in Maharashtra State

(1982)

(टक्केवारी)
(Percentage)

केंद्र	सापेक्ष आर्द्रता/Relative humidity				
	कमाल Highest	महिना Month	किमान Lowest	महिना Month	Centre
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1 डहाणू	99	ऑगस्ट/August	11	डिसेंबर/December	Dahanu
2 सांताक्रुझ	99	जुलै, नोव्हें./July, November	13	मार्च/March	Santacruz
3 कुलाबा	98	जून/June	29	मार्च डिसेंबर/March December	Colaba
4 अलीबाग	99	मार्च/March	15	मार्च/March	Alibag
5 रत्नागिरी	100	जून, जुलै /June, July, ऑगस्ट सप्टेंबर/August, September, ऑक्टोबर/October.	13	डिसेंबर/December	Ratnagiri
6 ओझर (नाशिक)	98	जाने., सप्टें./January, September	05	मार्च/March	Ozar (Nashik)
7 पुणे	99	जाने./January	05	मार्च/March	Pune
8 सोलापूर	99	जून, ऑक्टो/June, October	14	एप्रिल/April	Solapur
9 बुलढाणा	98	ऑगस्ट/August	11	एप्रिल/April	Buldana
10 अकोला (विमानतळ)	98	ऑगस्ट/August	05	मार्च/March	Akola (Airport)
11 अकोला शहर	100	जुलै/July	08	मार्च/March	Akola City
12 अमरावती	98	जुलै/July	04	मार्च/March	Amravati
13 यवतमाळ	99	ऑगस्ट/August	09	जून/June	Yavatmal
14 पूसद	99	जानेवारी/January	08	मार्च/March	Pusad
15 वर्धा	100	जुलै/July	04	जून/June	Wardha
16 नागपूर (विमानतळ)	100	जुलै/July	09	जून/June	Nagpur (Airport)
17 गोंदिया	98	ऑग., नोव्हें./August, November	05	जून/June	Gondia
18 चंद्रपूर	100	ऑक्टो./October	06	एप्रिल/April	Chandrapur
19 सिरोंचा	98	जुलै, ऑगस्ट/July, August, सप्टें./September, ऑक्टो./October.	08	एप्रिल/April	Sironcha
20 ब्रम्हपूरी	100	ऑगस्ट, ऑक्टों./August, October	08	जून/June	Bramhapuri

आधार--विभागीय हवामान शास्त्र कार्यालय, नागपूर व-मुंबई.
Source—Regional Meterological Centres, Nagpur and Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.1 D (—)

निरनिराळ्या केंद्रानुसार सापेक्ष आर्द्रता

Relative humidity at different centres

(1983)

(टक्केवारी/Percentage)

केंद्र (1)	सापेक्ष आर्द्रता/Relative humidity						Centre (1)
	कमाल Highest (2)	महिना Month (3)		किमान Lowest (4)	महिना Month (5)		
1 डहाणू ..	100	एप्रिल, मे, नोव्हेंबर/ डिसेंबर, जून/	April, May, November, December, June.	07	नोव्हेंबर/	November	Dahanu
2 सांताक्रुझ ..	99	सप्टेंबर/	September	08	एप्रिल/	April	Santacruz
3 कुलाबा ..	99	जून, जुलै/ सप्टेंबर/	June, July, September.	22	नोव्हेंबर/	November	Colaba
4 अलिबाग ..	98	जुलै, ऑगस्ट/	July, August	16	एप्रिल/	April	Alibag
5 रत्नागिरी ..	100	फेब्रुवारी, एप्रिल सप्टेंबर, ऑक्टोबर	February, April, September, October	15	जानेवारी/	January	Ratnagiri
6 ओझर (नाशिक) ..	98	ऑगस्ट, सप्टेंबर डिसेंबर/	August, September, December.	02	मार्च/	March	Ozar (Nashik)
7 पुणे ..	99	नोव्हेंबर/	November	06	फेब्रुवारी, मार्च, एप्रिल,	February, March, April	Pune
8 सोलापूर ..	100	जून, जुलै, ऑगस्ट/ सप्टेंबर, ऑक्टोबर/	June, July, August, September, October.	09	मार्च/	March	Solapur
9 बुलढाणा ..	100	ऑगस्ट/	August	07	मे/	May	Buldana
10 अकोला (विमानतळ) ..	100	जुलै/	July	03	मार्च/	March	Akola (Airport)
11 अकोला (शहर) ..	100	जुलै, डिसेंबर/	July, December	08	एप्रिल/	April	Akola (City)
12 अमरावती ..	100	जुलै, ऑगस्ट/	July, August	03	मार्च/	March	Amravati
13 यवतमाळ ..	99	ऑगस्ट/	August	04	एप्रिल/	April	Yavatmal
14 पुसद ..	100	ऑगस्ट, नोव्हेंबर/ डिसेंबर/	August, November. December	12	फेब्रुवारी/	February	Pusad
16 नागपूर (विमानतळ) ..	99	सप्टेंबर/	September	07	एप्रिल/	April	Nagpur (Airport)
15 वर्धा ..	100	जानेवारी, मार्च, जुलै/ ऑगस्ट,	January, March, July, August	06	मार्च/	March	Wardha
17 गोंदिया ..	100	ऑगस्ट/	August.	07	मार्च/	March	Gondia
18 चंद्रपूर ..	98	जुलै, सप्टेंबर, डिसेंबर/	July, September, December.	04	मे/	May	Chandrapur
19 सिरोंचा ..	100	जुलै, ऑगस्ट, सप्टेंबर, डिसेंबर/	July, August, September, December.	09	मार्च, एप्रिल/	March, April	Sironcha
20 ब्रम्हपुरी ..	100	जून, जुलै, ऑगस्ट/	June, July, August	13	जून/	June	Brahmapuri

आधार.—विभागीय हवामान शास्त्र कार्यालय, नागपूर व मुंबई.

Source.—Regional Meteorological Centres, Nagpur and Bombay.

2.- पर्यावरण सांख्यिकी/

तक्ता क्रमांक/

सामान्यपणे पडणाऱ्या पावसाचे दिवस आणि पाऊस यांची मासिकवार आकडेवारी/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	जानेवारी January		फेब्रुवारी February		मार्च March		एप्रिल April		मे May		जून June	
		पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Number of rainy days	पाऊस Rain-fall
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
1	बृहन्मुंबई—												
	(i) मुंबई	0·3	4·1	0·1	2·0	0·1	1·5	0·1	1·5	0·8	18·3	14·2	464·8
	(ii) मुंबई उपनगर	0·2	3·1	0·2	1·3	Nil.	0·8	0·1	2·5	0·8	17·3	14·7	476·6
2	ठाणे	0·2	3·1	0·1	1·0	1·0	0·1	0·9	0·2	0·7	15·6	13·5	413·3
3	रायगड	0·3	2·1	0·1	0·9	0·1	1·1	0·3	3·3	1·1	19·1	16·8	579·9
4	रत्नागिरी	0·2	3·0	Nil	0·5	0·1	2·1	0·5	8·5	2·3	43·7	20·4	778·1
5	नाशिक	0·3	4·1	0·2	1·9	0·1	1·6	0·5	5·5	1·2	19·2	8·0	154·1
6	धुळे	0·4	6·1	0·2	2·0	0·2	1·9	0·2	2·2	0·7	8·5	6·3	120·4
7	जळगाव	0·5	7·6	0·4	3·5	0·4	3·7	0·3	0·2	0·9	12·1	7·2	132·1
8	अहमदनगर	0·4	6·0	0·2	2·0	0·3	2·8	0·7	8·0	1·3	17·0	6·4	111·6
9	पुणे	0·3	2·9	0·1	1·3	0·2	2·1	0·8	10·3	1·6	22·7	8·4	117·0
10	सातारा	0·3	4·9	0·1	1·0	0·4	3·2	1·2	16·4	1·2	31·5	7·2	116·3
11	सांगली	0·2	4·1	0·1	0·8	0·5	4·6	1·7	22·3	2·9	43·3	6·5	83·9
12	सोलापूर	0·4	6·4	0·3	2·8	0·4	4·0	1·1	12·3	1·7	19·6	6·3	97·7
13	कोल्हापूर	0·3	3·3	0·1	0·8	0·6	8·3	2·0	27·8	3·4	51·8	11·9	316·3
14	औरंगाबाद	0·6	7·4	0·4	4·3	0·5	4·1	0·6	5·8	1·2	16·8	7·7	134·1
15	परभणी	0·5	5·7	0·7	7·3	0·5	8·7	0·9	9·8	1·1	16·7	8·0	154·4
16	बीड	0·4	3·9	0·3	3·2	0·7	6·6	0·5	4·2	1·3	13·6	7·7	111·5
17	नांदेड	0·7	8·9	0·9	12·7	0·7	8·4	0·9	7·6	1·4	12·9	8·2	153·7
18	उस्मानाबाद	0·3	4·3	0·3	3·6	0·7	7·4	1·6	16·8	1·8	21·6	8·6	148·1
19	बुलढाणा	0·8	9·7	0·7	9·3	0·6	6·6	0·6	6·8	1·0	11·6	7·7	150·0
20	अकोला	0·8	10·6	0·9	12·0	0·7	8·4	0·7	1·0	1·0	11·2	8·0	147·9
21	अमरावती	1·0	12·6	1·1	15·9	0·9	8·6	0·6	6·5	1·2	12·2	8·1	150·1
22	यवतमाळ	0·7	10·5	1·2	16·7	1·0	11·8	1·1	13·1	1·4	15·1	8·8	168·3
23	वर्धा	0·9	12·5	1·3	18·5	1·1	11·0	1·1	12·0	1·4	14·6	9·0	187·6
24	नागपूर	1·1	15·5	1·7	24·0	1·6	16·3	1·1	13·5	1·4	15·0	9·1	189·3
25	भंडारा	1·4	17·7	2·0	28·5	1·3	13·5	1·0	13·6	1·0	8·9	9·3	203·0
26	चंद्रपूर	0·7	10·6	1·4	22·9	1·2	14·2	1·4	15·8	1·2	13·0	9·2	200·0

टीप.—जिल्ह्यातील सर्व पर्जन्यमापक केंद्रात नोंदलेल्या पावसाची सरासरी काढून ती प्रत्येक जिल्ह्यासमोर दर्शविली आहे.

आधार—कृषि संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

ENVIRONMENT STATISTICS

TABLE No. 2.2 (3·2)

Monthwise normal number of rainy days and rainfall

(पाऊस मिलीमिटर मध्ये)
(Rainfall in millimetres)

जुलै July		ऑगस्ट August		सप्टेंबर September		ऑक्टोबर October		नोव्हेंबर November		डिसेंबर December		एकूण वार्षिक Total for year		
पावसाचे दिवस	पाऊस	पावसाचे दिवस	पाऊस	पावसाचे दिवस	पाऊस	पावसाचे दिवस	पाऊस	पावसाचे दिवस	पाऊस	पावसाचे दिवस	पाऊस	पावसाचे दिवस	पाऊस	
Number of rainy days	Rainfall	Number of rainy days	Rainfall	Number of rainy days	Rain-fall	Number of rainy days	Rain-fall	Number of rainy days	Rain-fall	Number of rainy days	Rainfall	Number of rainy days	Rainfall	District
(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
														Greater Bombay—
22.2	613.4	18.2	328.9	12.6	286.0	3.0	64.5	0.8	17.5	0.3	2.3	72.7	1,804.8	(*I*) Bombay
25.4	725.9	21.5	414.8	14.4	295.7	3.0	75.7	0.7	15.7	0.2	0.8	80.3	2,029.6	(*II*) Bombay Suburban
25.4	903.1	22.7	512.3	14.6	303.0	3.3	78.9	0.8	21.7	0.2	1.8	81.8	2,258.6	Thane
26.9	1,113.9	24.7	706.7	16.6	396.2	4.6	107.1	1.2	23.5	0.3	2.5	92.9	2,966.3	Raigad
27.8	1,205.6	24.8	687.9	17.3	412.9	6.1	119.8	1.9	38.1	0.3	3.2	107.7	3,305.7	Ratnagiri
14.5	339.9	11.5	221.4	9.4	180.0	3.4	60.9	1.4	28.8	0.4	4.6	50.9	1,022.0	Nashik
13.3	211.2	10.1	133.3	7.3	131.1	2.0	34.7	1.0	17.3	0.4	5.5	42.1	674.0	Dhule
12.8	209.9	10.0	149.4	8.0	151.3	12.1	38.9	1.3	23.0	0.5	7.0	44.5	740.7	Jalgaon
7.2	98.3	5.4	72.7	7.9	161.3	3.4	58.8	1.7	34.0	0.5	6.3	35.5	578.8	Ahmadnagar
14.3	390.3	11.5	240.9	9.2	188.5	4.5	77.6	1.7	31.7	0.4	5.0	53.3	1,150.3	Pune
12.6	243.3	9.5	133.4	7.5	126.4	4.9	79.4	2.1	39.0	0.5	6.4	48.6	803.2	Satara
10.6	129.9	8.2	90.4	7.0	114.9	5.5	88.5	2.1	35.3	0.5	6.7	45.6	624.8	Sangli
6.4	81.9	5.5	83.0	8.4	168.5	4.1	67.1	1.9	33.4	0.5	7.6	37.0	584.3	Solapur
20.8	731.2	17.5	427.5	10.9	198.2	6.9	119.1	2.5	40.3	0.5	6.9	77.3	1,931.5	Kolhapur
11.7	173.5	8.9	122.7	8.9	170.2	3.0	47.0	1.6	31.0	0.5	8.9	45.9	725.8	Aurangabad
11.7	208.3	8.9	152.9	8.1	173.5	2.7	44.5	1.4	30.5	0.4	8.7	44.9	821.0	Parbhani
7.9	113.5	6.5	103.7	9.5	214.5	3.2	52.7	2.0	33.0	0.4	8.0	40.5	668.4	Beed
12.7	215.4	11.0	195.3	9.6	215.1	2.8	42.9	1.4	21.6	0.5	6.6	50.8	901.1	Nanded
11.3	160.8	10.2	149.3	10.7	210.8	3.7	54.4	1.3	23.9	0.6	8.4	51.1	809.9	Osmanabad
13.0	219.1	9.7	147.6	7.0	157.1	2.5	44.3	1.5	27.8	0.8	11.7	46.8	802.8	Buldana
13.3	247.5	10.1	169.1	8.2	157.7	2.4	39.0	1.4	26.1	0.7	9.6	48.2	846.5	Akola
13.3	258.3	10.2	182.0	8.5	157.0	2.4	43.1	1.2	22.6	0.8	8.4	49.3	877.3	Amravati
4.8	295.7	11.5	206.7	8.9	179.6	2.6	45.0	1.3	21.7	0.6	7.4	53.9	991.6	Yavatmal
15.1	341.2	11.7	227.9	9.7	186.7	2.6	49.5	1.1	19.9	0.7	8.9	55.6	1,090.3	Wardha
16.1	362.0	13.2	276.9	9.8	186.9	2.8	52.0	1.0	18.1	0.5	6.5	59.4	1,175.0	Nagpur
18.1	477.7	15.7	399.4	10.7	209.1	2.7	49.9	1.4	18.8	0.6	5.5	65.2	1,446.4	Bhandara
18.0	470.4	15.4	366.0	10.5	205.7	2.9	58.2	1.0	16.2	0.3	4.6	63.2	1,397.6	Chandrapur

Note.— The figures shown against each district are simple averages of the rainfall recorded from all the raingauge stations of the district and are based on 50 years data of 1901 to 1950.

Source.— Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3A (3.3)

विविध केंद्राचे ठिकाणी पडलेला पाऊस
Rainfall at different Centres
(1982)

(पाऊस मिलिमिटरमध्ये/Rainfall in Millimetres)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्र	जानेवारी January		फेब्रुवारी February		मार्च March		एप्रिल April		मे May		जून June		जुलै July		Centre
		पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
	I. बृहन्मुंबई जिल्हा—															**I. Gr. Bombay District.**
1	मुंबई (कुलाबा)	..	..	..	..	..	..	..	..	4.9	1	477.1	8	651.0	23	Bombay (Colaba)
2	सांताक्रूझ (वे.)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	319.8	9	1208.7	23	Santacruz (O)
3	अंधेरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	285.7	6	932.5	23	Andheri
4	बोरिवली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	468.0	10	886.0	21	Borivali
	II. ठाणे जिल्हा—															**II. Thane District.**
1	ठाणे	..	..	..	..	..	..	..	..	11.2	1	334.3	11	931.0	24	Thane
2	कल्याण	..	..	..	..	..	..	..	..	19.0	3	393.4	6	786.0	25	Kalyan
3	मुरबाड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	204.0	9	467.0	26	Murbad
4	भिवंडी	..	..	..	..	..	..	..	..	16.0	1	470.2	8	685.0	21	Bhiwandi
5	वसई	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	199.0	11	736.0	22	Basein
6	वाडा	..	..	..	..	..	..	..	..	1.0	1	241.0	9	582.0	22	Wada
7	शहापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	218.0	6	749.0	23	Sahapur
8	डहाणू	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	150.5	6	635.1	22	Dahanu (T)
9	माहिम (पालघर)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	185.0	4	823.2	20	Mahim (Palghar)
10	जव्हार	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	289.6	9	744.8	24	Jawhar
11	मोखाडा	..	..	..	..	..	..	..	..	2.0	1	124.0	6	618.0	24	Mokhada
12	डहाणू (वे.)	..	..	..	..	..	..	..	..	11.2	1	150.5	6	623.9	23	Dahanu (O)
13	उल्हासनगर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	662.0	10	1,414.0	24	Ulhasnagar
14	तळासरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	202.3	6	624.1	25	Talasary
	III. रायगड जिल्हा—															**III. Raigad District.**
1	अलिबाग	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	769.6	12	670.5	19	Alibag
2	पनवेल	..	..	..	..	..	..	..	..	12.0	2	352.2	9	707.2	21	Panvel
3	खालापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	10.0	1	392.0	10	859.0	24	Khalapur
4	माथेरान	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	511.0	13	1263.0	29	Matheran

5	उरण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	252·3	10	501·5	21	Uran
6	भिरा (वे.)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	37.0	2	556.0	15	1354.0	25	Bhira (O)
7	पेण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	349·0	12	802·1	23	Pen
8	महाड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	71.0	5	359·0	15	1,122·0	27	Mahad
9	माणगांव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	36.6	2	416·5	14	1,020·9	27	Mangaon
10	रोहा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	568·0	12	1,073·0	27	Roha
11	पोलादपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	50.0	2	404·0	14	1,245·0	27	Poladpur
12	मुरुड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	531·0	11	673·0	26	Murud
13	श्रीवर्धन	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	715·1	12	876·6	24	Shrivardhan
14	म्हसाळा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	8.0	1	471·0	15	1,100·0	27	Mhasala
15	कर्जत	..	..	..	..	..	..	..	..	..	24.3	4	348·2	13	815·2	26	Karjat
16	सुधागड पाली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	44.0	2	440·0	12	1,231·6	27	Sudhagad Pali
	IV. रत्नागिरी जिल्हा—																IV. Ratnagiri District.
1	रत्नागिरी (त)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	882·7	16	967·7	21	Ratnagiri (T)
2	मंडणगड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	5.0	1	358·0	14	1,188·0	26	Mandangad
3	दापोली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	347·0	14	1,133·0	25	Dapoli
4	हर्णे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	330·0	6	681·5	24	Harnai
5	खेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	44.0	3	372·0	11	1,296·0	26	Khed
6	चिपळूण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	9.0	1	508·0	17	1,225·0	26	Chiplun
7	गुहागर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	401·0	9	708·0	23	Guhagar
8	रत्नागिरी (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	882·8	16	1,057·2	21	Ratnagiri (O)
9	राजापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	714·0	19	1,459·0	26	Rajapur
10	देवगड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	0.2	..	883·0	17	667·4	23	Deogad
11	संगमेश्वर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sangameshwar
12	लांजा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	13.0	2	655·0	17	1263.3	25	Lanja
13	मालवण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	674·0	17	541·0	23	Malwan
14	सावंतवाडी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1012·2	19	1,425·7	27	Sawantwadi
15	वेंगुर्ला	..	..	..	..	..	..	..	..	..	8.4	1	850·9	20	1,033·0	27	Vengurla
16	कुडाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	953·0	14	1,285·0	26	Kudal
17	वेंगुर्ला (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	6.4	1	851·3	20	1,033·0	25	Vengurla (O)
18	देवरूख	..	..	..	..	..	..	..	..	..	10·0	1	649·0	19	1,341.0	26	Devrukh
19	कणकवली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	520.0	17	1,093.0	25	Kankavali
	V. नाशिक जिल्हा—																V. Nashik District.
1	नाशिक (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	12·7	3	57·6	3	72·2	9	Nashik (O)
2	निफाड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	218·0	3	43·6	6	Niphad
3	पिंपळगांव बसवंत	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	217·2	3	43·4	6	Pimpalgaon Baswant.
4	नाशिक (त)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	57·6	3	72·4	9	Nashik (T)
5	येवले	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	85·0	5	12·4	2	Yeole
6	सोमथाना	..	20.5	1	..	..	..	..	..	..	..	..	50.0	3	69·8	5	Somthana
7	चंदूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	119·0	4	79·0	11	Chandur
8	कोलेगांव माल	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	34·0	4	17·4	1	Kolegaonmal
9	नांदगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	16·0	2	82·0	5	20·0	4	Nandgaon
10	मालेगांव (त)	..	24·5	1	..	..	..	..	..	..	7·8	1	250·3	3	98·9	6	Malegaon (T)

वे—वेधशाळा. O—Observatory त—तहसील. T—Tahsil

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
	V. नाशिक जिल्हा—चालू.															V. Nashik—*contd.*
11	दिंडोरी	..	..	..	..	..	..	..	..	14·2	2	40·7	2	123·0	12	Dindori
12	सुरगाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	228·0	8	881·0	18	Surgana
13	बोलथान	13·0	2	..	..	..	..	..	..	9·0	2	189·0	7	..	..	Bolthan
14	कळवण	22·0	1	..	..	..	..	..	..	23·0	2	146·0	2	112·0	8	Kalvan
15	सटाणा (बागलाण)	40·0	2	..	..	..	..	..	..	..	..	142·0	4	92·8	9	Satana (Baglan).
16	ओझर (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	33·9	3	35·1	4	58·0	7	Ozaar (O)
17	इगतपुरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	204·0	12	785·0	26	Igatpuri
18	सिन्नर	15·0	1	..	..	..	..	..	..	..	..	45·0	3	59·0	6	Sinnar
	VI. धुळे जिल्हा—															VI. Dhule District
1	धुळे (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	59·0	2	217·8	9	Dhule (O)
2	साक्री	..	..	..	..	..	..	..	..	6·6	1	84·0	4	129·2	6	Sakri
3	पिंपळनेर	30·2	3	6·0	1	..	..	..	..	102·0	2	60·0	2	338·5	12	Pimpalner
4	नंदुरबार (त)	..	..	4.2	1	..	..	..	..	13·5	2	35·7	3	217·8	9	Nandurbar (T)
5	नवापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	45·0	2	483·6	12	Nawapur
6	तळोदा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	114.3	4	120.4	12	Taloda
7	शहादा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	241·0	14	Shahada
8	शिरपूर	2.1	1	..	..	..	..	..	..	1·0	1	150·7	6	224·6	9	Shirpur
9	सिंदखेडा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	121·3	5	114·2	9	Sindkheda
10	अक्कलकुवा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	45·0	2	237·0	13	Akkalkuwa
11	नंदुरबार (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	13.5	2	35·7	3	197·8	9	Nandurbar (O)
	VII. जळगाव जिल्हा—															VII. Jalgaon District.
1	जळगाव (वे)	3·8	1	..	..	11·8	1	..	..	4·6	1	250·0	5	168·0	12	Jalgaon (O)
2	चाळीसगाव	20·0	2	..	..	..	..	..	..	6.0	1	117·0	5	131·6	7	Chalisgaon
3	पाचोरा	5·0	1	..	..	..	..	..	..	..	..	136·0	4	129·0	9	Pachora
4	भडगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	107·0	4	50·0	6	Badgaon
5	चोपडा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	178·0	5	117·0	11	Chopda
6	अमळनेर	..	..	..	..	..	..	10.0	1	12·0	1	155·0	6	161·4	11	Amalner
7	पारोळा	..	..	..	..	..	..	..	..	8·0	1	129·0	4	177·0	9	Parola
8	जामनेर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	199·4	5	165·2	14	Jamner
9	भुसावळ	..	..	..	..	..	..	13.3	1	..	..	138·5	2	205·9	9	Bhusawal
10	एदलाबाद	29·6	3	9·0	1	3·7	1	..	..	..	..	83·7	3	158·3	9	Edalabad
11	यावल	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	310·0	3	124·1	10	Yawal
12	रावेर	..	..	6.0	1	5·0	1	..	..	..	..	78·0	4	192·4	8	Raver
	VIII. अहमदनगर जिल्हा—															VIII. Ahmadnagar District.
1	अहमदनगर (त)	..	..	..	..	..	..	..	..	13.2	1	108·1	7	24·3	3	Ahmadnagar (T)
2	पारनेर	..	..	..	..	..	..	..	..	13.0	1	49·0	3	29·0	3	Parner

3	श्रीगोंदे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	31·0	2	138·6	4	17·4	3	Shrigonde
4	कर्जत	..	..	..	..	..	..	..	2·0	1	14·0	2	88·0	3	21·0	3	Karjat
5	जामखेड	..	..	..	..	..	..	..	26·2	3	29·4	3	137·0	6	33·3	2	Jamkhed
6	शेवगांव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	6·0	1	44·0	3	164·0	6	Shevgaon
7	पाथर्डी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	44·0	3	113·0	9	Pathardi
8	नेवासे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	123·0	7	34·0	3	Newase
9	राहुरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	16·6	2	141·9	7	16·2	1	Rahuri
10	संगमनेर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	53·0	3	97·5	6	5·3	1	Sangamner
11	अकोला	..	..	..	..	..	..	..	..	..	38·0	4	35·0	3	31·3	4	Akola
12	कोपरगांव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	146·6	5	11·2	2	Kopargaon
13	श्रीरामपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	68·0	5	9·0	2	Shrirampur
	IX. पुणे जिल्हा—																**IX. Pune District**
1	लोहगांव विमानतळ (वे).	..	..	..	..	..	..	..	..	..	34·8	3	47·6	4	40·9	9	Lohgaon Aerodrome (O)
2	पुणे (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	57·8	4	63·5	3	62·0	9	Pune (O)
3	वडगांव मावळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	75·8	3	216·0	17	Vadgaon Mawal
4	पौड मुळशी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	39·8	4	115·4	5	274·0	19	Poud Mulshi
5	जुन्नर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	30·0	1	72·0	4	54·6	8	Junnar
6	वानवडी (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	5·8	1	51·4	3	47·0	10	Wanwadi (O)
7	भोर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	61·8	4	238·8	19	Bhor
8	घोडा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	50·2	2	49·5	7	Ghoda
9	जेजुरी	..	..	..	..	..	..	..	34·0	1	..	..	15·0	2	25·0	5	Jejuri
10	लोणावळा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	461·0	16	1,097·0	27	Lonavla
11	खेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	97·0	4	58·2	1	81·4	9	Khed
12	शिरूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	92·8	4	28·0	2	Shirur
13	बारामती	..	7·8	1	..	..	..	..	6·5	1	50·4	3	81·9	3	59·2	5	Baramati
14	बारामती (वे)	..	7·8	1	4·9	1	..	..	6·5	1	55·3	4	89·8	4	58·0	4	Baramati (O)
15	इंदापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	24·6	2	96·4	4	53·8	4	Indapur
16	दौंड	..	4·6	1	..	..	..	..	14·4	1	45·5	1	74·6	5	38·6	4	Daund
17	सासवड (पुरंदर)	..	..	..	..	..	..	..	5·0	1	22·0	3	83·0	4	54·6	6	Saswad (Purandar).
18	आळंदी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	26·4	2	44·8	2	47·6	9	Alandi
19	वेल्हे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	17·0	2	282·0	10	666·0	25	Welhe
20	खंडाळा (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	18·0	4	369·0	13	1,015·0	26	Khandala (O)
	X. सातारा जिल्हा—																**X. Satara District**
1	सातारा (वे)	..	..	..	..	..	..	..	74·1	2	68·3	7	47·9	4	134·0	17	Satara (O)
2	कोरेगांव	..	..	..	..	..	..	..	27·2	2	39·3	6	50·8	6	77·2	11	Koregaon
3	वाई	..	..	..	..	..	..	..	..	..	53·3	5	33·0	3	91·8	12	Wai
4	पाचगणी	..	..	..	..	..	..	..	90·0	2	138·9	8	118·9	8	327·8	20	Panchgani
5	मेढा (जावळी)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	94·1	4	372·7	23	Medha (Jaoli)
6	महाबळेश्वर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	57·5	4	549·5	17	1,503·5	28	Mahabaleshwar (O)
7	पाटण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	82·3	6	132·2	6	534·5	23	Patan
8	कराड	..	..	..	..	..	..	..	3·0	1	84·0	8	40·1	5	95·4	9	Karad
9	दहिवाडी (माण)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	116·4	4	127·0	6	26·9	2	Dahiwadi (Man)

वे—वेधशाळा. O—Observatory.

त—तहसील. T—Tahsil.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
	X. सातारा जिल्हा—चालू															X. Satara—*contd.*
10	वडज	..	..	..	..	..	..	..	45·1	2	95.8	8	62·2	6	25·2	3	Vaduj
11	खंडाळा	..	..	..	..	..	..	..	65·0	2	70·1	5	26·0	1	27·4	4	Khandala
12	फलटण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	10.9	1	36·5	4	16·0	3	Phaltan
13	औंध (खटाव)	..	..	..	..	..	4.6	1	8.4	1	32.4	2	54·1	6	54·4	7	Aundh(Khatav)
14	सातारा (त)	..	..	..	..	..	..	..	83·4	2	55.2	4	35·2	3	142·9	15	Satara (T)
	XI. सांगली जिल्हा—															XI. Sangli District.
1	मीरज	..	..	..	..	..	..	..	..	..	91·4	5	66·6	6	33·0	4	Miraj
2	जत	..	..	..	..	..	..	..	..	..	29·0	2	72·0	4	68·0	5	Jath
3	इस्लामपूर	..	..	..	..	..	..	..	3·0	1	251·0	8	81·0	6	97·0	8	Islampur
4	कवठे महांकाळ	..	..	..	..	..	..	..	42·0	2	22.0	1	44·5	3	13·5	2	Kawathe Mahankal
5	वीटा (खानापूर)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	136·3	3	31·2	4	83·1	5	Vita(Khanapur)
6	तासगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	111.0	5	214·0	7	139·0	12	Tasgaon
7	शिराळा	..	..	..	..	..	..	..	16·0	1	108·0	7	129·0	6	262·0	18	Shirala
8	आटपाडी	..	..	..	..	..	..	..	7·0	1	17·0	2	71·0	5	58·0	2	Atpadi
9	सांगली	..	..	..	..	..	..	..	9·8	2	244·9	7	96·1	6	56·4	9	Sangli
	XII. सोलापूर जिल्हा—															XII. Solapur District.
1	सोलापूर (वे)	..	..	..	..	..	..	..	47·2	1	55·8	6	75·9	6	120·8	9	Solapur (O)
2	बार्शी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	30·4	4	102·7	9	111·2	5	Barshi
3	अक्कलकोट	..	..	..	..	..	..	..	6·0	1	48.0	2	45·0	7	235·0	10	Akkalkot
4	जेऊर (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	19·9	3	84·2	3	46·5	4	Jeur (O)
5	मोहोळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	11·4	1	61·7	6	96·3	7	Mohol
6	माढा	..	..	..	..	..	..	..	30·0	2	38.2	1	60·0	4	36·5	6	Madha
7	करमाळा	..	..	..	..	..	..	..	24.6	2	29.4	4	146·9	7	65·7	6	Karmala
8	पंढरपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	120·0	4	89·0	8	Pandharpur
9	सांगोला	..	..	..	..	..	..	..	35·0	1	..	..	162·4	8	30·2	6	Sangola
10	माळशिरस	..	..	..	..	..	..	..	..	..	40.0	1	116·8	6	15·4	1	Malshiras
11	मंगळवेढा	..	..	..	..	..	..	..	5·0	1	25·0	2	105·7	4	50·0	6	Mangalwedha
12	अकलूज	..	..	..	..	..	..	..	..	..	59·9	4	75·8	5	39·2	3	Akluj
	XIII. कोल्हापूर जिल्हा—															XIII. Kolhapur District
1	कोल्हापूर (वे)	..	..	..	..	..	..	..	18.7	1	88.4	7	86.5	7	208.1	18	Kolhapur (O)
2	हातकणंगले	..	..	..	..	..	..	..	20·3	2	111·4	3	60·7	6	94·2	11	Hatkanangale
3	शिरोळ	..	..	..	..	..	..	..	5·0	1	110.0	4	77·0	4	82·0	11	Shirol
4	गगनबावडा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	872·7	18	2,172·6	27	Gaganbavada
5	शाहूवाडी	..	..	..	..	..	..	..	3·0	1	84·0	5	189·0	10	849·0	24	Shahuwadi
6	गारगोटी	..	..	..	..	..	..	..	15·0	2	91·0	10	190·0	11	580·0	22	Gargoti
7	पन्हाळा	..	..	..	..	..	..	..	11·9	2	49·2	6	160·5	8	432·2	22	Panhala
8	कागल	..	..	..	..	..	..	..	14·0	1	211.5	7	33·4	3	172·4	16	Kagal
9	गडहिंग्लज	..	..	..	..	..	..	..	13·0	2	123·0	6	121·0	6	216·0	13	Gadhinglaj

10	राधानगरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	108·0	8	532·2	16	1,494·0	25	Radhanagari
11	आजरा	..	..	..	..	..	..	..	23·0	1	82·0	7	244·0	10	795·0	21	Ajara
12	चांदगड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	153·8	4	352·0	13	1,193·2	22	Chandgad
	XIV. औरंगाबाद जिल्हा–																**XIV. Aurangabad District.**
1	औरंगाबाद (त)	..	95·8	3	2·4	1	..	..	..	..	68·3	4	90·5	5	151·8	11	Aurangabad (T)
2	खुलदाबाद	..	8·6	1	1·3	1	..	..	..	..	26·8	3	64·0	2	122·0	10	Khuldabad
3	वैजापूर	..	8·6	1	..	..	..	..	..	..	..	..	106·8	5	16·6	1	Vaijapur
4	सोयेगाव	..	33·0	2	16·0	1	8·0	1	..	..	50·2	1	90·0	2	159·4	12	Soegaon
5	चिखलठाणा	..	14·4	2	1·4	1	..	..	1·8	1	45·1	5	49·7	3	106·9	8	Chikhalthana
6	सिल्लोड	..	41·7	5	..	..	..	..	..	..	9·2	2	44·5	5	53·4	7	Sillod
7	गंगापूर	..	9·0	2	..	..	..	..	..	..	6·8	2	114·1	7	74·1	7	Gangapur
8	कन्नड	..	29·6	2	..	..	..	..	..	..	..	..	161·6	7	73·9	6	Kannad
	XV. जालना जिल्हा—																**XV. Jalna District.**
1	जालना	..	11·0	2	..	..	10·0	1	..	..	31·0	3	253·0	9	153·0	9	Jalna
2	जाफराबाद	..	45·9	4	3·2	1	..	..	..	..	10·3	1	95·5	6	66·3	5	Jafferabad
3	भोकरदन	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	60·0	5	45·0	4	Bhokardan
4	अंबड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	78·6	4	174·5	10	Ambad
5	परतुर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	10·4	2	94·9	5	232·7	9	Partur
	XVI. परभणी जिल्हा—																**XVI. Parbhani District.**
1	परभणी	..	3·2	1	..	..	..	..	9·6	2	18·7	2	62·7	5	143·4	10	Parbhani
2	कळमनुरी	..	12·0	1	..	..	5·0	1	31·6	2	21·2	2	109·2	6	346·0	10	Kalamnuri
3	हिंगोली	..	16·3	3	..	..	4·0	1	25·0	2	16·6	2	99·3	8	318·8	11	Hingoli
4	जिंतूर	..	3·0	1	..	..	1·5	1	10·0	1	..	..	53·5	5	238·5	9	Jintur
5	पाथरी	..	1·0	1	..	..	1·0	1	2·1	1	29·6	3	96·8	5	77·9	7	Pathri
6	सिद्धेश्वर कॅंप	..	..	..	..	..	..	..	14·4	1	14·4	2	118·	8	227·8	13	Siddheshwar Camp.
7	गंगाखेड	..	..	..	..	..	..	..	3·2	1	..	..	12·5	3	181·0	11	Gangakhed
8	बसमथ	..	7·0	1	..	..	..	..	7·0	1	55·0	4	86·0	7	206·6	12	Basmath
	XVII. बीड जिल्हा—																**XVII. Beed District.**
1	चौसाला	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	195·0	5	40·0	1	Chowsala
2	बीड	..	..	..	..	..	..	..	15·2	2	16·8	1	109·2	6	107·0	7	Beed
3	मोमिनाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	38·5	3	140·0	6	239·7	9	Mominabad
4	गेवराई	..	..	..	..	..	..	..	..	..	35·2	4	119·3	5	79·6	10	Gevrai
5	पाटोडा	..	..	..	..	..	2·0	1	12·2	2	20·6	3	127·4	11	67·9	7	Patoda
6	मांजलेगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	77·6	6	140·4	9	Manjlegaon
7	रोटी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	44·0	4	47·0	3	Roti
8	आष्टी	..	..	..	..	..	..	..	30·4	5	3·5	1	51·0	4	41·9	4	Ashti

वे—वेधशाळा. O—Observatory

त—तहसील. T—Tahsil

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
	XVIII. नांदेड जिल्हा—															**XVIII. Nanded. District.**
1	भोकर	30·0	2	..	..	1·0	1	6·0	1	6·0	2	114·7	7	287·0	11	Bhokar
2	हदगांव	22·0	1	..	..	..	..	..	..	..	..	38·7	4	309·5	12	Hadgaon
3	नांदेड (वे)	15·6	2	..	..	1·2	1	30·2	2	46·3	5	71·9	7	429·0	12	Nanded (O)
4	मुखेड	3·6	1	..	..	..	..	..	..	5·4	1	95·8	6	240·8	12	Mukhed
5	बिलोली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	63·2	5	434·2	11	Billoli
6	किनवट	49·0	2	..	..	..	..	..	..	..	..	80·0	7	376·0	13	Kinwat
7	कंधार	14·4	2	..	..	5·4	1	..	..	..	..	76·7	6	317·8	12	Kandhar
8	देगलूर	17·2	1	..	..	2·0	1	3·0	1	..	..	44·0	7	329·5	17	Deglur
9	नांदेड (त)	16·4	2	..	..	..	..	15·0	2	36·8	3	51·6	5	471·6	12	Nanded (T)
	XIX. उस्मानाबाद जिल्हा—															**XIX. Osmanabad District.**
1	औसा	..	..	..	..	..	..	8·4	1	4·8	1	79·0	3	111·6	8	Ausa
2	भूम	..	..	..	..	..	..	18·5	1	23·0	2	146·8	4	55·8	6	Bhoom
3	उस्मानाबाद (वे)	..	..	0·5	1	0·3	1	26·3	3	68·0	4	91·7	5	135·9	10	Osmanabad (O)
4	परांडा	..	..	..	..	..	..	38·0	3	..	..	90·6	7	27·8	3	Paranda
5	कळंब	..	..	..	..	..	..	15·0	2	19·0	3	129·4	4	68·2	5	Kalam
6	तुळजापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	162·6	6	192·6	11	Tuljapur
7	अहमदपूर	..	..	4·0	1	..	..	8·6	1	23·3	3	77·1	5	223·1	12	Ahmedpur
8	उदगीर	10·0	1	..	..	..	..	18·6	1	6·5	1	32·4	4	212·6	8	Udgir
9	लातूर	..	..	..	..	4·6	1	20·7	3	16·8	1	154·4	7	174·5	12	Latur
10	निलंगा	..	..	..	..	..	..	23·2	4	25·0	2	120·0	7	91·0	6	Nilanga
11	उमरगा	..	..	..	..	9·0	1	..	..	9·9	1	76·3	6	253·7	13	Omerga
12	उस्मानाबाद (त)	..	..	..	..	..	..	13·8	2	30·0	1	68·0	6	131·0	11	Osmanabad (T)
	XX. बुलढाणा जिल्हा—															**XX. Buldana District.**
1	बुलढाणा	77·3	2	6·1	1	3·6	1	..	..	16·3	3	149·8	5	193·4	12	Buldana
2	मलकापूर	37·0	2	..	..	..	..	..	..	..	..	71·0	3	81·9	7	Malkapur
3	मेहेकर	31·0	3	..	..	..	..	..	..	10·3	1	209·4	8	200·4	10	Mehekar
4	नंदुरा	112·0	3	12·0	1	47·4	3	..	..	..	..	53·0	3	182·0	7	Nandura
5	डोनगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	245·2	8	257·3	14	Donegaon
6	जळगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	24·0	2	196·3	11	Jalgaon
7	खामगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	18·0	2	175·0	9	Khamgaon
8	शेगाव	57·6	4	8·0	1	11·4	3	..	..	..	..	11·4	1	211·6	10	Shegaon
9	चिखली	42·0	4	..	..	3·8	1	..	..	10·0	2	40·0	1	124·1	9	Chikali
	XXI. अकोला जिल्हा—															**XXI. Akola District**
1	अकोला सिटी (वे)	54·3	4	32·5	2	10·0	2	..	..	..	..	16·0	2	247·8	10	Akola City (O)
2	बाळापूर	45·6	3	10·4	1	..	..	..	..	..	..	13·4	1	277·0	11	Balapur
3	आकोट	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	13·0	1	4·00	1	Akot

4	वाशिम	101·5	4	..	..	..	..	..	..	..	..	206·2	8	335·0	10	Washim
5	मंगळूरपीर	108·0	4	4·0	1	10·4	1	2·0	1	..	..	69·2	5	363·5	12	Mangrulpir
6	मुर्तिजापूर	63·0	3	14·0	1	9·0	2	..	..	21·0	1	75·0	4	127·0	7	Murtizapur
7	अकोला विमानतळ (वे).	55·4	4	22·5	1	10·3	1	1·9	1	8·0	1	40·4	3	274·2	10	Akola Aerodrome (O).
8	तेल्हारा	50·0	4	..	..	..	..	5·0	1	5·0	1	18·0	2	123·0	10	Telhara
9	पातुर	55·0	4	8·0	1	..	..	..	..	..	..	94·0	5	191·0	9	Partur
10	करंजा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	40·9	4	342·5	14	Karanja
	XXII. अमरावती जिल्हा—															**XXII. Amravati District.**
1	अमरावती (त)	82·6	5	14·4	2	10·6	1	21·8	2	6·4	1	31·6	4	313·8	13	Amravati (T)
2	बडनेरा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Badnera
3	मोर्शी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1·0	1	84·6	3	Morshi
4	चांदूर रेल्वे	78·8	4	11·0	1	10·0	1	9·3	1	..	..	97·2	5	445·8	16	Chandur Railway
5	खोलापूर	59·7	4	14·9	2	8·4	1	..	..	12·5	1	23·0	2	201·4	12	Kholapur
6	वरूड	50·0	2	26·4	1	2·2	1	..	..	..	..	154·9	6	324·2	15	Warud
7	तळेगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	40·0	1	259·5	10	Talegaon
8	अचलपूर	77·1	4	14·3	1	2·1	1	1·1	1	..	..	63·6	3	423·7	18	Achalpur
9	दर्यापूर	115·3	4	26·8	1	26·4	2	..	..	13·7	1	66·9	5	289·3	12	Daryapur
10	अंजनगांव सुरजी	52·2	4	1·2	1	11·2	1	..	..	16·0	2	55·3	4	92·1	10	Anjangaon Surji.
11	चांदूर बाजार	138·2	5	..	..	15·2	1	..	..	15·3	1	43·5	3	226·3	14	Chandur Bazar
12	चिखलदा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	39·3	4	363·3	19	Chikhalda
13	धारणी	3·4	1	..	..	..	..	..	..	1·4	1	38·8	3	298·8	13	Dharni
	XXIII. यवतमाळ जिल्हा—															**XXIII. Yavatmal District.**
1	यवतमाळ (त)	86·8	5	12·5	1	..	..	2·8	1	15·8	1	199·9	6	213·3	11	Yavatmal (T)
2	वणी	86·0	4	13·0	1	8·4	1	3·4	1	4·4	1	95·6	8	265·1	13	Wani
3	दारव्हा	68·0	3	5·0	1	..	..	35·0	1	..	..	94·0	3	269·0	11	Darwha
4	पुसद	89·2	3	..	..	..	..	20·6	2	11·8	2	104·4	8	271·8	15	Pusad
5	उमरखेड	68·3	2	..	..	..	..	..	..	..	..	73·9	7	304·5	11	Umarkhed
6	पांढरकवडा	57·6	2	1·0	1	..	..	2·0	1	98·0	3	109·0	5	472·7	16	Pandharkawada
7	दिग्रस	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	109·9	7	..	..	Digras
8	नेर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	214·2	7	558·8	17	Ner
	XXIV. वर्धा जिल्हा—															**XXIV. Wardha District.**
1	वर्धा (त)	78·3	3	16·4	1	2·1	1	17·0	1	52·0	2	255·0	8	315·5	9	Wardha (T)
2	हिंगणघाट	71·2	3	19·6	1	..	..	11·4	1	41·2	3	130·7	7	243·3	14	Hinganghat
3	आर्वी	49·3	3	40·7	2	8·5	1	19·0	2	8·3	1	184·3	8	212·0	14	Arvi
	XXV. नागपूर जिल्हा—															**XXV. Nagpur District.**
1	नागपूर विमानतळ(वे.)	66·9	3	33·1	2	5·6	1	37·4	1	21·4	3	118·0	4	281·5	14	Nagpur Airport (O)
2	नागपूर फार्म	53·4	2	21·0	1	..	..	..	..	34·2	3	..	..	261·9	15	Nagpur Farm
3	नागपूर (त)	9·5	2	52·2	2	..	..	37·4	2	1·6	1	54·0	4	161·0	10	Nagpur (O)
4	उमरेड	66·4	4	11·5	2	..	..	..	..	..	..	24·4	6	260·0	16	Umrer
5	काटोल	18·2	2	57·1	2	..	..	..	..	..	..	159·3	7	270·4	16	Katol
6	सावनेर	17·6	2	31·0	2	3·6	1	..	..	..	..	230·0	10	171·1	13	Saoner
7	खिंडशी	16·8	2	..	..	..	..	..	..	..	..	75·4	6	310·2	16	Khindshi

वे—वेधशाळा. O—Observatory

त—तहसील T—Tahsil

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
	XXV. नागपूर जिल्हा—चालू															**XXV. Nagpur— *cont.***
8	वारसा	38·4	3	17.9	2	..	..	..	..	16·9	3	55·9	5	232·7	15	Tnarsa
9	रामटेक	39·6	2	7.1	2	..	..	..	..	..	..	80·3	5	208·8	13	Ramtek
10	पारशीवनी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	74.0	6	157·0	10	Parseoni
11	देवलापूर	74.4	4	14.4	1	..	..	..	..	12·0	1	134·0	8	191.0	10	Deolapur
	XXVI. भंडारा जिल्हा—															**XXVI. Bhandara District.**
1	भंडारा	63·9	3	5.7	1	2.1	1	..	..	..	..	229·0	9	385·0	21	Bhandara
2	साकोली	37·5	2	37.5	4	6·0	1	5.4	1	26.3	2	269·5	10	378·8	22	Sakoli
3	गोंदिया (वे)	55·2	4	33.0	4	4·6	1	10.0	2	32·2	2	52·7	5	297·4	16	Gondia (O)
4	खारबुंद	37·0	3	6.0	1	..	..	..	..	9·0	1	63·0	5	210·4	13	Kharbund
5	चांदपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	62·0	3	168·0	12	Chandpur
6	बोडलकसा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	38·0	3	153·0	9	Bodalkasa
7	चोरखमग्रा	52·0	2	5.0	1	..	..	..	..	..	..	26·2	3	154·6	11	Chorkhamgra
8	पांग्री	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	97·0	4	168·0	10	Pangree
9	पवनी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Paoni
10	देवरी	38·2	3	11.2	2	..	..	..	..	7·6	1	86·5	5	298·9	13	Deori
11	गोंदिया (त)	55·2	4	27.0	3	..	..	4.6	1	31·2	2	65·5	6	278·0	15	Gondia (T)
	XXVII. चंद्रपूर जिल्हा—															**XXVII. Chandrapur District.**
1	चंद्रपूर (त)	49·3	3	18.5	2	7·4	1	6·1	1	30·3	2	22·4	4	239·5	15	Chandrapur (T)
2	वरोरा	60·2	3	5.4	1	..	..	..	..	8.2	1	149·0	8	367·5	13	Warora
3	आरमोरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Armori
4	चिमुर	47·8	3	1.2	1	2·6	1	..	..	..	..	70·4	5	214·5	17	Chimur
5	गडचिरोली	29·9	2	13.5	1	21·0	2	3·5	1	1·2	1	211·4	5	304·7	16	Gadchiroli
6	असोला	20·4	1	4.2	1	..	..	2·4	1	..	..	76·8	6	208·4	14	Asola
7	चोराधेरी	61·6	1	2.4	1	..	..	4·6	1	12·0	2	58·4	5	154·2	5	Chorasheri
8	खैरी	5·0	1	..	..	4·0	1	..	..	..	..	81·0	3	42·0	4	Khairee
9	कुन्हारी	21.1	2	5.6	1	12·2	3	8·6	1	18.4	2	138·8	7	370·6	14	Kunhari
10	नेलसर	38·6	1	..	..	..	..	..	..	21.0	2	135·0	6	169·5	11	Nelsar
11	मनोरा	49·2	4	..	..	..	..	..	..	..	..	76·4	3	225·9	11	Manora
12	शिदेवाही	31·4	2	7.1	1	16·9	2	10·7	1	16·1	3	80·2	5	168·7	15	Sindhewahi
13	ब्रम्हपुरी	52·5	3	14.4	2	15·7	2	14·8	2	31.8	5	64·7	5	318·7	15	Brahmapuri (O)
14	सिरोंचा (त)	..	..	..	..	9.8	1	2.4	1	67·6	2	117·1	7	178·4	14	Sironcha (T)
15	सिरोंचा (वे)	..	..	..	..	9·8	1	2·4	1	82·9	4	117·1	7	164·3	12	Sironcha (O)
16	ब्रम्हपुरी (त)	52·8	3	14.4	2	15.7	2	12·8	2	..	..	60·0	4	317·7	15	Brahmapuri (T)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्र	ऑगस्ट August 82		सप्टेंबर September		ऑक्टोबर October		नोव्हेंबर November		डिसेंबर December		एकूण Total for 1982		एकूण Total for 1981		सर्वसाधारण पाऊस	
		पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	Normal Rainfall	Centre
(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(2)
	I. बृहन्मुंबई जिल्हा—																**I. Gr. Bombay District.**
1	मुंबई (कुलाबा)	457·7	20	122·4	7	..	..	128·9	3	..	..	1,842·0	62	1,949·3	68	1,805	Bombay (Colaba)
2	सांताक्रुझ (वे.)	546·0	25	204·4	15	..	..	101·0	2	..	..	2,379·9	74	2,440·8	76	2,812	Santacruz (O)
3	अंधेरी	436·7	19	87·4	7	..	..	..	..	..	..	1,742·3	55	1,873·5	47	N. A.	Andheri
4	बोरिवली	606·0	16	10·0	2	..	..	..	..	..	..	1,970·0	49	2,302·0	67	..	Borivali
	II. ठाणे जिल्हा—																**II. Thane District**
1	ठाणे	539·2	22	85·5	5	..	..	67·5	2	..	..	1,968·7	65	2,023·6	84	2,478	Thane
2	कल्याण	652·2	18	111·2	8	1·2	1	93·9	2	..	..	2,056·9	62	2,155·0	83	2,355	Kalyan
3	मुरबाड	617·0	21	208·0	15	..	..	..	..	..	..	1,496·0	71	2,116·0	90	2,534	Murbad
4	भिवंडी	621·2	17	118·6	6	..	..	..	..	..	..	1,911·0	53	2,500·0	74	2,578	Bhivandi
5	वसई	475·0	21	156·0	10	..	..	136·0	2	..	..	1,702·0	66	1,833·0	72	1,912	Bassein
6	वाडा	689·0	20	152·0	12	22·0	1	100·0	2	..	..	1,787·0	66	2,665·0	82	2,535	Wada
7	शहापूर	827·0	27	239·0	11	..	..	15·5	2	..	..	2,048·5	69	2,032·0	79	2,589	Shahapur
8	डहाणू	473·1	22	177·4	9	..	..	98·1	3	..	..	1,534·2	62	2,482·7	70	1,759	Dahanu
9	माहिम (पालघर)	467·9	22	246·0	12	..	..	42·0	1	..	..	1,764·1	59	2,336·0	67	1,731	Mahim (Palghar)
10	जव्हार	1,085·4	29	196·2	11	64·8	3	137·6	3	..	..	2,518·4	79	3,911·2	92	3,597	Jawhar
11	मोखाडा	916·5	27	132·0	10	69·0	2	80·0	2	..	..	1,941·5	71	3,218·0	86	2,467	Mokhada
12	डहाणू (वे.)	473·9	22	176·4	9	..	..	98·1	3	..	..	1,534·0	64	2,464·5	71	1,909	Dahanu (O)
13	उल्हासनगर	407·0	21	33·0	6	8·0	1	12·0	2	..	..	2,536·0	64	2,674·0	87	..	Ulhasnagar
14	तळासरी	795·0	28	148·0	8	14·0	2	69·0	2	..	..	1,852·4	71	2,753·5	78	..	Talasary
	III. रायगड जिल्हा—																**III. Raigad District**
1	अलिबाग	351·9	17	166·2	9	17·2	1	96·0	3	..	..	2,072·0	61	2,145·2	71	1,960	Alibag
2	पनवेल	846·6	27	225·7	13	2·0	1	69·0	2	..	..	2,214·7	74	2,615·5	87	2,741	Panvel
3	खालापूर	1,237·0	28	276·0	14	84·0	3	104·0	4	..	..	2,962·0	84	3,406·0	97	3,812	Khalapur
4	माथेरान	2,108·0	31	451·0	16	33·0	4	88·0	2	..	..	4,454·0	95	4,910·0	106	5,168	Matheran
5	उरण	500·2	21	158·3	8	2·0	1	77·6	2	..	..	1,491·9	62	1,768·9	65	2,072	Uran
6	भिरा (वे.)	820·0	25	211·0	14	127·0	8	72·0	3	..	..	3,177·0	100	4,307·6	96	N. A.	Bhira (O)

वे.—वेधशाळा. O—Observatory त—तहसील. T—Tahsil

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(2)
	III. रायगड जिल्हा—चालू:																III. Raigad—*cont.* District
7	पेण	528·5	19	159·0	14	32·0	1	98·0	3	..	..	1,968·6	72	2,440·4	88	2,866	Pen
8	महाड	772·0	28	282·0	19	22·0	2	125·0	4	..	..	2,753·0	100	3,730·0	107	3,190	Mahad
9	माणगांव	585·2	25	213·1	13	64·1	6	230·6	4	..	..	2,567·0	91	3,513·6	104	3,088	Mangaon
10	रोहा	621·0	28	245·0	16	15·0	2	55·0	3	..	..	2,577·0	88	3,824·0	91	3,118	Roha
11	पोलादपूर	926·0	31	258·0	17	113·0	6	70·0	4	..	..	3,066·0	101	3,758·0	106	4,032	Poladpur
12	मुरुड	302·0	20	191·0	6	43·0	3	40·0	4	..	..	1,780·0	70	2,349·0	77	2,784	Murud
13	श्रीवर्धन	514·2	23	277·5	14	20·5	2	21·5	3	..	..	2,425·4	78	2,478·0	86	3,255	Shrivardhan
14	म्हसाळा	672·0	29	257·0	12	14·0	1	102·0	4	..	..	2,624·0	89	3,647·0	94	3,756	Mhasala
15	कर्जत	1,130·4	27	315·8	12	131·0	5	61·4	4	..	..	2,826·3	91	3,215·1	91	3,279	Karjat
16	सुधागड पाली	927·4	29	323·0	14	30·0	3	65·0	3	..	..	3,061·0	90	4,183·0	99	4,152	Sudhagad Pali
	IV. रत्नागिरी जिल्हा—																IV. Ratnagiri District
1	रत्नागिरी (त)	613·2	27	253·9	14	44·2	5	140·6	4	..	..	2,902·3	87	3,334·6	99	3,306	Ratnagiri (T)
2	मंडणगड	991·0	30	232·0	15	88·0	4	100·0	5	..	..	2,962·0	95	4,065·0	103	3,848	Mandangad
3	दापोली	942·0	30	336·0	13	44·0	3	97·0	2	..	..	2,899·0	87	3,861·0	94	3,287	Dapoli
4	हर्णे	374·9	20	232·4	10	5·0	1	97·0	2	..	..	1,720·8	63	2,267·8	87	2,472	Harnai
5	खेड	890·0	28	256·0	14	134·0	7	115·0	3	..	..	3,107·0	92	3,432·0	106	3,372	Khed
6	चिपळूण	1,107·0	31	368·0	16	93·0	7	61·0	4	..	..	3,371·0	102	3,477·0	108	3,497	Chiplun
7	गुहागर	547·0	27	302·0	12	22·0	1	60·0	4	..	..	2,040·0	76	2,488·0	90	2,557	Guhagar
8	रत्नागिरी (वे)	613·2	27	255·5	14	44·2	5	104·4	3	..	..	2,993·3	86	2,235·6	99	..	Ratnagiri (O)
9	राजापूर	969·0	31	205·0	11	80·0	6	66·0	3	..	..	3,493·0	96	2,736·5	107	3,213	Rajapur
10	देवगड	444·7	23	215·1	11	21·6	2	48·5	4	..	..	2,280·3	80	2,493·0	87	2,246	Deogad
11	लांजा	1,021·5	30	256·1	13	58·7	6	92.7	3	..	..	3,360·3	96	3,949·0	103	3,759	Lanja
12	मालवण	263·0	21	137·0	10	9·0	1	80·0	1	..	..	1,704·0	73	2,646·5	79	2,761	Malvan
13	सावंतवाडी	1,549·3	31	183·9	19	302·6	5	69·5	5	..	..	4,543·2	102	4,875·2	106	3,758	Sawantwadi
14	वेंगुर्ला	823·9	25	224·4	12	30·8	3	116·5	5	..	..	3,087·9	93	3,795·1	102	2,617	Vengurla
15	कुडाळ	1,556·0	30	260·0	11	69·0	5	105·0	5	..	..	4,228·0	91	5,464·0	104	3,082	Kudal
16	वेंगुर्ला (वे)	824·1	25	225·4	12	29·8	3	83·3	5	..	..	3,053·3	93	3,913·5	103	..	Vengurla (O)
17	देवरुख	1,098·0	29	212·0	18	120·0	9	99·0	6	..	..	3,529·0	108	2,653·0	87	..	Devrukh
18	कणकवली	1,304·0	29	275·0	14	112·0	6	42·0	3	..	..	3,346.0	94	4,050·0	111	3,616	Kankavali
	V. नाशिक जिल्हा—																V. Nashik District
1	नाशिक (वे)	137·2	11	61·2	7	14·3	2	47·4	3	..	..	402·6	38	949·8	57	698	Nashik (O)
2	निफाड	130·2	8	137·0	6	1·4	1	64·2	3	..	..	594·4	26	437·7	35	549	Niphad
3	पिंपळगांव बसवंत	130·2	8	137·0	6	1.4	1	64·2	3	..	..	593·4	26	835·4	36	630	Pimpalgaon Basvant.
4	नाशिक (त)	155·2	12	61·2	7	13·3	2	46·9	3	..	..	406·6	36	931·0	56	..	Nashik (T)
5	येवले	41·4	6	130·8	4	56·8	5	50.4	4	..	..	376·8	24	457·3	45	555	Yeole
6	सोमथाना	38·6	5	102·0	6	2·0	1	..	..	..	..	282·9	20	504·8	28	486	Somthana
7	चंदूर	54·0	9	104·0	6	..	..	..	..	..	..	356·0	30	984·0	54	645	Chandur
8	कोलगांव माल	18·7	3	109·0	5	6·2	1	26·0	2	..	..	201·3	16	357·0	26	497	Kolegaon mal
9	नांदगाव	37·0	4	171·0	7	19·0	4	42.0	2	..	..	387·0	28	426·0	35	585	Nandgaon

10	मालेगांव (वे)	107·7	2	105·9	6	25·3	4	54.0	3	..	..	584·4	26	215·8	34	..	Malegaon (O)
11	दिंडोरी	174·6	17	50·3	6	11·8	1	36.4	3	..	..	451·0	43	1,606·2	64	753	Dindori
12	सुरगाणा	1,002·0	26	292·0	8	158·0	9	66·0	3	..	..	2,627·0	72	3,443·0	95	1,862	Surgana
13	पेठ	867·9	4	128·0	7	..	..	29·0	2	..	..	404·0	24	2,629·5	92	2,352	Peth
14	बोलथान	36·0	26	174·8	12	69·6	4	75.3	4	..	..	1,753·4	74	534·8	30	686	Bolthan
15	कळवण	123·0	14	197·0	5	34·0	5	74.0	4	..	..	731·0	41	875·0	39	692	Kalvan
16	सटाणा (बागलाण)	22·1	3	164·6	4	50·4	3	78.1	4	..	..	590·0	29	561·5	33	477	Satana (Baglan)
17	ओझर (वे)	123·1	12	46·0	6	60·8	5	65.7	3	..	..	442·6	40	576.6	46	633	Ozar (O)
18	इगतपुरी	1240·0	27	196·0	16	28·5	3	134·1	4	..	..	2,587·6	88	3,282·4	99	..	Igatpuri
19	सिन्नर	93·8	12	194·6	6	19·2	1	47.4	3	..	..	474·0	32	762.6	52	..	Sinnar
	VI. धुळे जिल्हा—																**VI. Dhule District**
1	धुळे (वे)	45·2	4	65·6	6	8·0	1	43.0	3	..	..	438·6	25	513·0	27	609	Dhule (O)
2	साक्री	92·2	6	74·4	4	49.4	3	51.0	4	..	..	486·8	28	397·1	32	493	Sakri
3	पिंपळनेर	210·0	16	46·0	3	80·0	5	109.0	4	..	..	981·7	48	785·8	49	586	Pimpalner
4	नंदुरबार (त)	294·4	16	78·7	3	37·6	4	22·7	3	..	..	704·6	41	707·9	51	643	Nandurbar (T)
5	नवापूर	251·4	19	34·2	4	86·0	1	25·2	2	..	..	925·4	40	1,033·0	65	1,097	Nawapur
6	तळोदा	257·6	21	25·1	2	18·5	2	68·6	4	..	..	604·5	45	926·1	62	790	Taloda
7	शहादा	361·0	19	84·0	3	..	..	..	..	..	..	686·0	36	2,166·0	82	659	Shahada
8	शिरपूर	118·6	14	84·7	4	9·0	1	28.5	4	..	..	619·2	38	667·2	51	616	Shirpur
9	सिंदखेड	85·8	11	38·8	3	30·6	2	32·6	4	..	..	423·3	34	618·1	39	573	Sindkheda
10	अक्कलकुवा	395·0	23	..	..	34·0	3	54·0	3	..	..	765·0	44	1,351·0	60	1,179	Akkalkuwa
11	नंदुरबार (वे)	283·7	15	60·3	2	30·8	3	23·0	3	..	..	644·0	37	729·2	53	..	Nandurbar (O)
12	विसावाडी	227·0	19	21·0	4	40·3	3	10.0	2	..	..	686·0	40	..	..	..	Visawadi
	VII. जळगाव जिल्हा—																**VII. Jalgaon District**
1	जळगांव (त)	131·8	9	32·4	1	26·0	3	17·8	2	..	..	646·2	35	801·3	45	787	Jalgaon (T)
2	चाळीसगांव	52·5	6	132·0	8	37·0	7	40·5	2	..	..	536·6	39	744·0	50	712	Chalisgaon
3	पाचोरा	159.0	10	6·0	1	33·0	4	31·0	1	..	..	499·0	30	635·5	41	793	Pachora
4	भडगांव	191.3	9	31·0	4	38.3	3	23·7	2	..	..	441·3	28	637·7	31	720	Bhadgaon
5	चोपडा	102.0	10	19·0	2	9·0	1	15·0	2	..	..	440·0	31	947·0	56	732	Chopda
6	अमळनेर	62.6	8	67·0	4	11·0	1	24·0	3	..	..	503·0	35	744·4	45	675	Amalner
7	परोळा	142·0	12	120·3	5	..	..	56·7	2	..	..	633·0	33	730·0	49	687	Parola
8	जामनेर	178·5	14	15·8	3	16·9	2	23.5	3	..	..	599·3	41	1,178·2	46	802	Jamner
9	भुसावळ	125·6	9	90·8	3	28·6	2	29.0	2	..	..	631·7	28	761·6	51	788	Bhusawal
10	एदलाबाद	76·5	6	102·5	6	..	..	14.4	3	..	..	477·7	32	616·9	41	737	Edalabad
11	यावल	161·8	14	73·0	2	77·4	2	43·4	3	..	..	789·7	34	1,056·9	53	768	Yawal
12	रावेर	72·2	7	101·3	6	63·1	1	41.1	3	..	..	559·1	31	960·3	52	728	Raver
	VIII. अहमदनगर जिल्हा—																**VIII. Ahmadnagar District.**
1	अहमदनगर (त)	18·0	3	181·3	12	43·6	4	145.1	3	..	..	533·6	33	638·2	36	622	Ahmadnagar (T)
2	पारनेर	43·5	7	73·5	6	65·0	6	107·7	3	..	..	380·7	29	624·2	42	574	Parner
3	श्रीगोंदे	10·0	2	113·7	7	106·8	9	51.4	2	..	..	468·9	29	612·3	33	516	Shrigonde
4	कर्जत	35·0	3	227·0	14	47·0	4	34·0	2	..	..	468·0	31	563·0	32	557	Karjat
5	जामखेड	21·5	3	258·0	11	44·0	5	61.6	2	..	..	611·0	35	527.0	33	652	Jamkhed

वे—वेधशाळा. O—Observatory

त—तहसील. T—Tahsil.

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(2)
	VIII. अहमदनगर जिल्हा—चालू																VIII. Ahmadnagar—*cont.*
6	शेवगांव ..	22·0	4	64·2	8	98·4	6	15·0	1	..	..	413·6	29	348·1	32	633	Shevgaon
7	पाथर्डी ..	41·0	5	84·0	7	51·0	3	13·0	2	..	..	346·0	29	498·4	38	669	Pathardi
8	नेवासे ..	27·5	4	..	..	..	..	..	..	..	..	184·5	14	388·3	30	589	Newase
9	राहुरी ..	34·6	4	129·0	8	64·0	3	49·4	2	..	..	451·7	27	691·4	32	520	Rahuri
10	संगमनेर ..	55·5	5	65·6	5	89·8	4	..	..	..	..	366·7	24	490·6	32	497	Sangamner
11	अकोला ..	126·0	12	109·6	5	25·8	5	68·0	3	..	..	433·7	36	704·5	29	597	Akola
12	कोपरगांव ..	32·2	4	143·8	7	24·6	2	28·0	2	..	..	386·4	22	463·0	44	512	Kopargaon
13	श्रीरामपूर ..	39·5	6	199·0	6	26·5	2	30·0	2	..	..	372·0	23	878·8	37	541	Shrirampur
	IX. पुणे जिल्हा—																IX. Pune District
1	लोहगांव विमानतळ (वे).	61·7	8	159·6	7	18·2	1	22·0	3	..	..	385·9	35	750·8	46	684	Lohgaon Aerodrome (O).
2	पुणे (वे) ..	82·1	12	210·9	9	52·5	5	32·0	3	..	..	561·8	45	765·1	53	661	Pune (O)
3	वडगांव मावळ ..	448·0	22	113·2	7	57·0	5	50·2	3	..	..	960·2	57	1,456·3	79	1,124	Vadgaon Mawal
4	पौड मुळशी ..	422·2	25	155·3	9	40·0	4	37·8	3	..	..	1,085·0	69	1,486·2	67	1,519	Poud Mulshi
5	जुन्नर ..	165·1	14	66·7	4	13·8	2	..	..	..	..	402·2	33	828·9	46	N. R.	Junnar
6	वानवडी (वे) ..	67·1	9	167·0	9	10·3	2	11·0	1	..	..	359·6	35	252·5	29	..	Wanwadi (O)
7	भोर ..	251·4	20	198·0	8	30·1	3	27·6	3	..	..	807·7	57	1,162·1	75	655	Bhor
8	घोडा ..	179·5	15	103·8	7	33·6	3	..	..	..	..	416·4	34	758·9	45	..	Ghoda
9	जेजुरी .	35·0	7	182·0	8	..	..	..	..	..	..	291·0	23	651·5	34	487	Jejuri
10	लोणावळा ..	1,534·0	29	242·0	14	123·0	4	71·0	3	..	..	3,528·0	93	3,483·0	59	4,304	Lonawala
11	खेड ..	102·4	11	266·2	8	160·0	5	31·0	3	..	..	796·2	41	673·8	51	673	Khed
12	शिरुर ..	22·0	3	72·8	6	64·5	4	80·0	2	..	..	360·1	21	506·6	34	510	Shirur
13	बारामती ..	7·2	2	252·6	10	41·1	3	34·7	3	..	..	541·4	31	907·6	20	..	Baramati
14	बारामती (वे) ..	7·8	2	259·2	10	45·9	3	32·3	3	..	..	567·5	33	907·6	23	465	Baramati (O)
15	इंदापूर ..	8·5	2	88·9	7	55·0	2	95·2	3	..	..	422·4	24	745·8	32	503	Indapur
16	दौंड ..	20·3	3	91·6	5	49·1	3	83·4	2	..	..	422·1	25	503·0	31	463	Daund
17	सासवड (पुरंदर)	63·6	5	227·4	9	124·3	5	24·2	2	..	..	604·1	35	1,089·6	44	543	Saswad(Purandar)
18	आळंदी ..	117·8	13	196·5	7	29·1	3	34·6	5	..	..	496·8	41	804·7	49	..	Alandi
19	वेल्हे ..	716·4	29	156·0	10	53·0	3	91·0	4	..	..	1,981·4	83	1,009·3	42	..	Welhe
20	खंडाळा (वे) ..	1,450·0	29	277·0	20	137·0	6	61·0	4	..	..	3,327·0	102	4,519·6	101	..	Khandala (O)
	X. सातारा जिल्हा—																X. Satara District
1	सातारा (वे) ..	235·2	17	104·2	6	60·2	3	26·7	3	..	..	750.6	59	1,202·0	76	..	Satara (O)
2	कोरेगांव ..	134·7	13	74·7	5	45·4	4	39·5	5	..	..	488·8	52	696·9	50	706	Koregaon
3	वाई ..	137·1	11	103·4	5	63·2	3	27·6	3	..	..	509·4	42	421·4	20	710	Wai
4	पाचगणी ..	663·2	25	239·2	11	57·7	7	10)·0	5	..	..	1,744·7	86	2,786·8	103	1,865	Panchgani
5	मेढा (जावळी) ..	501·8	24	107·6	6	162·1	6	40·4	4	..	..	1,278·7	67	1,616·0	75	1,723	Medha (Jaoli)
6	महाबळेश्वर ..	1,992·5	31	202·6	16	66·7	6	96·8	4	..	..	4,469·1	106	4,946·5	120	6,226	Mahabaleshwar(O)
7	पाटण ..	665·0	28	89·6	6	174·8	8	33·4	3	..	..	1,711·8	80	1,621·4	71	1,832	Patan
8	कराड ..	169·6	18	77·3	5	100·8	6	59·9	4	..	..	630·1	56	650·5	60	713	Karad
9	दहिवाडी (माण)	11·7	2	306·9	8	24·7	2	38·8	3	..	..	652·4	27	833·8	25	463	Dahiwadi (Man,
10	वडूज ..	31·5	2	107·2	5	49·2	4	75·8	5	..	..	492·0	35	648·0	40	512	Vaduj

11	खंडाळा	..	41·3	5	132·3	7	48·6	4	7·9	1	..	..	418·6	29	544·0	41	504	Khandala
12	फलटण	..	18·9	2	168·5	9	16·9	1	30·0	3	..	..	297·7	23	719·6	40	473	Phaltan
13	औंध (खटाव)	..	83·8	12	120·2	7	21·1	2	35·9	4	..	..	414·9	42	550·8	40	670	Aundh (Khatav)
14	सातारा (त)	..	235·5	19	97·9	5	77·3	4	27·3	5	..	..	754·7	57	1,183·3	69	1,025	Satara (T)
	XI. सांगली जिल्हा—																	**XI. Sangli District**
1	मीरज	..	40·6	4	105·9	6	72·5	4	24·2	3	..	..	434·2	32	685·4	36	N. A.	Miraj
2	जत	..	2·0	1	115·3	11	45·5	5	42·8	3	..	..	375·1	30	544·5	36	528	Jath
3	इस्लामपूर	..	116·0	15	154·0	7	87·0	6	82·0	6	..	..	861·0	57	773·0	44	639	Islampur
4	कवठे महांकाळ	..	16·5	2	61·5	7	35·0	3	37·0	4	..	..	272·0	24	747·2	45	..	Kavathe Mahankal
5	वीटा (खानापूर)	..	70·5	8	311·6	7	86·2	3	25·8	3	..	..	744·7	33	1,211·8	44	542	Vita (Khanapur)
6	तासगाव	..	66·6	14	174·0	9	68·0	6	45·0	4	..	..	817·6	57	974·8	46	599	Tasgaon
7	शिराळा	..	266·0	22	98·0	5	106·0	6	55·0	4	..	..	1,040·0	69	977·0	70	862	Shirala
8	आटपाडी	..	11·0	1	84·0	7	49·0	2	48·8	3	..	..	345·0	23	851·0	36	..	Atpadi
9	सांगली	..	75·8	11	117·9	6	34·7	2	34·5	3	..	..	670·1	46	643·6	40	N. R.	Sangli.
	XII. सोलापूर जिल्हा—																	**XII. Solapur District**
1	सोलापूर (त)	..	43·5	3	210·3	13	38·2	3	48·1	2	..	..	640·2	43	1,014·1	54	678	Solapur (T)
2	बार्शी	..	13·8	1	145·5	11	41·1	4	66·2	2	..	..	510·9	36	574·2	38	657	Barshi
3	अक्कलकोट	..	43·0	3	230·0	14	57·0	3	22·0	1	..	..	686·0	41	899·0	57	689	Akkalkot
4	जेऊर (वे)	..	23·6	2	117·4	6	6·3	1	58·9	3	..	..	356·8	22	644·3	37	596	Jeur (O)
5	मोहोळ	..	45·8	4	73·2	10	49·1	2	22·1	2	..	..	359·6	32	790·3	51	657	Mohol
6	माढा	..	7·5	1	147·8	7	97·4	2	69·6	3	..	..	487·0	26	560·8	38	582	Madha
7	करमाळा	..	23·0	3	191·0	10	122·0	2	100·0	4	..	..	702·6	38	829·0	42	541	Karmala
8	पंढरपूर	..	17·5	4	120·0	8	85·5	2	55·0	3	..	..	487·0	29	1,097·0	42	611	Pandharpur
9	सांगोळा	..	16·2	2	208·8	11	93·4	4	33·0	4	..	..	579·0	36	930·1	47	538	Sangola
10	माळशिरस	..	2·0	1	77·4	7	44·5	4	39·0	3	..	..	335·1	22	693·0	31	515	Malshiras
11	मंगळवेढा	..	5·6	1	293·4	12	77·4	4	55·0	4	..	..	613·1	33	1,096·0	45	569	Mangalwedha
12	अकलुज	..	4·0	1	185·7	9	107·0	3	..	..	..	..	471·6	24	713·8	38	..	Akluj
	XIII. कोल्हापूर जिल्हा—																	**XIII. Kolhapur District**
1	कोल्हापूर (त)	..	236·5	23	101·5	6	102·7	5	59·9	3	..	..	902·3	70	1,111·1	72	1,070	Kolhapur (T)
2	हातकणंगले	..	107·6	15	27·8	3	140·6	5	18·4	2	..	..	581·0	47	804·5	53	734	Hatkanangle
3	शिरोळ	..	83·0	13	125·0	6	93·0	4	41·0	3	..	..	616·0	46	762·0	43	585	Shirol
4	गगनबावडा	..	1,829·0	31	401·0	18	233·0	13	88·0	3	..	..	5,596·3	110	6,263·7	122	6,212	Gaganbavada
5	शाहूवाडी	..	330·0	18	75·0	6	58·0	3	33·0	3	..	..	1,261·0	70	1,401·0	78	1,961	Shahuwadi
6	गारगोटी	..	889·0	30	28·0	6	164·0	4	102·0	5	..	..	2,059·0	90	1,531·6	74	1,542	Gargoti
7	पन्हाळा	..	430·9	25	62·6	6	50·4	6	39·2	5	..	..	1,236·9	80	1,192·2	76	865	Panhala
8	कागल	..	136·3	17	149·5	6	72·2	5	16·0	2	..	..	805·3	57	720·3	56	952	Kagal
9	गडहिंगलज	..	194·0	19	16·0	2	99·0	6	38·0	4	..	..	820·0	58	995·9	66	965	Gadhinglaj
10	राधानगरी	..	1,344·0	31	78·0	7	62·0	5	40·0	4	..	..	3,658·3	96	3,947·0	93	3,818	Radhanagari
11	आजरा	..	553·0	27	44·0	7	172·0	8	53·0	3	..	..	1,966·0	84	1,932·0	86	2,250	Ajara
12	चांदगड	..	1,072·0	27	68·0	7	125·5	6	16·6	3	..	..	2,981·1	82	2,893·4	91	2,696	Chandgad

वे—वेधशाळा. O—Observatory

त—तहसील. T—Tahsil

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3 (A) (3·3)—*contd.*

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(2)
	XIV. औरंगाबाद जिल्हा—																**XIV. Aurangabad District.**
1	औरंगाबाद (त) ..	190·5	7	88·3	6	57·9	5	23·9	3	..	..	770·3	44	890·1	55	726	Aurangabad (T)
2	खुलदाबाद ..	147·0	13	184·0	11	55·0	4	38·0	3	..	..	646·7	47	1,062·0	68	962	Khuldabad
3	वैजापूर ..	20·4	3	33·7	8	20·6	3	23·0	2	..	..	229·7	23	516·8	43	542	Vaijapur
4	सोयगाव ..	153·2	13	45·6	4	7·6	1	4·6	1	..	..	567·6	38	716·2	47	860	Soegaon
5	चिखलठाणा ..	145·3	8	47·3	5	41·0	6	8·6	2	..	..	462·1	39	651·8	53	692	Chikhalthana
6	सिल्लोड ..	114·6	10	131·8	7	106·2	4	15·0	2	..	..	516·4	42	633·9	43	768	Silod
7	गंगापूर ..	51·1	6	130·8	8	42·2	3	27·6	2	..	..	456·7	37	650·9	43	682	Gangapur
8	कन्नड ..	56·9	5	41·4	6	23·0	3	18·8	2	..	..	405·2	31	581·3	53	805	Kannad
9	पैठण ..	30.1	3	132.7	9	42·3	2	14·5	3	..	..	476·9	29	..	..	..	Paithan
	XV. जालना जिल्हा—															..	**XV. Jalna District**
1	जालना ..	96·0	9	162·0	8	42·0	2	23·0	2	..	..	781·0	45	908·5	50	688	Jalna
2	जाफराबाद ..	98·4	10	80·0	4	17·0	2	13·0	2	..	..	429·6	35	639·0	38	818	Jafferabad
3	भोकरदन ..	60·0	7	33·0	3	45·0	2	24.0	2	..	..	267·0	23	448·8	41	708	Bhokardan
4	अंबड ..	96·3	8	63·7	6	73·3	6	35·0	2	..	..	521·4	36	290·2	22	769	Ambad
5	परतुर ..	114·9	8	104·9	5	38·0	4	17·8	2	..	..	613·6	35	732·5	37	784	Partur
	XVI. परभणी जिल्हा—																**XVI. Parbhani District.**
1	परभणी (वे) ..	54·5	8	267·8	11	11·0	2	22·6	2	..	..	593·5	43	973·0	55	854	Parbhani (O)
2	कळमनुरी ..	141·6	13	75·0	8	88·2	3	76·4	1	..	..	906·2	47	780·1	49	1,023	Kalamnuri
3	हिंगोली ..	138·7	11	103·2	9	95·8	3	15·4	1	..	..	833·1	51	805·8	49	788	Hingoli
4	जिंतूर ..	120·6	9	152·1	12	40·8	3	19·3	3	..	..	639·3	43	856·5	54	N. A.	Jintur
5	पाथरी ..	67·9	4	193·1	7	31·5	3	8·9	1	..	..	509·8	30	608·9	48	850	Pathri
6	सिद्धेश्वर कॅंप ..	97·2	10	172·2	10	41·2	1	43·2	2	..	..	729·0	47	701·3	58	994	Siddheshwar camp
7	गंगाखेड ..	59·0	8	230·0	10	18·0	4	..	..	..	..	503·7	37	821·9	64	N. A.	Gangakhed
8	वसमत ..	110·4	10	199·0	12	57·2	4	19·0	1	..	..	747·2	52	973·0	61	..	Basmath
	XVII. बीड जिल्हा—																**XVII. Beed District**
1	चौसाला ..	..	..	190·0	3	..	..	..	..	..	..	425·0	9	871·0	31	652	Chowsala
2	बीड कलेक्सन ..	38·4	6	161·0	9	35·4	3	31·0	3	..	..	484·0	33	537·6	37	N. A.	Beed collection
3	बीड ..	33·8	5	159·2	9	35·4	3	31.0	3	..	..	508·6	35	775·9	48	786	Beed
4	मोमिनाबाद ..	23·0	3	356·1	15	75·8	3	11·5	2	..	..	/884·6	41	1,0219	50	752	Mominabad
5	गेवराई ..	27·9	3	139·2	8	52·1	3	22·0	2	..	..	475·3	35	652·3	47	740	Gevrai
6	पाटोदा ..	15·8	3	210·0	12	66·0	6	46.5	3	..	..	568·4	47	612·8	45	683	Patoda
7	मांजलेगाव ..	60·4	9	204·0	11	24·6	2	9·2	1	..	..	516·2	38	659·3	45	862	Manjlegaon
8	रोटी ..	15·0	2	289·0	12	18·0	3	..	..	..	..	413·0	24	529·0	32	625	Roti
9	आष्टी ..	23·7	3	186·8	16	16·3	2	44·2	2	..	..	397·8	37	420·6	37	647	Ashti
	XVIII. नांदेड जिल्हा—																**XVIII. Nanded District.**
1	भोकर ..	212·0	13	302·0	15	52·0	5	20·0	1	..	..	1,030·7	57	1,377·6	60	N. A.	Bhokar
2	हदगांव ..	138·5	10	354·2	14	38·0	4	31·3	3	..	..	932·2	48	726·0	53	..	Hadgaon

3	नांदेड (वे)	..	111·6	12	308·2	12	39·4	4	36·9	1	..	..	1,090·5	57	1,236·2	62	982	Nanded (O)
4	मुखेड	..	79·3	9	208·0	11	31·8	4	48·2	2	..	..	712·9	46	850·7	57	N. A.	Mukhed
5	बिलोली	..	185·6	10	247·6	10	107·2	4	18·2	1	..	.	1,056·0	41	947·7	56	979	Billoli
6	किनवट	..	255·0	15	214·0	15	30·0	4	6·0	1	..	..	1,010·0	57	1,151·1	61	1,252	Kinwat
7	कंधार	..	77·7	8	244·6	12	52·9	4	23·4	1	..	..	812·9	46	888·7	52	949	Kandhar
8	देगलूर	..	175·6	12	89·8	7	45·2	3	83·0	2	..	..	789·3	50	1,036·8	65	993	Deglur
9	नांदेड (त)	..	108·6	11	258·8	11	36·0	2	36·8	1	..	.	1,031·6	49	1,234·1	64	982	Nanded (T)
	XIX. उस्मानाबाद जिल्हा—																	**XIX. Osmanabad District.**
1	औसा	..	36·6	3	140·4	12	40·8	3	13 0	1	..	..	434·6	32	815·5	43	N. A.	Ausa
2	भूम	..	36·9	4	106·1	9	48·6	3	67·4	4	..	..	503·1	33	694·4	46	N. A.	Bhoom
3	उस्मानाबाद (वे)		83·5	7	242·4	15	34·0	5	37·8	1	..	..	720·4	50	930·4	66	810	Osmanabad (O)
4	परांडा	..	32·2	4	47·2	6	48·0	3	77·6	3	..	..	361·4	29	593·0	39	674	Parenda
5	कळंब	..	21·9	3	220·2	12	28·0	2	19·5	3	..	..	521·2	34	933·0	58	779	Kalam
6	तुळजापूर	..	79·2	6	277·8	14	58·4	4	55·0	1	..	..	825·6	42	597·4	40	918	Tuljapur
7	अहमदपूर	..	59·8	6	240·6	12	58·6	5	12·8	2	..	..	707·9	47	898·4	55	933	Ahmedpur
8	उदगीर	..	43·4	7	372·7	14	39·5	5	27·6	3	..	..	763·3	44	599·2	41	990	Udgir
9	लातूर	..	12·0	2	253·0	15	25·5	3	13·2	1	..	..	674·7	45	926·4	50	N. A	Latur
10	निलंगा	..	50·0	5	224·0	16	7·0	1	35·0	1	..	..	575·2	42	830·1	55	N. A.	Nilanga
11	उमरगा	..	18·5	3	236·7	11	41·9	3	10·2	2	..	..	656·2	40	986·5	53	N. A.	Omerga
12	उस्मानाबाद (त)		93·2	9	230·6	16	24·2	8	31·6	3	..	..	622·4	56	830·1	57	..	Osmanabad (T)
	XX. बुलढाणा जिल्हा—																	**XX. Buldana District.**
1	बुलढाणा	..	81·3	7	66·6	5	203·0	2	11·1	1	..	..	626·1	38	954·6	54	857	Buldana
2	मलकापूर	..	98·0	10	43·4	5	..	..	14·0	2	..	..	345·3	29	801·2	33	722	Malkapur
3	मेहेकर	..	83·4	8	175·0	8	45·8	3	..	..	..	..	755·3	41	741·9	48	835	Mehekar
4	नंदुरा	..	55·9	5	55·5	7	8·0	1	25·0	2	..	..	550·8	32	1,2·476	48	757	Nandura
5	डोनेगाव	..	103·6	9	98·3	7	19·2	1	18·5	2	..	..	742·1	41	723·5	46	904	Donegaon
6	जळगाव	..	79·6	7	118·5	5	..	..	20·0	2	..	..	438·4	27	500·4	30	755	Jalgaon
7	खामगाव	..	132·0	8	62·0	5	5·0	1	..	..	..	..	392·0	25	802·0	45	765	Khamgaon
8	शेगाव	..	86·8	8	64·0	7	5·8	1	10·8	1	..	..	467·4	36	872·8	40	789	Shegaon
9	चिखली	..	122·5	10	8·0	1	..	..	3·0	1	..	..	353·4	29	541·9	51	808	Chikali
	XXI. अकोला जिल्हा—																	**XXI. Akola District.**
1	अकोला सिटी (वे)		138·2	8	104·6	5	3·4	1	9·2	1	..	..	616·0	35	997·6	58	810	Akola City (O)
2	बाळापूर	..	31·6	4	97·6	8	..	..	12·3	2	..	..	487·9	30	636·5	39	773	Balapur
3	आकोट	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	17·0	2	926·7	43	794	Akot
4	वाशिम	..	156·0	12	166·0	8	12·0	1	15·0	1	..	..	991·7	44	909·8	48	927	Washim
5	मंगळूरपीर	..	101·9	8	191·5	9	7·4	1	28·2	2	..	..	886·1	43	821·5	48	861	Mangrulpir
6	मुर्तिजापूर	..	80·0	8	137·4	7	55·0	3	8·0	1	..	..	589·4	37	1,073·0	47	819	Murtizapur
7	अकोला विमानतळ (वे).		92·4	8	113·7	5	2·3	1	8·6	1	..	..	629·7	34	1,028·9	55	N. A.	Akola Aerodrome (O)
8	तेल्हारा	..	47·0	7	127·0	7	15·0	1	21·0	3	..	..	411·0	36	746·0	27	N. A.	Telhara
9	परतुर	..	54·0	6	73·0	5	14·0	2	4·0	1	..	..	493·0	33	471·6	42	N. A.	Partur
10	कारंजा	..	67·4	8	207·3	7	7·0	1	13·0	1	..	..	678·1	35	..	..	..	Karanja

वे—वेधशाळा, O—Observatory

त—तहसील, T—Tahsil

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(2)
	XXII. अमरावती जिल्हा—																**XXII. Amravati District.**
1	अमरावती (त)	85·6	6	140·4	11	5·8	1	17·8	3	..	..	730·8	49	1,096·2	55	876	Amravati (O)
2	बडनेरा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	949·3	34	848	Badnera
3	मोर्शी	22·6	3	8·4	2	9·2	1	13·6	1	..	..	139·4	10	677·2	44	849	Morshi
4	चांदूर रेल्वे	69·8	6	115·7	10	36·7	2	12·3	1	..	..	886·6	17	923·3	46	851	Chandur Railway
5	खोलापूर	39·1	5	97·6	8	4·0	1	13·1	1	..	..	473·7	37	841·7	51	816	Kholapur
6	वरूड	119·3	11	42·0	2	12·6	1	..	..	..	..	731·6	38	943·0	52	1,007	Warud
7	तळेगाव	62·0	3	76·0	3	..	..	..	..	..	..	447·5	17	894·3	44	927	Telegaon
8	अचलपूर	82·6	8	202·3	5	9.6	2	37.6	2	..	..	934·0	43	1,010·1	42	832	Achalpur
9	दर्यापूर	52·5	8	125·4	7	1·5	1	12·0	1	..	..	729·8	41	922·4	46	768	Daryapur
10	अंजनगांव सुरजी	38·6	6	63·1	5	6·4	1	19·7	2	..	..	355·8	35	499·4	41	788	Anjangaon Surji
11	चांदूर बाजार	53·1	6	95·1	6	23·1	2	11·0	2	..	..	620·8	40	976·2	43	832	Chandur Bazar
12	चिखलदरा	384·7	23	266·0	11	37·0	4	66·0	3	..	..	1,156·3	64	1,579·0	63	1,708	Chikhalda
13	धारणी	252·4	21	185·8	9	..	..	19·0	2	..	..	799·6	49	842·6	57	1,134	Dharni
	XXIII. यवतमाळ जिल्हा—																**XXIII. Yavatmal District.**
1	यवतमाळ (त)	87·8	12	145·7	9	8·8	1	14.3	1	..	..	787.7	48	1,438·8	68	1,096	Yavatmal (O)
2	वणी	136·7	10	134·9	10	71·5	4	4·3	1	..	..	823·3	54	1,242·4	58	1,118	Wani
3	दारव्हा	129·0	10	72·0	8	7·00	1	20.0	1	..	..	699·0	39	955·8	51	925	Darwha
4	पुसद	176·8	14	133·7	10	14·5	2	25·4	1	..	..	848·2	57	921·2	55	875	Pusad
5	उमरखेड	110·1	14	116·5	8	80·9	7	17.3	3	..	..	771·5	52	833·7	59	931	Umarkhed
6	पांढरकवडा	197.2	13	204·2	13	204·0	4	8·0	1	..	..	1,099·7	50	..	..	..	Pandharkawada
7	दिग्रस	173·0	13	119·0	7	..	..	..	..	..	..	401·0	27	..	..	..	Digras
8	नेर	155.2	8	192·0	10	..	..	64.2	1	..	..	1,184·4	43	..	..	..	Ner
	XXIV. वर्धा जिल्हा—																**XXIV. Wardha district.**
1	वर्धा (त)	78·4	7	172·2	9	35·0	3	1·4	1	..	..	1,023·3	43	1,267·0	55	N. A.	Wardha (O)
2	हिंगणघाट	133·2	11	216·2	10	61·4	3	9·8	1	..	..	938·0	54	1,195·4	64	1,142	Hinganghat
3	आर्वी	42·7	6	100·8	10	16·8	2	6·0	1	..	..	688·4	50	1,464·4	63	994	Arvi
	XXV. नागपूर जिल्हा—																**XXV. Nagpur District.**
1	नागपूर विमानतळ (त).	79·1	9	160·3	10	32·5	3	5.7	1	..	..	841·5	51	1,539·0	59	..	Nagpur Airport (O)
2	नागपूर फार्म	106·6	8	145·1	10	40.2	3	..	..	..	..	662·4	42	1,185·4	49	..	Nagpur Farm
3	नागपूर (वे)	102·4	7	93·4	8	39·4	3	11·2	1	..	..	562·3	39	1,179·9	43	1,242	Nagpur (O)
4	उमरेड	95·1	9	144·8	9	37·2	3	7·5	1	..	..	647·1	48	1,469·8	51	1,279	Umrer
5	काटोल	235·9	11	96·0	8	33·0	4	19·0	2	..	..	888·9	52	1,403·8	57	1,011	Katol
6	सावनेर	151·4	11	211·0	7	33·6	2	21.6	2	..	..	871·7	50	1,075·4	57	1,075	Saoner
7	खिंडशी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	402·4	24	1,496·3	49	1,193	Khindsi
8	तारसा	218·6	11	187·4	8	51·3	2	24.0	1	..	..	843·1	50	1,534·7	55	1,283	Tharsa
9	रामटेक	297·5	14	97·6	8	33·5	3	10.4	1	..	..	774·8	48	1,432·6	57	1,210	Ramtek
10	पारशीवनी	230·0	12	120·0	6	25.0	1	..	..	..	..	606·0	35	353·0	12	1,105	Parseoni
11	देवलापार	237·4	15	147·2	6	77·0	4	8.0	1	..	..	895·4	50	480·8	27	1,183	Deolapar

XXVI. भंडारा जिल्हा—

1	भंडारा (ए.एम.ओ.)	340·9	12	276·5	14	8.2	1	..	..	..	..	1,311·3	61	1286.4	56	1,388	Bhandara (A.M.O).
2	साकोली	497·7	16	358·0	18	24·0	3	..	..	4·5	1	1,645·2	80	1636.4	74	1,572	Sakoli
3	गोंदिया (वे)	594·7	20	45·4	6	92·0	5	..	..	..	..	1,217·0	65	1,280·9	71	1,471	Gondia (O)
4	खारबुंद	830·2	19	83·0	5	67·0	3	78.0	1	..	..	1,383·6	51	1,190·4	55	1,475	Kharbund
5	चांदपूर	385·0	14	115·8	8	37·4	2	45 6	1	..	..	813·8	40	1,442·2	54	1,313	Chandpur
6	बोडलकसा	993·0	21	110·0	7	50·0	3	40.0	2	..	..	1,384·0	45	1,350·0	64	1,379	Bodalkasa
7	चोरखामग्रा	456·4	15	143·8	7	92.6	3	110.2	1	..	..	940·8	43	1,496·8	69	1,466	Chorkhamgra
8	पांग्री	501·0	17	66·0	5	20·0	2	76.0	2	..	..	928·0	40	11,08·0	59	1,555	Pangree
9	पंवनी	626·6	13	385·9	17	7·2	1	..		..	..	1,851·0	73	1,204·3	58	1,285	Paoni
10	देवरी	615·7	21	77·9	10	87.1	4	3.3	1	..	..	1,226·4	59	1,525·8	63	1,445	Deori
11	गोंदिया (त)	625·3	20	45·2	6	92·0	5	..	..	..	..	1,224·0	62	1,230·1	71	1,579	Gondia (T)

XXVII. चंद्रपूर जिल्हा—

1	चंद्रपूर (वे)	309·2	13	253·6	11	126·1	3	4.3	2	..	..	1,067·3	55	1,376·0	63	1,267	Chandrapur (O)
2	वरोरा	146.0	15	198·4	8	100.5	3	..	..	..	..	1,035·2	52	1158.0	59	1,185	Warora
3	आरमोरी	146·0	15	277·4	13	..	..			..	..	1,427·2	64	1,427·2	55	1,451	Armori
4	चिमूर	131·3	10	114·2	9	34.2	3	..	..	..	..	616·4	48	2293·7	70	1,268	Chimur
5	गडचिरोली	304·7	16	216·9	11	89·5	3	27.0	1	..	..	1,223·3	58	1,413·6	66	1,552	Gadchiroli
5	असोला	270·0	17	231·2	10	123.2	3	..	..	..	..	936·6	52	1,989·3	59	..	Asola
7	घोराघेरी	189·2	18	94·6	11	98·2	3	14.6	2	..	..	689·8	48	1,892·7	80	1,359	Ghoragheri
8	खरी	237·3	12	232·7	13	120.9	3	..	..	..	..	722·9	37	1,197·1	54	1,381	Khairee
9	कुन्हारी	236·0	20	184·6	10	125.6	5	29.6	2	..	..	1,151·1	67	1,657·2	67	1,441	Kunhari
10	नेलसर	149·6	11	159·6	8	108·8	5	..	..	..	..	782·1	44	1,434·7	59	1,357	Nelsar
11	मनोरा	135·0	9	109·3	7	11·0	1	22.0	1	..	..	628·8	36	1,550·1	75	1,437	Manora
12	शिंदेवाही	211·5	13	196·8	12	124·4	3	4.9	1	..	..	868·7	58	15,50.1	75	1,523	Sindewahi
13	ब्रम्हपुरी (वे)	226·6	15	175·0	11	159·9	3	10.8	1	..	..	1,084·9	64	1,088·9	83	N. A.	Brahmapuri (O)
14	सिरोंचा (त)	429·6	22	151·2	8	78·8	4	2.8	1	..	..	1,037·7	58	1,292·2	62	1,439	Sironcha (T)
15	सिरोंचा (वे)	457·0	23	167·8	9	87·8	3	4.3	1	..	..	1,093·4	60	1,327·9	63	1,239	Sironcha (O)
16	ब्रम्हपुरी (त)	227·0	15	175·0	11	159·9	3	25.9	1	..	..	1,061·2	58	1,718·4	83	1,472	Brahmapuri (T)

टीप.— (१) स्तंभ (३१) मधील आंकडे हे प्रत्येक केंद्राचे सरासरी किंवा सर्वसाधारण पावसाचे आहेत.
(२) N. A. म्हणजे माहिती उपलब्ध नाही.

Note.—(1) The figures shown in column (31) are of average or normal rainfall at each centre
(2) N. A. means information is not available.

आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3 (B) (3·3)

विविध केंद्रावे ठिकाणी पडलेला पाऊस/ *Rainfall at different centres*

(1983)

(पाऊस मिलीमिटरमध्ये/Rainfall in millimetres)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्र	जानेवारी January		फेब्रुवारी February		मार्च March		एप्रिल April		मे May		जून June		जुलै July		
		पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	Centre
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
	I. बृहन्मुंबई जिल्हा—															**I. Gr Bombay District.**
1	मुंबई (कुलाबा)	..	..	..	..	..	..	7.4	1	..	..	495.5	10	997.1	25	Bombay (Colaba)
2	सांताक्रूझ (वे.)	..	..	..	..	..	..	5.8	1	..	..	313.4	13	978.8	27	Santacruz (O)
3	अंधेरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	321.4	10	802.4	26	Andheri
4	बोरिवली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	442.0	11	1,456.0	29	Borivali
	II. ठाणे जिल्हा—															**II. Thane District**
1	ठाणे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	285.7	16	1,180.1	28	Thane
2	कल्याण	..	..	..	..	..	..	4.0	1	..	..	336.8	12	1,095.8	30	Kalyan
3	मुरबाड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	281.0	9	597.0	21	Murbad
4	भिवंडी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	393.8	11	1,014.4	28	Bhivandi
5	वसई	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	357.0	9	1,097.0	30	Bassein
6	वाडा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	321.0	14	987.0	27	Wada
7	शहापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	552.0	13	922.0	26	Shahapur
8	डहाणू	..	..	..	..	..	..	3.0	1	..	..	324.4	9	945.4	26	Dahanu
9	माहिम (पालघर)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	125.8	7	694.0	24	Mahim (Palghar)
10	जव्हार	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	351.8	12	1,054.0	28	Jawhar
11	मोखाडा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	259.0	10	847.0	28	Mokhada
12	डहाणू (वे.)	..	..	..	..	..	..	3.0	1	..	..	324.4	9	945.4	26	Dahanu (O)
13	उल्हासनगर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	339.0	13	956.0	30	Ulhasnagar
14	तलासरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	368.0	9	1,198.0	28	Talasary
	III. रायगड जिल्हा—															**III. Raigad District**
1	अलिबाग	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	707.2	12	1,041.7	26	Alibag
2	पनवेल	..	..	..	..	..	..	10.4	1	..	..	578.8	15	1,106.0	27	Panvel
3	खालापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	738.0	16	1,141.0	31	Khalapur
4	माथेरान	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	686.0	13	1,593.0	30	Matheran
5	उरण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	578.8	12	1,082.3	29	Uran
6	भिरा (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1,042.0	14	..	..	Bhira (O)

7	पेण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	891.0	14	1,505.8	31 Pen
8	महाड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	729.0	15	944.0	27 Mahad
9	माणगांव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	753.5	15	1,055.5	27 Mangaon
10	रोहा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	858.0	15	1,274.0	29 Roha
11	पोलादपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	745.0	15	1,045.0	28 Poladpur
12	मुरुड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	489.0	12	825.0	26 Murud
13	श्रीवर्धन	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	271.2	8	1,071.8	23 Shrivardhan
14	म्हसाळा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	759.0	15	1,130.0	30 Mhasala
15	कर्जत	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	459.3	14	973.8	28 Karjat
16	सुधागड पाली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	923.5	14	1,353.4	30 Sudhagad Pali
	IV. रत्नागिरी जिल्हा—														IV. Ratnagiri District
1	रत्नागिरी (त)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	684.5	15	1,147.8	26 Ratnagiri (T)
2	मंडणगड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1,191.0	15	996.0	26 Mandangad
3	दापोली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	900.0	9	1,186.4	25 Dapoli
4	हर्णे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	436.5	9	740.0	24 Harnai
5	खेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1,049.0	15	1,048.0	29 Khed
6	चिपळूण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1,219.0	16	1,188.0	30 Chiplun
7	गुहागर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	553.0	15	883.0	25 Guhagar
8	रत्नागिरी (वे.)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	677.1	15	1,152.8	26 Ratnagiri (O)
9	राजापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	975.0	15	1,461.0	31 Rajapur
10	देवगड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	555.0	13	678.0	25 Deogad
11	लांजा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	844.9	15	947.9	27 Lanja
12	मालवण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	407.0	14	703.0	27 Malwan
13	सावंतवाडी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	903.2	14	1,399.7	30 Sawantwadi
14	कुडाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1,075.0	15	1,485.0	30 Kudal
15	वेंगुर्ला (वे.)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	599.0	15	1,154.0	27 Vengurla (O)
16	देवरूख	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1,076.0	13	1,382.0	29 Devrukh
17	कणकवली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1,257.0	16	1,202.0	31 Kankavali
	V. नाशिक जिल्हा—														V. Nashik District
1	नाशिक (वे.)	..	..	..	..	..	..	2.4	1	..	..	101.2	6	142.3	16 Nashik (O)
2	निफाड	..	..	..	..	..	..	..	..	16.1	1	36.7	5	106.8	8 Niphad
3	पिपळगांव बसवंत	..	..	..	..	..	..	..	..	3.0	1	49.3	5	135.2	10 Pimpalgaon Baswant.
4	नाशिक (त)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	101.2	6	140.3	16 Nashik (T)
5	येवले	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	19.0	2	116.8	9 Yeole
6	सोमथाना	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	24.0	2	72.0	5 Somthana
7	कोलेगांव माल	..	..	..	..	..	..	..	..	2.0	1	13.4	2	108.6	5 Kolegaonmal
8	नांदगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	19.0	3	122.0	9 Nandgaon
9	मालेगांव (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	48.0	4	83.1	7 Malegaon (O)
10	दिंडोरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	115.7	9	239.9	19 Dindori
11	सुरगाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	171.0	10	878.0	28 Surgana
12	पेठ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	141.9	11	813.8	28 Peth
13	बोलथान	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	38.0	3	152.0	9 Bolthan
14	कळवण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	105.3	7	183.0	16 Kalvan
15	सटाणा (वागलाण)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	118.2	6	170.4	12 Satana (Baglan)
16	ओझर (वे)	..	..	..	..	..	..	1.4	1	..	..	54.3	5	160.3	13 Ozaar (O)
17	सिन्नर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	82.2	6	88.6	10 Sinnar

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3 (B) (3.3)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
	VI. धुळे जिल्हा—															VI. Dhule District
1	धुळे (त)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	71.7	5	143.0	9	Dhule (T)
2	साक्री	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	34.2	5	164.8	10	Sakri
3	पिंपळनेर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	127.2	6	286.1	13	Pimpalner
4	नंदुरबार (त)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	54.6	6	294.4	19	Nandurbar (T)
5	नवापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	54.2	5	577.6	22	Nawapur
6	तळोदा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	92.9	8	385.3	19	Taloda
7	शहादा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	199.0	5	529.0	23	Shahada
8	शिरपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	102.0	5	298.0	17	Shirpur
9	सिंदखेडा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	68.4	5	165.4	12	Sindkheda
10	अक्कलकुवा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	121.0	7	450.0	25	Akkalkuwa
11	नंदुरबार (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	54.6	6	294.4	19	Nandurbar (O)
	VII. जळगांव जिल्हा—															VII. Jalgaon District
1	जळगांव (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	61.8	3	276.4	18	Jalgaon (O)
2	चाळीसगांव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	64.5	6	213.5	16	Chalisgaon
3	पाचोरा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	161.0	6	272.0	13	Pachora
4	भडगांव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	160.8	5	208.0	12	Bhadgaon
5	एरंडोल	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	104.2	4	248.1	16	Erandol
6	चोपडा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	23.8	2	100.0	13	Chopda
7	अमळनेर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	170.3	7	173.1	11	Amalner
8	पारोळा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	108.0	6	310.0	19	Parola
9	जामनेर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	68.9	4	139.7	14	Jamner
10	भुसावळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	29.2	2	171.8	17	Bhusawal
11	एदलाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	68.4	6	67.6	11	Edlabad
12	यावल	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	72.8	6	133.2	15	Yawal
13	रावेर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	145.4	6	96.8	6	Raver
	VIII. अहमदनगर जिल्हा—															VIII. Ahmadnagar District
1	अहमदनगर (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	85.2	8	141.7	10	Ahmadnagar (O)
2	पारनेर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	27.7	5	130.5	5	Parner
3	श्रीगोंदे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	67.2	4	225.6	14	Shrigonde
4	कर्जत	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	19.0	2	307.0	8	Karjat
5	जामखेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	75.0	4	244.4	13	Jamkhed
6	शेवगांव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	8.0	1	136.6	8	Shevgaon
7	पाथर्डी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	16.0	3	256.0	12	Pathardi
8	नेवासे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	36.0	2	167.0	6	Newase
9	राहुरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	15.6	2	188.6	11	Rahuri
10	संगमनेर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	59.0	4	48.0	5	Sangamner
11	अकोला	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	27.0	2	90.2	7	Akola
12	कोपरगांव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	16.0	1	99.0	8	Kopargaon
13	श्रीरामपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	69.0	3	162.5	8	Shrirampur

	IX. पुणे जिल्हा—																IX. Pune District
1	लोहगांव विमानतळ (वे)...	..	..	..	..	..	..	..	1.8	1	46.7	6	68.9	8	Lohgaon Aerodrome (O)
2	पुणे (वे)	..	..	..	..	..	..	..	2.1	1	55.7	7	73.4	7	Pune (O)
3	वडगांव मावळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	169.0	9	236.5	19	Vadgaon Mawal
4	पौंड मुळशी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	231.6	12	323.6	22	Poud Mulshi
5	जुन्नर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	51.5	5	186.1	14	Junnar
6	बानवडी (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	45.0	6	55.4	7	Wanwadi (O)
7	भोर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	142.6	11	193.2	15	Bhor
8	घोडा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	63.2	5	161.3	10	Ghoda
9	जेजुरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	28.7	3	25.0	3	Jejuri
10	खेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	41.8	7	101.9	10	Khed
11	शिरूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3.0	1	144.5	6	Shirur
12	बारामती	..	..	..	..	..	..	..	..	..	61.3	2	202.6	5	Baramati
13	बारामती (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	65.3	2	208.2	6	Baramati (O)
14	इंदापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	35.2	2	122.5	8	Indapur
15	दौंड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	27.2	3	109.1	9	Daund
16	सासवड (पुरंदर)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	43.2	6	48.8	5	Saswad (Purandar).
17	आळंदी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	69.0	7	87.4	8	Alandi
18	वेल्हे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	522.0	14	711.0	26	Velhe
19	खंडाळा (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	403.0	10	1,195.0	29	Khandala (O)
	X. सातारा जिल्हा—														X. Satara District.
1	सातारा (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	178.8	14	217.2	18	Satara (O)
2	कोरेगांव	..	..	36.0	3	..	..	..	9.0	1	139.0	10	124.7	13	Koregaon
3	वाई	..	..	19.2	1	..	..	..	17.9	2	86.9	11	99.3	12	Wai
4	पाचगणी	..	..	..	..	..	..	..	31.7	1	355.2	14	514.0	24	Panchgani
5	मेढा (जावळी)	..	..	..	..	..	..	..	1.0	1	282.7	13	379.7	20	Medha (Jaoli)
6	महाबळेश्वर (वे)	..	..	..	..	..	..	1.0	1	..	..	837.1	17	1,299.9	29	Mahabaleshwar (O)
7	पाटण	..	..	..	..	..	..	..	..	7.3	1	322.8	16	402.6	20	Patan
8	कराड	..	..	46.0	3	..	..	..	..	..	..	129.9	9	135.0	10	Karad
9	दहिवाडी (माण)	..	..	..	..	..	..	..	..	20.6	3	86.5	4	146.2	6	Dahiwadi(Man)
10	म्हसवड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	10.0	1	98.2	5	Mhaswad
11	वडूज	..	..	20.2	2	..	..	..	..	35.0	2	65.0	6	55.0	2	Vaduj
12	खंडाळा	..	..	4.0	1	..	..	..	..	..	..	33.6	5	36.2	7	Khandala
13	फलटण	..	..	24.0	1	..	..	..	..	..	..	33.6	3	138.1	8	Phaltan
14	सातारा (त)	..	..	18.4	1	..	..	..	..	..	..	177.1	13	216.2	18	Satara (T)
	XI. सांगली जिल्हा—														XI Sangli District.
1	मीरज	..	..	..	..	..	..	..	..	5.4	1	135.2	8	40.0	5	Miraj
2	जत	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	80.0	6	26.0	2	Jath
3	इस्लामपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	197.0	12	96.0	8	Islampur
4	कवटे महांकाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	13.0	1	90.5	8	69.5	6	Kawathe (Mahankal)
5	वीटा (खानापूर)	..	..	..	..	..	..	..	..	16.0	1	58.7	9	90.7	14	Vita(Khanapur)
6	तासगांव	..	..	..	..	..	..	..	..	23.0	1	154.0	10	72.0	7	Tasgaon
7	शिराळा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	281.0	14	140.0	13	Shirala
8	आटपाडी	..	..	..	..	..	..	..	..	4.0	1	22.5	5	87.0	6	Atpadi
9	सांगली (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	145.6	10	68.6	8	Sangli (O)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)
	XII. सोलापूर जिल्हा—														**XII. Solapur District.**
1	सोलापूर (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	6.3	2	148.7	7	136.3	11 Solapur (O)
2	बार्शी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	40.4	5	227.4	7 Barshi
3	अक्कलकोट	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	91.0	6	97.0	10 Akkalkot
4	जेऊर (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	7·4	1	23·8	3	233·9	11 Jeur (O)
5	मोहोळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	35.6	4	99.8	9 Mohol
6	करमाळा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	53.0	4	244.0	8 Karmala
7	पंढरपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	48.5	4	137.5	11 Pandharpur
8	सांगोला	..	..	..	..	..	..	..	..	18.4	1	38.0	4	133.1	8 Sangola
9	माळशिरस	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	84.0	4	92.2	4 Malshiras
10	मंगळवेढा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	63.2	4	85.8	5 Mangalwedha
11	अकलूज	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	86.0	3	92.0	7 Akluj
	XIII. कोल्हापूर जिल्हा—														**XIII. Kolhapur District.**
1	कोल्हापूर (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	2.0	1	330.5	14	156.3	16 Kolhapur (O)
2	हातकणंगले	..	..	..	..	..	..	..	..	5.0	1	231.6	11	128.0	7 Hatkanangale
3	शिरोळ	..	..	..	..	..	..	..	..	14.0	1	184.0	9	66.0	9 Sjirol
4	गगनबावडा	..	..	..	..	..	..	..	..	10.0	1	1,496.0	16	2,007.9	31 Gaganbavada
5	शाहूवाडी	..	..	..	..	..	..	..	..	5.0	1	449.0	15	404.0	26 Shahuwadi
6	गारगोटी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	745.2	16	424.9	20 Gargoti
7	पन्हाळा	..	..	..	..	..	..	..	..	22.6	2	407.0	17	300.8	22 Panhala
8	कागल	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	57.3	5	268.8	15 Kagal
9	गडहिंगलज	..	..	..	..	..	..	..	..	30.0	2	491.0	13	156.0	13 Gadhinglaj
10	राधानगरी	..	..	..	..	..	..	..	..	7.0	2	1,135.0	17	1,155.0	30 Radhanagari
11	आजरा	..	..	..	..	..	..	..	..	54.0	1	890.0	17	653.0	23 Ajara
12	चांदगड	..	..	..	..	..	..	..	..	37.0	1	9,139.0	17	849.2	25 Chandgad
	XIV. औरंगाबाद जिल्हा—														**XIV. Aurangabad District.**
1	औरंगाबाद (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	62.8	5	129.5	11 Aurangabad (O)
2	खुलदाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	87.8	7	171.4	13 Khuldabad
3	वैजापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	39.4	3	122.1	8 Vaijapur
4	सोयगांव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	151.7	4	211.3	16 Soegaon
5	चिखलठाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	36.6	5	108.0	10 Chikhalthana
6	सिल्लोड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	47.9	3	174.2	13 Sillod
7	गंगापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	46.1	5	78.7	7 Gangapur
8	कन्नड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	34.9	5	89.6	9 Kannad
9	पैठण	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	14.4	3	187.8	10 Paithan
	XV. जालना जिल्हा—														**XV. Jalna District.**
1	जालना	..	..	..	..	..	..	..	..	5.00	1	97.0	4	214.0	13 Jalna

2	जाफराबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	79.4	5	187.6	9 Jafferabad
3	भोकरदन	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	64.1	5	99.2	12 Bhokardan
4	अंबड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	136.9	6	200.1	13 Ambad
5	परतूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	84.9	7	222.6	11 Partur
	XVI. परभणी जिल्हा—														XVI. Parbhani District.
1	परभणी	..	..	..	..	18.1	1	..	..	..	..	111.0	6	289.7	12 Parbhani
2	कळमनुरी	..	..	..	..	7.6	1	..	..	..	..	189.0	8	268.2	12 Kalamnuri
3	हिंगोली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	123.0	8	191.0	13 Hingoli
4	जिंतूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	228.8	7	..	.. Jintur
5	पाथरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	41.1	4	215.2	11 Pathri
6	गंगाखेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	71.0	6	161.0	11 Gangakhed
7	बसमथ	..	..	..	..	6.0	1	..	..	..	..	115.3	6	386.0	19 Basmath
	XVII. बीड जिल्हा—														XVII. Beed District.
1	चोसाला	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	101.9	9	287.1	22 Chowsala
2	कैज	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	36.0	5	217.2	13 Kaij
3	बीड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	57.2	8	159.4	9 Beed
4	मोमिनाबाद	3.0	1	..	..	6.0	2	..	..	58.0	3	206.9	7	210.8	10 Mominabad
5	गेवराई	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	263.3	10	326.6	12 Gevrai
6	पाटोदा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	54.2	5	225.2	11 Patoda
7	मांजलेगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	72.3	5	246.7	10 Manjlegaon
8	रोटी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	38.0	3	217.0	7 Roti
9	आष्टी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	93.4	5	251.6	11 Asthi
	XVIII. नांदेड जिल्हा—														XVIII. Nanded District.
1	भोकर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	111.9	6	312.1	16 Bhokar
2	नांदेड (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	208.3	7	285.4	16 Nanded (O)
3	मुखेड	..	..	..	..	..	..	12.6	2	5.0	1	57.0	6	290.6	22 Mukhed
4	बिलोली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	62.2	6	641.6	21 Billoli
5	किनवट	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	144.0	11	413.0	22 Kinwat
6	कंधार	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	62.2	6	311.0	14 Kandhar
7	देगलूर	..	..	..	..	..	..	..	..	18.2	2	123.6	7	259.4	11 Deglur
8	नांदेड (त)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	207.0	7	265.8	14 Nanded (T)
	XIX. उस्मानाबाद जिल्हा—														XIX. Osmanabad District.
1	औसा	..	..	..	..	..	..	..	..	85.2	4	180.2	9	186.8	10 Ausa
2	भूम	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	115.8	7	197.4	8 Bhoom
3	उस्मानाबाद (वे)	..	..	..	..	..	..	..	1	7.2	1	152.6	7	146.2	11 Osmanabad(O)
4	परांडा	..	..	..	..	..	..	..	..	20.4	1	73.6	3	186.0	7 Paranda
5	कळंब	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	56.8	3	180.4	12 Kalam
6	तुळजापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	79.4	8	187.8	12 Tuljapur
7	अहमदपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	13.5	2	45.7	5	367.6	12 Ahmedpur
8	उदगीर	..	..	..	..	..	..	..	..	28.0	1	49.0	6	259.5	11 Udgir
9	निलंगा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	74.0	3	190.0	8 Nilanga
10	उमरगा	..	..	..	..	..	..	..	..	70.2	4	33.6	3	195.2	11 Omerga
11	उस्मानाबाद (त)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	115.3	5	128.6	11 Osmanabad (T)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
	XX. बुलढाणा जिल्हा—															XX. Buldana District.
1	बुलढाणा (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	1.3	1	137.6	6	214.6	14	Buldana (O)
2	मलकापूर	22.0	1	..	..	..	..	..	..	..	..	70.0	2	222.7	11	Malkapur
3	मेहेकर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	85.3	4	310.2	17	Mehekar
4	नंदुरा	6.0	1	..	..	..	..	..	..	..	..	89.0	3	..	..	Nandura
5	जळगांव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	89.0	3	175.2	8	Jalgaon
6	खामगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	168.0	5	122.0	11	Khamgaon
7	शेगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	130.0	4	222.4	10	Shegaon
8	चिखली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	76.5	4	257.0	12	Chikali
	XXI. अकोला जिल्हा															XXI. Akola District.
1	अकोला सिटी (वे)	..	..	..	..	16.0	1	..	..	..	..	68.2	6	283.9	12	Akola City (O)
2	बाळापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	107.7	4	135.3	11	Balapur
3	रिसोड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	155.2	6	154.4	16	Risod
4	करंजा	5.0	1	..	..	27.5	1	..	..	..	..	143.0	7	203.4	16	Karanja
5	वाशिम	12.8	1	..	..	..	..	..	..	..	..	197.0	8	168.3	16	Washim
6	मंगळूरपीर	..	..	..	..	29.4	1	1.4	1	..	..	129.2	5	324.4	18	Mangrulpir
7	मुर्तिजापूर	..	..	..	..	15.0	1	9.0	1	..	..	89.0	5	183.0	16	Murtizapur
8	अकोला विमानतळ (वे).	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	88.5	8	248.3	13	Akola Aerodrome (O).
9	तेल्हारा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	183.8	9	Telhara
10	पातुर	..	..	..	..	..	..	..	..	32.0	4	66.0	5	196.0	13	Patur
11	मनोरा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	154.2	11	214.5	16	Manora
	XXII. अमरावती जिल्हा															XXII. Amravati District.
1	अमरावती (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	127.6	6	269.0	14	Amravati (O)
2	मोर्शी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	168.5	8	326.1	16	Morshi
3	चांदूर रेल्वे	..	..	..	..	34.0	1	..	..	..	..	309.7	9	312.5	15	Chandur Railway
4	खालापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	42.0	2	194.9	10	Khalapur
5	वरूड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	138.6	7	358.3	19	Warud
6	तळेगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	203.0	5	202.0	16	Talegaon
7	अंचलपूर	..	..	5.4	1	..	..	..	..	..	..	118.5	6	277.8	19	Achalpur
8	दर्यापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	67.7	6	231.0	10	Daryapur
9	अंजनगांव सुर्जी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	30.8	3	168.7	13	Anjangaon Surji
10	चांदूर बाजार	10.2	1	..	..	..	..	..	..	7.3	1	92.3	7	326.4	16	Chandur Bazar
11	चिखलदा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	65.4	4	242.8	24	Chikhalda
12	धारणी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	79.4	5	248.1	18	Dharni

XXIII. यवतमाळ जिल्हा—

1 यवतमाळ (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	2.7	1	283.5	11	422.6	16	Yavatmal (O)
2 वणी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	153.1	8	478.6	18	Wani
3 दारव्हा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	236.0	9	246.0	13	Darwha
4 पुसद	..	..	..	..	..	..	..	..	1.0	1	160.0	7	337.5	20	Pusad
5 उमरखेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	177.5	9	328.3	14	Umarkhed
6 पांढरकवडा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	135.0	7	..	..	Pandharkawda
7 दिग्रस	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	176.7	8	223.0	20	Digras
8 नेर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	412.7	9	360.5	14	Ner

XXIV. वर्धा जिल्हा—

1 वर्धा (वे)	..	..	..	..	4.6	1	..			..	148.6	6	374.8	18	Wardha
2 हिंगणघाट	..	..	11.8	2	..	..	1.5	1	2.5	1	140.0	10	415.6	18	Hinganghat
3 आर्वी	14.5	1	..	..	7.0	1	..	..	7.5	1	161.5	9	272.5	17	Arvi

XXV. नागपूर जिल्हा—

1 नागपूर विमानतळ (वे.)	9.2	1	47.9	1	13.8	1	7.8	1	7.2	1	143.8	5	443.7	18	Nagpur Airport (O)
2 नागपूर फार्म	..	..	12.2	1	10.2	1	..	..	10.6	1	152.2	8	344.8	14	Nagpur Farm
3 नागपूर (वे)	..	..	6.8	1	4.8	1	..	..	..	..	..	..	..	..	Nagpur (O)
4 उमरेड	..	..	12.0	1	..	..	..	..	..	..	196.8	7	402.6	18	Umrer
5 काटोल	..	..	19.0	1	..	..	..	..	..	..	232.8	9	387.8	17	Katol
6 सावनेर	5.2	1	6.0	1	3.8	1	..	..	..	..	128.0	9	310.8	19	Saoner
7 खिंडशी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	93.8	6	304.2	15	Khindsi
8 थारसा	..	..	20.4	2	2.3	1	3.8	1	25.9	2	96.4	6	453.3	18	Tharsa
9 रामटेक	6.1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	160.0	6	339.5	16	Ramtek
10 पांरणीबनी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	123.5	6	294.0	17	Parseoni
11 देवलापूर	15.5	1	..	..	..	..	..	..	..	..	159.8	4	360.8	13	Deolapur

XXVI. भंडारा जिल्हा—

1 भंडारा (ए.एम.ओ.)	..	..	..	..	..	..	..	..	13.7	2	102.5	6	393.4	17	Bhandara (A.M.O.)
2 साकोली	..	..	..	..	..	..	2.2	1	16.7	2	95.8	9	415.5	13	Sakoli
3 गोंदिया (वे)	..	..	74.2	3	..	..	13.8	1	22.8	1	125.0	9	336.8	19	Gondia (O)
4 खारबुंद	..	..	49.0	3	..	..	..	..	..	..	129.0	6	255.0	17	Kharbund
5 चांदपूर	..	..	18.0	1	..	..	..	..	..	..	68.2	8	346.0	17	Chandpur
6 बोडलकसा	..	..	25.0	1	..	..	..	..	..	..	66.0	4	488.0	15	Bodalkasa
7 चोरखमग्रा	..	..	11.0	2	..	..	..	..	..	..	46.0	4	396.8	17	Chorkhamgra
8 पांग्री	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	41.2	5	208.6	9	Pangree
9 पवनी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Paoni
10 देवरी	..	..	16.5	3	..	..	..	..	33.6	2	109.6	8	357.4	21	Deori
11 गोंदिया (न)	..	..	58.0	2	..	..	..	..	22.8	1	125.0	9	352.8	21	Gondia (T)

तक्ता क्रमांक/ TABLE No. 2.3-B (3.3)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
	XXVII. चंद्रपूर जिल्हा—															**XXVII. Chandrapur District.**
1	चंद्रपूर (वे)	..	..	..	..	..	..	..	..	18.6	3	88.1	7	354.8	15	Chandrapur(O)
2	वरोरा	..	..	..	..	..	..	..	..	13.6	1	153.8	10	321.4	18	Warora
3	आरमोरी	..	..	..	..	..	..	..	..	...	..	247.5	8	430.4	16	Armori
4	चिमुर	..	..	..	..	..	..	..	..	3.2	1	116.8	8	203.9	19	Chimur
5	गडचिरोली	..	..	25.6	3	2.2	1	23.4	3	6.0	1	308.6	9	371.7	21	Gadchiroli
6	असोल	..	..	25.4	1	..	..	16.0	1	..	..	262.6	7	410.3	19	Asola
7	घोराघेरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	98.3	6	462.7	15	Ghoragheri
8	खैरी	..	..	15.6	1	..	..	..	..	..	..	204.7	7	301.8	15	Khairee
9	कुन्हारी	..	..	..	..	17.2	1	..	..	6.2	1	356.0	9	533.6	18	Kunhari
10	नेलसर	..	..	..	..	..	..	4.2	1	12.6	2	102.4	5	278.6	16	Nelsar
11	गडमौशी	..	..	9.4	2	..	..	1.6	1	37.8	4	236.3	9	524.6	18	Gadmoushi
12	शिदेवाही	..	..	6.8	1	..	..	..	..	34.6	2	226.2	9	508.6	17	Sindhewahi
13	ब्रह्मपुरी (वे)	..	..	30.0	2	..	..	6.2	2	33.5	2	144.0	8	448.8	17	Brahmapuri (O)
14	सिरोंचा (त)	..	..	35.4	4	..	..	2.8	1	24.6	3	159.0	9	334.6	16	Sironcha (T)
15	सिरोंचा (वे)	..	..	35.4	4	..	..	2.8	1	23.2	3	171.6	8	372.7	18	Sironcha (O)
16	ब्रह्मपुरी (त)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	151.5	13	348.0	24	Brahmapuri (T)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3-B (3.3)—*contd.*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	ऑगस्ट August		सप्टेंबर September		ऑक्टोबर October		नोव्हेंबर November		डिसेंबर December		एकूण Total for 1983		एकूण Total for 1982			District
		पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	सर्वसाधारण पाऊस Normal Rainfall	
(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(2)
	I. बृहन्मुंबई जिल्हा—																I. Greater Bombay District.
1	मुंबई (कुलाबा)	1,187.6	22	560.1	22	115.5	6	54.1	1	..	..	3417.3	87	1,842.0	62	1,805	Bombay (Colaba)
2	सांताक्रूझ (वे.)	1,244.4	25	489.3	23	76.0	5	..	..	..	..	3,107.7	94	2,379.9	74	2,812	Santacruz (O)
3	अंधेरी	1,012.6	23	403.9	22	34.5	4	..	..	..	..	2,574.8	85	1,742.3	55	N.A.	Andheri
4	बोरिवली	1,568.0	21	557.0	27	..	..	..	..	..	..	4,023.0	88	1,970.0	49	..	Borivali
	II. ठाणे जिल्हा—																II. Thane District
1	ठाणे	1,081.2	29	428.7	23	131.2	5	..	..	..	..	3,106.9	101	1,968.7	65	2,478	Thane
2	कल्याण	1,030.4	25	453.0	21	68.0	6	..	..	..	..	2,988.0	95	2,056.9	62	2,355	Kalyan
3	मुरबाड	792.0	20	376.0	19	128.0	7	..	..	..	..	2,174.0	76	1,498.0	71	2,534	Murbad
4	भिवंडी	1,171.6	23	600.0	19	89.0	5	..	..	..	..	3,268.8	86	1,911.0	53	2,578	Bhivandi
5	वसई	1,301.0	23	350.0	20	103.0	8	..	..	..	..	3,208.0	90	1,702.0	66	1,912	Bassein
6	वाडा	909.0	24	390.0	21	174.0	7	..	..	..	..	2,781.0	93	1,787.0	66	2,535	Wada
7	शहापूर	1,095.0	28	410.0	18	90.0	6	..	..	..	..	3,069.0	91	2,048.5	69	2,589	Shahapur
8	डहाणू	998.8	20	383.2	15	301.4	7	..	..	..	..	2,956.2	78	1,534.2	62	1,759	Dahanu
9	माहिम (पालघर)	1,213.0	26	466.0	20	212.0	7	..	..	..	..	2,710.8	84	1,764.1	59	1,731	Mahim (Palghar)
10	जव्हार	1,118.2	28	358.6	21	133.6	4	..	..	..	..	3,016.2	93	2,518.4	79	3,547	Jawhar
11	मोखाडा	820.0	27	495.0	18	186.0	8	..	..	..	..	2,547.0	91	1,941.5	71	2,467	Mokhada
12	डहाणू (वे.)	998.8	20	383.2	15	301.4	7	..	..	..	..	2,956.2	78	1,534.0	64	1,909	Dahanu (O)
13	उल्हासनगर	944.0	28	488.0	27	90.0	7	..	..	..	..	2,717.0	105	2,536.0	64	..	Ulhasnagar
14	तलासरी	1,057.0	25	263.0	17	208.0	6	..	..	..	..	3,094.0	85	1,852.4	71	..	Talasary
	III. रायगड जिल्हा—																III. Raigad District
1	अलिबाग	1,586.2	20	517.6	22	207.8	7	..	..	..	..	4,062.5	87	2,072.0	61	1,960	Alibag
2	पनवेल	1,339.6	27	409.4	16	224.0	8	..	..	..	..	3,668.2	94	2,214.7	74	2,741	Panvel
3	खालापूर	1,386.0	30	824.0	25	185.0	8	..	..	..	..	4,274.0	110	2,962.0	84	3,812	Khalapur
4	माथेरान	2,168.0	29	750.0	22	171.0	7	..	..	..	..	5,368.0	101	4,454.8	95	5,168	Matheran
5	उरण	1,071.0	24	422.0	17	144.2	8	..	..	..	..	3,298.5	90	1,491.9	62	2,072	Urvan
6	भिरा (वे)	..	..	844.0	26	239.0	9	..	..	..	..	2,131.0	50	3,177.0	100	N.A.	Bhira (O)
7	पेण	1,378.1	25	459.0	15	217.3	8	..	..	..	..	4,451.2	93	1,968.6	72	2,866	Pen
8	महाड	1,632.0	29	602.0	25	75.0	5	..	..	..	..	3,982.0	101	2,753.0	100	3,190	Mahad
9	माणगांव	1,566.0	28	698.0	26	95.0	3	..	..	..	..	468.0	99	2,567.0	91	3,088	Mangaon
10	रोहा	1,467.0	24	658.0	22	241.0	7	..	..	..	..	4,498.0	97	2,577.0	88	3,118	Roha
11	पोलादपूर	1,579.0	29	664.0	25	31.0	4	..	..	..	..	4,064.0	101	3,066.0	101	4,032	Poladpur

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(2)
12	मुरुड	1,118.0	23	597.0	21	219.0	7	..	..	..	..	3,248.0	89	1,780.0	70	2,784	Murud
13	श्रीवर्धन	1219.9	27	553.3	25	114.6	5	..	..	..	..	3,230.8	88	2,425.4	78	3,255	Shrivardhan
14	म्हसाळा	1,300.0	31	568.0	24	44.0	4	..	..	..	..	3,801.0	104	2,624.0	89	3,756	Mhasala
15	कर्जत	1,697.0	30	632.3	23	138.2	9	..	..	..	..	3,891.6	104	2,826.1	91	3,279	Karjat
16	सुधागड पाली	1,873.3	30	763.0	26	258.0	9	..	..	..	..	5,171.2	109	3,061.0	90	4,152.	Sudhagad Pali
	IV. रत्नागिरी जिल्हा—																IV. Ratnagiri District
1	रत्नागिरी (त)	1,233.0	29	829.3	26	24.1	2	4.1	1	..	..	3,922.8	99	2,902.3	87	3,306	Ratnagiri (T)
2	मंडणगड	1,591.0	29	537.0	17	42.0	4	..	..	..	..	4,307.0	91	2,962.0	95	3,848	Mandangad
3	दापोली	1,658.0	31	777.0	24	82.0	4	..	..	..	..	4,603.4	93	2,899.0	87	3,287	Dapoli
4	हर्णे	683.7	17	572.7	23	44.6	3	..	..	..	..	2,477.5	76	1,720.8	63	2,472	Harnai
5	खेड	1,579.0	30	669.0	23	77.0	6	..	..	..	..	4,422.0	103	3,107.0	92	3,372	Khed
6	चिपळूण	1,741.0	31	874.0	26	108.0	6	..	..	..	..	5,130.0	109	3,371.0	102	3,497	Chiplun
7	गुहागर	1,126.0	24	821.0	17	80.0	2	..	..	..	..	3,463.0	83	2,040.0	76	2,557	Guhagar
8	रत्नागिरी (वे)	1,235.5	29	828.3	26	24.1	2	4.1	1	0.7	1	3,922.8	99	2,993.3	86	..	Ratnagiri (O)
9	राजापूर	1,856.0	31	929.0	27	27.0	2	..	..	..	..	5,248.0	106	3,493.0	96	3,213	Rajapur
10	देवगड	1,363.0	23	588.0	19	36.0	3	3.0	1	..	..	3,223.0	84	2,280.3	80	2,246	Deogad
11	लांजा	1,493.7	30	809.2	28	13.0	3	48.0	1	..	..	4,156.7	104	3,360.3	96	3,754	Lanja
12	मालवण	929.0	23	665.0	25	150.0	3	23.0	1	10.0	1	2,887.0	94	1,704.0	73	2,671	Malvan
13	सावंतवाडी	1,584.3	30	866.9	25	64.8	6	110.7	3	..	..	4,929.6	108	3,346.0	94	3,758	Sawantwadi
14	कुडाळ	1,465.0	28	726.0	15	131.0	6	45.0	4	..	..	4,927.0	98	4,228.0	91	3,082	Kudal
15	वेंगुर्ला (वे)	1,576.5	31	875.0	25	83.0	4	..	..	..	..	4,992.5	102	3,053.3	93	..	Vengula (O)
16	देवरुख	1,324.0	26	752.8	24	29.8	3	6.4	1	..	..	3,557.8	95	3,529.0	108	..	Devrukh
17	कणकवली	1,501.0	29	816.0	23	195.0	6	51.0	3	7.0	1	5,029.0	109	3,346.0	94	3,616	Kankavali
	V. नाशिक जिल्हा—																V. Nashik District
1	नाशिक (वे)	182.2	11	311.8	15	18.2	2	..	..	..	..	758.1	50	402.6	38	698	Nashik (O)
2	निफाड	74.5	9	340.9	12	23.7	2	..	..	..	..	598·7	37	594·4	26	549	Niphad
3	पिंपळगांव बसवंत	55.8	3	434.8	11	1.4	1				..	679.5	30	593.4	26	630	Pimpalgaon Baswant.
4	नाशिक (त)	182.2	11	311.8	15	7.4	1	..	..	..	..	742.9	49	406.6	36	..	Nashik (T)
5	येवले	86.8	7	290.4	13	18.7	2	..	..	..	..	531.7	33	376.8	24	555	Yeole
6	सोमथाना	56.0	3	169.0	9	23.0	1	..	..	..	..	344.0	20	282.9	20	486	Somthana
7	कोलेगांव माल	14.6	2	274.3	11	20.8	3	..	..	..	..	433.7	23	356.0	30	645	Kolegaonmal
8	नांदगाव	119.0	10	326.0	13	15.0	5	..	..	..	..	601.0	40	387.0	28	585	Nandgaon
9	मालेगांव (वे)	41.3	6	288.9	15	98.9	3	..	..	0.5	1	560.7	35	584.5	26	..	Malegaon (O)
10	दिंडोरी	194.3	10	237.8	13	24.2	5	..	..	..	..	811.9	56	451.0	43	753	Dindori
11	सुरगाणा	1,360.0	27	601.0	23	209.0	7	..	..	..	..	3,219.0	95	262.4	72	1,862	Surgana
12	बोलथान	186.2	12	265.0	15	35.6	4	..	..	..	..	676.8	43	1,753.4	74	686	Bolthan
13	कळवण	201.0	13	468.0	12	35.0	2	..	..	..	..	992.3	50	731.0	41	692	Kalvan
14	सटाणा (बागलाण)	112.6	7	287.1	13	145.0	4	..	..	..	..	833.3	42	590.0	29	477	Satana (Baglan)
15	ओझर (वे)	110.9	6	228.8	11	11.8	1	0.5	1	0.1	1	568.1	36	443.2	40	633	Ozar (O)
16	सिन्नर	98.0	8	212.2	11	19.4	2	..	..	..	..	500.4	37	474.0	32	..	Sinnar

VI. धुळे जिल्हा—																	**VI. Dhule District**
1 धुळे (त)	..	243.5	11	204.6	12	81.0	5	..	..	..	..	743.8	42	438.6	25	609	Dhule (T)
2 साक्री	..	116.9	9	173.0	9	67.2	2	..	..	..	..	556.1	35	486.8	28	493	Sakri
3 पिंपळनेर	..	146.1	8	213.5	8	56.0	2	..	..	..	..	828.9	37	981.7	48	586	Pimpalner
4 नंदुरबार (त)	..	170.4	13	130.6	6	53.3	3	..	..	..	..	703.3	47	704.6	41	643	Nandurbar (T)
5 नवापूर	..	323.4	17	286.4	15	62.2	4	..	..	..	..	1,303.8	63	925.4	40	1,097	Nawapur
6 तळोदा	..	262.4	20	150.9	13	80.2	5	..	..	..	..	971.7	65	604.5	45	790	Taloda
7 शहादा	..	287.4	17	55.7	6	52.0	6	..	..	..	..	1,123.1	57	686.0	36	659	Shahada
8 शिरपूर	..	317.0	14	206.0	12	150.0	8	..	..	..	..	1,073.0	56	619.2	38	616	Shirpur
9 सिंदखेड	..	128.6	6	134.8	8	100.8	5	..	..	..	..	598.0	36	423.3	34	573	Sindkheda
10 अक्कलकुवा	..	346.0	23	223.0	12	104.0	6	..	..	..	..	1,244.0	73	765.0	44	1,179	Akkalkuwa
11 नंदुरबार (वे)	..	170.4	13	130.6	6	63.3	3	..	..	..	..	703.3	47	704.6	41	..	Nandurbar (O)
VII. जळगाव जिल्हा—																	**VII. Jalgaon District**
1 जळगांव (वे)	..	267.6	14	202.2	10	50.4	5	..	..	1.8	1	860.2	50	646.2	35	787	Jalgaon (O)
2 चाळीसगांव	..	187.0	12	291.0	22	58.0	6	..	..	..	..	822.0	62	536.6	39	712	Chalisgaon
3 पाचोरा	..	154.0	8	268.0	15	66.0	5	..	..	..	..	921.0	47	499.0	30	793	Pachora
4 भडगाव	..	217.2	12	240.7	15	98.8	5	..	..	..	..	925.5	49	491.3	28	720	Badgaon
5 एरंडोल	..	217.0	13	314.7	10	56.5	5	..	..	..	..	940.5	48	..	..	..	Erandol
6 चोपडा	..	188.3	16	169.0	12	34.0	2	..	..	..	..	515.1	45	440.0	31	732	Chopda
7 अमळनेर	..	221.6	15	261.0	10	55.4	4	..	..	..	..	881.4	47	503.0	35	675	Amalner
8 पारोळा	..	489.1	18	311.0	14	46.0	3	..	..	..	..	1,264.1	60	633.0	33	687	Parola
9 जामनेर	..	274.7	16	292.4	14	30.6	2	..	..	..	..	806.3	50	599.0	41	502	Jamner
10 भुसावळ	..	185.7	13	173.3	10	31.5	3	..	..	..	..	591.5	45	633.0	33	788	Bhusawal
11 एदलाबाद	..	157.0	15	80.3	8	27.5	4	..	..	..	..	400.8	44	477.7	32	737	Edalabad
12 यावल	..	155.0	10	115.0	12	36.0	4	..	..	..	..	512.0	47	789.7	34	768	Yawal
13 रावेर	..	329.2	14	228.1	10	100.9	4	..	..	..	..	901.1	40	559.1	31	728	Raver
VIII. अहमदनगर जिल्हा—																	**VIII. Ahmednagar District.**
1 अहमदनगर (वे)	..	93.8	6	421.2	16	45.1	3	..	..	..	..	787.0	43	533.6	32	622	Ahmednagar (O)
2 पारनेर	..	51.0	5	302.0	11	28.0	11	..	..	..	..	539.2	27	380.7	29	574	Parner
3 श्रीगोंदे	..	60.7	7	310.0	17	38.0	3	..	..	2.0	1	701.5	45	468.9	29	516	Shrigonde
4 कर्जत	..	85.0	7	338.0	17	30.0	3	..	..	..	..	779.0	37	468.0	31	557	Karjat
5 जामखेड	..	185.8	7	826.4	18	10.0	1	..	..	..	..	1,341.6	43	611.0	35	652	Jamkhed
6 शेवगांव	..	75.5	7	302.3	13	40.0	3	..	..	..	..	562.4	32	413.6	29	633	Shevgaon
7 पाथर्डी	..	121.1	5	541.6	18	47.2	3	..	..	..	..	981.9	41	346.0	29	669	Pathardi
8 नेवासे	..	94.2	7	388.5	14	15.0	1	..	..	..	..	700.7	30	184.5	14	589	Newase
9 राहुरी	..	100.0	4	326.4	11	32.8	2	..	..	..	..	664.2	31	451.7	27	520	Rahuri
10 संगमनेर	..	35.0	3	208.0	11	13.0	2	..	..	..	..	363.0	25	366.7	24	497.	Sangamner
11 अकोला	..	147.5	8	170.0	10	10.0	2	..	..	..	..	444.7	29	433.7	36	597	Akola
12 कोपरगांव	..	70.6	6	322.6	13	21.6	1	..	..	..	..	529.8	29	386.4	22	512	Kopargaon
13 श्रीरामपूर	..	132.0	6	295.3	15	4.0	1	..	..	..	..	667.8	33	372.0	23	541	Shrirampur

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)
	IX. पुणे जिल्हा—																**IX. Pune District**
1	लोहगांव विमातळ (वे).	227.0	12	235.7	12	6.2	1	..	..	0.4	1	586.7	39	385.0	35	684	Lohgaon Aerodrome
2	पुणे (वे)	296.7	12	324.6	12	7.2	1	0.3	1	0.2	1	760.1	39	561.8	45	661	Pune (O)
3	वडगांव मावळ	539.6	20	159.0	14	11.2	1	..	..	..	..	1,115.3	63	960.2	57	113.4	Vadgaon Mawal
4	पौड मुळशी	751.1	25	196.5	14	35.0	3	..	..	..	..	1,537.8	76	1,085.0	69	1,519	Poud Mulshi
5	जुन्नर	381.0	16	115.6	12	9.8	2	..	..	..	..	744.0	49	402.2	33	N.A.	Junnar
6	वानवडी (वे)	220.6	10	269.4	14	22.0	5	..	..	0.1	1	612.5	42	359.6	35	..	Wanwadi (O)
7	भोर	424.6	18	226.8	14	31.8	3	..	..	..	..	1,019.0	61	807.7	57	655	Bhor
8	घोडा	479.6	16	310.5	11	..	..	..	..	..	..	1,014.6	42	416.4	34	..	Ghoda
9	जेजुरी	96.0	7	199.0	11	42.0	2	..	..	..	..	390.7	26	291.0	23	487	Jejuri
10	खेड	356.9	12	224.2	10	2.4	1	..	..	..	..	727.2	39	796.2	41	673	Khed
11	शिरूर	59.0	8	239.0	12	16.0	2	..	..	..	..	461.5	29	960.0	21	510	Shirur
12	बारामती	108.6	12	162.7	10	47.8	2	..	..	..	..	583.0	31	541.4	31	..	Baramati
13	बारामती (वे)	105.9	12	163.1	10	47.6	2	0.2	1	5.3	1	595.6	33	567.5	33	465	Baramati (O)
14	इंदापूर	63.8	8	301.4	14	46.0	2	..	..	..	..	568.9	34	422.4	24	503	Indapur
15	दौंड	27.7	4	268.4	10	72.6	2	..	..	..	..	505.0	28	604.1	35	543	Daund
16	सासवड (पुरंदर)	169.6	10	232.0	13	49.2	3	..	..	..	..	542.8	37	422.1	25	463	Saswad (Purandar)
17	आळंदी	220.7	13	225.4	10	13.9	2	..	..	..	..	616.4	40	496.8	41	..	Alandi
18	वेल्हे	1,145.0	27	419.0	24	30.0	6	..	..	..	..	2,827.0	97	1,981.4	83	..	Velhe
19	खंडाळा (वे)	2,119.0	31	789.0	23	193.0	9	..	..	..	..	4,699.0	102	3,327.0	102	..	Khandala (O)
	X. सातारा जिल्हा—																**X. Satara District**
1	सातारा (वे)	258.0	15	125.3	9	10.6	2	4.2	1	4.5	1	798.6	59	750.6	59	..	Satara (O)
2	कोरेगांव	142.9	12	178.1	9	39.6	4	4.0	2	12.2	2	685.5	56	488.8	52	706	Koregaon
3	वाई	290.7	14	256.4	10	20.2	2	6.0	1	..	..	796.6	53	509.4	42	710	Wai
4	पाचगणी	904.4	27	430.1	17	64.3	3	2.0	1	3.1	1	2,304.8	87	1,744.7	86	1,865	Panchagani
5	मेंढा (जावळी)	492.7	19	228.6	15	15.7	2	..	..	..	..	1,400.4	69	1,278.7	67	1,723	Medha (Jaoli)
6	महाबळेश्वर (वे)	2,537.8	31	719.7	30	85.0	8	..	..	3.4	1	5,484.7	115	4,469.1	106	6,226	Mahabaleshwar (O)
7	पाटण	627.7	18	134.7	11	46.0	1	7.8	1	4.8	1	1,553.7	69	1,711.8	80	1,832	Patan
8	कराड	205.4	14	133.0	11	8.8	1	15.8	1	4.0	1	677.9	50	630.1	56	713	Karad
9	दहिवाडी (माण)	34.8	4	158.2	10	77.1	5	1.4	1	11.0	2	535.8	34	652.4	27	463	Dahiwadi (Man)
10	वडूज	35.0	6	102.0	9	42.0	4	..	..	..	..	354.2	31	492.0	35	512	Vaduj
11	म्हसवड	7.8	1	83.2	9	10.0	2	..	..	1.0	1	210.2	18	N.A.	N.A.	N.A.	Mhaswad
12	खंडाळा	108.7	7	182.8	9	16.0	2	..	..	..	..	379.3	31	418.6	29	504	Khandala
13	फलटण	43.5	7	135.4	13	43.0	5	..	..	7.0	1	424.6	38	297.7	23	478	Phaltan
14	सातारा (त)	264.6	16	134.4	9	3.9	1	..	..	..	..	814.6	58	754.7	57	1,025	Satara (T)
	XI. सांगली जिल्हा—																**XI. Sangli District**
1	मीरज	73.0	9	146.0	7	16.0	2	..	..	..	..	415.6	32	434.2	32	N.A.	Miraj
2	जत	30.0	6	84.5	13	29.0	1	..	..	8.5	1	258.0	29	375.1	30	528	Jath
3	इस्लामपूर	171.0	14	74.0	7	20.0	2	17.0	1	..	..	575.0	44	361.0	57	639	Islampur
4	कवठे महांकाळ	17.5	5	64.5	8	1.5	1	..	..	..	..	256.5	28	272.0	24	..	Kavathe Mahankal

5	वांटा खानापूर	..	77.3	8	113.3	15	23.8	4	28.1	2	10.0	1	417.9	54	744.7	33	542 Vita(Khanapur)
6	तासगांव	..	70.0	10	111.0	10	31.0	3	6.0	1	16.0	1	483.0	43	817.6	57	599 Tasgaon
7	शिराळा	..	389.0	18	155.0	13	55.0	3	15.0	2	13.0	1	1,048.0	64	1,040.0	69	862 Shirala
8	आटपाडी	..	34.2	4	179.2	8	5.0	1	27.0	1	21.5	1	380.4	27	345.0	23	.. Atapadi
9	सांगली (वे)	..	78.4	12	92.3	7	28.2	3	43.0	2	15.0	1	471.1	43	670.1	46	N.A. Sangli
	XII. सोलापूर जिल्हा—																XII. Solapur District
1	सोलापूर (वे)	..	121.2	13	340.1	16	114.5	3	..	..	2.6	1	869.8	53	640.2	43	678 Solapur (O)
2	बार्शी	..	128.0	8	367.9	16	59.2	5	..	..	7.0	1	829.9	42	510.9	36	657 Barshi
3	अक्कलकोट	..	166.0	14	339.0	13	111.0	5	..	..	14.0	1	818.0	49	656.0	41	689 Akkalkot
4	जेउर (वे)	..	138.2	11	376.0	17	28.8	3	4.2	1	0.3	1	812.4	46	356.9	22	596 Jeur (O)
5	मोहोळ	..	70.6	6	411.6	18	103.4	5	..	..	29.0	1	750.0	42	359.6	32	657 Mohol
6	करमाळा	..	193.0	5	576.0	20	73.0	3	..	..	..	..	1,139.0	40	702.6	38	541 Karmala
7	पंढरपूर	..	156.0	13	684.5	18	14.5	1	..	..	18.5	1	1,059.5	48	487.0	29	611 Pandharpur
8	सांगोला	..	61.2	6	211.1	12	23.6	4	..	..	14.8	1	500.2	31	579.0	36	538 Sangola
9	माळशिरस	..	32.2	8	278.5	14	4.0	1	..	..	..	..	490.9	31	335.1	22	515 Malshiras
10	मंगळवेढा	..	143.0	13	330.1	12	36.6	1	0.8	1	16.0	1	675.5	30	613.1	33	569 Mangalwedha
11	अकलुज	..	47.0	3	297.0	14	19.0	2	..	..	6.0	1	547.0	30	471.6	24	.. Akluj
	XIII. कोल्हापूर जिल्हा—																XIII. Kolhapur District
1	कोल्हापूर (वे)	..	297.3	16	106.6	10	62.9	4	10.5	1	10.4	1	976.5	62	902.3	70	1,070 Kolhapur (O)
2	हातकणगले	..	173.1	15	46.8	6	1.2	1	5.6	1	..	..	591.3	41	581.0	47	734 Hatkanangle
3	शिरोळ	..	156.0	13	72.0	8	12.0	1	..	..	10.0	1	514.0	42	616.0	46	555 Shirol
4	गगनबावडा	..	2,390.8	31	1,053.4	25	185.1	9	84.0	2	..	..	7,227.2	115	5,594.2	110	6,212 Gaganbavada
5	शाहूवाडी	..	653.0	25	263.0	16	13.0	2	12.0	1	17.0	1	1,816.0	87	1,261.0	70	1,961 Shahuwadi
6	गारगोटी	..	565.8	22	161.7	11	36.3	5	50.0	2	..	..	1,983.9	76	2,059.0	90	1,542 Gargoti
7	पन्हाळा	..	415.2	21	188.4	15	28.6	2	15.2	1	11.0	2	1,388.8	82	1,236.9	80	865 Panhala
8	कागल	..	182.5	13	199.4	8	31.8	2	103.0	1	..	..	842.8	44	805.3	57	952 Kagal
9	गडहिंगलज	..	376.0	17	78.0	10	52.0	5	29.0	2	..	..	1,212.0	62	820.0	58	965 Gadhinglaj
10	राधानगरी	..	1,292.0	26	293.0	17	102.0	3	..	..	28.0	2	4,012.0	97	3,658.2	96	3,818 Radhanagari
11	आजरा	..	530.0	25	149.0	14	104.0	6	..	..	..	..	2,380.0	91	1,966.0	84	2,250 Ajara
12	चांदगड	..	895.0	25	177.1	14	29.2	2	..	..	..	..	3,126.5	84	2,981.1	82	2,696 Chandgad
	XIV. औरंगाबाद जिल्हा—																XIV. Aurangabad District.
1	औरंगाबाद (वे)	..	189.0	10	596.6	18	53.6	4	..	..	1.6	1	1,033.1	48	770.3	44	726 Aurangabad (O)
2	खुलदाबाद	..	287.5	14	262.0	18	23.0	2	..	..	..	..	831.7	54	646.7	47	962 Khuldabad
3	वैजापूर	..	111.6	8	245.4	14	12.8	1	..	..	..	..	531.3	34	229.7	23	542 Vaijapur
4	सोयगांव	..	241.0	16	291.3	18	23.2	2	..	..	4.4	1	922.9	57	567.6	38	860 Soegaon
5	चिखलठाणा	..	165.2	10	598.8	17	11.4	3	1.8	1	3.5	1	925.3	46	462.1	39	692 Chikhalthana
6	सिल्लोड	..	157.8	10	265.0	13	28.5	4	..	..	..	..	673.4	43	516.4	42	768 Siled
7	गंगापूर	..	133.0	6	575.9	16	7.3	1	..	..	..	..	841.0	35	456.7	37	682 Gangapur
8	कन्नड	..	107.6	8	..	..	..	..	..	..	..	..	232.1	22	405.2	31	808 Kannad
9	पैठण	..	93.9	7	528.6	14	24.8				..	..	849.5	35	..	..	.. Paithan
	XV. जालना जिल्हा—																XV. Jalna District
1	जालना		185.0	13	414.0	19	44.3	3			..	..	959.3	53	281.0	45	688 Jalna
2	जाफराबाद	..	217.4	11	275.5	12	68.8	4	..	..	5.0	1	833.7	42	429.6	35	818 Jafferabad
3	भोकरदन	..	87.4	11	279.0	14	28.0	3	..	..	..	..	552.7	45	267.0	23	708 Bhokardan
4	अंबड	..	233.8	13	433.7	17	19.7	3	..	..	6.0	1	1,030.2	53	521.4	36	769 Ambad
5	परतुर	..	238.9	15	482.1	20	44.0	4	..	..	10.2	1	1,082.7	58	613.6	35	784 Partur

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3-B (3.3)—*contd.*

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(2)
	XVI. परभणी जिल्हा—																**XVI. Parbhani District.**
1	परभणी (वे)	.. 405·4	11	386.2	20	171.0	4	..	..	10.4	1	1,391.8	55	593.5	43	854	Parbhani (O)
2	कळम नुरी	.. 513·4	15	383.6	18	56.8	4	..	..	16.6	1	1,435.2	59	906.2	47	1,023	Kalamnuri
3	हिंगोली	.. 520.1	17	514·1	23	68.5	6	..	..	31.4	1	1,448.1	68	833.1	51	788	Hingoli
4	जिंतूर	.. ..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	228.8	7	639.3	43	N.A.	Jintur
5	पाथरी	.. 225.2	9	88.9	6	..	..	..	..	..	..	570·4	30	509.8	30	850	Pathri
6	गंगाखेड	.. 413·0	12	485.0	19	211·0	3	..	..	..	..	1,341.0	51	503.7	37	N.A.	Gangakhed
7	बसमत	.. 786.6	16	399.4	24	116.0	4	..	..	12.5	..	1,822·8	71	747·2	52	..	Basmath
	XVII. बीड जिल्हा—																**XVII. Beed District**
1	चौसला	.. 154.3	9	420.0	27	32·1	7	..	..	..	..	995.4	74	425.9	9	652	Choswala
2	कैज	.. 186.2	11	496·2	19	77·1	5	..	..	..	..	1,012.7	53	484.0	33	N.A.	Kaij
3	बीड	.. 232.6	9	459·0	21	27·9	5	..	..	6.8	1	942.9	53	508.6	36	786	Beed
4	मोमिनाबाद	.. ..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	484.7	23	884.6	41	752	Mominabad
5	गेवराई	.. 231.1	10	385.5	15	26.2	3	9.2	1	2.0	1	1,243.9	51	475.3	35	740	Gevrai
6	पाटोदा	.. 82.2	7	..	..	..	..	..	..	..	..	366.6	23	568.4	47	83	Patoda
7	मांजलगांव	.. 293.7	12	430.6	20	..	..	..	..	..	..	1,033.8	47	516.2	38	862	Manjlegaon
8	रोटी	.. 134.0	5	497.0	15	19.0	2	..	..	3.0	1	908.0	33	413.0	24	625	Roti
9	आष्टी	.. 226.0	8	535.0	14	38.0	3	..	..	4.0	1	1,148.0	42	397.8	37	647	Ashti
	XVIII. नांदेड जिल्हा—																**XVIII. Nanded District.**
1	भोकर	.. 603.0	17	348.0	18	218.0	7	..	..	10.0	1	1,603.0	65	1,030.7	57	N.A.	Bhokar
2	नांदेड (वे)	.. 581.5	16	261.9	18	182.5	5	..	..	2.6	1	1,522.2	63	1,090.5	57	982	Nanded (O)
3	मुखेड	.. 467.2	15	389.8	23	295.6	5	..	..	12.6	1	1,530.4	67	712.8	40	N.A.	Mukhed
4	बिलोली	.. 1,031.0	16	719.6	17	366.5	7	..	..	..	..	2,820.9	67	1,056.0	41	979	Billoli
5	किनवट	.. 565.0	17	555.0	21	164.0	8	..	..	..	..	1,841.0	79	1,010.0	57	1,252	Kinwat
6	कंधार	.. 583.8	13	354.7	19	366.5	7	..	..	8.8	1	1,687.0	60	812.9	46	949	Kandhar
7	देगलूर	.. 603.8	14	..	..	..	..	..	..	..	..	1,005.0	34	789.3	50	993	Deglur
8	नांदेड (त)	.. 632.6	14	304.8	20	174.5	7	..	..	5.0	1	1,589.7	63	1,031.6	49	982	Nanded (T)
	XIX. उस्मानाबाद जिल्हा—																**XIX. Osmanabad District**
1	औसा	.. 432.8	19	203.0	4	..	..	..	..	..	..	1,088.0	46	434.6	32	N.A.	Ausa
2	भूम	.. 85.6	5	564.3	23	49.4	4	..	..	1.2	1	1,013.7	47	503.1	33	N.A.	Bhoom
3	उस्मानाबाद (वे)	.. ..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	298.8	18	720.4	5	810	Osmanabad (O)
4	परांडा	.. 100.2	7	546.6	15	21.6	3	..	..	7.0	1	955.4	37	361.4	29	674	Parenda
5	कळंब	186.8	9	345.8	18	99.4	6	..	..	..	..	869.2	48	521.2	34	779	Kalam
6	तुळजापूर	.. ..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	267.2	20	825.6	42	91.8	Tuljapur
7	अहमदपूर	.. 378.7	14	308.6	17	270.8	4	9.2	1	11.4	1	1,405.5	56	707.9	47	933	Ahmedpur
8	उदगीर	.. 458.5	19	397.0	15	261.5	6	12.5	1	16.5	1	1,482.5	60	763.3	44	990	Udgir

9	लातूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	647.7	45	N.A.	Latut
10	निलंगा	..	310.0	18	447.0	18	201.0	4	..	..	23.0	1	1,245.0	52	575.2	42	N.A.	Nilanga
11	उमरगा	..	230.0	12	387.8	16	183.7	5	..	..	15.0	1	1,115.5	52	656.2	40	N.A.	Omerga
12	उस्मानाबाद (त)	..	162.8	13	459.1	16	147.0	5	..	..	20.4	1	1,033.2	51	622.4	46	..	Osmanabad (T)
	XX. बुलढाणा जिल्हा—																	**XX. Buldana District.**
1	बुलढाणा (वे)	..	206.0	12	323.3	15	68.9	6	1.0	1	3.6	1	956.3	54	626.1	38	857	Buldana
2	मलकापूर	..	296.4	13	211.6	13	62.4	3	..	..	17.0	1	880.1	43	345.3	29	722	Malkapur
3	मेहेकर	..	337.2	18	248.4	14	58.6	4	..	..	..	..	1,039.7	57	755.3	41	835	Mehekar
4	नंदुरा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	50.0	4	550.8	32	757	Nandura
5	जळगाव	..	320.6	19	171.0	11	80.0	2	..	..	7.0	1	842.8	44	438.4	27	755	Jalgaon
6	खामगाव	..	364.0	13	324.0	13	140.0	2	..	..	..	..	1,118.0	44	392.0	25	765	Khamgaon
7	शेगाव	..	415.4	17	237.6	12	81.0	4	..	..	..	..	1,086.4	47	467.4	36	789	Shegaon
8	चिखली	..	296.9	11	236.4	8	57.0	2	..	..	..	..	923.8	37	353.4	29	808	Chikali
	XXI. अकोला जिल्हा—																	**XXI. Akola District.**
1	अकोला सिटी (वे)	..	314.7	16	203.2	11	10.0	2	..	..	3.4	1	899.4	49	616.0	35	810	Akola City (O)
2	बाळापूर	..	320.7	17	57.5	7	19.0	2	..	..	..	..	640.2	41	487.9	30	773	Balapur
3	रिसोड	..	387.0	18	456.0	18	60.8	5	..	..	..	..	1,213.4	63	17.0	2	794	Risod
4	वाशिम	..	421.9	19	266.4	14	26.2	4	..	..	..	..	1,092.6	62	991.7	44	927	Washim
5	मंगळूरपीर	..	418.0	16	179.8	17	67.6	5	..	..	24.2	1	1,074.0	63	886.1	43	861	Mangrulpir
6	मुर्तिजापूर	..	249.0	16	284.0	16	38.0	3	..	..	12.0	1	879.0	59	589.4	37	819	Murtizapur
7	अकोला विमानतळ (वे)	..	271.8	14	163.2	10	48.0	3	..	..	6.0	1	825.9	49	629.7	34	N.A.	Akola Aerodrome (O).
8	तेल्हारा	..	453.8	19	146.0	5	104.2	4	..	..	..	..	887.8	37	411.0	36	N.A.	Telhara
9	परतूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	294.0	22	493.0	32	N.A.	Partur
10	कारंजा	..	403.5	17	318.2	14	..	..	..	..	..	..	1,100.6	56	678.1	35	..	Karanja
11	मनोरा	..	325.7	14	214.6	15	44.0	4	..	..	35.0	1	988.0	61	..	..	..	Manora
	XXII. अमरावती जिल्हा—																	**XXII. Amravati District.**
1	अमरावती (वे)	..	202.0	13	301.6	19	29.6	3	..	..	14.4	1	944.2	56	730.8	49	876	Amravati (O)
2	मोर्शी	..	272.0	13	..	..	..	..	..	..	..	..	766.6	37	139.4	10	849	Morshi
3	चांदूर रेल्वे	..	272.5	13	134.9	11	66.0	5	..	..	20.4	1	1,150.0	55	886.6	47	851	Chandur Railway
4	खोलापूर	..	193.2	13	166.5	12	49.6	3	..	..	..	..	646.2	40	473.7	37	816	Kholapur
5	वरुड	..	380.7	15	337.9	19	83.5	5	..	..	12.6	2	1,311.6	67	731.6	38	1,007	Warud
6	तळेगाव	..	201.5	13	342.1	19	74.0	5	..	..	..	..	1,022.6	58	447.5	17	927	Talegaon
7	अचलपूर	..	162.6	11	345.5	14	42.5	3	1.4	1	5.1	1	958.8	55	934.0	43	832	Achalpur
8	दर्यापूर	..	162.0	10	209.7	16	26.7	2	..	..	6.0	1	703.8	45	729'8	41	768	Daryapur
9	अंजनगाव सुरजी	..	152.8	12	256.5	14	38.1	4	..	..	..	..	646.9	46	855.8	35	788	Anjangaon Surji
10	चांदूर बाजार	..	175.0	11	275.1	11	36.8	3	..	..	15.3	1	938.4	51	620.8	40	832	Chandur Bazar
11	चिखलदा	..	635.7	24	517.0	18	94.6	4	..	..	17.2	2	1,572.5	76	1,156.3	64	1,708	Chikhalda
12	धारणी	..	560.6	21	..	..	..	..	..	..	..	..	888.1	44	799.6	49	1,134	Dharni
	XXIII. यवतमाळ जिल्हा—																	**XXIII. Yavatmal District.**
1	यवतमाळ (वे)	..	214.9	13	208.2	15	51.0	4	..	..	7.7	2	1,190.6	61	787.7	48	1,096	Yavatmal (O)
2	वणी	..	251.9	15	394.7	16	37.6	3	..	..	..	..	1,315.9	60	823.3	54	1,118	Wani
3	दारव्हा	..	282.0	13	256.0	14	64.0	4	..	..	27.0	1	1,111.0	54	699.0	39	925	Dharwha
4	पुसद	..	561.5	13	299.0	17	66.0	7	..	..	12.5	1	1,437.5	65	848.2	57	975	Pusad
5	उमरखेड	..	619.6	15	410.0	20	104.0	5	..	..	..	..	1,639.4	63	771.5	52	931	Umarkhed

तक्ता क्रमांक/TABLE No.2.3-B (3.3)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
6	पांढरकवडा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	135.0	7	..	..	..	Pandharkawada
7	दिग्रस	358.5	14	343.3	14	61.8	5	..	..	..	..	1,163.3	64	401.0	27	..	Digras
8	नेर	355.6	13	229.8	11	46.4	4	..	..	56.0	1	1,461.0	52	1,184.4	43	..	Ner
	XXIV. वर्धा जिल्हा—																**XXIV. Wardha District.**
1	वर्धा (वे)	226.0	13	218.0	17	75.0	6	..	..	25.6	1	1,072.6	62	1,023.3	43	N.A.	Wardha (O)
2	हिंगणघाट	179.4	15	192.0	12	69.6	4	..	..	20.2	1	1,032.6	63	938.0	54	1,142	Hinganghat
3	आर्वी	243.3	15	229.8	16	44.3	5	..	..	18.5	1	998.9	66	688.4	50	994	Arvi
	XXV. नागपूर जिल्हा—																**XXV. Nagpur District.**
1	नागपूर विमानतळ (वे)	244.3	13	247.3	16	83.4	3	..	..	16.9	1	1,265.3	61	841.5	51	..	Nagpur Airport (O)
2	नागपूर फार्म	219.5	13	290.9	16	51.6	3	..	..	..	..	1,092.0	57	662.4	42	..	Nagpur Farm
3	नागपूर (वे)	..	..	248.1	14	70.8	3	..	..	..	..	330.7	19	562.3	39	1,242	Nagpur (O)
4	उमरेड	188.7	13	354.6	15	5.1	1	..	..	..	..	1,159.4	55	647.1	48	1,279	Umrer
5	काटोल	319.3	12	208.7	17	..	..	..	..	14.2	1	1,181.8	57	888.9	52	1,011	Katol
6	सावनेर	354.0	16	190.9	13	118.1	7	..	..	25.2	1	1,142.0	68	871.7	50	1,075	Saoner
7	खिंडशी	383.8	15	..	..	..	..	..	..	..	..	781.8	36	402.4	24	1,193	Khindsi
8	थारसा	389.6	13	250.7	13	49.1	3	..	..	18.3	1	1,311.9	59	843.1	50	1,283	Tharsa
9	रामटेक	370.1	14	342.2	9	..	..	..	..	..	..	1,217.9	46	774.8	48	1,210	Ramtek
10	पारशीवनी	430.9	19	261.5	19	22.0	5	..	..	..	..	1,131.9	66	606.0	35	1,105	Parseoni
11	देवलापूर	809.4	18	339.0	19	29.4	4	..	..	30.0	2	1,743.9	61	895.4	50	1,183	Deolapur
	XXVI. भंडारा जिल्हा—																**XXVI. Bhandara District.**
1	भंडारा (ओ.)	431.5	14	..	..	..	..	..	..	..	..	941.1	39	1,311.3	61	1,388	Bhandara(A.M.O)
2	साकोली	470.3	19	437.0	14	21.2	3	..	..	35.0	1	1,493.7	61	1,645.2	80	1,572	Sakoli
3	गोंदिया (वे)	528.5	14	416.2	16	33.6	2	..	..	23.4	1	1,574.3	66	1,217.0	65	1,471	Gondia (O)
4	खारबुंद	1,145.0	18	520.0	18	28.0	3	..	..	27.0	1	2,153.0	66	1,383.6	51	1,475	Kharbund
5	चांदपूर	447.4	18	300.8	15	5.4	1	..	..	27.6	1	1,213.4	61	813.8	40	1,313	Chandpur
6	बोडलकसा	594.0	18	547.0	14	52.0	4	..	..	24.0	1	1,796.0	57	1,384.0	45	1,379	Bodalkasa
7	चोरखमग्रा	569.6	15	347.6	17	43.4	5	..	..	25.0	1	1,439.4	61	940.8	43	1,466	Chorkhamgra
8	पांग्री	521.0	17	405.0	15	21.0	2	..	..	..	..	1,196.8	48	928.0	40	1,555	Pangree
9	पवनी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Paoni
10	देवरी	585.7	16	268.1	11	44.7	6	.	..	37.2	1	1,452.8	68	1,226.4	59	1,445	Deori
11	गोंदिया (त)	460.1	14	418.8	16	33.6	2	.	..	23.4	1	1,494.5	66	1,224.0	62	1,579	Gondia (T)
	XXVII. चंद्रपूर जिल्हा—																**XXVII. Chandrapur District.**
1	चंद्रपूर (वे)	329.5	13	358.6	20	62.9	1	.	..	14.7	1	1,229.7	62	1,067.3	55	1,267	Chandrapur (O)
2	वरोरा	183.6	14	389.5	17	15.5	2		..	27.0	1	1,104.4	63	1,035.2	52	1,185	Warora

3	आरमोरी	..	671.1	21	221.2	14	87.1	8	..	..	12.0	1	1,669.3	68	..	..	..	Armori
4	चिमूर	..	185.1	17	210.4	19	..	..	..	..	..	..	719.4	64	616.4	48	1,268	Chimur
5	गडचिरोली	..	441.9	19	381.3	18	21.1	3	..	..	15.2	1	1,597.0	78	1,223.8	58	1,552	Gadchiroli
6	असोला	..	410.2	20	362.8	18	29.2	3	..	..	0.6	1	1,517.3	69	936.6	52	..	Asola
7	घोराघेरी	..	366.2	18	283.4	13	122.2	4	..	..	10.0	1	1,342.8	57	689.8	48	1,359	Ghoragheri
8	खैरी	..	220.4	12	373.8	16	40.4	2	..	..	3.0	1	1,159.7	54	722.9	37	1,381	Khairee
9	कुन्हारी	..	453.2	20	328.4	14	36.2	4	..	..	11.0	2	1,741.8	69	1,151.1	67	1,441	Kunhari
10	नेलसर	..	464.0	18	202.0	13	34.2	5	..	..	14.2	1	1,112.2	61	782.1	44	1,357	Nelsar
11	गडमौशी	..	325.0	18	202.4	16	46.2	3	0.8	1	14.4	1	1,398.5	71	628.8	36	1,437	Gadmoushi
12	शिदेवाही	..	319.6	18	226.0	15	46.2	3	..	..	14.8	1	1,398.5	70	868.7	58	1,523	Sindewahi
13	ब्रम्हपुरी (वे)	..	433.1	19	365.7	19	..	..	..	..	..	..	1,461.3	69	1,084.9	64	N.A.	Brahmapuri(O)
14	सिरोंचा (त)	..	424.9	19	471.2	20	41.6	3	..	..	7.7	2	1,501.3	77	1,037.7	58	1,439	Sironcha (T)
15	सिरोंचा (वे)	..	449.9	17	422.6	21	142.9	4	..	..	7.7	2	1,628.8	78	1,093.4	60	1,239	Sironcha (O)
16	ब्रम्हपुरी (त)	..	512.0	21	364.4	19	54.4	4	..	..	13.0	1	1,443.3	82	1,061.2	58	1,472	Brahmapuri (T)

टीप.—(१) स्तंभ (३१) मधील आकडे हे प्रत्येक केंद्राचे सरासरी किंवा सर्वसाधारण पावसाचे आहेत.

(२) N. A. म्हणजे माहिती उपलब्ध नाही.

Note.—(1) The figures shown in column (31) are of average of normal rainfall at each centre.

(2) N. A. means information is not available.

आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन पुणे.

Source.—Director of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

3. जीवनविषयक माहिती
VITAL STATISTICS

३·१ महाराष्ट्र राज्यातील जन्म दर, मृत्यु दर, बालमृत्यु दर प्रमुख कारणानुसार मृत्युंची संख्या वगैरे माहिती पुढील तक्त्यात दिली आहे.

३·२ या विभागात दिलेल्या माहितीसाठी खालीलप्रमाणे व्याख्यांचा वापर करण्यात आला होता :—

(१) दर हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे जन्म दर $= \frac{\text{ज}}{\text{न}} \times १०००$

(२) दर हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे मृत्यु दर $= \frac{\text{म}}{\text{न}} \times १०००$

ज्यांत ज=दिलेल्या भौगोलिक क्षेत्रातील लोकसंख्येत झालेल्या जिवंत जन्मांची संख्या.

म=दिलेल्या भौगोलिक क्षेत्रातील लोकसंख्येत झालेल्या मृत्युंची संख्या.

न=त्याच क्षेत्राची मध्यावधि वर्षाची अंदाजित लोकसंख्या.

(३) बालमृत्यु दर $= \frac{\text{दिलेल्या भौगोलिक विभागातील एक वर्षाखालील बालकांच्या मृत्यूंची संख्या.}}{\text{त्याच क्षेत्रातील लोकसंख्येत जिवंत जन्मलेल्या बालकांची संख्या.}} \times १०००$

३·३ ग्रामीण विभागात जीवनविषयक आकडेवारी महसूल खात्यांकडून गोळा करण्यात येते तर नागरी भागात ते महानगरपालिका व नगरपालिकांचे सांविधिक कार्य आहे.

3·1 The following tables give data on birth rate, death rate, infant mortality rates, number of deaths according to principal causes in Maharashtra.

3·2 While presenting tables in this section the following definitions were adopted :—

1. *Birth rate* per thousand estd. population $= \frac{\text{B}}{\text{N}} \times 1000$

2. *Death rate* per thousand estd. population $= \frac{\text{D}}{\text{N}} \times 1000$

Where, B=No. of live births which occurred among the population of the given geographical area during the year under reference, D=No. of deaths which occurred among the population of given geographical area during the year under reference and N= estimated Mid-year population.

3 Infant Mortality rate $= \frac{\text{No. of deaths under one year of age among the population of given geographical area.}}{\text{No. of live births which occurred among the population of given geographical area.}} \times 1000$

3·3 The data on vital statistics was collected through revenue agency in rural area and for urban area, it is a statutory function of Municipalities and Municipal Corporations.

3. जीवनविषयक माहिती/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3·1 (15.1)

महाराष्ट्र राज्यातील जीवनविषयक महत्त्वाचे दर
Important vital rates in respect of Maharashtra State†

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1982	1983	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	जन्मसमयी स्त्री-पुरुष प्रमाण	112	112	Sex ratio at birth
2	मृत्युसमयी स्त्री-पुरुष प्रमाण	135	132	Sex ratio at death
3	जीवनविषयक निर्देशांक	355	320	Vital index
4	प्रमुख कारणामुळे झालेल्या मृत्युंचे दर लाख लोकसंख्येमागे प्रमाण—			Death rate per lakh population by principal causes—
4·1	पटकी	1	2	Cholera
4·2	देवी	..	..	Small-pox
4·3	प्लेग	..	..	Plague
4·4	ताप	38	43	Fevers
4·5	श्वसनाचे रोग	90	95	Respiratory diseases
4·6	अमांश व अतिसार	13	15	Dysentery and diarrhoea
4·7	दुखापती	32	31	Injuries
4·8	इतर सर्व कारणे	432	462	All other causes

†माहिती नोंद केलेल्या आकडेवारीवर आधारित आहे.

टीप.—(१) जन्मसमयी स्त्री-पुरुष प्रमाण $= \frac{\text{जिवंत जन्मलेले मुलगे}}{\text{जिवंत जन्मलेल्या मुली}} \times १००$

(२) मृत्युसमयी स्त्री-पुरुष प्रमाण $= \frac{\text{मृत पुरुष}}{\text{मृत स्त्रिया}} \times १००$

(३) जीवनविषयक निर्देशांक $= \frac{\text{एकूण जिवंत जन्म}}{\text{एकूण मृत्यु}} \times १००$

†Data is based on registration records.

Notes (1) Sex ratio at birth .. $= \frac{\text{Male live births}}{\text{Female live births}} \times 100$

(2) Sex ratio at death .. $= \frac{\text{Male deaths}}{\text{Female deaths}} \times 100$

(3) Vital index .. .. $= \frac{\text{Total live births}}{\text{Total deaths}} \times 100$

आधार.—संचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Health Services, Govt. of Maharashtra Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3·2 (15·2)

जन्म दर, मृत्यु दर व बाल मृत्यु दर
Birth rates, death rates and infant mortality rates

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	जन्म दर/Birth rate						मृत्यु दर/Death rate						बाल मृत्यु दर/Infant mortality rate							
		1982			1983			1982			1983			1982			1983				
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)		(2)
1	बृहन्मुंबई	..	23·5	23·5	..	23·5	23·5	..	8.2	8.2	..	8·3	8.3	..	65	65	..	66	66		Greater Bombay
2	ठाणे	10·0	28·2	18·7	11·6	21·8	18·0	3.8	4.3	4.0	5·2	3·4	4.1	17	20	20	22	19	19		Thane
3	रायगड	11·3	38·0	15·3	10·5	38·4	14·8	4.4	6.2	4.7	5·0	6·5	5.2	21	18	20	24	19	22		Raigad
4	रत्नागिरी	15·0	56·3	18·6	15·1	54·3	18·5	6.5	9.0	6.7	6·9	9·2	7.1	18	13	17	17	9	15		Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	16·1	74·2	20·8	15·7	66·3	19·9	7.6	10.7	7.8	7·8	12·2	8.2	17	24	19	17	33	22		Sindhudurg
6	नाशिक	22·5	33·2	26·0	21·9	28·7	24·4	6.3	6.3	6.3	6·8	6.5	6.7	36	30	33	36	33	35		Nashik
7	धुळे	23·8	27·2	24·5	22·5	26·6	23·4	6.6	6.2	6.5	7·4	6.5	7.2	33	22	31	39	21	34		Dhule
8	जळगाव	25·8	35·7	28·7	24·0	35·2	27·0	7.6	5.6	7.0	8·4	5.9	7.7	44	7	30	48	7	34		Jalgaon
9	अहमदनगर	17·9	47·3	21·8	16·6	46·2	20·7	4.9	8.6	5.4	5·4	9.0	5.9	31	33	31	33	29	32		Ahmadnagar
10	पुणे	17·4	29·2	23·2	16·4	26·4	21·5	4.6	7.5	6.0	4·9	7.5	6.2	31	45	40	31	47	41		Pune
11	सातारा	19·1	44·2	22·4	17·2	45·9	21·0	5.6	8.5	6.0	5·6	8.8	6.0	21	27	22	22	27	23		Satara
12	सांगली	20·3	32·1	23·2	18·5	35·6	22·5	5.3	9.3	6.2	5·4	10.2	6.6	16	40	24	16	43	26		Sangli
13	सोलापूर	21·6	37·2	26·4	19·1	36·5	24·5	5.4	7.6	6.1	6·1	8.2	6.7	29	31	30	36	34	35		Solapur
14	कोल्हापूर	19·1	35·3	23·3	18·3	35·0	22·6	5.6	7.9	6.2	5·7	7.7	6.2	29	40	33	26	38	31		Kolhapur
15	औरंगाबाद	14·2	28·0	17·5	13·0	28·2	17·0	4.4	2.8	4.0	4·8	5.0	4.9	35	11	26	40	34	38		Aurangabad
16	जालना	14·6	25·1	17·3	13·5	17·8	14·8	4.6	2.5	4.0	5·1	2.4	4.3	28	6	20	36	8	26		Jalna
17	परभणी	10·8	17·2	12·1	10·5	18·2	12·3	3.8	4.3	3.9	4·6	4.5	4.6	37	24	33	36	26	33		Parbhani
18	बीड	13·6	29·8	16·7	12·0	30·0	15·3	4.5	6.4	4.8	4·7	6.4	5.0	24	28	25	31	25	29		Beed
19	नांदेड	13·6	25·2	16·2	13·3	24·5	15·7	5.0	5.8	5.1	5·6	5.5	5.6	28	29	28	36	31	34		Nanded
20	उस्मानाबाद	10·1	23·2	16·8	15·9	20·0	16·6	4.5	2.7	4.2	5·5	3.8	5.2	27	8	22	36	17	32		Osmanabad
21	लातूर	..	..	..	14·1	27·2	16·7	..	..	..	4·9	2.2	4.4	..	..	..	31	5	22		Latur
22	बुलढाणा	25·2	35·9	27·3	23·0	35·4	25·5	6.6	6.6	6.6	7·6	7.5	7.6	48	33	44	56	40	52		Buldana
23	अकोला	14·1	37·4	20·6	12·3	38·2	19·3	4.7	6.3	5.2	4·9	7.1	5.5	41	28	34	42	30	35		Akola
24	अमरावती	15·9	35·0	21·9	15·4	34·4	21·7	5.4	6.4	5.7	6·4	7.7	6.9	38	32	35	42	35	38		Amravati
25	यवतमाळ	16·0	38·3	19·8	14·1	36·5	17·9	4.7	8.7	5.4	5·7	9.5	6.4	42	47	44	49	61	53		Yavatmal

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.2 (15·2)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
26	वर्धा	18·7	29·6	21·5	17·6	24·0	19·3	6.7	4.1	6.0	7.4	4.0	6.5	..	16	41	54	34	47	Wardha
27	नागपूर	12·3	22·7	18·7	10·8	21·9	17·4	4·7	5.9	5.4	5·0	7.0	6.2	55	26	32	52	37	41	Nagpur
28	भंडारा	17·2	29·4	18·9	19·2	30·4	20·8	7.8	9.5	8.0	8.3	9.8	8.5	50	47	63	69	57	67	Bhandara
29	चंद्रपूर	17·8	24·0	18·7	15·4	33·1	18.0	6.6	4.8	6.4	6.5	7.7	6.7	67	20	45	57	24	48	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	..	..	17.2	2.0	14.7	..	..	..	7.0	0.6	6.0	51	..	..	46	17	45	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	17·4	28·2	21·5 (28·7)	16·6	27·1	20·7 (27.6)	5.5	7.0	6.1 (8.7)	6.0 –	7.1	6.5 (9.3)	34	40	37 (60)	37 –	43	40 (71)	Maharashtra State

टीप.—(१) जन्म व मृत्यूच्या नोंदी जेथून उपलब्ध झाल्या त्या खेडी व शहरांच्या वर्षाच्या मध्यावधी अंदाजित लोकसंख्येवर जन्म दर व मृत्यु दर आधारले आहेत.
(२) जन्म व मृत्यु दर एक हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे आहेत. बालमृत्यु दर एक हजार जिवंत जन्मामागे आहेत.
(३) कंसातील आकडे हे अंदाजित दर आहेत.

Notes.—(1) The birth and death rates are based on the mid year estimated population of the villages and towns from which the birth and death records were actually received.
(2) The birth and death rates are per 1,000 estimated population. Infant mort ality rates are per 1,000 live births.
(3) Figures given in the parenthesis are estimated rates.

आधार.—संचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Director of Health Services, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3·3 A (15.3)

प्रमुख कारणांनुसार मृत्युंची महाराष्ट्रातील जिल्हावार संख्या/Number of deaths by principal causes in districts of Maharashtra

1982

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	आंत्रज्वर Entric Fever			गोवर Measles			ताप C. S. fever			हिवताप Malaria			शीतज्वर Influenza			District (2)
		ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)	ग्रामीण Rural (6)	नागरी Urban (7)	एकूण Total (8)	ग्रामीण Rural (9)	नागरी Urban (10)	एकूण Total (11)	ग्रामीण Rural (12)	नागरी Urban (13)	एकूण Total (14)	ग्रामीण Rural (15)	नागरी Urban (16)	एकूण Total (17)	
1	बृहन्मुंबई	..	29	29	..	39	39	..	..	..	..	..	..	..	1	1	Greater Bombay
2	ठाणे	2	7	9	13	7	20	..	20	20	..	..	..	..	..	..	Thane
3	रायगड	3	2	5	36	1	37	8	12	20	..	..	..	..	..	..	Raigad
4	रत्नागिरी	9	3	12	16	2	18	3	16	19	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	5	3	8	13	..	13	..	10	10	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	10	2	12	51	6	57	3	12	15	..	..	..	1	..	1	Nashik
7	धुळे	19	6	25	17	1	18	1	15	16	..	..	..	1	..	1	Dhule
8	जळगांव	23	12	35	37	4	41	1	2	3	..	..	..	1	1	2	Jalgaon
9	अहमदनगर	56	10	66	37	2	39	1	4	5	..	..	..	..	..	..	Ahmadnagar
10	पुणे	5	18	23	28	15	43	1	117	118	..	..	..	1	..	1	Pune
11	सातारा	19	1	20	29	1	30	2	13	15	..	..	..	..	..	..	Satara
12	सांगली	15	3	18	11	..	11	..	28	28	..	..	..	..	..	..	Sangli
13	सोलापूर	18	37	55	41	4	45	..	43	43	..	..	..	..	..	..	Solapur
14	कोल्हापूर	19	8	27	32	9	41	..	43	43	..	..	..	..	..	..	Kolhapur
15	औरंगाबाद	11	1	12	43	..	43	..	1	1	..	..	..	..	..	..	Aurangabad
16	जालना	10	1	11	15	..	15	..	5	5	..	..	..	..	..	..	Jalna
17	परभणी	12	17	29	16	1	17	..	4	4	..	..	..	..	..	..	Parbhani
18	बीड	21	4	25	12	..	12	..	3	3	..	..	..	..	..	..	Beed
19	नांदेड	27	8	35	15	..	15	1	15	16	..	..	..	..	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	22	..	22	43	1	44	2	3	5	..	..	..	..	..	..	Osmanabad
21	लातूर	N.A.S.	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	..	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Latur
22	बुलढाणा	18	7	25	38	6	44	..	28	28	..	..	..	1	..	1	Buldana
23	अकोला	13	4	17	12	2	14	..	9	9	..	..	..	..	..	..	Akola
24	अमरावती	32	21	53	13	6	19	3	24	27	..	..	..	..	..	..	Amravati
25	यवतमाळ	30	14	44	4	1	5	1	18	19	..	..	..	..	..	..	Yavatmal
26	वर्धा	55	7	62	4	1	5	..	3	3	..	..	..	..	..	..	Wardha
27	नागपूर	44	23	67	1	31	32	2	22	24	..	..	..	..	..	..	Nagpur
28	भंडारा	97	6	103	10	1	11	1	17	18	..	..	..	..	..	..	Bhandara
29	चंद्रपूर	55	1	56	10	1	11	..	3	3	5	..	5	..	..	..	Chandrapur
30	गडचिरोली	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	N.A.S.	..	..	..	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	650	255	905	597	214	739	30	490	520	5	..	5	5	2	7	Maharashtra State

N.A.S.—वेगळे उपलब्ध नाही/Not available separately.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3·3 A (15.3)—*contd.*

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	इतर ताप Other fevers			फुप्फुस दाह Pneumonia			क्षय Tuberculosis			डांग्या खोकला Whooping-cough			इतर श्वसनाचे रोग Other Respiratory diseases			District (2)
		ग्रामीण Rural (18)	नागरी Urban (19)	एकूण Total (20)	ग्रामीण Rural (21)	नागरी Urban (22)	एकूण Total (23)	ग्रामीण Rural (24)	नागरी Urban (25)	एकूण Total (26)	ग्रामीण Rural (27)	नागरी Urban (28)	एकूण Total (29)	ग्रामीण Rural (30)	नागरी Urban (31)	एकूण Total (32)	
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	7,463	7,463	..	8,307	8,307	..	3	3	..	3,269	3,269	Greater Bombay
2	ठाणे	496	83	579	16	8	24	217	191	408	..	..	..	319	184	503	Thane
3	रायगड	348	35	383	1	18	19	189	61	250	..	..	..	95	30	125	Raigad
4	रत्नागिरी	441	4	445	6	18	24	383	59	442	3	..	3	366	17	383	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	291	8	299	9	30	39	268	45	313	2	..	2	528	40	568	Sindhudurg
6	नाशिक	747	145	892	32	70	102	354	217	571	..	..	..	944	191	1,135	Nashik
7	धुळे	1,160	75	1,235	50	27	77	481	161	642	1	..	1	940	131	1,071	Dhule
8	जळगाव	2,096	195	2,291	27	21	48	447	198	645	..	..	..	1,226	270	1,496	Jalgaon
9	अहमदनगर	469	10	479	29	37	66	428	135	563	1	..	1	818	86	904	Ahmadnagar
10	पुणे	232	31	263	30	852	882	312	903	1,215	1	7	8	437	338	775	Pune
11	सातारा	474	30	504	15	49	64	450	122	572	..	..	..	826	67	893	Satara
12	सांगली	274	6	280	5	157	162	266	128	394	..	..	..	539	155	694	Sangli
13	सोलापूर	295	145	440	25	142	167	339	435	774	3	..	4	465	459	924	Solapur
14	कोल्हापूर	390	61	451	24	126	150	381	397	778	..	..	..	1,605	255	1,860	Kolhapur
15	औरंगाबाद	157	2	159	18	9	27	180	55	235	3	..	3	268	39	307	Aurangabad
16	जालना	99	4	103	6	12	18	86	39	125	..	..	..	132	36	168	Jalna
17	परभणी	257	39	296	9	7	16	155	73	228	1	..	1	165	102	267	Parbhani
18	बीड	142	21	163	9	18	27	127	103	230	..	..	..	243	32	275	Beed
19	नांदेड	222	56	278	10	35	45	274	160	434	..	..	..	178	118	296	Nanded
20	उस्मानाबाद	155	9	162	6	16	22	159	42	201	1	..	1	244	46	290	Osmanabad
21	लातूर	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Latur
22	बुलढाणा	861	104	965	40	62	102	308	183	491	1	..	1	788	73	861	Buldana
23	अकोला	496	83	579	16	8	24	217	191	408	..	..	..	426	112	538	Akola
24	अमरावती	916	114	1,030	29	130	159	230	313	543	1	..	1	623	195	818	Amravati
25	यवतमाळ	1,441	81	1,522	21	54	75	227	174	401	..	..	..	359	121	480	Yavatmal
26	वर्धा	745	5	750	40	21	61	85	27	112	..	..	..	433	57	490	Wardha
27	नागपूर	727	48	775	34	140	174	76	830	906	..	1	1	269	416	685	Nagpur
28	भंडारा	1,941	70	2,011	179	74	253	385	133	518	1	..	1	693	81	774	Bhandara
29	चंद्रपूर	2,797	47	2,844	85	15	100	362	64	426	1	..	1	779	69	848	Chandrapur
30	गडचिरोली	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	18,488	1,736	20,224	762	9,803	10,565	7,518	14,014	21,532	20	12	32	14,708	6, 989	21,697	Maharashtra State

N. A. S. *i*—वेगळे उपलब्ध नाही/Not available separately.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 33 A (15.3) *contd.*

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)				गडकी Cholera			आमांश Dysentery			अतिसार Diarrhoea			हृदय विकार Heart attack			
					ग्रामीण Rural (33)	नागरी Urban (34)	एकूण Total (35)	ग्रामीण Rural (36)	नागरी Urban (37)	एकूण Total (38)	ग्रामीण Rural (39)	नागरी Urban (40)	एकूण Total (41)	ग्रामीण Rural (42)	नागरी Urban (43)	एकूण Total (44)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	2,835	2,835	,,	,,	,,	Greater Bombay
2	ठाणे	,,	,,	,,	,,	,,	,,	3	6	9	80	167	247	72	157	229	Thane
3	रायगड	,,	,,	,,	3	,,	3	4	4	8	44	14	58	58	56	114	Raigad
4	रत्नागिरी	,,	,,	,,	,,	,,	,,	15	4	19	87	13	100	106	34	140	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	,,	,,	,,	,,	,,	,,	13	7	20	37	13	50	102	15	117	Sindhudurg
6	नाशिक	,,	,,	,,	,,	,,	,,	4	4	8	165	79	244	77	136	213	Nashik
7	धुळे	,,	,,	,,	,,	,,	,,	2	3	5	138	48	186	40	60	100	Dhule
8	जळगाव	,,	,,	,,	,,	,,	,,	1	2	3	110	27	146	87	157	244	Jalgaon
9	अहमदनगर	,,	,,	,,	2	,,	2	7	6	13	113	23	136	142	88	230	Ahmadnagar
10	पुणे	,,	,,	,,	,,	,,	,,	1	23	24	116	511	627	95	132	227	Pune
11	सातारा	,,	,,	,,	,,	,,	,,	3	3	6	217	53	270	143	66	209	Satara
12	सांगली	,,	,,	,,	,,	,,	,,	1	7	8	115	55	170	171	91	262	Sangli
13	सोलापूर	,,	,,	,,	4	,,	4	1	61	62	70	79	149	72	76	148	Solapur
14	कोल्हापूर	,,	,,	,,	1	,,	1	10	13	23	219	121	340	205	179	384	Kolhapur
15	औरंगाबाद	,,	,,	,,	1	,,	1	,,	1	1	19	3	22	20	55	75	Aurangabad
16	जालना	,,	,,	,,	,,	,,	,,	1	,,	1	15	2	71	11	13	24	Jalna
17	परभणी	,,	,,	,,	,,	,,	,,	1	,,	1	21	10	37	24	64	88	Parbhani
18	बीड	,,	,,	,,	3	,,	3	,,	,,	,,	30	20	50	8	26	34	Beed
19	नांदेड	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	2	2	45	22	67	19	31	50	Nanded
20	उस्मानाबाद	,,	,,	,,	2	,,	2	,,	,,	,,	50	26	76	18	15	33	Osmanabad
21	लातूर	,,	,,	,,	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Latur
22	बुलढाणा	,,	,,	,,	,,	,,	,,	1	3	4	219	64	283	35	36	71	Buldana
23	अकोला	,,	,,	,,	,,	,,	,,	1	2	3	174	44	218	58	94	152	Akola
24	अमरावती	,,	,,	,,	,,	,,	,,	52	,,	52	295	120	415	66	82	148	Amravati
25	यवतमाळ	,,	,,	,,	,,	,,	,,	,,	2	2	175	51	226	24	52	76	Yavatmal
26	वर्धा	,,	,,	,,	,,	,,	,,	4	4	8	119	19	138	23	27	50	Wardha
27	नागपूर	,,	,,	,,	3	,,	3	,,	,,	,,	46	132	178	41	142	183	Nagpur
28	भंडारा	,,	,,	,,	,,	,,	,,	4	8	12	65	36	101	80	63	143	Bhandara
29	चंद्रपूर	,,	,,	,,	18	4	22	,,	1	1	266	16	283	55	25	80	Chandrapur
30	गडचिरोली	,,	,,	,,	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	,,	,,	,,	37	4	41	129	166	295	3,062	4,603	7,665	1,852	1,972	3,824	Maharashtra State

N.A.S. वेगळे उपलब्ध नाही/Not available separately.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3·3A (15.3)— *contd.*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	कांजिण्या Chickenpox			घटसर्प Diphtheria			पोलियो Polio			कुष्ठरोग Leprosy			कर्करोग Cancer			
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(56)	(57)	(58)	(59)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	11	11	..	112	112	..	57	57	..	3,315	3,315	Greater Bombay
2	ठाणे	..	9	9	1	1	2	..	..	..	19	12	31	83	154	237	Thane
3	रायगड	..	..	..	..	1	1	1	1	2	1	..	1	58	12	70	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	1	..	1	2	..	2	11	..	11	90	22	112	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	1	1	..	..	..	2	..	2	140	17	157	Sindhudurg
6	नाशिक	1	..	1	4	5	9	3	2	5	18	5	23	208	100	308	Nashik
7	धुळे	3	..	3	2	3	5	3	1	4	12	..	12	123	60	183	Dhule
8	जळगाव	7	..	7	5	1	6	4	1	5	29	7	36	172	100	272	Jalgaon
9	अहमदनगर	1	..	1	6	3	9	..	..	..	27	1	28	305	52	357	Ahmadnagar
10	पुणे	..	..	..	6	8	14	..	7	7	17	20	37	222	511	733	Pune
11	सातारा	..	..	..	1	3	4	3	..	3	28	..	28	274	61	335	Satara
12	सांगली	..	..	..	2	1	3	..	..	..	18	5	23	213	79	292	Sangli
13	सोलापूर	1	..	1	20	8	28	..	3	3	34	9	43	211	172	383	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..	..	1	2	3	7	4	11	23	9	32	255	127	382	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	..	1	..	1	..	..	..	9	1	10	54	26	80	Aurangabad
16	जालना	..	2	2	1	1	2	1	..	1	7	1	8	26	20	46	Jalna
17	परभणी	..	..	..	4	1	5	..	1	1	14	1	15	46	38	84	Parbhani
18	बीड	..	..	..	2	..	2	2	..	2	17	4	21	70	17	87	Beed
19	नांदेड	..	..	..	6	2	8	3	..	3	8	1	9	48	30	78	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	3	1	4	..	..	..	43	2	45	74	15	89	Osmanabad
21	लातूर	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	..	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Latur
22	बुलढाणा	..	..	..	6	3	9	3	1	4	27	..	27	123	39	162	Buldana
23	अकोला	1	..	1	5	..	5	2	..	2	34	6	40	126	82	208	Akola
24	अमरावती	2	..	2	..	5	5	1	1	2	21	1	22	148	110	258	Amravati
25	यवतमाळ	..	..	..	7	..	7	1	..	1	20	2	22	58	48	106	Yavatmal
26	वर्धा	..	2	2	2	..	2	..	..	..	26	1	27	25	24	49	Wardha
27	नागपूर	..	1	1	2	9	11	1	4	5	8	37	45	30	414	444	Nagpur
28	भंडारा	..	..	..	12	2	14	5	1	6	26	2	28	115	39	154	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	..	..	15	1	16	2	..	2	35	..	35	72	20	92	Chandrapur
30	गडचिरोली	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	N.A.S.	N.A.S.	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	16	14	30	115	73	188	44	139	183	534	184	718	3,369	5,704	9,073	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3·3A (15.3)– *contd.*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	दुखापतींचा तपशील Details of injuries																District
		धनुर्वात Tetanus			कावीळ Jaundice			आलर्क Rabies			आत्महत्या Suicide			अपघात Accidents			
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(60)	(61)	(62)	(63)	(64)	(65)	(66)	(67)	(68)	(69)	(70)	(71)	(72)	(73)	(74)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	..	..	..	51	51	..	..	..	..	6,046	6,046	Greater Bombay
2	ठाणे	16	24	40	32	44	76	21	3	24	43	4	47	209	479	688	Thane
3	रायगड	20	16	36	18	11	29	2	..	2	6	..	6	155	87	242	Raigad
4	रत्नागिरी	9	16	25	44	8	52	4	1	5	7	1	8	113	43	156	Ratnagiri
5	सिंधुदूर्ग	15	3	18	39	5	44	5	5	10	5	1	6	111	29	140	Sindhudurg
6	नाशिक	42	44	86	76	34	110	9	4	13	20	5	25	262	243	505	Nashik
7	धुळे	29	44	73	34	23	57	6	5	11	16	6	22	142	229	371	Dhule
8	जळगांव	21	10	31	42	24	66	17	..	17	10	4	14	180	217	397	Jalgaon
9	अहमदनगर	31	30	61	50	13	63	12	4	16	42	2	44	418	239	657	Ahmadnagar
10	पुणे	11	69	80	35	30	65	4	23	27	18	11	29	296	1,236	1,532	Pune
11	सातारा	21	12	33	54	8	62	4	3	7	39	11	50	302	150	452	Satara
12	सांगली	16	17	33	26	9	35	4	7	11	40	5	45	226	200	426	Sangli
13	सोलापूर	40	90	130	91	45	136	19	6	25	46	18	64	366	165	531	Solapur
14	कोल्हापूर	16	31	47	50	25	75	3	9	12	25	15	40	266	226	492	Kolhapur
15	औरंगाबाद	2	..	2	13	7	20	10	..	10	6	1	7	125	37	162	Aurangabad
16	जालना	9	15	24	5	3	8	4	3	7	10	4	14	54	34	88	Jalna
17	परभणी	40	14	54	11	4	15	14	4	18	22	2	24	109	49	158	Parbhani
18	बीड	15	46	61	9	6	15	10	7	17	12	1	13	113	61	174	Beed
19	नांदेड	46	97	143	27	5	32	11	8	19	17	3	20	154	57	211	Nanded
20	उस्मानाबाद	39	27	66	28	6	34	9	3	12	32	3	35	230	68	298	Osmanabad
21	लातूर	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Latur
22	बुलढाणा	30	43	73	23	6	29	11	4	15	29	4	33	149	111	260	Buldana
23	अकोला	24	82	106	11	3	14	4	1	5	31	6	37	150	204	354	Akola
24	अमरावती	35	70	105	23	24	47	14	17	31	36	2	38	193	275	468	Amravati
25	यवतमाळ	34	90	124	35	8	43	13	9	22	60	18	78	146	170	316	Yavatmal
26	वर्धा	21	16	37	5	5	10	6	3	9	26	7	33	146	70	216	Wardha
27	नागपूर	15	132	147	9	150	159	12	8	20	9	38	47	145	715	860	Nagpur
28	भंडारा	56	39	95	7	3	10	20	8	28	21	2	23	239	87	326	Bhandara
29	चंद्रपूर	60	28	88	6	3	9	14	1	15	25	6	31	219	115	334	Chandrapur
30	गडचिरोली	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	713	1,105	1,818	803	512	1,315	262	197	459	653	180	833	5,218	11,642	16,860	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3·3A (15.3)- *contd.*

क्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	दुखापतींचा तपशील Details of injuries: मनुष्यवध Homicide ग्रामीण Rural (75)	मनुष्यवध Homicide नागरी Urban (76)	मनुष्यवध Homicide एकूण Total (77)	सर्प दंश Snake bite ग्रामीण Rural (78)	सर्प दंश Snake bite नागरी Urban (79)	सर्प दंश Snake bite एकूण Total (80)	रानटी जनावरे Wild beasts ग्रामीण Rural (81)	रानटी जनावरे Wild beasts नागरी Urban (82)	रानटी जनावरे Wild beasts एकूण Total (83)	एकूण दुखापती Total of injuries ग्रामीण Rural (84)	एकूण दुखापती Total of injuries नागरी Urban (85)	एकूण दुखापती Total of injuries एकूण Total (86)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	..	30	30	..	2	2	..	..	..	..	6,078	6,078	Greater Bombay
2	ठाणे	20	1	21	63	2	65	..	..	..	..	..	..	Thane
3	रायगड	10	..	10	28	13	41	1	..	1	200	100	300	Raigad
4	रत्नागिरी	1	..	1	33	5	38	1	..	1	155	49	204	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	7	..	7	15	..	15	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	19	7	26	114	7	121	4	..	4	419	262	681	Nashik
7	धुळे	13	5	18	60	5	65	..	..	..	231	245	476	Dhule
8	जळगांव	..	2	2	51	5	56	..	1	1	241	229	470	Jalgaon
9	अहमदनगर	10	..	10	71	15	86	..	..	..	541	256	797	Ahmadnagar
10	पुणे	8	..	8	61	16	77	1	..	1	384	1,263	1,647	Pune
11	सातारा	9	1	10	49	5	54	..	..	..	399	167	566	Satara
12	सांगली	17	1	18	21	1	22	..	..	..	304	207	511	Sangli
13	सोलापूर	15	1	16	69	12	81	..	1	1	196	197	693	Solapur
14	कोल्हापूर	23	2	25	31	11	42	..	..	..	345	254	599	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1	1	2	38	1	39	1	..	1	171	42	213	Aurangabad
16	जालना	4	1	5	13	1	14	..	..	..	81	40	121	Jalna
17	परभणी	8	1	9	23	..	23	..	..	..	162	51	213	Parbhani
18	बीड	5	1	6	24	1	25	..	..	..	154	63	217	Beed
19	नांदेड	2	1	3	46	12	58	..	..	..	219	74	293	Nanded
20	उस्मानाबाद	12	1	13	44	7	51	..	..	..	318	79	397	Osmanabad
21	लातूर	N.A.S.	N.A.S	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Latur
22	बुलढाणा	4	..	4	23	1	24	..	..	..	205	116	321	Buldana
23	अकोला	14	..	14	22	5	27	..	..	..	217	215	432	Akola
24	अमरावती	10	..	10	31	6	37	..	..	..	270	283	553	Amravati
25	यवतमाळ	5	1	6	26	3	29	..	..	..	237	192	429	Yavatmal
26	वर्धा	4	..	4	31	2	33	..	..	..	207	79	286	Wardha
27	नागपूर	12	13	25	22	7	29	..	4	4	188	777	965	Nagpur
28	भंडारा	23	1	24	27	3	30	..	..	..	310	93	403	Bhandara
29	चंद्रपूर	8	1	9	52	1	53	..	..	..	304	123	427	Chandrapur
30	गडचिरोली	N.A.S	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	264	73	337	1,088	149	1,237	8	6	14	7,231	12,050	19,281	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3A (15.3)—*contd.*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	मातेच्या आरोग्य-विषयक कारणे Maternal causes			अपरिपक्वता Pre-maturity			इतर सर्व कारणे All other causes			एकूण मृत्यू Total deaths			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(87)	(88)	(89)	(90)	(91)	(92)	(93)	(94)	(95)	(96)	(97)	(98)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	81	81	..	..	..	..	38,370	38,370	..	70,021	70,021	Greater Bombay
2	ठाणे	..	..	..	21	169	190	..	..	..	..	..	..	Thane
3	रायगड	21	4	25	10	40	50	4,218	879	5,097	5,338	1,297	6,635	Raigad
4	रत्नागिरी	13	6	19	13	17	30	5,661	696	6,357	7,438	985	8,423	Ratnagiri
5	सिंधुदूर्ग	..	..	..	20	54	74	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	63	30	93	47	126	173	8,933	4,528	13,461	12,211	6,002	18,213	Nashik
7	धुळे	69	30	99	51	50	101	6,973	1,533	8,506	10,386	2,521	12,907	Dhule
8	जळगांव	70	27	97	105	34	139	7,726	2,432	10,158	12,504	3,754	16,258	Jalgaon
9	अहमदनगर	61	34	95	54	171	225	8,163	2,078	10,241	11,354	3,043	14,397	Ahmadnagar
10	पुणे	34	21	55	96	1,313	1,409	7,666	8,976	16,642	9,734	15,188	24,922	Pune
11	सातारा	52	19	71	42	97	139	6,668	1,496	8,164	9,724	2,271	11,995	Satara
12	सांगली	27	45	72	21	125	146	4,550	2,590	7,140	6,578	3,715	10,293	Sangli
13	सोलापूर	74	63	137	71	247	318	6,874	3,523	10,397	9,264	5,845	15,109	Solapur
14	कोल्हापूर	33	27	60	66	399	465	6,450	2,807	9,257	10,135	4,906	15,041	Kolhapur
15	औरंगाबाद	36	23	59	11	79	90	4,000	671	4,671	5,027	1,015	6,042	Aurangabad
16	जालना	16	2	18	9	6	15	2,447	368	2,815	2,981	573	3,554	Jalna
17	परभणी	36	23	59	10	19	29	3,572	861	4,373	4,512	1,334	5,846	Parbhani
18	बीड	30	32	62	1	19	20	3,332	979	4,311	4,237	1,400	5,637	Beed
19	नांदेड	44	48	92	27	78	105	4,625	1,134	5,759	5,855	1,924	7,779	Nanded
20	उस्मानाबाद	63	12	75	4	36	40	5,924	650	6,574	7,207	987	8,194	Osmanabad
21	लातूर	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Latur
22	बुलढाणा	50	45	95	94	102	196	4,604	937	5,541	7,486	1,862	9,348	Buldana
23	अकोला	25	13	38	45	212	257	3,662	1,738	5,400	5,569	2,901	8,420	Akola
24	अमरावती	32	19	51	46	259	305	3,660	1,724	5,384	6,512	3,518	10,030	Amaravati
25	यवतमाळ	29	26	55	18	27	45	3,366	1,335	4,701	6,100	2,305	8,405	Yavatmal
26	वर्धा	14	6	20	34	28	62	2,686	618	3,306	4,536	953	5,489	Wardha
27	नागपूर	16	36	52	11	11	22	2,912	5,579	8,491	4,447	8,943	13,390	Nagpur
28	भंडारा	59	50	109	42	149	191	7,462	1,409	8,871	11,570	2,284	13,854	Bhandara
29	चंद्रपूर	67	33	100	29	13	42	5,147	810	5,957	10,185	1,278	11,463	Chandrapur
30	गडचिरोली	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	1,072	781	1,853	998	3,880	4,878	1,39,499	93,286	2,32,785	2,02,519	1,58,113	3,60,632	Maharashtra State

N.P.S.—वेगळीं उपलब्ध नाही./Not available separately.

आधार.—संचालक, आरोग्य सेवा, पुणे.

Source.—Director of Health Services, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3-B (15.3)

प्रमुख कारणांनुसार मृत्युंची महाराष्ट्रातील जिल्हावार संख्या/*Number of deaths by principal causes in districts of Maharashtra*

(1983)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	विषमज्वर Typhoid			गोवर Measles			हिवताप Maleria			शीतज्वर Influenza			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	32	32	..	67	67	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay
2	ठाणे	4	1	5	37	3	40	..	..	..	..	..	..	Thane
3	रायगड	5	..	5	25	..	25	..	..	..	..	..	..	Raigad
4	रत्नागिरी	4	2	6	22	1	23	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	8	3	11	13	..	13	..	..	..	1	..	1	Sindhudurg
6	नाशिक	22	9	31	104	23	127	..	..	..	1	2	3	Nashik
7	धुळे	6	3	9	137	13	150	..	..	..	1	..	1	Dhule
8	जळगांव	21	6	27	133	9	142	..	..	..	1	..	1	Jalgaon
9	अहमदनगर	47	8	55	36	3	39	..	..	..	2	1	3	Ahmadnagar
10	पुणे	8	15	23	36	22	58	..	..	..	..	..	..	Pune
11	सातारा	14	4	18	19	1	20	..	..	..	..	..	..	Satara
12	सांगली	15	..	15	11	1	12	..	..	..	1	1	2	Sangli
13	सोलापूर	27	30	57	55	14	69	..	..	..	3	..	3	Solapur
14	कोल्हापूर	10	4	14	31	11	42	..	..	..	..	..	..	Kolhapur
15	औरंगाबाद	6	9	15	46	30	76	..	..	..	3	1	4	Aurangabad
16	जालना	13	3	16	13	1	14	..	..	..	..	1	1	Jalna
17	परभणी	14	16	30	37	9	46	..	..	..	..	..	..	Parbhani
18	बीड	21	9	30	24	9	33	..	..	..	..	..	..	Beed
19	नांदेड	52	18	70	48	1	49	..	..	..	..	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	6	1	7	29	..	29	..	..	..	..	..	..	Osmanabad
21	लातूर	27	2	29	44	..	44	..	..	..	..	..	..	Latur
22	बुलढाणा	25	11	36	68	5	73	..	..	..	..	..	..	Buldana
23	अकोला	14	5	19	22	5	27	..	..	..	..	1	1	Akola
24	अमरावती	31	36	67	16	5	21	..	..	..	..	..	..	Amravati
25	यवतमाळ	62	20	82	19	3	22	..	..	..	..	..	..	Yavatmal
26	वर्धा	48	6	54	4	..	4	..	..	..	1	..	1	Wardha
27	नागपूर	45	32	77	5	34	39	..	..	..	..	..	..	Nagpur
28	भंडारा	93	12	105	15	..	15	1	..	1	..	3	3	Bhandara
29	चंद्रपूर	53	5	58	8	1	9	..	..	..	7	..	7	Chandrapur
30	गडचिरोली	5	..	5	7	..	7	..	..	..	..	..	..	Gadhchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	706	302	1,008	1,064	271	1,335	1	..	1	21	10	31	Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	इतर ताप Other fevers			फुफ्फुस दाह Pneumonia			क्षय Tuberculosis			डांग्या खोकला Whooping-Cough			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(2)
1	दृहन्मुंबई	..	1	1	...	7,715	7,715	..	8,483	8,483	..	38	38	Greater Bombay
2	ठाणे	289	314	603	7	222	229	322	579	901	..	..	..	Thane
3	रायगड	372	44	416	7	18	25	191	64	255	..	..	..	Raigad
4	रत्नागिरी	465	12	477	11	18	29	347	60	407	..	..	..	Ratnagiri
5	सिधुदुर्ग	324	15	339	15	45	60	256	41	297	2	..	2	Sindhudurg
6	नाशिक	739	184	923	29	89	118	348	259	607	1	..	1	Nashik
7	धुळे	1,653	72	1,725	43	33	76	546	161	707	..	..	..	Dhule
8	जळगांव	2,476	249	2,725	34	21	55	488	205	693	..	..	..	Jalgaon
9	अहमदनगर	518	23	541	37	61	98	426	188	614	..	..	..	Ahmednagar
10	पुणे	238	178	416	32	749	781	324	894	1,218	..	3	3	Pune
11	सातारा	485	43	528	54	51	105	422	147	569	..	..	..	Satara
12	सांगली	298	94	392	8	133	141	325	114	439	1	1	2	Sangli
13	सोलापूर	363	235	518	12	163	175	381	425	806	..	1	1	Solapur
14	कोल्हापूर	464	90	554	21	108	129	398	389	787	1	1	2	Kolhapur
15	औरंगाबाद	159	13	172	25	53	78	157	172	329	1	..	1	Aurangabad
16	जालना	97	18	115	..	12	12	108	49	157	..	..	..	Jalna
17	परभणी	267	60	327	12	33	45	143	106	249	..	1	1	Parbhani
18	बीड	158	46	204	7	25	32	102	76	178	..	..	..	Beed
19	नांदेड	293	105	398	8	91	99	272	178	450	1	..	1	Nanded
20	उस्मानाबाद	103	9	112	2	19	21	125	26	151	..	..	..	Osmanabad
21	लातूर	83	9	92	2	6	8	90	19	109	..	..	..	Latur
22	बुलढाणा	1,022	201	1,223	62	68	130	343	196	539	..	1	1	Buldana
23	अकोला	579	83	662	27	21	48	255	259	514	2	..	2	Akola
24	अमरावती	1,030	218	1,248	33	162	195	247	420	667	..	..	..	Amravati
25	यवतमाळ	1,817	164	1,981	33	71	104	262	212	474	1	..	1	Yavatmal
26	वर्धा	825	32	857	28	34	62	72	20	92	..	..	..	Wardha
27	नागपूर	793	56	849	37	210	247	84	844	928	..	1	1	Nagpur
28	भंडारा	2,001	133	2,134	143	58	201	369	183	552	..	..	..	Bhandara
29	चंद्रपूर	1,612	101	1713	49	34	83	229	59	288	1	..	1	Chandrapur
30	गडचिरोली	981	1	982	18	1	19	82	2	84	..	..	..	Gadhchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	20,504	2,803	23,307	796	10,324	11,120	7,714	14,830	22,544	11	47	58	Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पटकी Cholera			आमांश Dysentery			अतिसार Diarrhoea			हृदय विकार Heart attack			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	..	..	..	3,279	3,279	..	..	..	Greater Bombay
2	ठाणे	29	..	29	19	18	37	175	83	258	166	683	849	Thane
3	रायगड	3		3	14	7	21	115	7	122	116	123	239	Raigad
4	रत्नागिरी	2	..	2	34	6	40	123	7	130	208	98	306	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	20	6	26	38	5	43	251	100	351	Sindhudurg
6	नाशिक	3	..	3	6	6	12	210	76	286	222	487	709	Nashik
7	धुळे	2	..	2	8	1	9	185	26	211	148	146	294	Dhule
8	जळगांव	1	..	1	6	4	10	167	27	194	242	220	462	Jalgaon
9	अहमदनगर	3	..	3	7	6	13	122	54	176	313	160	473	Ahmadnagar
10	पुणे	7	2	9	7	47	54	149	692	841	193	1,375	1,568	Pune
11	सातारा	..	1	1	10	10	20	222	31	253	324	242	566	Satara
12	सांगली	2	..	2	1	11	12	140	9	149	298	237	535	Sangli
13	सोलापूर	11	1	12	2	48	50	96	81	177	138	305	443	Solapur
14	कोल्हापूर	3	..	3	9	15	24	250	45	295	424	470	894	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	..	2	..	2	24	2	26	55	154	209	Aurangabad
16	जालना	1	..	1	1	1	2	8	..	8	20	50	70	Jalna
17	परभणी	..	..	..	1	1	2	29	19	48	49	127	76	Parbhani
18	बीड	3	..	3	1	..	1	35	10	45	37	96	133	Beed
19	नांदेड	..	..	..	2	1	3	45	39	84	48	105	153	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	2	2	1	..	1	38	2	40	43	64	107	Osmanabad
21	लातूर	1	..	1	..	..	..	21	9	30	23	37	60	Latur
22	बुल्ढाणा	..	..	..	8	8	16	301	98	399	77	156	233	Buldana
23	अकोला	2	..	2	9	7	16	235	56	291	76	413	489	Akola
24	अमरावती	..	..	..	36	..	36	381	221	602	100	215	315	Amravati
25	यवतमाळ	3	..	3	1	9	10	211	52	263	81	152	233	Yavatmal
26	वर्धा	2	1	3	3	3	6	137	11	148	28	165	193	Wardha
27	नागपूर	4	..	4	3	11	14	45	28	73	58	778	836	Nagpur
28	भंडारा	1	..	1	5	2	7	70	17	87	174	318	492	Bhandara
29	चंद्रपूर	6	..	6	9	..	9	242	42	284	107	100	207	Chandrapur
30	गडचिरोली	5	..	5	1	..	1	114	1	115	14	3	17	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	94	7	101	226	228	454	3,928	5,029	8,957	4,033	7,579	11,612	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3-B (15.3)—*contd.*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	घटसर्प Diphtheria			पोलियो Polio mylities			कुष्ठरोग Leprosy			कर्करोग Cancer			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	17	17	..	83	83	..	60	60	..	3,099	3,099	Greater Bombay
2	ठाणे	2	..	2	3	1	4	14	4	18	82	199	281	Thane
3	रायगड	2	1	3	2	1	3	4	..	4	60	30	90	Raigad
4	रत्नागिरी	1	1	2	1	1	2	14	..	14	110	16	126	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	5	..	5	2	..	2	2	1	3	136	18	154	Sindhudurg
6	नाशिक	6	1	7	3	1	4	18	11	29	184	119	303	Nashik
7	धुळे	3	1	4	3	..	3	16	2	18	129	67	196	Dhule
8	जळगांव	13	2	15	3	1	4	24	4	28	208	91	299	Jalgaon
9	अहमदनगर	22	4	26	8	1	9	20	9	29	316	66	382	Ahmadnagar
10	पुणे	5	10	15	2	8	10	16	25	41	207	494	701	Pune
11	सातारा	3	2	5	9	2	11	26	1	27	312	50	362	Satara
12	सांगली	2	..	2	3	3	6	19	6	25	258	89	347	Sangli
13	सोलापूर	17	7	24	5	6	11	41	13	54	204	186	390	Solapur
14	कोल्हापूर	2	2	4	10	1	11	20	10	30	315	141	456	Kolhapur
15	औरंगाबाद	5	..	5	2	3	5	7	2	9	54	98	152	Aurangabad
16	जालना	..	1	1	..	..	..	2	..	2	18	9	27	Jalna
17	परभणी	..	..	..	1	..	1	7	1	8	37	37	74	Parbhani
18	बीड	2	1	3	5	1	6	14	1	15	60	23	83	Beed
19	नांदेड	5	..	5	2	..	2	24	..	24	66	20	86	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	..	..	28	2	30	42	14	56	Osmanabad
21	लातूर	1	..	1	..	..	..	21	..	21	45	9	54	Latur
22	बुलढाणा	6	2	8	..	..	..	22	4	26	121	33	154	Buldana
23	अकोला	2	..	2	2	..	2	19	5	24	162	81	243	Akola
24	अमरावती	2	5	7	2	4	6	28	9	37	122	106	228	Amravati
25	यवतमाळ	5	..	5	5	3	8	20	2	22	62	49	111	Yavatmal
26	वर्धा	2	..	2	2	..	2	8	..	8	35	22	57	Wardha
27	नागपूर	1	18	19	3	6	9	3	30	33	32	407	439	Nagpur
28	भंडारा	6	1	7	5	..	5	24	8	32	116	27	143	Bhandara
29	चंद्रपूर	8	2	10	..	2	2	26	..	26	53	21	74	Chandrapur
30	गडचिरोली	5	..	5	..	..	..	15	..	15	15	2	17	Gadhchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	128	83	211	83	128	211	502	210	712	3,561	5,623	9,184	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3-B (15.3)—*contd.*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	धनुर्वात Tetanus			कावीळ Jaundice			आलर्क Rabies			आत्महत्या Suicide			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(56)	(57)	(58)	(59)	(60)	(61)	(62)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	..	..	..	59	59	..	..	..	Greater Bombay
2	ठाणे	12	15	27	36	51	87	12	1	13	37	7	44	Thane
3	रायगड	11	13	24	24	13	37	4	2	6	6	1	7	Raigad
4	रत्नागिरी	10	14	24	47	2	49	5	2	7	14	..	14	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	9	9	18	34	5	39	6	1	7	13	1	14	Sindhudurg
6	नाशिक	33	43	76	55	41	96	13	6	19	17	5	22	Nashik
7	धुळे	27	37	64	27	15	42	11	4	15	17	10	27	Dhule
8	जळगांव	30	13	43	43	28	71	12	7	19	14	4	18	Jalgaon
9	अहमदनगर	25	26	51	64	11	75	8	3	11	29	3	32	Ahmadnagar
10	पुणे	10	66	76	38	45	83	7	23	30	18	9	27	Pune
11	सातारा	21	15	36	73	15	88	3	2	5	58	5	63	Satara
12	सांगली	16	28	44	31	4	35	2	4	6	32	2	34	Sangli
13	सोलापूर	40	82	122	101	37	138	13	9	22	38	8	46	Solapur
14	कोल्हापूर	15	25	40	47	25	72	6	11	17	23	16	39	Kolhapur
15	औरंगाबाद	6	40	46	12	3	15	7	6	13	3	2	5	Aurangabad
16	जालना	10	22	32	2	2	4	3	..	3	10	..	10	Jalna
17	परभणी	21	37	58	11	12	23	8	2	10	18	..	18	Parbhani
18	बीड	12	34	46	10	2	12	5	1	6	18	1	19	Beed
19	नांदेड	58	83	141	29	7	36	10	1	11	26	4	30	Nanded
20	उस्मानाबाद	10	5	15	20	10	30	7	..	7	23	3	26	Osmanabad
21	लातूर	25	15	40	36	6	42	4	2	6	12	2	14	Latur
22	बुलढाणा	32	56	88	12	4	16	16	3	19	32	1	33	Buldhana
23	अकोला	39	99	138	21	8	29	7	..	7	24	1	25	Akola
24	अमरावती	39	81	120	29	12	41	11	21	32	30	4	34	Amravati
25	यवतमाळ	37	93	130	51	12	63	10	7	17	58	18	76	Yavatmal
26	वर्धा	17	8	25	9	1	10	5	..	5	35	3	38	Wardha
27	नागपूर	27	98	125	2	9	11	14	15	29	15	37	42	Nagpur
28	भंडारा	48	41	89	5	4	9	20	4	24	19	1	20	Bhandara
29	चंद्रपूर	45	44	89	6	5	11	14	1	15	18	15	33	Chandrapur
30	गडचिरोली	16	..	16	2	..	2	7	..	7	3	..	3	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	701	1,142	1,843	877	389	1,266	250	137	447	660	163	823	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3-B (15.3)—*contd.*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	दुखापतीचा तपशील/Details of Injuries												District
		भाजणे Accidental Burns			बुडणे Drowning			अन्नामधील विषबाधा व्यतिरिक्त इतर विषबाधा Accidental poisoning other than food poisoning			वाहतुकीचे अपघात Transport, Traffic Accidents			
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(63)	(64)	(65)	(66)	(67)	(68)	(69)	(70)	(71)	(72)	(73)	(74)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	317	317	..	..	..	..	780	780	Greater Bombay
2	ठाणे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Thane
3	रायगड	12	19	31	46	7	53	4	1	5	43	10	53	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	64	129	193	113	18	131	1	11	12	60	41	101	Nashik
7	धुळे	27	179	206	39	7	46	4	2	6	36	27	63	Dhule
8	जळगांव	34	79	113	57	11	68	..	..	..	32	43	75	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Ahmadnagar
10	पुणे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Pune
11	सातारा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Satara
12	सांगली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sangli
13	सोलापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Kolhapur
15	औरंगाबाद	20	24	44	50	6	56	3	2	5	10	3	13	Aurangabad
16	जालना	10	21	31	30	1	31	..	..	..	3	..	3	Jalna
17	परभणी	14	47	61	71	8	79	3	3	6	6	10	16	Parbhani
18	बीड	25	74	99	72	1	73	2	1	3	13	5	18	Beed
19	नांदेड	10	35	45	139	13	152	5	7	12	11	4	15	Nanded
20	उस्मानाबाद	16	20	36	63	4	67	1	1	2	6	1	7	Osmanabad
21	लातूर	8	16	24	59	1	60	1	3	4	7	1	8	Latur
22	बुलढाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Buldana
23	अकोला	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Akola
24	अमरावती	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Amravati
25	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Yavatmal
26	वर्धा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Wardha
27	नागपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Nagpur
28	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	757	284	3,598	2,750	825	3,575	107	165	272	633	1,134	1,767	Maharashtra State

दुखापतीचा तपशील/Details of injuries

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	इतर वर्गीकरण न केलेले इतर अपघात Other Accidents not classified			मनुष्य वध Homicide			सर्प दंश Snake bite			रानटी जनावरे Wild beasts			सापाव्यतिरिक्त इतर विषारी प्राणी दंश Bites of sting of vanomoeis animals except snake bites			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(75)	(76)	(77)	(78)	(79)	(80)	(81)	(82)	(83)	(84)	(85)	(86)	(87)	(88)	(89)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	..	4,658	4,658	..	41	41	..	3	3	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay
2	ठाणे	..	62	228	290	17	7	24	74	4	78	..	..	..	15	1	16	Thane
3	रायगड	..	57	..	83	4	2	6	30	11	41	..	..	..	28	6	34	Raigad
4	रत्नागिरी	..	27	15	42	3	..	3	26	9	35	6	..	6	15	..	15	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	14	3	17	5	..	5	15	5	20	..	..	..	2	..	2	Sindhudurg
6	नाशिक	..	90	56	146	9	1	10	96	9	105	2	..	2	1	..	1	Nashik
7	धुळे	..	39	94	133	14	2	16	71	3	74	..	1	1	1	1	2	Dhule
8	जळगांव	..	62	54	116	8	..	8	48	9	57	2	..	2	1	..	1	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	85	72	157	16	2	18	35	10	45	..	..	..	1	3	4	Ahmadnagar
10	पुणे	..	100	539	639	8	1	9	40	11	51		1	1	..	..	..	Pune
11	सातारा	..	62	42	104	10	3	13	28	14	42	..	..	..	..	..	..	Satara
12	सांगली	..	36	31	67	17	..	17	18	5	23	..	..	..	..	..	..	Sangli
13	सोलापूर	..	67	44	111	26	4	30	59	10	69	1	..	1	1	2	3	Solapur
14	कोल्हापूर	..	73	98	171	5	1	6	33	4	37	..	..	..	..	1	1	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	47	13	60	..	..	..	16	1	17	..	1	1	..	..	..	Aurangabad
16	जालना	..	19	14	33	2	..	2	11	2	13	..	..	..	..	1	1	Jalna
17	परभणी	..	26	18	44	2	1	3	27	5	32	..	..	..	2	..	2	Parbhani
18	बीड	..	47	14	61	6	1	7	25	4	29	..	..	..	..	..	..	Beed
19	नांदेड	..	50	19	69	6	1	7	47	4	51	1	..	1	1	..	1	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	45	12	57	3	..	3	25	2	27	..	..	..		..	1	Osmanabad
21	लातूर	..	58	15	73	9	..	9	26	6	32	..	..	..	2	..	2	Latur
22	बुलढाणा	..	53	22	75	3	1	4	29	8	37	..	..	..	..	..	..	Buldhana
23	अकोला	..	38	32	70	8	1	9	18	4	22	..	..	..	..	..	..	Akola
24	अमरावती	..	57	71	128	13	1	14	36	7	43	..	..	..	..	..	..	Amravati
25	यवतमाळ	..	40	24	64	6	5	11	38	2	40	..	1	1	..	1	1	Yavatmal
26	वर्धा	..	26	12	38	6	..	6	24	1	25	1	..	1	1	..	1	Wardha
27	नागपूर	..	36	115	151	4	20	24	27	..	27	..	..	..	..	8	8	Nagpur
28	भंडारा	..	35	22	57	18	..	18	45	3	48	..	..	..	3	..	3	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	37	19	56	5	3	8	16	2	18	1	..	1	..	..	..	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	15	..	15	6	..	6	18	..	18	1	..	1	..	..	..	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	..	1,403	6,382	7,785	239	98	337	1,001	158	1,159	15	4	19	75	24	99	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3-3(B) (15.3)—*contd.*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण दुखापती Total of injuries			मातेच्या आरोग्य-विषयक कारणे Maternal causes			अपरिपक्वता Pre-maturity			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rutal	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(90)	(91)	(92)	(93)	(94)	(95)	(96)	(97)	(98)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	5,799	5,799	..	51	51	..	..	..	Greater Bombay
2	ठाणे	334	522	856	22	27	49	21	253	274	Thane
3	रायगड	230	83	313	16	7	23	19	45	64	Raigad
4	रत्नागिरी	205	68	273	28	12	40	19	10	29	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	136	26	162	18	5	23	15	58	73	Sindhudurg
6	नाशिक	453	270	723	65	41	106	38	174	212	Nashik
7	धुळे	248	326	574	54	27	81	50	49	99	Dhule
8	जळगाव	258	200	458	74	22	96	117	29	146	Jalgaon
9	अहमदनगर	576	287	863	78	44	122	125	161	286	Ahmadnagar
10	पुणे	413	1,207	1,620	38	22	60	101	1,238	1,339	Pune
11	सातारा	467	162	629	37	23	60	42	95	137	Satara
12	सांगली	268	130	398	35	54	89	20	90	110	Sangli
13	सोलापूर	429	176	605	67	79	146	85	280	365	Solapur
14	कोल्हापूर	341	227	568	51	41	92	36	390	426	Kolhapur
15	औरंगाबाद	149	52	201	34	41	75	22	232	254	Aurangabad
16	जालना	85	39	124	18	15	33	5	..	5	Jalna
17	परभणी	169	92	261	28	26	54	12	33	45	Parbhani
18	बीड	208	101	309	35	44	79	16	32	48	Beed
19	नांदेड	296	87	383	56	52	108	22	56	78	Nanded
20	उस्मानाबाद	183	43	226	30	6	36	..	15	15	Osmanabad
21	लातूर	182	44	226	46	13	59	8	1	9	Latur
22	बुलढाणा	229	125	354	46	36	82	74	121	195	Buldana
23	अकोला	192	279	471	36	20	56	44	242	286	Akola
24	अमरावती	276	297	573	42	55	97	54	234	288	Amravati
25	यवतमाळ	278	163	441	35	30	65	28	22	50	Yavatmal
26	वर्धा	202	50	252	14	15	29	32	28	60	Wardha
27	नागपूर	172	722	894	24	34	58	10	411	421	Nagpur
28	भंडारा	356	100	456	63	76	139	35	113	148	Bhandara
29	चंद्रपूर	199	114	313	43	47	90	10	23	33	Chandrapur
30	गडचिरोली	106	3	109	14	..	14	5	..	5	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	7,640	11,794	19,434	147	965	2,112	1,065	4,435	5,500	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3-B (15.3)—*contd.*

नुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	मेंदूचा ज्वर Manigitis			मेंदूचा पक्षाघात Cerabrovascular paralysis			घशाचा दाह व दमा Bronchitis and Asthama			जुने पांथरीचें रोग Chronic liver diseases and Cirrhosis			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(99)	(100)	(101)	(102)	(103)	(104)	(105)	(106)	(107)	(108)	(109)	(110)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	..	..	..	4,049	4,049	..	..	..	Greater Bombay
2	ठाणे	..	22	22	70	96	166	314	452	766	38	111	149	Thane
3	रायगड	5	11	16	38	37	75	126	39	165	16	23	39	Raigad
4	रत्नागिरी	3	12	15	163	48	211	439	16	455	39	15	54	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	2	16	18	183	30	213	563	40	603	57	19	76	Sindhudurg
6	नाशिक	1	31	32	120	94	214	992	225	1,217	14	66	80	Nashik
7	धुळे	1	17	18	127	45	172	1,037	136	1,173	16	24	40	Dhule
8	जळगांव	..	4	4	89	60	149	1,542	301	1,843	9	19	28	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	38	38	136	27	163	955	132	1,087	58	58	116	Ahmadnagar
10	पुणे	1	131	132	83	342	425	460	297	757	39	336	375	Pune
11	सातारा	1	17	18	141	58	199	835	63	898	76	52	128	Satara
12	सांगली	2	20	22	149	128	277	624	106	730	14	51	65	Sangli
13	सोलापूर	..	50	50	100	122	222	506	627	1,133	46	196	242	Solapur
14	कोल्हापूर	2	38	40	352	169	521	1,591	258	1,849	14	81	95	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	30	30	38	49	87	295	63	358	5	20	25	Aurangabad
16	जालना	..	3	3	12	7	19	110	19	129	1	2	3	Jalna
17	परभणी	..	10	10	19	37	56	168	99	267	8	16	24	parbhani
18	बीड	3	12	15	32	19	51	287	42	329	20	21	41	Beed
19	नांदेड	..	35	35	18	29	47	244	104	348	21	61	82	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	1	1	22	7	29	148	19	167	11	8	19	Osmanabad
21	लातूर	..	6	6	16	3	19	160	18	178	8	11	19	Latur
22	बुलढाणा	..	27	27	61	41	102	951	131	1,082	16	25	41	Buldana
23	अकोला	..	16	16	43	72	115	461	154	615	5	28	33	Akola
24	अमरावती	1	36	37	61	62	123	706	301	1,007	11	55	66	Amravati
25	यवतमाळ	1	26	27	30	61	91	501	158	659	14	30	34	Yavatmal
26	वर्धा	2	3	5	23	22	45	434	89	583	3	4	7	Wardha
27	नागपूर	..	98	98	64	198	262	283	538	821	6	80	86	Nagpur
28	भंडारा	..	31	31	456	69	525	697	101	798	7	21	28	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	8	8	132	40	172	633	54	687	4	13	17	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	..	..	24	1	25	202	4	206	..	1	1	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	25	749	774	2,802	1,973	4,775	16,324	8,635	24,959	566	1,447	2,013	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3-(B) (15.3)—*contd.*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वार्धक्य Senility			अतिसार Gastro Enteritics			मधुमेह Diabetes Mellitus			रक्त क्षय Anaemia			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(111)	(112)	(113)	(114)	(115)	(116)	(117)	(118)	(119)	(120)	(121)	(122)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay
2	ठाणे	1,691	642	2,333	6	79	85	10	74	84	34	192	226	Thane
3	रायगड	2,283	298	2,581	6	9	15	2	10	12	47	17	64	Raigad
4	रत्नागिरी	3,482	209	3,691	2	7	9	12	5	17	58	20	78	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	2,371	113	2,484	1	9	10	9	10	19	35	10	45	Sindhudurg
6	नाशिक	4,217	1,183	5,460	5	44	49	19	30	49	190	55	245	Nashik
7	धुळे	3,384	684	4,068	4	10	14	8	11	19	77	18	95	Dhule
8	जळगांव	4,958	1,499	6,457	13	..	13	9	19	28	109	16	125	Jalgaon
9	अहमदनगर	5,156	554	5,710	8	40	48	27	19	46	81	45	126	Ahmadnagar
10	पुणे	4,573	2,493	7,066	4	324	328	16	288	304	130	178	308	Pune
11	सातारा	3,793	384	4,177	2	33	35	53	27	80	86	53	139	Satara
12	सांगली	3,106	384	3,490	6	46	52	32	38	70	35	37	72	Sangli
13	सोलापूर	4,216	753	4,969	15	54	69	19	53	72	43	177	220	Solapur
14	कोल्हापूर	3,412	888	4,360	..	83	83	28	56	84	179	174	353	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1,733	185	1,918	..	91	91	3	27	30	4	14	18	Aurangabad
16	जालना	845	122	967	4	7	11	1	9	10	3	4	7	Jalna
17	परभणी	1,382	146	1,528	3	17	20	3	5	8	28	15	43	Parbhani
18	बीड	1,788	107	1,895	5	22	27	8	5	13	7	14	21	Beed
19	नांदेड	1,824	85	1,909	6	4	10	6	12	18	12	49	61	Nanded
20	उस्मानाबाद	1,604	91	1,695	2	7	9	3	7	10	5	3	8	Osmanabad
21	लातूर	1,323	49	1,372	1	6	7	..	1	1	5	4	9	Latur
22	बुलढाणा	1,859	306	2,165	55	36	91	5	5	10	70	22	92	Buldana
23	अकोला	1,512	445	1,957	3	25	28	6	3	9	15	73	88	Akola
24	अमरावती	1,515	203	1,718	8	11	19	6	15	21	70	39	109	Amravati
25	यवतमाळ	1,221	303	1,524	25	31	56	51	16	67	40	104	114	Yavatmal
26	वर्धा	811	134	945	15	11	26	5	4	9	18	7	25	Wardha
27	नागपूर	993	1,853	2,846	12	50	162	5	120	125	46	81	127	Nagpur
28	भंडारा	3,187	238	3,425	10	40	50	7	3	10	59	70	129	Bhandara
29	चंद्रपूर	982	149	1,131	1	9	10	67	10	77	140	14	154	Chandrapur
30	गडचिरोली	386	5	391	..	..	..	9	..	9	20	..	20	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	69,667	14,505	84,172	222	1,205	1,427	429	882	1,311	1,646	1,505	3,151	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3.(B) (15.3)—*contd.*

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	इतर सर्व कारणे All other causes			एकूण मृत्यू Total deaths			District (2)
		ग्रामीण Rural (123)	नागरी Urban (124)	एकूण Total (125)	ग्रामीण Rural (126)	नागरी Urban (127)	एकूण Total (128)	
1	बृहन्मुंबई	..	39,537	39,537	..	72,369	72,369	Greater Bombay
2	ठाणे	2,940	2,589	5,529	6,689	7,233	13,922	Thane
3	रायगड	2,235	551	2,886	6,078	1,453	7,531	Raigad
4	रत्नागिरी	2,278	375	2,653	8,132	1,037	9,169	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	996	182	1,178	5,508	767	6,275	Sindhudurg
6	नाशिक	4,986	3,736	8,722	13,097	7,306	20,403	Nashik
7	धुळे	4,002	821	4,823	11,953	2,749	14,702	Dhule
8	जळगांव	4,511	1,020	5,531	15,591	4,076	19,667	Jalgaon
9	अहमदनगर	3,480	1,346	4,826	12,654	3,375	16,029	Ahmadnagar
10	पूण	3,163	4,713	7,876	10,300	16,217	26,517	Pune
11	सातारा	2,495	825	3,320	10,025	2,409	12,434	Satara
12	सांगली	1,616	2,441	4,057	7,338	4,260	11,598	Sangli
13	सोळापूर	3,868	2,295	6,163	10,903	6,505	17,408	Solapur
14	कोल्हापूर	2,508	1,239	3,747	10,600	4,992	15,592	Kolhapur
15	औरंगाबाद	2,588	675	3,263	5,437	2,070	7,507	Aurangabad
16	जालना	1,619	192	1,811	2,999	588	3,587	Jalna
17	परभणी	2,382	543	2,925	4,839	1,500	6,339	Parbhani
18	बीड	2,030	774	2,804	4,935	1,527	6,462	Beed
19	नांदेड	2,784	697	4,481	7,252	1,920	9,172	Nanded
20	उस्मानाबाद	2,120	284	2,404	4,582	645	5,227	Osmanabad
21	लातूर	2,193	197	2,390	4,365	467	4,832	Latur
22	बुलढाणा	3,533	482	4,015	9,014	2,203	11,217	Buldana
23	अकोला	2,513	1,008	3,521	6,303	3,408	9,711	Akola
24	अमरावती	2,524	1,595	4,119	7,381	4,419	11,800	Amravati
25	यवतमाळ	2,795	843	3,638	7,689	2,636	10,325	Yavatmal
26	वर्धा	2,250	289	2,539	5,095	959	6,054	Wardha
27	नागपूर	2,640	4,053	6,693	5,411	10,915	16,326	Nagpur
28	भंडारा	4,393	820	5,213	12,366	2,492	14,858	Bhandara
29	चंद्रपूर	2,640	610	3,250	7,326	1,508	8,834	Chandrapur
30	गडचिरोली	1,087	30	1,117	3,140	14	3,154	Gadhchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	80,269	74,762	155,031	2,27,002	1,72,059	3,99,061	Maharashtra State

आधार:—संचालक आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र शासन पुणे.

Source:—Director of Health Service, Government of Maharashtra, Pune.

4. गृहनिर्माण
HOUSING

४. घरबांधणी :

४.१ या विभागात १९८१ च्या जनगणनेनुसार घरबांधणीविषयी गोळा करण्यात आलेली माहिती देण्यात आली आहे.

४.२ "घर" म्हणजे वस्ती असलेले किंवा वस्ती नसलेले निवास-गृह, दुकान, दुकान व निवासी (संमिश्र) उद्योगधंद्याचे ठिकाण व कार्यशाळा इत्यादीसाठी असलेले एखादे बांधकाम किंवा त्याचा भाग ज्याला रस्त्यावरून, सार्वजनिक जिन्यावरून, शिवारातून किंवा मुख्य दरवाजातून प्रवेश करता येण्यासारखे प्रवेशद्वार आहे, असे ठिकाण होय. तक्ता क्रमांक ४.२ मध्ये घराच्या वापरानुसार जनगणना (१९७१) झालेल्या एक हजार कुटुंबाचे वापरात असलेल्या खोल्यांचे संख्येनुसार वर्गीकरण दिले आहे व ते २० टक्के नमुन्यावर आधारित आहे. चार भिंती व डोक्यावर छप्पर असून प्रवेशद्वार आहे आणि ज्याचा आकार कमीत कमी ६ × ६ फूट असेल अशा जागेस "खोली" म्हणतात. बंद न केलेली छपरी, स्वयंपाकाची खोली, भांडार, गॅरेज, गुरांचा गोठा किंवा ज्या खोलीचा आकार ६ × ६ पेक्षा कमी आहे अशी जागा खोली म्हणून गणली जात नाही. कुटुंबातील व्यक्ती अशा प्रकारच्या कोणत्याही जागी राहत असल्यास ती नियमानुसार "खोलीत" रहाते असे समजले जात नाही. "कुटुंब" म्हणजे एकाच घरात एकत्र राहणाऱ्या आणि त्याच ठिकाणी शिजवलेले भोजन घेणाऱ्या व्यक्तींचा समूह, कुटुंबातील कोणत्याही व्यक्तीस कामकाजाच्या निकडीमुळे असे करणे शक्य नसले तरी, त्या व्यक्तीस त्या कुटुंबातील गणले जाते. ह्यातील माहिती फक्त कुटुंबसंस्थेपुरतीच मर्यादित आहे. संस्थांतील-कुटुंबे उदा., वसतीगृहे, राहण्याची व जेवणाची सोय असलेल्या खाणावळी, तुरुंग, दवाखाने इ. ठिकाणी रहाणाऱ्या व्यक्तींचा समूह जरी "कुटुंब" संज्ञेच्या व्याख्येत बसत असला तरी त्याचा ह्यात समावेश करण्यात येत नाही.

4. Housing :

4·1 This section gives data on housing collected through 1981 Population Census.

4·2 In the 1981 Census "House" was defined as a structure or part of a structure (inhabited or vacant) or a dwelling, a shop, a shop-*cum*-dwelling or a place of business, work-school, etc. with a separate entrance whether that separate entrance led directly to the street or to a common staircase, court-yard or a gate. The classification of houses according to the purpose for which they were used and the distribution of 1,000 census (1971) house-holds by the number of rooms occupied is given in table No. 4.2 which is based on 20 per cent sample. A room has four walls with a door way and a roof overhead and of at least 6′ × 6′ dimensions. Unenclosed verandah, kitchen, store, garage and cattle-shed or places of sizes smaller than 6′ × 6′ are not treated as rooms. Households residing in any one of such places are treated as having no regular room. A 'household' is a group of persons who commonly live together in the same house and take their meals from a common mess unless exigencies of work prevent any of them from doing so. Material presented here is restricted only to the family type of households. Institutional households, i. e. groups of persons residing in hostels, boardings, prisons, hospitals, etc. who otherwise satisfy the definition of household are not included here.

4. घरबांधणी/
तक्ता क्रमांक/
घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी/
जनगणना

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा		एकूण ग्रामीण नागरी	जनगणनेनुसार घरांची संख्या Total Number of census houses	वापरातील Occupied				
					घरांची यादी करतेवेळी रिकामी आढळलेली घरे Census houses vacant at the time of house listing	निवासी Residence	दुकाने व निवासी Shop-*cum*-residence	घरगुती धंदे धरून वर्कशॉप व निवासी Workshop-*cum*-residence including household industry	हॉटेल, सराई, धर्मशाळा, प्रवासी घरे आणि तपासणी घरे Hotels, sarais, dharmashalas, tourist homes and inspection houses
(1)	(2)		(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	बृहन्मुंबई		ए	14,33,260	1,41,670	10,40,590	14,790	7,085	1,180
			ग्रा	..	..	..	..	..	..
			ना	14,33,260	1,41,670	10,40,590	14,790	7,085	1,180
2	ठाणे		ए	4,95,160	40,375	3,85,900	4,510	2,830	370
			ग्रा	3,00,670	22,220	2,40,745	2,925	1,245	225
			ना	1,94,490	18,155	1,45,155	1,585	1,585	145
3	रायगड		ए	3,21,000	20,665	2,20,585	3,245	1,875	310
			ग्रा	2,85,320	16,380	1,97,575	2,525	1,300	230
			ना	35,680	4,285	23,010	720	575	80
4	रत्नागिरी		ए	5,41,965	32,215	3,56,750	2,135	3,610	635
			ग्रा	4,99,330	28,635	3,28,100	1,740	3,190	495
			ना	42,635	3,580	28,650	395	420	140
5	नाशिक		ए	5,05,765	53,875	3,69,920	4,240	5,995	605
			ग्रा	3,57,425	40,280	2,61,190	2,940	3,990	285
			ना	1,48,340	13,595	1,08,730	1,300	2,005	320
6	धुळे		ए	3,67,015	25,740	2,65,300	3,425	4,135	500
			ग्रा	3,04,485	21,115	2,20,130	2,700	3,105	315
			ना	62,530	4,625	45,170	725	1,030	185
7	जळगांव		ए	5,34,695	44,315	3,71,265	3,775	7,285	415
			ग्रा	4,23,630	35,975	2,88,805	2,930	5,530	245
			ना	1,11,065	8,340	82,460	845	1,755	170
8	अहमदनगर		ए	5,00,320	62,235	3,56,310	3,290	5,185	610
			ग्रा	4,41,790	57,450	3,14,160	2,905	4,245	490
			ना	58,530	4,785	42,150	385	940	120
9	पुणे		ए	6,92,030	66,955	5,08,885	4,615	6,310	1,105
			ग्रा	3,98,490	41,015	2,90,655	3,185	3,280	360
			ना	2,93,540	25,940	2,18,230	3,430	3,030	745
10	सातारा		ए	4,20,390	52,465	2,94,835	3,740	5,530	405
			ग्रा	3,66,670	47,380	2,55,870	3,000	4,680	290
			ना	53,720	5,085	38,965	740	8,50	115
11	सांगली		ए	3,41,875	35,610	2,45,730	2,245	6,850	305
			ग्रा	2,75,030	29,805	1,97,740	1,750	5,360	175
			ना	66,845	5,805	47,990	495	1,490	130
12	सोलापूर		ए	4,83,510	39,435	3,68,920	3,610	6,445	770
			ग्रा	3,48,610	30,220	2,67,880	2,450	4,085	500
			ना	1,34,900	9,215	1,01,040	1,160	2,300	270

HOUSING

TABLE No. 4·1 (25·1)

Classification of houses according to use

Population Census (1981)

घरे census houses used as				मनोरंजन व सामूहिक सम्मेलनासाठी जागा असलेली घरे आणि पंचायत घरे Places of entertainment and community gathering (panchayat-ghar) (14)	प्रार्थनालये (उदा. मंदिरे, चर्च, मस्जीद गुरुद्वारा इत्यादी) Places of worship (e.g., temple, church mosque, gurudwara, etc.) (15)	इतर Others (16)	Total Rural Urban (1)	District (2)
दुकाने (खानावळी सोडून) Shops excluding eating houses (10)	व्यापार केंद्रे व कचेऱ्या Business houses and offices (11)	कारखाने यंत्रे शाळा व तात्पुरत्या जागा Factories, workshops and work sheds (12)	उपहार गृहे, मिठाईची दुकाने व खानावळी Restaurants, sweetmeat shops and eating places (13)					
63,470	24,360	36,695	5,995	1,645	2,590	93,190	T	Greater Bombay
..	..	..	..	..	..	..	R	
63,470	24,360	36,695	5,995	1,645	2,590	93,190	U	
12,145	3,050	9,400	1,715	335	2,925	31,605	T	Thane
3,245	1,195	2,000	585	140	2,210	23,935	R	
8,900	1,855	7,400	1,130	195	715	7,670	U	
3,480	1,670	2,125	630	240	5,205	60,970	T	Raigad
1,910	1,145	1,195	365	185	4,850	57,660	R	
1,570	525	930	265	55	355	3,310	U	
5,990	2,590	3,815	1,835	340	9,510	1,22,540	T	Ratnagiri
3,995	1,950	2,615	1,840	285	8,890	1,17,955	R	
1,995	640	1,200	355	55	620	4,585	U	
9,020	3,220	7,840	1,745	650	5,480	43,535	T	Nashik
2,500	1,930	2,290	690	380	4,520	36,430	R	
6,520	1,290	5,190	1,055	270	960	7,105	U	
5,205	2,095	3,290	1,095	265	2,675	53,290	T	Dhule
2,315	1,530	1,450	505	145	2,345	48,830	R	
2,890	565	1,840	590	120	330	4,460	U	
8,845	3,030	5,075	1,765	560	4,805	83,560	T	Jalgaon
4,265	2,100	2,905	955	335	4,075	75,510	R	
4,580	930	2,170	810	225	730	8,050	U	
8,120	3,310	7,075	1,770	1,290	8,685	42,440	T	Ahmadnagar
4,970	2,655	4,835	1,300	1,200	8,155	39,425	R	
3,150	655	2,240	470	90	530	3,015	U	
16,495	4,745	10,990	2,530	1,695	11,475	54,230	T	Pune
3,560	1,875	3,490	1,020	1,255	9,405	39,390	R	
12,935	2,870	7,500	1,510	440	2,070	14,840	U	
5,420	2,120	4,030	1,090	805	7,290	42,660	T	Satara
3,260	1,520	2,450	765	735	6,545	40,175	R	
2,160	600	1,580	325	70	745	2,485	U	
6,935	2,005	5,485	1,260	840	4,485	30,125	T	Sangli
3,775	1,170	3,035	785	740	4,020	26,675	R	
3,160	835	2,450	475	100	465	3,450	U	
12,685	2,830	7,980	1,830	1,695	7,630	29,680	T	Solapur
5,260	1,740	3,310	1,095	1,350	6,545	24,175	R	
7,425	1,090	4,670	735	345	1,085	5,505	U	

तक्ता क्रमांक

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
13	कोल्हापूर	ए	4,31,915	32,505	3,11,955	3,300	7,490	385
		ग्रा	3,28,100	24,220	2,38,460	2,425	6,105	200
		ना	1,03,815	8,285	73,495	875	1,385	185
14	औरंगाबाद	ए	4,56,230	40,550	3,31,525	3,825	5,630	425
		ग्रा	3,86,700	33,645	2,80,475	3,030	5,040	290
		ना	69,530	6,905	51,050	795	590	135
15	परभणी	ए	3,55,450	17,790	2,67,190	2,425	3,675	460
		ग्रा	3,00,105	13,705	2,25,795	2,115	3,010	235
		ना	55,345	4,085	41,395	310	665	225
16	बीड	ए	3,13,640	24,375	2,24,910	1,255	2,655	310
		ग्रा	2,79,550	22,025	1,98,965	1,050	2,245	220
		ना	34,090	2,350	25,945	205	410	90
17	नांदेड	ए	3,22,110	19,855	2,40,770	2,030	2,785	405
		ग्रा	2,70,525	15,815	2,02,505	1,620	2,040	215
		ना	51,585	4,040	38,265	410	745	190
18	उस्मानाबाद	ए	3,83,260	19,315	3,05,675	2,490	4,015	645
		ग्रा	3,33,660	16,775	2,67,575	2,070	3,505	525
		ना	49,600	2,540	38,100	420	510	120
19	बुलढाणा	ए	3,41,580	27,365	2,28,910	1,925	4,285	325
		ग्रा	2,88,085	22,820	1,90,555	1,515	3,470	140
		ना	53,495	4,545	38,355	410	815	185
20	अकोला	ए	3,69,375	24,480	2,67,755	2,565	3,855	305
		ग्रा	2,89,700	17,540	2,08,850	1,960	2,715	162
		ना	79,675	6,940	58,905	605	1,140	140
21	अमरावती	ए	3,70,295	20,750	2,74,445	3,145	4,785	405
		ग्रा	2,80,810	13,835	2,08,965	2,285	3,290	215
		ना	89,485	6,915	65,480	860	1,495	190
22	यवतमाळ	ए	3,55,430	17,285	2,56,965	2,910	3,445	305
		ग्रा	3,09,025	13,705	2,22,995	2,525	2,960	145
		ना	46,405	3,580	33,970	385	485	160
23	वर्धा	ए	2,18,515	13,415	1,48,960	1,300	2,530	230
		ग्रा	1,69,930	8,855	1,13,830	920	1,860	140
		ना	48,585	4,560	35,130	380	8,670	90
24	नागपूर	ए	4,81,490	37,465	3,36,075	3,250	15,955	510
		ग्रा	2,38,950	14,670	1,63,235	1,405	6,755	150
		ना	2,42,540	22,795	1,72,840	1,845	9,200	360
25	भंडारा	ए	3,69,270	19,155	2,54,105	2,975	35,005	255
		ग्रा	3,26,060	15,940	2,26,025	2,440	29,795	155
		ना	43,210	3,215	28,080	535	5,210	100
26	चंद्रपूर	ए	4,75,095	27,485	2,88,370	2,220	8,465	500
		ग्रा	4,35,320	24,935	2,58,540	1,950	7,285	385
		ना	39,775	2,550	29,830	270	1,180	115
	महाराष्ट्र राज्य	**ए**	**11,8,80,640**	**9,57,345**	**85,22,600**	**91,235**	**1,67,710**	**12,675**
		ग्रा	**82,37,970**	**6,28,960**	**58,69,620**	**56,360**	**1,20,085**	**6,790**
		ना	**36,42,670**	**3,28,385**	**26,52,980**	**34,875**	**47,625**	**5,885**

आधार.—भारतीय जनगणना, १९८१, मालिका-१२, भाग-७

TABLE No. 4·1 (25·1)—*contd.*

(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(3)	(2)
9,070	2,885	8,800	1,600	1,545	5,045	47,335	T	Kolhapur
3,365	1,545	3,885	800	1,325	4,400	41,310	R	
5,705	1,340	4,915	740	220	645	6,025	U	
8,205	2,310	4,800	1,330	770	6,080	50,780	T	Aurangabad
4,840	1,675	3,065	825	655	5,375	47,785	R	
3,365	635	1,735	505	115	705	2,995	U	
7,305	1,600	3,910	855	295	4,370	45,575	T	Parbhani
4,425	1,080	2,635	400	215	3,970	42,520	R	
2,880	520	1,275	455	80	400	3,055	U	
6,000	1,505	3,945	910	860	4,125	42,790	T	Beed
4,060	1,235	2,985	550	815	3,795	41,605	R	
1,940	270	960	360	45	330	1,185	U	
6,725	1,835	2,865	1,305	215	3,250	40,040	T	Nanded
4,365	1,310	1,655	785	135	2,850	37,230	R	
2,360	525	1,240	520	80	400	2,810	U	
10,325	2,015	4,265	1,640	1,100	4,995	26,780	T	Osmanabad
7,255	1,535	2,950	1,165	995	4,535	24,775	R	
3,070	480	1,315	475	105	460	2,005	U	
5,095	1,500	3,485	675	350	3,825	63,740	T	Buldana
3,100	915	2,360	340	245	3,395	59,230	R	
1,995	585	1,125	435	105	430	4,510	U	
6,530	1,720	4,190	1,370	350	4,305	51,950	T	Akola
2,820	960	2,365	625	280	3,685	47,735	R	
3,710	760	1,825	745	70	620	4,215	U	
7,040	1,775	4,740	1,340	250	4,530	47,090	T	Amravati
2,655	1,020	2,340	560	75	3,795	41,775	R	
4,385	755	2,400	780	175	735	5,315	U	
5,305	1,180	3,845	930	410	4,330	58,520	T	Yavatmal
2,990	725	2,645	505	340	3,985	55,505	R	
2,315	455	1,200	425	70	345	3,015	U	
3,455	1,055	2,965	535	485	2,865	40,720	T	Wardha
1,445	495	1,870	215	400	2,470	37,430	R	
2,010	560	1,095	320	85	395	3,290	U	
12,605	2,770	9,270	2,065	425	5,530	55,570	T	Nagpur
1,450	690	2,365	390	85	3,465	44,290	R	
11,155	2,080	6,905	1,675	340	2,065	11,280	U	
3,660	1,175	3,685	1,290	170	4,080	43,715	T	Bhandara
1,815	855	2,505	960	120	3,735	41,715	R	
1,845	320	1,180	330	50	345	2,000	U	
3,740	1,490	4,665	940	310	5,510	1,31,400	T	Chandrapur
2,225	1,200	3,885	670	230	5,130	1,28,885	R	
1,515	290	780	270	80	380	2,515	U	
2,52,870	**79,840**	**1,68,900**	**40,145**	**17,895**	**1,35,595**	**14,33,830**	T	**Maharashtra State**
85,865	**34,050**	**67,085**	**18,395**	**12,665**	**1,16,145**	**12,21,950**	R	
1,67,005	**45,790**	**1,01,815**	**21,750**	**5,230**	**19,450**	**2,11,880**	U	

Source.—Census of India, 1981, Series-12, Part VII.

4. घरबांधणी/ HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4·2 (25·2)

वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार १९७१ च्या जनगणनेत गणना केलेल्या १,००० कुटुंबांचे वर्गीकरण.
Distribution of 1,000 census households according to number of rooms occupied (1971)

२० टक्के नमुन्यावर आधारीत
Based on 20 per cent sample

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण ग्रामीण नागरी	नमूद न केलेली खोल्यांची संख्या Unspecified No. of rooms	एक खोली 1 room	२ खोल्या 2 rooms	३ खोल्या 3 rooms	४ खोल्या 4 rooms	५ आणि अधिक खोल्या 5 rooms and more	Total Rural Urban	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
1	बृहन्मुंबई	ए	1	774	142	53	19	11	T	Greater Bombay
		ग्रा	..	..	..	..	..	..	R	
		ना	1	774	142	53	19	11	U	
2	ठाणे	ए	1	681	234	54	18	12	T	Thane
		ग्रा	2	702	223	48	15	10	R	
		ना	N	645	254	64	23	14	U	
3	रायगड	ए	2	612	282	68	22	14	T	Raigad
		ग्रा	3	627	280	61	19	10	R	
		ना	1	494	293	125	46	41	U	
4	रत्नागिरी	ए	2	511	291	106	49	41	T	Ratnagiri
		ग्रा	3	523	290	101	46	37	R	
		ना	N	358	302	167	84	89	U	
5	नाशिक	ए	N	703	206	61	18	17	T	Nashik
		ग्रा	N	735	194	50	13	8	R	
		ना	1	628	234	85	30	23	U	
6	धुळे	ए	1	709	202	60	17	11	T	Dhule
		ग्रा	1	735	189	53	14	8	R	
		ना	1	583	265	91	33	28	U	
7	जळगाव	ए	1	709	203	57	18	12	T	Jalgaon
		ग्रा	1	737	190	48	15	9	R	
		ना	1	607	250	89	29	24	U	
8	अहमदनगर	ए	1	794	144	40	12	10	T	Ahmadnagar
		ग्रा	1	817	134	33	10	6	R	
		ना	1	630	212	90	33	34	U	
9	पुणे	ए	1	700	201	59	22	17	T	Pune
		ग्रा	N	751	182	45	13	9	R	
		ना	1	633	226	77	34	29	U	
10	सातारा	ए	1	641	244	79	21	14	T	Satara
		ग्रा	N	665	241	68	17	9	R	
		ना	8	486	266	149	47	44	U	
11	सांगली	ए	N	616	250	90	27	17	T	Sangli
		ग्रा	N	627	252	86	22	13	R	
		ना	N	570	239	108	47	36	U	
12	सोलापूर	ए	6	725	192	48	17	12	T	Solapur
		ग्रा	1	771	168	39	13	8	R	
		ना	18	629	227	72	30	24	U	
13	कोल्हापूर	ए	1	504	286	147	38	24	T	Kolhapur
		ग्रा	2	507	296	148	33	14	R	
		ना	1	493	251	143	58	55	U	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4·2 (25·2)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
14	औरंगाबाद	ए	1	768	162	44	14	11	T	Aurangabad
		ग्रा	1	810	145	31	8	5	R	
		ना	1	533	255	114	48	50	U	
15	परभणी	ए	1	675	233	60	19	12	T	Parbhani
		ग्रा	2	692	228	53	16	9	R	
		ना	1	582	258	99	33	27	U	
16	बीड	ए	N	728	194	51	6	11	T	Beed
		ग्रा	N	748	186	45	13	8	R	
		ना	1	578	252	99	39	32	U	
17	नांदेड	ए	N	667	239	59	22	13	T	Nanded
		ग्रा	N	679	233	57	20	11	R	
		ना	2	605	270	67	32	24	U	
18	उस्मानाबाद	ए	N	682	223	58	22	15	T	Osmanabad
		ग्रा	N	700	217	51	20	12	R	
		ना	1	556	264	106	39	35	U	
19	बुलढाणा	ए	N	769	173	39	11	8	T	Buldana
		ग्रा	N	792	163	32	8	5	R	
		ना	N	657	219	72	27	25	U	
20	अकोला	ए	1	698	211	59	18	13	T	Akola
		ग्रा	1	733	200	46	13	7	R	
		ना	1	573	252	106	36	33	U	
21	अमरावती	ए	1	622	258	78	24	17	T	Amravati
		ग्रा	1	654	250	65	19	11	R	
		ना	1	524	284	117	38	35	U	
22	यवतमाळ	ए	N	636	258	71	21	14	T	Yavatmal
		ग्रा	N	658	252	62	18	10	R	
		ना	1	491	293	131	45	40	U	
23	वर्धा	ए	1	492	351	116	24	16	T	Wardha
		ग्रा	N	549	344	82	17	8	R	
		ना	1	309	376	224	48	42	U	
24	नागपूर	ए	1	458	335	142	37	27	T	Nagpur
		ग्रा	1	607	296	76	15	5	R	
		ना	..	319	372	204	58	47	U	
25	भंडारा	ए	2	525	323	105	29	16	T	Bhandara
		ग्रा	2	542	221	95	26	14	R	
		ना	2	387	334	187	52	38	U	
26	चंद्रपूर	ए	1	519	351	91	24	14	T	Chandrapur
		ग्रा	1	532	352	84	20	11	R	
		ना	2	404	347	151	50	46	U	
	महाराष्ट्र राज्य	ए	1	664	227	71	22	15	T	Maharashtra State
		ग्रा	1	678	230	62	18	11	R	
		ना	1	634	219	89	32	25	U	

आधार.—भारतीय जनगणना, १९७१, ग्रंथ १०, भाग ४ था.
Source.—Census of India, 1971 Vol. X, Part IV.

5. शिक्षण

EDUCATION

५.१. शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्था यांतील विद्यार्थी, शिक्षक आणि प्रमुख परिक्षांचे निकाल इत्यादी बाबींची माहिती पुढील तक्त्यात दिली आहे.

५.२. शैक्षणिक संस्थांचे शिक्षणाच्या प्रकारानुसार केलेले वर्गीकरण हे शिक्षणाच्या टप्प्यानुसार केलेल्या वर्गीकरणापेक्षा थोडे वेगळे आहे. बऱ्याचशा माध्यमिक शिक्षण संस्था प्राथमिक स्तरावरील शिक्षणही देतात. तरीही सर्व विद्यार्थ्यांची संख्या माध्यमिक शिक्षण संस्थातच दर्शविण्यात येते. पूर्वप्राथमिक, प्राथमिक व माध्यमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांची इयत्तांनुसार केलेली वर्गवारी कदाचित खरे चित्र उभे करू शकेल. तीन ते पाच ह्या वयोगटातील मुले पूर्वप्राथमिक संस्थात शिकतात. ह्या संस्था किंडरगार्टन किंवा माँटेसरी म्हणून ओळखल्या जातात. प्राथमिक संस्थात पूर्वप्राथमिक व इयत्ता पहिली ते चौथी किंवा इयत्ता पहिली ते सातवी किंवा आठवी किंवा त्याहून कमी इयत्तांचा अभ्यासक्रम व शिक्षण विभागाने मंजूर केलेला अभ्यासक्रम शिकविला जातो. माध्यमिक संस्थेत इयत्ता आठवी ते दहावी किंवा अकरावी/बारावी फक्त किंवा खालच्या इयत्तांतील विद्यार्थ्यांसह विद्यार्थी शिक्षण घेतात. उच्च शिक्षण म्हणजे माध्यमिक शालान्त प्रमाणपत्र परीक्षा पास झाल्यानंतरचा पदवी किंवा पदविका अभ्यासक्रम होय. ह्या विभागात परिक्षांच्या निकालाविषयी आकडेवारीही देण्यात येते.

5.1 Data on institutions according to type of education, students, teachers, and results of major examinations are presented in the following tables.

5.2. The classification of institutions according to type is slightly different from stages of education. There are many secondary schools which also impart education in 'primary' courses. Nevertheless, the entire enrolment of students is included under secondary education. The break up of the total enrolment of students in pre-primary, primary and secondary schools according to standards may perhaps give the realistic picture. Children between ages three and five attend pre-primary institutions. These are generally known as kindergarten, montessory etc. Primary institutions provide education for preprimary and standards I—IV or standards I—VII/VIII or less and teaches the curriculum approved by the Education Department; whereas secondary institutions coach students for standard VIII to X or XI/XII with or without lower standard. Higher education is education after passing secondary school certificate examination which leads to a degree/diploma examination. The statistics about examination results is also presented.

तक्ता क्रमांक/

शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्था व विद्यार्थी/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष *Year	पूर्व प्राथमिक शाळा Pre-primary School		प्राथमिक शाळा Primary School		माध्यमिक शाळा Secondary School		उच्च माध्यमिक वर्ग असलेल्या माध्यमिक शाळा Secondary Schools having higher Secondary class	
			संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1	बृहन्मुंबई	1982-83 ..	74	14,162	2,087	9,99,635	693	5,00,346	109	1,45,123
		1983-84 ..	77	13,116	2,114	0,54,074	725	5,28,184	112	1,55,453
2	ठाणे	1982-83 ..	44	5,672	2,594	4,83,449	227	1,38,404	45	55,850
		1983-84 ..	44	5,814	2,622	4,91,764	243	1,42,929	47	61,071
3	रायगड	1982-83 ..	10	711	2,322	2,57,325	130	49,145	29	28,943
		1983-84 ..	10	801	2,330	2,58,287	138	53,858	30	30,676
4	रत्नागिरी	1982-83 ..	10	572	2,332	2,48,340	137	43,693	19	15,371
		1983-84 ..	10	573	2,351	2,48,720	151	46,470	20	17,303
5	सिंधुदुर्ग	1982-83 ..	..	..	1,304	1,36,559	108	31,488	28	20,980
		1983-84 ..	4	110	1,356	1,36,163	117	32,739	30	22,753
6	नाशिक	1982-83 ..	12	1,755	2,626	4,36,357	268	1,31,216	37	44,955
		1983-84 ..	12	1,755	2,662	4,39,448	271	1,35,105	44	55,261
7	धुळे	1982-83 ..	14	951	1,837	2,71,506	179	71,797	30	35,946
		1983-84 ..	32	2,845	1,863	2,77,517	182	73,453	36	43,107
8	जळगांव	1982-83 ..	47	6,020	1,806	4,02,192	217	99,975	42	47,734
		1983-84 ..	47	6,020	1,811	4,13,103	225	1,04,865	46	48,493
9	अहमदनगर	1982-83 ..	4	438	2,476	3,95,464	244	1,22,827	41	46,826
		1983-84 ..	3	443	2,478	3,95,736	263	1,33,225	44	50,782
10	पुणे	1982-83 ..	33	7,759	3,384	6,55,674	313	1,85,069	72	1,02,329
		1983-84 ..	27	7,219	3,374	6,63,772	334	1,89,138	85	1,19,626
11	सातारा	1982-83 ..	13	1,781	2,183	3,47,693	230	1,03,861	40	39,784
		1983-84 ..	13	1,834	2,234	3,44,302	255	1,11,944	42	43,847
12	सांगली	1982-83 ..	16	1,567	1,305	2,95,620	209	82,725	37	31,026
		1983-84 ..	16	1,598	1,340	3,03,125	223	86,428	37	32,544
13	सोलापूर	1982-83 ..	25	2,986	1,882	3,69,156	218	95,610	24	27,292
		1983-84 ..	25	3,020	1,886	3,77,203	244	99,041	28	32,561
14	कोल्हापूर	1982-83 ..	82	6,171	1,908	3,92,381	220	1,00,576	29	31,508
		1983-84 ..	89	6,954	1,930	4,02,450	253	1,06,937	31	35,700
15	औरंगाबाद	1982-83 ..	26	2,143	1,421	2,10,874	171	70,014	2	1,692
		1983-84 ..	28	2,460	1,437	2,21,527	179	77,671	3	2,462
16	जालना	1982-83 ..	7	705	1,041	1,11,985	73	28,426	3	2,773
		1983-84 ..	8	702	1,041	1,15,270	78	27,529	5	4,011
17	परभणी	1982-83 ..	14	1,811	1,543	1,77,946	113	61,458	6	6,839
		1983-84 ..	14	1,829	1,548	1,77,982	123	66,908	8	8,811
18	बीड	1982-83 ..	10	946	1,558	1,72,910	147	59,318	3	1,760
		1983-84 ..	10	946	1,560	1,79,158	154	61,915	6	3,347
19	नांदेड	1982-83 ..	29	1,902	1,722	2,00,719	158	70,184	10	7,459
		1983-84 ..	29	1,954	1,729	2,21,396	166	70,677	13	10,874
20	उस्मानाबाद	1982-83 ..	3	358	788	1,33,875	113	54,311	6	6,468
		1983-84 ..	3	388	795	1,29,228	124	58,018	6	6,772
21	लातूर	1982-83 ..	3	249	1,050	1,85,092	153	67,935	5	4,802
		1983-84 ..	3	578	1,078	1,90,436	170	76,413	5	4,960
22	बुलढाणा	1982-83 ..	7	605	1,367	2,05,341	133	50,670	24	24,213
		1983-84 ..	7	636	1,378	2,11,881	144	53,896	24	25,046

EDUCATION

TABLE No. 5.1 (14.1)

Institutions and enrolment by type of education

विद्यापीठ शिक्षण विभाग (१) राष्ट्रीय महत्त्वाच्या संस्था (२) विद्यापीठ समान संस्था University teaching departments (1) institutions of national importance, (2) Institutions deemed as University		महाविद्यालये (सर्वसाधारण) शिक्षण (कला व शास्त्र) Colleges of general education (Arts and Science)		वाणिज्य महाविद्यालये/Commerce Colleges				District
				पदवीस्तर Degree level		पदवीपूर्व स्तर Under-graduate level		
संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	
(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(2)
30	7,762	40	93,703	18	50,797	27	3,532	Greater Bombay
31	8,206	43	1,00,545	20	52,412	27	2,935	
..	..	11	23,634	1	130	5	616	Thane
..	..	13	26,766	1	130	4	581	
..	..	4	4,003	..	..	..	..	Raigad
..	..	4	4,723	1	68	..	..	
..	..	4	3,469	..	..	..	..	Ratnagiri
..	..	4	3,941	..	..	1	84	
..	..	5	2,987	..	..	..	..	Sindhudurg
..	..	5	3,424	..	..	..	..	
..	..	18	24,250	1	3,225	1	449	Nashik
..	..	19	25,054	1	3,152	1	369	
..	..	12	14,873	..	..	..	..	Dhule
..	..	13	14,763	1	31	..	..	
..	..	15	25,119	..	..	..	..	Jalgaon
..	..	17	24,511	1	40	..	..	
..	..	15	22,167	1	1,340	1	190	Ahmadnagar
..	..	17	23,952	1	1,380	1	190	
25	3,549	21	37,500	5	8,836	1	294	Pune
32	3,452	26	41,604	8	9,523	1	338	
..	..	15	16,787	1	2,018	1	135	Satara
..	..	16	18,521	1	1,759	1	135	
..	..	16	15,055	2	2,151	1	29	Sangli
..	..	17	16,287	2	2,408	1	25	
..	..	14	17,171	3	3,671	..	..	Solapur
..	..	14	18,011	3	3,957	..	..	
6	1,204	16	19,031	1	2,098	..	..	Kolhapur
16	1,145	22	21,745	1	2,063	..	..	
17	2,363	19	19,062	..	..	1	36	Aurangabad
19	2,253	19	19,312	..	..	1	36	
..	..	2	2,561	..	..	..	..	Jalna
..	..	3	2,673	..	..	..	..	
..	..	6	6,580	..	..	..	..	Parbhani
..	..	9	6,734	..	..	..	..	
..	..	12	9,562	..	..	..	..	Beed
..	..	12	9,941	..	..	..	..	
..	..	11	11,911	..	..	1	3	Nanded
..	..	11	11,878	..	..	2	15	
..	..	9	7,779	..	..	..	..	Osmanabad
..	..	6	4,674	..	..	..	..	
..	..	8	7,468	1	1,046	1	35	Latur
..	..	11	10,601	1	1,033	..	..	
..	..	9	5,115	..	..	..	..	Buldana
..	..	11	5,456	..	..	..	..	

तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
23	अकोला	1982-83 ..	15	1,246	1,659	2,50,963	165	77,556	29	30,018
		1983-84 ..	15	1,288	1,672	2,55,589	198	83,351	32	31,886
24	अमरावती	1982-83 ..	61	3,846	1,565	2,66,934	207	86,920	30	36,293
		1983-84 ..	70	4,070	1,577	2,72,345	237	91,151	34	40,606
25	यवतमाळ	1982-83 ..	28	2,601	1,861	2,42,229	156	55,860	27	26,324
		1983-84 ..	28	2,627	1,861	2,50,286	171	59,320	29	28,570
26	वर्धा	1982-83 ..	10	1,494	953	1,32,804	105	49,553	18	22,394
		1983-84 ..	8	11,198	960	1,37,622	117	52,371	19	23,596
27	नागपूर	1982-83 ..	36	2,885	1,882	3,30,610	261	1,63,346	47	64,442
		1983-84 ..	30	2,885	1,885	3,40,513	285	1,65,721	48	67,533
28	भंडारा	1982-83 ..	5	509	1,502	2,53,025	141	67,419	36	36,679
		1983-84 ..	5	509	1,502	2,53,025	141	67,419	36	36,679
29	चंद्रपूर	1982-83 ..	15	1,142	1,415	1,86,407	113	57,527	16	18,853
		1983-84 ..	15	1,259	1,438	1,94,855	117	59,503	20	24,182
30	गडचिरोली	1982-83 ..	..	..	836	71,391	31	10,874	5	3,592
		1983-84 ..	..	..	855	73,851	35	11,712	6	4,767
	महाराष्ट्र राज्य	**1982-83 ..**	**653**	**72,987**	**52,209**	**88,24,456**	**5,633**	**27,88,103**	**849**	**9,68,268**
		1983-84 ..	**688**	**75,731**	**52,667**	**90,30,628**	**6,063**	**29,27,891**	**926**	**10,73,273**

*३० सप्टेंबर १९८२ रोजी/
*३० सप्टेंबर १९८३ रोजी/

TABLE No. 5.1 (14.1)—*contd.*

(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(2)
..	..	11	10,578	1	2,211	..	..	Akola
..	..	12	118	1	2,484	..	..	
3	..	22	16,885	..	..	..	..	Amravati
2	17	22	18,282	..	..	..	..	
..	..	11	8,350	..	..	..	..	Yavatmal
..	..	13	9,103	..	..	..	..	
..	..	6	6,175	1	1,900	..	..	Wardha
..	..	6	6,331	1	1,945	..	..	
31	2,812	24	37,132	1	2,912	2	177	Nagpur
31	2,665	26	38,223	2	2,940	2	195	
..	..	9	8,234	..	..	..	..	Bhandara
..	..	10	8,854	..	..	..	..	
..	..	11	10,716	..	..	..	..	Chandrapur
..	..	12	10,826	..	..	..	..	
..	..	2	511	..	..	..	..	Gadchiroli
..	..	4	770	..	..	..	..	
132	**17,690**	**378**	**4,88,368**	**37**	**82,335**	**42**	**5,496**	**Maharashtra State**
131	**17,738**	**417**	**5,19,368**	**46**	**85,325**	**42**	**4,903**	

* As on 30th September 1982.
* As on 30th September 1983.

पदवीस्तर/Degree level

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष *Year	शिक्षणशास्त्र पदवी बी. एड. B. Ed.		शारीरिक शिक्षण Physical education		शिक्षणशास्त्र पदविका D. Ed.	
			संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment
(1)	(2)	(3)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)
1	बृहन्मुंबई	1982-83 ..	10	1,196	2	203	9	1,391
		1983-84 ..	10	1,206	2	204	12	1,763
2	ठाणे	1982-83 ..	1	277	..	..	5	467
		1983-84 ..	1	294	..	..	6	475
3	रायगड	1982-83 ..	1	81	..	..	3	379
		1983-84 ..	1	85	..	..	3	387
4	रत्नागिरी	1982-83 ..	1	80	..	..	2	214
		1983-84 ..	1	80	..	..	3	308
5	सिंधुदुर्ग	1982-83 ..	..	..	..	..	4	305
		1983-84 ..	..	..	..	..	4	310
6	नाशिक	1982-83 ..	1	336	..	..	5	454
		1983-84 ..	1	307	..	..	6	488
7	धुळे	1982-83 ..	2	257	..	..	3	409
		1983-84 ..	2	208	..	..	4	559
8	जळगांव	1982-83 ..	2	292	..	..	3	340
		1983-84 ..	2	263	..	..	3	340
9	अहमदनगर	1982-83 ..	3	425	..	..	6	558
		1983-84 ..	3	368	..	..	6	679
10	पुणे	1982-83 ..	4	937	1	121	6	663
		1983-84 ..	4	785	1	120	7	788
11	सातारा	1982-83 ..	1	253	..	..	7	528
		1983-84 ..	1	253	..	..	8	605
12	सांगली	1982-83 ..	1	106	..	..	7	592
		1983-84 ..	1	136	..	..	7	623
13	सोलापूर	1982-83 ..	3	489	..	..	5	532
		1983-84 ..	3	481	..	..	6	966
14	कोल्हापूर	1982-83 ..	2	266	..	..	5	461
		1983-84 ..	2	289	..	..	6	540
15	औरंगाबाद	1982-83 ..	2	258	1	150	3	360
		1983-84 ..	2	271	1	150	4	401
16	जालना	1982-83 ..	..	..	..	..	1	147
		1983-84 ..	..	..	..	..	1	149
17	परभणी	1982-83 ..	1	112	..	..	2	212
		1983-84 ..	1	109	..	..	2	178
18	बीड	1982-83 ..	1	110	..	..	2	144
		1983-84 ..	1	107	..	..	2	149
19	नांदेड	1982-83 ..	1	94	..	..	3	331
		1983-84 ..	1	98	..	..	3	358
20	उस्मानाबाद	1982-83 ..	1	108	..	..	3	215
		1983-84 ..	1	110	..	..	3	255
21	लातूर	1982-83 ..	..	..	..	..	2	247
		1983-84 ..	..	..	..	..	2	238
22	बुलढाणा	1982-83 ..	1	70	..	..	3	348
		1983-84 ..	1	70	..	..	3	338
23	अकोला	1982-83 ..	1	89	..	..	3	398
		1983-84 ..	1	90	..	..	3	411
24	अमरावती	1982-83 ..	1	516	1	879	5	569
		1983-84 ..	1	522	1	1,199	5	604
25	यवतमाळ	1982-83 ..	1	70	..	..	3	233
		1983-84 ..	1	70	..	..	4	347

TABLE No. 5.1 (14.1)—*contd.*

Training of teachers

पदवीपूर्व स्तर/Under graduate level						शालेय स्तर/School level		
चित्रकला शिक्षण प्रमाणपत्र Drawing teachers certificate		पूर्व प्राथमिक शिक्षक प्रशिक्षण Pre-Primary teachers training		इतर प्रकारच्या आंग्ल भारतीय शाळा Other types Anglo Indian Schools		हस्त व्यवसाय शिक्षक प्रशिक्षण Handicraft teachers training		District
संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	
(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(2)
2	492	3	379	1	69	4	425	Greater Bombay
2	619	..	..	1	69	4	412	
..	..	..	..	..	..	1	18	Thane
..	..	..	..	..	..	1	18	
..	..	..	..	..	..	..	..	Raigad
..	..	..	..	..	..	..	..	
..	..	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
..	..	..	..	..	..	..	..	
..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
..	..	..	..	..	..	..	..	
1	86	1	80	..	..	..	..	Nashik
1	89	..	..	..	..	..	..	
1	158	1	110	..	..	..	..	Dhule
1	155	..	..	..	..	..	..	
1	73	..	..	..	..	..	..	Jalgaon
1	105	..	..	..	..	..	..	
1	60	..	..	..	..	..	..	Ahmadnagar
1	64	..	..	..	..	..	..	
1	332	1	117	1	127	..	..	Pune
1	419	..	..	1	173	..	..	
..	..	..	..	..	..	..	..	Satara
..	..	..	..	..	..	..	..	
1	123	..	..	..	..	..	..	Sangli
1	135	..	..	..	..	..	..	
1	70	1	79	..	..	..	..	Solapur
1	89	..	..	..	..	..	..	
1	119	1	75	..	..	..	..	Kolhapur
1	106	..	..	..	..	..	..	
1	61	1	79	..	..	1	147	Aurangabad
1	56	..	..	..	..	1	163	
..	..	..	..	..	..	..	..	Jalna
..	..	..	..	..	..	..	..	
..	..	..	..	..	..	..	..	Parbhani
..	..	..	..	..	..	..	..	
1	60	..	..	..	..	..	..	Beed
1	61	..	..	..	..	..	..	
1	62	..	..	..	..	..	..	Nanded
1	62	..	..	..	..	..	..	
..	..	..	..	..	..	..	..	Osmanabad
..	..	..	..	..	..	..	..	
1	75	..	..	..	..	..	..	Latur
1	74	..	..	..	..	..	..	
..	..	..	..	..	..	..	..	Buldana
..	..	..	..	..	..	..	..	
..	..	..	..	..	..	..	..	Akola
..	..	..	..	..	..	..	..	
1	72	..	..	..	..	..	..	Amravati
1	76	..	..	..	..	..	..	
..	..	1	114	..	..	..	..	Yavatmal
..	..	..	..	..	..	..	..	

तक्ता क्रमांक

(1)	(2)	(3)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)
26	वर्धा	1982-83 ..	1	159	..	..	3	227
		1983-84 ..	1	170	..	..	3	228
27	नागपूर	1982-83 ..	1	200	2	295	7	528
		1983-84 ..	1	200	2	565	9	748
28	भंडारा	1982-83 ..	2	266	..	..	3	320
		1983-84 ..	2	306	..	..	4	413
29	चंद्रपूर	1982-83 ..	1	276	..	..	2	229
		1983-84 ..	1	139	..	..	2	230
30	गडचिरोली	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
	महाराष्ट्र राज्य	**1982-83 ..**	**47**	**7,323**	**7**	**1,648**	**115**	**11,801**
		1983-84 ..	**47**	**7,017**	**7**	**2,238**	**131**	**13,878**

TABLE No. 5.1 (14.1)—*contd.*

(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(2)
..	..	..	..	..	..	..	..	Wardha
..	..	..	..	..	..	..	..	
..	..	2	234	..	..	..	..	Nagpur
..	..	..	..	..	..	..	..	
..	..	1	79	..	..	..	..	Bhandara
..	..	..	..	..	..	..	..	
..	..	..	..	..	..	..	..	Chandrapur
..	..	..	..	..	..	..	..	
..	..	..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
..	..	..	..	..	..	..	..	
15	1,843	13	1,346	2	196	6	590	Maharashtra State
15	2,110	..	..	2	242	6	593	

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष *Year	अभियांत्रिकी, वास्तुशास्त्र व तंत्रशास्त्रे Engineering, architecture and technology						कायदा Law	
			पदवी स्तर Degree level		पदवीपूर्व स्तर Under graduate level		शालेय स्तर School level		पदवी स्तर Degree level	
			संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment
(1)	(2)	(3)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)	(41)
1	बृहन्मुंबई	1982-83 ..	3	3,243	33	10,569	4	483	8	7,712
		1983-84 ..	4	3,838	30	7,998	4	427	8	9,007
2	ठाणे	1982-83 ..	..	..	5	1,539	1	..	1	1,071
		1983-84 ..	..	..	5	1,601	1	..	1	1,348
3	रायगड	1982-83 ..	..	..	3	834	5	161	1	16
		1983-84 ..	..	..	4	992	4	62	..	..
4	रत्नागिरी	1982-83 ..	..	..	2	730	4	694	..	..
		1983-84 ..	..	..	2	611	4	819	1	16
5	सिंधुदुर्ग	1982-83 ..	..	..	..	..	1	157	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	1	150	..	..
6	नाशिक	1982-83 ..	..	..	9	1,525	3	1,430	2	924
		1983-84 ..	1	66	9	1,667	3	1,456	2	919
7	धुळे	1982-83 ..	..	..	3	1,478	2	381	1	262
		1983-84 ..	2	24	4	1,236	1	..	1	262
8	जळगांव	1982-83 ..	..	..	2	1,111	2	..	1	338
		1983-84 ..	1	186	2	1,535	2	..	1	374
9	अहमदनगर	1982-83 ..	1	105	5	902	1	48	1	499
		1983-84 ..	3	527	5	951	1	49	1	640
10	पुणे	1982-83 ..	2	2,291	16	5,784	7	731	4	3,631
		1983-84 ..	5	2,722	18	6,289	8	723	4	3,607
11	सातारा	1982-83 ..	1	718	4	2,550	4	1,080	1	416
		1983-84 ..	2	1,181	4	2,563	3	97	1	321
12	सांगली	1982-83 ..	1	1,448	7	1,199	..	..	1	461
		1983-84 ..	1	1,448	7	1,316	..	..	1	559
13	सोलापूर	1982-83 ..	..	..	4	2,195	1	99	2	371
		1983-84 ..	1	361	5	1,564	1	103	2	467
14	कोल्हापूर	1982-83 ..	..	..	7	4,547	..	..	1	631
		1983-84 ..	2	453	7	4,445	..	..	1	631
15	औरंगाबाद	1982-83 ..	1	764	10	1,331	2	..	2	1,697
		1983-84 ..	1	748	11	1,851	2	10	2	1,840
16	जालना	1982-83 ..	..	..	3	211	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	4	311	..	..	1	94
17	परभणी	1982-83 ..	1	114	3	906	..	..	..	..
		1983-84 ..	1	105	4	919	..	..	1	341
18	बीड	1982-83 ..	..	..	4	466	1	14	1	197
		1983-84 ..	..	..	4	672	1	14	1	187
19	नांदेड	1982-83 ..	1	124	4	1,217	2	110	1	1,344
		1983-84 ..	1	161	6	1,229	2	110	1	1,958
20	उस्मानाबाद	1982-83 ..	..	..	3	236	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	3	242	..	..	..	..
21	लातूर	1982-83 ..	..	..	6	1,657	..	..	1	395
		1983-84 ..	2	615	6	1,845	..	..	1	483
22	बुलढाणा	1982-83 ..	..	..	5	1,215	2	411	..	..
		1983-84 ..	..	..	5	1,132	2	..	..	..
23	अकोला	1982-83 ..	1	81	6	909	1	40	..	..
		1983-84 ..	1	93	6	1,319	..	..	93	..
24	अमरावती	1982-83 ..	1	848	5	1,876	..	..	1	485
		1983-84 ..	2	1,037	6	2,743	..	..	1	530
25	यवतमाळ	1982-83 ..	..	..	5	1,013	1	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	5	905	1	..	..	..

TABLE No. 5.1 (14.1)—*contd.*

कृषि, पशुवैद्यक शास्त्र व कुक्कुटपालन प्रशिक्षण Agriculture, Veterinary Science and Poultry training				संगीत, ललितकला व उपयोजित कला Music, fine arts and applied arts		District
पदवी स्तर Degree level		शालेय स्तर School level		पदवी स्तर Degree level		
संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	
(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(2)
2	511	..	..	4	1,555	Greater Bombay
2	505	1	150	4	1,607	
..	..	1	93	..	..	Thane
..	..	1	83	..	..	
..	..	1	55	..	..	Raigad
..	..	1	57	..	..	
1	304	..	..	..	..	Ratnagiri
1	337	1	98	..	..	
..	..	1	91	..	..	Sindhudurg
..	..	..	..	..	..	
..	..	1	128	..	..	Nashik
..	..	1	150	..	..	
1	294	1	86	..	..	Dhule
1	308	1	86	..	..	
..	..	1	151	..	..	Jalgaon
..	..	1	139	..	..	
1	250	1	93	..	..	Ahmadnagar
1	251	1	101	..	..	
1	585	2	266	..	..	Pune
1	585	2	143	..	..	
..	..	1	108	..	..	Satara
..	..	1	108	..	..	
..	..	1	113	..	..	Sangli
..	..	1	110	..	..	
..	..	1	92	..	..	Solapur
..	..	1	244	..	..	
1	507	2	225	..	..	Kolhapur
1	529	2	347	..	..	
..	..	1	113	1	343	Aurangabad
..	..	1	60	1	395	
..	..	..	..	..	..	Jalna
..	..	..	..	..	..	
2	1,260	1	135	..	..	Parbhani
2	1,145	1	149	..	..	
..	..	1	117	..	..	Beed
..	..	1	244	..	..	
..	..	1	116	..	..	Nanded
..	..	1	114	..	..	
..	..	..	..	..	..	Osmanabad
..	..	..	..	..	..	
..	..	1	119	..	..	Latur
..	..	1	122	..	..	
..	..	1	57	..	..	Buldana
..	..	1	50	..	..	
2	439	1	117	..	..	Akola
2	435	1	117	..	..	
1	449	1	116	..	..	Amravati
1	408	1	116	..	..	
..	..	1	115	..	..	Yavatmal
..	..	1	115	..	..	

तक्ता क्रमांक

(1)	(2)	(3)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)	(41)
26	वर्धा	1982-83 ..	..	..	5	976	3	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	5	797	3	..	..	..
27	नागपूर ..	1982-83 ..	3	2,164	9	2,326	4	213	2	2,757
		1983-84 ..	3	2,095	8	2,771	4	213	1	2,516
28	भंडारा ..	1982-83 ..	..	..	2	641	3	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	2	651	2	..	..	..
29	चंद्रपूर	1982-83 ..	..	..	1	579	1	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	1	644	1	..	..	..
30	गडचिरोली ..	1982-83 ..	..	..	3	184	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	3	219	..	..	..	..
	महाराष्ट्र राज्य ..	**1982-83 ..**	**16**	**11,900**	**174**	**50,706**	**55**	**6,052**	**32**	**23,207**
		1983-84 ..	**33**	**15,660**	**181**	**51,018**	**51**	**4,233**	**33**	**26 100**

TABLE No. 5.1 (14.1)—*contd.*

(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(2)
..	..	1	84	..	..	Wardha
..	..	1	116	..	..	
2	967	1	113	2	659	Nagpur
2	961	1	113	2	622	
..	..	1	118	..	..	Bhandara
..	..	1	117	..	..	
1	208	1	114	..	..	Chandrapur
1	208	1	114	..	..	
..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
..	..	..	..	..	..	
15	5,744	27	2,935	7	2,557	Maharashtra State
15	5,672	27	3,224	7	2,624	

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष *Year	संगीत, ललितकला व उपयोजित कला Music, Fine arts and Applied arts				वैद्यकीय शुश्रूषा, प्रसुतिशास्त्र Medical, Nursing, Midwifery	
			पदवीपूर्व स्तर Under graduate level		शालेय स्तर School level		पदवीस्तर Degree Level	
							विषम चिकित्सा Allopathy	
			संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment
(1)	(2)	(3)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)
1	बृहन्मुंबई	1982-83	3	196	8	1,298	4	5,228
		1983-84	3	230	8	1,140	4	5,200
2	ठाणे	1982-83	..	..	1	74	..	..
		1983-84	..	..	1	74	..	..
3	रायगड	1982-83	..	..	..	..	..	..
		1983-84	..	..	..	..	..	..
4	रत्नागिरी	1982-83	..	..	2	110	..	..
		1983-84	..	..	2	119	..	..
5	सिंधुदुर्ग	1982-83	..	..	..	..	..	..
		1983-84	..	..	..	..	..	..
6	नाशिक	1982-83	..	..	3	383	..	..
		1983-84	..	..	13	383	..	..
7	धुळे	1982-83	..	..	..	..	..	..
		1983-84	..	..	..	..	..	..
8	जळगांव	1982-83	..	..	1	75	..	..
		1983-84	..	..	2	273	..	..
9	अहमदनगर	1982-83	..	..	1	121	..	..
		1983-84	..	..	1	121	..	..
10	पुणे	1982-83	2	120	8	852	2	2,711
		1983-84	2	159	8	970	2	2,326
11	सातारा	1982-83	..	..	..	..	..	..
		1983-84	..	..	..	..	..	..
12	सांगली	1982-83	..	..	2	58	1	569
		1983-84	..	..	2	58	1	632
13	सोलापूर	1982-83	..	..	2	194	1	567
		1983-84	..	..	2	269	1	614
14	कोल्हापूर	1982-83	1	51	1	95	..	..
		1983-84	..	..	1	93	..	..
15	औरंगाबाद	1982-83	..	..	..	..	1	610
		1983-84	..	..	..	..	1	593
16	जालना	1982-83	..	..	..	..	..	..
		1983-84	..	..	..	..	..	..
17	परभणी	1982-83	..	..	1	9	..	..
		1983-84	..	..	1	207	..	..
18	बीड	1982-83	..	..	..	..	1	239
		1983-84	..	..	..	..	1	273
19	नांदेड	1982-83	..	..	1	207	..	..
		1983-84	..	..	1	279	..	..
20	उस्मानाबाद	1982-83	..	..	1	279	..	..
		1983-84	..	..	1	62	..	
21	लातूर	1982-83	..	..	..	..	..	..
		1983-84	..	..	..	..	..	..
22	बुलढाणा	1982-83	..	..	1	129	..	..
		1983-84	..	..	1	129	..	..
23	अकोला	1982-83	..	..	..	..	..	..
		1983-84	..	..	..	..	..	..

TABLE No. 5.1 (14.1)--*contd.*

व औषधशास्त्र and Pharmacy		वैद्यकीय, शुश्रूषा, प्रसुतिशास्त्र व औषधशास्त्र Medical, Nursing, Midwifery and pharmacy								
पदवीस्तर Degree level				पदवीपूर्व स्तर Under graduate level		शालेय स्तर School level				
आयुर्वेद Ayurved		इतर Others		समोपचारचिकित्सा Homeopathy		इतर Others		शुश्रूषा, प्रसुतिशास्त्र Nursing and midwifery		District
संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	
(54)	(55)	(56)	(57)	(58)	(59)	(60)	(61)	(62)	(63)	(2)
3	1,081	7	1,573	1	379	14	2,495	1	14	Greater Bombay
3	963	7	1,577	1	379	16	1,981	1	14	
..	..	..	..	..	..	3	202	..	..	Thane
..	..	..	..	..	..	3	202	..	..	
..	..	..	..	..	..	1	47	..	..	Raigad
..	..	..	..	..	..	1	47	..	..	
..	..	..	..	..	..	1	42	1	32	Ratnagiri
..	..	..	..	..	..	1	73	1	32	
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
1	285	..	..	..	..	2	252	..	..	Nasik
1	240	1	102	..	..	2	302	..	..	
1	131	..	..	..	..	1	78	..	..	Dhule
1	146	..	..	..	..	1	76	..	..	
..	..	..	..	1	183	1	67	..	..	Jalgaon
..	..	..	..	1	130	2	487	..	..	
1	324	..	..	..	..	3	187	..	..	Ahmadnagar
1	213	..	..	..	..	3	227	..	..	
2	763	1	125	1	334	4	518	1	66	Pune
2	648	2	473	..	..	4	617	1	66	
1	304	1	250	..	..	3	128	..	..	Satara
1	273	1	251	..	..	3	157	..	..	
1	102	1	192	1	196	1	59	..	..	Sangli
1	143	1	93	1	196	2	156	..	..	
1	352	..	..	..	..	3	200	..	..	Solapur
1	339	..	..	..	..	4	302	..	..	
..	..	..	..	..	..	2	237	..	..	Kolhapur
..	..	..	..	..	..	2	296	..	..	
..	..	..	..	1	218	3	420	..	..	Aurangabad
..	..	1	25	1	183	2	317	..	..	
..	..	..	..	1	136	1	45	..	..	Jalna
..	..	..	..	1	148	1	45	..	..	
..	..	..	..	..	..	1	42	..	..	Parbhani
..	..	..	..	..	..	2	148	..	..	
..	..	..	..	1	169	1	26	..	..	Beed
..	..	..	..	1	169	2	96	..	..	
1	344	..	..	..	..	1	30	1	53	Nanded
1	319	..	..	..	..	2	171	1	53	
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Osmanabad
..	..	..	..	..	..	2	256	..	..	
..	..	..	..	..	..	1	108	..	..	Latur
..	..	..	..	..	..	1	108	..	..	
..	..	..	..	3	626	..	..	..	..	Buldana
..	..	..	..	3	510	1	80	..	..	
1	389	..	..	2	395	2	222	1	95	Akola
1	398	..	..	2	363	2	201	1	95	

तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)
24	अमरावती	1982-83 ..	..	..	3	189	..	..
		1983-84 ..	..	..	3	145	..	..
25	यवतमाळ	1982-83 ..	..	..	1	95	..	..
		1983-84 ..	..	..	1	95	..	..
26	वर्धा	1982-83 ..	..	..	1	204	1	358
		1983-84 ..	..	..	1	204	1	358
27	नागपूर	1982-83 ..	..	..	3	626	2	1,450
		1983-84 ..	..	..	3	653	2	1,352
28	भंडारा	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
29	चंद्रपूर	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
30	गडचिरोली	1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
	महाराष्ट्र राज्य	**1982-83 ..**	**6**	**367**	**41**	**4,998**	**13**	**11,732**
		1983-84 ..	**5**	**389**	**42**	**5,274**	**13**	**11,348**

TABLE No. 5.1 (14·1)—*contd.*

(54)	(55)	(56)	(57)	(58)	(59)	(60)	(61)	(62)	(63)	(2)
2	806	..	..	5	725	1	117	1	91	Amravati
2	819	..	..	5	642	1	102	1	91	
1	334	..	..	2	423	1	29	..	..	Yavatmal
1	356	..	..	2	345	1	69	..	..	
..	..	..	..	2	397	2	110	1	28	Wardha
..	..	..	..	2	294	2	140	1	28	
2	808	1	146	2	385	7	916	..	..	Nagpur
2	811	1	129	2	364	7	767	..	..	
..	..	..	..	..	..	..	..	1	35	Bhandara
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
..	..	..	..	1	191	..	..	..	..	Chandrapur
..	..	..	..	1	171	1	21	1	35	
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
18	**6,023**	**11**	**2,286**	**24**	**4,757**	**60**	**6,577**	**8**	**414**	**Maharashtra State**
18	**5,668**	**14**	**2,650**	**23**	**3,894**	**71**	**7,444**	**8**	**414**	

टीप/—स्तंभ क्रमांक/Column No. 56 and 57 यात दंतशास्त्र औषधशास्त्र व शुश्रुषा यांचा समावेश आहे./Includes dental, Pharmacy and nursing.
स्तंभ क्रमांक/Column No. 60 and 61 यात शुश्रुषा, औषधशास्त्र (पदवीपूर्व) यांचा समावेश आहे./Includes nursing, Pharmacy (under-graduate)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष * Year	इतर प्रकारच्या संस्था/ Other types of Institutions					
			पदवी स्तर Degree level		पदवीपूर्व स्तर Under graduate level		शालेय स्तर School level	
							सहकार Co-operative	
			संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment
(1)	(2)	(3)	(64)	(65)	(66)	(67)	(68)	(69)
1	बृहन्मुंबई	1982-83 ..	10	2,431	3	296	..	..
		1983-84 ..	12	3,624	3	276	..	..
2	ठाणे	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
3	रायगड	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
4	रत्नागिरी	1982-83 ..	1	38	..	..	..	..
		1983-84 ..	1	57	..	..	..	..
5	सिंधुदुर्ग	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
6	नाशिक	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
7	धुळे	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
8	जळगाव	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
9	अहमदनगर	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
10	पुणे	1982-83 ..	8	3,078	1	78	..	..
		1983-84 ..	7	2,711	1	107	..	..
11	सातारा	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
12	सांगली	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
13	सोलापूर	1982-83 ..	1	151	..	..	..	..
		1983-84 ..	1	193	..	..	..	..
14	कोल्हापूर	1982-83 ..	1	543	1	48	..	..
		1983-84 ..	1	508	1	48	..	..
15	औरंगाबाद	1982-83 ..	1	73	..	..	..	..
		1983-84 ..	1	65	..	..	..	..
16	जालना	1982-83 ..	2	123	..	..	..	..
		1983-84 ..	2	110	..	..	..	..
17	परभणी	1982-83 ..	1	111	..	..	..	..
		1983-84 ..	1	80	..	..	..	..
18	बीड	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983 84 ..	..	..	..	..	..	..
19	नांदेड	1982-83 ..	1	30	..	..	..	..
		1983-84 ..	1	30	..	..	..	..
20	उस्मानाबाद	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
21	लातूर	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
22	बुलढाणा	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
23	अकोला	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
24	अमरावती	1982-83 ..	1	141	..	..	..	..
		1983-84 ..	1	293	..	..	..	..

TABLE No .5.1 (14.1)—*contd.*

इतर प्रकारच्या संस्था Other types of Institutions				संशोधन संस्था Research Institutions		
शालेय स्तर School level				पदवी स्तर Degree level		
प्राच्यविद्या अभ्यास Oriental		इतर Others				
संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institutions	विद्यार्थी Enrolment	District
(70)	(71)	(72)	(73)	(74)	(75)	(2)
7	468	93	6,038	10	232	Greater Bombay
7	468	28	3,094	10	192	
1	57	34	2,052	..	..	Thane
1	68	18	814	..	..	
..	..	20	782	..	..	Raigad
..	..	17	817	..	..	
..	..	9	307	1	2	Ratnagiri
..	..	10	294	1	7	
..	..	8	299	..	..	Sindhudurg
..	..	10	473	..	..	
7	1,077	26	1,161	..		Nashik
7	1,114	20	903	..	..	
1	17	1	80	..	..	Dhule
1	44	8	423	..	..	
1	26	3	165	..	..	Jalgaon
1	24	24	949	..	..	
..	..	20	816	..	..	Ahmadnagar
..	..	..	..		..	
4	596	54	2,125	7	376	Pune
4	501	54	2,321	7	396	
..	..	33	1,305	..	..	Satara
..	..	36	1,110	..	..	
1	35	36	1,151	..	..	Sangli
1	35	34	1,147	..	..	
5	488	51	2,011	..	..	Solapur
5	503	62	2,150	..	..	
1	24	30	955	..	..	Kolhapur
1	26	6	293	..	..	
3	366	24	991	..	..	Aurangabad
3	403	21	893	1	8	
4	313	2	115	..	..	Jalna
4	313	1	123	..	..	
..	..	..	..	..	..	Parbhani
..	..	..	..	..		
1	66	7	267	..	..	Beed
1	39	6	325	..	..	
3	218	14	589	..		Nanded
4	250	16	848	..	..	
..	..	4	116	..	..	Osmanabad
..	..	6	275	..		
3	258	9	289	..	..	Latur
3	300	10	421	..	..	
..	..	5	113	..	..	Buldana
..	..	1	26	..	..	
2	75	19	645	..	..	Akola
1	31	16	597	..	..	
2	177	25	720	..	..	Amravati
2	163	23	709	..	..	

तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(64)	(65)	(66)	(67)	(68)	(69)
25	यवतमाळ	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
26	वर्धा	1982-83 ..	1	215	..	..	..	..
		1983-84 ..	1	253	..	..	..	..
27	नागपूर	1982-83 ..	6	712	..	..	..	..
		1983-84 ..	6	684	..	..	..	..
28	भंडारा	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
29	चंद्रपूर	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
30	गडचिरोली	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..
		1983-84 ..	..	..	..	..	..	..
	महाराष्ट्र राज्य	1982-83 ..	34	7,646	5	422	..	..
		1983-84 ..	35	8,608	5	431	..	..

टीप/—स्तंभ क्रमांक (Column Nos. 64 and 65) यात ग्रंथपाल शास्त्र, वृत्तपत्र व्यवसाय, श्रम विज्ञान, व्यावसायिक मार्गदर्शन, प्राच्यविद्या, गृहशास्त्र, समाजशास्त्र व व्यवसाय मार्गदर्शन यांचा समावेश आहे./Includes Lib. Science, Journalism, Labour Vocational guidance, Co-operative, Rural Education, Oriental Home Science and business management.

स्तंभ क्रमांक/— (Column Nos. 66 and 67) यात नौकानयन, गृहशास्त्र, व चित्रपट संस्था याचा समावेश आहे./Includes Marine Engineering Home Science, Film Institute.

TABLE No. 5.1 (14.1)—*contd.*

(70)	(71)	(72)	(73)	(74)	(75)	
..	..	10	231	..	..	Yavatmal
..	..	9	330	..	..	
..	..	21	845	..	..	Wardha
..	..	..	..	..	..	
2	44	142	6,878	..	..	Nagpur
2	44	151	7,266	..	..	
..	..	39	1,061	..	..	Bhandara
..	..	36	1,168	..	..	
..	..	27	968	..	..	Chandrapur
..	..	26	980	..	..	
..	..	1	14	..	..	Gadchiroli
..	..	..	..	..	..	
48	**4,305**	**767**	**33,089**	**18**	**610**	**Maharashtra State**
48	**4,326**	**692**	**30,364**	**19**	**603**	

टीप/*Note.*—स्तंभ क्रमांक/Column 72 and 73 यात गृहशास्त्र, शिवण व कर्तनकला, कीर्तन, प्रमाणित सुधार, अस्थि व्यंग, अंध, मूक, बधीर, मनोव्यथित यांचा समावेश आहे. Includes home Science, arts and crafts, kirtan, Certified Schools, crippled, blind, deaf and dumb mentally handicapped.

आधार/*Source*—शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source—Directorate of Education, Govt. of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2(14.2)

पटावरील विद्यार्थी व शिक्षकांची संख्या
Enrolment of students and number of teachers

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	वर्ष Year (3)	पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक, माध्यमिक (4)	एकूण प्रशिक्षित शिक्षक Total number of trained teachers: पुरुष Male (5)	स्त्री Female (6)	एकूण Total (7)	एकूण शिक्षक Total number of teachers: पुरुष Male (8)	स्त्री Female (9)	एकूण Total (10)	पटावरील विद्यार्थी Enrolment (11)	Pre Primary, Primary, Secondary (4)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	23	379	402	14,162	PP	.. Greater Bombay
			प्रा.	8,743	18,409	27,152	8,583	17,962	26,545	9,99,635	P	
			मा.	7,530	12,684	20,214	8,127	13,207	21,334	6,45,469	S	
		1983-84 ..	पू. प्रा.	13	324	337	15	383	398	13,116	PP	
			प्रा.	9,436	20,251	29,687	9,575	20,613	30,188	10,54,074	P	
			मा.	7,758	13,423	21,181	8,324	14,011	22,335	6,83,637	S	
2	ठाणे	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	2	141	143	5,672	PP	.. Thane
			प्रा.	5,308	6,453	11,761	4,645	5,204	9,849	4,83,449	P	
			मा.	2,934	2,746	5,680	3,128	2,932	6,060	1,94,254	S	
		1983-84 ..	पू. प्रा.	..	123	123	..	156	156	5,814	PP	
			प्रा.	4,627	5,650	10,277	5,237	6,667	11,904	4,91,764	P	
			मा.	3,039	3,010	6,049	3,254	3,221	6,475	2,04,000	S	
3	रायगड ..	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	19	19	711	PP	.. Raigad
			प्रा.	4,634	2,483	7,117	4,155	2,149	6,304	2,57,325	P	
			मा.	1,840	661	2,501	2,034	736	2,770	78,088	S	
		1983-84 ..	पू. प्रा.	..	11	11	..	24	24	801	PP	
			प्रा.	4,154	2,226	6,380	4,567	2,527	7,094	2,58,287	P	
			मा.	1,939	697	2,636	2,115	782	2,897	84,534	S	
4	रत्नागिरी ..	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	18	18	572	PP	.. Ratnagiri
			प्रा.	5,285	2,458	7,743	4,997	2,270	7,267	2,48,340	P	
			मा.	1,495	470	1,965	1,660	493	2,153	59,064	S	
		1983-84 ..	पू. प्रा.	..	12	12	..	19	19	573	PP	
			प्रा.	5,007	2,445	7,452	5,305	2,639	7,944	2,48,720	P	
			मा.	1,595	463	2,058	1,793	488	2,281	63,773	S	
5	सिंधुदुर्ग ..	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	..	..	..	PP	.. Sindhudurg
			प्रा.	3,036	1,689	4,725	2,917	1,580	4,497	1,36,559	P	
			मा.	1,356	386	1,742	1,565	405	1,970	52,468	S	
		1983-84 ..	पू. प्रा.	..	1	1	..	4	4	110	PP	
			प्रा.	2,981	1,568	4,549	3,086	1,711	4,797	1,36,163	P	
			मा.	1,449	399	1,848	1,624	417	2,041	55,492	S	

6 नाशिक ..	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	3	31	34	1,755	PP	..	Nashik
		प्रा.	7,583	3,547	11,130	7,200	3,307	10,507	4,36,357	P		
		मा.	4,453	1,291	5,744	4,609	1,321	5,930	1,76,171	S		
	1983-84 ..	पू. प्रा.	7	31	38	7	31	38	1,755	PP		
		प्रा.	7,009	3,300	10,309	7,344	3,496	10,840	4,39,448	P		
		मा.	4,676	1,400	6,076	4,812	1,426	6,238	1,90,366	S		
7 धुळे	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	19	19	951	PP	..	Dhule
		प्रा.	5,528	1,565	7,093	5,215	1,477	6,692	2,71,506	P		
		मा.	3,033	490	3,523	3,134	495	3,629	1,07,743	S		
	1983-84 ..	पू. प्रा.	..	28	28	..	49	49	2,845	PP		
		प्रा.	5,409	1,554	6,963	5,718	1,647	7,365	2,77,517	P		
		मा.	3,248	491	3,739	3,385	508	3,893	1,16,560	S		
8 जळगांव	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	13	92	105	6,020	PP	..	Jalgaon
		प्रा.	7,748	2,651	10,399	7,460	2,491	9,951	4,02,192	P		
		मा.	4,318	656	4,974	4,455	674	5,129	1,47,709	S		
	1983-84 ..	पू. प्रा.	13	62	75	13	92	105	6,020	PP		
		प्रा.	1,592	2,538	10,130	7,889	2,698	10,587	4,13,107	P		
		मा.	4,336	679	5,015	4,482	693	5,175	1,53,358	S		
9 अहमदनगर ..	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	8	8	438	PP	..	Ahmadnagar
		प्रा.	8,017	2,747	10,764	7,594	2,618	10,212	3,95,464	P		
		मा.	4,194	932	5,126	4,349	968	5,317	1,69,653	S		
	1983-84 ..	पू. प्रा.	..	3	3	..	7	7	443	PP		
		प्रा.	7,496	2,625	10,121	7,875	2,768	10,643	3,95,736	P		
		मा.	4,536	992	5,528	4,692	1,023	5,715	1,84,007	S		
10 पुणे	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	8	118	126	7,759	PP	..	Pune
		प्रा.	8,808	7,132	15,940	7,913	6,634	14,547	6,55,674	P		
		मा.	5,054	3,343	8,397	5,292	3,521	8,813	2,87,398	S		
	1983-84 ..	पू. प्रा.	6	98	104	6	98	104	7,219	PP		
		प्रा.	7,896	7,013	14,909	8,705	7,517	16,222	6,63,772	P		
		मा.	5,219	3,628	8,847	5,426	3,790	9,216	3,08,764	S		
11 सातारा ..	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	45	45	1,781	PP	..	Satara
		प्रा.	7,149	2,565	9,714	6,940	2,517	9,457	3,47,693	P		
		मा.	3,793	822	4,615	3,948	880	4,828	1,43,645	S		
	1983-84 ..	पू. प्रा.	..	39	39	..	45	45	1,834	PP		
		प्रा.	6,745	2,589	9,334	6,962	2,646	9,608	3,44,302	P		
		मा.	4,030	924	4,954	4,178	970	5,148	1,55,791	S		
12 सांगली ..	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	2	43	45	1,567	PP	..	Sangli
		प्रा.	5,806	2,447	8,253	5,458	2,292	7,750	2,95,620	PP		
		मा.	3,232	600	3,832	3,345	616	3,961	1,13,751	S		
	1983-84 ..	पू. प्रा.	..	27	27	1	45	46	1,598	PP		
		प्रा.	5,463	2,364	7,828	5,778	2,504	8,282	3,03,125	P		
		मा.	3,345	625	3,970	3,468	661	4,129	1,18,972	S		

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(4)	(2)
13	सोलापूर ..	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	68	68	2,986	PP	.. Solapur
			प्रा.	7,208	2,706	9,914	6,831	2,495	9,326	3,69,156	P	
			मा.	3,321	684	4,005	3,417	719	4,136	1,22,902	S	
		1983-84 ..	पू. प्रा.	..	58	58	..	68	68	3,020	PP	
			प्रा.	6,809	2,581	9,390	7,139	2,827	9,966	3,77,203	P	
			मा.	3,488	749	4,237	3,584	775	4,359	1,31,602	S	
14	कोल्हापूर ..	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	7	139	146	6,171	PP	.. Kolhapur
			प्रा.	7,413	2,602	10,015	7,131	2,432	9,563	3,92,381	P	
			मा.	3,579	739	4,318	3,680	757	4,437	1,32,084	S	
		1983-84 ..	पू. प्रा.	4	99	103	5	154	159	6,954	PP	
			प्रा.	7,090	2,508	9,598	7,298	2,632	9,930	4,02,450	P	
			मा.	3,847	786	4,633	3,959	808	4,767	1,42,637	S	
15	औरंगाबाद ..	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	46	46	2,143	PP	.. Aurangabad
			प्रा.	4,015	1,433	5,448	3,364	1,194	4,558	2,10,874	P	
			मा.	1,917	637	2,554	1,986	652	2,638	71,706	S	
		1983-84 ..	पू. प्रा.	1	38	39	1	53	54	2,460	PP	
			प्रा.	3,387	1,362	4,749	4,005	1,594	5,599	22,1527	P	
			मा.	1,934	674	2,608	2,001	687	2,688	80,133	S	
16	जालना ..	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	1	13	14	705	PP	.. Jalna
			प्रा.	2,379	442	2,821	1,998	377	2,375	1,11,985	P	
			मा.	904	161	1,065	954	165	1,119	31,199	S	
		1983-84 ..	पू. प्रा.	2	12	14	1	15	16	702	PP	
			प्रा.	2,071	419	2,490	2,415	488	2903	1,15,270	P	
			मा.	943	175	1,118	986	177	1,163	31,540	S	
17	परभणी ..	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	17	26	43	1,811	PP	.. Parbhani
			प्रा.	3,638	607	4,245	3,058	468	3,526	1,77,946	P	
			मा.	1,833	275	2,108	1,968	314	2,282	68,297	S	
		1983-84 ..	पू. प्रा.	18	19	37	19	26	45	1,829	PP	
			प्रा.	3,080	470	3,550	3,607	617	4,225	1,77,982	P	
			मा.	1,942	271	2,213	2,092	327	2,419	75,719	S	
18	बीड	1982-83 ..	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	17	17	946	PP	.. Beed
			प्रा.	3,649	585	4,234	3,171	486	3,657	1,72,910	P	
			मा.	1,925	231	2,156	2,000	248	2,248	61,078	S	
		1983-84 ..	पू. प्रा.	..	17	17	..	17	17	946	PP	
			प्रा.	3,235	500	3,735	3,748	611	4,359	1,79,158	P	
			मा.	2,009	246	2,255	2,085	263	2,348	65,262	S	

19 नांदेड	1982-83	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	1	44	45	1,902	PP	..	Nanded
		प्रा.	4,370	724	5,094	3,752	495	4,247	2,00,719	P		
		मा.	2,257	305	2,562	2,402	350	2,752	77,643	S		
	1983-84	पू. प्रा.	2	30	32	4	42	46	1,954	PP		
		प्रा.	4,153	580	4,733	4,405	764	5,169	2,21,396	P		
		मा.	2,245	294	2,539	2,363	330	2,693	81,551	S		
20 उस्मानाबाद	1982-83	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	1	6	7	358	PP	..	Osmanabad
		प्रा.	3,184	416	3,600	2,969	356	3,325	1,33,875	P		
		मा.	1,782	261	2,043	1,848	286	2,134	60,779	S		
	1983-84	पू. प्रा.	1	4	5	1	7	8	388	PP		
		प्रा.	3,028	361	3,389	3,211	408	3,619	1,29,228	P		
		मा.	1,845	270	2,115	1,909	298	2,207	64,790	S		
21 लातूर	1982-83	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	1	4	5	249	PP		Latur
		प्रा.	3,962	519	4,481	3,664	432	4,096	1,85,092	P		
		मा.	2,304	265	2,569	2,378	296	2,674	72,737	S		
	1983-84	पू. प्रा.	3	4	7	3	7	10	578	PP		
		प्रा.	3,673	432	4,105	3,929	507	4,430	1,90,436	P		
		मा.	2,370	306	2,676	2,468	342	2,810	81,373	S		
22 बुलढाणा	1982-83	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	14	14	605	PP	..	Buldana
		प्रा.	4,593	664	5,257	4,473	622	5,095	2,05,341	P		
		मा.	2,186	251	2,437	2,267	254	2,521	74,883	S		
	1983-84	पू. प्रा.	..	9	9	..	14	14	636	PP		
		प्रा.	4,511	656	5,167	4,617	691	5,308	2,11,881	P		
		मा.	2,250	249	2,499	2,319	251	2,570	78,942	S		
23 अकोला	1982-83	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	1	30	31	1,246	PP	..	Akola
		प्रा.	5,174	1,460	6,634	5,040	1,393	6,433	2,50,963	P		
		मा.	2,749	557	3,306	2,908	575	3,483	1,07,574	S		
	1983-84	पू. प्रा.	1	21	22	1	30	31	1,288	PP		
		प्रा.	5,020	1,396	6,416	5,143	1,483	6,626	2,55,589	P		
		मा.	2,862	599	3,461	3,018	620	3,638	1,15,237	S		
24 अमरावती	1982-83	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	86	86	3,846	PP	..	Amravati
		प्रा.	5,324	1,866	7,190	5,095	1,799	6,894	2,66,934	P		
		मा.	2,942	782	3,724	3,102	796	3,898	1,23,213	S		
	1983-84	पू. प्रा.	..	88	88	..	94	94	4,070	PP		
		प्रा.	5,084	1,829	6,913	5,296	1,912	7,208	2,72,345	P		
		मा.	3,077	863	3,940	3,255	878	4,133	1,31,751	S		
25 यवतमाळ	1982-83	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	51	51	2,601	PP	..	Yavatmal
		प्रा.	5,014	1,259	6,273	4,682	1,203	5,885	2,42,229	P		
		मा.	2,127	355	2,482	2,318	396	2,714	82,184	S		
	1983-84	पू. प्रा.	1	47	48	1	55	56	2,627	PP		
		प्रा.	4,695	1,311	6,006	5,048	1,395	6,443	2,50,286	P		
		मा.	2,219	389	2,608	2,407	414	2,821	87,890	S		

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2 (14.2)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(4)	(2)
26	वर्धा	1982-83	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	40	40	1,494	PP	Wardha
			प्रा.	2,591	888	3,479	2,496	833	3,329	1,32,804	P	
			मा.	1,802	362	2,164	1,888	368	2,256	71,947	S	
		1983-84	पू. प्रा.	N.A.	35	35	..	36	36	1,498	PP	
			प्रा.	2,497	844	3,341	2,591	907	3,498	1,37,622	P	
			मा.	1,847	392	2,239	1,938	396	2,334	75,967	S	
27	नागपूर	1982-83	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	68	68	2,885	PP	Nagpur
			प्रा.	4,700	3,547	8,274	4,618	3,494	8,112	3,30,610	P	
			मा.	4,302	2,368	6,670	4,573	2,452	7,025	2,27,788	S	
		1983-84	पू. प्रा.	..	58	58	..	58	58	2,885	PP	
			प्रा.	4,618	3,494	8,112	4,700	3,574	8,274	3,40,513	P	
			मा.	4,548	2,365	6,913	4,818	2,457	7,275	2,33,254	S	
28	भंडारा	1982-83	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	9	9	509	PP	Bhandara
			प्रा.	5,000	972	5,972	4,621	849	5,470	2,53,025	P	
			मा.	2,500	407	2,907	2,707	418	3,125	1,04,098	S	
		1983-84	पू. प्रा.	..	8	8	..	9	9	509	PP	
			प्रा.	4,621	849	5,470	5,000	972	5,972	2,53,025	P	
			मा.	2,500	407	2,907	2,707	418	3,125	1,04,098	S	
29	चंद्रपूर	1982-83	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	25	25	1,142	PP	Chandrapur
			प्रा.	3,789	1,006	4,795	3,387	873	4,260	1,86,407	P	
			मा.	1,742	441	2,183	1,875	452	2,327	76,380	S	
		1983-84	पू. प्रा.	..	20	20	..	27	27	1,259	PP	
			प्रा.	3,459	846	4,305	3,831	962	4,793	1,94,855	P	
			मा.	1,857	493	2,350	2,011	502	2,513	83,685	S	
30	गडचिरोली	1982-83	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	..	..	..	..	PP	Gadchiroli
			प्रा.	1,738	217	1,955	1,174	139	1,313	71,391	P	
			मा.	341	42	383	402	50	452	14,466	S	
		1983-84	पू. प्रा.	..	..	..	..	..	..	..	PP	
			प्रा.	1,143	164	1,307	1,679	234	1,913	73,851	P	
			मा.	394	51	445	471	60	531	16,479	S	
	महाराष्ट्र राज्य	1982-83	पू. प्रा.	N.A.	N.A.	N.A.	80	1,599	1,679	72,987	PP	Maharashtra State
			प्रा.	1,55,386	76,086	2,31,472	1,44,601	70,441	2,15,042	88,24,456	P	
			मा.	83,745	34,204	1,17,949	88,319	35,796	1,24,115	37,56,371	S	
		1983-84	पू. प्रा.	72	1,326	1,398	78	1,665	1,743	75,731	PP	
			प्रा.	1,46,989	74,725	2,20,714	1,55,703	80,011	2,35,714	90,30,628	P	
			मा.	87,347	36,310	1,23,657	91,944	37,993	1,29,937	40,01,164	S	

N.A.—उपलब्ध नाही/Not available.

आधार.—शिक्षण संचालनालय,महाराष्ट्र शासन, पुणे/*Source.*—Directorate of Education, Govt. of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/Table No. 5·3 (14·3)

पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक व माध्यमिक शाळांमधील
Distribution of pupils in pre-primary,

(३० सप्टेंबर १९८२/१९८३ रोजी

अनु क्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	वर्ष Year (3)	पूर्व प्राथमिक Pre primary (4)	इयत्ता १ ली Std. I (5)	इयत्ता २ री Std. II (6)	इयत्ता ३ री Std. III (7)	इयत्ता ४ थी Std. IV (8)	इयत्ता ५ वी Std. V (9)
1	बृहन्मुंबई ..	1982-83 ..	*16,954	2,44,608	2,06,893	1,86,565	1,72,085	1,82,765
		1983-84 ..	18,628	2,61,340	2,21,643	2,01,112	1,86,297	1,89,073
2	ठाणे	1982-83 ..	11,276	1,43,187	1,03,792	85,826	69,026	67,360
		1983-84 ..	12,153	1,40,148	1,06,759	88,360	70,187	69,546
3	रायगड ..	1982-83 ..	2,319	68,329	54,215	49,742	38,267	32,313
		1983-84 ..	2,242	70,409	51,143	48,226	38,807	34,663
4	रत्नागिरी ..	1982-83 ..	945	41,137	37,871	57,480	52,871	38,467
		1983-84 ..	573	40,761	38,817	50,426	50,715	42,226
5	सिंधुदुर्ग ..	1982-83 ..	..	20,374	19,689	29,107	28,928	23,192
		1983-84 ..	1,071	19,780	21,079	26,846	26,876	24,756
6	नाशिक ..	1982-83 ..	3,760	1,34,965	97,535	82,023	67,140	57,229
		1983-84 ..	3,843	1,29,112	1,00,242	84,562	68,341	59,565
7	धुळे ..	1982-83 ..	4,099	93,280	61,762	48,544	38,722	31,181
		1983-84 ..	5,864	78,743	71,463	56,328	40,938	32,381
8	जळगांव ..	1982-83 ..	9,646	1,27,608	87,677	71,222	59,303	48,114
		1983-84 ..	8,861	1,29,852	91,764	72,341	60,856	50,170
9	अहमदनगर ..	1982-83 ..	2,814	1,22,397	90,245	77,495	61,876	53,675
		1983-84 ..	2,223	1,12,649	96,343	78,121	63,831	56,799
10	पुणे ..	1982-83 ..	12,584	1,78,534	1,39,067	1,20,510	1,05,054	98,866
		1983-84 ..	13,120	1,73,067	1,37,155	1,22,426	1,04,459	1,03,014
11	सातारा ..	1982-83 ..	2,296	70,894	68,461	87,444	60,239	50,992
		1983-84 ..	2,208	65,959	65,552	85,524	61,871	55,764
12	सांगली ..	1982-83 ..	3,257	78,670	63,994	55,381	44,242	40,618
		1983-84 ..	2,765	77,688	64,601	61,005	44,844	41,011
13	सोलापूर ..	1982-83 ..	3,162	93,672	93,061	77,735	49,912	46,109
		1983-84 ..	3,497	86,068	82,013	93,840	57,688	47,086
14	कोल्हापूर ..	1982-83 ..	6,418	1,12,773	81,395	67,274	55,016	51,994
		1983-84 ..	7,196	1,04,925	86,458	72,231	58,168	53,562
15	औरंगाबाद ..	1982-83 ..	5,350	63,743	46,494	38,042	28,803	25,951
		1983-84 ..	7,108	61,509	50,528	40,824	31,499	27,677
16	जालना ..	1982-83 ..	1,193	40,008	25,665	19,986	14,285	12,253
		1983-84 ..	702	37,008	27,554	20,868	15,321	12,235
17	परभणी ..	1982-83 ..	7,900	63,175	43,140	32,480	24,805	24,941
		1983-84 ..	6,525	59,860	46,649	33,586	26,871	22,063
18	बीड	1982-83 ..	1,929	61,105	39,841	31,555	23,997	19,543
		1983-84 ..	1,972	57,704	42,275	33,440	27,364	20,052
19	नांदेड	1982-83 ..	9,205	72,323	48,573	36,498	27,295	23,562
		1983-84 ..	7,292	79,253	52,850	39,834	29,715	24,961
20	उस्मानाबाद ..	1982-83 ..	1,639	43,623	33,475	26,664	20,672	18,159
		1983-84 ..	1,154	40,467	32,607	25,850	21,137	17,688
21	लातूर	1982-83 ..	1,301	63,529	45,990	35,347	26,334	21,616
		1983-84 ..	856	62,119	47,513	37,597	28,926	23,500

EDUCATION

TABLE No. 5.3 (14.3)

विद्यार्थ्यांची इयत्तावार संख्या
primary and secondary schools by standards

As on 30th September 1982/1983

इयत्ता ६ वी Std. VI	इयत्ता ७ वी Std. VII	इयत्ता ८ वी Std. VIII	इयत्ता ९ वी Std. IX	इयत्ता १० वी Std. X	इयत्ता ११ वी@ Std. XI	इयत्ता १२ वी @ Std. XII	एकूण Grand Total	District
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
1,59,610	1,38,075	1,30,928	1,08,846	81,772	55,041	47,360	17,31,502	Greater Bombay
1,64,715	1,43,882	1,38,229	1,09,740	83,622	57,924	46,780	18,22,985	
54,895	46,948	38,003	32,017	22,400	11,380	9,251	6,95,361	Thane
57,927	49,665	40,624	33,076	23,634	12,734	9,897	7,14,710	
25,786	20,888	17,600	14,217	8,631	3,179	2,469	3,37,955	Raigad
27,554	22,273	18,978	15,493	9,503	3,813	2,692	3,45,796	
25,182	20,094	13,353	11,190	7,705	1,924	1,702	3,09,921	Ratnagiri
30,914	22,036	15,068	11,546	8,136	2,172	1,706	3,15,096	
18,015	15,710	11,930	10,614	7,976	2,432	2,284	1,90,251	Sindhudurg
19,310	16,114	12,958	10,905	8,218	2,871	2,298	1,93,082	
46,795	39,008	33,575	28,098	19,583	10,005	8,271	6,28,087	Nashik
50,578	42,649	35,784	30,008	21,326	9,929	8,017	6,43,956	
26,690	22,550	18,848	16,194	12,048	7,374	6,071	3,87,363	Dhule
28,792	24,722	20,184	17,184	13,888	6,047	6,654	4,03,194	
38,365	33,651	28,743	24,968	19,234	10,571	9,002	5,68,104	Jalgaon
41,748	84,462	29,692	25,440	20,011	9,429	9,368	5,83,988	
43,444	36,038	29,337	24,658	17,284	9,186	8,030	5,76,479	Ahmadnagar
46,518	38,458	32,164	26,814	19,392	10,249	8,081	5,91,642	
80,738	67,598	55,814	47,188	32,342	18,295	14,930	9,71,520	Pune
88,049	74,144	62,550	50,037	37,125	21,635	15,780	10,02,561	
42,172	35,631	28,076	24,414	16,712	8,260	6,743	5,02,334	Satara
44,990	38,231	31,030	25,845	18,685	9,047	7,462	5,12,168	
33,983	28,180	22,783	20,436	14,691	7,066	6,573	4,19,874	Sangli
35,276	29,554	24,366	21,123	16,183	8,030	6,736	4,33,183	
36,399	30,086	24,404	21,180	14,899	7,940	7,170	5,05,730	Solapur
39,734	32,243	26,512	22,034	15,994	8,737	7,407	5,22,853	
42,921	35,542	28,867	24,665	18,066	9,015	7,638	5,41,584	Kolhapur
46,640	38,708	31,670	26,776	19,409	10,303	8,381	5,64,427	
21,500	18,531	14,300	12,179	9,582	6,148	5,412	2,96,035	Aurangabad
23,187	19,505	17,083	13,729	11,177	5,944	6,028	3,15,798	
9,215	7,650	5,526	4,309	3,319	1,162	921	1,45,492	Jalna
10,191	8,228	6,062	4,846	3,679	1,217	1,113	1,49,024	
15,307	12,678	9,346	7,790	5,801	2,700	2,119	2,52,182	Parbhani
18,589	14,374	10,803	8,475	6,853	2,731	2,549	2,59,928	
15,973	14,157	10,606	8,730	7,232	3,289	3,173	2,41,130	Beed
17,502	15,788	11,237	9,732	7,931	3,660	3,105	2,51,762	
18,331	14,748	11,801	9,479	7,599	4,381	3,610	2,87,406	Nanded
20,669	17,218	12,687	10,735	8,641	3,902	4,143	3,11,900	
14,978	13,061	9,084	7,403	5,498	2,962	2,871	2,00,089	Osmanabad
16,185	13,576	10,105	8,335	6,461	1,975	1,894	1,97,434	
18,256	15,684	11,724	10,007	7,698	3,002	2,858	2,63,346	Latur
20,067	17,224	13,734	11,232	8,993	4,045	4,077	2,79,892	

तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
22	बुलढाणा ..	1982-83 ..	605	68,493	46,400	38,048	29,947	23,945
		1983-84 ..	636	68,061	48,489	40,604	32,692	22,250
23	अकोला ..	1982-83 ..	1,707	67,899	55,263	53,282	43,946	32,457
		1983-84 ..	1,794	67,990	57,334	53,459	43,782	35,314
24	अमरावती ..	1982-83 ..	3,926	77,592	59,330	53,229	43,049	38,913
		1983-84 ..	4,109	75,837	62,060	55,447	43,215	39,506
25	यवतमाळ ..	1982-83 ..	2,957	78,308	52,989	43,865	33,698	30,064
		1983-84 ..	3,114	76,584	57,059	46,783	35,127	31,554
26	वर्धा	1982-83 ..	4,996	40,753	30,439	25,860	20,573	19,470
		1983-84 ..	5,465	39,060	32,454	27,391	21,647	20,050
27	नागपूर ..	1982-83 ..	5,665	96,946	80,275	70,936	59,797	55,505
		1983-84 ..	5,939	1,00,155	82,580	73,049	61,467	51,800
28	भंडारा ..	1982-83 ..	2,713	74,343	58,010	49,618	37,538	33,110
		1983-84 ..	2,713	74,343	58,010	49,618	37,538	33,110
29	चंद्रपूर	1982-83 ..	4,901	60,865	43,088	33,120	27,484	23,421
		1983-84 ..	4,687	61,077	46,039	35,616	28,702	24,777
30	गडचिरोली ..	1982-83 ..	1,999	27,724	16,398	10,778	8,010	5,872
		1983-84 ..	2,254	26,767	17,106	12,019	8,574	6,443
	महाराष्ट्र राज्य ..	1982-83 ..	1,37,516	25,30,857	19,31,028	16,95,656	13,72,915	12,31,657
		1983-84 ..	1,40,564	24,75,295	19,96,140	17,67,333	14,27,455	12,72,605

*ह्यात पूर्व प्राथमिक शाळांतील विद्यार्थी तसेच प्राथमिक व माध्यमिक शाळांतील पूर्वप्राथमिक तुकडयातील विद्यार्थ्यांचा समावेश आहे.

@कला, शास्त्र, वाणिज्य महाविद्यालये आणि गृहशास्त्र व समाजशास्त्र महाविद्यालयातील व माध्यमिक शाळांतील उच्च माध्यमिक तुकडयातील विद्यार्थी संख्येचा समावेश आहे.

आधार : शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

TABLE No. 5.3 (14.3)—*contd.*

(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
19,782	16,927	13,325	10,816	9,014	3,318	3,051	2,83,671	Buldana
20,645	18,354	14,099	11,923	9,774	3,824	3,094	2,94,445	
27,870	24,067	19,621	16,446	13,514	5,808	5,556	3,67,436	Akola
29,008	25,188	21,484	17,737	14,989	6,544	5,626	3,80,249	
31,224	27,093	22,359	18,777	14,371	7,414	6,526	4,03,803	Amravati
34,442	28,852	24,374	20,331	15,295	1,805	7,089	4,18,362	
23,671	20,796	15,112	12,583	9,971	4,054	3,707	3,31,775	Yavatmal
26,260	22,741	17,094	13,566	10,712	4,437	4,085	3,46,116	
16,715	13,908	12,224	10,469	7,938	4,159	3,625	2,11,129	Wardha
17,616	15,276	13,320	11,227	8,560	4,112	3,755	2,19,933	
47,623	41,880	37,908	32,036	25,403	14,392	13,425	5,81,791	Nagpur
48,794	43,788	40,045	34,202	27,009	15,131	13,888	5,97,847	
25,720	22,918	18,762	16,360	13,001	5,538	4,977	3,62,608	Bhandara
25,720	22,918	18,762	16,360	13,001	5,722	4,972	3,62,787	
19,721	16,099	13,274	11,333	8,327	4,461	3,941	2,70,035	Chandrapur
21,309	18,693	14,502	12,214	9,379	4,648	4,338	2,85,981	
4,713	3,639	2,693	2,045	1,526	492	288	86,177	Gadchiroli
5,156	4,394	2,822	2,329	1,785	630	526	90,805	
10,05,594	**8,53,835**	**7,09,926**	**5,99,447**	**4,43,137**	**2,34,948**	**2,03,654**	**1,29,50,170**	**Maharashtra State**
10,78,085	**9,13,258**	**7,68,022**	**6,32,994**	**4,79,365**	**2,49,247**	**2,11,541**	**1,34,11,904**	

• This includes enrolment in Pre-primary schools as well as enrolment in attached Classes in Primary and Secondary schools.

@ Include Enrolment in higher secondary classes attached to Secondary Schools as well as enrolment in Arts/Science/Commerce colleges and so also in Home Science and Social Work.

Source.—Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.4 (14.4)

प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण संस्थातील विद्यार्थ्यांची शिक्षणाच्या माध्यमानुसार संख्या

Distribution of pupils in Primary and Secondary Institutions according to medium of instruction

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष Year	प्राथमिक/ माध्यमिक	मराठी Marathi	गुजराथी Gujarathi	उर्दू Urdu	हिंदी Hindi	सिंधी Sindhi	इंग्रजी English	इतर Others	एकूण Grand Total	Primary Secondary	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(4)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1982-83	प्रा.	4,33,347	1,09,859	1,16,267	1,07,166	381	1,84,694	47,921	9,99,635	P	Greater Bombay
			मा.	2,34,666	88,541	26,535	37,828	921	2,03,898	9,584	6,01,973	S	
		1983-84	प्रा.	4,77,977	1,09,061	1,17,367	1,09,963	297	1,88,630	50,779	10,54,074	P	
			मा.	2,65,593	83,547	21,883	32,434	909	2,12,172	9,614	6,26,152	S	
2	ठाणे	1982-83	प्रा.	3,51,241	14,802	25,474	16,879	16,351	49,174	4,507	4,78,428	P	Thane
			मा.	1,21,202	7,146	6,544	6,386	13,552	25,246	98	1,80,174	S	
		1983-84	प्रा.	3,64,161	15,484	25,908	18,615	5,147	25,031	134	1,88,246	P	
			मा.	1,27,971	7,350	7,116	7,201	13,442	3,105	..	25,736	S	
3	रायगड	1982-83	प्रा.	2,37,238	581	15,234	211	..	3,107	..	2,56,371	P	Raigad
			मा.	66,638	146	4,857	..	..	924	..	72,565	S	
		1983-84	प्रा.	2,38,272	581	15,181	221	..	3,105	..	25,736	P	
			मा.	71,756	173	5,201	..	..	1,402	..	78,532	S	
4	रत्नागिरी	1982-83	प्रा.	2,29,953	..	17,541	..	..	473	..	2,47,967	P	Ratnagiri
			मा.	53,388	..	3,629	..	..	366	..	57,383	S	
		1983-84	प्रा.	2,32,370	..	15,774	..	..	576	..	2,48,720	P	
			मा.	58,144	..	3,302	..	..	479	..	61,925	S	
5	सिंधुदुर्ग	1982-83	प्रा.	1,35,025	..	1,096	..	..	438	..	1,36,559	P	Sindhudurg
			मा.	48,207	..	385	..	..	384	..	48,976	S	
		1983-84	प्रा.	1,33,702	..	1,064	..	..	436	..	1,35,202	P	
			मा.	50,865	..	356	..	..	419	..	51,640	S	
6	नाशिक	1982-83	प्रा.	3,88,107	764	35,467	851	465	8,808	..	4,34,462	P	Nashik
			मा.	1,53,146	849	7,608	1,216	594	6,787	..	1,70,200	S	
		1983-84	प्रा.	3,60,897	801	64,341	843	355	10,173	..	4,37,410	P	
			मा.	1,65,944	849	7,706	1,217	578	6,784	..	1,83,078	S	
7	धुळे	1982-83	प्रा.	2,47,514	2,735	14,596	635	1,444	1,434	..	2,68,358	P	Dhule
			मा.	95,664	1,306	2,739	384	253	1,115	..	1,01,461	S	
		1983-84	प्रा.	2,53,677	2,384	14,815	604	1,637	1,381	..	2,74,498	P	
			मा.	1,04,638	983	2,529	409	253	1,243	76	1,10,131	S	

8 जळगांव	1982-83 ..	प्रा.	3,55,555	319	32,549	4,468	2,418	3,316	..	3,98,625	P	Jalgaon
		मा.	1,31,682	..	3,999	2,106	539	1,746	..	1,40,072	S	
	1983-84 ..	प्रा.	3,66,312	204	33,248	4,579	2,643	3,276	..	4,10,262	P	
		मा.	1,37,043	..	4,726	2,227	533	1,539	..	1,46,068	S	
9 अहमदनगर	1982-83 ..	प्रा.	3,79,359	55	8,242	697	341	3,977	600	3,93,271	P	Ahmadnagar
		मा.	1,55,355	..	1,283	465	219	3,907	..	1,61,229	S	
	1983-84 ..	प्रा.	3,80,045	56	8,491	677	300	3,889	642	3,94,100	P	
		मा.	1,68,804	..	1,667	466	195	3,927	..	1,75,059	S	
10 पुणे	1982-83 ..	प्रा.	6,07,520	2,428	13,570	4,216	1,352	22,711	1,358	6,53,155	P	Pune
		मा.	2,17,493	1,720	2,538	5,533	1,663	33,612	76	2,62,635	S	
	1983-84 ..	प्रा.	6,12,706	2,428	13,987	4,672	1,069	22,568	1,440	6,58,870	P	
		मा.	2,41,368	1,720	2,538	5,533	1,663	33,612	..	2,86,434	S	
11 सातारा	1982-83 ..	प्रा.	3,45,426	..	1,835	..	..	344	..	3,47,605	P	Satara
		मा.	1,31,905	..	746	..	..	2,812	..	1,35,463	S	
	1983-84 ..	प्रा.	3,41,980	..	1,839	..	..	405	..	3,44,224	P	
		मा.	1,43,639	..	524	..	..	3,332	..	1,47,495	S	
12 सांगली	1982-83 ..	प्रा.	2,72,098	..	273	8,375	..	4,705	8,479	2,93,930	P	Sangli
		मा.	1,04,926	351	839	..	..	1,121	1,811	1,09,048	S	
	1983-84 ..	प्रा.	2,80,178	306	8,190	..	..	4,907	8,377	3,01,958	P	
		मा.	1,08,733	331	1,015	..	..	1,692	1,923	1,13,697	S	
13 सोलापूर	1982-83 ..	प्रा.	3,29,244	81	19,643	165	17	3,576	16,430	3,69,156	P	Solapur
		मा.	1,10,470	..	3,164	110	..	2,130	1,664	1,17,538	S	
	1983-84 ..	प्रा.	3,37,730	..	18,828	192	16	4,321	15,641	37,680	P	
		मा.	1,183	..	..	110	..	2,417	1,714	1,25,889	S	
14 कोल्हापूर	1982-83 ..	प्रा.	3,77,859	168	7,995	..	1,413	4,911	35	3,92,381	P	Kolhapur
		मा.	1,22,237	203	521	..	149	2,544	..	1,25,654	S	
	1983-84 ..	प्रा.	3,88,151	91	7,687	..	1,365	5,122	34	4,02,450	P	
		मा.	1,31,579	197	680	..	153	2,994	..	1,35,603	S	
15 औरंगाबाद	1982-83 ..	प्रा.	1,84,430	..	15,294	489	..	7,454	..	2,07,667	P	Aurangabad
		मा.	61,586	..	5,097	718	..	4,033	..	71,434	S	
	1983-84 ..	प्रा.	1,89,230	..	19,418	489	..	7,742	..	2,16,879	P	
		मा.	68,974	..	5,579	737	..	4,518	..	79,808	S	
16 जालना	1982-83 ..	प्रा.	1,02,695	226	3,930	3,073	..	1,476	97	1,11,497	P	Jalna
		मा.	24,831	..	1,278	2,178	..	435	..	28,722	S	
	1983-84 ..	प्रा.	1,05,500	230	4,323	3,226	..	1,907	84	1,15,270	P	
		मा.	26,266	..	1,766	2,151	..	539	..	30,722	S	
17 परभणी	1982-83 ..	प्रा.	1,61,697	..	9,917	287	..	401	48	1,72,350	P	Parbhani
		मा.	44,204	..	2,926	374	..	835	121	48,460	S	
	1983-84 ..	प्रा.	1,61,614	..	10,407	291	..	1,359	17	1,73,688	P	
		मा.	49,909	..	2,910	386	..	897	119	54,221	S	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(4)	(2)
18	बीड	1982-83	ग्रा.	1,60,784	..	9,649	..	..	1,494	..	1,71,927	P	Beed
			मा.	49,862	..	2,571	..	..	342	..	52,775	S	
		1983-84	ग्रा.	1,66,353	..	10,182	..	..	1,597	..	1,78,132	P	
			मा.	53,360	..	2,749	..	..	430	..	56,539	S	
19	नांदेड	1982-83	ग्रा.	1,74,706	95	15,175	1,302	..	2,413	487	1,94,178	P	Nanded
			मा.	53,106	..	2,869	753	..	2,089	..	58,817	S	
		1983-84	ग्रा.	1,96,234	86	15,010	1,439	..	2,747	581	2,16,097	P	
			मा.	57,591	..	3,091	717	..	2,331	..	63,730	S	
20	उस्मानाबाद	1982-83	ग्रा.	1,30,512	..	2,021	..	..	131	..	1,32,664	P	Osmanabad
			मा.	43,240	..	727	..	..	235	..	44,202	S	
		1983-84	ग्रा.	1,25,945	..	2,450	..	..	127	..	1,28,522	P	
			मा.	46,835	..	939	..	..	226	..	48,000	S	
21	लातूर	1982-83	ग्रा.	1,77,941	27	4,975	..	..	1,216	..	1,84,159	P	Latur
			मा.	56,798	..	1,390	102	..	732	..	59,022	S	
		1983-84	ग्रा.	1,83,960	26	5,373	..	..	839	..	1,90,198	P	
			मा.	64,767	..	1,518	104	..	623	..	67,012	S	
22	बुलढाणा	1982-83	ग्रा.	1,85,216	..	18,403	976	..	746	..	2,05,341	P	Buldana
			मा.	66,297	..	3,584	864	..	611	..	71,356	S	
		1983-84	ग्रा.	1,91,742	..	18,630	946	..	563	..	2,11,881	P	
			मा.	70,285	..	3,171	886	..	668	..	75,010	S	
23	अकोला	1982-83	ग्रा.	2,14,717	418	26,807	4,978	..	3,535	..	2,50,502	P	Akola
			मा.	85,634	370	9,547	4,393	..	3,919	..	1,03,863	S	
		1983-84	ग्रा.	2,18,470	383	27,185	5,222	..	3,823	..	2,55,083	P	
			मा.	94,316	331	7,338	4,410	..	4,807	..	1,11,202	S	
24	अमरावती	1982-83	ग्रा.	2,28,511	339	27,230	8,807	..	2,047	..	2,66,934	P	Amravati
			मा.	1,06,382	..	5,126	4,944	..	2,264	..	1,18,716	S	
		1983-84	ग्रा.	2,33,539	341	27,502	8,897	..	2,066	..	2,72,345	P	
			मा.	1,13,613	..	5,759	4,931	..	2,595	..	1,26,898	S	
25	यवतमाळ	1982-83	ग्रा.	2,27,120	55	10,984	2,086	..	1,935	..	2,42,180	P	Yavatmal
			मा.	72,145	..	3,241	1,822	..	682	..	77,890	S	
		1983-84	ग्रा.	2,34,290	36	10,172	2,567	..	2,892	..	2,49,957	P	
			मा.	78,368	..	3,024	1,587	..	786	9	83,774	S	
26	वर्धा	1982-83	ग्रा.	1,21,917	110	2,642	2,722	..	1,966	..	1,29,357	P	Wardha
			मा.	62,443	..	1,031	4,054	..	984	..	68,512	S	
		1983-84	ग्रा.	1,26,282	110	2,642	2,722	..	1,966	..	1,33,722	P	
			मा.	66,584	..	1,071	3,687	..	1,054	..	72,395	S	

27 नागपूर ..	1982-83 ..	प्रा.	2,58,086	851	14,423	30,856	184	23,497	280	3,28,177	P	Nagpur
		मा.	1,66,532	474	8,050	25,881	..	17,707	..	2,18,644	S	
	1983-84 ..	प्रा.	2,67,922	851	14,423	30,856	184	23,497	280	3,38,013	P	
		मा.	1,71,211	474	8,050	25,881	..	17,707	..	2,23,323	S	
28 भंडारा ..	1982-83 ..	प्रा.	2,22,904	279	132	24,083	810	594	2,154	2,50,956	P	Bhandara
		मा.	85,352	168	346	10,128	..	1,572	..	97,566	S	
	1983-84 ..	प्रा.	2,27,291	179	930	18,628	775	2,078	1,075	2,50,956	P	
		मा.	84,354	183	368	11,104	..	1,557	..	97,566	S	
29 चंद्रपूर	1982-83 ..	प्रा.	1,70,689	..	1,532	4,878	3,429	2,158	..	1,82,686	P	Chandrapur
		मा.	64,600	..	604	2,678	..	3,810	222	71,914	S	
	1983-84 ..	प्रा.	1,79,727	..	1,826	4,675	..	2,962	2,284	1,91,474	P	
		मा.	70,815	..	668	3,150	..	4,043	..	78,676	S	
30 गडचिरोली ..	1982-83 ..	प्रा.	68,044	..	417	719	..	146	152	69,478	P	Gadchiroli
		मा.	2,229	..	155	728	..	304	67	13,483	S	
	1983-84 ..	प्रा.	65,874	..	418	721	..	147	4,560	71,720	P	
		मा.	13,574	..	155	728	..	304	341	15,102	S	
महाराष्ट्र राज्य ..	1982-83 ..	प्रा.	74,79,449	1,34,192	4,73,366	2,28,919	28,605	3,42,877	82,548	87,69,956	P	Maharashtra State
		मा.	28,02,220	1,01,274	1,13,929	1,13,645	17,890	3,27,146	13,643	34,89,747	S	
	1983-84 ..	प्रा.	76,42,131	1,33,717	5,17,611	2,21,045	13,788	3,57,394	90,343	89,76,029	P	
		मा.	30,25,248	46,138	1,10,697	1,10,056	17,726	3,40,128	13,930	37,13,923	S	

टीप :—माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळातील फक्त इयता ५ वी ते १० वी च्या विद्यार्थ्यांचा हया तक्त्यात समावेश आहे.

Note.—The Enrolment in Standards V—X in Secondary and Higher Secondary Schools has only been included in this table.

आधार.—शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Education, Govt. of Maharashtra, Pune.

5. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.5 (A) (14.5)

प्रमुख परीक्षांचे निकाल

Examination results (Major examinations)

(1982-83)

अनुक्रमांक Serial No.	परीक्षा	मार्च १९८२/ ऑक्टोबर १९८२	परीक्षेला बसलेल्यांची संख्या No. appeared			उत्तीर्ण झालेल्यांची संख्या No. passed			March 1982/ October 1982	Examination
			मुलगे Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुलगे Boys	मुली Girls	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
1	कला :—									ARTS :
	पदवीपूर्व	•• मार्च	39,517	29,938	69,455	11,730	13,947	25,677	March	Pre Degree
		ऑक्टोबर	15,656	10,431	26,087	3,288	2,688	5,976	October	
	बॅचलर ऑफ आर्टस	•• मार्च	12,613	14,127	26,740	6,842	9,110	15,952	March	Bachelor of Arts
		ऑक्टोबर	4,908	3,502	8,410	1,968	1,598	3,566	October	
	मास्टर ऑफ आर्टस	•• मार्च	4,071	3,064	7,135	2,360	2,210	4,570	March	Master of Arts
		ऑक्टोबर	1,398	615	2,013	657	343	1,000	October	
	एम.बी.ए.	•• मार्च	548	42	590	413	34	447	March	M.B.A.
		ऑक्टोबर	46	6	52	43	6	49	October	
	पीएच. डी.	•• मार्च	106	83	189	98	73	171	March	Ph. D.
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
2	शास्त्र :—									SCIENCE :
	पदवीपूर्व	•• मार्च	60,942	15,559	76,501	20,459	7,981	28,440	March	Pre-Degree
		ऑक्टोबर	15,104	3,505	18,609	3,355	1,157	4,512	October	
	बॅचलर ऑफ सायन्स	•• मार्च	11,335	4,715	16,050	5,722	3,566	9,288	March	Bachelor of Science
		ऑक्टोबर	4,875	922	5,797	1,450	428	1,878	October	
	मास्टर ऑफ सायन्स	•• मार्च	1,701	824	2,525	1,256	710	1,966	March	Master of Science
		ऑक्टोबर	325	62	387	122	25	147	October	
	पीएच. डी.	•• मार्च	244	62	306	224	51	275	March	Ph. D.
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
3	वाणिज्य :—									COMMERCE :
	पदवीपूर्व	•• मार्च	83,761	28,103	1,11,864	35,353	17,916	53,269	March	Pre-Degree
		ऑक्टोबर	30,419	6,438	36,857	7,797	2,363	10,160	October	
	बॅचलर ऑफ कॉमर्स	•• मार्च	24,962	10,523	35,485	14,796	6,283	21,079	March	Bachelor of Commerc
		ऑक्टोबर	1,043	3,656	13,699	4,262	1,972	6,234	October	
	मास्टर ऑफ कॉमर्स	•• मार्च	4,008	876	4,884	2,267	501	2,768	March	Master of Commerc
		ऑक्टोबर	1,097	267	1,364	559	55	614	October	
	पीएच. डी.	•• मार्च	21	7	28	14	3	17	March	Ph. D.
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
4	वैद्यकीय :—									MEDICAL :
	एम. बी. बी. एस.	•• मार्च	746	171	917	454	84	538	March	M.B.B.S.
		ऑक्टोबर	1,091	538	1,629	689	442	1,131	October	
	बी. एस. ए. एम.	•• मार्च	..	..	..	..	..	..	March	B.S. A.M.
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
	एम.डी./एम.एस.	•• मार्च	716	147	863	366	91	457	March	MD/MS
		ऑक्टोबर	789	191	980	410	134	544	October	
	एम एससी. (वैद्यकीय)	मार्च	5	1	6	1	2	3	March	M.Sc. (Medicine)
		ऑक्टोबर	3	3	6	1	3	4	October	
5	शुश्रूषा :—									NURSING :
	बी.एससी. (शुश्रूषा)	•• मार्च	1	196	197	1	189	190	March	B. Sc. (Nursing)
		ऑक्टोबर	..	2	2	..	2	2	October	
6	दंतशास्त्र :—									DENTISTRY :
	बी. डी. एस./बी. डी.	•• मार्च	77	80	157	52	57	109	March	B.D.S./B.D.
		ऑक्टोबर	53	44	97	38	31	69	October	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.5 (A) (14.5)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
7	अभियांत्रिकी :—									ENGINEERING :
	बी. ई. (स्थापत्य)	मार्च	550	24	574	504	23	527	March	B.E. (Civil)
		ऑक्टोबर	48	..	48	29	..	29	October	
	बी. ई. (विद्युत)	मार्च	475	56	531	420	54	474	March	B.E. (Electrical)
		ऑक्टोबर	41	1	42	30	..	30	October	
	बी. ई. (यांत्रिकी)	मार्च	573	12	595	562	11	573	March	B.E. (Mechanical)
		ऑक्टोबर	16	1	17	11	1	12	October	
	बी. ई. (मेटॅलर्जी)	मार्च	38	4	42	33	4	37	March	B.E./Metallurgy
		ऑक्टोबर	3	..	3	3	..	3	October	(Engineering) Civil.
	बी. ई. (दूरसंचार)	मार्च	52	6	58	44	4	48	March	B.E. (Telecom.).
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
	बी. ई. (ॲग्री.)	मार्च	39	..	39	38	..	38	March	B.E. (Agril. Engy.)
		ऑक्टोबर	3	..	3	1	..	1	October	
	एम. ई. (स्थापत्य)	मार्च	56	..	56	17	..	17	March	M.E. (Civil)
		ऑक्टोबर	8	..	8	8	..	8	October	
	एम्. ई. (विद्युत)	मार्च	22	1	23	2	..	2	March	M.E. (Elect)
		ऑक्टोबर	2	1	3	2	1	3	October	
	एम. ई. (यांत्रिकी)	मार्च	64	..	64	20	..	20	March	M.E. (Mech.)
		ऑक्टोबर	5	1	6	5	1	6	October	
	एम. ई. (मेटलर्जी)	मार्च	6	..	6	2	..	2	March	M.E. (Mettr)
		ऑक्टोबर	5	..	5	..	..	..	October	
	एम. ई (रासायनिक अभियांत्रिक)	मार्च	..	..	..	..	..	..	March	M.E. (Chem. E.)
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
8	वास्तुशास्त्र :—									ARCHITECTURE :
	बॅचलर ऑफ आर्किटेक्चर	मार्च	53	32	85	41	31	72	March	Bachelor of Archi-
		ऑक्टोबर	7	1	8	..	..	..	October	tecture.
	मास्टर ऑफ आर्किटेक्चर	मार्च	..	..	..	..	..	..	March	Master of Architecture
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
9	बॅचलर ऑफ लॉ (एलएल.बी.)	मार्च	6,024	1,116	7,140	2,907	637	3,544	March	Bachelor of Law
		ऑक्टोबर	4,006	604	4,610	1,716	294	2,010	October	(LL.B.)
	मास्टर ऑफ लॉ (एलएल. एम.)	मार्च	473	52	525	112	12	124	March	Master of Law
		ऑक्टोबर	229	16	245	83	1	84	October	(LL.M.)
	पीएच. डी.	मार्च	12	3	15	3	..	3	March	Ph. D.
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
10	शिक्षण :—									EDUCATION :
	बी. एड.	मार्च	3,324	3,876	7,200	2,900	2,724	5,624	March	B.Ed.
		ऑक्टोबर	64	28	92	54	21	75	October	
	एम. एड.	मार्च	288	148	436	205	123	328	March	M. Ed.
		ऑक्टोबर	48	35	83	38	35	73	October	
	पीएच. डी.	मार्च	5	7	12	5	7	12	March	Ph. D.
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
11	शेतकी :—									AGRICULTURE :
	बी. एससी. (ॲग्री.)	मार्च	1,177	8	1,185	1,057	8	1,065	March	B.Sc. (Agril).
		ऑक्टोबर	75	..	75	32	..	32	October	
	एम. एससी. (ॲग्री.)	मार्च	427	3	430	300	3	303	March	M. Sc. (Agri.)
		ऑक्टोबर	3	..	3	3	..	3	October	
	पीएच. डी. (डॉक्टरेट)	मार्च	56	..	56	21	..	21	March	Ph. D. (Doctorate)
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
12	औषधशास्त्र :—									PHARMACY :
	बॅचलर ऑफ फार्मसी	मार्च	171	48	219	144	45	189	March	Bachelor of Pharmacy
		ऑक्टोबर	26	3	29	20	3	23	October	(B. Pharm.)
	मास्टर ऑफ फार्मसी	मार्च	47	3	50	47	3	50	March	Master of Pharmacy
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	(M. Pharm.)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.5 (A) (14.5)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
13	तंत्रशास्त्र :—									TECHNOLOGY :
	बॅचलर ऑफ टेक्नॉलॉजी	मार्च	261	5	266	255	5	260	March	B. Tech.
		ऑक्टोबर	7	..	7	3	..	3	October	
	मास्टर ऑफ टेक्नॉलॉजी	मार्च	24	..	24	23	..	23	March	Master of Technology
		ऑक्टोबर	1	..	1	1	..	1	October	
	मास्टर ऑफ सायन्स टेक्नॉलॉजी	मार्च	23	5	28	23	5	28	March	M. Sc. Technology
		ऑक्टोबर	4	..	4	4	..	4	October	
14	गृहशास्त्र :—									HOME SCIENCE :
	बी. एससी. (गृहशास्त्र)	मार्च	2	539	541	2	489	491	March	B. Sc. (Home Sc.)
		ऑक्टोबर	..	23	23	..	22	22	October	
	एम. एससी. (गृहशास्त्र)	मार्च	..	77	77	..	70	70	March	M. Sc. (Home Sc.)
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
	पी च. डी	मार्च	..	1	1	..	1	1	March	Ph. D.
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
15	ग्रंथालयशास्त्र :—									LIBRARY SCIENCE :
	बॅचलर ऑफ लायब्ररी	मार्च	138	144	282	103	112	215	March	Bachelor of Library
		ऑक्टोबर	6	2	8	2	2	4	October	
	मास्टर ऑफ लायब्ररी	मार्च	5	5	10	3	4	7	March	Master of Library
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
16	समाजसेवा :—									SOCIAL WORK :
	बॅचलर ऑफ सोशल वर्क	मार्च	56	85	141	38	61	99	March	Bachelor of Social work.
		ऑक्टोबर	8	14	22	3	5	8	October	
	मास्टर ऑफ सोशल वर्क	मार्च	417	89	506	344	66	410	March	Master of Social work
		ऑक्टोबर	3	4	7	3	4	7	October	
17	वृत्तपत्र व्यवसाय :—									JOURNALISM :
	बॅचलर ऑफ जर्नालिझम	मार्च	85	21	106	70	20	90	March	Bachelor of Journalism
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
18	पशुवैद्यकीय शास्त्र :—									VETERINARY SCIENCE :
	बी. व्ही. एससी.	मार्च	246	16	262	232	16	248	March	B.V. Sc.
		ऑक्टोबर	16	..	16	10	..	10	October	
	एम. व्ही. एससी.	मार्च	71	5	76	71	5	76	March	M.V. Sc.
		ऑक्टोबर	1	..	1	1	..	1	October	
19	शारीरिक शिक्षण :—									PHYSICAL EDUCATION:
	बॅचलर ऑफ फिजीकल	मार्च	1,277	173	1,450	1,211	165	1,376	March	B. Phy. Edn.
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
	मास्टर ऑफ फिजीकल	मार्च	53	5	58	52	5	57	March	M. Phy. Education
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
20	इतर ललित कला :—									OTHER FINE ARTS :
	(पदवी) फाईन आर्ट	मार्च	40	10	50	36	10	46	March	Degree in F. Arts.
		ऑक्टोबर	..	..	..	..	..	..	October	
21	ग्रामविषयक शास्त्र :—									RURAL SCIENCE :
		मार्च	46	23	69	31	19	50	March	
		ऑक्टोबर	14	2	16	5	..	5	October	

आधार.—शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source :—Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.5 B (14·5)

प्रमुख परीक्षांचे निकाल
Examination results (Major examinations)

(1983-84)

अनुक्रमांक Serial No.	परीक्षा	परीक्षेला बसलेल्यांची संख्या No. appeared			उत्तीर्ण झालेल्यांची संख्या No. passed			Examination
		मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुले Boys	मुली Girls	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	कला :–							ARTS—
	मास्टर ऑफ आर्टस	4,328	3,610	7,938	2,554	2,369	4,923	Master of Arts
	बॅचलर ऑफ आर्टस	13,589	15,621	29,210	7,986	9,883	17,869	Bachelor of Arts
2	शास्त्र :–							SCIENCE—
	मास्टर ऑफ सायन्स	1,686	972	2,658	1,260	817	2,077	Master of Science
	बॅचलर ऑफ सायन्स	12,406	5,502	17,908	6,812	3,972	10,784	Bachelor of Science
3	वाणिज्य :–							COMMERCE—
	मास्टर ऑफ कॉमर्स	4,662	930	5,592	2,571	689	3,260	Master of Commerce
	बॅचलर ऑफ कामर्स	28,481	13,739	42,220	8,632	8,364	26,996	Bachelor of Commerce
4	वैद्यकीय :–							MEDICAL—
	एम् डी./एम् एस्.	657	130	787	300	62	362	M.D./M.S.
	एम. बी. बी. एस. (अंतिम वर्ष)	797	145	942	433	89	522	M.B., B.S. (Final Year)
	बी. एस्. सी. (शुश्रूषा)	..	109	109	..	90	90	B.Sc., (Nursing)
	एम. डी एस.	2	3	5	1	2	3	M.D.S.
	बी. डी. एस्	76	99	175	53	72	125	B.D.S.
5	अभियांत्रिकी :–							ENGINEERING—
	एम. ई. (स्थापत्य)	12	5	17	11	2	13	M.E. (Civil)
	बी. ई. (स्थापत्य)	536	11	547	470	9	479	B.E. (Civil)
	एम. ई. (यांत्रिकी)	16	..	16	14	..	14	M.E. (Mechanical)
	बी. ई. (यांत्रिकी)	538	6	544	510	6	516	B.E. (Mechanical)
	एम. ई. (विद्युत)	8	..	8	5	..	5	M. E. (Electrical)
	बी. ई. (विद्युत)	471	42	513	387	43	430	B.E. (Electrical)
	एम्. ई. (मेटॅलर्जी)	1	..	1	1	..	1	M.E. (Metallurgy)
	बी. ई. (मेटॅलर्जी)	58	3	61	49	3	52	B.E. (Metallurgy)
6	वास्तुशास्त्र :–							ARCHITECTURE—
	बॅचलर ऑफ आर्किटेक्चर	92	42	134	74	37	111	Bachelor of Architecture
7	कायदा :–							LAW—
	मास्टर ऑफ लॉ	575	76	651	114	23	147	Master of Law
	बॅचलर ऑफ लॉ	4,675	603	5,278	1,980	290	2,260	Bachelor of Law
8	शिक्षण :–							EDUCATION—
	एम्. एड्.	378	212	590	269	159	428	M.Ed.
	बी. एड्.	3,854	3,855	7,709	2,934	2,614	5,548	B.Ed.
	बी. पी. एड्.	2,206	214	2,420	2,123	200	2,323	B.P.Ed.
	एम. पी. एड.	58	6	64	51	5	56	M.P.Ed.
9	औषधशास्त्र :–							PHARMACY—
	मास्टर ऑफ फॉर्मसी	21	3	24	21	3	24	Master of Pharmacy
	बॅचलर ऑफ फार्मसी	174	89	263	138	83	221	Bachelor of Pharmacy
10	तंत्रशास्त्र :–							TECHNOLOGY—
	मास्टर ऑफ टेक्नॉलॉजी	19	1	20	19	1	20	M. Tech.
	बॅचलर ऑफ टेक्नॉलॉजी	210	9	219	195	9	204	B. Tech.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5·5 B (14·5)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
11	गृहशास्त्र :–							HOME SCIENCE—
	एम्. एस्सी. (गृहशास्त्र)	..	79	79	..	73	73	M.Sc. (Home Sc.)
	बी. एस्सी. (गृहशास्त्र)	..	607	607	..	537	537	B.Sc. (Home Sc.)
12	वस्त्रनिर्माण :–							TEXTILES—
	बॅचलर ऑफ टेक्स्टाईल	27	..	27	26	..	26	Bachelor of Textile
13	ग्रंथालयशास्त्र :–							LIBRARY SCIENCE—
	मास्टर ऑफ लायब्ररी	5	8	13	2	6	8	Master of Library
	बॅचलर ऑफ लायब्ररी	98	128	226	76	94	170	Bachelor of Library
14	समाजसेवा :–							SOCIAL WORK—
	मास्टर ऑफ सोशल वर्क	354	104	458	249	93	342	Master of Social Work
	बॅचलर ऑफ सोशल वर्क	57	67	124	36	38	74	Bachelor of Social Work
15	वृत्तपत्र व्यवसाय :–							JOURNALISM—
	बॅचलर ऑफ जर्नालिझम	77	31	108	69	20	89	Bachelor of Journalism
16	एच. एस. सी. (१२ वी)	2,04,257	80,096	2,84,353	89,249	47,779	1,37,028	H.S.C. (XIIth)

आधार.—शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/Table No. 5·6 (14·6)

5. शिक्षण/

तक्ता क्रमांक/

संस्थेच्या प्रकारानुसार तांत्रिक शिक्षण संस्था/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	अभियांत्रिकी आणि तंत्रशास्त्रीय महाविद्यालये Engineering and technological colleges		तंत्रनिकेतन Polytechnics		इतर पदविका संस्था Other diploma institutions		औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था Industrial training institutions		उच्च तांत्रिक विद्यालये/ केंद्रे Technical high-schools/ centres		मूलभूत प्रशिक्षण आणि संबंधित सूचना केंद्रे Basic training and related instruction/ centres		स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक कोर्स Civil engineering assistant courses	
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)
1	बृन्हमुंबई	6	10	7	12	13	13	13	13	22	21	10	10	1	1
2	ठाणे	..	..	1	2	1	1	7	8	14	13	3	3	1	1
3	रायगड	..	1	1	2	..	..	3	2	3	4	1	1	1	1
4	रत्नागिरी	..	..	..	2	..	..	2	3	1	1	2	2	1	1
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	2	1	2	3	1	1	1	1
6	नाशिक	1	1	3	2	1	2	4	4	6	9	2	2	1	1
7	धुळे	..	3	1	4	..	1	2	2	8	10	1	1	1	1
8	जळगांव	..	1	1	5	1	2	3	3	12	13	1	2	1	1
9	अहमदनगर	..	4	4	6	6	..	4	4	5	11	1	1	1	1
10	पुणे	3	6	3	5	..	6	12	13	16	20	2	2	1	1
11	सातारा	2	3	1	4	1	1	2	2	5	5	2	2	1	1
12	सांगली	1	4	1	5	1	1	2	3	13	14	1	1	1	1
13	सोलापूर	..	..	1	1	1	2	1	1	11	20	1	1	1	1
14	कोल्हापूर	..	4	1	5	4	4	1	3	11	13	1	1	1	1
15	औरंगाबाद	1	2	1	2	2	2	2	2	5	7	1	1	1	1
16	जालना	..	..	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	1	1
17	परभणी	..	..	..	1	1	1	1	1	4	4	1	1	1	1
18	बीड	..	..	1	1	1	1	2	2	4	5	..	1	1	1
19	नांदेड	1	1	1	2	1	1	3	3	4	5	..	1	1	1
20	उस्मानाबाद	..	2	..	2	1	1	1	2	4	3	..	..	1	1
21	लातूर	..	3	1	4	2	2	3	3	4	7	1	1	..	..
22	बुलढाणा	..	1	1	1	..	1	2	2	5	4	1	1	1	1
23	अकोला	..	1	2	3	1	2	2	2	3	3	1	1	1	1
24	अमरावती	1	2	2	4	1	2	2	2	3	4	1	1	1	1
25	यवतमाळ	..	1	1	2	..	2	2	2	4	4	1	1	1	1
26	वर्धा	..	1	1	1	..	..	2	2	6	3	2	2	1	1
27	नागपूर	1	1	1	5	6	6	5	5	4	4	1	1	1	1
28	भंडारा	..	1	..	1	..	..	2	2	2	2	1	1	1	1
29	चंद्रपूर	..	1	..	..	..	..	2	1	2	2	1	1	..	..
30	गडचिरोली	..	..	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	1	1
	महाराष्ट्र राज्य	17	54	37	84	45	54	89	95	183	214	44	44	28	28

*स्तंभ (२८) मधील आकडे विभागवार दिले आहेत व त्यामुळे स्तंभ (३०) मधील जिल्हावार बेरजेत त्यांचा समावेश नाही. परंतु महाराष्ट्र राज्याच्या आकडेवारीत (१३१६) समावेश आहे.

आधार.—(१) संचालक, तंत्र शिक्षण, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
(२) संचालक, तंत्रशिक्षण, प्रशिक्षण, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

EDUCATION

TABLE No. 5·6 (14.6)

Distribution of technical institutions by type of institutions

उच्च माध्यमिक तांत्रिक शाळा Higher secondary technical school		औद्योगिक विद्यालये Industrial Schools		+ २ स्तरावरील व्यवसायिक शिक्षण योजना Vocational centres at +2 stage		सरकारी संस्थांच्या अधिपत्याखाली कार्य करणाऱ्या संस्था Institutions run by autonomous governing bodies		औद्योगिक कामगारांचे अर्धवेळ वर्ग Part-time classes for industrial workers		शिल्प कारागिर आणि इतर तांत्रिक प्रमाणपत्र देणाऱ्या संस्था Crafts and other technical institute certificate level		एकूण Grand total		District
(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)*	(a)	(b)*	
(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(2)
11	8	2	..	27	20	5	5	1	1	142	346	259	114	Greater Bombay
4	2	..	..	5	6	..	..	..	..	80	..	116	36	Thane
1	..	..	..	8	8	..	..	..	..	32	..	50	19	Raigad
1	..	1	..	6	5	..	..	..	..	12	..	25	14	Ratnagiri
1	..	..	..	5	6	..	..	..	..	15	..	27	12	Sindhudurg
2	2	..	..	11	15	..	..	1	1	55	166	87	39	Nashik
1	1	..	..	4	4	..	..	..	..	35	..	53	27	Dhule
6	4	1	..	2	4	..	..	..	..	34	..	63	35	Jalgaon
8	2	..	..	5	5	..	..	..	..	31	..	65	34	Ahmadnagar
3	7	..	..	15	16	2	2	1	1	73	295	131	79	Pune
4	3	1	..	7	11	..	..	..	..	36	..	62	32	Satara
9	9	..	..	4	2	..	..	..	..	46	..	79	40	Sangli
6	5	1	..	9	7	..	..	..	..	64	..	96	38	Solapur
5	4	..	..	12	14	..	..	1	1	37	..	74	50	Kolhapur
3	1	2	..	13	14	..	..	1	..	39	89	71	32	Aurangabad
..	..	..	..	1	1	..	..	..	1	3	..	6	4	Jalna
1	1	..	..	3	4	..	..	..	..	2	..	14	14	Parbhani
2	1	..	..	2	2	..	..	..	..	8	..	22	14	Beed
1	1	..	..	7	8	..	..	..	..	19	..	39	23	Nanded
1	..	..	..	8	2	..	..	..	..	10	..	26	13	Osmanabad
1	1	..	..	1	6	..	..	..	..	4	..	18	27	Latur
1	1	..	..	4	5	..	..	..	..	2	79	17	17	Buldana
2	1	..	..	8	12	..	..	..	..	21	..	41	26	Akola
1	..	..	..	14	19	..	..	..	..	21	..	47	35	Amravati
1	..	..	..	6	7	..	..	..	..	13	..	29	20	Yavatmal
2	2	..	..	7	7	..	..	..	..	30	341	51	19	Wardha
3	2	1	..	11	12	2	2	1	1	162	..	199	40	Nagpur
2	..	..	..	6	6	..	..	..	..	47	..	60	14	Bhandara
2	1	..	..	7	6	..	..	..	..	26	..	39	12	Chandrapur
..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	10	..	12	3	Gadchiroli
85	59	9	..	218	235	9	9	6	6	1,108	1,316	1,878	882+1316	Maharashtra State

a=1982-83 b=1983-84

*Figures in col. (28) are given regionwise and hence are not included in districtwise total in col. (30) but are included in total for Maharashtra State (1316).

Source.--(1) Director of Technical Education, Government of Maharashtra, Bombay.
(2) Director of Technical Training, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5·7 (14·7)

तंत्र निकेतन संस्थांची त्यांचे वर्गवारीनुसार प्रवेशक्षमता, नांव नोंदविलेले, उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी आणि शिक्षकांची संख्या

Number of technical institutions intake capacity, enrolment, outturn and number of teachers by category of institution

अनुक्रमांक Serial No.	वर्गवारी	संस्था Institutions		एकूण प्रवेश क्षमता Total intake capacity		एकूण नोंदणी केलेले Total enrolment		एकूण उत्तीर्ण Total outturn		शिक्षकांची संख्या Number of teachers		Category
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	पदवी पातळीवरील (अभियांत्रिकी आणि तंत्रशास्त्रिकी) महाविद्यालये	17	54	2,166	8,821	9,047	13,110	2,048	2,096	895	1,337	Degree level (Engineering and technological colleges)
2	पदविका पातळीवरील (तंत्रनिकेतन आणि इतर पदविका) संस्था	82	138	7,910	17,210	20,852	27,839	5,099	6,669	2,079	2,802	Diploma level (Polytechnic and other diploma) Institutions.
3	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (चार अस्थायी संस्थांची परवानगी वगळता)	89	94	30,644	31,544	31,659	30,646	15,631@	14,423	3,056	N.A.	Industrial training institutes (excluding four provisionally permitted).
4	तंत्र माध्यमिक विद्यालये/केंद्रे	183	233	23,770	N.A.	57,433	55,860	N. A.	N.A.	1,276	N.A.	Technical High Schools/Centres.

(1) N. A. उपलब्ध नाही. Not available.
@ जुलै १९८३ तील परीक्षेनुसार. Examination held in July, 1983.

आधार.—(१) संचालक, तांत्रिक शिक्षण, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—(1) Director of Technical Education, Government of Maharashtra, Bombay.
(२) संचालक, तांत्रिक प्रशिक्षण, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
(2) Director of Technical Training, Government of Maharashtra, Bombay.

5. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE 5·8 (14·8)

शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थामधील मंजूर केलेल्या जागा, प्रवेश क्षमता आणि उत्तीर्ण झालेल्यांची संख्या
No. of sanctioned seats, intake capacity and outturn of Government Industrial Training Institute

अनुक्रमांक Serial No.	व्यवसायाचे नाव	मंजूर जागा Sanctioned seats		प्रवेश क्षमता Intake capacity		उत्तीर्ण झालेले Outturn		Name of the Trade
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
	एक वर्ष कालावधीचे—							*One year duration—*
1	लोहार	128	128	128	N.A.	80	N.A.	Black smith
2	सुतार	1,024	1,104	1,024	N.A.	769	N.A.	Carpenter
3	यांत्रिक (डिझेल)	800	912	800	..	584	..	Mechanic (Diesel)
4	यांत्रिक (कर्षित)	464	480	464	..	303	..	Mechanic (Tractor)
5	साचेकार	880	880	880	..	734	..	Moulder
6	रंगारी	160	192	160	..	138	..	Painter
7	नळ कारागीर	208	208	208	..	161	..	Plumber
8	पत्रे कारागीर	480	528	480	..	449	..	Sheet metal worker
9	संधाता (जि आणि ई)	1,548	1,692	1,548	..	1,080	..	Welder (G and E)
10	अिनतारी यंत्रचालक	32	32	32	..	39	..	Wireless operator
11	मुद्रण यंत्रचालक	426	400	426	..	307	..	Printing Machine (Operator)
12	चामड्याच्या वस्तू बनविणे	32	32	32	..	14	..	Manufacturing of leather goods works
13	पुस्तक बांधणी	42	64	42	..	9	..	Book binding
14	हस्तजुळाई व कच्चे मुद्रित वाचन	474	512	474	..	343	..	Hand composing and Proof reading
15	लघुलेखन (मराठी/इंग्रजी)	1,024	1,040	1,034	..	436	..	Stenoragphy (Marathi/English)
16	कर्तन व शिवणशास्त्र	554	560	554	..	395	..	Cutting and tailoring
17	पादत्राण कारागीर	32	32	32	..	7	..	Manufacturing of footwear
18	ऑटो इलेक्ट्रीशिअन	288	192	288	..	262	..	Auto Electrician
	दोन वर्ष कालावधीचे—							*Two years duration—*
19	यांत्रिकी (प्रशितन व वातानुकुलिकरण)	416	416	416	N.A.	185	N.A.	Mechanic (Ref. and Air conditioning)
20	यांत्रिक (मोटार गाड्या)	1,760	1,760	1,728	..	730	..	Mechanic Motor Vehicle
21	आरेखक (स्थापत्य)	756	976	752	..	340	..	Draftsman (Civil)
22	आरेखक (यांत्रिक)	1,184	1,024	1,184	..	522	..	Draftsman (Mech.)
23	विजतंत्री	2,592	2,736	2,592	..	1,052	..	Electrician
24	विज विलेपक	80	80	80	..	105	..	Electroplator
25	जोडारी	4,800	4,928	4,768	..	2,144	..	Fitter
26	तारतंत्री	1,872	1,968	1,872	..	790	..	Wiremen
27	यंत्र कारागीर	2,124	2,124	2,124	..	918	..	Machinist
28	यंत्र कारागीर (घर्षक)	708	708	708	..	310	..	Mechanic (Grinder)
29	बांधकाम जोडारी	88	40	88	..	70	..	Structural Fitter
30	यांत्रिक मिलराईट मेन्टनन्स्	256	272	256	..	140	..	Mechanic (Mill wright Maintenance)
31	यांत्रिक (उपकरण)	304	..	304	..	118	..	Mechanic (Instrument)
32	यांत्रिक (रेडिओ आणि दूरदर्शन)	656	656	656	..	247	..	Mechanic (Radio and T. V.)
33	बंधकार	448	448	448	..	214	..	Pattern maker
34	सर्वेक्षक	224	224	224	..	107	..	Surveyor
35	हत्यारे व साचे करणारे	128	128	128	..	40	..	Tool and die maker
36	कातारी	2,904	2,916	2,904	..	1,127	..	Turner
37	घडघाळजी	160	160	150	..	92	..	Watch and clock maker
38	बांधकाम कारागीर	256	336	256	..	139	..	Building construction
39	इलेक्ट्रॉनिक्स	112	128	112	..	33	..	Electronics
40	फार्म मेकॅनिक	144	128	144	..	45	..	Farm mechanic
41	विद्युत परिरक्षण यांत्रिक	32	..	32	..	51	..	Electric mechanical maintenance
42	रबर तंत्रज्ञ	16	16	16	..	..	..	Rubber technician
43	प्लॅस्टीकचे साचे करणारे	16	16	16	..	2	..	Plastic moulder maker
	एकूण	30,632	31,549	30,554	..	15,631	..	Total

N. A.—उपलब्ध नाही/Not available.

आधार.—(१) संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—(1) Director of Technical Education, Govt. of Maharashtra, Bombay.

(२) संचालक, तांत्रिक प्रशिक्षण महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

(2) Director of Technical Training, Govt. of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.9 (14·9)

अभियांत्रिकी, तंत्रशास्त्र व तंत्रनिकेतन अभियांत्रिक महाविद्यालयाच्या अंतिम वर्षाच्या परिक्षेस बसलेल्या व उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या

Number of students appeared and passed in final year examination of engineering, technological and polytechnic colleges during the calender year

अनुक्रमांक Serial No.	अभ्यासक्रमाचा प्रकार	1982 परिक्षेस बसलेले No. appeared	1982 उत्तीर्ण झालेले No. passed	1983 परिक्षेस बसलेले No. appeared	1983 उत्तीर्ण झालेले No. passed	Type of Course
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
	पदवी अभ्यासक्रम—					*I Degree Course—*
1	स्थापत्य	685	619	583	536	Civil
2	यांत्रिकी	668	625	607	585	Mechanical
3	विद्युत	553	503	555	486	Electrical
4	इतर	444	396	622	518	Others
	एकूण	2,350	2,143	2,367	2,125	Total
	पदविका अभ्यासक्रम—					*II Diploma Course—*
1	स्थापत्य	2,393	1,434	2,234	1,450	Civil
2	यांत्रिकी	1,537	1,196	1,806	1,424	Mechanical
3	विद्युत	1,446	1,056	1,557	1,118	Electrical
4	इतर	1,851	1,415	2,508	1,736	Others
	एकूण	7,227	5,101	8,105	5,728	Total

आधार.—(१) संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—(1) Director of Technical Education, Government of Maharashtra, Bombay.

(२) संचालक, तांत्रिक प्रशिक्षण, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

(2) Director of Technical Training, Government of Maharashtra, Bombay.

6. जनता संपर्क
MASS COMMUNICATION

६·१ छापखाने व नियतकालिके, प्रकाशित झालेली पुस्तके व नियतकालिके, त्यांचे भाषावार व विषयवार वर्गीकरण यासंबंधी माहिती या विभागातील तक्त्यामध्ये दिलेली आहे.

6.1 Data on printing presses and periodicals, books and periodicals published and their classification according to languages and subjects are presented in the tables in this section.

6. जनता संपर्क/

तक्ता क्रमांक/

छापखाने व निरनिराळ्या भाषांतील नियतकालिके/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	छापखान्याची संख्या No. of Presses		दैनिके/Dailies																एकूण Total	
				इंग्लीश English		मराठी Marathi		गुजराती Gujarati		कोंकणी Konkani		हिंदी Hindi		उर्दू Urdu		सिंधी Sindhi		इतर Others			
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)
1	बृहन्मुंबई	2,999	3,010	15	14	10	10	5	5	..	..	3	3	7	5	1	1	..	..	41	38
2	ठाणे	258	260	..	..	2	3	..	..	..	..	1	2	..	..	3	4	..	..	6	9
3	रायगड	88	93	..	..	1	1	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	1	2
4	रत्नागिरी	49	49	..	..	3	3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	3
5	सिंधुदुर्ग	N.A.S.	N.A.S.	..	..	N.A.S.		1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	N.A.S.	
6	नाशिक	259	270	..	1	11	12	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	11	13
7	धुळे	132	132	..	..	4	3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4	3
8	जळगांव	198	201	..	..	10	11	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	10	11
9	अहमदनगर	238	244	..	..	..	7	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	7
10	पुणे	646	646	2	2	11	12	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	14	14
11	सातारा	211	229	..	..	3	3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	3
12	सांगली	191	225	..	..	7	7	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	7	7
13	सोलापूर	261	263	..	..	8	8	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	9	9
14	कोल्हापूर	402	436	..	..	11	11	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	11	11
15	औरंगाबाद	201	219	1	..	6	6	..	..	..	..	..	..	4	5	..	..	..	..	11	11
16	जालना	N.A.S.	N.A.S.	..	..	3	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	2
17	परभणी	38	38	..	1	3	5	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	3	7
18	बीड	37	37	..	..	7	7	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	7	7
19	नांदेड	28	28	..	..	8	9	..	..	..	..	1	1	1	1	..	..	..	..	10	11
20	उस्मानाबाद	62	65	..	..	..	3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3
21	लातूर	N.A.S.	N.A.S.	..	..	7	9	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	7	9
22	बुलढाणा	73	83	..	..	2	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	2
23	अकोला	137	137	..	..	4	4	..	..	..	..	..	3	..	..	..	..	..	..	4	7
24	अमरावती	70	70	..	..	9	9	..	..	..	..	3	1	..	..	..	..	..	..	12	10
25	यवतमाळ	60	61	..	..	1	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	2
26	वर्धा	22	26	..	..	1	1	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	2	2
27	नागपूर	348	366	2	3	7	7	..	..	..	..	6	7	..	..	..	..	..	..	15	17
28	भंडारा	37	37	..	..	..	..	..	..	..	..	6	6	..	..	..	..	..	..	6	6
29	चंद्रपूर	85	87	..	..	8	9	..	..	..	..	2	2	..	..	..	..	..	..	10	11
30	गडचिरोली	N.A.S.	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	महाराष्ट्र राज्य	7,130	7,314	20	21	147	167	5	5	..	..	25	28	12	12	4	5	..	..	213	238

N.A.S.=वेगळी उपलब्ध नाही/

MASS COMMUNICATION

TABLE No. 6·1 (24.1)

Number of Printing Presses and number of periodicals in different languages

साप्ताहिके (द्वि. आणि त्रै. साप्ताहिके धरून) / Weeklies (Including bi and tri weeklies)																		
इंग्लीश English		मराठी Marathi		गुजराती Gujarati		कोंकणी Konkani		हिंदी Hindi		उर्दू Urdu		सिंधी Sindhi		इतर Others		एकूण Total		District
(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	
(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)	(2)
49	52	19	19	11	13	..	..	11	16	15	12	6	6	..	..	111	118	Greater Bombay
1	1	19	16	..	..	..	..	4	4	..	1	11	10	..	..	35	32	Thane
..	..	25	30	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	25	30	Raigad
..	..	9	11	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	9	11	Ratnagiri
..	..	12	11	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	12	11	Sindhudurg
..	..	35	41	..	..	..	..	..	1	26	24	..	..	..	..	61	66	Nashik
..	..	10	17	..	..	..	..	..	..	5	5	..	..	..	..	15	22	Dhule
..	..	46	50	..	..	..	..	5	3	4	3	..	..	..	..	55	56	Jalgaon
..	..	24	26	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	24	26	Ahmednagar
5	5	29	33	..	..	..	..	..	..	1	2	4	5	..	..	39	45	Pune
..	..	12	13	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	12	13	Satara
..	..	38	41	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	38	42	Sangli
..	..	30	31	..	..	..	..	1	1	1	..	..	..	..	..	32	32	Solapur
..	..	27	31	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	28	32	Kolhapur
..	..	30	38	..	..	..	..	4	4	11	10	..	..	..	..	45	52	Aurangabad
..	..	14	17	..	..	..	..	4	2	2	2	..	..	..	..	20	21	Jalna
..	..	18	14	..	..	..	..	..	..	9	8	..	..	..	..	27	22	Parbhani
..	..	23	22	..	..	..	..	..	1	..	1	..	..	..	..	23	24	Beed
..	..	13	15	..	..	..	..	1	1	..	7	..	..	..	..	14	23	Nanded
..	..	7	5	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	8	5	Osmanabad
..	..	8	10	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	8	10	Latur
..	..	25	28	..	..	..	..	6	5	2	3	..	..	..	..	33	36	Buldana
..	..	30	37	..	..	..	..	22	23	3	4	..	..	..	..	55	64	Akola
1	..	33	38	..	..	..	..	33	34	2	1	..	..	..	..	69	73	Amravati
..	1	42	51	..	..	..	..	6	8	..	2	..	..	..	..	48	62	Yavatmal
..	..	9	15	..	..	..	..	35	29	1	..	..	..	..	..	45	44	Wardha
1	1	20	22	1	1	..	..	22	20	4	1	1	1	..	..	49	46	Nagpur
..	..	6	7	..	..	..	..	21	28	..	..	..	..	..	..	27	35	Bhandara
..	..	25	21	..	..	..	..	5	7	1	1	..	..	..	..	31	29	Chandrapur
..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	Gadchiroli
57	60	638	711	12	14	..	..	182	189	87	87	22	22	..	..	998	1,083	Maharashtra State

Not available separately.

तक्ता क्रमांक/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पाक्षिके/Fortnightlies																	
		इंग्लीश English		मराठी Marathi		गुजराती Gujarati		कोंकणी Konkani		हिंदी Hindi		उर्दू Urdu		सिंधी Sindi		इतर Others		एकूण Total	
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)
(1)	(2)	(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(56)	(57)	(58)
1	बृहन्मुंबई	36	41	10	15	14	11	..	..	17	20	5	7	2	2	..	..	84	96
2	ठाणे	..	..	4	4	1	1	..	..	..	..	..	..	8	8	..	..	13	13
3	रायगड	..	..	3	3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	3
4	रत्नागिरी	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
6	नाशिक	..	..	9	7	..	..	..	..	4	1	7	9	..	..	..	..	20	17
7	धुळे	..	..	2	3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	3
8	जळगाव	..	..	5	5	..	..	..	..	1	1	1	..	..	..	..	..	7	6
9	अहमदनगर	..	..	2	3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	3
10	पुणे	1	2	15	11	1	1	..	..	2	..	..	..	..	..	..	..	19	14
11	सातारा	1	1	4	2	..	..	..	..	..		..	..	..	..	..	..	5	3
12	सांगली	..	..	3	4	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	4
13	सोलापूर	..	..	5	6	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	5	6
14	कोल्हापूर	..	..	10	9	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	10	9
15	औरंगाबाद	1	1	4	6	..	..	..	..	2	..	..	..	..	..	..	..	7	7
16	जालना	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
17	परभणी	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	3	3	..	..	..	..	4	3
18	बीड	..	..	..	1	..	..	..	..	1	..	1	1	..	..	..	..	2	2
19	नांदेड	..	..	1	..	..	..	..	..	..	2	1	1	..	..	..	..	2	3
20	उस्मानाबाद	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..
21	लातूर	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..
22	बुलढाणा	..	..	2	2	..	..	..	..	1	1	2	2	..	..	..	..	5	5
23	अकोला	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	..	1	..	..	..	..	1	2
24	अमरावती	..	..	2	5	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	3	6
25	यवतमाळ	..	..	3	5	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	5
26	वर्धा	..	..	3	3	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	3	4
27	नागपूर	3	3	9	9	..	..	..	..	2	3	3	2	..	..	..	..	17	17
28	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	8	1	..	..	..	..	..	..	8	1
29	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	1	..
30	गडचिरोली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	महाराष्ट्र राज्य	**42**	**48**	**100**	**104**	**16**	**13**	..	..	**41**	**32**	**23**	**26**	**10**	**10**	..	..	**232**	**233**

TABLE No. 6·1 (24·1)—*contd.*

मासिके (द्वैमासिके धरून)/Monthlies including Bi-monthlies																		
इंग्लीश English		मराठी Marathi		गुजराती Gujarati		कोंकणी Konkani		हिंदी Hindi		उर्दू Urdu		सिंधी Sindhi		इतर Others		एकूण Total		District
(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	
(59)	(60)	(61)	(62)	(63)	(64)	(65)	(66)	(67)	(68)	(69)	(70)	(71)	(72)	(73)	(74)	(75)	(76)	(2)
325	304	85	85	93	89	..	..	53	50	19	17	12	12	..	..	587	557	Greater Bombay
4	7	16	17	2	1	..	..	3	3	..	..	13	15	..	..	38	43	Thane
1	1	26	21	2	2	..	..	2	1	1	..	..	..	..	..	32	25	Raigad
..	..	5	3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	5	3	Ratnagiri
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
7	5	18	18	..	..	..	..	2	1	3	3	..	..	..	..	30	27	Nashik
..	..	5	4	..	..	..	..	..	..	1	2	..	..	..	..	6	6	Dhule
..	..	6	4	..	..	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	7	5	Jalgaon
2	1	7	8	..	..	..	..	3	3	..	..	..	..	..	..	12	12	Ahmednagar
35	33	131	130	6	6	..	..	15	13	1	1	5	5	..	..	193	188	Pune
..	..	22	22	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	22	22	Satara
..	..	6	5	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	7	6	Sangli
..	..	9	9	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	9	9	Solapur
..	2	17	22	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	18	25	Kolhapur
2	3	6	10	..	..	..	..	1	1	1	..	..	..	..	..	10	14	Aurangabad
..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	1	1	Jalna
1	1	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	2	Parbhani
..	..	1	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	2	..	Beed
1	1	5	7	..	..	..	..	2	1	..	..	..	..	..	..	8	9	Nanded
..	..	2	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	2	Osmanabad
..	..	2	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	1	Latur
1	1	2	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	3	Buldana
2	1	11	12	..	..	..	..	5	2	1	..	..	..	..	..	19	15	Akola
..	..	9	12	..	..	..	..	1	3	..	..	..	..	..	..	10	15	Amravati
..	..	5	7	..	..	..	..	1	1	..	1	..	..	..	..	6	9	Yavatmal
..	..	6	7	..	..	..	..	9	8	..	..	..	..	..	..	15	15	Wardha
11	10	29	7	..	..	..	..	12	12	..	3	..	..	..	..	52	32	Nagpur
..	..	1	29	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	29	Bhandara
..	..	4	1	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	4	2	Chandrapur
..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	Gadchiroli
392	370	436	447	103	98	..	..	113	103	28	28	30	32	..	..	1,102	1,078	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/

त्रैमासिक/Quarterlies

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	इंग्लीश English		मराठी Marathi		गुजराती Gujarati		कोंकणी Konkani		हिंदी Hindi		उर्दू Urdu		सिंधी Sindhi		इतर Others		एकूण Total	
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)
(1)	(2)	(77)	(78)	(79)	(80)	(81)	(82)	(83)	(84)	(85)	(86)	(87)	(88)	(89)	(90)	(91)	(92)	(93)	(94)
1	बृहन्मुंबई	182	185	19	16	15	14	..	..	21	26	6	8	..	..	..	..	243	249
2	ठाणे	1	1	4	5	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	..	..	6	7
3	रायगड	..	..	7	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	7	..
4	रत्नागिरी	..	..	2	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	1
5	सिंधुदुर्ग	..	..	1	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	2
6	नाशिक	2	2	3	3	..	..	..	..	1	2	..	..	..	..	..	..	6	7
7	धुळे	..	..	2	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	2
8	जळगाव	..	..	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	..
9	अहमदनगर	..	..	2	3	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	3	4
10	पुणे	17	19	25	35	1	1	..	..	1	3	1	1	1	1	..	..	45	59
11	सातारा	1	..	1	3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	3
12	सांगली	1	1	2	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	3
13	सोलापूर	..	..	1	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	2
14	कोल्हापूर	..	..	15	12	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	15	12
15	औरंगाबाद	..	..	4	3	..	..	..	..	1	..	1	1	..	..	..	..	6	4
16	जालना	..	..	1	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	2
17	परभणी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
18	बीड	..	..	1	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	2
19	नांदेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
21	लातूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
22	बुलढाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
23	अकोला	..	..	3	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	2
24	अमरावती	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..
25	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
26	वर्धा	1	1	..	..	..	..	..	..	..	2	..	..	..	..	..	..	1	3
27	नागपूर	4	4	3	2	1	1	..	..	3	3	..	..	1	1	..	..	12	11
28	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
29	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	1	..
30	गडचिरोली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	महाराष्ट्र राज्य	209	213	99	97	17	16	..	..	29	37	7	9	3	3	..	..	364	375

a=३१ डिसेंबर १९८२ रोजी/As on 31st December 1982.

आधार.—अभिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

TABLE 6·1—*contd.*

वार्षिक (षण्मासिके धरून)/Annual (including six monthlies)																		
इंग्लीश English		मराठी Marathi		गुजराती Gujarati		कोंकणी Konkani		हिंदी Hindi		उर्दू Urdu		सिंधी Sindhi		इतर Others		एकूण Total		District
(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	
(95)	(96)	(97)	(98)	(99)	(100)	(101)	(102)	(103)	(104)	(105)	(106)	(107)	(108)	(109)	(110)	(111)	(112)	(2)
38	40	31	23	6	6	..	..	18	15	5	10	10	2	..	..	108	96	Greater Bombay
..	1	6	6	..	..	..	..	..	1	..	1	11	..	..	..	17	19	Thane
..	..	7	6	1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	8	7	Raigad
..	..	1	1	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	2	1	Ratnagiri
..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	Sindhudurg
..	..	5	4	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	5	4	Nashik
..	..	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	..	Dhule
..	..	1	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	2	Jalgaon
..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	..	..	..	..	..	..	1	1	Ahmednagar
10	7	39	33	..	..	..	..	3	5	..	4	4	..	..	..	56	49	Pune
..	..	1	3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	3	Satara
..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	Sangli
..	..	2	3	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	3	Solapur
..	1	7	7	..	..	..	..	..	2	..	..	..	..	..	..	7	10	Kolhapur
1	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	1	Aurangabad
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Jalna
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Parbhani
..	..	2	2	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	2	2	Beed
..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	Nanded
..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	Osmanabad
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Latur
..	..	2	2	..	..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	3	2	Buldana
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Akola
..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	Amravati
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Yavatmal
1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	Wardha
..	2	2	2	..	..	..	..	..	..	..	1	1	..	..	..	3	5	Nagpur
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Bhandara
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Chandrapur
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
50	53	110	96	7	7	..	..	24	24	5	26	26	2	..	..	222	208	Maharashtra State

b=३१ डिसेंबर १९८३ रोजी/As on 31st December 1983.

Source.—Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Bombay.

6. जनता संपर्क/MASS COMMUNICATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6·2 (24·2)

प्रकाशित पुस्तके व नियतकालिके याविषयी सांख्यिकी
Statistics of books and periodicals published

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकाशनाचा प्रकार	इंग्रजी व इतर युरोपियन भाषा English and other European languages		प्रादेशिक भाषा Regional languages		भारतीय प्राचीन भाषा Indian classical languages		एकापेक्षा अधिक भाषा In more than one language		एकूण Total		Type of publication
		1982	1983	1982	1983	1982	1983	1982	1983	1982	1983	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	पुस्तके (अ) मूळ लेखन	244	265	1,113	921	21	1	9	20	1,387	1,207	Books (a) Original works
	(ब) अनुवादित	..	..	16	36	..	..	..	4	16	40	(b) Translations
	(क) एकूण	244	265	1,129	957	21	1	9	24	1,403	1,247	(c) Total
2	नियतकालिके (मासिक ते वार्षिक कालावधीसाठी).	581	578	1,022	918	..	5	85	160	1,688	1,661	Periodicals (of periodicity from monthly to yearly).
	एकूण प्रकाशने	825	843	2,151	1,875	21	6	94	184	3,091	2,908	Total number of publications

आधार.—अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Bombay.

6. जनता संपर्क/MASS COMMUNICATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6·3 (24·3)

पुस्तके व नियतकालिके यांचे भाषावार वर्गीकरण
Classification of books and periodicals according to languages

अनुक्रमांक Serial No.	भाषा	पुस्तके Books		नियतकालिके Periodicals		एकूण Total		Language
		1982	1983	1982	1983	1982	1983	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	इंग्रजी	244	265	513	578	757	843	English
2	मराठी	991	876	570	644	1,561	1,520	Marathi
3	गुजराती	24	16	138	117	162	133	Gujarati
4	हिन्दी	56	47	214	74	270	121	Hindi
5	सिंधी	25	10	42	44	67	54	Sindhi
6	उर्दू	33	8	37	39	70	47	Urdu
7	प्राचीन भाषा	21	1	..	5	21	6	Classical languages
8	बोली भाषा	..	..	..	..	..	..	Dialects
9	एकापेक्षा अधिक भाषा	9	24	174	160	183	184	In more than one language
10	इतर भाषा	..	..	..	..	..	..	Other languages
	एकूण	1,403	1,247	1,688	1,661	3,091	2,908	Total

टीप.—नियतकालिकात मासिक, त्रैमासिक व वार्षिक प्रकाशनांचाच समावेश आहे.
Note.– Periodicals include monthly, quarterly and annual publications only.
आधार.—अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.– Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Bombay.

6. जनता संपर्क/ MASS COMMUNICATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6·4 (24.4)

प्रसिद्ध झालेली पुस्तके व नियतकालिके यांची विषयवार माहिती

Number of books and periodicals published according to subjects

अनुक्रमांक Serial No.	विषय	पुस्तके/Books						नियतकालिके Periodicals		Subject
		शैक्षणिक Educational		अशैक्षणिक Non-Educational		एकूण Total				
		1982	1983	1982	1983	1982	1983	1982	1983	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	कृषि ..	..	1	16	14	16	15	35	60	Agriculture
2	मानवशास्त्र ..	..	..	..	..	..	..	..	..	Anthropology
3	पुराणवस्तु शास्त्र ..	..	..	..	..	..	..	..	..	Archaeology
4	शिवण व कर्तनकला ..	..	8	12	5	12	13	5	6	Arts and craft
5	खगोलशास्त्र व फलज्योतिष ..	..	..	11	29	11	29	18	23	Astronomy and astrology.
6	चरित्र (आठवणी धरून) ..	..	1	99	116	99	117	..	..	Biography (including Memories).
7	नागरिकशास्त्र ..	1	2	2	..	3	2	3	..	Civics
8	वाणिज्य व उद्योगधंदे ..	8	5	14	2	22	7	80	138	Commerce and Industry.
9	नाटक ..	1	..	60	48	61	48	..	1	Drama
10	अर्थशास्त्र ..	9	8	19	13	28	21	21	26	Economics
11	शिक्षण ..	38	87	10	17	48	104	70	101	Education
12	तांत्रिक ..	23	9	12	6	35	15	21	26	Engineering
13	मनोरंजन ..	2	15	397	330	399	345	200	179	Fiction
14	खेळ ..	..	..	3	1	3	1	10	15	Games and Sports
15	भूगोल ..	1	11	3	3	4	14	..	..	Geography
16	आरोग्य ..	..	3	3	10	3	13	30	37	Health and hygiene.
17	इतिहास ..	4	15	39	3	43	18	..	3	History
18	उद्योगधंदे ..	..	..	7	14	7	14	50	49	Industry
19	भाषा ..	25	18	65	28	90	46	..	6	Languages
20	विधी (कायदा) ..	7	8	16	1	23	9	18	25	Law
21	गणित ..	6	8	..	2	6	10	..	2	Mathematics
22	औषध ..	12	15	10	12	22	27	20	34	Medicine
23	संकीर्ण ..	..	1	52	79	52	80	611	751	Miscellaneous
24	संगीत (नृत्य धरून) ..	..	1	3	8	3	9	306	2	Music (including dancing).
25	निसर्ग शिक्षण ..	..	..	1	..	1	..	17	1	Nature study
26	तत्वज्ञान (मानसिक व नैतिक शास्त्र)	1	6	100	68	101	74	44	40	Philosophy (including Mental and Moral Science)
27	काव्य ..	2	12	73	61	75	73	1	9	Poetry
28	राज्यशास्त्र ..	..	2	45	93	45	95	8	108	Political Science.
29	धर्म ..	..	4	136	9	136	13	92	..	Religion
30	शास्त्र (भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, प्राणिशास्त्र व वनस्पतिशास्त्र) ..	30	10	6	6	36	16	16	6	Science (including Physics, Chemistry, Geology, Zoology, Botany, etc.).
31	समाजशास्त्र	..	10	16	9	16	19	12	12	Sociology
32	प्रवास	..	..	3	..	3	..	..	1	Travel
33	युद्ध	..	..	..	..	..	..	..	..	War
	एकूण	170	260	1,233	987	1,403	1,247	1,688	1,661	Total

आधार :— अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source :– Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Bombay.

7. आरोग्य
HEALTH

७.१. राज्य /केन्द्र शासन, स्थानिक संस्था, यांनी तसेच खाजगी संस्थांनी उपलब्ध केलेल्या आरोग्यविषयक सुविधांची सांख्यिकी माहिती या विभागात दिली आहे.

७.२. राज्य व केन्द्र शासनाची, तसेच नगरपालिका, स्थानिक संस्था व खाजगी संस्था यांनी शासकीय सहाय्याने चालविलेली रुग्णालये व दवाखाने यांची माहितीही देण्यात आली आहे. राज्याच्या आरोग्य सेवा संचालनालय आणि जिल्हा परिषदांच्या नियंत्रणाखाली असलेल्या प्राथमिक आरोग्य केंद्राची माहिती यात समाविष्ट आहे.

7.1. In this section, data on medical facilities provided by State/Central Government, Local Bodies and private institutions is presented.

7.2. Information is given in the tables on number of hospitals and dispensaries of State and Central Government Institutions, institutions run by Municipalities and Local Bodies and also private-aided institutions. The Primary Health Centres under control of the State's Directorate of Public Health Services and under Zilla Parishads are also included in the data.

7. आरोग्य/HEALTH

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7·1 (15.4)

सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सहाय्यित संस्थांकडून मिळालेल्या वैद्यकीय सुविधा
Medical facilities available through public and public-aided institutions

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	रुग्णालये Hospitals		प्राथमिक आरोग्य केंद्रे Primary health centres		दवाखाने Dispensaries		प्राथमिक आरोग्य पथके Primary health units		क्षयरोग रुग्णालये आणि रुग्ण चिकित्सालये T.B. Hospitals and clinics		सर्व संस्थांतील खाटांची संख्या Number of beds in all institutions		जिल्हा District
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	बृहन्मुंबई	229	235	..	..	346	486	..	..	24	24	29,332	30,481	Greater Bombay
2	ठाणे	45	59	26(1)	28(2)	48(2)	509(2)	6	6	2	2	5,508	5,998	Thane
3	रायगड	23	34	18(3)	18(3)	55	78	15	15	1	1	1,305	1,468	Raigad
4	रत्नागिरी	34	28	27(3)	18(3)	45(2)	38(2)	18	11	3	2	1,924	1,383	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	*	9	*	9	*	42	*	7	*	1	*	544	Sindhudurg
6	नाशिक	25	46	25(4)	28(6)	248	382	12	12	4	4	2,521	3,434	Nashik
7	धुळे	39	50	24(3)	27(3)	195	217	13(1)	13(1)	1	1	1,415	1,797	Dhule
8	जळगांव	48	58	23(3)	23(3)	203(3)	224(3)	3	3	5	5	1,935	2,155	Jalgaon
9	अहमदनगर	47	55	19(1)	21(2)	55	459	21	21	3	3	2,613	2,922	Ahmadnagar
10	पुणे	64	89	24(4)	26(4)	85	189	48(1)	48(1)	11	11	11,521	13,425	Pune
11	सातारा	45	59	18(4)	19(4)	45	175	14	14	2	2	1,873	2,272	Satara
12	सांगली	39	58	13(3)	13(3)	102	211	16	16	2	2	2,682	2,967	Sangli
13	सोलापूर	77	83	17(2)	18(2)	91	356	12	12	5	5	4,098	4,455	Solapur
14	कोल्हापूर	39	51	16(4)	17(4)	112	316	23	23	3	3	2,299	2,330	Kolhapur
15	औरंगाबाद	35	25	20(5)	11(3)	192	193	29	17	3	2	2,283	1,841	Aurangabad
16	जालना	*	12	*	9(2)	*	58	*	12	*	1	*	645	Jalna
17	परभणी	20	20	14(1)	14(1)	120(1)	161(1)	25	25	1	1	800	748	Parbhani
18	बीड	8	10	13(1)	12(1)	46	58	16	16	2	2	1,028	1,062	Beed
19	नांदेड	15	21	13(3)	14(3)	118	180	21	21	1	1	1,011	1,325	Nanded
20	उस्मानाबाद	18	6	16(4)	7(2)	54	61	22	12	2	1	943	515	Osmanabad
21	लातूर	*	15	*	10(2)	*	38	*	10	*	1	*	490	Latur
22	बुलढाणा	25	25	13(4)	13(4)	147	150	9	9	2	2	912	974	Buldana
23	अकोला	34	43	14(3)	14(4)	99	171	11	11	1	1	1,863	2,115	Akola
24	अमरावती	43	50	16(4)	17(4)	391	492	14	14	2	2	3,508	3,807	Amravati
25	यवतमाळ	24	27	18(3)	20(3)	168	167	11	11	1	1	1,262	1,404	Yavatmal
26	वर्धा	20	23	8(3)	8(3)	148	165	11	11	1	1	1,799	1,975	Wardha
27	नागपूर	47	60	13(4)	13(4)	158	434	6	6	3	3	5,741	6,246	Nagpur
28	भंडारा	10	11	17(2)	18(3)	119	129	9	9	2	2	1,055	1,107	Bhandara
29	चंद्रपूर	21	18	29(4)	12(2)	107	80	15	6	3	2	1,329	1,606	Chandrapur
30	गडचिरोली	*	4	*	20(2)	*	40	*	9	*	1	*	271	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	1,074	1274	454(76)	477(82)	3,497(8)	6.259(8)	400(2)	400(2)	90	90	92,560	101,761	Maharashtra State

(a)=३१ डिसेंबर १९८२ रोजी/As on 31st December 1982. (b)=३१ डिसेंबर १९८३ रोजी/As on 31st December 1983.

* पुनर्रचित जिल्ह्यांची माहिती स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही./ Information of reorganised districts not available separately.

टीप.—(१) रुग्णालये व दवाखाने ह्यात स्वायत्त व ख्यातनाम संस्था यांच्या खाजगी रुग्णालये/दवाखाने यांचा समावेश आहे.
(२) "खाटा" मध्ये शासकीय, स्थानिक तसेच खाजगी संस्थांची रुग्णालये, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे, प्राथमिक आरोग्य पथके ह्यातील सर्व प्रकारच्या खाटांचा समावेश आहे.
(३) कंसातील आकडे हे ग्रामीण रुग्णालये म्हणून श्रेणीवाढ केलेले आहेत.

Note.—(i) Hospitals and dispensaries are inclusive of voluntary and known private bodies.
(ii) Beds includes all types of beds (special and general) provided in hospitals, primary health centres, primary health units, dispensaries owned by Govt., local as well as private bodies.
(iii) Figures given in brackets are upgraded rural hospitals.

आधार.—संचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
Source.—Directorate of Health Services, Govt. of Maharashtra, Pune.

8. कुटुंब कल्याण
FAMILY WELFARE

८.१. कुटुंब कल्याण कार्यक्रमाची आकडेवारी या विभागात दिली आहे.

८.२. कुटुंब कल्याण केंद्राच्या आकडेवारीत फिरत्या कुटुंब कल्याण केंद्राचाही समावेश आहे. ह्या केंद्रांत नसबंदी शस्त्रक्रिया, लूप बसविणे व कुटुंब कल्याण साधनांचे वाटप करणे इत्यादी कामे नियमित चालतात. पुरूष नसबंदीस इंग्रजीत व्हॅसेक्टोमी म्हणतात तर स्त्री नसबंदीस ट्युबेक्टोमी म्हणतात. "लूप बसविणे" हे साधन स्त्रियांसाठी असून त्याचा उपयोग पाळणा लांबविण्याकरिता किंवा थांबविण्याकरिता होतो.

8.1. Data regarding family welfare programme are presented in the following table.

8.2. The number of family welfare centres include Mobile Family Welfare Centres also. In these centres the Sterilisation, I U C D insertions and distribution of conventional contraceptives are done regularly. The sterilisation operation performed on male is called vasectomy and that on female is called tubectomy. I U C D device is meant for women and is used for spacing as well as for stopping of births.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.1 (15.5)

कुटुंब कल्याण केंद्रांची संख्या व त्यांचे कार्य
Number of family welfare centres operating and work done

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	३१ मार्च रोजी केंद्रांची संख्या No. of centres as on 31st March		नसबंदी शस्त्रक्रियांची संख्या/No. of Sterlisation Operations done						बसविलेल्या लुपांची संख्या No. of I. U. C.D. insertions performed		District
				पुरुष नसबंदी Vasectomy		स्त्री नसबंदी Tubectomy		एकूण Total				
		1983	1984	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	बृहन्मुंबई	87	87	18,077	22,677	42,296	46,140	60,373	68,817	20,979	29,136	Greater Bombay
2	ठाणे	34	36	8,604	10,844	21,308	23,650	29,912	34,494	2,758	32,476	Thane
3	रायगड	19	19	6,342	5,184	9,794	8,817	16,136	14,001	999	29,238	Raigad
4	रत्नागिरी	19	19	4,479	1,734	6,530	5,888	11,009	7,622	1,582	18,076	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	13	12	2,867	1,155	3,020	2,714	5,887	3,869	1,435	10,355	Sindhudurg
6	नाशिक	33	31	14,089	13,287	19,406	23,499	33,495	36,786	7,319	42,126	Nashik
7	धुळे	28	28	11,818	11,084	12,450	14,410	24,268	25,494	4,354	35,876	Dhule
8	जळगाव	30	30	13,070	19,725	15,030	17,499	28,100	37,224	6,656	35,555	Jalgaon
9	अहमदनगर	26	25	7,398	7,605	22,660	21,164	30,058	28,769	1,707	30,857	Ahmadnagar
10	पुणे	53	51	18,515	11,536	31,848	41,544	50,363	53,080	6,785	50,351	Pune
11	सातारा	21	21	5,324	6,241	18,315	16,911	23,639	23,152	5,874	29,680	Satara
12	सांगली	16	16	4,200	3,186	15,074	14,490	19,274	17,676	2,246	22,866	Sangli
13	सोलापूर	28	30	4,938	6,809	26,232	25,575	31,170	32,384	3,234	27,742	Solapur
14	कोल्हापूर	25	24	7,007	5,542	20,910	23,016	27,917	28,558	1,839	27,465	Kolhapur
15	औरंगाबाद	18	16	2,291	3,388	9,755	12,164	12,046	15,552	2,317	21,377	Aurangabad
16	जालना	10	12	903	1,131	7,768	7,125	8,671	8,256	1,153	16,586	Jalna
17	परभणी	20	20	4,030	1,793	9,792	9,750	13,822	11,543	2,880	26,086	Parbhani
18	बीड	19	20	800	760	12,493	11,091	13,293	11,851	1,057	24,728	Beed
19	नांदेड	18	18	2,983	1,164	10,379	8,538	13,362	9,702	1,250	19,792	Nanded
20	उस्मानाबाद	8	9	2,620	565	7,180	7,548	9,800	8,113	794	16,900	Osmanabad
21	लातूर	15	14	1,518	1,020	10,069	13,633	11,587	14,653	571	20,680	Latur
22	बुलढाणा	17	17	4,029	6,348	7,782	8,618	11,811	14,966	2,068	21,365	Buldhana
23	अकोला	19	19	7,619	12,189	12,716	11,827	20,335	24,016	1,523	29,016	Akola
24	अमरावती	21	21	11,275	12,619	8,242	10,452	19,517	23,071	2,334	25,740	Amravati
25	यवतमाळ	22	24	6,528	5,159	12,622	13,449	19,150	18,608	1,928	22,172	Yavatmal
26	वर्धा	13	13	3,197	3,849	5,914	5,215	9,111	9,064	674	4,259	Wardha
27	नागपूर	30	25	11,856	11,958	14,043	15,065	25,899	27,023	4,596	20,538	Nagpur
28	भंडारा	21	20	8,680	11,048	6,376	6,285	15,056	17,333	1,607	15,145	Bhandara
29	चंद्रपूर	13	15	7,044	9,778	8,265	7,428	15,309	17,206	1,560	15,714	Chandrapur
30	गडचिरोली	18	17	8,656	5,988	3,398	3,484	12,054	9,472	45	4,120	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य ..	714	709	2,10,757	2,15,366	4,11,667	4,36,989	6,22,424	6,52,355	94,124	7,26,017	Maharashtra State

Source : Director of Health Services, Family Welfare (MCH and SH), Government of Maharashtra, Pune.

9. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

९.१. या विभागातील तक्त्यांमध्ये बृहन्मुंबई व महाराष्ट्र राज्यातील पोलीसांची संख्या व त्यांचेवरील खर्च, निरनिराळ्या गुन्ह्यांचे वर्गीकरण, न्यायालये व त्यांचेकडील प्रकरणे आणि तुरुंगातील कैद्यांसंबंधी माहिती या विषयावरील आकडेवारी समाविष्ट आहे.

9.1 Data in the tables in this section include Statistics regarding Police force in Greater Bombay and Maharashtra and cost of police, classification of various courts and cases with them and prisoners crimes.

9. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)/

पोलीस/

तक्ता क्रमांक/

महाराष्ट्र राज्यातील पोलीसांवरील खर्च व त्यांची संख्या/

अनु- क्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष Year	पोलीस आयुक्त, अतिरिक्त पोलीस आयुक्त, उप आयुक्त व सहाय्यक पोलीस आयुक्त Commissioner of Police and Additional Commissioner of Police, Deputy Commissioner of Police and Assistant Commissioner of Police			पोलीस निरीक्षक Police Inspector			पोलीस अभियोक्ता Police Prosecutors			उप-निरीक्षक Sub-Inspectors		
			तात्पुरते Temporary	कायमचे Permanent	एकूण Total	तात्पुरते Temporary	कायमचे Permanent	एकूण Total	तात्पुरते Temporary	कायमचे Permanent	एकूण Total	तात्पुरते Temporary	कायमचे Permanent	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)
1	बृहन्मुंबई	** 1982-83	48	44	92	337	181	518	30	29	59	946	860	1,806
		1983-84	49	44	93	341	181	522	30	29	59	981	860	1,841
2	ठाणे शहर	** 1982-83	7	8	15	38	18	56	1	12	13	118	88	206
		1983-84	10	6	16	38	18	56	1	12	13	118	88	206
3	ठाणे ग्रामीण	** 1982-83	4	1	5	11	..	11	3	4	7	46	14	60
		1983-84	4	1	5	10	1	11	3	4	7	50	14	64
4	रायगड	** 1982-83	2	3	5	4	8	12	4	6	10	21	34	55
		1983-84	2	3	5	8	4	12	4	6	10	29	34	63
5	रत्नागिरी	** 1982-83	3	2	5	3	4	7	2	4	6	8	20	28
		1983-84	2	2	4	4	3	7	2	4	6	11	21	32
6	सिंधुदुर्ग	** 1982-83	2	1	3	3	2	5	4	3	7	12	8	20
		1983-84	3	1	4	3	2	5	4	3	7	13	8	21
7	नाशिक	** 1982-83	2	5	7	6	12	18	8	8	16	15	61	76
		1983-84	4	4	8	6	13	19	8	8	16	17	61	78
8	धुळे	** 1982-83	2	3	5	5	5	10	5	7	12	20	38	58
		1983-84	3	3	6	6	5	11	5	7	12	39	38	77
9	जळगाव	** 1982-83	3	3	6	7	7	14	5	9	14	23	44	67
		1983-84	3	3	6	9	7	16	5	9	14	34	44	78
10	अहमदनगर	** 1982-83	1	4	5	1	8	9	4	8	12	18	38	56
		1983-84	2	4	6	1	8	9	4	8	12	18	38	56
11	पुणे शहर	** 1982-83	11	7	18	19	16	35	6	13	19	104	58	172
		1983-84	11	7	18	19	16	35	6	13	19	104	74	178
12	पुणे ग्रामीण	** 1982-83	2	4	6	7	3	10	4	5	9	6	30	36
		1983-84	..	6	6	5	5	10	4	5	9	18	44	62
13	सातारा	** 1982-83	2	3	5	3	7	10	3	8	11	18	39	57
		1983-84	2	3	5	3	6	9	3	8	11	18	39	57
14	सांगली	** 1982-83	1	3	4	3	5	8	1	9	10	15	29	44
		1983-84	1	3	4	3	5	8	1	9	10	20	29	49
15	सोलापूर	** 1982-83	..	6	6	..	13	13	5	10	15	..	55	55
		1983-84	1	5	6	9	4	13	5	10	15	23	47	70
16	कोल्हापूर	** 1982-83	3	3	6	8	7	15	3	7	10	13	41	54
		1983-84	3	3	6	8	7	15	3	7	10	17	38	55
17	औरंगाबाद	** 1982-83	1	4	5	7	5	12	2	8	10	24	35	59
		1983-84	1	4	5	7	5	12	2	8	10	30	34	64
18	जालना	** 1982-83	3	1	4	4	3	7	1	5	6	12	19	31
		1983-84	3	1	4	4	3	7	1	5	6	12	19	31
19	परभणी	** 1982-83	3	3	6	3	5	8	1	8	9	20	28	48
		1983-84	3	3	6	3	5	8	1	8	9	21	31	52
20	बीड	** 1982-83	1	3	4	3	3	6	4	7	11	11	31	42
		1983-84	1	3	4	3	3	6	4	7	11	14	29	43

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (Police, Crimes and Judicial)

Police

TABLE No. 9.1 (23.1)

Cost and Strength of Police in Maharashtra

हवालदार Head Constables			पोलीस शिपाई Constables			एकूण Total			केंद्र व राज्य शासनाच्या महसूल खात्या-कडून येणे असलेली रक्कम (हजार रुपयात) Total cost payable from Central and State Revenue ('000 Rs.)	केंद्र व राज्य शासनाव्यतिरिक्त महसूल खात्या-कडून येणे असलेली रक्कम (हजार रुपयात) Total cost payable other than Central and State Revenue ('000 Rs.)	एकूण खर्च (हजार रुपयात) Total cost ('000 Rs.)	District
तात्पुरते Tempo-rary	कायमचे Perma-nent	एकूण Total	तात्पुरते Tempo-rary	कायमचे Perma-nent	एकूण Total	तात्पुरते Tempo-rary	कायमचे Perma-nent	एकूण Total				
(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(2)
3,552	2,146	5,698	6,565	10,349	16,914	11,478	13,609*	25,087*	2,79,443	22,656	3,02,100	Greater Bombay
3,552	1,502	5,034	6,825	10,349	17,174	11,758	12,965	24,723	3,08,323	20,960	3,29,284	
369	593	962	1,165	1,697	2,862	1,628	2,416	4,114	88,661	..	88,661	Thane (City)
373	593	966	1,184	1,697	2,881	1,724	2,414	4,138	82,762	..	82,762	
241	175	416	622	765	1,387	927	959	1,886	20,423	..	20,423	Thane (Rural)
251	175	426	659	763	1,422	977	958	1,935	21,380	495	21,875	
162	270	432	411	757	1,168	604	1,078	1,682	22,980	213	23,193	Raigad
189	270	459	544	757	1,301	776	1,074	1,850	25,011	..	25,011	
112	161	273	319	463	782	447	654	1,101	13,066	8	13,074	Ratnagiri
144	150	294	323	462	785	486	642	1,128	13,752	115	13,867	
66	73	139	213	251	464	300	338	638	3,037	..	3,037	Sindhudurg
89	73	162	280	251	531	392	338	730	6,931	..	6,931	
271	437	708	716	1,473	2,189	1,018	1,996	3,014	40,893	1,709	42,602	Nashik
459	361	820	739	1,473	2,212	1,233	1,920	3,153	42,358	7	42,365	
147	296	443	453	900	1,353	632	1,249	1,881	23,978	..	23,978	Dhule
206	237	443	900	682	1,582	1,159	972	2,131	28,412	9	28,421	
219	374	593	479	1,218	1,697	736	1,655	2,391	26,756	4	26,760	Jalgaon
272	334	646	150	1,648	1,798	473	2,085	2,558	27,906	3	27,909	
163	270	433	392	972	1,364	579	1,300	1,879	17,562	154	17,716	Ahmednagar
169	270	439	410	972	1,382	604	1,300	1,904	23,913	62	23,975	
445	597	1,042	1,292	1,906	3,198	1,877	2,607	4,484	49,412	988	50,400	Pune (City)
509	597	1,106	1,452	1,906	3,358	2,101	2,613	4,714	79,129	1,665	80,794	
141	282	423	331	842	1,173	491	1,166	1,657	18,952	49	19,001	Pune (Rural)
187	258	445	493	744	1,237	707	1,062	1,769	18,891	92	18,983	
276	218	494	473	1,017	1,490	775	1,292	2,067	24,472	..	24,472	Satara
276	225	501	473	1,040	1,513	775	1,321	2,096	27,463	..	27,463	
155	194	349	374	731	1,105	549	971	1,520	15,015	2	15,017	Sangali
178	194	372	459	699	1,158	662	939	1,601	18,811	2	18,813	
150	378	528	433	1,294	1,727	588	1,756	2,344	29,415	276	29,691	Solapur
166	378	544	472	1,294	1,766	676	1,738	2,414	32,702	461	33,163	
212	268	480	497	897	1,394	736	1,223	1,959	21,409	47	21,456	Kolhapur
209	268	477	465	897	1,362	705	1,220	1,925	26,059	79	26,138	
205	186	391	341	819	1,160	580	1,057	1,637	26,120	..	26,120	Aurangabad
187	207	394	271	895	1,166	498	1,153	1,651	25,452	9	25,461	
46	111	157	111	345	456	177	484	661	52,867	..	52,867	Jalna
69	111	180	178	345	523	267	484	751	12,661	..	12,661	
140	184	324	305	666	971	472	894	1,366	18,043	139	18,182	Parbhani
152	184	336	328	666	994	508	897	1,405	13,963	..	13,963	
72	202	274	184	655	839	275	901	1,176	2,979	21	3,000	Beed
76	204	280	196	653	849	294	899	1,193	30,482	..	30,482	

तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)
21	नांदेड	1982-83	3	3	6	6	5	11	3	8	11	17	40	57
		1983-84	3	3	6	6	5	11	3	8	11	20	40	60
22	उस्मानाबाद	1982-83	1	5	6	5	6	11	2	8	10	12	41	53
		1983-84	2	2	4	3	3	6	2	8	10	11	21	32
23	लातूर	1982-83	2	2	4	7	3	10	4	5	9	12	23	35
		1983-84	..	4	4	..	10	10	4	5	9	..	35	35
24	बुलढाणा	1982-83	1	3	4	5	5	10	5	7	12	4	44	48
		1983-84	1	3	4	5	5	10	5	7	12	9	44	53
25	अकोला	1982-83	2	4	6	5	9	14	3	10	13	10	65	75
		1983-84	2	4	6	5	8	13	3	10	13	23	55	78
26	अमरावती	1982-83	2	4	6	7	7	14	5	9	14	8	64	72
		1983-84	2	4	6	5	9	14	5	9	14	8	64	72
27	यवतमाळ	1982-83	1	3	4	7	3	10	5	6	11	8	41	49
		1983-84	1	3	4	6	3	9	5	6	11	13	42	55
28	वर्धा	1982-83	2	3	5	2	3	5	3	6	9	5	31	36
		1983-84	2	3	5	2	3	5	3	6	9	8	31	39
29	नागपूर शहर	1982-83	7	8	15	6	22	28	5	10	15	85	62	147
		1983-84	7	8	15	6	22	28	5	10	15	85	62	147
30	नागपूर ग्रामीण	1982-83	1	4	5	4	3	7	2	7	9	14	31	45
		1983-84	..	4	4	4	3	7	2	7	9	20	31	51
31	भंडारा	1982-83	1	3	4	3	5	8	5	5	10	9	36	45
		1983-84	1	3	4	4	4	8	5	5	10	15	36	51
32	चंद्रपूर	1982-83	1	3	4	4	2	6	7	5	12	39	45	84
		1983-84	1	3	4	4	3	7	7	5	12	26	45	71
33	गडचिरोली	1982-83	2	..	2	..	..	..	5	..	5	1	..	1
		1983-84	3	..	3	5	2	7	5	..	5	15	9	24
	महाराष्ट्र राज्य	1982-83	127	156	283	533	385	918	150	256	406	1,674	2,103	3.777
		1983-84	133	153	286	545	381	926	150	256	406	1,840	2,105	3,945

टीप— *यात अनुक्रमे १८१, २३२ व ४१३ जमादारांचा समावेश आहे.

आधार— पोलीस आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

TABLE No. 9·1 (23·1)—*contd.*

(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(2)
102	246	348	234	827	1,061	365	1,129	1,494	20,755	..	20,755	Nanded
113	246	359	247	824	1,071	392	1,126	1,518	20,161	..	20,161	
148	224	372	298	809	1,107	466	1,093	1,559	17,524	..	17,524	Osmanabad
118	110	228	219	438	657	355	582	937	17,043	..	17,043	
97	114	211	285	371	656	407	518	925	..	..	..	Latur
93	163	256	270	387	657	367	604	971	4,168	..	4,168	
102	193	295	189	679	868	306	931	1,237	17,235	6	17,241	Buldhana
163	144	307	228	679	907	411	882	1,293	14,206	33	14,239	
144	245	389	585	835	1,420	749	1,168	1,917	26,548	6	26,554	Akola
215	285	500	546	992	1,538	794	1,354	2,148	28,917	45	28,962	
208	257	465	466	984	1,450	696	1,325	2,021	23,804	7	23,811	Amravati
208	257	465	466	984	1,450	694	1,327	2,021	24,882	..	24,882	
154	178	332	368	652	1,020	543	883	1,426	31,145	9	31,154	Yavatmal
176	173	349	401	630	1,031	602	857	1,459	18,370	..	18,370	
90	140	230	191	454	645	293	637	930	10,541	5	10,546	Wardha
96	140	236	196	454	650	307	637	944	17,381	14	17,395	
301	527	828	710	1,771	2,481	1,114	2,400	3,514	50,937	486	51,423	Nagpur City
301	527	828	710	1,771	2,481	1,114	2,400	3,514	46,931	409	47,340	
150	168	318	398	488	886	569	701	1,270	15,891	1	15,892	Nagpur Rural
205	168	373	540	488	1,028	771	701	1,472	12,116	..	12,116	
162	165	327	373	570	943	553	782	1,335	16,421	1	16,422	Bhandara
188	165	353	438	570	1,008	651	783	1,434	18,543	9	18,552	
190	221	411	427	713	1,140	668	991	1,659	201	1	202	Chandrapur
201	150	351	409	561	970	648	767	1,415	18,080	17	18,097	
..	..	..	2	...	2	10	..	10	20	..	20	Gadchiroli
84	54	138	236	152	388	348	217	565	2,126	..	2,126	
8,992	**10,093**	**19,085**	**20,202**	**37,170**	**57,372**	**31,678***	**50,163***	**81,841***	**10,26,506**	**26,788**	**10,53,294**	Maharashtra State
9,854	**9,213**	**19,067**	**21,707**	**37,123**	**58,830**	**34,229**	**49,231**	**83,460**	**11,09,286**	**24,486**	**11,33,772**	

Note.—*This includes 181, 232 and 413 posts of Jamadars respectively.

Source.—Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9·2 (23·2)

महाराष्ट्र राज्यातील पोलीसांची संख्या व त्यावरील खर्च (रेल्वेचा समावेश करून व बृहन्मुंबई वगळून)

Strength and cost of Police in the State of Maharashtra (including railways but excluding Greater Bombay)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	मंजूर झालेली पोलीसांची संख्या व खर्च Sanctioned strength and cost of police								तात्पुरते व अतिरिक्त पोलीस बळ Temporary and additional police force						जिल्हा District
		हवालदार Head constables		शिपाई Constables		एकूण (इतर धरून) Grand total (including others)		पोलीसांवरील खर्च Cost of police (0'00 Rs.)		हवालदार Head constables		शिपाई Constables		एकूण (इतर धरून) Grand total (including others)		
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
1	ठाणे (ग्रामीण)	175	175	765	763	955	954	20,423	21,846	241	251	622	659	924	974	Thane (Rural)
2	रायगड	270	215	757	757	1,072	1,068	22,980	25,533	162	153	411	544	600	772	Raigad
3	रत्नागिरी	161	106	463	462	650	638	13,066	14,073	112	104	319	323	444	454	Ratnagiri
4	सिंधुदुर्ग	73	63	251	251	335	335	3,037	7,120	66	86	213	280	296	388	Sindhudurg
5	नाशिक	437	243	1,473	1,473	1,988	1,912	40,893	42,678	271	338	716	739	1,010	1,225	Nashik
6	धुळे	296	232	900	682	1,242	965	23,978	28,969	147	195	453	900	627	1,244	Dhule
7	जळगांव	374	257	1,218	1,648	1,646	2,076	26,756	28,294	219	272	479	150	731	468	Jalgaon
8	अहमदनगर	270	270	972	972	1,292	1,292	17,562	24,265	163	81	392	410	575	600	Ahmednagar
9	पुणे (ग्रामीण)	282	237	842	744	1,161	1,057	18,953	19,201	141	126	331	493	487	703	Pune (Rural)
10	सातारा	218	225	1,017	1,030	1,284	1,303	24,472	27,770	276	183	473	473	772	773	Satara
11	सांगली	194	156	731	699	962	930	15,015	19,093	155	148	374	459	548	661	Sangli
12	सोलापूर	378	273	1,294	1,294	1,746	1,728	29,415	33,177	150	166	433	472	583	671	Solapur
13	कोल्हापूर	268	257	897	897	1,216	1,213	21,409	26,308	212	130	497	465	733	702	Kolhapur
14	औरंगाबाद	186	131	819	895	1,049	1,145	26,120	25,683	205	187	341	271	578	496	Aurangabad
15	जालना	111	88	345	345	479	479	5,287	12,874	46	55	111	178	176	266	Jalna
16	परभणी	184	184	666	666	886	889	18,043	15,022	140	152	305	328	471	507	Parbhani
17	बीड	202	148	655	653	894	892	2,979	30,776	72	76	184	196	271	290	Beed
18	नांदेड	246	177	827	824	1,121	1,118	20,755	20,640	102	113	234	247	362	389	Nanded
19	उस्मानाबाद	224	89	809	438	1,085	574	17,524	17,311	148	94	298	219	464	353	Osmanabad
20	लातूर	114	118	371	387	513	599	..	4,198	97	93	285	270	403	363	Latur
21	बुलढाणा	193	135	679	679	924	875	17,235	14,478	102	112	189	228	301	406	Buldana
22	अकोला	245	228	835	992	1,158	1,344	26,548	29,335	144	172	585	546	746	791	Akola
23	अमरावती	257	205	984	984	1,316	1,318	23,804	25,324	208	166	466	466	691	689	Amravati
24	यवतमाळ	178	173	652	630	877	851	31,145	18,554	154	176	368	401	538	597	Yavatmal
25	वर्धा	140	140	454	454	631	631	10,541	17,540	90	96	191	196	290	304	Wardha

26	नागपूर (ग्रामीण)	168	168	488	488	694	694	15,891	12,462	150	205	398	540	567	769	Nagpur (Rural)
27	भंडारा	165	156	570	570	779	778	16,421	19,075	162	133	373	438	548	646	Bhandara
28	चंद्रपूर	221	120	713	561	984	762	201	18,311	190	162	427	409	661	641	Chandrapur
29	गडचिरोली	..	44	..	152	..	217	20	2,132	..	65	2	236	5	343	Gadchiroli
30	मुंबई रेल्वे	302	302	813	813	1,142	1,142	22,376	31,425	736	444	1,203	1,302	1,993	1,821	Bombay Railway
31	पुणे रेल्वे	129	109	729	737	893	908	11,118	14,246	165	143	136	137	311	330	Pune Railway
32	नागपूर रेल्वे	198	160	541	541	775	778	11,041	14,058	33	30	153	168	192	209	Nagpur Railway
33	ठाणे शहर	593	574	1,697	1,697	2,404	2,402	88,661	83,818	369	203	1,165	1,184	1,698	1,723	Thane City
34	पुणे शहर	597	378	1,906	1,906	2,594	2,600	49,412	80,810	455	509	1,292	1,452	1,881	2,095	Pune City
35	नागपूर शहर	527	422	1,771	1,771	2,390	2,390	50,937	47,639	301	245	710	710	1,109	1,109	Nagpur City
36	इतर राज्य राखीव पोलीस दल, गुन्हा अन्वेषण विभाग इ. धरून	2,864	2,720	5,526	6,425	9,212	10,417	2,21,950	2,84,650	2,448	1,657	4,211	3,349	7,246	6,250	Other Units including SRPF, CID etc.
	महाराष्ट्र राज्य	11,440	9,778	34,430	35,280	48,349	49,274	9,65,969	11,58,688	8,832	7,521	19,340	19,838	29,832	31,021	Maharashtra State

आधार.— पोलीस महानिरीक्षक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Inspector-General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

पोलीस गुन्हे व न्याय/Police Crimes and Judicial

पोलीस/Police

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9·3 (23·3)

बृहन्मुंबईतील दखलपात्र गुन्हे—भाग-१
Cognizable crimes in Greater Bombay— Part-I

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	वर्ष Year	वर्षात नोंदवलेल्या प्रकरणाची संख्या Number reported in the year	तपास करणे नाकारल्याची प्रकरणे Number of cases in which investigation was refused	खोटे सिद्ध किंवा घोषित केल्यामुळे झालेली प्रकरणे Number of cases proved or declared to be false	कायद्यातील किंवा वस्तु-स्थितीतील चुकी-मुळे, किंवा गुन्हा अदखल-पात्र ठरविलेली प्रकरणे Number due to mistake of law or fact declared non-cognizable	वर्ष अखेरची प्रलंबित प्रकरणे Number pending at the end of the year	बिनचूक प्रकरणे True cases				वंडाधिकाऱ्या-समोर प्रत्यक्ष दाखल केलेली एकूण प्रकरणे Total cases directly filed before magistrates	गुन्हा शाबीत झालेली दंडा-धिकाऱ्यापुढील प्रकरणे Total magistrate's cases ending in conviction	बिनचूक प्रक-रणांची एकूण Grand total of true cases	Offences
								गुन्हा शाबीत झालेली Convicted	निकालात काढलेली, निर्दोष ठरविलेली किंवा सामोपचाराने मिटवलेली Discharged, acquitted or compounded	शोधून न काढलेली किंवा न पकडलेली Non-detected or apprehended	एकूण Total				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)
	वर्ग एक—														*Class I—*
1	शासन, सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्यायाविरुद्धचे गुन्हे.	1982-83	642	..	4	..	936	120	172	78	370	8	..	378	Offences against the State, public tranquillity, safety and justice.
		1983-84	552	76	14	..	954	111	159	75	421	3	..	424	
	वर्ग दोन—														*Class II—*
2	व्यक्तिगत गंभीर गुन्हे	1982-83	10,514	27	61	..	14,693	1,685	3,942	1,993	7,647	428	3	8,075	Serious offences against the persons.
		1983-84	8,318	217	38	..	14,686	1,393	3,985	1,037	6,632	317	6	6,949	
	वर्ग तीन—														*Class III—*
3	व्यक्तिगत व माल-मत्ताविषयक गंभीर गुन्हे.	1982-83	2,731	55	9	..	2,278	429	373	1,459	2,316	51	1	2,367	Serious offences against the persons and property.
		1983-84	2,750	271	81	..	2,334	498	582	939	2,290	14	2	2,304	
	वर्ग चार—														*Class IV—*
4	व्यक्तिगत किरकोळ गुन्हे	1982-83	3,201	2	3	..	3,322	421	581	951	1,955	35	..	1,990	Minor offences against the persons.
		1983-84	2,417	85	13	..	3,648	384	838	350	1,657	20	..	1,677	

														Class V—
वर्ग पांच—														
; मालमत्ताविषयक किरकोळ गुन्हे	1982-83	17,556	92	45	..	8,752	2,324	1,835	12,055	16,500	904	33	17,210	Minor offences against Property.
	1983-84	16,039	2,013	400	..	9,232	2,365	2,834	7,051	14.263	555	26	14,818	
एकूण वर्ग एक ते पांच	1982-83	34,644	176	122	..	29,981	4,979	6,903	16,536	28,594	1,426	37	30,020	Total for classes I to V
	1983-84	30,076	2,662	546	..	30,854	4,751	8,398	9,452	25,263	909	34	26,172	
6 वर न उल्लेखिलेले इतर गुन्हे	1982-83	3,58,036	2	4	..	32,027	3,15,313	27,996	23,104	3,66,415	..	..	3,66,415	Other offences not mentioned above
	1983-84	3,70,132	4,124	14,556	..	82,795	2,88,176	12,518	...	3,04,818	63	35	44,881	
एकूण ..	1982-83	3,92,680	178	126	..	62,008	3,20,292	34,899	39,640	3,95,009	1,426	37	3,96,435	Grand Total
	1983-84	4,00,208	6,786	15,102	..	1,13,649	2,92,927	20,916	9,452	3,30,081	972	69	71,053	

आधार.—पोलीस आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

9. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा/
पोलीस गुन्हे व न्याय/
पोलीस/
तक्ता क्रमांक/
बृहन्मुंबईतील दखलपात्र गुन्हे—भाग-२/

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	वर्ष Year	कोर्टात सुनावणी व्हावयाची असलेल्या किंवा तपासावर किंवा जामिनावर असलेल्या कैदेतील व्यक्तींविषयी वर्षाच्या सुरुवातीला क्रिमिनल प्रोसिजर कोडच्या १७० कलमानुसार पोलीसांकडे नोंदवलेली किंवा पोलीसांनी दखल घेतलेली प्रकरणे Person in custody pending trial or investigation or on bail under section 170 Cr. P. C. at the beginning of the year as concerned in cases reported to or in cases taken by the Police	वर्षात पोलीसांनी पकडलेल्या व्यक्ती Arrested by the Police during the year	क्रिमीनल प्रोसिजर कोड १६९ कलमाखाली मुक्त केलेल्या व्यक्ति Persons released under section 169 Cr. P. C.	दंडाधिकाऱ्याच्या आदेशानुसार सुनावणीपूर्वी मुक्त केलेल्या व्यक्ति Persons released by Magistrate's order before trial	सुनावणी केलेल्या व्यक्ति No. of persons tried	गुन्हा शाबीत झालेल्या व्यक्ति No. of persons convicted
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
	वर्ग एक—							
1	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय ह्या बाबतीतील गुन्हे	1982-83	4,793	3,526	..	10	3,166	436
		1983-84	6,053	1,997	..	51	2,241	560
	वर्ग दोन—							
2	व्यक्तिसंबंधी गंभीर गुन्हे ..	1982-83	19,651	12,673	..	78	11,825	2,103
		1983-84	21,049	10,070	..	105	10,874	1,590
	वर्ग तीन—							
3	व्यक्ति किंवा मालमत्तेसंबंधी किंवा फक्त मालमत्तेसंबंधी गंभीर गुन्हे.	1982-83	3,267	2,603	..	113	2,792	529
		1983-84	3,390	2,293	..	87	1,964	690
	वर्ग चार—							
4	व्यक्तिसंबंधी गौण गुन्हे ..	1982-83	3,205	2,811	..	3	2,742	536
		1983-84	4,112	2,349	..	55	2,372	406
	वर्ग पांच—							
5	मालमत्तेसंबंधी गौण गुन्हे ..	1982-83	9,108	7,764	..	433	7,492	2,744
		1683-84	8,957	7,340	..	242	7,102	2,672
	एकूण वर्ग एक ते पांच ..	**1982-83**	**40,024**	**29,377**	..	**637**	**28,017**	**6,348**
		1983-84	**43,561**	**24,049**	..	**540**	**24,553**	**5,918**
6	वर न उल्लेखिलेले इतर गुन्हे	1982-83	69,071	3,72,806	..	106	4,01,382	3,38,213
		1983-84	32,595	3,12,713	..	1,216	3,10,401	2,95,414
	एकूण ..	**1982-83**	**1,09,095**	**4,02,183**	..	**743**	**4,29,399**	**3,44,561**
		1983-84	**76,156**	**3,36,762**	..	**1,745**	**3,34,954**	**3,01,332**

आधार.—पोलीस आयुक्त यांचे कार्यालय,
Source.—Office of the Commissioner of Police

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE

Police, Crimes and Judicial

Police

TABLE No. 9.4 (23·4)

Cognizable crimes in Greater Bombay—Part II

निर्दोष ठरविलेल्या, मुक्त केलेल्या किंवा सामोपचाराने मिटविलेल्या प्रकरणातील व्यक्ति No. of persons acquitted or discharged or compounded	वर्षअखेर अटक टाळणाऱ्या व्यक्ती No. of persons evading arrest at close of year	वर्षअखेर कोर्टात सुनावणी व्हावयाची असलेल्या किंवा तपासावर किंवा जामिनावर असलेल्या कैदेतील व्यक्ति No. of persons in custody pending trial or investigation or on bail at the end of the year	दंडाधिकारी प्रकरणातील व्यक्ति Persons concerned in magistrate's cases			Offences
			अटक केलेले Number arrested	गुन्हा शाबीत झालेले Number convicted	निर्दोष ठरविलेले किंवा मुक्त केलेले Number acquitted or discharged	
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)
						Class I—
1,425	..	6,053	23	..	17	Offences against the State, public
1,688	..	5,414	18	..	14	tranquillity, safety and justice.
						Class II—
6,572	..	20,040	530	8	221	Serious offences against the
6,537	..	20,243	498	10	223	persons.
						Class III—
1,100	..	3,390	69	4	17	Serious offences against the
668	..	3,891	40	6	15	property and persons or against property only.
						Class IV—
855	..	4,112	71	..	22	Minor offences against the
1,213	..	4,190	55	..	17	persons.
						Class V—
3,566	..	8,957	1,188	87	300	Minor offences against rhe
3,316	..	6,615	1,181	55	267	property.
13,518	..	**42,561**	**1,881**	**99**	**577**	**Total for classes I to V**
13,422	..	**40,353**	**1,792**	**71**	**536**	
63,560	..	32,595	..	..	..	Other offences not specified
11,978	..	36,701	100	43	12	above.
77,078	..	**75,156**	**1,881**	**99**	**577**	**Grand Total**
25,400	..	**77,054**	**1,892**	**114**	**548**	

महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Government of Maharashtra, Bombay.

पोलीस गुन्हे व न्याय/Police Crimes and Judcial

पोलीस/Police

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9·5 (23.5)

बृहन्मुंबईतील दखलपात्र नसलेले गुन्हे—भाग १
Non-cognizable crimes in Greater Bombay—Part I

अनुक्रमांक Serial No	गुन्हे	वर्ष Year	वर्षाच्या सुरूवातीची प्रलंबित प्रकरणे Number of cases pending at the beginning of the year	वर्षभरात दाखल केलेली प्रकरणे Cases reported during the year	निकालासाठी एकूण स्तंभ (४)+(५)] Total for disposal [columns (4) and (5)]	सुनावणी न करता रद्दबातळ केलेली प्रकरणे Number of cases dismissed without trial	आरोपी मेला, निसटला किंवा सुनावणी चालू असतांना वेडा झाला किंवा त्याच्यावरील आरोप रद्द केले, सामोपचाराने मिटवले किंवा काढून घेतले अशी प्रकरणे Cases in which accused died, escaped, became insane during trial or in which charges were abandoned, compounded or withdrawn	सुनावणी संपुष्टात आल्यामुळे निकालात लागलेली प्रकरणे Number of cases tried to a conclusion and ended in		वर्षअखेर प्रलंबित प्रकरणे No. of cases pending at the close of the year	Offences
								मुक्त केलेली किंवा निर्दोषी ठरविलेली Discharged or acquitted	गुन्हा शाबीत झालेली Convicted		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
	वर्ग एक—										*Class I*—
1	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व इत्यादीबाबतीतील गुन्हे.	1982-83	16	10	26	..	2	8	3	13	Offences against the State, public tranquility etc.
		1983-84	13	8	21	..	..	8	5	8	
	वर्ग दोन—										
2	व्यक्तिविषयक गंभीर गुन्हे ..	1982-83	..	..	..	..	..	..	..	..	*Class II*—
		1983-84	..	..	..	..	..	..	..	..	Serious offences against the persons
	वर्ग तीन—										
3	मालमत्ताविषयक गंभीर गुन्हे ..	1982-83	1	4	5	..	1	2	..	2	*Class III*—
		1983-84	2	1	3	..	1	..	1	1	Serious offences against property
	वर्ग चार—										
4	व्यक्तिविषयक गौण गुन्हे ..	1982-83	320	415	735	3	80	221	75	356	*Class IV*—
		1983-84	356	308	664	6	21	296	15	326	Minor offences against the person

	वर्ग पाच										*Class V—*
5	मालमत्ताविषयक गौण गुन्हे ..	1982-83	300	306	606	6	21	248	213	118	Minor offences against property
		1983-84	118	123	241	2	1	112	19	107	
	वर्ग सहा										*Class VI—*
6	वर न उल्लेखिलेले इतर गुन्हे ..	1982-83	1,062	4,077	5,139	2	160	2,215	1,907	855	Other offences not specified above
		1983-84	855	2,321	3,176	..	222	1,699	625	630	
7	पोलीसांनी दखल घेतलेले इतर विशेष किंवा स्थानिक कायद्या-बाबतचे गुन्हे.	1982-83	31,813	45,355	77,168	..	9,112	29,184	11,581	27,291	Offences under other special local laws non-cognizable by the police.
		1983-84	27,291	34,059	61,350	..	7,142	23,615	8,953	21,640	
	एकूण ..	1982-83	33,512	50,167	83,679	11	9,376	31,878	13,779	28,635	Grand Total
		1983-84	28,635	36,820	65,455	8	7,387	25,730	9,618	22,712	

आधार.—पोलीस आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.- Office of the Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

पोलीस गुन्हे व न्याय/Police Crimes and Judicial

पोलीस/Police

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.6 (23·6)

बृहन्मुंबईतील दखलपात्र नसलेले गुन्हे—भाग २
Non-cognizable crimes in Greater Bombay—Part II

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	वर्ष year	वर्षाच्या सुरुवातीतील शिल्लक असलेली प्रकरणे ज्यातील व्यक्तिची सुनावणी चालू आहे किंवा ज्यांचेवावत कायदेशीर इलाज सुरू केला आहे Persons concerned in cases pending at beginning of the year namely under trial or against whom processes had issued	ज्यांचेविरुद्ध कारवाई सुरू केली आहे अशा व्यक्ती Persons against whom process had issued		पळून गेल्यामुळे किंवा टाळल्यामुळे या वर्षात ज्यांना अटक झाली नाही अशा व्यक्ति आणि ज्यांचे-विरुद्ध वर्ष-अखेरीस कायदेशीर इलाज चालू होता अशा व्यक्ती Persons not arrested because they absconded or evaded, arrest or failed to comply with summons during the year and persons against whom processes were outstanding at the end of the year	न्यायालयापुढे हजर झालेल्या व्यक्ति Persons who appeared before Courts	हजर झालेल्या व सुनावणीशिवाय मुक्त केलेल्या व्यक्ति Persons discharged after appearance without trial	सुनावणी झालेल्या व्यक्ती Persons tried		वर्षअखेर सुनावणी चालू असलेल्या व्यक्ती Persons under trial at the close of the year	सोडलेल्या, सामोपचाराने मिटवलेल्या किंवा काढून घेतलेल्या, प्रकरणातील व्यक्ती व सुनावणी चालू असतांना मेलेल्या, निसटून गेलेल्या किंवा वेड लागलेल्या व्यक्ती Number concerned in cases abandoned or compounded or withdrawn and number who died, escaped or became insane during the trial	हजर होण्याआधीच मेलेल्या निसटून गेलेल्या किंवा बदली करण्यात आलेल्या व्यक्ती No. of persons died, escaped or were transferred before appearance	Offences
				तक्रारीवरून On complaint	दंडाधिकाऱ्यांनी स्वत: घेतलेल्या दखलीमुळे किंवा पोलीसांकडून मिळालेल्या माहितीवरून On magistrate's own notion or information from the police				निर्दोषी ठरविलेल्या किंवा मुक्त केलेल्या Acquitted or discharged	गुन्हा शाबीत झालेल्या Convicted				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
	वर्ग एक													*Class I*—
1	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय पायाळीवरील गुन्हे.	1982-83	40	30	..	..	70	..	28	7	30	..	5	Offences against the State, public tranquillity, safety and justice.
		1983-84	30	17	..	..	47	..	17	11	19	..	..	
	वर्ग दोन													*Class II*—
2	व्यक्तिसंबंधी गंभीर गुन्हे	1982-83	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Serious offences against the person.
		1983 84	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	

3	वर्ग तीन मिळकतीसंबंधी गंभीर गुन्हे	1982-83 1983-84	2 5	11 1	.. ..	.. ..	13 6	.. ..	6 ..	.. 2	5 2	.. ..	2 ..	*Class III*— Serious offences against the property.
4	वर्ग चार व्यक्तिसंबंधी गौण गुन्हे	1982-83 1983-84	487 595	1,197 376	.. ..	.. ..	1,684 971	7 11	658 421	203 44	595 463	.. ..	221 32	*Class IV*— Minor offences against the person.
5	वर्ग पाच मिळकतीसंबंधी गौण गुन्हे	1982-83 1983-84	428 181	700 292	.. ..	.. ..	1,128 473	16 4	612 203	271 44	181 220	.. ..	48 2	*Class V*— Minor offences against the property.
6	वर्ग सहा वर न उल्लेखिलेले गुन्हे	1982-83 1983-84	1,350 1,141	7,662 3,189	.. ..	.. ..	9,012 4,330	6 ..	4,607 2,356	3,016 789	1,141 862	.. ..	242 323	*Class VI*— Offences not specified above
7	वर्ग सात इतर विशेष किंवा स्थानिक कायद्याबाबत घडलेले किंवा पोलीसांनी दखल घेण्यासारखे गुन्हे	1982-83 1983-84	33,518 29,311	53,804 38,997	.. ..	.. ..	87,322 68,308	.. ..	31,843 25,863	14,824 11,219	29,311 22,814	.. ..	11,344 8,412	*Class VII* Offences under other special or local laws and cognizable by police.
	एकूण	1982-83 1983-84	35,825 31,263	63,404 42,872	.. ..	.. ..	99,229 74,135	29 15	37,754 28,860	18,321 12,109	31,263 24,380	.. ..	11,862 8,771	Grand Total

आधार.—पोलीस आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

9. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा/SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFECE

पोलीस गुन्हे व न्याय/Police Crimes and Judicial

पोलीस/Police

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.7 (23-7)

बृहन्मुंबईतील व महाराष्ट्र राज्यातील (बृहन्मुंबई वगळून) चोरीस गेलेली व परत मिळालेली मालमत्ता
Property stolen and recovered in Greater Bombay and in Maharashtra State (excluding Greater Bombay)

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	वर्ष Year	मालमत्ता चोरीस गेलेली प्रकरणे (संख्या) Cases in which property was stolen (No.)	चोरीची मालमत्ता परत मिळालेली प्रकरणे (संख्या) Cases in which property was recovered (No.)	चोरीस गेलेल्या मालमत्तेची किंमत (रु. '०००) Amount of property stolen ('000 Rs.)	परत मिळालेल्या मालमत्तेची किंमत (रु. '०००) Amount of property recovered ('000 Rs.)	Offences
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
	बृहन्मुंबई दखलपात्र—						*Greater Bombay— Cognizable—*
1	चोरी	1982-83	17,661	4,225	1,64,352	68,360	Theft
		1983-84	16,944	4,665	1,55,329	56,361	
2	जबरी चोरी	1982-83	707	279	18,573	7,951	Robbery
		1983-84	614	291	12,078	6,056	
3	दंडनीय विश्वासघात	1982-83	597	242	20,622	4,537	Criminal breach of trust
		1983-84	514	212	26,564	3,268	
4	शासकीय कर्मचारी, बँकात काम करणारे, व्यापारी किंवा दलाल.	1982-83	105	44	9,867	2,268	Criminal breach of trust by public servant or by bankers, merchant or agent.
		1983-84	195	93	10,078	1,609	
5	चोरीची मालमत्ता बाळगणे ..	1982-83	..	..	..	..	Possession of stolen property.
		1983-84	..	..	..	..	
	अदखली—						*Non-cognizable—*
6	बळजबरीने लुबाडणे	1982-83	..	..	..	..	Extortion
		1983-84	..	..	..	..	
7	दंडनीय अफरातफर	1982-83	58	29	769	88	Criminal misappropriation
		1983-84	448	149	48,803	5,847	
	एकूण ..	**1982-83**	**19,128**	**4,819**	**2,14,182**	**83,205**	**Grand Total**
		1983-84	**18,715**	**5,410**	**2,52,852**	**73,541**	
	महाराष्ट्र राज्य (बृहन्मुंबई वगळून)— दखलपात्र—						*Maharashtra State (excluding Greater Bombay) Cognizable—*
1	चोरी	1982-83	55,647	18,003	1,04,974	30,536	Theft
		1983-84	51,092	17,483	1,28,007	23,785	
2	जबरी चोरी	1982-83	3,450	1,326	9,844	3,246	Robbery
		1983-84	3,131	1,314	9,805	3,303	
3	दंडनीय विश्वासघात	1982-83	1,316	535	21,483	2,270	Criminal breach of trust
		1983-84	1,341	444	42,992	5,391	
4	शासकीय कर्मचारी, बँकात काम करणारे, व्यापारी किंवा दलाल यांनी केलेला दंडनीय विश्वासघात	1982-83	518	151	4,921	385	Criminal breach of trust by public servant or by bankers, merchants or agents.
		1983-84	361	68	5,603	301	
5	चोरीची मालमत्ता बाळगणे ..	1982-83	5	6	14	19	Possession of stolen property
		1983-84	65	43	112	63	
	अदखली—	1982-83	..	..	..	..	*Non-cognizable—*
		1983-84	..	..	..	..	
6	बळजबरीने लुबाडणे	1982-83	..	..	..	..	Extortion
		1983-84	..	..	..	..	
7	दंडनीय अफरातफर	1982-83	..	..	..	..	Criminal misappropriation
		1983-84	..	..	..	..	
	एकूण ..	**1982-83**	**60,936**	**20,021**	**1,41,236**	**36,456**	**Grand Total**
		1983-84	**55,990**	**19,352**	**1,86,518**	**32,841**	

आधार.—(१) पोलीस आयुक्त यांचे कार्यालय व (२) पोलीस महासंचालक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.— (i) Office of the Commissioner of Police and (ii) Office of the Director-General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9·8 (23·8)

पोलीस, गुन्हे व न्याय/Police Crimes and Judicial

पोलीस/Police

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9·8 (23.8)

महाराष्ट्र राज्यातील दखलपात्र गुन्हे (रेल्वेधरून परंतु बृहन्मुंबई वगळून)—भाग १

Cognizable crimes in Maharashtra State (including Railway but excluding Greater Bombay)—Part I

P/C

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	तपासावर शिल्लक असलेल्या आदल्या वर्षातल्या गुन्ह्यांची संख्या Number of cases pending investigation from the previous year		वर्षात दाखल झालेले प्रकरणे Number of cases reported during the year		तपासणी न झालेली किंवा तपासणीस नकार दिलेली प्रकरणे Number of cases not investigated or in which investigation was refused		वस्तुस्थितीतील किंवा कायद्यातील चुकीमुळे जी प्रकरणे खोटी किंवा दखलपात्र नसलेली घोषित केलेली प्रकरणे Number of cases declared false due to mistake of facts or law, or non-cognizable		वर्षभरात दोषारोपपत्र देण्यात आलेली प्रकरणे Cases in which charge-sheets were laid during the year		वर्षभरात दोषारोपपत्र देण्यात न आलेली परंतु तपास पूर्ण करून अंतिम अहवाल सादर करण्यात आलेली प्रकरणे Cases in which charge-sheets were not laid but investigation completed and final report submitted during the year		वर्ष अखेरीस तपासावर शिल्लक असलेली प्रकरणे Cases pending investigation at the end of the year		Offences
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
1	दखलपात्र गुन्ह्यात मदत करणे	22	7	6	3	..	..	..	1	14	7	7	..	7	2	Abetment of cognizable offences.
2	दखलपात्र गुन्ह्याबाबत कट करणे	5	5	1	7	..	..	..	..	1	2	..	4	5	6	Cognizable criminal conspiracy.
	वर्ग एक—															*Class I*—
3	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय हा बाबतीतील गुन्हे.	1,368	1,092	9,569	9,315	5	..	274	227	9,051	8,810	516	579	1,090	850	Offences against the State, public tranquillity, safety and justice.
	वर्ग दोन—															*Class II*—
4	व्यक्तिविषयक गंभीर गुन्हे	4,235	3,946	32,624	32,626	23	20	971	856	29,430	29,797	2,483	2,448	3,937	3,434	Serious offences against persons.
	वर्ग तीन—															*Class III*—
5	व्यक्ति आणि मालमत्ता-विषयक किंवा फक्त मालमत्ताविषयक गंभीर गुन्हे.	4,311	3,623	21,540	20,371	15	6	970	705	9,705	9,525	11,348	10,753	3,610	2,998	Serious offences against persons and property or against property only

6	वर्ग चार— व्यक्तिविषयक किरकोळ गुन्हे	1,272	1,068	8,324	7,978	2	7	211	184	7,301	7,170	1,009	750	1,067	934	*Class IV*— Minor offences against persons.
7	वर्ग पाच— मालमत्ताविषयक किरकोळ गुन्हे	11,111	8,873	52,666	48,150	99	58	1,291	1,098	23,743	22,951	29,784	25,826	8,834	7,071	*Class V*— Minor offences against property.
8	वर्ग सहा— वर न नोंदलेले इंडियन पिनल कोडखालील इतर गुन्हे.	1,453	1,189	6,521	7,077	..	1	66	84	6,118	6,641	612	569	1,188	970	*Class VI*— Other offences under I.P.C. not mentioned above.
	एकूण—(एक ते आठ)	23,788	19,803	1,31,051	1,25,527	144	92	3,783	3,155	35,363	84,903	45,759	40,929	19,738	16,265	**Sub-Total (1 to 8)**
9	वर नमूद न केलेले इतर गुन्हे—															Other offences not specified above—
	(१) विशेष किंवा स्थानिक कायद्यालालील दखलपात्र ठरवलेले गुन्हे.	2,22,621	2,14,975	2,30,281	2,37,026	11,471	11,372	344	226	2,74,623	2,27,586	13,889	51,356	2,12,572	1,61,456	(*i*) Offences under special and local laws declared to be cognizable.
	(२) बी. एच. ओ. अ र, १९४७ या कायद्याखालील गुन्हे.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	85	..	..	(*ii*) Offences under B. H. O. R. Act, 1947.
	एकूण	.. 2,46,409	2,34,778	3,61,332	3,62,553	11,615	11,464	4,127	3,381	2,99,986	3,12,489	59,648	92,225	2,32,310	1,77,721	**Grand Total**

a=1982 b=1983

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.8—(23-8)—*contd.*

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	न्यायालयात काम चालू असलेली गेल्या वर्षातील प्रकरणे Cases pending trial at Court from the previous year		चालू वर्षात न्यायालयात पाठविलेली प्रकरणे Cases sent to Court for trial during the year		न्यायालयात सामोपचाराने मिटलेली, काढून घेतलेली किंवा अन्यथा निकालात काढलेली (गुन्ह्यास मदत केल्याचे गुन्हे धरून) प्रकरणे Cases compounded or withdrawn or otherwise disposed of by Courts (including abeting, etc.)				निर्दोष सुटलेली प्रकरणे Cases acquitted		गुन्हा शाबित झालेली प्रकरणे Cases convicted		वर्ष अखेरीस न्यायालयात चालू असलेली प्रकरणे Cases pending trial at Court at the end of the year		वर्ग केलेली प्रकरणे Transferred		Offences
						सामोपचाराने मिटवलेली प्रकरणे compounded		न्यायालयातून काढून घेतलेली किंवा अन्यथा थांबविलेली प्रकरणे withdrawn or otherwise dropped											
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)		
(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)		(2)
1	दखलपात्र गुन्ह्यात मदत करणे.	51	59	14	7	..	1	..	5	3	6	3	3	59	51	..	..	Abetment of cognizable offences.	
2	दखलपात्र गुन्ह्याबाबत कट करणे.	3	3	1	2	..	..	..	..	..	..	1	..	3	5	..	..	Cognizable criminal conspiracy.	
	वर्ग एक—																	*Class I—*	
3	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय ह्या बाबतीतील गुन्हे.	15,845	19,035	9,051	8,810	999	905	146	170	1,677	2,093	3,039	3,264	19,035	21,413	1	1	Offences against the State, public tranquility, safety, and justice.	
	वर्ग दोन—																	*Class II—*	
4	व्यक्तीविषयक गंभीर गुन्हे.	62,467	71,289	29,430	29,797	7,417	7,421	340	362	7,755	7,939	5,096	4,552	71,289	80,812	16	17	Serious offences against persons.	
	वर्ग तीन—																	*Class III—*	
5	व्यक्ती आणि मालमत्ताविषयक किंवा फक्त मालमत्ताविषयक गंभीर गुन्हे.	28,917	30,621	9,705	9,525	1,256	944	88	107	4,068	4,326	2,589	2,716	30,621	32,053	3	7	Serious offences against persons and property or against property only.	
	वर्ग चार—																	*Class IV—*	
6	व्यक्तिविषयक किरकोळ गुन्हे.	17,797	19,458	7,301	7,170	1,327	1,137	94	110	2,041	2,019	2,178	1,736	19,458	21,626	6	1	Minor offences against persons.	
	वर्ग पाच—																	*Class V—*	
7	मालमत्ताविषयक किरकोळ गुन्हे.	73,550	76,940	23,743	22,951	3,224	2,694	590	608	7,614	8,306	8,925	7,656	76,940	79,627	26	19	Minor offences against property.	

8 वर्ग सहा— बर न नोंदलेले इंडियन पिनल कोडखालील इतर गुन्हे.	11,151	12,786	6,118	6,641	299	443	55	83	1,546	1,441	2,583	2,666	12,786	14,794	..	1	*Class VI*— Other offences under I. P. C. not mentioned above.
एकूण—(एक ते आठ)	2,09,781	2,30,191	85,363	84,903	14,522	13,545	1,313	1,445	24,704	26,130	24,414	22,593	2,30,191	2,50,381	52	46	**Sub-Total (1 to 8)**
9 वर नमूद न केलेले इतर गुन्हे.																	Other offences not specified above—
(१) विशेष किंवा स्थानिक कायद्याखालील दखलपात्र ठरवलेले गुन्हे.	2,57,223	2,89,819	2,14,623	2,27,586	224	313	5,391	6,236	43,914	52,063	1,32,498	1,40,386	2,89,819	3,18,407	3	5	(*i*) Offences under special and local laws declared to be cognizable.
(२) बी. एच. ओ. आर., १९४७ या कायद्याखालील गुन्हे.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	(*ii*) Offences under B. H. O. R. Act, 1947.
एकूण ..	4,67,004	5,20,010	2,99,986	3,12,489	14,746	13,858	6,704	7,681	68,618	78,193	1,56,912	1,62,979	5,20,010	5,68,788	55	51	**Grand Total**

a=1982 b=1983

आधार.—पोलीस महासंचालक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Director-General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

9. सामाजिक संरक्षण आणि सुरक्षा (पोलिस गुन्हे व न्याय) /

पोलीस/

तक्ता क्रमांक/

महाराष्ट्र राज्यातील दखलपात्र गुन्हे (रेल्वे धरून व बृहन्मुंबई वगळून)—भाग दोन/

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे Offences	गेल्या वर्षीपासून प्रकरणांची चौकशी चालू असतांना ज्या व्यक्ती कैदेत आहेत किंवा जामिनावर सुटल्या आहेत अशांची संख्या Number of persons in costody or on bail during the stage of investigation pending from previous year		वर्षभरात अटक केलेल्या व्यक्ती Number of persons arrested during the year		सुनावणीपूर्वी पोलिसांनी किंवा दंडाधिकाऱ्यांनी मुक्त केलेल्या व्यक्ती Persons discharged by Police or by Magistrate before trial		वर्षभरात आरोपपत्र दाखल केले आहेत अशा व्यक्ती Number of persons in whose cases charge sheets were called during the year		वर्ष अखेरीस प्रकरणांची चौकशी चालू असतांना ज्या व्यक्ती कैदेत आहेत किंवा जामिनावर सुटल्या आहेत अशांची संख्या Number of persons in costody or on bail pending investigation at the end of the year		ज्यांच्यावरील प्रकरणांची कोर्टातील सुनावणी गेल्यावर्षीपासून चालू आहे अशा व्यक्तींची संख्या Number of persons at trial in court pending from the previous year	
		1982	1983	1982	1983	1982	1983	1982	1983	1982	1983	1982	1983
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
1	दखलपात्र गुन्ह्यात साथ देणे ..	8	..	21	11	2	..	27	11	..	..	177	186
2	दखलपात्र गुन्ह्याविषयी कट करणे. ..	6	1	..	3	..	..	5	3	1	1	8	10
	वर्ग एक—												
3	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय याबाबतीतील गुन्हे.	5,808	4,236	54,962	52,074	500	806	56,034	51,823	4,236	3,681	1,26,033	1,45,605
	वर्ग दोन—												
4	व्यक्तिविषयक गंभीर गुन्हे ..	4,053	3,898	55,023	55,505	707	566	54,469	55,192	3,898	3,641	1,11,707	1,28,900
	वर्ग तीन—												
5	व्यक्ती आणि मालमत्ताविषयक किंवा फक्त मालमत्ताविषयक गंभीर गुन्हे.	2,227	1,804	23,304	22,218	2,431	1,941	21,296	20,346	1,804	1,735	59,746	65,104
	वर्ग चार—												
6	व्यक्तिविषयक किरकोळ गुन्हे ..	1,128	3,903	13,016	12,144	59	103	13,182	12,446	903	498	33,564	36,303
	वर्ग पाच—												
	मालमत्ताविषयक किरकोळ गुन्हे. ..	3,581	3,038	44,116	43,732	2,098	2,125	42,558	42,309	3,038	2,333	1,29,363	1,34,709
	वर्ग सहा—												
8	वर न नोंदलेले इंडियन पीनल कोड खालील इतर गुन्हे.	829	1,021	7,944	8,428	56	69	7,696	8,672	1,021	708	13,588	15,889
	एकूण—(१ ते ८)	17,640	14,901	1,98,386	1,94,115	5,853	5,610	1,95,267	1,90,802	14,901	12,597	4,74,186	5,26,706
9	वर न नमूद केलेले इतर गुन्हे—												
	(१) विशेष व स्थानिक कायद्याखाली दखलपात्र ठरलेले गुन्हे.	3,20,965	3,18,339	2,80,284	2,73,486	9,114	42,490	2,73,821	2,83,052	3,18,313	2,66,278	3,49,719	3,90,882
	(२) १९४९ च्या बी. एच. ओ. आर. कायद्याखालील गुन्हे.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	एकूण ..	3,38,605	3,33,240	4,78,670	4,67,601	14,967	48,100	4,69,088	4,73,854	3,33,214	2,78,875	8,23,905	9,17,588

आधार.—पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई, यांचे कार्यालय.

Police

TABLE No. 9·9 (23·9)

Cognizable crimes in Maharashtra State (Including Railways but excluding Greater Bombay)– Part II

ज्यांच्यावरील प्रकरणे कोर्टापुढे सुनावणीसाठी या वर्षात सादर केली अशा व्यक्तींची संख्या Number of persons whose cases were put to court for trial during the year		ज्यांची प्रकरणे सामोपचाराने मिटविली किंवा काढून घेतली किंवा गुन्ह्यात साथ देणे वगैरे आरोप ठेवून असलेल्या प्रकरणांचा अन्य निकाल लावला आहे अशा व्यक्ती Number of persons against whom cases were compounded or withdrawn or whose cases were otherwise disposed of including abeting, etc.				शिक्षा झालेल्या व्यक्ती Number of persons convicted		निर्दोषी ठरविलेल्या किंवा मुक्त केलेल्या व्यक्ती Number of persons acquitted or discharged		ज्या व्यक्तींची कोर्टापुढे सुनावणी चालू असताना ज्या कैदेत आहेत किंवा जामिनावर सुटल्या आहेत अशा व्यक्तींची वर्षअखेरची संख्या Number of persons in custody or on bail pending trial in courts at the end of the year		वर्ग केलेली प्रकरणे Transferred		Offences
		सामोपचाराने मिटविलेली Compounded		काढून घेतलेली किंवा कमी झालेली Withdrawn or otherwise dropped										
1982	1983	1982	1983	1982	1983	1982	1983	1982	1982	1982	1983	1982	1983	
(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
27	11	..	6	..	50	4	17	14	18	186	106	..	..	Abetment of cognizable offences.
5	3	..	..	..	..	3	..	..	..	10	13	..	..	Cognizable criminal conspiracy.
														Class I—
56,034	51,823	7,513	6,821	2,188	2,673	14,581	15,219	12,180	16,554	1,45,605	1,56,161	..	..	Offences against the State, public tranquillty, safety and justice.
														Class II—
54,469	55,192	13,929	14,055	669	404	8,538	7,896	14,140	15,646	1,28,900	1,46,091	2	4	Serious offences against the persons.
														Class III—
21,296	20,346	2,398	1,899	154	163	5,161	5,100	8,225	9,297	65,104	68,991	..	..	Serious offences against persons and property or against property only.
														Class IV—
13,182	12,446	2,900	2,591	181	267	3,488	2,789	3,874	4,448	36,303	38,654	..	..	Minor offences against persons.
														Class V—
42,558	42,309	6,223	5,781	726	887	14,725	14,989	15,538	16,459	1,34,709	1,38,902	3	3	Minor offences against property.
														Class VI—
7,696	8,672	370	565	83	104	2,975	3,055	1,967	2,191	15,889	18,646	..	..	Other offences under I.P.C. not mentioned above.
1,95,267	**1,90,802**	**33,333**	**31,718**	**4,001**	**4,548**	**49,475**	**49,065**	**55,938**	**64,613**	**5,26,706**	**5,67,564**	**5**	**7**	**Sub-Total (1 to 8)**
														Other offences not specified above—
2,73,821	2,83,052	181	1,190	6,300	9,199	1,60,465	1,85,039	65,112	66,732	3,90,882	4,11,774	1	5	(*i*) Offences against special and local laws declared to be cognizable.
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..		..	(*ii*) Offences under B.H. O.R. Act, 1949.
4,69,088	**4,73,854**	**33,514**	**32,908**	**10,901**	**13,747**	**2,09,940**	**2,34,104**	**1,21,050**	**1,31,345**	**9,17,588**	**9,79,338**	**6**	**12**	Grand Total

Source.—Office of the Director General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

9. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा/SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE

पोलीस गुन्हे व न्याय/Police Crimes and Judicial

पोलीस/Police

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.10 (23·10)

महाराष्ट्र राज्यातील पोलीस ठाणी व पोलीसांची संख्या (रेल्वे धरून व बृहन्मुंबई वगळून)
Police Stations and police force in Maharashtra State (Including Railways but excluding Greater Bombay).

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पोलीस ठाणी Number of Police Stations		बाळट पोस्ट Number of out posts		हंगामी धरून एकूण पोलिसांची संख्या Strength of police including temporary force		चौकशी झालेले एकूण दखलपात्र गुन्हे Total Number of cognizable crimes investigated		District
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	ठाणे (ग्रा.)	23	23	38	39	1,879	1,928	8,059	12,777	Thane (Rural)
2	रायगड	23	24	29	29	1,672	1,840	8,963	7,336	Raigad
3	रत्नागिरी	12	12	19	21	1,094	1,092	3,191	2,839	Ratnagiri
4	सिंधुदुर्ग	8	8	19	20	631	723	1,546	1,917	Sindhudurg
5	नाशिक	38	38	39	39	2,998	3,137	16,901	17,368	Nashik
6	धुळे	21	24	27	27	1,869	2,209	9,216	11,958	Dhule
7	जळगांव	28	29	32	31	2,377	2,544	13,702	15,212	Jalgaon
8	अहमदनगर	21	21	36	36	1,867	1,892	11,633	10,830	Ahmednagar
9	पुणे (ग्रा)	26	26	48	48	1,648	1,760	11,668	8,749	Pune (Rural)
10	सातारा	23	24	28	27	2,056	2,075	6,082	5,390	Satara
11	सांगली	18	18	25	25	1,510	1,591	5,345	4,731	Sangli
12	सोलापूर	23	23	32	34	2,329	2,399	18,839	24,429	Solapur
13	कोल्हापूर	24	24	24	21	1,949	1,915	9,149	9,958	Kolhapur
14	औरंगाबाद	23	23	13	13	1,627	1,641	9,147	8,492	Aurangabad
15	जालना	16	16	15	15	655	745	4,165	4,219	Jalna
16	परभणी	26	26	16	16	1,357	1,396	5,935	7,284	Parbhani
17	बीड	21	21	13	13	1,165	1,182	5,487	5,234	Beed
18	नांदेड	29	29	23	23	1,483	1,507	4,818	5,404	Nanded
19	उस्मानाबाद	11	14	13	13	1,549	927	2,859	3,006	Osmanabad
20	लातूर	17	17	17	16	916	962	6,452	3,675	Latur
21	बुलढाणा	24	24	13	13	1,225	1,281	8,773	9,027	Buldana
22	अकोला	27	27	21	22	1,904	2,135	14,947	15,949	Akola
23	अमरावती	32	32	15	16	2,007	2,007	18,462	17,352	Amravati
24	यवतमाळ	27	27	18	13	1,415	1,448	14,432	17,171	Yavatmal
25	वर्धा	13	13	8	8	921	935	8,175	9,855	Wardha
26	नागपूर (ग्रा)	22	22	12	13	1,261	1,463	7,608	8,110	Nagpur (Rural)
27	भंडारा	19	21	9	11	1,327	1,424	13,974	27,816	Bhandara
28	चंद्रपूर	18	18	17	18	1,645	1,403	9,252	10,223	Chandrapur
29	गडचिरोली	9	9	21	21	5	560	2,229	1,599	Gadchiroli
30	मुंबई रेल्वे	7	7	3	3	3,135	2,963	38,720	35,755	Bombay Rlys.
31	पुणे रेल्वे	8	8	21	21	1,204	1,238	3,308	3,526	Pune Rlys.
32	नागपूर रेल्वे	14	14	22	21	967	987	2,473	2,070	Nagpur Rlys.
33	ठाणे शहर	18	18	8	8	4,102	4,125	19,716	39,893	Thane City.
34	पुणे शहर	15	15	68	68	4,475	4,695	23,594	23,946	Pune City
35	नागपूर शहर	13	13	47	47	3,499	3,499	16,613	16,046	Nagpur City
36	इतर	..	..	..	..	16,458	16,667	..	..	Other Units
	महाराष्ट्र राज्य	697	708	806	809	78,181	80,295	3,64,245	4,08,146	Maharashtra State

टीप/Note a—as on 31-12-1982 रोजी
b—as on 31-12-1983 रोजी

आधार.—पोलीस महासंचालक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—Office of the Director General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.11 (23.11)

9. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा/

(पोलीस, गुन्हे व न्याय)/

पोलीस/

तक्ता क्रमांक/

इंडियन पिनल कोडखाली महाराष्ट्र राज्यात (बृहन्मुंबई धरून) झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्ह्यांचे प्रयत्न धरून) /

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्हे	तिमाही अखेर Quarter ending		तिमाही अखेर Quarter ending	
		30-6-1982	30-6-1983	30-9-1982	30-9-1983
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	दंगल	1,111	1,261	1,134	949
2	नाण्यासंबंधीचे गुन्हे	1	1	..	..
3	चलन व बँक नोटा संबंधीचे गुन्हे ..	33	6	34	18
4	खून	527	530	473	483
5	सदोष मनुष्यवध (परंतु खून या संज्ञतत अंतर्भूत नसलेले).	40	5	41	4
6	मादक पदार्थांचा व्यापार ..	11	9	14	3
7	पैशाच्या हेतूने किंवा इतर कारणा-करिता माणसांना पळवून नेणे.	235	196	214	189
8	दरोडा किंवा त्याकरिता एकत्र होणे	157	412	219	170
9	चोरी, लूट	895	850	937	841
10	घरफोडी	3,850	3,815	4,484	4,427
11	फसवणूक	490	530	567	633
12	विश्वासघात	592	587	696	629
13	एकूण चोऱ्या.—	14,003	12,978	14,965	13,280
	(अ) तांब्याची तार ..	117	86	80	86
	(ब) जनावरे.	436	400	498	482
	(क) सायकली	1,461	1,174	1,605	1,416
	(ड) मोटारी व सुटे भाग ..	995	925	1,125	871
	(इ) पिस्तुले वगैरे	6	2	..	..
	(फ) स्फोटक पदार्थ ..	..	..	..	1
	(ग) इतर	10,988	10,391	11,657	10,424
14	इतर गुन्हे	16,297	16,704	15,285	15,818
	एकूण	38,242	37,884	39,063	37,454

आधार.—पोलीस महासंचालक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

SOCIAL SECURITY AND JUDICIAL SOCIAL DEFENCE

(POLICE AND CRIMES)

Police

TABLE No. 9.11 (23·11)

Cognizable offences (including attempts) under Indian Penal Code in Maharashtra State (Including Greater Bombay.

तिमाही अखेर Quarter ending		तिमाही अखेर Quarter ending		एकूण Total		Offences
31-12-1982	31-12-1983	31-3-1983	31-3-1984	1982-83	1983-84	
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1,006	773	855	1,041	4,106	4,024	Rioting
..	..	..	1	1	2	Offences relating to coins
17	27	7	20	91	71	Offences relating to currency and bank notes.
484	495	439	471	1,923	1,979	Murders
34	9	40	7	115	35	Culpable homicide not amounting to murder.
5	9	10	10	40	31	Administrating of stupefying drugs.
180	188	217	238	846	811	Kidnapping and abduction.
178	142	163	160	717	884	Dacoity and preparation of assembly for dacoity.
898	796	828	853	3,558	3,340	Robbery
3,848	4,047	3,573	3,674	15,755	15,963	House breaking
554	527	570	576	2,181	2,266	Cheating
583	646	598	680	2,449	2,542	Breach of trust
15,169	14,168	13,487	13,754	57,624	54,180	Total thefts—
86	88	105	72	388	332	(*a*) Copper Wire
365	403	404	436	1,703	1,721	(*b*) Cattle
1,489	1,445	1,592	1,425	6,147	5,460	(*c*) Cycles
1,043	796	917	882	4,080	3,474	(*d*) Motor vehicle and accessories.
2	2	2	2	10	7	(*e*) Fire arms
..	..	..	1	..	1	(*f*) Explosives
12,184	11,434	10,467	10,936	45,296	43,185	(*g*) Other thefts
15,940	15,025	15,019	16,336	62,541	63,883	Other crimes
38,876	36,852	35,806	37,821	1,51,987	1,50,011	Total

Source.—Office of the Director General of Police, Government of Maharashtra, Bombay.

9. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा/SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE

पोलीस गुन्हे व न्याय/Police, Crime and Judicial

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.12 (23.12)

अपील व मूल अधिकारिता वापरणाऱ्या न्यायालयीन अधिकाऱ्यांची संख्या
Number of Judicial officers exercising Appellate and original Jurisdiction in Maharashtra State (1982)

दिवाणी/*Civil*

अनुक्रमांक Serial No. (1)	हुद्दा (2)	संख्या/Number (3)	Designation (4)
1	मुख्य न्यायमूर्ती व उच्च न्यायालयातील न्यायाधीश	47	Chief Justice and High Court Judges
2	प्रमुख न्यायाधीश व नगरदिवाणी न्यायालयाचे इतर न्यायाधीश, बृहन्मुंबई.	31	Principal Judge and other Judges of the City Civil Court Bombay.
3	जिल्हा न्यायाधीश	27	District Judges
4	सह न्यायाधीश	9	Joint Judges
5	सहाय्यक न्यायाधीश (प्रशिक्षणार्थी धरून)	58	Assistant Judges (including under training)
6	लघुवाद न्यायालयाचे न्यायाधीश	27	Small-cause Court Judges
7	दिवाणी न्यायाधीश (वरिष्ठ स्तर)	53	Civil Judges (Senior Division)
8	दिवाणी न्यायाधीश (कनिष्ठ स्तर)	401	Civil Judges (Junior Division)
9	न्याय पंचायत	..	Nyaya Panchayat

फौजदारी/*Criminal*

1	मुख्य न्यायमूर्ती व उच्च न्यायालयातील न्यायाधीश	47	Chief Justice and High Court Judges
2	सत्र न्यायाधीश	27	Sessions Judges
3	अप्पर सत्र न्यायाधीश	84	Additional Sessions Judges
4	सहाय्यक सत्र न्यायाधीश	9	Assistant Sessions Judges
5	मुख्य महानगर दंडाधिकारी, मुंबई	1	Chief Metropolitan Magistrate, Bombay
6	अप्पर मुख्य महानगर दंडाधिकारी, मुंबई	13	Additional Chief Metropolitan Magistrate, Bombay
7	जिल्हा दंडाधिकारी	31*	District Magistrates*
8	न्याय दंडाधिकारी, प्रथम श्रेणी	29	Judicial Magistrates, First Class
9	न्याय दंडाधिकारी, द्वितीय श्रेणी	12	Judicial Magistrates, Second Class
10	न्याय दंडाधिकारी, तृतीय श्रेणी	..	Judicial Magistrates, Third Class
11	कार्यकारी दंडाधिकारी	293	Executive Magistrates
12	महानगर दंडाधिकारी, मुंबई	..	Metropolitan Magistrate, Bombay

*ह्यात १५ अपर जिल्हा दंडाधिकाऱ्यांचा समावेश आहे.
These include, 15 Additional District Magistrates also.

आधार.–उच्च न्यायालय, मुंबई ह्यांची वार्षिक न्याय विवरण पत्रे.
Source.—Annual Judicial statements of High Court, Bombay.

९. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा/SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE

पोलीस गुन्हे व न्याय/Police Crime and Judicial

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.13 (23.13)

महाराष्ट्र राज्यातील न्यायालयीन निर्णय दिलेली, नवीन आलेली व ज्यात दोषारोप केले अशी प्रकरणे (मुंबई उच्च न्यायालयाचे हद्दीतील)

Number of Cases decided in and receipts and charges of the Courts in the State of Maharashtra (Territory Subject to the High Court of Bombay)

(1982)

दिवाणी/Civil				फौजदारी/Criminal			
मूळ शाखा/Original		अपील शाखा/Appellate		मूळ शाखा/Original		अपील शाखा/Appellate	
नियमित Regular	संकीर्ण Miscellaneous	नियमित Regular	संकीर्ण Miscellaneous	नियमित Regular	संकीर्ण Miscellaneous	नियमित Regular	संकीर्ण Miscellaneous
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1,13,525	56,040*	11,771	5,238	15,90,678	26,462	4,644**	6,864†

*ह्यात हुकुमनाम्याच्या अंमलबजावणीसाठीचे अर्ज, नादारी साठीचे अर्ज व इतर संकीर्ण प्रकरणांचा समावेश आहे.
Includes all applications for execution of decrees, insolvency applications and other miscellaneous cases.

**ह्यात आरोप सिद्ध झालेली प्रकरणे व फौजदारी अपीलांचा समावेश आहे.
Include confirmation cases and Criminal Appeals.

†ह्यात संकीर्ण बाबतीतील अर्जासहीत फौजदारी प्रक्रिया संहितेखालील सुधारित प्रकरणांचा समावेश आहे.
These are all cases of revision under the Code of Criminal Procedure including miscellaneous applications.

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरण पत्रे.
Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Bombay.

तक्ता क्रमांक/

महाराष्ट्र राज्यातील दिवाणी न्यायालयात दाखल केलेल्या दिवाणी दाव्यांची संख्या, वर्णन व मूल्य/

अनुक्रमांक Serial No.	न्यायालयाचा वर्ग	हक्क व इतर बाबतीतील दावे			
		पैसे किंवा जंगम मालमत्तेसाठी केलेले दावे Suits for money or moveable property	स्थावर मालमत्तेसाठी केलेले दावे Suits for immoveable property	विशिष्ट सूट मिळण्यासाठी केलेले दावे Suit for specific relief	गहाण खताबाबत दावे Mortgage suits
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	दिवाणी न्यायाधिशांची न्यायालये	36,500	26,488	9,282	3,218
2	लघुवाद न्यायालये	3,163	1,683	..	..
3	जिल्हा प्रमुख न्यायालयाव्यतिरिक्त जिल्हा न्यायालये.	600	373	5	88
	एकूण ..	40,263	28,544	9,287	3,306
4	राज्याच्या मुख्यालयाचे ठिकाण किंवा शासकीय मुख्यालयाचे ठिकाणची न्यायालये. इलाखा महर लघुवाद न्यायालये, मुंबई.	7,846	6,378	..	..
5	नगर दिवाणी न्यायालये, मुंबई.	3,987	198	4,496	1,064
	एकूण ..	11,833	6,576	4,496	1,064
	एकूण सर्व ..	52,960	35,120	13,783	4,370

टीप.—आकडे पूर्णांकांत लिहिल्यामुळे स्तंभ (१०) मधील बेरजा जुळणार नाहीत

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरण पत्रे

JUDICIAL

TABLE No. 9.14 (23.14)

Number, description and value of Civil Suits instituted in the Civil Courts in the State of Maharashtra (1981)

Title and other suits				
इतर (स्तंभ ४ ते ६ व्यतिरिक्त) Other suits not falling under any of the preceding heads	एकूण Total	एकूण सर्व Grand total	दाव्याचे एकूण मूल्य (हजार रुपयात) Total value of suits (000 Rs.)	Class of Courts
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
9,463	48,451	84,951	4,21,088	Courts of Civil Judges
..	1,683	4,846	8,294	Small-Cause Courts
2,677	3,143	3,743	30,764	District Courts other than Chief Courts of Districts,
12,140	**53,277**	**93,540**	**4,60,146**	**Total**
520	6,898	14,744	60,772	Courts at the headquarters of the State or seat of Government Presidency Small-Cause Court, Bombay,
..	5,758	9,745	66,269	The City Civil Court, Bombay.
520	**12,656**	**24,489**	**1,27,041**	**Total**
12,660	**65,933**	**1,18,029**	**5,87,187**	**Grand Total**

Note.—In the case of Col. (10) Sub totals may not add up to total due to rounding.

Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Bombay.

9. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा/SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE

पोलीस गुन्हे व न्याय/Police crimes and Judicial

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.15 (23.15)

महाराष्ट्रातील मूळ शाखेच्या अधिकार क्षेत्रातील दिवाणी प्रकरणांच्या चौकशीचे सर्वसाधारण निकाल
General results of the trial of Civil Cases of original jurisdiction in Maharashtra

(1982)

बाब	दिवाणी विभाग/Civil Units			संकीर्ण प्रकरणे /Miscellaneous Cases			
	दिवाणी न्यायालये Civil Courts	राज्याचे मुख्यालयाचे ठिकाणी किंवा शासकीय मुख्यालयाचे ठिकाणची न्यायालये Courts at the headquarters of the State or seat of Government	एकूण Total	दिवाणी न्यायालये Civil Courts	राज्याचे मुख्यालयाचे ठिकाणी किंवा शासकीय मुख्यालयाचे ठिकाणची न्यायालये Courts at the headquarters of the State or seat of Government	एकूण Total	Item
(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
यायालयाप्रति दाखल झालेले दावे	3,42,244	1,18,081	4,60,325	68,126	8,577	76,703	Number of suits before the Courts.
निकालात काढलेले दावे—							Number of suits disposed of—
(अ) चौकशीशिवाय—							(*a*) Without trial—
(१) दिवाणी प्रक्रिया संहितेच्या आदेश नऊ च्या नियम ३ व ८ अन्वये.	5,891	2,861	8,752	1,979	114	2,093	(1) Under order IX, rules 3 and 8, Civil Procedure Code.
(२) अन्यथा	13,893	4,395	18,288	7,286	302	7,588	(2) Otherwise
(ब) एकपक्षी	14,921	3,035	17,956	2,050	328	2,378	(*b*) Ex-parte
(क) मागणीग्राह्य झाल्यामुळे ..	5,629	2,713	8,342	1,242	18	1,260	(*c*) On admission of claims
(ड) समझोता झाल्यामुळे ..	14,094	7,303	21,397	1,649	442	2,091	(*d*) Compromised
(इ) पूर्ण चौकशीअंती—							(*e*) After full trial—
(१) फिर्यादीच्या बाजूने निकाल ..	17,001	1,278	18,279	4,397	184	4,581	(1) Judgment for plaintiff
(२) प्रतिवादीच्या बाजूने निकाल	6,845	646	7,491	1,166	143	1,309	(2) Judgment for defendant
(फ) लवादानुसार	15	..	15	..	..	..	(*f*) On reference to arbitration
(ग) हस्तांतरित करून	12,983	22	13,005	1,385	..	1,385	(*g*) By transfer
3 वर्षाच्या अखेरीस प्रलंबित प्रकरणे ..	2,50,972	95,828	3,46,800	46,972	7,046	54,018	Pending at the close of the year.
4 एक वर्षाहून अधिक काळ प्रलंबित प्रकरणे	1,70,756	53,525	2,24,281	28,251	3,941	32,192	Pending for more than a year

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे.
Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9·16 (23·16)

9. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा/

पोलीस गुन्हे व न्याय/

(2) न्यायालयीन/

तक्ता क्रमांक/

महाराष्ट्रातील विविध वर्गाच्या न्यायाधिकरणात चौकशी चालू असलेल्या फौजदारी प्रकरणाचे सर्वसाधारण निकाल/

अनुक्रमांक Serial No.	न्यायालयाचा वर्ग	नोंदलेले गुन्हे No. of offences reported	चौकशी चालू असलेल्या व्यक्ती No. of persons under trial	ज्यांची प्रकरणे निकालात काढली आहेत: निर्दोष सुटलेले किंवा सोडलेले Discharged or acquitted	ज्यांची प्रकरणे निकालात काढली आहेत: परिश्रणाखालील गुन्हेगार कायद्याखाली निकालात काढलेली Dealt with under the probation of offenders Act
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	वरिष्ठ न्यायालये	6	20	6	..
2	सत्र न्यायालये (अपर सत्र न्यायाधीश धरून)	3,956	21,180	7,540	95
3	खास न्यायाधीशांची न्यायालये	223	931	105	3
4	सहाय्यक सत्र न्यायाधीशांची न्यायालये	116	116	..	..
5	न्याय दंडाधिकारी	12,90,334	28,70,948	3,93,928	4,804
6	विशेष न्याय दंडाधिकारी	2,09,451	3,47,799	12,061	..
7	न्याय दंडाधिकारी यांचे खंडपीठ	..	..	..	..
8	कार्यकारी न्याय दंडाधिकारी (जिल्हा दंडाधिकारी धरून)	19,460	52,574	27,572	1
	एकूण	15,23,546	32,93,568	4,41,212	4,903

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे.

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE

Police crimes and Judicial

JUDICIAL

TABLE No. 9.16 (23.16)

General results of trials of Criminal Cases in the tribunals of various classes in Maharashtra (1982)

अशा व्यक्ती/Persons whose cases were disposed off				
दोषी ठरलेले / Convicted.	शिक्षा झालेले किंवा संदर्भित / Committed or referred	मृत, फरारी किंवा दुसऱ्या राज्यात रवाना / Died, escaped or transferred to another state	वर्ष अखेरीस चौकशी चालू असलेल्या व्यक्ती / Persons remaining under trial at the end of the year	Class of courts
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
10	..	..	4	Superior Courts
1,447	..	118	11,980	Courts of sessions (including Additional Sessions Judges)
47	..	2	774	Courts of Special Judges
..	..	..	116	Courts of Assistant Sessions Judges
10,19,880	6,563	2,41,631	12,04,142	Judicial Magistrates
3,15,767	..	10,844	9,127	Special Judicial Magistrates
..	..	..	..	Benches of Judicial Magistrates
4,695	..	100	20,206	Executive Magistrates (including district Magistrates)
13,41,846	6,563	2,52,695	12,46,349	Total

Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Bombay.

9. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा/

पोलीस गुन्हे व न्याय/

(2) न्यायालयीन/

तक्ता क्रमांक/

महाराष्ट्र राज्यातील फौजदारी प्रकरणाबाबत अपिले व फेरतपासणीचे सर्वसाधारण निकाल/

व्यक्तींची संख्या/

अनुक्रमांक Serial No.	न्यायाधिकरणे	न्यायालयात अपिले व फेरतपासणीसाठी अर्ज करणारे Number of appellants and applicants for revision before the courts	नाकारलेली अपिले किंवा अर्ज Appeals or applications rejected	शिक्षा किंवा हुकूम कायम केलेला Sentence or order confirmed	शिक्षेत बदल झालेला Sentence altered
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	अपिले				
1	जिल्हा मुख्य दंडाधिकाऱ्यास (जिल्हा दंडाधिकारी धरून).	..	..	..	..
2	सत्र न्यायालयास	8,790	182	1,627	1,411
3	वरिष्ठ न्यायालये—				
	(अ) दोषी ठरलेल्याकडून	..	..	..	..
	(ब) निवाड्यानुसार निर्दोषी ठरलेल्यांसाठी शासनाकडून.	..	..	..	..
	एकूण ..	**8,790**	**182**	**1,627**	**1,411**
	फेरतपासणी				
1	जिल्हा मुख्य दंडाधिकाऱ्यांकडून	..	..	..	..
2	सत्र न्यायालयाकडून	15,892*	1,827	3,631	406
3	वरिष्ठ न्यायालयाकडून	..	..	..	..
	एकूण ..	**15,892**	**1,827**	**3,631**	**406**
	एकूण सर्व ..	**24,682***	**2,009**	**5,258**	**1,817**

*ह्यात फिर्यादीतर्फे फेरतपासणीसाठी केलेल्या ४०३ अर्जांचा समावेश असून त्याची विभागणी स्तंभ (४) ते (१०) मधील आकडेवारीत समाविष्ट आहे.

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे.

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE

Police, crimes and Judicial

JUDICIAL

TABLE No. 9.17 (23.17)

General results of appeals and revisions in criminal cases in Maharashtra State (1982)

Number of persons

शिक्षेबाबत विरुद्ध निर्णय झालेले	इतर मार्गाने	मृत, फरारी किंवा दुसऱ्या राज्यांत रवाना	चौकशी प्रलंबित असलेले		
Sentence reversed	Otherwise disposed of	Died, escaped or transferred to another State	Pending trial		Tribunals
(7)	(8)	(9)	(10)		(2)
					Appeals
..	..	..	..		To Chief Magistrate of District (including District Magistrates)
1,669	264	3	3,634		To Court of Sessions
					Superior Courts—
..	..	..	..		(*a*) By persons convicted
..	..	..	..		(*b*) By Government from judgment of acquittal
1,669	**264**	**3**	**3,634**		**Total**
					Revisions
..	..	..	..		By Chief Magistrates of Districts
1,152	2,815	10	6,454		By Courts or Sessions
..	..	..	..		By Superior Courts
1,152	**2,815**	**10**	**6,454**		**Total**
2,821	**3,079**	**13**	**10,088**		**Grand Total**

•These figures include 403 applicants for revision made on behalf of complainants, break up of which is included in columns (4) to (10).

Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Bombay.

9. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा/SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE

पोलीस, गुन्हे व न्याय/Police, crimes and Judicial

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.18 (23.18)

महाराष्ट्र राज्यातील दिवाणी अपील न्यायालयाचा कारभार
Business of the Civil Appellate Courts in Maharashtra State

(1982)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	हुकूमनाम्यावरील अपीले Appeals from decrees			संकीर्ण अपीले Miscellaneous appeals			Item
		दिवाणी न्यायालयातील मूळ हुकूमनाम्यावरील अपीले Appeals from original decrees Civil Courts	राज्याच्या मुख्यालयाच्या किंवा शासकीय मुख्यालयाच्या ठिकाणची न्यायालये Courts at the headquarters of the state or Seat of Government	एकूण Total	दिवाणी न्यायालयातील मूळ आदेशावरील अपीले Appeals from orders Civil Courts	राज्याच्या मुख्यालयाच्या किंवा शासकीय मुख्यालयाच्या ठिकाणची न्यायालये Courts at the headquaters of the State or Seat of Government	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	न्यायालयासमोरील अपीले	27,111	16,212	43,323	9,120	4,813	13,933	Number of appeals before the Courts.
2	निकालात काढलेली अपीले							Number of appeals disposed of—
	(अ) काढून टाकलेली किंवा खटला न चालविलेली	1,158	1,146	2,304	820	1,341	2,161	(*a*) Dismissed or not prosecuted.
	(ब) निकाल कायम केलेली	3,010	1,367	4,377	1,887	420	2,307	(*b*) Confirmed
	(क) निकालात बदल केलेली	768	272	1,040	436	107	543	(*c*) Modified
	(ड) उलट केलेली	800	373	1,173	518	105	623	(*d*) Reversed
	(इ) फेरसुनावणीकरिता पुन्हा बंदिस्त केलेले	377	1,927	2,304	93	203	296	(*e*) Remanded for retrial
	(फ) हस्तांतरित	580	..	580	80	..	80	(*f*) By transfer
3	वर्षअखेर प्रलंबित	20,418	11,127	31,545	5,286	2,637	7,923	Pending at the close of the year.
4	एक वर्षाहून अधिक काळ प्रलंबित	11,016	6,950	17,966	1,820	1,440	3,260	Pending for more than a year

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरण पत्रे.
Source.—Annual Judicial Statements, High Court, Bombay.

9. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा/SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE

पोलीस, गुन्हे व न्याय/Police, crimes and Judicial

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.19 (23.19)

महाराष्ट्र राज्यात नोंदलेले गुन्हे

Number of offences reported in Maharashtra State

(1982)

अनुक्रमांक Serial No.	गुन्ह्याचे वर्णन	नोंदलेले गुन्हे Number of offences reported	खरी ठरलेली प्रकरणे Number of cases returned as true	वर्षभरात गुनादणीसाठी आलेली प्रकरणे Number of cases brought to trial during the year	Description of offences
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
	(अ) सार्वजनिक/वैयक्तिक गुन्हे				(A) Public/Individual Offences
1	सार्वजनिक शांततेविरूद्धचे गुन्हे	6,052	6,051	12,990	Offences against the public tranquillity.
2	सार्वजनिक आरोग्य, सुरक्षितता, सोयी; सभ्यता व नैतिक आधार यांविरूद्धचे गुन्हे.	8,806	8,804	19,477	Offences affecting the public health, safety, convenience, decency and morals.
3	मानवी शरीरास दुखापत करणारे गुन्हे	7,265	7,253	13,120	Offences affecting the human body life.
4	दुखापत	50,804	50,302	1,20,689	Hurt.
5	अन्याय्य निर्बंध व अन्याय्य कैद	4,971	4,943	10,902	Wrongful restraint and wrongful confinement.
6	दंडनीय, जबरदस्ती व हल्ला	6,298	6,292	15,477	Criminal force and assault.
7	चोरी	35,532	35,529	90,416	Theft.
8	जबरी चोरी व दरोडेखोरी	2,595	2,592	6,994	Robbery and dacoity.
9	दंडनीय विश्वासघात	2,944	2,936	9,932	Criminal breach of trusts.
10	चोरीची मालमत्ता बाळगणे	1,578	1,578	4,260	Receiving of stolen property.
11	फसवणूक	5,004	4,994	13,270	Cheating.
12	नैतिक अपाय	4,322	4,322	9,096	Mischief.
13	दंडनीय अतिक्रमण	13,514	13,506	33,418	Criminal trespass.
14	विवाह संदर्भातील गुन्हे	1,736	1,735	3,290	Offences relating to marriage.
15	धाकदपटशा, अपमान व क्षुभतताविषयक दंडनीय गुन्हे	13,153	13,145	28,632	Criminal intimidation, insult and annoyance.
16	इतर गुन्हे	20,503	20,447	46,122	Other offences.
	एकूण (अ)	1,84,681	1,84,429	4,38,985	Total (A)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.19 (23.19)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
	(ब) भारतीय कायदे, मुंबई कायदे, मध्यप्रांत व वऱ्हाड कायदे व हैदराबाद कायदे याखालील गुन्हे				(B) Offences under Indian Acts, Bombay Acts, C. P. and Berar Acts and Hyderabad Acts.
17	लष्करी छावणी कायदा, दोन, १९२४	1,722	1,722	4,584	Cantonment Act, II of 1924.
18	फौजदारी प्रक्रिया संहिता, पांच, १८९८	5,531	5,531	11,376	Criminal Procedure Code, V of 1898.
19	राज्य कर्मचारी विमा कायदा, चौतीस, १९४८	52	52	537	Employees State Insurance Act, XXXIV of 1948.
20	कारखाने अधिनियम, त्रेसष्ठ, १९४८	804	804	1,354	Factories Act, LXIII of 1948.
21	वन कायदा, सोळा, १९२७	4,289	4,289	6,216	Forest Act, XVI of 1927.
22	मोटार वाहने कायदा, चार, १९३९	5,71,131	5,71,129	9,29,207	Motor Vehicles Act, IV of 1939.
23	प्राण्यांना निर्दयतेने वागविण्यास प्रतिबंध करणारा अधिनियम, अकरा, १८९०.	11	11	238	Prevention of Cruelty to Animals Act, XI of 1890.
24	अन्न भेसळविरोधी कायदा, सदतीस, १९५४	1,339	1,338	3,898	Prevention of Food Adulteration Act, XXXVII of 1954.
25	वेतन प्रदान कायदा, चार १९३६	9	9	10	Payment of Wages Act, IV of 1936.
26	रेल्वे कायदा, नऊ, १८९०	78,531	78,531	80,865	Railways Act, IX, of 1890.
27	कंपनी कायदा, एक, १९५६	3,634	3,634	5,156	Companies Act, I of 1956.
28	नगरपालिका कायदा, अकरा, १८६५	5,443	5,443	9,658	Municipalities Act, XI of 1965.
29	पोलीस कायदा, बावीस, १९५१	3,31,891	3,31,857	4,19,994	Police Act, XXII of 1951.
30	जुगार विरोधी कायदा, एक्केचाळीस, १८८७	64,816	64,816	1,21,477	Prevention of Gambling Act, XXXXI of 1887.
31	दारूबंदी कायदा, पंचवीस, १९४९	1,34,633	1,34,539	2,61,921	Prohibition Act, XXV of 1949.
32	सार्वजनिक वाहन कायदा, सात, १९२०	4,050	4,050	4,863	Public Conveyance Act, VII of 1920.
33	दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियम, एकोणऐंशी, १९४८.	13,146	13,146	24,173	Shops and Establishments Act, LXXIX of 1948.
34	आवश्यक वस्तू कायदा, दहा, १९५५	1,529	1,529	3,741	Essential Commodities Act, X of 1955.
35	भीक मागण्याविरुद्ध कायदा, वहा १९६०	2,285	2,285	2,581	Prevention of Begging Act, X of 1960.
36	मोटार वाहन कर कायदा; दहा, १९४७	1,261	1,261	1,571	Motor Vehicles Taxation Act, X of 1947.
37	महानगरपालिका कायदा, तीन, १८८८	..	..	..	Municipal Corporation Act, III of 1888.
38	मोटार वाहन कायदा, नऊ, १९४९	3,759	3,759	4,400	Motor Vehicles Act, IX of 1949.
39	इतर कायदे	1,08,993	1,08,990	1,61,608	Other Acts.
	एकूण—(ब)	**13,38,859**	**13,38,725**	**20,59,428**	**Total (B)**
	एकूण सर्व—(अ+ब)	**15,23,540**	**15,23,154**	**24,97,513**	**Grand Total (A+B)**

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे

Source—Annual Judicial Statements, High Court, Bombay.

9. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा/SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE

पोलीस गुन्हे व न्याय/Police, crimes and Judicial

(2) न्यायालयीन/JUDICIAL

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.20 (23.20)

फौजदारी गुन्ह्यांचे बाबतीत दिलेल्या शिक्षा

Punishments inflicted in criminal cases in Maharashtra State

(1982)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	प्रकार (2)	माहिती Particulars (3)	Type (2)
1	फाशीची शिक्षा झालेल्या व्यक्ती	2	Number of persons executed.
2	शिक्षा झालेल्या व्यक्ती—		Number of persons sentenced to—
	(अ) मृत्यूची	13	(a) Death.
	(ब) जन्मठेपेची	364	(b) Imprisonment for life.
	(क) कमी मुदतीच्या कैदेची	2,02,648	(c) Imprisonment for lesser term.
	(ड) दंड किंवा जप्तीची	7,82,572	(d) Fine or forfeiture.
3	ताकीद देऊन सुटका केलेल्या	11,350	Release on admonition (U/s 562, (Cr.P.C.).
4	तडीपार केलेले	7,616	Bound over (U/S 562, Cr. P.C.).
5	परिक्षणाखालील गुन्हेगार कायद्याखालीं निकालात काढलेले.	4,784	Dealt with under the probation of offenders Act.
6	दंडाची शिक्षा झालेले—		Number of persons sentenced to fine of—
	(अ) दहा रुपये किंवा कमी दंड	2,07,991	(a) Rs. 10 and under.
	(ब) दहा रुपयांपेक्षा जास्त दंड	5,74,581	(b) Over Rs. 10.
7	दंडाची एकूण रक्कम (हजार रुपयांत)—		Total amount of fines (000 Rs.)—
	(अ) लादलेली	65,023	(a) Imposed.
	(ब) वसूल केलेली	39,903	(b) Realised.
	(क) भरपाई केलेली	367	(c) Paid as compensation.
8	कैदेची शिक्षा झालेल्या व्यक्ती—		Number of persons sentenced to imprisonment of—
	(अ) १५ दिवस किंवा कमी	1,37,801	(a) 15 days and under.
	(ब) १५ दिवस ते सहा महिने	48,478	(b) Above 15 days to 6 months.
	(क) सहा महिने ते दोन वर्षे	15,166	(c) Above 6 months to 2 years.
	(ड) दोन वर्षांहून अधिक	1,203	(d) Above 2 years.

आधार.—मुंबई उच्च न्यायालयाची वार्षिक न्याय विवरणपत्रे.
Source.—Annual Judicial Statements of High Court, Bombay.

9. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा/SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE

पोलीस गुन्हे व न्याय/Police, crimes and Judicial

कारागृह/Prisons

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.21 (23·21)

कारागृहातील व दुय्यम कारागृहातील कैदी
Prisoners confined in jails and subsidiary jails

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars 1982-83 (3)	1983-84 (4)	Item (2)
1	कैदेची जागा—			*Place of confinement*—
	(अ) मध्यवर्ती कारागृह	7	7	(*a*) Central Jails
	(ब) जिल्हा कारागृह	33	33	(*b*) District jails
	(क) दुय्यम कारागृह	178	178	(*c*) Sub-jails
	(ड) मुक्त छावण्या	4	4	(*d*) Open Colonies
	एकूण	222	222	Total

		पुरूष Men		स्त्रिया Women		एकूण Total		
2	कैदी—	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	*Prisoners*—
2·1	वर्षाच्या सुरवातीस असलेले	12,485	13,332	316	267	12,801	13,599	Remained at the commencement of the year.
2·2	वर्षात भरती झालेले	1,90,755	1,79,680	6,343	5,065	1,97,098	1,84,745	Received during the year
2·3	एकूण	**2,03,240**	**1,93,012**	**6,659**	**5,332**	**2,09,899**	**1,98,344**	**Total**
2·4	कायद्याच्या सर्व कलमातून मुक्त झालेले	1,89,908	1,80,343	6,392	5,060	1,96,300	1,85,403	Discharged from all clauses
2·5	वर्षाच्या शेवटी असलेले	13,332	12,669	267	272	13,599	12,941	Remaining at the end of the year
2·6	प्रत्येक वर्गाची दैनिक सरासरी संख्या	13,620	13,198	339	293	13,959	13,491	Daily average number of each class

आधार.—कारागृह महानिरीक्षक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Office of the Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

9, सामाजिक संरक्षण आणि सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE CRIME AND JUDICIAL)

कारागृह/Prisons

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.22 (23.22)

वर्षात कारागृहात दाखल केलेल्या व वर्षअखेर राहिलेल्या कैद्यांची लिंगानुसार संख्या व चालू वर्षात कैद केलेल्या कैद्यांची (न्यायिक कैद्यांची फक्त) लिंग, वय, साक्षरता व पूर्वीच्या व्यवसायानुसार संख्या

Number of convicts admitted during the year and remained at the close of the year by sex and convicts imprisoned during the year by sex, age, literacy and previous occupation (for judicial convicts only)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars: पुरुष Men 1982-83 (3)	पुरुष Men 1983-84 (4)	स्त्रिया Women 1982-83 (5)	स्त्रिया Women 1983-84 (6)	Item (2)
1	आदल्या वर्षाच्या शेवटी राहिलेले कैदी	7,191	7,588	122	98	Remained at the close of the previous year
2	चालू वर्षात कैद केलेले	69,965	73,205	1,517	1,625	Imprisoned during the present year
3	बदलून आलेले	7,911	7,721	121	82	Received by transfer
	एकूण	85,067	88,514	1,760	1,805	Total
4	वर्ष भरात मुक्त केलेले	77,479	82,024	1,662	1,706	Discharged during the year.
5	वर्ष अखेर शिल्लक संख्या	7,588	6,490	98	99	Closing balance at the end of the year.
	चालू वर्षात कैद केलेले—					*Imprisoned during the present year.*
6	वयानुसार/Age					
6·1	Under 16 वर्षाखालील/years	..	..	..	..	
6·2	16-18 वर्षे/years	6,510	6,838	87	131	
6·3	19-21 वर्षे/years	11,426	12,578	300	278	
6·4	22-30 वर्षे/years	25,887	29,483	575	786	
6·5	31-40 वर्षे/years	18,311	15,997	379	303	
6·6	41-60 वर्षे/years	6,955	7,493	170	125	
6·7	Above 60 वर्षावर/years	876	816	6	2	
	एकूण	69,965	73,205	1,517	1,625	Total
7	साक्षरतेनुसार—					*Literacy*
7·1	साक्षर	37,478	39,300	633	609	Literate
7·2	निरक्षर	32,487	33,905	884	1,016	Illiterate
	एकूण	69,965	73,205	1,517	1,625	Total
8	पूर्वीच्या व्यवसायानुसार—					*Previous occupation—*
8·1	पुरुष—					*Males—*
8.1.1	शासकीय सेवेत नगरपालिका किंवा इतर स्थानिक संस्थात काम करणारे	2,312	3,505	..	..	Employed under Government or municipal or other local authorities.
8·1·2	व्यावसायिक	..	12,057	..	..	Professional.
8·1·3	सेवा किंवा वैयक्तिक कार्यालये असलेल्या	6,517	..	..	..	In service or performing personal offices.
8·1·4	शेती व पशु क्षेत्रातील	20,357	22,248	..	..	Engaged in agriculture and with animals.
8·1·5	व्यापार व वाणिज्य क्षेत्रातील	7,511	7,606	..	..	Engaged in commerce and trade.
8·1·6	यांत्रिक, कला, वस्तुनिर्माण व अभियांत्रिकी क्षेत्रातील	..	..	..	..	Employed in mechanical, arts manufacture and engineering operation etc.
8·1·7	इतरत्र वर्गीकरण न झालेल्या व्यक्ती	33,268	27,779	..	..	Miscellaneous, not classified otherwise.
	एकूण	69,965	73,205	..	..	Total
8·2	स्त्रिया—					*Females—*
8·2·1	विवाहित	..	..	891	948	Married
8·2·2	अविवाहित	..	..	448	441	Unmarried
8·2·3	विधवा	..	..	178	236	Widows
	एकूण	..	..	1,517	1,625	Total

आधार.—कारागृह महानिरीक्षक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.— Office of the Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune

9. सामाजिक संरक्षण आणि सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9·23 (23·23)

कारागृहात दाखल केलेल्या कैद्यांची लिंग, शिक्षेचे स्वरूप व शिक्षेची मुदत यानुसार संख्या (न्यायिक कैदी फक्त)

Number of convicts admitted into jails by sex, nature and length of sentences and convicts admitted into the jails who had been previously convicted (for judicial convicts only)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	पुरुष Male		स्त्रिया Women		Item
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
	वर्षभरात कारागृहात दाखल केलेले कैदी— कारावास—					*Convicts admitted during the year— Imprisonment—*
1	एक महिना किंवा कमी	53,230	53,965	1,082	1,167	Not exceeding one month.
2	एक महिन्याहून जास्त व तीन महिने किंवा कमी	9,554	10,438	354	238	Above one month and not exceeding three months.
3	तीन महिन्याहून जास्त व सहा महिने किंवा कमी	3,325	4,653	41	175	Above three months and not exceeding six months.
4	सहा महिन्याहून जास्त व एक वर्ष किंवा कमी	2,043	2,279	24	21	Above six months and not exceeding one year
5	एक वर्षाहून जास्त व दोन वर्ष किंवा कमी	771	947	5	7	Above one year and not exceeding two years
6	दोन वर्षाहून जास्त व पाच वर्ष किंवा कमी	442	385	1	5	Above two years and not exceeding five years.
7	पाच वर्षाहून जास्त व दहा वर्ष किंवा कमी	189	201	4	1	Above five years and not exceeding ten years.
8	दहा वर्षाहून जास्त	33	48	2	..	Exceeding ten years.
9	हद्दपारीची शिक्षा—					*Sentenced to transportation —*
	(अ) जन्मठेप	872	287	4	11	(*a*) For life
10	मृत्युची शिक्षा	...	2	..	..	Sentence of death.
	एकूण	69,965	73,205	1,517	1,625	**Total**
	पूर्वी शिक्षा झालेले व कारागृहात दाखल केलेले कैदी—					*Convicts admitted who had been previously convicted—*
1	जामीन न मिळाल्यामुळे किंवा चांगल्या वर्तणुकीअभावी कैद केलेले सराईत गुन्हेगार.	..	..	..	..	Number of habitual offenders imprisoned in default of finding security or good behaviour.
2	पूर्वी शिक्षा झालेले व जामीन न मिळविता आल्यामुळे कैद केलेले.—					*Number of imprisoned in default of security with previous conviction.—*
	(अ) पूर्वी एकदा शिक्षा झालेले	895	378	10	7	(*a*) Previously convicted once.
	(ब) पूर्वी दोनदा शिक्षा झालेले	557	478	2	3	(*b*) Previously convicted twice.
	(क) पूर्वी दोनपेक्षा जास्त वेळा शिक्षा झालेले	441	649	4	..	(*c*) Previously convicted more than twice
	एकूण (१+२)	1,893	1,505	16	10	**Total (1+2)**
3	१६ वर्षाखालील गुन्हेगार	..	..	..	..	Offenders under 16 years of age.

आधार.—कारागृह महानिरीक्षक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Office of the Inspector-General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

9. सामाजिक संरक्षण आणि सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.24 (23-24)

तुरुंगातील कैद्यांवर पहारा करणे व त्यांची देखभाल करणे यावरील खर्च
Expenditure in guarding and maintaining the prisoners in jails

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	खर्च (हजार रुपयांत) Expenditure (in, 000 Rs.)		Item
		1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	कैद्यांची रोजची सरासरी संख्या (साधे कैदी वगळून)	13,959	13,485	Daily average number of prisoners (excluding Civil prisoners).
2	वेतन	27,981	31,840	Salaries.
3	प्रवास खर्च	405	557	Travel expenses.
4	आहार विषयक आकार	12,069	13,516	Diet charges.
5	इतर खर्च	6,012	8,043	Other charges.
6	कार्यालयीन खर्च	804	890	Office expenses.
7	अवजारे, यंत्रसंच, यंत्रसामग्री	161	105	Tools, plants, Machinery and Equipment.
8	भाडे, दर व कर	550	533	Rents, Rates and taxes.
9	मजुरी	942	1,031	Wages.
10	सहाय्यक अनुदान	85	85	Grant-in-aid contribution.
11	तुरुंगातील उद्योग	12,108	12,455	Jail Industries.
12	इतर खर्च	1	..	Other expenditure.
	एकूण (खर्च)	61,117	69,055	Total Expenditure.
कैद्याचा दरडोई खर्च		4,378.33	5,120.87	Total cost per head of average strength.

आधार.—कारागृह महानिरीक्षक, यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Office of the Inspector-General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

10. राज्य उत्पन्न
STATE INCOME

१०.१. राज्य उत्पन्नाचे चालू व १९७०-७१ स्थिर किंमतीनुसार अंदाज, त्यांची टक्केवारीनुसार विभागणी, क्षेत्रवार विभागणी इत्यादि माहिती या विभागात दिलेली आहे. हे अंदाज (१) कार्यालयीन अभिलेखामधून उपलब्ध झालेल्या व (२) अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय व (३) केंद्रीय सांख्यिकी संघटना आणि इतर संस्था यांनी मागील काही वर्षात घेतलेल्या नमुना पाहण्या व अभ्यास पाहण्या यांतून गोळा केलेल्या, व्यापक सांख्यिकी माहितीवर आधारित आहेत.

10.1. In this section the estimates of State income at current and constant (1970-71) prices, its percentage distribution, sectoral distribution etc. are given. These estimates are prepared on the basis of comprehensive statistical material which has become available from official records and also collected through sample surveys and type studies conducted by this Directorate, Central Statistical Organisation and other agencies over the past few years.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.1 (22·1)

औद्योगिक गटानुसार झालेले राज्य उत्पन्न (चालू किमतीनुसार)
State Income by Industrial origin at Current Prices

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakhs)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाबी (2)	1970-71 (3)	1975-76 (4)	1980-81* (5)	1981-82* (6)	1982-83* (7)	1983-84* (8)	Items (2)
1	कृषि	1,04,601	2,28,905	3,69,862	4,14,494	4,25,427	5,25,041	Agriculture
2	वन उद्योग	3,933	5,872	12,451	16,029	18,311	21,027	Forestry and Logging
3	मत्स्योद्योग	1,576	6,861	9,691	9,241	10,079	12,623	Fishing
4	खाणी	790	1,790	5,663	6,639	8,244	8,997	Mining and Quarrying
	एकूण—प्राथमिक	1,10,900	2,43,428	3,97,667	4,46,403	4,62,061	5,67,688	Sub-Total - Primary
5	कारखाने—							Manufacturing—
5·1	नोंदणीकृत	79,908	1,47,326	3,00,900	3,10,300	3,39,441	3,80,532	Registered
5·2	इतर	22,869	42,642	86,758	93,229	1,00,535	1,14,773	Un-Registered
6	बांधकाम	24,039	43,631	67,780	75,037	84,299	96,959	Construction
7	वीज, गॅस आणि पाणीपुरवठा	5,707	11,758	26,206	36,279	46,170	52,283	Electricity, gas and watersupply.
	एकूण—दुय्यम	1,32,523	2,45,357	4,81,644	5,14,845	5,70,445	6,44,547	Sub-Total—Secondary
8	परिवहन, दळणवळण आणि वखार —							Transport, storage and communications—
8·1	रेल्वे	5,327	7,579	8,229	10,582	15,173	19,108	Railways
8·2	इतर साधनाने परिवहन आणि वखार.	14,308	25,930	48,738	67,303	76,572	82,029	Transport by other means and storage.
8·3	दळणवळण	4,882	6,877	14,282	18,163	21,885	25,859	Communications
9	व्यापार, खाणावळ आणि उपहारगृहे	52,039	1,07,343	2,12,733	2,34,604	2,60,420	2,99,719	Trade, hotels and restaurants
	एकूण (८+९)	76,556	1,47,729	2,83,982	3,30,652	3,74,050	4,26,715	Total—(8+9)
10	बँका आणि विमा उद्योग	16,376	46,045	80,047	1,07,690	1,16,079	1,30,518	Banking and Insurance
11	स्थावर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी आणि व्यावसायिक सेवा.	12,409	18,744	32,579	37,016	41,900	48,161	Real estate and ownership of dwellings and business services.
	एकूण (१०+११)	28,785	64,789	1,12,626	1,44,706	1,57,979	1,78,679	Total—(10+11)

12	सार्वजनिक प्रशासन	11,417	20,832	36.587	41,347	49,042	57,577	Public Administration
13	इतर सेवा	27,373	45,529	78,077	90,889	1,00,286	1,10,748	Other services
	एकूण (१२+१३)	**38,790**	**66.361**	**1,14,664**	**1,32,236**	**1,49,328**	**1,68,325**	**Total—(12+13)**
	एकूण—तृतीय	**1,44,131**	**2,78,879**	**5,11,272**	**6,07,594**	**6,81,357**	**7,73,719**	**Sub-Total—Tertiary**
14	एकूण निव्वळ राज्य उत्पन्न	3,87,554	7,67,664	13,90,583	15,68,842	17,13,863	19,85,954	Net State Domestic product
15	दरडोई राज्य उत्पन्न	783.10	1,387·75	2,233·40	2,467·63	2,637·81	2,990·40	*per capita* State income

*अस्थायी/Provisional

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.- Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10·2 (22.2)

औद्योगिक गटानुसार झालेल्या (चालू किंमतीनुसार) राज्य उत्पन्नाची टक्केवारी

Percentage distribution of State Income by industrial origin at current prices

अनुक्रमांक Serial No.	बाबी	1970-71	1975-76	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	Items
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	कृषि	27·0	29·8	26·6	26·4	24·8	26·4	Agriculture
2	वन उद्योग	1·0	0·8	0·9	1·0	1·1	1·1	Forestry and Logging
3	मत्स्योद्योग	0·4	0·9	0·7	0·6	0·6	0·6	Fishing
4	खाणी	0·2	0·2	0·4	0·5	0·5	0·5	Mining and Quarrying
	एकूण—प्राथमिक	**28·6**	**31·7**	**28·6**	**28·5**	**27·0**	**28·6**	**Sub-Total—Primary**
5	कारखाने—							Manufacturing—
5·1	नोंदणीकृत	20·6	19·2	21·6	19·8	19·8	19·2	Registered
5·2	इतर	5·9	5·6	6·2	5·9	5·9	5·8	Un-registered
6	बांधकाम	6·2	5·7	4·9	4·8	4·9	4·9	Construction
7	वीज, गॅस आणि पाणीपुरवठा	1·5	1·5	1·9	2·3	2·7	2·6	Electricity, gas and Water-supply.
	एकूण—दुय्यम	**34·2**	**32·0**	**34·6**	**32·8**	**33·3**	**32·5**	**Sub-Total—Secondary**
8	परिवहन, दळणवळण आणि वखार—							Transport, storage and communications.—
8·1	रेल्वे	1·4	1·0	0·6	0·7	0·9	1·0	Railways
8·2	इतर साधनाने परिवहन आणि वखार	3·7	3·4	3·5	4·3	4·4	4·1	Transport by other means and storage.
8·3	दळणवळण	1·3	0·9	1·0	1·2	1·3	1·3	Communications
9	व्यापार, खाणावळ आणि उपाहारगृहे	13·4	14·0	15·3	14·9	15·2	15·1	Trade, hotels and restaurants
	एकूण (८+९)	**19·8**	**19·3**	**20·4**	**21·1**	**21·8**	**21·5**	**Total—(8+9)**

10	बँका आणि विमा उद्योग	4·2	6·0	5·8	6·8	6·8	6·6	Banking and Insurance
11	स्थावर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी आणि व्यावसायिक सेवा.	3·2	2·4	2·3	2·4	2·4	2·4	Real estate and ownership of dwellings and business services.
	एकूण (१०+११) ..	7·4	8·4	8·1	9·2	9·2	9·0	Total—(10+11)
12	सार्वजनिक प्रशासन	2·9	2·7	2·7	2·6	2·9	2·9	Public Administration
13	इतर सेवा	7·1	5·9	5·6	5·8	5·8	5·5	Other Services
	एकूण (१२+१३) ..	10·0	8·6	8·3	8·4	8·7	8·4	Total—(12+13)
	एकूण—तृतीय ..	37·2	36·3	36·8	38·7	39·7	38·9	Sub-Total—Tertiary
14	एकूण निव्वळ राज्य उत्पन्न	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	Net State Domestic Product

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10·3 (22.3)

औद्योगिक गटानुसार झालेले राज्य उत्पन्न (१९७०-७१) क्या (किमतींनुसार)

State Income by Industrial Origin at Constant (1970-71) Prices

(रुपये लाखात/(Rs. in lakhs)

अनुक्रमांक Serial No.	बाबी	1970-71	1975-76	1980-81*	1981-82*	1982-83*	1983-84*	Items
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	कृषि	1,04,601	1,45,597	1,59,691	1,67,090	1,63,739	1,73,305	Agriculture
2	वन उद्योग	3,933	2,875	3,431	3,781	3,830	4,141	Forestry and Logging
3	मत्स्योद्योग	1,576	3,202	2,915	2,457	2,436	2,886	Fishing
4	खाणी	790	1,235	1,736	1,913	2,086	2,201	Mining and Quarrying
	एकूण— प्राथमिक	**1,10,900**	**1,52,909**	**1,67,773**	**1,75,241**	**1,72,091**	**1,82,533**	**Sub-Total—Primary**
5	कारखाने—							Manufacturing—
5·1	नोंदणीकृत	79,908	98,439	1,39,895	1,44,837	1,54,081	1,56,622	Registered
5·2	इतर	22,869	26,212	35,370	34,798	35,124	37,674	Un-registered
6	बांधकाम	24,039	25,654	27,247	27,591	27,939	28,291	Construction
7	वीज, वॅस आणि पाणीपुरवठा	5,707	7,185	10,300	11,006	11,322	12,398	Electricity, gas and water supply
	एकूण— दुय्यम	**1,32,523**	**1,57,490**	**2,12,812**	**2,18,232**	**2,28,466**	**2,34,985**	**Sub-Total—Secondary**
8	परिवहन, दळणवळण आणि व्यापार—							Transport, storage and communications.—
8·1	रेल्वे	5,327	5,993	7,270	7,253	7,715	7,540	Railways
8·2	इतर साधनाने परिवहन आणि व्यापार	14,308	17,262	20,904	25,640	28,630	28,962	Transport by other means and storage.
8·3	दळणवळण	4,882	5,365	9,981	10,734	12,237	13,300	Communications
9	व्यापार, खाणावळ आणि उपाहारगृहे	52,039	64,971	85,818	89,908	92,874	96,225	Trade, hotels and Restaurants
	एकूण (८+९)	**76,556**	**93,591**	**1,23,973**	**1,33,535**	**1,41,456**	**1,46,027**	**Total—(8+9)**
10	बँका आणि विमा उद्योग	16,376	21,747	25,674	28,009	32,833	38,524	Banking and Insurance
11	स्थावर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी आणि व्यावसायिक सेवा.	12,409	14,534	17,161	17,758	18,383	19,034	Real estate and ownership of dwellings and business services
	एकूण (१०+११)	**28,785**	**36,281**	**42,835**	**45,767**	**51,216**	**57,558**	**Total—(10+11)**

12	सार्वजनिक प्रशासन	11,417	15,025	25,399	26,559	27,139	29,181	Public Administration
13	इतर सेवा	27,373	30,637	33,249	33,934	34,657	35,491	Other services
	एकूण (१२+१३)	**38,790**	**45,662**	**58,648**	**60,493**	**61,796**	**64,672**	**Total—(12+13)**
	एकूण—तृतीय	**1,44,131**	**1,75,534**	**2,25,456**	**2,39,795**	**2,54,468**	**2,68,257**	**Sub-Total—Tertiary**
14	एकूण निव्वळ राज्य उत्पन्न	3,87,554	4,85,933	6,06,041	6,33,268	6,55,025	6,85,775	Net State Domestic Product
15	दरडोई राज्य उत्पन्न	783·10	878·45	970·14	996·06	1008·15	1,032·62	*Per capita* State Income

*अस्थायी/Provisional

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.— Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10·4 (22·4)

औद्योगिक गटानुसार झालेल्या (१९७०-७१ च्या किमतीनुसार) राज्य उत्पन्नाची टक्केवारी

Percentage distribution of State Income by industrial origin at constant (1970-71) prices

अनुक्रमांक Serial No.	बाबी	1970-71	1975-76	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	Items
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	कृषि	27·0	30·0	26·3	26·4	25·0	25·3	Agriculture
2	वन उद्योग	1·0	0·6	0·6	0·6	0·6	0·6	Forestry and Logging
3	मत्स्योद्योग	0·4	0·6	0·5	0·4	0·4	0·4	Fishing
4	खाणी	0·2	0·3	0·3	0·3	0·3	0·3	Mining and Quarrying
	एकूण—प्राथमिक	**28·6**	**31·5**	**27·7**	**27·7**	**26·3**	**26·6**	**Sub-Total—Primary**
5	कारखाने—							Manufacturing—
5·1	नोंदणीकृत	20·6	20·2	23·1	22·9	23·3	22·9	Registered
5·2	इतर	5·9	5·4	5·8	5·5	5·4	5·5	Un-registered
6	बांधकाम	6·2	5·3	4·5	4·4	4·3	4·1	Construction
7	वीज, गॅस आणि पाणी पुरवठा	1·5	1·5	1·7	1·7	1·7	1·8	Electricity, gas and water supply
	एकूण—दुय्यम	**34·2**	**32·4**	**35·1**	**34·5**	**34·9**	**34·3**	**Sub-Total—Secondary**
8	परिवहन, दळणवळण आणि वखार—							Transport, storage and communications—
8·1	रेल्वे	1·4	1·2	1·2	1·1	1·1	1·1	Railways
8·2	इतर साधनाने परिवहन आणि वखार.	3·7	3·5	3·4	4·1	4·4	4·2	Transport by other means and storage.
8·3	दळणवळण	1·3	1·1	1·6	1·7	1·9	1·9	Communications
9	व्यापार, खाणावळ आणि उपाहारगृहे.	13·4	13·4	14·2	14·2	14·2	14·1	Trade, hotels and restaurants
	एकूण (८+९)	**19·8**	**19·2**	**20·4**	**21·1**	**21·6**	**21·3**	**Total—(8+9)**
10	बँका आणि विमा उद्योग	4·2	4·5	4·2	4·4	5·0	5·6	Banking and Insurance
11	स्थावर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी आणि व्यावसायिक सेवा.	3·2	3·0	2·9	2·8	2·8	2·8	Real estate and ownership of dwellings and business services.
	एकूण (१०+११)	**7·4**	**7·5**	**7·1**	**7·2**	**7·8**	**8·4**	**Total—(10+11)**

12	सार्वजनिक प्रशासन	2·9	3·1	4·2	4·2	4·1	4·2	Public Administration
13	इतर सेवा	7·1	6·3	5·5	5·3	5·3	5·2	Other Services
	एकूण (१२+१३)	10·0	9·4	9·7	9·5	9·4	9·4	Total—(12+13)
	एकूण—तृतीय	37·2	36·1	37·2	37·8	38·8	39·1	Sub-Total—Tertiary
14	एकूण निव्वळ राज्य उत्पन्न	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	Net State Domestic Product

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10·5 (22·5)

औद्योगिक गटानुसार झालेले राज्य उत्पन्नाचे (१९७०-७१ च्या किमतींनुसार) निर्देशांक

Indices of State Income by industrial origin at constant (1970-71) prices

अनुक्रमांक Serial No.	बाबी	1970-71	1975-76	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	कृषि	100·0	139·2	152·7	159·7	156·5	165·7	Agriculture
2	वन उद्योग	100·0	73·1	87·2	96·1	97·4	105·3	Forestry and logging
3	मत्स्योद्योग	100·0	203·2	184·9	155·9	154·6	183·1	Fishing
4	खाणी	100·0	156·3	219·7	242·2	264·0	278·6	Mining and quarrying
	एकूण—प्राथमिक	100·0	137·9	151·3	158·0	155·2	164·6	Sub-Total—Primary
5	कारखाने—							Manufacturing—
5·1	नोंदणीकृत	100·0	123·2	175·1	181·3	192·8	196·0	Registered
5·2	इतर	100·0	114·6	154·7	152·2	153·6	164·7	Un-registered
6	बांधकाम	100·0	106·7	113·3	114·8	116·2	117·7	Construction
7	वीज, गॅस आणि पाणीपुरवठा	100·0	125·9	180·5	192·9	198·4	217·2	Electricity, gas and water supply
	एकूण—दुय्यम	100·0	118·8	160·6	164·7	172·4	177·3	Sub-Total—Secondary
8	परिवहन, दळणवळण आणि वखार—							Transport, Storage and Communications.—
8·1	रेल्वे	100·0	112·5	136·5	136·2	144·8	141·5	Railways
8·2	इतर साधनाने परिवहन आणि वखार.	100·0	120·6	146·1	179·2	200·1	202·4	Transport by other means and storage.
8·3	दळणवळण	100·0	109·9	204·4	219·9	250·7	272·4	Communications
9	व्यापार, खानावळ आणि उपाहारगृहे	100·0	124·8	164·9	172·8	178·5	184·9	Trade, hotels and restaurants
	एकूण (८+९)	100·0	122·2	161·9	174·4	184·8	190·7	Sub-Total—(8+9)
10	बँका आणि विमा उद्योग	100·0	132·8	156·8	171·0	200·5	235·2	Banking and insurance
11	स्थावर मालमत्ता व राहत्या घरांची मालकी आणि व्यावसायिक सेवा	100·0	117·1	138·3	143·1	148·1	153·4	Real estate and ownership of dwellings and business services.
	एकूण (१०+११)	100·0	126·0	148·8	159·0	177·9	200·0	Sub-Total—(10+11)

12	सार्वजनिक प्रशासन	100·0	131·6	222·5	232·6	237·7	255·6	Public administration
13	इतर सेवा	100·0	111·9	121·5	123·9	126·6	129·7	Other services
	एकूण (१२+१३) ..	**100·0**	**117·7**	**151·2**	**155·9**	**159·3**	**166·7**	**Sub-Total—(12+13)**
	एकूण—तृतीय	**100·0**	**121·8**	**156·4**	**166·4**	**176·6**	**186·1**	**Sub-Total—Tertiary**
14	एकूण निव्वळ राज्य उत्पन्न ..	100·0	125·4	156·4	163·4	169·0	176·9	Net State Domestic Product
15	दरडोई राज्य उत्पन्न ..	100·0	112·2	123·9	127·2	128·7	131·9	*Per capita* State income

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

११. शेती :-

११.१. या विभागामध्ये जमिनीचा वापर, मुख्य पिके, त्यांचे उत्पादन, बागायत क्षेत्र, उत्पादनाचे निर्देशांक मृदसंधारण, शेतीची यंत्रे व अवजारे व कृषी गणना या बाबींची माहिती दिली आहे.

११.२. गाव पत्रकानुसार भौगोलिक क्षेत्र हे ग्राम अधिकाऱ्यांनी महसुलीच्या कामाकरिता गोळा केलेल्या खेड्यातील माहितीवरून गणना केलेले क्षेत्र होय. भारताच्या सर्व्हेयर जनरल यांनी दिलेल्या एकूण क्षेत्रफळाची आकडेवारी व गाव पत्रकानुसार दिलेल्या एकूण क्षेत्रफळाची आकडेवारी यात फरक आढळून येतो, कारण पहिले क्षेत्र हे गटांची माहिती गोळा करून काढलेले असते, तर दुसरे गांव प्रपत्रकावरून, खेड्यांतील क्षेत्रफळाची बेरीज करून काढलेले असते. या व्यतिरिक्त इमारती, रस्ते इत्यादीखालील क्षेत्रफळ मोजताना विचारात घेण्यात येणाऱ्या गोष्टीही वेगवेगळ्या आहेत. "वने" यामध्ये प्रत्यक्ष वनाखालील असलेले सर्व क्षेत्र किंवा कोणत्याही वनविषयक कायद्यानुसार राज्य सरकारच्या किंवा खाजगी अधिपत्याखालील "वने" म्हणून वर्ग केलेले किंवा प्रशासकीय बाबींसाठी "वने" म्हणून गणले गेलेले क्षेत्र ह्याचा समावेश आहे. जर ह्यातील काही भाग वनव्याप्त नसेल, परंतु तो शेतीकरिता उपयोगात आणला जात असेल तर त्यानुसार त्या क्षेत्राला कसलेले किंवा न कसलेले क्षेत्र असे संबोधण्यात येते. "बिगर शेती वापराखाली असलेली जमीन" म्हणजे इमारती, रस्ते व रेल्वे याखालील जमीन किंवा पाण्याखालील उदा. नद्या, कालवे यांनी व्याप्त असलेली जमीन आणि शेती सोडून इतर उपयोगात आणलेली जमीन याचा समावेश होतो. पडीक आणि लागवडीस योग्य नसलेल्या जमिनीत सर्व पडीक व लागवडीस योग्य नसलेली म्हणजेच पर्वत, वाळवंट इत्यादींचा समावेश होतो. जी जमीन अतिशय खर्च केल्याशिवाय लागवडीखाली येऊ शकत नाही अशी जमीन, ती स्वतंत्र गटात असो किंवा लागवड केलेल्या जमिनीत असो, तिला "लागवडीस योग्य नसलेले क्षेत्र असे संबोधले जाते. कायम कुरणे आणि इतर चराऊ जमीन मिळून सर्व चराऊ जमीन होते, मग त्यात कायम कुरणे असोत किंवा नसोत. वनक्षेत्रातील गावाचे क्षेत्र आणि चराऊ क्षेत्र यांचा या शीर्षाखाली समावेश होतो. कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रात समावेश नसलेल्या झाडेझुडपाखालील जमीन आणि आंबराया यांचा कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राव्यतिरिक्त इतर शेतीविषयक वापरासाठी असलेल्या एकूण "लागवडीलायक" जमिनीत समावेश होतो. काटेरी झाडाखालील जमीन, छपराकरिता वापरावयाच्या गवताखालील जमीन, बांबूच्या झाडाखालील व इंधन म्हणून वापरण्यात येणाऱ्या वनराईखालील जमीन जिचा फळबागायत म्हणून समावेश होत नाही अशा जमिनीचा ह्यात समावेश होतो. "लागवडीलायक पड" जमिनीत एकूण लागवडीयोग्य उपलब्ध असलेली जमीन, जी सध्या वापरात असेल किंवा वापरात नसेल, परंतु जी एकदाच वापरली असेल, परंतु चालू वर्षी व गेल्या पांच किंवा जास्त वर्षात सतत कसली नसेल अशा जमिनीचा समावेश होतो. अशी जमीन पड जमीन किंवा झुडपांनी व जंगलव्याप्त असेल जिचा कोणत्याही कामाकरिता उपयोग होऊ शकत नाही अशा जमिनीचा सारा उरवलेला असेल किंवा नसेल आणि अशी जमीन स्वतंत्र गटात किंवा लागवड केलेल्या जमिनीत असेल. चालू वर्षी पडीक ठेवलेल्या लागवडीखालील जमिनीचा "चालू पड" मध्ये अंतर्भाव होतो. एखादे पेरणी केलेले क्षेत्र त्याच वर्षात दुसऱ्यांदा लागवडीखाली आणले नसेल तर ते "चालू पड' जमीन म्हणून गणले जाते. "इतर पड" जमिनीत लागवडीखाली असलेल्या परंतु कमीतकमी एक वर्ष व जास्तीत जास्त पांच वर्षे लागवडीखाली नसलेल्या सर्व जमिनींचा समावेश होतो. अशा जमिनी पडीत ठेवण्यास खालीलपैकी एखादे कारण असू शकते.—(१) शेतकऱ्यांची हलाखीची आर्थिक परिस्थिती, (२) अपुरा पाणीपुरवठा, (३) हिवतापाचे हवामान, (४) गाळ व चिखल वाहून आणणाऱ्या नद्या व कालवे, (५) जमिनीची झीज, (६) कृषि उत्पादनाचा योग्य तो मोबदला न मिळणे. कसलेल्या

11. Agriculture :

11.1. In this section tables containing data and Land utilisation, principal crops and their production, area irrigated, agricultural implements and machinery and agricultural census are given.

11.2. The Geographical area according to village papers is calculated from the village returns prepared by the village officials for revenue purposes. There is difference between the figures of total area according to the Surveyor General of India and that according to the village papers; because the latter is calculated by totalling up areas of village returns while the former is calculated in blocks. Moreover, allowances made for areas covered by buildings, roads, etc. are different in two cases. Under 'Forests' are included all actually forested areas or lands classed or administered as forests under any legal enactment dealing with forests, whether State owned or private. If any portion of such land is not actually wooded but put to some agricultural use, that portion is included under the appropriate heading of cultivated or uncultivated land. Land put to non-agricultural uses stands for all lands occupied by buildings, roads and railways or under water, e. g. rivers and canals and other lands put to uses other than for agricultural. *Barren and unculturable land* covers all barren and unculturable land like mountains, deserts etc. Land which cannot be brought under cultivation unless at a high cost, is classed as *unculturable*, whether such land is in isolated blocks or within cultivated holdings. *Permanent pastures* and other grazing land cover all grazing lands, whether they are permanent pastures and meadows or not. Village common and grazing lands within forest areas are included under this head. *Land under miscellaneous trees, crops and groves* not included in the net area sown includes all cultivable land which is not included under net area sown but is put to some agricultural use. Land under casuarina trees, thatching grass, bamboo bushes and other groves for fuel etc. which are not included under 'orchards' are classed under this category. *Culturable waste* includes all lands available for cultivation whether or not taken up for cultivation or taken up for cultivation once but not cultivated during the current and last five years or more in succession. Such lands may be either fallow or covered with shrubs and jungles which are not put to any use. They may or may not be assessed and may lie in isolated blocks or within cultivated holdings. *Current fallows* comprise cropped areas which are kept fallow during the current year. If any seeding area is not cropped again in the same year, it is also treated as current fallow. *Other fallow land* includes all lands which were taken up for cultivation but are temporarily out of cultivation for a period of not less than one year and not more than five years. The reasons for keeping such lands fallow may be one of the following (1) poverty of cultivators, (2) inadequate supply of water, (3) malarial climate, (4) silting of canals and rivers, (5) soil erosion and

निव्वळ क्षेत्रामध्ये निव्वळ लागवडीखाली असलेले क्षेत्र आणि फळांच्या बागा यांचासुद्धा समावेश होतो. एकापेक्षा अधिक वेळा लागवड केलेले क्षेत्र एकदाच मोजले जाते. एकूण लागवडीखालील क्षेत्रामध्ये एकूण पिकांखालील क्षेत्राचा समावेश होतो. एकूण पिकाखालील क्षेत्र आणि कसलेले निव्वळ क्षेत्र यामध्ये फरक असण्याचे कारण म्हणजे त्याच जमिनीत त्याच वर्षी त्याँच किंवा इतर पिकांची एकापेक्षा जास्त वेळा लागवड करणे हे होय.

११.३. निरनिराळ्या पिकांखालील क्षेत्राची माहिती गावाच्या कागदपत्रावरून घेण्यात येते. अंदाजित उत्पादनाचे आकडे अंशत: "पीक कापणी सर्वेक्षणाच्या" निष्कर्षावरून व अंशत: "पैसेवारी" पद्धतीच्या माहितीवरून घेण्यात येतात. सध्या पीक कापणी पाहण्या, तांदूळ, बाजरी; ज्वारी, गहू, नाचणी, हरभरा, तूर (अंशत:), ऊस, कापूस, भुईमूग व तंबाखू (सातारा, सांगली व कोल्हापूर जिल्ह्यात फक्त) ह्या पिकांसाठी घेण्यात येतात. जलसिंचनाच्या साधनांची गणना दर पाच वर्षांनी घेण्यात येते. मधल्या वर्षामध्ये नवीन सिंचनाकरिता बांधलेल्या विहिरी किंवा उपयोगात न येणाऱ्या जुन्या विहिरी यांची नोंद घेण्याच्या सूचना ग्राम अधिकाऱ्यांना दिलेल्या असतात. त्यामुळे पूर्वीच्या पंचवार्षिक गणनेतील विहिरींच्या संख्येची आकडेवारी अद्ययावत करणे शक्य होते. पिकांच्या उत्पादनाच्या मूळ आकडेवारीवरून उत्पादनातील कल काय आहे ह्याबद्दल निश्चित कल्पना करणे शक्य नाही, त्यासाठी कृषि विभागाने प्रमुख पिकांखालील कृषि उत्पादनांच्या निर्देशांकांची मालिका तयार केली आहे. उत्पादकता निर्देशांक म्हणजे उत्पादन निर्देशांकांचे क्षेत्र निर्देशांकांशी असलेले प्रमाण गुणिले शंभर असे होय. १९७८ व १९८२ च्या पंचवार्षिक पशुधन गणनेत गोळा केलेली शेतीची अवजारे, साधने ह्यांची आकडेवारी व कृषि गणनेत गोळा केलेली वहित जमिनींची संख्या व त्याखालील क्षेत्राची आकडेवारीही देण्यात आली आहे.

(6) unremunerative nature of farming. The *net area sown* consists of net area sown with crops and orchards, area sown more than once being counted only once. *The gross cropped area* represents the sum total of area under all crops. The difference between the total cropped area and net area sown is accounted for by the area sown more than once on the same land during the same year with the same or different crops.

11.3. The data about area under different crops are compiled from village records. The estimates of outturn are based partly on the results of crop cutting surveys and partly on 'paisewari method.' At present, crop cutting surveys are being conducted in respect of rice, bajri, jawar, wheat, ragi, gram, tur (partly), sugarcane; cotton, groundnut and tobacco (Satara, Sangli and Kolhapur districts only). A census of irrigation sources takes place after every five years. For any intermediate years the village officers are instructed to note the number of new irrigation wells constructed or old wells which have gone out of use and thus bring up-to-date the earlier quinquennial census figures of number of wells. Correct idea regarding trends in production cannot be obtained from the absolute figures on production of crops. To overcome this difficulty, a series of index numbers of agricultural production of principal crops are compiled by the Department of Agriculture. The *productivity Index* is the ratio of index of production to the index of area multiplied by 100. The data on agricultural machinery and implements presented is as enumerated in quinquennial Livestock Census 1982 and data on operational holdings and area operated as per Agricultural Census are presented.

तक्ता क्रमांक No. 11.1 (4.1)

अनुक्रमांक / Serial No.	जिल्हा	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्रकानुसार) Geographical area by village papers		जंगलव्यापक क्षेत्र Area under forest	
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	बृहन्मुंबई	380	380	15	15
2	ठाणे	9,337	9,337	3,675	3,675
3	रायगड	6,869	6,869	1,613	1,613
4	रत्नागिरी	12,788	12,788	308	308
5	सिंधुदुर्ग	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
6	नाशिक	15,633	15,633	3,357	3,345
7	धुळे	14,380	14,380	5,521	5,516
8	जळगाव	11,640	11,640	1,645	1,644
9	अहमदनगर	17,020	17,020	1,853	1,784
10	पुणे	15,620	15,620	1,844	1,844
11	सातारा	10,582	10,582	1,470	1,474
12	सांगली	8,610	8,610	481	479
13	सोलापूर	15,010	15,010	323	325
14	कोल्हापूर	8,179	8,179	1,468	1,468
15	औरंगाबाद	16,272	16,272	815	819
16	जालना	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
17	परभणी	12,503	12,503	379	379
18	बीड	11,169	11,169	213	212
19	नांदेड	10,331	10,331	798	800
20	उस्मानाबाद	14,027	14,027	13	13
21	लातूर	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
22	बुलढाणा	9,671	9,671	1,201	1,200
23	अकोला	10,560	10,560	689	688
24	अमरावती	12,217	12,217	3,240	3,238
25	यवतमाळ	13,519	13,519	2,486	2,482
26	वर्धा	6,289	6,289	675	675
27	नागपूर	9,864	9,864	1,839	1,853
28	भंडारा	9,279	9,279	2,627	2,666
29	चंद्रपूर	25,834	25,834	14,574	14,534
30	गडचिरोली	N.A.S.	A.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
	महाराष्ट्र राज्य	3,07,583	3,07,583	53,122	53,049

N.A.S.—वेगळी उपलब्ध नाही

AGRICULTURE

TABLE No. 11.1 (4.1)

Land Utilisation

(शंभर हेक्टरात)
(in hundred hectares)

लागवडीसाठी उपलब्ध नसलेली जमीन Not available for cultivation						इतर Other		
बिगरशेती वापराखाली असलेली जमीन Land put to non-agricultural uses		नापीक व लागवडी-खाली नसलेली जमीन Barren and uncultivated land		एकूण Total		कायम गुरचरण व इतर कुरणे Permanent pastures and other grazing lands		District
1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
190	190	73	73	263	263	6	6	Greater Bombay
651	651	817	817	1,468	1,468	875	875	Thane
371	371	1,285	1,284	1,656	1,655	327	327	Raigad
309	310	3,425	3,426	3,734	3,736	173	172	Ratnagiri
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Sindhudurg
46	47	1,789	1,783	1,835	1,830	243	237	Nashik
198	198	599	601	797	799	489	488	Dhule
97	98	806	806	903	904	613	613	Jalgaon
81	84	1,465	1,463	1,546	1,547	413	405	Ahmednagar
435	438	1,536	1,616	1,971	2,054	1,025	968	Pune
276	281	1,097	1,101	1,373	1,382	931	919	Satara
296	289	433	437	729	726	179	182	Sangli
38	38	686	688	724	726	647	652	Solapur
318	340	420	419	738	759	411	418	Kolhapur
657	661	246	247	903	908	685	683	Aurangabad
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S	Jalna
457	460	156	158	613	618	417	420	Parbhani
290	288	176	170	466	458	391	394	Beed
379	379	202	173	581	552	670	671	Nanded
246	254	156	156	402	410	385	385	Osmanabad
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Latur
322	324	251	256	573	580	448	441	Buldana
410	415	266	271	676	686	637	637	Akola
400	409	182	182	582	591	619	616	Amravati
401	400	418	417	819	817	726	733	Yavatmal
400	506	71	70	471	476	440	441	Wardha
714	716	146	146	860	862	1,043	1,033	Nagpur
863	877	178	179	1,041	1,056	1,365	1,375	Bhandara
1,135	1,217	337	346	1,472	1,563	1,676	1,627	Chandrapur
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Gadchiroli
9,980	10,141	17,216	17,285	27,196	27,426	15,834	15,718	Maharashtra State

Net available separately.

तक्ता क्रमांक/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	लागवडीखाली नसलेली (पड व्यतिरिक्त) जमीन uncultivated excluding fallow land						पड जमीन Fallow land					
		झाडेझुडपा-खालील जमीन व आंबराया Land under miscellaneous tree crops and groves		लागवडीलायक पड Culturable waste		एकूण Total		चालू पड Current fallows		इतर पड Other fallows		एकूण Total	
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84
(1)	(2)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)
1	बृहन्मुंबई	..	..	9	9	15	15	3	3	18	18	21	21
2	ठाणे	64	64	397	397	1,336	1,336	162	162	73	73	235	235
3	रायगड	323	324	377	381	1,027	1,032	203	200	417	420	620	620
4	रत्नागिरी	388	388	2,955	2,953	3,516	3,513	481	476	1,198	1,193	1,679	1,669
5	सिंधुदुर्ग	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
6	नाशिक	6	6	191	197	440	440	362	325	320	312	682	637
7	धुळे	10	10	59	59	558	557	13	13	130	128	143	141
8	जळगांव	6	7	58	62	677	682	113	103	76	79	189	182
9	अहमदनगर	..	..	144	130	557	535	526	484	327	328	853	812
10	पुणे	..	..	353	349	1,378	1,317	202	191	175	174	377	365
11	सातारा	1	1	400	395	1,332	1,315	302	306	377	420	679	726
12	सांगली	111	112	97	75	387	369	379	350	648	610	1,027	960
13	सोलापूर	50	45	383	374	1,080	1,071	821	782	903	841	1,724	1,623
14	कोल्हापूर	60	59	689	680	1,160	1,157	314	306	362	369	676	675
15	औरंगाबाद	130	131	192	193	1,007	1,007	404	361	209	207	613	568
16	जालना	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
17	परभणी	34	35	433	437	884	892	372	351	186	159	558	510
18	बीड	15	15	452	437	858	846	1,285	1,391	420	381	1,705	1,772
19	नांदेड	51	50	284	298	1,005	1,019	392	377	92	110	484	487
20	उस्मानाबाद	78	73	670	642	1,133	1,100	600	532	459	394	1,059	926
21	लातूर	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
22	बुलढाणा	11	11	118	90	577	542	243	211	293	265	536	476
23	अकोला	19	19	71	67	727	723	58	54	134	128	192	182
24	अमरावती	80	81	73	75	772	772	234	222	191	189	425	411
25	यवतमाळ	113	111	226	234	1,065	1,078	246	263	351	340	597	603
26	वर्धा	74	73	141	122	655	636	102	93	121	106	223	199
27	नागपूर	28	27	174	119	1,245	1,179	319	268	172	131	491	399
28	भंडारा	75	75	261	193	1,701	1,643	224	110	152	79	376	189
29	चंद्रपूर	130	132	656	619	2,462	2,378	301	309	230	176	531	485
30	गडचिरोली	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	A.A.S.
	महाराष्ट्र राज्य ...	1,857	1,849	9,863	9,587	27,554	27,154	8,661	8,243	8,034	7,630	16,695	15,873

N.A.S.—माहिती वेगळी उपलब्ध नाही/

टीप.—आकडे अस्थायी आहेत.

आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

TABLE No. 11.1 (4.1)—*contd.*

लागवडी-खालील निव्वळ क्षेत्र Net area sown		एकापेक्षा अधिक वेळा लागवड केलेले क्षेत्र Area sown more than once		लागवडी-खालील एकूण क्षेत्र Gross cropped area		District
1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(2)
66	66	3	2	69	69	Gr. Bombay.
2,623	2,623	127	186	2,750	2 809	Thane
1,953	1,949	343	392	2,296	2,341	Raigad
3,551	3,562	227	350	3,778	3,912	Ratnagiri
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Sindhudurg
9,319	9,381	190	747	9,509	10.128	Nashik
7,361	7,367	87	584	7,448	7,951	Dhule
8,226	8,228	1,403	1,780	9,629	10,008	Jalgaon
12,211	12,342	922	1,295	13,133	13,637	Ahmadnagar
10,050	10,040	1,213	1,532	11,263	11,572	Pune
5,728	5,685	812	1,763	6,540	7,448	Satara
5,986	6,076	510	605	6,496	6,681	Sangli
11,159	11,265	767	1,045	11,926	12,310	Solapur
4,137	4,120	479	372	4,616	4,492	Kolhapur
12,934	12,970	2,325	1,318	15,259	14,288	Aurangabad
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Jalna
10,069	10,104	1,415	1,567	11,484	11,671	Parbhani
7,927	7,881	1,157	1,073	9,084	8.954	Beed
7,463	7,473	435	672	7,898	8,145	Nanded
11,420	11,578	2,093	2,016	13,513	13,594	Osmanabad
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Latur
6,784	6,873	1,011	1,128	7,795	8.001	Buldana
8,276	8,281	655	716	8,931	8,997	Akola
7,198	7,205	577	793	7,775	7,998	Amravati
8,552	8,539	203	364	8,755	8,903	Yavatmal
4,265	4,303	134	341	4,399	4,644	Wardha
5,429	5,571	641	655	6,070	6.226	Nagpur
3,534	3,725	1,021	1,566	4,555	5,291	Bhandara
6,795	6,874	908	932	7,703	7,806	Chandrapur
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Gadchiroli
1,83,016	1,84,081	19,658	23,794	2,02,674	2,07,875	Maharashtra State

Not available separately.

Note.—Figures are provisional.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

11. शेती/

तक्ता क्रमांक/

प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष Year	तांदूळ Rice		गहू Wheat		ज्वारी Jowar		बाजरी Bajri	
			क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1	बृहन्मुंबई	1982-83	9	15	..	..	..	..	..	..
		1983-84	6	10	..	..	..	..	..	..
2	ठाणे	1982-83	1,509	2,689	..	..	..	..	..	..
		1983-84	1,544	3,128	..	..	..	..	..	..
3	रायगड	1982-83	1,517	2,831	..	..	..	..	..	..
		1983-84	1,578	2,724	..	..	..	..	..	..
4	रत्नागिरी	1982-83	814	1,369	..	..	..	..	..	..
		1983-84	833	1,638	..	..	..	..	..	..
5	सिंधुदुर्ग	1982-83	737	1,157	..	..	..	..	..	..
		1983-84	737	1,139	..	..	..	..	..	..
6	नाशिक	1982-83	388	412	921	633	989	564	3,120	866
		1983-84	400	547	954	740	952	572	3,530	1,489
7	धुळे	1982-83	242	149	408	302	1,708	1,023	1,282	599
		1983-84	244	195	508	648	1,817	1,740	1,366	1,124
8	जळगांव	1982-83	85	125	425	451	2,548	2,908	1,082	524
		1983-84	83	139	556	600	2,753	3,625	1,176	773
9	अहमदनगर	1982-83	69	103	638	734	6,296	2,369	1,785	339
		1983-84	68	118	818	1,071	5,671	2,536	3,417	1,679
10	पुणे	1982-83	509	715	442	471	5,220	1,953	822	310
		1983-84	542	875	482	591	4,948	2,393	1,763	866
11	सातारा	1982-83	356	544	261	308	2,480	1,971	841	122
		1983-84	374	639	276	329	2,517	2,399	1,206	425
12	सांगली	1982-83	161	277	381	236	1,973	1,467	769	96
		1983-84	171	327	379	344	2,335	2,874	987	288
13	सोलापूर	1982-83	41	61	460	350	8,026	1,510	335	49
		1983-84	45	72	540	641	7,546	2,693	493	233
14	कोल्हापूर	1982-83	965	1,826	162	163	446	604	13	1
		1983-84	993	2,152	191	244	501	1,067	13	3
15	औरंगाबाद	1982-83	46	27	470	338	3,233	1,633	1,516	715
		1983-84	47	40	571	564	3,189	1,426	1,717	908
16	जालना	1982-83	39	22	441	313	2,166	1,435	417	140
		1983-84	38	37	523	463	2,145	1,721	470	267
17	परभणी	1982-83	227	153	582	469	3,485	2,717	94	38
		1983-84	232	222	694	600	3,550	1,977	103	53
18	बीड	1982-83	70	49	452	267	4,238	2,194	1,258	433
		1983-84	64	60	500	327	3,779	2,068	1,324	719
19	नांदेड	1982-83	346	254	399	287	2,889	3,940	12	5
		1983-84	363	398	481	316	2,915	1,053	12	7
20	उस्मानाबाद	1982-83	394	247	563	406	5,286	4,398	226	86
		1983-84	151	146	382	374	2,863	1,989	84	32
21	लातूर	1982-83	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
		1983-84	253	197	360	296	2,708	1,645	174	64
22	बुलढाणा	1982-83	32	21	275	180	2,449	3,053	96	38
		1983-84	30	26	467	450	2,389	3,648	88	51
23	अकोला	1982-83	79	51	454	290	2,743	2,031	54	21
		1983-84	76	61	515	448	2,744	2,675	48	24

TABLE No. 11·2 (4.2)

Area and outturn of principal crops

(क्षेत्र शंभर हेक्टरात व उत्पादन शंभर टनात)
(Area in '00 hectares and outturn in '00 tonnes)

नाचणी Ragi		मका Maize		बार्ली Barley		इतर तृण धान्ये Other cereals		एकूण तृण धान्ये Total cereals		हरभरा Gram		
क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	District
(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(2)
..	..	..	..	..	..	..	..	9	15	..	..	Greater Bombay
..	..	..	..	..	..	..	..	6	10	..	..	
189	187	2	2	..	..	69	39	1,769	2,917	12	4	Thane
188	214	1	1	..	..	72	41	1,805	3,384	12	5	
204	184	2	2	..	..	46	28	1,769	3,045	18	6	Raigad
210	192	1	1	..	..	46	29	1,775	2,946	18	8	
375	342	1	1	..	..	256	141	1,446	1,853	..	..	Ratnagiri
387	383	..	..	..	..	256	150	2,313	3,416	..	..	
100	104	1	1	..	..	N.A.S.	N.A.S.	838	1,262	..	..	Sindhudurg
99	105	1	1	..	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	..	
480	471	22	21	..	..	232	102	6,152	3,069	275	118	Nashik
486	567	27	33	..	..	252	164	6,601	4,112	284	120	
120	122	82	74	..	..	274	80	4,186	2,349	97	39	Dhule
121	119	80	103	..	..	294	144	4,430	4,073	127	66	
..	..	8	7	..	..	..	..	4,148	4,015	87	33	Jalgaon
..	..	10	14	..	..	6	4	4,584	5,155	130	95	
57	58	19	31	..	..	74	31	8,938	3,665	223	73	Ahmadnagar
57	60	37	50	3	3	101	81	10,172	5,598	277	140	
143	145	58	108	5	4	114	118	7,313	3,824	343	139	Pune
149	119	184	378	8	8	142	114	8,218	5,344	353	200	
133	110	3	5	1	1	73	12	4,148	3,072	167	59	Satara
135	160	11	21	..	..	73	22	4,592	3,995	166	63	
16	13	93	163	..	..	62	23	3,455	2,275	205	65	Sangli
16	17	111	175	..	..	68	27	4,067	3,052	189	78	
..	..	185	231	8	7	..	..	9,055	2,208	295	71	Solapur
..	..	187	274	8	8	87	70	8,906	3,991	337	146	
433	406	66	86	..	..	97	37	2,182	3,123	124	58	Kolhapur
425	464	96	137	..	..	131	58	2,350	4,125	146	77	
..	..	77	131	..	..	23	24	5,365	2,868	239	57	Aurangabad
..	..	45	77	..	..	4	6	8,773	5,550	285	86	
..	..	N.A.S.	N.A.S.	..	..	N.A.S.	N.A.S.	3,063	1,910	137	37	Jalna
..	..	24	41	..	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S	N.A.S.	157	75	
..	..	10	16	..	..	10	7	4,408	3,400	316	87	Parbhani
..	..	10	14	..	..	20	15	4,609	2,881	365	113	
..	..	9	15	..	..	82	21	6,109	2,979	291	110	Beed
..	..	10	12	..	..	68	27	5,745	3,213	304	99	
..	..	5	8	16	5	23	8	3,690	4,507	158	44	Nanded
..	..	6	8	18	10	20	7	3,815	1,799	195	53	
3	3	70	105	57	40	146	36	6,745	5,321	329	133	Osmanabad
3	3	28	26	44	36	191	97	7,290	4,938	418	235	
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	228	80	Latur
N.A.S.	N.A.S.	33	20	16	13	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	289	126	
..	..	..	..	..	..	25	11	2,877	3,303	81	33	Buldana
..	..	14	24	..	..	22	7	3,010	4,206	98	41	
..	..	2	4	..	..	4	1	3,336	2,398	137	27	Akola
..	..	2	4	..	..	6	2	3,391	3,214	150	49	

तक्ता क्रमांक

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
24	अमरावती ..	1982-83	131	68	453	313	1,936	2,606	62	23
		1983-84	123	92	529	532	1,894	2,337	54	22
25	यवतमाळ ..	1982-83	119	83	218	194	2,589	3,577	100	40
		1983-84	108	89	237	273	2,385	2,545	89	49
26	वर्धा ..	1982-83	89	112	367	441	1,271	1,617	5	2
		1983-84	88	75	367	464	1,247	1,181	6	2
27	नागपूर ..	1982-83	369	406	741	510	2,129	1,841	4	1
		1983-84	385	512	789	624	2,148	1,474	5	2
28	भंडारा ..	1982-83	2,906	2,542	288	181	314	162	..	..
		1983-84	3,036	4,688	304	217	309	217	..	..
29	चंद्रपूर ..	1982-83	2,585	3,145	406	196	2,027	952	2	1
		1983-84	1,351	2,363	342	225	1,845	846	..	..
30	गडचिरोली ..	1982-83	29	35	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
		1983-84	1,310	1,897	67	40	255	83	..	..
	महाराष्ट्र राज्य ..	**1982-83**	**14,863**	**19,488**	**10,227**	**8,033**	**66,470**	**46,525**	**13,895**	**4,449**
		1983-84	**15,213**	**24,606**	**11,832**	**11,421**	**65,405**	**46,784**	**18,125**	**9,080**

N.A.S.—वेगळी उपलब्ध नाही.

TABLE No. 11·2 (4·2)

(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(2)
..	..	8	14	..	..	67	14	2,657	3,038	112	47	Amravati
..	..	7	13	..	..	75	15	2,682	3,011	128	55	
..	..	1	2	..	..	..	..	3,027	3,895	57	16	Yavatmal
..	..	1	2	..	..	1	..	2,821	2,958	61	21	
..	..	..	..	..	..	..	..	1,731	2,172	44	11	Wardha
..	..	..	..	..	..	..	..	1,708	1,722	50	16	
..	..	6	6	..	..	1	..	3,270	2,764	148	51	Nagpur
..	..	6	3	..	..	1	..	3,335	2,616	160	61	
..	..	5	5	..	..	31	12	3,544	2,902	108	40	Bhandara
..	..	2	1	..	..	35	9	3,686	5,132	111	43	
5	5	35	38	..	..	15	4	5,134	4,376	96	29	Chandrapur
5	6	27	13	..	..	38	18	5,249	5,500	99	34	
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	41	12	Gadchiroli
N.A.S.	N.A.S.	9	9	..	..	N.A S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	40	13	
2,258	**2,150**	**770**	**1,076**	**87**	**57**	**1,724**	**749**	**1,10,294**	**82,527**	**4,368**	**1,479**	**Maharashtra State**
2,281	**2,409**	**970**	**1,455**	**98**	**79**	**2,009**	**1,107**	**1,15,933**	**96,941**	**4,949**	**2,118**	

Not avaialable separately.

तक्ता क्रमांक/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष Year	तूर Tur		इतर कडधान्ये Other pulses		एकूण कडधान्ये Total pulses		एकूण अन्नधान्ये Total foodgrains		ऊस Sugarcane	
			क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn
(1)	(2)	(3)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)
1	बृहन्मुंबई	1982-83	...	..	..	..	..	..	9	15	..	..
		1983-84	..	..	..	..	..	..	6	10	..	..
2	ठाणे	1982-83	39	13	139	41	190	58	1,954	2,975	..	..
		1983-84	43	14	173	46	228	65	2,033	3,449	..	..
3	रायगड	1982-83	20	7	129	28	167	41	1,936	3,086	..	..
		1983-84	19	8	129	30	166	46	1,941	2,992	..	..
4	रत्नागिरी	1982-83	..	..	52	10	52	10	1.498	1,863	..	..
		1983-84	..	..	48	10	48	10	1,524	2,181	..	..
5	सिंधुदुर्ग	1982-83	3	1	107	24	110	25	948	1,287	..	..
		1983-84	4	1	97	24	101	25	938	1,270	..	..
6	नाशिक	1982-83	48	40	738	202	1,061	360	7,213	3,429	226	2,200
		1983-84	57	44	767	257	1,108	421	7,709	4,533	269	2,280
7	धुळे	1982-83	95	58	1,025	320	1,217	417	5,333	2,766	115	899
		1983-84	110	95	1,187	419	1,424	580	5,854	4,653	111	757
8	जळगांव	1982-83	127	77	1,753	775	1,967	885	6,115	4,900	110	828
		1983-84	130	108	2,413	1,113	2,673	1,316	7,257	6,471	111	759
9	अहमदनगर	1982-83	67	33	118	22	408	128	9,346	3,793	795	6,444
		1983-84	134	72	250	91	661	303	10,833	5,901	750	5,944
10	पुणे	1982-83	48	17	243	62	634	218	7,947	4,042	352	3,024
		1983-84	67	52	432	123	852	375	9,070	5,719	345	3,086
11	सातारा	1982-83	67	24	357	114	597	197	4,739	3,370	267	2,117
		1983-84	80	67	461	118	707	248	5,299	4,243	265	2,150
12	सांगली	1982-83	93	33	385	105	683	203	4,138	2,478	339	3,028
		1983-84	108	92	536	187	833	357	4,900	4,409	287	2,499
13	सोलापूर	1982-83	281	97	323	67	899	235	9,954	2,443	293	2,841
		1983-84	448	208	564	151	1,349	505	10,255	4,496	302	2,439
14	कोल्हापूर	1982-83	53	39	95	37	272	134	2,454	3,257	605	5,884
		1983-84	59	52	106	37	311	166	2,661	4,291	564	4,804
15	औरंगाबाद	1982-83	248	82	1,782	464	2,675	721	7,622	5,499	189	1,543
		1983-84	257	115	1,904	699	2,875	1,131	11,648	6,681	142	1,044
16	जालना	1982-83	269	81	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	3,481	N.A.S.	72	546
		1983-84	272	156	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	52	333
17	परभणी	1982-83	493	249	1,150	363	1,059	694	6,367	4,099	63	412
		1983-84	511	309	1,328	400	2,204	822	6,813	3.703	49	203
18	बीड	1982-83	368	204	372	81	1,031	395	7,140	3,374	103	811
		1983-84	338	194	332	112	974	405	6,719	3,618	77	497
19	नांदेड	1982-83	406	216	623	243	1,187	503	4,877	5,010	102	709
		1983-84	392	190	628	136	1,215	379	5,030	2,178	76	370
20	उस्मानाबाद	1982-83	1,001	391	1,125	300	2,683	904	9,954	6,225	206	1,644
		1983-84	529	350	1,030	307	2,797	1,315	10,087	6,253	79	488
21	लातूर	1982-83	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
		1983-84	531	297	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S	62	396
22	बुलढाणा	1982-83	444	233	852	190	1,377	456	4,254	3,759	15	85
		1983-84	458	243	1,083	361	1,639	645	4,649	4,851	13	83
23	अकोला	1982-83	535	445	935	267	1,607	739	4,953	3,137	5	26
		1983-84	564	424	1,105	313	1,819	786	5,210	4,000	3	20
24	अमरावती	1982-83	537	379	237	58	886	484	3,543	3,522	4	26
		1983-84	567	466	371	105	1,066	626	3,748	3,637	4	27

TABLE No. 11·2 (4.2)

(क्षेत्र शंभर हेक्टरात व उत्पादन शंभर टनात)
(Area in '00 hectares and out-turn in '00 tonnes)

मिरची Chillies		कापूस Cotton		भुईमूग Groundnut		तीळ Sesamum		मोहरी, राई आणि जवस Rape, mustard and linseed		एरंडी Castorseed		बेवाकू Tobacco		District
क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	क्षेत्र Area	उत्पादन Out-turn	
(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(2)
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	
8	5	..	..	1	1	11	3	..	..	..	..	..	..	Thane
7	4	..	..	3	6	11	3	..	..	..	..	..	..	
6	4	..	..	1	1	25	8	..	..	..	..	..	..	Raigad
6	6	..	..	2	5	24	7	..	..	..	..	..	..	
11	5	..	..	1	1	79	24	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
8	8	..	..	1	4	83	23	..	..	..	..	..	..	
N.A.S.	N.A.S.	..	..	19	23	N.A.S.	N.A.S.	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
N.A.S.	N.A.S.	..	..	19	46	..	..	..	..	..	..	..	..	
36	29	33	39	586	252	9	2	4	2	..	..	..	..	Nashik
35	32	35	25	551	329	9	2	5	2	..	..	..	..	
70	62	594	459	1,076	500	93	25	3	2	3	1	..	..	Dhule
71	59	583	318	1,081	829	90	20	3	2	3	2	..	..	
60	64	1,878	1,397	767	432	153	41	1	..	1	1	..	..	Jalgaon
47	50	1,752	970	991	988	185	55	1	1	1	1	..	..	
35	36	38	55	189	193	21	6	35	7	1	1	1	1	Ahmadnagar
33	37	20	17	268	346	27	7	39	9	2	3	4	3	
43	37	26	47	355	320	77	21	10	2	..	..	..	..	Pune
48	44	16	14	428	549	83	23	20	6	..	..	..	..	
22	15	76	97	647	779	..	..	2	..	..	..	1	1	Satara
22	19	48	40	646	826	..	..	2	1	..	..	2	1	
63	45	18	22	328	269	..	..	1	..	1	..	50	28	Sangli
56	44	18	14	359	525	..	..	1	..	1	1	36	27	
54	8	111	171	301	405	31	9	40	9	3	3	3	2	Solapur
37	29	99	88	391	505	41	12	46	12	2	2	1	1	
70	25	5	5	530	636	..	..	..	..	..	..	54	30	Kolhapur
98	20	6	3	565	782	..	..	2	..	1	1	44	37	
68	25	556	356	144	82	22	6	167	34	7	1	..	..	Aurangabad
74	30	524	245	165	113	24	6	172	45	7	1	2	1	
N.A.S.	N.A.S.	1,204	862	139	125	23	6	115	23	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Jalna
N.A.S.	N.A.S.	1,181	540	109	80	26	7	124	32	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	
32	14	2,317	1,555	119	102	72	20	230	58	6	2	..	..	Parbhani
30	17	2,327	491	280	378	73	19	234	62	5	1	..	..	
48	21	292	224	133	72	57	16	322	90	4	2	2	1	Beed
24	12	304	102	168	139	61	16	314	82	4	2	1	1	
187	44	2,163	1,775	126	106	75	20	81	23	8	3	1	1	Nanded
151	49	2,151	299	237	221	77	20	91	24	7	3	1	1	
94	27	283	152	171	123	139	38	155	56	9	3	3	2	Osmanabad
70	28	..	..	247	212	72	19	165	40	11	3	5	3	
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	309	193	N.A.S.	N.A.S.	129	29	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Latur
N.A.S.	N.A.S.	269	20	363	162	80	21	158	41	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	
34	15	2,633	1,008	232	79	65	11	15	4	1	1	..	..	Buldana
40	18	2,797	990	218	174	74	18	15	5	1	1	..	..	
26	11	3,494	1,365	171	137	64	10	45	10	1	..	..	..	Akola
26	12	3,525	846	175	113	64	19	40	10	1	1	..	..	
64	77	3,610	1,763	260	225	72	11	64	13	1	1	..	..	Amravati
64	60	3,703	880	254	218	76	22	58	13	1	1	1	1	

तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)
25	यवतमाळ ..	1982-83	572	593	475	114	1,104	723	4,131	4,619	20	118
		1983-84	611	431	377	114	1,049	566	3,870	3,524	17	109
26	वर्धा ..	1982-83	321	403	180	33	545	447	2,276	2,619	2	13
		1983-84	334	422	165	30	549	468	2,257	2,190	2	13
27	नागपूर ..	1982-83	447	185	138	23	733	259	4,003	3,023	2	13
		1983-84	462	319	190	43	812	423	4,147	3,039	2	13
28	भंडारा ..	1982-83	80	32	404	74	592	146	4,136	3,048	10	46
		1983-84	84	54	808	167	1,003	264	4,689	5,396	10	56
29	चंद्रपूर ..	1982-83	141	57	834	144	1,112	242	6,246	4,618	1	7
		1983-84	136	83	866	196	1,198	330	6,397	5,830	1	7
30	गडचिरोली ..	1982-83	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
		1983-84	7	4	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
	महाराष्ट्र राज्य ..	1982-83	6,803	3,989	14,571	4,161	25,742	9,629	1,36,036	92,156	3,896	33,264
		1983-84	7,312	4,870	17,350	5,589	29,611	12,577	1,45,544	1,09,518	3,593	28,377

N.A.S.—वेगळी उपलब्ध नाही.

आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

TABLE No. 11·2 (4·2)

(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	
34	27	4,101	2,494	262	140	103	17	42	9	..	..	..	..	Yavatmal
37	21	4,374	1,099	268	257	101	16	42	10	..	..	..	..	
17	7	1,755	1,549	108	134	8	18	100	20	..	..	..	..	Wardha
17	8	1,761	746	137	132	88	36	101	27	..	..	..	..	
244	37	868	600	165	158	220	48	339	53	1	1	1	1	Nagpur
237	27	856	213	155	116	210	36	345	91	1	..	1	1	
39	21	..	..	11	12	20	4	280	33	2	1	..	..	Bhandara
43	17	..	..	14	12	22	5	311	68	2	1	..	..	
107	38	493	267	5	5	471	102	324	65	3	1	6	4	Chandrapur
119	41	503	180	5	5	389	90	299	79	6	2	3	2	
N.A.S.	N.A.S.	..	..	..	..	..	..	..	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Gadchiroli
N.A.S.	N.A.S.	..	..	1	1	59	8	43	9	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	
1,476	699	26,548	16,262	7,156	5,505	1,985	456	2,504	542	52	22	122	71	Maharashtra State
1,380	698	26,852	8,140	8,101	8,073	2,049	510	2,631	671	56	26	101	79	

Not available separately.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

जिल्हावार मुख्य पिकांखालील क्षेत्र/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	तृणधान्ये व कडधान्ये Cereals and pulses	ऊस Sugar cane	फळे व भाज्या Fruits and vegetables	मसाले व मसाल्याचे पदार्थ Condiments and spices	संकीर्ण अन्नपिके Miscellaneous food crops	एकूण अन्नपिके Total food crops
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	बृहन्मुंबई	10	..	2	..	..	12
2	ठाणे	1,924	1	41	6	..	1,972
3	रायगड	1,816	..	41	12	..	1,869
4	रत्नागिरी	2,301	2	119	24	..	2,446
5	सिंधुदुर्ग	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	N.A.S.
6	नाशिक	7,570	261	379	49	..	8,259
7	धुळे	5,867	98	77	65	..	6,107
8	जळगांव	5,527	71	459	57	..	6,114
9	अहमदनगर	10,065	690	101	34	..	10,890
10	पुणे	7,934	253	304	79	..	8,570
11	सातारा	4,823	211	77	59	..	5,170
12	सांगली	4,823	304	38	77	..	5,242
13	सोलापूर	10,971	203	86	51	..	11,311
14	कोल्हापूर	2,433	500	29	72	..	3,034
15	औरंगाबाद	10,172	203	61	82	..	10,518
16	जालना	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	N.A.S.
17	परभणी	7,553	60	79	55	3	7,750
18	बीड	6,607	64	22	90	..	6,783
19	नांदेड	4,887	50	47	181	..	5,165
20	उस्मानाबाद	10,271	171	44	183	..	10,669
21	लातूर	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
22	बुलढाणा	4,511	17	49	45	..	4,622
23	अकोला	4,479	5	41	29	1	4,555
24	अमरावती	3,292	2	155	67	..	3,516
25	यवतमाळ	4,235	14	32	40	..	4,321
26	वर्धा	2,149	1	57	16	..	2,223
27	नागपूर	3,620	2	232	316	1	4,171
28	भंडारा	4,118	6	52	55	1	4,232
29	चंद्रपूर	5,999	1	18	131	12	6,161
30	गडचिरोली	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
	महाराष्ट्र राज्य	1,37,957	3,190	2,642	1,875	18	1,45,682

टीप—(१) आकडे अस्थायी आहेत.

(२) N.A.S.—वेगळे उपलब्ध नाही.

आधार.—पीक व पिके अहवाल, कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

AGRICULTURE

TABLE No. 11.3 (4·3)

Area under major groups of crops in each district

(1980-81)

(शंभर हेक्टरात)
(in '00 hectares)

एकूण गळितांची धान्ये Total oil seeds	तंतू पिके Fibre crops	औषधी द्रव्ये व मादक पदार्थ Drugs and narcotics	वैरणाची पिके Fodder crops	संकीर्ण अन्नधान्येतर पिके Miscellaneous non-food crops	एकूण अन्नधान्येतर पिके Total non-food crops	एकूण पिकांखालील क्षेत्र Total area under crops	District
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)
2	..	..	51	..	53	65	Greater Bombay
35	5	..	828	..	868	2,840	Thane
20	1	..	313	..	334	2,203	Raigad
127	..	1	866	7	1,001	3,447	Ratnagiri
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Sindhudurg
744	64	1	875	..	1,685	9,944	Nashik
1,033	614	4	36	..	1,687	7,794	Dhule
777	2,133	..	41	..	2,951	9,065	Jalgaon
821	184	1	809	..	1,819	12,709	Ahmednagar
719	63	1	1,646	4	2,434	11,004	Pune
682	75	1	670	..	1,428	6,598	Satara
526	36	57	715	..	1,334	6,576	Sangli
962	195	3	186	..	1,346	12,657	Solapur
516	7	55	844	..	1,422	4,456	Kolhapur
1,553	1,534	1	10	..	3,098	13,616	Aurangabad
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Jalna
1,286	2,544	..	2	..	3,832	11,582	Parbhani
1,118	335	2	..	6	1,461	8,244	Beed
411	2,108	..	18	..	2,537	7,702	Nanded
1,759	391	2	178	2	2,332	13,001	Osmanabad
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Latur
828	2,260	..	2	..	13,090	7,712	Buldana
422	3,391	1	3	1	3,818	8,373	Akola
452	3,511	1	1	..	3,965	7,481	Amravati
397	3,586	..	..	..	3,983	8,304	Yavatmal
254	1,919	..	1	..	2,174	4,397	Wardha
621	805	1	1	1	1,429	5,600	Nagpur
399	8	..	1	..	408	4,640	Bhandara
789	381	..	7	..	1,177	7,338	Chandrapur
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Gadchiroli
17,253	26,150	132	8,104	21	51,666	1,97,348	Maharashtra State

Figures are provisional.

Not availnble separately.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11.4 (4·7)

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांखालील क्षेत्रांचे निर्देशांक
Index numbers of area of principal agricultural commodities in Maharashtra State

(पायाभूत काळ : १९६७-७० त्रैवार्षिक=१००)
(Base : 1967-70 Triennium=100)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वस्तू (2)	1960-61 (3)	1965-66 (4)	1970-71 (5)	1975-76 (6)	1980-81 (7)	1981-82 (8)	1982-83 (9)	1983-84 (10)	Commodity (2)
I	अन्नधान्ये—									FOODGRAINS :—
(a)	तृणधान्ये—									*Cereals*—
(1)	तांदूळ	97·7	99·3	101·6	106·4	113·0	113·9	11.7	114.3	Rice
(2)	गहू	108·6	99·8	97·3	140·1	129·3	135·1	122.5	141.7	Wheat
(3)	खरीप ज्वारी	100·9	103·1	100·5	108·9	118·7	120·7	113.7	116.9	Kharif-Jowar
(4)	रब्बी ज्वारी	114·1	105·5	96·7	101·2	105·1	107·8	115.3	109.6	Rabi-Jowar
(5)	एकूण ज्वारी	108·4	104·4	98·3	104·6	111·0	113·4	114.6	112.8	Total Jowar
(6)	बाजरी	79·3	88·7	98·9	87·7	82·9	84·6	67.4	87.9	Bajri
(7)	बार्ली	113·3	76·7	186·7	293·4	296·7	286·8	286.8	323.1	Barley
(8)	मका	60·6	95·5	103·2	135·5	164·9	167·9	174.2	219.5	Maize
(9)	नाचणी	108·2	108·9	89·6	99·0	104·3	106·0	106.3	107.4	Ragi
(10)	कोद्रा	119·8	102·9	71·4	74·9	85·6	81·0	70.9	97.3	Kodra
(11)	इतर तृणधान्ये	104·1	94·2	87·3	100·0	100·3	98·4	87.5	98.7	Other cereals
	एकूण—तृणधान्ये	101·1	100·2	98·4	104·2	107·1	109·3	105.1	110.5	Total—Cereals
(b)	कडधान्ये—									*Pulses*—
(1)	हरभरा	115·3	89·6	89·0	128·0	123·1	132·3	125.3	141.9	Gram
(2)	तूर	86·1	91·6	101·8	109·7	114·7	114·6	110.5	118.7	Tur
(3)	इतर कडधान्ये	84·6	86·8	97·1	106·8	90·5	94·5	86.9	103.4	Other pulses
	एकूण—कडधान्ये	89·0	88.3	97·1	110·3	106·2	104·2	97.4	112.1	Total—Pulses
	एकूण—अन्नधान्ये	98·7	97·8	98·1	105·4	106·9	108·3	103.6	110.8	Total—Foodgrains
II	अन्नधान्येतर—									NON-FOODGRAINS:—
(a)	गळिताची धान्ये—									*Oil-seeds*—
(1)	भूईमूग	118·3	122·1	98·8	93·4	91·0	90·2	78.2	88.5	Groundnut
(2)	तीळ	78·9	77·7	76·2	93·3	117·9	109·7	122.2	126.2	Seasamum
(3)	मोहरी, राई आणि जवस	124·7	98·0	104·5	158·8	132·6	134·4	131.3	138.0	Rape, mustard and linseed
(4)	एरंड	143·2	116·2	75.7	119·5	124·8	111·5	138.0	148.7	Castor-Seed
	एकूण—गळिताची धान्ये	114·3	112·8	96·7	103·2	100·8	99·4	91.9	100.9	Total—Oil-seeds
(b)	तंतूपिके—									*Fibres*—
(1)	कापूस	91·1	99·0	100·3	84·1	97·2	98·8	96.8	97.9	Cotton
(2)	अंबाडी	86·5	96·7	84·8	115·9	113·1	107·0	96.8	99.4	Mesta
	एकूण—तंतूपिके	91·0	99·0	99·9	84·8	97·6	98·0	95.9	97.9	Total—Fibres
(c)	संकीर्ण—									*Miscellansous*—
(1)	ऊस	80·2	86·2	108·4	148·4	166·1	193·1	211.8	191.1	Sugarcane
(2)	तंबाखू	209·1	109·1	95·9	92·0	98·6	99·4	101.1	83.7	Tobacco
(3)	बटाटे	138·1	127·1	94·1	92·6	90·1	105·4	98.6	97.7	Potato
(4)	मिरची	98·3	99·5	91·6	90·2	93·9	90·6	91.7	85.7	Chillies
	एकूण—संकीर्ण	93·8	94·8	99·5	116·8	126·7	138·0	146.8	133.9	Total—Miscellaneous
	एकूण—अन्नधान्येतर	97·9	102·6	99·0	92·6	100·7	102·1	99.2	97.1	Total—Non-foodgrains
	सर्वपिके	98·5	99·0	98·3	102·2	105·3	106·7	102.5	108.5	All commodities

आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11·5 (4.8)

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांच्या उत्पादनाचे निर्देशांक
Index numbers of production of principal crops of agricultural commodities in Maharashtra State

(पायाभूत काळ : १९६७-७० त्रैवार्षिक=१००)
(Base : 1967-70 Triennium=100)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वस्तू (2)	भार Weights (3)	1960-61 (4)	1965-66 (5)	1970-71 (6)	1975-76 (7)	1980-81 (8)	1981-82 (9)	1982-83 (10)	1983-84 (11)	Commodity (2)
I	अन्नधान्ये—										FOODGRAINS :—
(a)	तृणधान्ये—										*Cereals*—
(1)	तांदूळ	11·52	100·2	64·7	121·7	167·3	172·8	178·5	142.7	180.1	Rice
(2)	गहू	4·81	104·4	72·9	114·6	312·1	242·4	257·3	209.1	297.3	Wheat
(3)	खरीप ज्वारी	11·45	128·9	67·1	52·0	131·4	165·6	291·7	191.1	181.3	Kharif-jowar
(4)	रब्बी ज्वारी	9·67	141·0	80·1	46·7	85·2	111·6	112·8	96.9	110.3	Rabi-jowar
(5)	एकूण ज्वारी	21·12	134·4	73·0	49·6	110·3	140·9	155·7	148.1	148.9	Total-jowar
(6)	बाजरी	5·80	76·9	58·2	129·7	88·1	119·6	122·7	70.0	142.9	Bajri
(7)	बार्ली	0·01	94·1	82·4	141·2	192·4	396·2	379·2	322.6	447.1	Barley
(8)	मका	0·24	60·3	84·8	82·2	278·4	404·5	406·4	347.1	469.3	Maize
(9)	नाचणी	1·19	108·4	72·2	103·6	119·8	133·5	145·2	136.9	153.4	Ragi
(10)	कोद्रा	0·09	110·4	89·6	68·8	73·6	88·5	89·0	67.7	96.9	Kodra
(11)	इतर कडधान्ये	0·27	98·8	81·6	79·6	107·4	100·6	99·3	101.3	150.7	Other cereals
	एकूण तृणधान्ये	45·05	113·77	69·1	87·1	144·6	158·1	168·7	143.5	173.7	Total—Cereals
(b)	कडधान्ये—										*Pulses*—
(1)	हरभरा	1·32	130·4	76·7	84·2	175·6	146·1	172·1	143.9	206.0	Gram
(2)	तूर	4·46	156·5	82·8	90·6	136·3	120·2	142·7	133.3	162.7	Tur
(3)	इतर कडधान्ये	4·66	90·6	77·5	74·9	135·8	75·3	102·0	97.6	131.0	Other pulses
	एकूण कडधान्ये	10·44	123·8	79·7	82·8	141·0	103·5	128·3	118.7	154.0	Total—Pulses
	एकूण अन्नधान्ये	55·49	115·6	71·1	86·3	143·9	147·8	161·1	138.8	170.0	Total—Foodgrains
II	अन्नधान्येतर—										NON-FOODGRAINS:—
(a)	गळिताची धान्ये—										*Oil-seeds*—
(1)	भूईमूग	9·25	127·4	75·3	93·4	110·3	97·2	100·3	87.7	131.6	Groundnut
(2)	तीळ	0·70	89·3	85·5	56·2	99·2	113·7	100·4	147.2	161.0	Seasamum
(3)	मोहरी, राई आणि जवस	0·58	163·9	100·3	94·4	177·5	158·3	175·4	160.3	198.5	Rape, mustard and linseed,
(4)	एरंड	0·01	150·0	83·3	100·0	200·0	233·3	166·7	366.7	433.3	Castor-Seed
	एकूण गळिताची धान्ये	10·45	126·9	77·4	91·0	113·3	101·8	104·5	95.9	137.5	Total—Oil-seeds
(b)	तंतूपिके—										*Fibres*—
(1)	कापूस	8·43	122·7	77·1	35·5	57·2	93·1	107·5	119.3	59.7	Cotton
(2)	अंबाडी	0·03	187·2	97·0	46·4	115·8	110·9	105·9	95.5	97.8	Mesta
	एकूण तंतूपिके	8.46	122·8	77·2	35·5	57·4	93·1	107·4	119.2	59.8	Total—Fibres
(c)	संकीर्ण—										*Miscellaneous*—
(1)	ऊस	21·64	81·4	78·8	115·5	156·2	182·6	220·8	234.1	199.7	Sugarcane
(2)	तंबाखू	0·18	256·2	133·3	108·3	102·1	141·7	152·1	147.9	164.6	Tobacco
(3)	बटाटे	0·35	150·0	129·3	99·4	133·7	101·8	147·7	121.4	120.6	Potato
(4)	मिरची	3·34	98·8	93·8	69·6	89·6	85·4	82·7	79.6	77.3	Chillies
	एकूण संकीर्ण पिके	25·51	85·9	81·8	109·2	146·8	168·4	201·2	211.7	182.4	Total—Miscellaneous
	एकूण अन्नधान्येतर	44·51	102·6	79·9	90·9	121·9	138·3	160·5	166.7	148.4	Total—Non-foodgrains
	सर्व पिके	100·00	109·8	75·0	88·3	134·1	143·6	160·8	151.2	160.4	All commodities

आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.- Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11·6 (4·9)

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांच्या सरासरी उत्पादनाचे निर्देशांक

Index numbers of average yield of principal agricultural commodities in Maharashtra

(पायाभूत काळ : १९६७-७० त्रैवार्षिक = १००)
(Base : 1967-70 Triennium = 100)

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तू	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	Commodity
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
I	अन्नधान्ये—									FOODGRAINS :—
(a)	तृणधान्ये—									*Cereals*—
(1)	तांदूळ	102·6	65·2	119·8	157·2	152·9	156·5	127·7	157·5	Rice
(2)	गहू	96·9	73·0	117·8	222·8	187·5	190·4	170·6	209·7	Wheat
(3)	खरीप ज्वारी	127·8	65·1	51·7	120·7	139·5	158·8	168·0	155·1	Kharif jowar
(4)	रब्बी ज्वारी	123·8	75·9	48·3	84·2	105·2	104·7	84·0	100·6	Rabi jowar
(5)	एकूण ज्वारी	124·0	69·9	50·5	105·4	126·9	137·2	129·2	132·0	Total - jowar
(6)	बाजरी	97·0	65·6	131·1	100·4	144·2	144·8	103·9	162·5	Bajari
(7)	बार्ली	83·1	107·4	75·6	65·6	133·5	132·2	112·5	138·4	Barley
(8)	मका	99·5	88·8	79·6	205·5	245·3	242·1	199·2	213·9	Maize
(9)	नाचणी	100·2	66·3	115·6	121·0	128·0	136·9	128·7	142·8	Ragi
(10)	कोद्रा	92·2	87·1	96·4	98·3	103·4	109·8	95·5	99·5	Kodra
(11)	इतर तृणधान्ये	94·9	86·6	91·2	107·4	100·3	101·0	115·7	152·8	Other cereals
	एकूण तृणधान्ये	111·8	68·7	88·2	135·7	143·9	150·5	132·2	153·2	Total cereals
(b)	कडधान्ये—									*Pulses*—
(1)	हरभरा	113·1	85·6	94·6	137·2	118·7	130·1	114·8	145·2	Gram
(2)	तूर	181·8	90·4	89·0	124·2	101·8	124·6	120·6	137·0	Tur
(3)	इतर कडधान्ये	107·1	89·3	77·1	127·2	75·7	107·9	112·3	126·7	Other pulses
	एकूण कडधान्ये	139·0	89·3	84·4	127·3	94·9	118·9	116·6	134·1	Total Pulses
	एकूण अन्नधान्ये	116·4	72·2	87·5	134·1	134·7	144·7	129·4	149·6	Total foodgrains
II	अन्नधान्येतर पिके—									NON-FOODGRAINS:—
(a)	गळितधान्ये—									*Oil-seeds*—
(1)	भुईमूग	107·1	61·7	94·5	118·1	106·9	111·2	112·1	148·8	Groundnut
(2)	तीळ	113·2	110·0	73·8	106·3	96·5	91·5	120·4	127·6	Seasamum
(3)	मोहरी, राई आणि अळस	131·4	102·3	90·3	111·8	119·4	130·6	122·1	143·9	Rape, Mustard and linseed.
(4)	एरंड	104·7	71·7	132·1	167·4	187·0	149·5	265·6	291·5	Castor Seed
	एकूण गळितधान्ये	109·4	65·7	93·2	116·8	107·1	111·2	113·9	146·5	Total oil-seeds
(b)	तंतू पिके—									*Fibres*—
(1)	कापूस	134·7	77·9	35·4	68·0	95·7	108·8	123·2	61·0	Cottons
(2)	ंबाडी	158·6	100·3	54·7	99·9	98·1	99·0	98·7	98·4	Mesta
	एकूण तंतू पिके	134·8	78·0	35·5	68·2	95·7	108·7	123·1	61·1	Total fibres
(c)	संकीर्ण—									*Miscellaneous*—
(2)	ऊस	101·5	91·4	106·6	105·2	100·9	114·3	104·2	104·5	Sugarcane
(2)	तंबाखू	122·5	122·2	112·9	110·0	143·7	152·9	146·3	196·6	Tobacco
(3)	बटाटे	108·6	69·5	105·6	144·4	113·0	140·1	123·2	123·4	Potato
(4)	मिरची	100·5	94·3	75·9	99·3	90·9	91·3	86·8	90·2	Chillies
	एकूण संकीर्ण पिके	101·9	92·3	103·2	105·1	108·6	113·1	103·4	104·0	Total miscellaneous
	एकूण अन्नधान्येतर	110·3	81·9	88·4	102·4	106·5	112·3	107·3	105·0	Total non-foodgrains
	सर्व पिके	113·8	76·5	87·9	119·2	120·9	128·2	117·7	127·3	All commodities

आधार.—शेती संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 11.7 (4.10)

तक्ता क्रमांक/

जिल्हावार बांध बंदिस्ती केलेली जमीन/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पहिली योजना During First Plan period	दुसरी योजना During Second Plan period	तिसरी योजना During Third Plan period	वार्षिक योजना During Annual Plans 1966-67 to 1968-69	चौथी योजना During Fourth Plan 1969-70 to 1973-74
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	..
2	ठाणे	..	..	..	..	..
3	रायगड	..	*	..	..	..
4	रत्नागिरी	*	*	..	..	..
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..
6	नाशिक	13	46	188	88	130
7	धुळे	11	104	137	83	93
8	जळगाव	15	30	126	115	149
9	अहमदनगर	27	111	188	107	102
10	पुणे	44	60	159	92	66
11	सातारा	2	11	58	45	68
12	सांगली	12	41	96	68	101
13	सोलापूर	61	48	253	147	163
14	कोल्हापूर	*	*	9	10	14
15	औरंगाबाद	1	9	109	139	415
16	जालना					
17	परभणी	..	1	29	79	216
18	बीड	2	10	74	87	271
19	नांदेड	*	*	30	63	114
20	उस्मानाबाद	7	16	119	180	403
21	लातूर	..	..	..	..	..
22	बुलढाणा	..	2	79	88	111
23	अकोला	..	10	57	87	105
24	अमरावती	..	10	46	51	89
25	यवतमाळ	..	15	87	91	95
26	वर्धा	..	2	30	33	25
27	नागपूर	..	1	34	49	39
28	भंडारा	..	..	*	*	..
29	चंद्रपूर	..	..	9	15	23
30	गडचिरोली	..	..	..	..	..
	महाराष्ट्र राज्य	195	527	1,917	1,717	2,793

*५०० हेक्टराहून कमी

टीप—आकडे अस्थायी आहेत.

आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

AGRICULTURE

TABLE No. 11·7 (4·10)

Area bunded in each District

(क्षेत्र हजार हेक्टरात)
(Area in thousand hectares)

पाचवी योजना During Fifth plan period 1974-75 to 1978-79	1979-80	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	District
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
..	..	..	..	..	..	Greater Bombay.
..	..	..	..	..	..	Thane
..	..	..	..	..	..	Raigad
..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
14	2	1	1	2	1	Nashik
42	9	9	7	4	3	Dhule
33	9	7	4	4	2	Jalgaon
26	12	8	7	4	3	Ahmednagar
12	2	7	*	1	1	Pune
6	1	1	1	1	1	Satara
17	1	2	1	1	1	Sangli
49	12	4	9	5	7	Solapur
1	*	..	..	..	*	Kolhapur
23	7	16	1	2	3	Aurangabad
			5	2	8	Jalna
49	11	14	13	2	6	Parbhani
42	12	16	13	9	8	Beed
68	16	13	11	10	11	Nanded
79	21	16	11	16	12	Osmanabad
..	..	..	..	..	8	Latur
85	21	19	14	14	14	Buldana
75	21	15	11	8	7	Akola
37	10	12	9	6	6	Amravati
76	23	20	14	8	10	Yavatmal
40	11	8	7	5	6	Wardha
41	7	7	5	3	2	Nagpur
..	..	..	..	..	..	Bhandara
8	1	1	1	*	*	Chandrapur
..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
823	209	196	144	117	126	Maharashtra State

Less than 500 hectares.

Figures are Provisional.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

अनुक्रमांक	जिल्हा	माडघा	नांगर Ploughs		पाभरी Seed drills		मळणी यंत्र Threshers		कडबी कापण्याची यंत्रे Chaff cutters	
			लाकडी	लोखंडी	स्थानिक	सुधारित	बैलाकडून किंवा मनुष्यबळाने चालणारी	शक्तीवर चालणारी	बैलाकडून किंवा मनुष्यबळाने	शक्तीवर चालणारी
Serial No.		Carts	Wooden	Iron	Local	Improved	Bullock or manually operated	Power operated	Bullock or manually operated	Power operated
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1	बृहन्मुंबई	3	4	1	..	..	..	..	..	..
2	ठाणे	37,449	1,17,110	1,146	434	45	12	6	7	7
3	रायगड	19,385	78,770	55	32	..	745	59	4	2
4	रत्नागिरी	2,059	1,63,843	202	..	1	16	2	58	..
5	सिंधुदुर्ग	1,902	1,00,476	83	67	90	3	1	1	..
6	नाशिक	70,985	1,54,010	57,441	68,568	3,970	1,282	821	750	158
7	धूळे	68,955	1,10,306	23,016	71,430	2,741	816	558	442	163
8	जळगाव	90,884	56,399	34,414	82,382	5,000	960	1,314	786	139
9	अहमदनगर	79,326	28,793	70,905	83,972	6,965	1,493	1,326	2,174	393
10	पुणे	54,685	76,835	47,225	68,484	3,880	551	339	1,293	189
11	सातारा	39,265	41,666	35,817	60,541	4,773	3,022	201	565	71
12	सांगली	42,024	22,603	36,286	44,846	2,985	6,975	166	1,006	72
13	सोलापूर	54,489	16,128	43,992	61,868	3,593	851	792	1,865	167
14	कोल्हापूर	50,679	96,249	17,289	31,025	2,458	2,693	341	304	41
15	औरंगाबाद	50,012	21,060	30,795	66,036	3,695	434	227	255	52
16	जालना	35,238	5,557	22,252	37,171	2,871	134	202	126	16
17	परभणी	63,270	58,136	20,818	61,760	2,904	159	324	830	39
18	बीड	53,914	4,228	32,099	66,782	1,834	124	223	303	18
19	नांदेड	53,558	90,636	4,501	79,140	1,673	108	186	4,531	12
20	उस्मानाबाद	28,278	6,439	19,371	40,715	3,467	216	286	314	141
21	लातूर	26,647	28,946	17,114	48,269	3,550	186	156	126	32
22	बुलढाणा	51,773	7,081	39,881	58,686	4,051	1,279	951	164	128
23	अकोला	54,105	25,507	33,771	52,786	7,189	1,023	751	201	204
24	अमरावती	54,399	39,664	21,061	38,189	5,657	633	1,367	110	262
25	यवतमाळ	66,985	99,466	20,550	59,795	2,501	759	450	319	63
26	वर्धा	38,137	35,333	9,606	26,369	1,309	131	484	70	53
27	नागपूर	69,812	71,741	4,663	50,680	1,713	270	596	76	107
28	भंडारा	98,645	1,57,220	7,694	17,485	790	10,029	99	13	12
29	चंद्रपूर	87,729	1,22,626	5,098	49,738	1,668	3,029	31	56	6
30	गडचिरोली	49,159	90,168	2,776	9,706	57	111	2	..	..
	महाराष्ट्र राज्य	14,93,751	19,27,000	6,59,922	13,36,956	81,430	38,044	12,261	16,749	2,547

AGRICULTURE

TABLE No. 11·8 (4.11)

Agricultural Machinery and Implements
1982

उसाचे चरक Sugarcane crushers		सिंचनासाठी विद्युत पंप Electric pumps for irrigation									
शक्तीने चालणारे	बलाच्या सहाय्याने चालणारे	पाच अश्वशक्ती पर्यंत	सहा आणि अधिक अश्वशक्तीचे	एकूण	सिंचन व कृषि कामाकरिता वापरलेली तेल इंजिने व पंप	पर्शियन चाक	फवारणी यंत्रे	ट्रॅक्टर्स	दुचाकी ट्रॅक्टर्स किंवा जमिनीवर चालणारी मशागत यंत्रे	घाणी	
Worked by power	Worked by bullocks	Up to 5 H.P.	6 and above H.P.	Total	Oil engines with pump for irrigation and agricultural purposes	Parsian wheels	Sprayers and dusters	Tractors	Two wheeler tractors or power tillers	Ghanis	District
(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(2)
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay
75	8	2,585	241	2,826	468	118	826	110	46	2	Thane
33	2	2,207	85	2,292	190	417	377	14	64	5	Raigad
11	7	685	72	757	190	222	333	5	.	14	Ratnagiri
16	8	1,089	43	1,132	321	248	614	9	44	1	Sindhudurg
76	53	33,045	1,627	34,672	6,846	17	10,812	3,299	58	25	Nashik
44	32	14,983	929	15,912	5,904	1	4,725	1,248	23	2	Dhule
78	15	20,295	7,982	28,277	3,975	14	11,787	2,007	30	36	Jalgaon
100	53	57,560	3,210	60,770	16,123	33	8,961	3,168	76	61	Ahmednagar
812	49	21,346	1,890	23,236	13,858	..	6,111	1,038	35	36	Pune
423	34	16,101	1,488	17,589	9,204	12	3,274	948	12	32	Satara
303	35	17,121	2,418	19,539	7,636	55	2,846	1,135	29	23	Sangli
1,156	67	31,288	2,869	34,157	20,583	5	5,676	698	16	43	Solapur
1,322	15	11,099	3,890	14,989	13,225	24	1,884	2,327	57	51	Kolhapur
301	1,001	20,452	604	21,056	3,122	2	13,087	733	39	113	Aurangabad
425	29	7,166	411	7,577	3,657	9	6,117	375	60	331	Jalna
205	137	10,660	502	11,162	2,924	22	20,227	324	10	210	Parbhani
144	71	11,979	624	12,603	2,608	..	3,118	251	2	80	Beed
207	70	10,846	820	11,666	591	12	13,504	174	..	3	Nanded
596	118	11,435	614	12,049	4,858	41	1,886	238	3	58	Osmanabad
488	98	10,672	882	11,554	3,386	5	3,292	245	17	44	Latur
182	77	17,381	400	17,781	3,866	14	22,612	859	27	58	Buldana
103	23	12,004	182	12,186	2,698	4	16,642	672	..	25	Akola
41	38	27,433	207	27,640	1,634	1	18,287	632	10	11	Amravati
21	20	11,139	364	11,503	2,300	13	29,277	192	4	18	Yavatmal
7	11	10,376	102	10,478	1,437	8	20,426	58	2	16	Wardha
18	13	17,808	246	18,054	2,536	6	9,872	77	4	131	Nagpur
34	356	4,527	102	4,629	2,425	10	2,955	378	55	59	Bhandara
7	149	2,058	89	2,147	1,887	33	5,043	135	15	40	Chandrapur
..	15	388	10	398	744	..	606	104	6	6	Gadchiroli
7,228	2,604	4,15,728	32,903	4,48,631	1,39,196	1,346	2,45,177	21,453	704	1,534	Maharashtra State

11. कृषी/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11.9 (4·12)

वहितीची खाती, आणि त्यांचे क्षेत्र

No. of Operational holdings and area operated

(1980-81)

(आकडे शंभरात)
(Figures in '00)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वैयक्तिक खाती Individual Holdings		संयुक्त खाती Joint Holdings		† एकूण खाती All Holdings		District
		संख्या No.	क्षेत्र (हेक्टर) Area (Hectare)	संख्या No.	क्षेत्र (हेक्टर) Area (Hectare)	संख्या No.	क्षेत्र (हेक्टर) Area (Hectare)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई	11	7	*	*	11	7	Greater Bombay
2	ठाणे	1,656	3,670	160	508	1,818	4,201	Thane
3	रायगड	1,998	3,301	172	389	2,172	3,701	Raigad
4	रत्नागिरी	2,763	7,347	36	175	2,804	7,542	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1,762	3,869	15	144	1,780	4,017	Sindudurg
6	नाशिक	2,686	9,600	216	861	2,905	10,509	Nashik
7	धुळे	1,866	6,812	199	771	2,070	7,623	Dhule
8	जळगाव	2,425	7,767	325	925	2,757	8,726	Jalgaon
9	अहमदनगर	3,718	12,246	97	305	3,817	12,634	Ahmadnagar
10	पुणे	3,540	10,472	208	877	3,652	11,419	Pune
11	सातारा	3,827	7,517	52	126	3,883	7,734	Satara
12	सांगली	2,781	6,950	57	214	2,840	7,203	Sangli
13	सोलापूर	2,365	10,717	318	1,685	2,687	12,442	Solapur
14	कोल्हापूर	3,215	4,690	157	329	3,389	5,227	Kolhapur
15	औरंगाबाद	2,058	7,579	12	70	2,051	7,661	Aurangabad
16	जालना	1,696	70,48	1	7	1,699	7,063	Jalna
17	परभणी	2,407	9,078	37	1	2,446	9,292	Parbhani
18	बीड	2,612	9,456	21	110	2,638	9,600	Beed
19	नांदेड	2,295	7,701	38	170	2,333	7,880	Nanded
20	उस्मानाबाद	1,313	6,084	88	500	1,403	6,603	Osmanabad
21	लातूर	1,472	6,462	40	190	1,514	6,665	Latur
22	बुलढाणा	2,268	7,190	83	301	2,357	7,523	Buldana
23	अकोला	2,313	7,849	130	558	2,451	8,464	Akola
24	अमरावती	2,345	6,905	227	768	2,588	7,742	Amravati
25	यवतमाळ	2,261	9,287	48	251	2,311	9,558	Yavatmal
26	वर्धा	1,096	4,012	118	477	1,220	4,527	Wardha
27	नागपूर	1,715	6,033	98	346	1,819	6,412	Nagpur
28	भंडारा	2,027	3,265	558	1,016	2,588	4,290	Bhandara
29	चंद्रपूर	1,545	4,554	210	670	1,756	5,243	Chandrapur
30	गडचिरोली	771	1,767	107	333	879	2,103	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	64,687	1,99,235	3,828	13,072	68,625	2,13,616	Maharashtra State.

टीप.—(१) †संस्थाच्या खात्याचाही समावेश आहे.
(२) *५०० पेक्षा कमी.
(३) आकडे पूर्णांकात केल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत.

Note.—(1) †Includes institutional holdings also.
(2) *Less than 500.
(3) Details do not add up to the total due to rounding.

आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11-10 (4-13)

वहितीच्या खात्यांच्या आकार वर्गाप्रमाणे खात्यांची संख्या व त्यांचे एकूण क्षेत्र
Number of operational holdings and area operated by size class of operational holdings (1980-81)

(आकडे शंभरात)
(Figures in hundred)

अनुक्रमांक Serial No.	आकार वर्ग (हेक्टर) Size class (Hectare)	वैयक्तिक खाती Individual holdings		संयुक्त खाती Joint holdings		एकूण खाती All holdings	
		संख्या No.	क्षेत्र (हेक्टर) Area (Hectare)	संख्या No.	क्षेत्र (हेक्टर) Area (Hectare)	संख्या No.	क्षेत्र (हेक्टर) Area (Hectare)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	पेक्षा कमी Below—0·5 ..	9,270	2,474	625	151	9,914	2,630
2	0·5-1·0 ..	8,850	6,726	484	370	9,345	7,103
3	1·0-2·0 ..	14,608	22,193	787	1,124	15,409	23,337
4	2·0-3·0 ..	9,752	24,079	513	1,259	10,275	25,363
5	3·0-4·0 ..	6,221	21,567	355	1,223	6,583	22,815
6	4·0-5·0 ..	4,341	19,404	253	1,123	4,601	20,556
7	5·0-10·0 ..	8,736	59,915	563	3,891	9,317	63,937
8	10·0-20·0 ..	2,599	34,291	210	2,780	2,819	37,213
9	20·0-30·0 ..	248	5,725	30	708	282	6,525
10	30·0-40·0 ..	39	1,313	7	253	48	1,616
11	40·0-50·0 ..	10	463	2	106	14	615
12	50·0 and above	12	1,086	4	297	19	1,907
	एकूण/Total ..	64,686	1,99,237	3,832	13,284	68,625	2,13,616

टीप.—आकडे पूर्णांकात केल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत.
Note.—Details do not add up to the totals due to rounding.

आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

12. जलसिंचन
IRRIGATION

१२. १ विविध साधनांनुसार भिजलेले क्षेत्र, पीकवार सिंचनाखालील क्षेत्र व बागायती विहिरींची संख्या या बाबत माहिती या विभागात दिली आहे.

12.1 Data on irrigated area according to various sources, cropwise irrigated area and irrigation wells are presented in the tables in this section.

12. जलसिंचन/IRRIGATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12·1 (4.4)

सिंचनाच्या निरनिराळ्या साधनांनी भिजलेले क्षेत्र
Area irrigated by different sources of irrigation
(1980-81)

(शंभर हेक्टरात)
(in ,00 Hectares)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	सिंचनाखालील निव्वळ क्षेत्र Net area irrigated by			सिंचनाखालील एकूण क्षेत्र	
		पृष्टभागीय सिंचन Surface irrigation	विहीरीद्वारा सिंचन Well irrigation	सिंचनाखालील एकूण निव्वळ क्षेत्र Total net area irrigated	Total gross area of crops irrigated	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	9	9	9	Greater Bombay
2	ठाणे	51	10	61	216	Thane
3	रायगड	11	14	25	113	Raigad
4	रत्नागिरी	76	27	103	166	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S	Sindhudurg
6	नाशिक	251	719	970	1,474	Nashik
7	धुळे	187	498	685	922	Dhule
8	जळगांव	115	886	1,001	1,350	Jalgaon
9	अहमदनगर	642	1,271	1,913	2,806	Ahmadnagar
10	पुणे	905	812	1,717	2,014	Pune
11	सातारा	464	555	1,019	1,286	Satara
12	सांगली	188	500	1,688	997	Sangli
13	सोलापूर	370	833	1,203	1,737	Solapur
14	कोल्हापूर	440	185	625	713	Kolhapur
15	औरंगाबाद	259	901	1,160	1,754	Aurangabad
16	जालना	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Jalna
17	परभणी	229	395	624	860	Parbhani
18	बीड	210	721	931	1,207	Beed
19	नांदेड	237	149	386	461	Nanded
20	उस्मानाबाद	231	617	848	1,043	Osmanabad
21	लातूर	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Latur
22	बुलढाणा	36	252	288	398	Buldana
23	अकोला	38	170	208	263	Akola
24	अमरावती	11	184	195	439	Amravati
25	यवतमाळ	89	145	234	328	Yavatmal
26	वर्धा	20	161	181	239	Wardha
27	नागपूर	118	247	435	580	Nagpur
28	भंडारा	1,340	85	1,425	1,653	Bhandara
29	चंद्रपूर	1,186	36	1,222	1,330	Chandrapur
30	गडचिरोली	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	7,774	10,382	18,156	24,358	Maharashtra State
	(1981-82)*	8,710	11,540	20,250	26,860	

*अस्थायी/Provisional.
N.A.S. वेगळी माहिती उपलब्ध नाही./Not available separately.

आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source :—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक १२.२ (४.५)

12. जलसिंचन/

तक्ता क्रमांक/

विविध पिकांनुसार सिंचनाखालील क्षेत्र/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	तांदुळ Rice	गहू Wheat	ज्वारी Jowar	बाजरी Bajri	बार्ली Barley	मका Maize	नाचणी Ragi	हरभरा Gram
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	..	..	..	..
2	ठाणे	162	1	..	..	..	..	..	2
3	रायगड	74	..	..	..	..	..	..	..
4	रत्नागिरी	44	..	1	..	..	..	1	..
5	सिंधुदुर्ग	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
6	नाशिक	78	465	78	25	..	3	..	69
7	धुळे	51	424	69	..	..	2	..	30
8	जळगांव	58	378	20	..	..	1	..	37
9	अहमदनगर	22	495	955	118	..	16	..	63
10	पुणे	53	254	711	115	..	19	..	52
11	सातारा	148	174	426	79	..	9	..	45
12	सांगली	77	155	194	54	..	17	..	24
13	सोलापूर	39	264	642	32	2	133	..	48
14	कोल्हापूर	58	113	..	..	..	19	..	6
15	औरंगाबाद	15	598	520	35	..	16	..	130
16	जालना	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
17	परभणी	148	311	61	..	..	9	..	21
18	बीड	25	253	584	70	2	8	..	62
19	नांदेड	96	157	..	..	7	2	..	17
20	उस्मानाबाद	109	121	379	13	..	17	..	46
21	लातूर	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	..	N.A.S.	..	N.A.S.
22	बुलढाणा	6	179	1	..	..	2	..	17
23	अकोला	3	163	..	..	..	1	..	5
24	अमरावती	10	196	..	..	..	1	..	27
25	यवतमाळ	3	138	..	..	..	..	..	1
26	वर्धा	..	153	..	..	..	..	..	2
27	नागपूर	177	197	3	..	..	..	..	24
28	भंडारा	1,512	76	..	..	..	..	..	..
29	चंद्रपूर	1,235	28	31	..	..	..	..	..
30	गडचिरोली	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	..	..	..	..
	महाराष्ट्र राज्य	4,203	5,290	4,676	541	11	276	1	728
	महाराष्ट्र राज्य (1981-82)*	4,090	6,120	3,880	570	..	610	..	1,050
	महाराष्ट्र राज्य (1982-83)*	3,891	5,384	3,699	424	..	450	..	967

N.A. उपलब्ध नाही/

* अस्थायी/

N.A.S. वेगळी उपलब्ध नाही/

आधार.–कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

IRRIGATION

TABLE No. 12-2 (4.5)

Area irrigated under different crops

(1980-81)

(शंभर हेक्टरात)
(in 100 hectares)

तूर Tur (11)	मिरची Chillies (12)	ऊस Sugar-cane (13)	एकूण अन्नपिके All food crops (14)	कापूस Cotton (15)	भुईमूग Ground-nut (16)	तंबाखू Tobacco (17)	सर्व अन्नेतर पिके All non-food crops (18)	सिंचनाखालील एकूण क्षेत्र Total irrigated area (gross) (19)	District (2)
..	..	..	2	..	..	..	7	9	Greater Bombay
2	2	1	201	..	..	..	15	216	Thane
..	4	..	105	..	..	..	8	113	Raigad
..	9	2	95	..	..	..	71	166	Ratnagiri
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Sindhudurg
..	38	261	1,345	25	31	..	129	1,474	Nashik
..	59	98	806	83	22	..	116	922	Dhule
..	47	71	1,072	217	60	..	278	1,350	Jalgaon
..	30	690	2,491	172	66	..	315	2,806	Ahmadnagar
14	47	253	1,829	56	68	..	185	2,014	Pune
3	11	211	1,192	71	4	..	94	1,286	Satara
..	49	304	924	18	8	16	73	997	Sangli
11	37	203	1,503	102	74	1	234	1,737	Solapur
..	3	500	709	..	..	..	4	713	Kolhapur
..	41	203	1,622	111	10	..	132	1,754	Aurangabad
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Jalna
..	30	60	727	39	66	..	133	860	Parbhani
..	32	64	1,115	67	25	..	92	1,207	Beed
..	25	50	414	18	25	..	47	461	Nanded
40	42	171	978	1	31	..	65	1,043	Osmanabad
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	N.A.S.	N.A.S.	Latur
..	21	17	288	108	..	..	110	398	Buldana
..	15	5	234	16	7	..	29	263	Akola
..	21	2	402	34	2	..	37	439	Amravati
..	15	14	258	16	54	..	70	328	Yavatmal
..	7	1	211	24	4	..	28	239	Wardha
..	15	2	569	9	1	..	11	580	Nagpur
..	21	6	1,653	..	..	..	..	1,653	Bhandara
..	16	1	1,329	..	..	1	1	1,330	Chandrapur
..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	..	N.A.S.	..	N.A.S.	Gadchiroli
70	637	3,190	22,074	1,187	558	18	2,284	24,358	Maharashtra State
..	5,160	3,660	..	1,410	310	N.A.	N.A.	26,860	Maharashtra State
..	5,135	3,896	..	1,187	277	N.A.	N.A.	25,310	Maharashtra State

Not available.

Provisional.

Not available separately.

Source.--Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.3 (4.6)

एकूण बागायती विहीरींची संख्या
Total number of irrigation wells (1980-81)*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	विहिरींची संख्या No. of wells			
		वापरात असलेल्या In use	वापरात नसलेल्या Not in use	एकूण Total	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	बृहन्मुंबई	386	52	438	Greater Bombay
2	ठाणे	11,974	1,112	13,086	Thane
3	रायगड	4,750	502	5,252	Raigad
4	रत्नागिरी	10,924	2,422	13,346	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Sindhudurg
6	नाशिक	74,515	3,684	78,199	Nashik
7	धुळे	26,751	4,169	30,920	Dhule
8	जळगांव	50,796	8,014	58,810	Jalgaon
9	अहमदनगर	87,355	9,880	97,235	Ahmadnagar
10	पुणे	61,329	4,474	65,803	Pune
11	सातारा	40,378	3,686	44,064	Satara
12	सांगली	44,578	3,593	48,171	Sangli
13	सोलापूर	56,682	3,852	60,534	Solapur
14	कोल्हापूर	15,866	2,157	18,041	Kolhapur
15	औरंगाबाद	74,722	5,125	79,847	Aurangabad
16	जालना	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Jalna
17	परभणी	28,022	2,855	30,877	Parbhani
18	बीड	31,221	2,044	33,263	Beed
19	नांदेड	12,293	825	13,118	Nanded
20	उस्मानाबाद	45,768	4,244	50,012	Osmanabad
21	लातूर	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Latur
22	बुलढाणा	25,402	9,719	35,121	Buldana
23	अकोला	14,132	7,187	21,319	Akola
24	अमरावती	30,858	5,770	36,628	Amravati
25	यवतमाळ	16,424	4,849	21,273	Yavatmal
26	वर्धा	15,854	10,301	26,155	Wardha
27	नागपूर	27,866	27,131	54,997	Nagpur
28	भंडारा	11,047	3,783	14,830	Bhandara
29	चंद्रपूर	10,967	4,202	15,169	Chandrapur
30	गडचिरोली	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	8,30,860	1,35,650	9,66,510	Maharashtra State

*अस्थायी/Provisional

N.A.S.—वेगळी उपलब्ध नाही/Not available separately.

आधार.—कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source.—Directorate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

31 पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय
ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

१३.१. या विभागातील तक्त्यामध्ये पशुधन गणना, पशुवैद्यकीय सुविधा व कत्तलखाने यांचेविषयी आकडेवारी दिली आहे.

१३.२. १९८२ च्या पशुधन गणनेनुसार गणना केलेले विविध प्रकारचे पशु व कुक्कुट यांची संख्या देण्यात आली आहे. संपूर्ण देशात समान (संकल्पना Concepts) व गणना पद्धती वापरून अशा पंचवार्षिक गणना घेण्यात येतात. अशा गणनांत संपूर्ण पशुधनासंबंधी माहिती प्रत्येक घराघरातून गोळा करण्यात येते. कत्तलखान्यातील पशूंची, भटक्या प्राण्यांची व रुग्णावस्थेतील प्राण्यांची गणना करताना विशेष काळजी घेण्यात येते.

13.1. Data on Livestock Census, Veterinary facilities provided and slaughter houses are given in the tables in this section.

13.2. The data on number of livestock and poultry presented is as enumerated in the State at the time of 1982 Livestock Censuses. These are quinquennial censuses conducted throughout the country on the basis of uniform concepts and method of enumeration. At these censuses all the livestock is enumerated by house to house enquiry. Particular care is taken to enumerate livestock in the slaughter homes, stray animals and animals in transit.

अनुक्रमांक	जिल्हा	गाई बैल/ Cattle					
		तीन वर्षांवरील बैल/ Males over 3 years					दुभत्या
		केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले वळू	पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले	केवळ कामाकरिता वापरलेले	इतर	एकूण	
Serial No.	District	Used for breeding only	Used for breeding and work both	Used for work only	Others	Total	In milk
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	बृन्हमुंबई	74	88	880	3,057	4,099	2,132
2	ठाणे	1,009	13,714	2,22,362	3,241	2,40,326	63,841
3	रायगड	119	5,276	1,81,458	2,364	1,89,217	59,518
4	रत्नागिरी	161	10,077	2,39,684	2,668	2,52,590	58,667
5	सिंधुदुर्ग	167	9,373	1,13,929	2,619	1,26,088	23,541
6	नाशिक	1,207	10,447	3,64,722	3,691	3,80,067	1,13,692
7	धुळे	1,108	6,308	2,97,377	2,276	3,07,069	71,066
8	जळगाव	1,079	9,947	2,67,422	3,045	2,81,493	89,458
9	अहमदनगर	570	9,030	3,35,637	5,476	3,50,713	1,33,463
10	पुणे	507	5,434	2,83,240	2,524	2,91,705	1,02,646
11	सातारा	221	4,549	1,57,769	1,247	1,63,786	65,365
12	सांगली	193	2,800	1,20,861	1,498	1,25,352	57,430
13	सोलापूर	563	6,157	1,82,738	2,218	1,91,676	84,827
14	कोल्हापूर	65	2,118	1,51,210	1,009	1,54,402	40,766
15	औरंगाबाद	398	3,848	2,42,260	3,232	2,49,738	57,699
16	जालना	75	3,417	1,92,997	1,353	1,97,842	50,136
17	परभणी	444	3,012	2,60,707	2,246	2,66,409	97,500
18	बीड	337	5,903	2,61,108	1,531	2,68,879	81,058
19	नांदेड	884	4,142	2,24,835	2,701	2,32,562	94,149
20	उस्मानाबाद	304	6,586	1,42,118	6,822	1,55,830	47,326
21	लातूर	296	1,739	1,57,738	1,923	1,61,696	52,622
22	बुलढाणा	373	2,007	2,33,131	1,842	2,37,353	83,945
23	अकोला	701	3,239	2,37,493	2,137	2,43,570	80,539
24	अमरावती	1,307	2,503	1,98,867	1,439	2,04,116	75,300
25	यवतमाळ	1,949	1,932	2,83,739	2,817	2,90,437	88,282
26	वर्धा	782	1,901	1,23,208	1,271	1,27,162	40,743
27	नागपूर	1,207	2,013	2,11,021	2,949	2,17,190	73,170
28	भंडारा	1,278	4,156	2,95,131	3,221	3,03,786	78,981
29	चंदपूर	1,997	9,263	2,62,077	5,013	2,78,350	73,658
30	गडचिरोली	1,001	9,021	1,80,060	3,324	1,93,406	61,572
	महाराष्ट्र राज्य	20,376	1,60,000	64,25,779	80,754	66,86,909	21,03,092

ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

TABLE No. 13·1 (5·1)

Live-stock in each District

(1982)

गाई बैल/ Cattle						म्हशी-रेडे/ Buffaloes					
तीन वर्षांवरील गाई/ Females over 3 years						तीन वर्षांवरील रेडे/ Males over 3 years					
आटलेल्या व न व्यालेल्या	कामासाठी वापरलेल्या	इतर	एकूण	वासरे	एकूण गाई-बैल	केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले	पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले	केवळ कामाकरिता वापरलेले	इतर	एकूण	
Dry and not calved even once	Working	Others	Total	Young stock	Total cattle	Used for breeding only	Used for breeding and work both	Used for work only	Others	Total	District
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(2)
1,015	13	30	3,190	1,801	9,090	808	74	194	237	1,313	Greater Bombay
92,592	2,770	1,796	1,60,999	1,17,439	5,18,764	852	3,142	30,315	683	34,992	Thane
77,032	1,375	3,043	1,40,968	1,18,249	4,48,434	207	2,176	39,567	1,072	43,022	Raigad
92,872	312	579	1,52,430	1,25,003	5,30,023	66	1,153	22,221	177	23,617	Ratnagiri
33,630	95	663	57,902	56,942	2,40,932	25	3,119	23,682	996	27,822	Sindhudurg
1,75,109	100	648	2,89,549	2,08,342	8,77,958	799	1,129	19,290	391	21,609	Nashik
1,31,299	205	823	2,03,393	1,62,617	6,73,079	821	774	5,459	129	7,182	Dhule
1,07,575	2,409	994	2,00,436	1,69,005	6,50,934	1,456	364	1,339	173	3,332	Jalgaon
2,00,136	2,673	4,585	3,40,857	2,40,498	9,32,068	693	494	3,228	156	4,571	Ahmadnagar
1,58,763	958	1,543	2,63,910	2,10,221	7,65,836	564	507	2,523	109	3,703	Pune
82,141	1,806	1,073	1,50,385	90,429	4,04,600	336	738	2,636	219	3,929	Satara
55,053	702	1,322	1,14,507	75,675	3,15,534	317	1,001	11,097	421	12,836	Sangli
90,387	519	1,119	1,76,852	1,53,855	5,22,383	435	1,242	6,452	282	8,411	Solapur
33,281	393	809	73,249	47,937	2,77,588	240	648	36,073	384	37,345	Kolhapur
85,320	447	569	1,44,035	1,16,022	5,09,795	980	361	1,171	98	2,610	Aurangabad
58,317	879	265	1,09,597	94,266	4,01,705	269	467	1,410	195	2,341	Jalna
1,16,869	473	651	2,15,493	1,89,764	6,71,666	607	495	2,031	209	3,342	Parbhani
95,223	367	302	1,76,950	1,53,781	5,99,610	470	423	1,247	102	2,242	Beed
1,51,644	813	848	2,47,454	1,95,087	6,75,103	684	309	1,415	432	2,840	Nanded
58,586	1,614	1,268	1,08,794	93,630	3,58,254	253	634	2,508	242	3,637	Osmanabad
61,348	451	551	1,14,912	98,379	3,75,047	305	387	2,027	134	2,853	Latur
1,01,554	313	949	1,86,761	1,71,322	5,95,436	815	890	2,276	183	4,164	Buldana
1,20,342	803	832	2,02,516	1,58,281	6,04,367	854	339	1,101	107	2,401	Akola
1,02,980	279	931	1,79,490	1,64,813	5,48,419	1,219	140	405	109	1,873	Amravati
1,92,400	515	711	2,81,908	1,84,746	7,57,091	1,526	367	1,325	103	3,321	Yavatmal
98,266	434	709	1,40,152	1,05,903	3,73,217	729	71	343	66	1,209	Wardha
1,61,824	648	1,094	2,36,736	2,01,030	6,54,956	1,030	158	685	112	1,985	Nagpur
1,27,346	1,419	1,180	2,08,926	1,77,240	6,89,952	819	1,063	36,638	638	39,158	Bhandara
1,25,177	2,409	1,358	2,02,602	1,95,394	6,76,346	606	718	7,061	385	8,770	Chandrapur
94,354	1,972	1,691	1,59,589	1,50,625	5,03,620	225	1,621	32,482	356	34,684	Gadchiroli
30,82,408	28,166	32,936	52,46,602	42,28,296	1,61,61,807	19,010	25,004	2,98,201	8,899	3,51,114	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/

अनुक्रमांक Serial No	जिल्हा District	म्हशी-रेडे Buffaloes						
		तीन वर्षावरील म्हशी/ Females over 3 years						
		दुभत्या In milk	आटलेल्या व न व्यालेल्या Dry and not calved even once	कामाच्या Working	इतर Others	एकूण Total	वासरे Young stock	एकूण म्हशी-रेडे Total buffaloes
(1)	(2)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)
1	बृन्हमुंबई	46,446	6,949	44	413	53,852	4,856	60,021
2	ठाणे	54,102	26,782	1,534	499	82,917	32,843	1,50,752
3	रायगड	26,942	26,205	1,015	553	54,715	39,047	1,36,784
4	रत्नागिरी	18,469	16,356	220	198	35,243	22,416	81,276
5	सिंधुदुर्ग	16,486	15,732	548	234	33,000	25,232	86,054
6	नाशिक	40,080	34,822	216	254	75,372	39,821	1,36,802
7	धुळे	36,113	44,403	162	172	80,850	47,266	1,35,298
8	जळगांव	75,927	62,973	2,075	572	1,41,547	80,448	2,25,327
9	अहमदनगर	34,363	38,038	1,784	882	75,067	36,870	1,16,508
10	पुणे	70,790	51,027	466	325	1,22,608	57,061	1,83,372
11	सातारा	89,857	80,520	1,128	470	1,71,975	82,080	2,57,984
12	सांगली	1,07,469	61,927	1,641	680	1,71,717	1,04,123	2,88,676
13	सोलापूर	56,666	46,388	628	549	1,04,231	70,766	1,83,408
14	कोल्हापूर	1,63,454	84,430	1,335	507	2,49,726	1,12,745	3,99,816
15	औरंगाबाद	16,400	19,145	217	111	35,873	18,004	56,487
16	जालना	13,337	14,366	135	28	27,866	18,841	49,048
17	परभणी	35,386	32,691	350	206	68,633	47,584	1,19,559
18	बीड	34,809	33,845	211	71	68,936	49,219	1,20,397
19	नांदेड	48,561	47,779	686	326	97,352	68,997	1,69,189
20	उस्मानाबाद	32,453	31,353	716	310	64,832	41,576	1,10,045
21	लातूर	33,634	25,750	384	364	60,132	54,327	1,17,312
22	बुलढाणा	33,617	27,135	819	341	61,912	38,163	1,04,239
23	अकोला	36,923	33,075	218	157	70,373	36,646	1,09,420
24	अमरावती	29,055	25,905	206	198	55,364	34,784	92,021
25	यवतमाळ	27,722	36,403	202	166	64,493	35,678	1,03,492
26	वर्धा	10,710	15,304	183	162	26,359	14,129	41,697
27	नागपूर	18,604	19,961	262	156	38,983	20,091	61,059
28	भंडारा	29,711	26,753	446	242	57,152	35,155	1,31,465
29	चंद्रपूर	18,527	23,742	795	350	43,414	33,488	85,672
30	गडचिरोली	5,072	7,143	263	182	12,660	11,152	58,496
	महाराष्ट्र राज्य	12,61,685	10,16,902	18,889	9,678	23,07,154	13,13,408	39,71,676

आधार.—पशुधन गणना, १९८२.

TABLE No. 13·1 (5.1)—*contd.*

मेंढरे Sheep	शेळ्या Goats	घोडे-शिंगरे Horse and ponies	इतर जनावरे Other live-stock	एकूण Total live-stock	कोंबड्या, बदके वगैरे Total Poultry	कुत्रे Dogs	कुत्र्यांचा समावेशकरून एकूण पशुधन Total live-stock including dogs	District
(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(2)
13,731	24,262	390	7,462	1,14,956	2,32,768	21,730	1,36,686	Greater Bombay
2,870	1,73,080	1,062	10,678	8,57,206	13,42,059	35,984	8,93,190	Thane
1,342	1,02,078	1,183	2,244	6,92,065	12,32,134	20,568	7,12,633	Raigad
228	77,743	26	166	6,89,462	11,03,060	15,285	7,04,747	Ratnagiri
399	41,987	29	2,020	3,71,421	7,43,678	14,235	3,85,656	Sindhudurg
2,10,712	4,12,368	3,343	46,749	16,87,932	7,08,852	41,367	17,29,299	Nashik
1,09,077	3,11,256	3,805	17,408	12,49,923	5,49,138	19,155	12,69,078	Dhule
36,412	3,28,164	1,274	17,981	12,60,092	3,44,355	12,063	12,72,755	Jalgaon
3,41,032	6,40,126	2,846	18,865	20,51,445	11,89,575	58,526	21,09,971	Ahmadnagar
3,93,821	4,65,665	2,729	14,479	18,25,902	28,76,346	54,275	18,80,177	Pune
2,96,022	2,85,033	837	9,451	12,53,927	11,64,833	38,488	12,92,415	Satara
2,37,043	2,58,145	819	6,884	11,07,101	11,58,025	38,592	11,45,693	Sangli
2,67,529	5,63,703	1,236	18,617	15,56,876	10,24,188	72,533	16,29,409	Solapur
1,22,471	1,58,143	1,049	3,124	9,62,191	7,67,994	48,689	10,10,880	Kolhapur
66,824	2,94,140	3,329	13,446	9,44,021	2,25,750	41,054	9,85,075	Aurangabad
42,221	2,03,307	2,387	7,608	7,06,276	1,35,439	5,471	7,11,747	Jalna
40,992	2,58,070	1,807	12,937	11,05,031	2,13,983	46,580	11,51,611	Parbhani
1,68,187	3,32,059	2,041	9,268	12,31,562	3,98,913	39,110	12,70,672	Beed
50,286	2,39,305	1,078	16,023	11,50,984	2,84,090	37,345	11,88,329	Nanded
42,430	1,80,483	661	5,408	6,97,281	1,77,027	25,050	7,22,331	Osmanabad
38,900	1,41,763	987	8,040	6,82,055	1,49,826	26,029	7,08,084	Latur
56,625	2,92,170	2,635	15,930	10,67,035	2,40,073	35,506	11,02,541	Buldana
15,851	2,73,313	3,560	12,719	10,19,230	2,58,199	36,164	10,55,394	Akola
20,668	2,64,551	3,896	11,355	9,40,910	2,71,454	33,352	9,74,262	Amravati
9,037	3,39,740	2,583	12,459	12,24,402	5,69,852	37,870	12,62,272	Yavatmal
8,060	1,46,182	1,384	5,801	5,76,341	1,66,157	20,416	5,96,757	Wardha
21,802	2,78,558	1,079	11,122	10,28,576	3,79,418	41,461	10,70,037	Nagpur
4,160	2,33,445	188	15,388	10,74,598	5,78,326	24,287	10,98,885	Bhandara
40,911	2,30,839	390	8,376	10,42,534	8,15,305	25,626	10,68,160	Chandrapur
11,314	1,55,049	36	19,382	7,47,897	5,42,969	25,337	7,73,234	Gadchiroli
26,70,957	**77,04,727**	**48,669**	**3,61,396**	**3,09,19,232**	**1,98,43,786**	**9,92,748**	**3,19,11,980**	**Maharashtra State**

Source.—Live-stock Census, 1982.

13. पशुसंवर्धन आणि दुग्ध व्यवसाय/

तक्ता क्रमांक/

उपचार केलेल्या व खच्ची केलेल्या जनावरांची संख्या

मुख्यालयाच्या ठिकाणी/
No. of cases treated

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	अंतर्रुग्ण In-patients							
		अश्वजातीय Equine		गोजातीय Bovine		इतर Others		एकूण Total	
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	198283	1983-84	1982-1983	1983-1984
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	..	..	..	..
2	ठाणे	..	..	..	..	..	..	..	..
3	रायगड	..	..	..	..	..	..	..	..
4	रत्नागिरी	..	..	..	1	..	..	..	1
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..
6	नाशिक	5	..	241	202	6	10	252	212
7	धुळे	3	5	144	178	1	3	148	186
8	जळगांव	11	5	1,545	322	346	..	1,902	327
9	अहमदनगर	1	3	302	294	9	2	312	299
10	पुणे	2	4	111	39	24	31	137	74
11	सातारा	..	1	96	102	2	6	98	109
12	सांगली	3	15	1,428	1,534	62	156	1,493	1,705
13	सोलापूर	10	4	752	806	56	66	818	876
14	कोल्हापूर	..	..	137	151	..	17	137	168
15	औरंगाबाद	2	1	459	393	16	44	477	438
16	जालना	..	..	57	25	..	2	57	27
17	परभणी	2	..	267	232	13	7	277	239
18	बीड	3	..	415	368	31	14	449	382
19	नांदेड	3	1	267	319	2	1	272	321
20	उस्मानाबाद	...	1	1,131	1,142	53	4	1,184	1,147
21	लातूर	1	2	343	402	..	3	344	407
22	बुलढाणा	3	..	232	112	8	2	243	114
23	अकोला	9	3	530	636	106	42	645	681
24	अमरावती	3	8	320	194	32	11	355	213
25	यवतमाळ	..	..	27	33	..	1	27	34
26	वर्धा	..	..	162	84	...	..	162	84
27	नागपूर	2	3	174	121	10	6	186	130
28	भंडारा	..	1	8	63	..	1	8	65
29	चंद्रपूर	1	2	73	102	7	24	81	128
30	गडचिरोली	..	..	3	3	..	1	3	4
	महाराष्ट्र राज्य	64	59	9,219	7,858	784	454	10,067	8,371

ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

TABLE No. 13·2 (5·2)

Animals treated and castrated

उपचार केलेल्या पशूंची संख्या at the headquarter								
बहिरंग Out-patients								
अश्वजातीय Equine		गोजातीय Bovine		इतर Others		एकूण Total		District
1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
66	19	240	182	4,631	6,445	4,937	6,646	Greater Bombay
1,636	2,274	43,450	47,949	27,273	25,478	72,359	75,701	Thane
1,048	2,019	47,045	50,607	12,153	11,620	60,246	64,246	Raigad
34	51	63,772	41,879	6,543	8,295	70,349	50,225	Ratnagiri
20	14	16,267	19,492	4,688	4,647	20,975	24,153	Sindhudurg
1,216	1,282	1,47,033	1,55,606	53,342	73,451	2,01,591	2,30,339	Nashik
1,944	1,420	1,75,989	1,55,368	52,954	51,503	2,30,887	2,08,291	Dhule
1,166	1,224	1,77,352	1,91,046	35,465	40,503	2,13,983	2,32,773	Jalgaon
1,632	1,566	2,24,079	2,27,837	85,965	93,400	3,11,676	3,22,806	Ahmadnagar
721	607	1,39,918	1,29,388	69,520	56,420	2,10,159	1,86,415	Pune
845	719	1,03,462	1,04,878	29,497	28,069	1,33,804	1,33,666	Satara
623	588	1,77,617	1,67,058	48,812	47,114	2,27,052	2,14,760	Sangli
661	604	1,27,533	1,26,152	77,541	74,244	2,05,735	2,01,000	Solapur
524	381	1,47,483	1,52,272	29,756	35,860	1,77,763	1,88,513	Kolhapur
950	986	1,44,388	1,20,010	47,306	46,717	1,92,644	1,67,713	Aurangabad
1,186	936	1,11,396	1,22,526	24,397	30,635	1,36,979	1,54,097	Jalna
1,760	1,264	1,71,345	1,59,935	36,235	39,197	2,09,340	2,00,396	Parbhani
1,360	1,137	1,70,027	1,41,956	53,615	51,165	2,25,002	1,94,258	Beed
1,024	2,035	1,66,978	1,94,283	33,336	46,296	2,01,338	2,42,614	Nanded
296	578	1,53,482	1,95,007	40,313	58,600	1,94,091	2,54,185	Osmanabad
587	758	1,84,843	1,93,172	16,971	23,038	2,02,401	2,16,968	Latur
2,836	3,130	2,89,728	3,01,141	1,02,616	95,101	3,95,180	3,99,372	Buldana
7,017	3,865	2,78,221	2,77,443	1,01,320	1,07,746	3,86 558	3,89,054	Akola
3,043	3,228	1,96,924	1,98,446	71,770	79,488	2,71,737	2,81,162	Amravati
2,904	3,409	2,08,791	2,31,727	74,121	77,800	2,85,816	3,12,936	Yavatmal
1,111	993	1,33,938	1,28,791	35,854	40,388	1,70,903	1,70,172	Wardha
1,094	988	1,96,112	2,11,873	95,787	97,954	2,92,993	3,10,815	Nagpur
227	179	2,32,353	2,17,829	47,345	42,617	2,79,925	2,60,625	Bhandara
219	215	71,240	71,679	19,769	22,141	91,228	94,035	Chandrapur
5	19	30,820	38,402	6,959	8,552	37,784	46,973	Gadchiroli
37,755	36,488	43,31,826	43,73,934	13,45,854	14,24,487	57,15,435	58,34,909	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	फिरतीवर उपचार केलेल्या पशूंची संख्या No. of Cases treated on tour								एकूण औषधोपचार केलेल्या परंतु संस्थात न दाखल केलेल्या पशूंची संख्या Total No. of cases supplied with medicines but not brought to the institutions	
		अश्वजातीय Equine		गोजातीय Bovine		इतर Others		एकूण Total			
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84
(1)	(2)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)
1	बृहन्मुंबई	13	3	347	374	497	384	857	761	2,002	1,751
2	ठाणे	287	272	25,662	23,819	20,549	16,217	46,498	40,308	82,864	71,929
3	रायगड	290	478	48,696	56,396	98,765	56,484	1,47,751	1,13,358	1,00,133	1,00,224
4	रत्नागिरी	6	2	60,606	41,354	10,236	9,425	70,848	50,781	1,77,184	1,74,913
5	सिंधुदुर्ग	..	..	22,137	15,743	6,932	5,936	29,069	21,679	96,117	1,12,504
6	नाशिक	75	87	61,850	60,240	40,129	53,237	1,02,054	1,13,564	1,44,136	1,51,211
7	धुळे	247	195	71,538	53,389	28,749	40,999	1,00,534	94,583	64,803	79,003
8	जळगाव	33	124	42,779	44,462	9,433	5,976	52,245	50,562	12,704	14,727
9	अहमदनगर	86	54	26,400	27,935	22,497	41,073	48,983	69,062	99,062	1,23,780
10	पुणे	42	37	34,584	32,774	41,077	31,280	75,703	64,091	77,747	97,718
11	सातारा	157	67	24,765	28,264	18,753	21,628	43,675	49,959	67,535	62,201
12	सांगली	5	5	19,800	41,119	9,334	11,588	29,139	52,712	43,503	53,655
13	सोलापूर	12	9	31,990	23,002	1,45,892	1,08,464	1,77,894	1,31,475	1,55,263	1,69,872
14	कोल्हापूर	8	6	23,226	27,542	11,739	35,198	34,973	62,746	1,04,677	1,27,478
15	औरंगाबाद	75	80	27,881	22,904	9,544	11,349	37,500	34,333	54,649	70,727
16	जालना	127	50	22,496	12,770	6,704	7,988	29,327	20,808	39,523	46,654
17	परभणी	55	61	18,503	18,736	4,369	8,999	22,927	27,796	57,661	46,225
18	बीड	28	23	8,877	6,640	3,531	4,537	12,436	11,200	79,197	89,464
19	नांदेड	64	244	23,915	27,517	3,880	5,469	27,859	33,230	11,571	15,351
20	उस्मानाबाद	1	16	8,322	22,575	6,447	9,785	14,770	32,376	20,791	29,148
21	लातूर	6	20	7,720	14,317	638	2,221	8,364	16,558	18,028	26,096
22	बुलढाणा	51	70	29,766	33,006	4,768	8,139	34,585	41,215	57,460	56,712
23	अकोला	434	373	39,595	44,479	12,351	20,095	52,380	64,947	26,438	28,151
24	अमरावती	380	242	36,420	36,268	7,441	11,572	44,241	48,082	36,231	48,577
25	यवतमाळ	108	78	45,347	43,485	12,333	12,723	57,788	56,286	66,090	49,358
26	वर्धा	72	34	20,890	22,802	4,970	3,415	25,932	26,251	34,657	35,022
27	नागपूर	35	30	54,469	49,950	16,100	15,933	70,604	65,913	71,713	80,008
28	भंडारा	15	14	35,432	49,505	5,431	6,061	40,878	55,580	73,013	69,555
29	चंद्रपूर	8	6	18,844	19,618	5,003	13,961	23,855	33,585	31,928	34,157
30	गडचिरोली	..	2	12,284	17,284	4,270	8,575	16,554	25,861	19,398	25,107
	महाराष्ट्र राज्य	2,720	2,682	9,05,141	9,18,269	5,72,362	5,88,711	14,80,223	15,09,662	19,26,078	20,91,278

TABLE No. 13.2 (5.2)—*contd.*

मुख्यालयाच्या ठिकाणी खच्ची केलेल्यांची संख्या
Castrations performed at the headquarter

अश्वजातीय Equine		गोजातीय Bovine		इतर Others		एकूण Total		Di trict
1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(2)
..	..	84	28	38	43	122	71	Greater Bombay
..	1	3,424	3,249	147	161	3,571	3,411	Thane
..	4	4,827	4,917	..	13	4,827	4,934	Raigad
..	..	3,823	3,366	9	26	3,832	3,392	Ratnagiri
..	..	1,633	1,909	4	3	1,637	1,912	Sindhudurg
..	2	24,453	24,507	65	72	24,518	24,581	Nashik
103	33	12,569	12,387	574	568	13,246	12,988	Dhule
1	1	18,365	19,932	38	79	18,404	20,012	Jalgaon
..	..	39,720	35,764	155	134	39,875	35,898	Ahmadnagar
..	2	28,224	24,019	936	557	29,160	24,578	Pune
12	1	8,536	9,265	352	4	8,900	9,751	Satara
17	13	10,686	9,216	3,664	3,285	14,367	12,149	Sangli
7	5	13,681	11,718	3,004	4,920	16,692	14,964	Solapur
29	10	11,978	9,503	2,372	2,251	14,379	11,768	Kolhapur
..	1	19,973	21,319	20	5	19,993	21,325	Aurangabad
..	..	19,402	20,559	..	7	19,402	20,566	Jalna
..	..	14,843	14,157	5	9	14,848	14,166	Parbhani
..	..	27,734	27,449	37	12	27,771	27,461	Beed
..	..	22,452	20,522	4	6	22,456	20,528	Nanded
..	..	16,198	17,345	401	564	16,599	17,909	Osmanabad
..	..	23,694	23,299	4	5	23,698	23,304	Latur
..	..	17,400	15,819	..	8	17,409	15,827	Buldana
..	..	11,555	12,133	337	113	11,892	12,246	Akola
1	1	9,818	11,800	66	23	9,885	11,824	Amravati
..	..	17,017	18,667	154	158	17,171	18,825	Yavatmal
..	..	5,430	5,614	278	338	5,708	5,952	Wardha
1	..	11,283	11,468	4,336	4,230	15,620	15,698	Nagpur
..	..	18,072	15,808	1,326	1,084	19,398	16,892	Bhandara
..	..	10,552	9,808	132	132	10,684	9,940	Chandrapur
..	..	3,923	4,656	278	286	4,201	4,942	Gadchiroli
171	**74**	**4,31,358**	**4,20,203**	**18,736**	**17,537**	**4,50,265**	**4,37,814**	**Maharashtra State**

तक्ता क्रमांक/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	फिरतीवर खच्ची केलेल्यांची संख्या Castrations performed on tour							
		अश्वजातीय Equine		गोजातीय Bovine		इतर Others		एकूण Total	
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84
(1)	(2)	(37)	(38)	(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)
1	बृहन्मुंबई	..	..	43	14	19	1	62	15
2	ठाणे	..	..	4,207	3,232	47	28	4,254	3,260
3	रायगड	1	..	5,903	4,242	..	6	5,904	4,248
4	रत्नागिरी	..	..	3,562	4,446	..	..	3,562	4,446
5	सिंधुदुर्ग	..	..	2,007	2,150	..	..	2,007	2,150
6	नाशिक	..	1	20,277	17,224	..	18	20,277	17,243
7	धुळे	186	29	9,966	11,653	900	165	11,052	11,847
8	जळगांव	..	..	11,020	10,385	2	5	11,022	10,390
9	अहमदनगर	..	..	2,883	5,213	7	14	2,890	5,227
10	पुणे	..	..	2,344	3,189	74	386	2,418	3,575
11	सातारा	..	..	994	1,176	45	21	1,039	1,197
12	सांगली	..	..	557	1,042	242	414	799	1,456
13	सोलापूर	7	..	1,657	1,539	950	763	2,614	2,302
14	कोल्हापूर	..	..	1,527	1,900	375	354	1,902	2,254
15	औरंगाबाद	..	..	4,912	5,111	1	..	4,913	5,111
16	जालना	..	..	5,222	8,509	1	..	5,223	8,509
17	परभणी	..	..	7,726	6,643	6	..	7,732	6,643
18	बीड	..	..	1,130	1,647	..	..	1,130	1,647
19	नांदेड	..	..	5,773	8,105	..	..	5,773	8,105
20	उस्मानाबाद	..	..	1,441	4,756	6	149	1,447	4,905
21	लातूर	..	..	1,375	2,040	..	..	1,375	2,040
22	बुलढाणा	..	..	6,597	6,066	..	..	6,597	6,066
23	अकोला	..	..	11,175	13,324	15	..	11,190	13,324
24	अमरावती	1	..	7,307	9,951	4	3	7,312	9,954
25	यवतमाळ	..	..	10,227	9,058	22	71	10,249	9,129
26	वर्धा	..	..	5,149	4,608	222	157	5,371	4,765
27	नागपूर	..	..	8,943	9,539	2,181	2,258	11,124	11,797
28	भंडारा	..	..	8,604	8,385	309	331	8,913	8,716
29	चंद्रपूर	..	..	4,576	4,839	35	45	4,611	4,884
30	गडचिरोली	..	..	2,379	4,274	198	405	2,577	4,679
	महाराष्ट्र राज्य	195	30	1,59,483	1,74,260	5,661	5,594	1,65,339	1,79,884

TABLE No. 13.2 (5.2)—*contd.*

खालील वळूंच्या रेतनापासून कृत्रिम रेतन केलेल्या जनावरांची संख्या
No. of animals inseminated by semen of following bulls

विदेशी वळू Exotic bull		देशी वळू Indigeneous bull		महिष Buffaloes bull		संकरीत वळू Crossbreed bull		एकूण Total		District
1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(54)	(2)
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay
2,133	1,868	..	..	234	384	..	..	2,367	2,252	Thane
2,895	2,346	..	..	1,142	1,246	132	156	4,169	3,748	Raigad
8,042	7,875	..	..	2,341	2,451	1,918	2,947	12,301	13,273	Ratnagiri
2,597	2,712	..	..	1,241	1,397	..	..	3,838	4,109	Sindhudurg
30,70S	27,367	..	..	1,016	1,322	1,036	3,208	32,755	31,897	Nashik
20,790	22,761	..	..	2,665	3,070	1,265	3,046	24,720	26,877	Dhule
15,731	14,398	..	..	3,061	2,907	986	2,160	19,778	19,465	Jalgaon
62,136	61,977	..	..	..	..	6,277	19,807	68,413	81,784	Ahmednagar
88,350	87,762	413	539	9,404	15,251	2,279	17,375	1,00,446	1,20,927	Pune
39,910	43,017	6,936	7,423	12,784	13,509	1,936	7,049	64,566	70,998	Satara
40,944	36,268	2,049	1,965	29,424	39,479	10,383	9,287	82,800	86,999	Sangli
8,237	16,985	4,730	5,659	2,184	1,984	152	532	15,303	25,160	Solapur
40,132	32,321	..	..	54,914	57,625	3,064	3,738	98,110	93,684	Kolhapur
17,203	18,012	..	..	723	514	555	1,922	18,481	20,448	Aurangabad
9,687	11,409	..	..	142	124	71	518	9,900	12,051	Jalna
8,913	8,637	..	..	381	53	69	128	9,363	8,818	Parbhani
15,799	13,988	..	..	1,043	1,237	844	3,146	17,686	18,371	Beed
8,575	7,339	..	..	570	324	473	636	9,618	8,299	Nanded
5,734	9,218	..	..	12	..	..	481	5,746	9,699	Osmanabad
12,872	16,237	..	..	..	..	461	616	13,333	16,853	Latur
11,311	14,652	..	..	5,113	6,363	1,186	2,886	17,610	23,901	Buldana
6,168	8,191	..	..	4,247	5,590	306	1,773	10,721	15,554	Akola
12,951	14,113	..	..	1,998	2,107	440	1,300	15,389	17,520	Amravati
7,117	7,604	..	..	2,000	2,318	308	499	9,425	10,421	Yavatmal
9,365	10,409	..	..	163	47	770	1,431	10,298	11,887	Wardha
22,706	23,336	..	..	592	135	2,689	3,968	25,987	27,439	Nagpur
15,096	13,738	..	..	696	566	5	639	15,797	14,943	Bhandara
2,434	1,955	..	..	1,282	1,391	364	825	4,080	4,171	Chandrapur
290	71	..	..	171	73	..	23	461	167	Gadchiroli
5,28,821	**5,36,566**	**17,128**	**15,586**	**1,39,543**	**1,61,467**	**37,969**	**90,096**	**7,23,461**	**8,03,715**	**Maharashtra State**

तक्ता क्रमांक/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा District	कृत्रिम रेतनाद्वारे जन्माला आलेली वासरे			
		संकरीत Crossbreed		देशी Indigeneous	
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84
(1)	(2)	(55)	(56)	(57)	(58)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..
2	ठाणे	402	406	..	..
3	रायगड	262	370	..	..
4	रत्नागिरी	1,688	1,952	..	..
5	सिंधुदुर्ग	375	404	..	..
6	नाशिक	4,946	6,097	..	..
7	धुळे	2,817	3,858	..	..
8	जळगाव	2,530	3,030	..	..
9	अहमदनगर	16,402	20,327	..	..
10	पुणे	19,419	21,878	188	116
11	सातारा	6,300	10,211	1,486	2,339
12	सांगली	11,878	11,329	631	710
13	सोलापूर	1,183	2,371	993	1,036
14	कोल्हापूर	10,746	10,160	..	..
15	औरंगाबाद	3,150	4,211	..	..
16	जालना	1,796	1,813	..	..
17	परभणी	1,219	1,437	..	..
18	बीड	2,649	3,215	..	..
19	नांदेड	903	1,279	..	..
20	उस्मानाबाद	902	1,258	..	..
21	लातूर	1,786	2,241	..	..
22	बुलढाणा	1,980	2,460	..	..
23	अकोला	1,045	1,231	..	..
24	अमरावती	2,241	2,377	..	..
25	यवतमाळ	802	940	..	..
26	वर्धा	1,870	2,325	..	..
27	नागपूर	3,869	4,834	..	..
28	भंडारा	1,700	2,417	..	..
29	चंद्रपूर	276	429	..	..
30	गडचिरोली	30	14	..	..
	महाराष्ट्र राज्य	1,05,166	1,24,874	3,298	4,201

आधार.—संचालक, पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

TABLE No. 13·2 (5·2)—*contd.*

Calves born by artificial insemination

महिष Buffaloes bull		एकूण Total		केलेली एकूण लस टोचणी Total vaccinations carried out		District
1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(59)	(60)	(61)	(62)	(63)	(64)	(2)
..	..	..	..	3,72,494	3,90,420	Greater Bombay
46	57	448	463	14,97,398	13,37,303	Thane
201	262	463	632	12,47,997	11,98,742	Raigad
526	600	2,214	2,552	9,65,888	9,81,236	Ratnagiri
228	205	603	609	4,73,140	4,70,918	Sindhudurg
195	242	5,141	6,339	18,77,238	17,12,106	Nashik
541	633	3,358	4,491	14,54,246	15,89,357	Dhule
565	714	3,095	3,744	11,44,683	11,82,319	Jalgaon
..	..	16,402	20,327	13,42,839	14,16,856	Ahmednagar
1,603	1,938	21,210	23,932	23,47,874	22,15,949	Pune
1,789	2,642	9,575	15,192	12,40,936	11,75,780	Satara
6,538	7,141	19,047	19,180	13,80,798	13,87,297	Sangli
323	265	2,499	3,672	14,50,525	13,74,864	Solapur
11,154	12,831	21,900	22,991	12,74,260	14,27,907	Kolhapur
75	117	3,225	4,328	9,67,803	9,36,423	Aurangabad
23	11	1,819	1,824	5,30,069	6,30,513	Jalna
87	79	1,306	1,516	5,44,814	5,82,998	Parbhani
94	76	2,743	3,291	7,26,238	5,53,215	Beed
52	25	955	1,304	8,11,245	8,94,842	Nanded
..	..	902	1,258	4,92,675	6,94,553	Osmanabad
..	..	1,786	2,241	6,73,158	7,66,042	Latur
1,006	978	2,986	3,438	5,95,696	4,69,061	Buldana
969	1,011	2,014	2,242	6,94,233	8,27,881	Akola
468	339	2,709	2,716	8,52,185	9,30,439	Amravati
334	309	1,136	1,249	9,37,058	11,05,387	Yavatmal
62	32	1,932	2,357	4,80,945	5,87,085	Wardha
242	154	4,111	4,988	12,99,993	13,90,016	Nagpur
101	137	1,801	2,554	8,37,565	9,11,479	Bhandara
201	186	477	615	6,70,346	6,88,954	Chandrapur
21	18	51	32	2,01,134	2,74,761	Gadchiroli
27,444	31,002	1,36,908	1,60,077	2,93,25,473	3,01,04,703	Maharashtra State

Source.—Director of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

13. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय/ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13·3 (5·3)

पशुवैद्यकीय संस्थांची संख्या/Number of veterinary institutions

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	पशुवैद्यकीय चिकित्सालये Vetarinary Polyclinics		पशुवैद्यकीय रुग्णालये Veterinary Hospital		पशुवैद्यकीय दवाखाने Veterinary Dispensaries		फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने Mobile Veterinary Clinics		पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे Veterinary aid Centres		District
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	..	1@	1@	..	..	..	..	3	3	Gr. Bombay
2	ठाणे	1	1	..	..	19	23	1	1	41	40	Thane
3	रायगड	1	1	..	..	19	20	1	1	39	38	Raigad
4	रत्नागिरी	1	1	..	..	10	14	..	..	38	35	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1	1	..	..	7	8	1	1	22	22	Sindhudurg
6	नाशिक	1	1	3	3	37	38	1	1	72	72	Nashik
7	धुळे	1	1	5	5	22	26	1	1	34	41	Dhule
8	जळगांव	1	1	3	3	28	32	1	1	50	57	Jalgaon
9	अहमदनगर	1	1	5	5	27	31	1	1	64	67	Ahmednagar
10	पुणे	1	1	6**	6**	25	29	1	1	35	59	Pune
11	सातारा	..	1	1	1	29	30	..	..	43	43	Satara
12	सांगली	1	1	3	3	13	17	..	..	38	40	Sangli
13	सोलापूर	1	1	2	2	23	24	..	..	48	51	Solapur
14	कोल्हापूर	1	1	1	1	21	22	1	1	53	53	Kolhapur
15	औरंगाबाद	1	1	2	2	14	18	..	..	26	27	Aurangabad
16	जालना	..	1	1	1	13	17	1	1	24	22	Jalna
17	परभणी	1*	1*	2	2	17	21	..	..	37	33	Parbhani
18	बीड	1	1	3	3	13	15	1	1	47	47	Beed
19	नांदेड	1	1	2	2	15	21	1	1	44	44	Nanded
20	उस्मानाबाद	1	1	2	2	9	13	..	..	41	43	Osmanabad
21	लातूर	..	1	4	4	9	13	..	1	60	59	Latur
22	बुलढाणा	1	1	2	2	17	18	1	..	67	67	Buldana
23	अकोला	1	1	3	3	25	26	..	..	56	55	Akola
24	अमरावती	1	1	2	2	21	23	..	1	64	64	Amravati
25	यवतमाळ	1	1	..	..	30	34	1	..	53	52	Yavatmal
26	वर्धा	..	1	1	..	13	17	..	..	37	34	Wardha
27	नागपूर	2**	2**	1	1	30	34	..	..	39	35	Nagpur
28	भंडारा	1	1	..	..	17	18	..	1	52	52	Bhandara
29	चंद्रपूर	1	1	1	1	17	18	2	2	29	30	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	..	..	..	18	18	2	3	23	25	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	25	29	56	55	558	638	18	20	1,279	1,310	Maharashtra Stat

टीप.—*कृषि विद्यापीठाखालील.
**कृषि विद्यापीठाखालील एक धरून.
@सोसायटी फॉर प्रिव्हेन्शन ऑफ क्रुएल्टी टु ॲनिमल्स, मुंबई, यांचे खालील.
शाखा स्तरावरील पशुवैद्यकीय दवाखाने हे पशुवैद्यकीय दवाखाने किंवा पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रामध्ये समाविष्ट केले आहेत.

Note.—*Under Agriculture University.
**Including one under Agricultural University.
@Under Society for Prevention of Cruelty to Animals, Bombay.
The Branch Veterinary Dispensaries have been merged either into Veterinary Dispensaries or Veterinary Aid Centres.

आधार.—पशुसंवर्धन संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Director of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

13. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय/ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 13·4 (5·4)

पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती
Miscellaneous statistics relating to animal husbandry

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	संख्या Number रोजी/Ason 31-3-1982	31-3-1983	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	I पशुवैद्यकीय संस्था—			Veterinary institutions—
1	पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालये*	25	29	Veterinary polyclinics.
2	पशुवैद्यकीय रुग्णालये@	56	55	Veterinary hospitals
3	पशुवैद्यकीय दवाखाने	558	638	Veterinay dispensaries
4	फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने	18	20	Mobile veterinary clinics
5	पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे	1,279	1,310	Veterinary aid centres
6	पशुवैद्यकीय जैव पदार्थ निर्मिती संस्था	1	1	Institute of veterinary biological products
7	राज्य स्तरीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा	1	1	State level disease investigation section laboratory
8	विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा	6	6	Regional level disease investigation section laboratory
9	फिरती पशुरोगसाथ नियंत्रण केंद्रे	8	9	Mobile epizotic control units
10	फिरती विस्तारित व प्रात्यक्षिक केंद्रे	2	2	Mobile extension-cum-Demostration centres
11	तपासणी चौक्या	13	13	Check posts
12	दक्षता पथके	6	6	Vigilence units
13	अनुवर्ती केंद्रे	4	4	Rinder Post follow-up centres
	II पशु विकास—			Cattle development—
1	सघन पशुसुधार प्रकल्प	8	8	Intensive cattle development projects
2	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्र	23	23	District artificial insemination centres
3	आधारभूत ग्राम केंद्र	48	48	Key village centres
4	कृत्रिम रेतन उपकेंद्र—			Artifical insemination sub-centres—
	(अ) जिल्हा परिषदांखालील	1,438	1,436	(A) Under Zilla Parishads
	(ब) आधारभूत ग्राम केंद्रांमधील	406	417	(B) Under key village centres
	(क) सघन पशुसुधार प्रकल्पांमधील	667	670	(C) Under intensive cattle development projects
5	पशुपैदास केंद्रे	12†	13**	Cattle breeding farms
6	कृत्रिम रेतन तंत्राविषयी प्रशिक्षण केंद्रे	4	4	Training centres in Artificial Insemination technique
7	पशुधन पर्यवेक्षकासाठी पदविका अभ्यासक्रम	1	1	Diploma course for Livetoek Supervisors
	III कुक्कुट विकास—			Poultry development—
1	अंडी उबविण्याची व कुक्कुट पैदास केंद्रे	5	5	Central hatcheries and Poultry breeding farms
2	कुक्कुट विस्तार केंद्रे	2	2	Poultry extension centres
3	सघन कुक्कुट सुधार गट	15	15	Intensive poultry development blocks
	IV मेष विकास—			Sheep development—
1	मेष पैदास केंद्र (महाराष्ट्र मेष विकास महामंडळाखालील)	9	9	Sheep breeding farms (with Maharashtra Sheep Development Corporation).
2	शेळी पैदास केंद्रे	1	1	Goat breeding farms
3	लोकर विश्लेषण प्रयोगशाळा	1	1	Wool analysis laboratory
	V संशोधन योजना—			Research scheme—
1	जनावरांच्या लाळ व खुरकुस रोगांवरील संसर्ग शास्त्राभ्यासासाठी अखिल भारतीय समन्वित प्रकल्प.	1	1	All India Co-ordinated research project for epidemological Studies of foot and mouth disease.

*परभणी व नागपूर येथील कृषि विद्यापीठाखालील प्रत्येकी एक धरून.
@पुणे येथील कृषि विद्यापीठाखालील एक आणि मुंबई येथील सोसायटी फॉर प्रिव्हेंशन ऑफ क्रुएल्टी टू ॲनिमल्स खालील एक धरून.
†दोन विदेशी पशु पैदास केंद्रे धरून.
**बैलाची निपज करणारी केंद्रे धरून.

*Including one each at Parbhani and Nagpur under Agricultural Universities.
@Including one at Pune under Agricultural University and one under Society for Prevention of Cruelty to Animals, Bombay.
†Including two exotic cattle breeding farms.
**Including Bull reasring Centres.

आधार.—पशुसंवर्धन संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Director of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

14. वनशास्त्र व लाकूडतोड / FORESTRY AND LOGGING

१४. वनशास्त्र व लाकूडतोड :

१४.१. वनक्षेत्र व वनापासून मिळणारे प्रमुख व गौण उत्पादन याची आकडेवारी या विभागात दिली आहे.

१४.२. राज्यातील वन विभाग व महसूल विभागाच्या अधिपत्याखालील वनक्षेत्रासंबंधी वेगवेगळी माहिती दिली आहे. वनक्षेत्राचे राखीव, संरक्षित व अवर्गीकृत असे कायदेशीरदृष्ट्या वर्गीकरण केले आहे. वरील कायदेशीरदृष्ट्या केलेले वर्गीकरण १९२७ च्या "भारतीय वन कायदा, सोळा" नुसार केले आहे. राखीव वनक्षेत्रात मुख्यत: इमारतीच्या लाकडाचे उत्पादन करण्यात येत असून ह्यात चरणे किंवा मशागत करणे ह्यास परवानगी दिली जात नाही. संरक्षित वनक्षेत्रात चरणे आणि मशागत करणे यावर इतके "कडक निर्बंध नसून" काही मर्यादित निर्बंधासह परवानगी देण्यात येते. अवर्गीकृत वनक्षेत्र म्हणजे दुर्गम किंवा अव्याप्त वनक्षेत्र समजण्यात येते. शासनाने स्थानिक संस्थांकडून किंवा खाजगी व्यक्तींकडून व्यवस्थापनासाठी घेतलेले वनक्षेत्र करारावरील म्हणून ओळखले जाते. या विभागामध्ये देण्यात आलेल्या वनक्षेत्राची आकडेवारी शेती विभागाच्या "जमिनीचा वापर" ह्या तक्त्यातील वनक्षेत्राच्या आकडेवारीशी जुळणार नाही. हा फरक खालील कारणांमुळे दिसून येतो:—

(१) भारतीय वन सांख्यिकीत वन विभागाच्या अधिपत्याखालील वृक्षांनी न आच्छादलेल्या क्षेत्रासह सर्व क्षेत्र, वनक्षेत्र म्हणून समजले जाते तर कृषि सांख्यिकीत त्याचे प्रत्यक्ष वापरानुसार वर्गीकरण केले जाते.

(२) वन विभागाची माहिती विशिष्ट प्रशासकीय कारणासाठी व वनक्षेत्राची मालकी ठरविण्याच्या दृष्टीने उपयुक्त ठरते. जमिनीच्या वापरासंबंधी सांख्यिकीसाठी वनक्षेत्राचा प्रत्यक्ष वापर कसा होतो हे कृषि खात्याच्या दृष्टीने जितके महत्त्वाचे आहे तेवढे वन विभागाच्या दृष्टीने नाही.

(३) वन विभागाची माहिती आर्थिक वर्षानुसार उपलब्ध असते तर कृषि विभागाची कृषि वर्षानुसार असते. १४.३ प्रमुख व गौण वनोत्पादनाची आकडेवारी वन विभागाच्या अधिपत्याखालील वनक्षेत्राशीच संबंधीत आहे.

14. **Forestry and Logging :**

14.1. Data on area under forest and major and minor forest produce are given in the tables in this section.

14.2. Information regarding forests under the control of the State's Forest Department and those under the control of the State's Revenue Department is shown separately. The areas under forests are classified according to legal status into reserved forests, protected forests and unclassed forests. The legal status refers to the classification of forests under the Indian Forest Act, XVI of 1927. *Reserved forests* are those that are intended mainly for timber production and in which rights of grazing and cultivation are seldom allowed. *In protected forests*, the restrictions are not so rigid as grazing or cultivation is allowed but certain limitations and restrictions are imposed. *The unclassed forest* refers to the inaccessible forest or unoccupied waste. The forests which are taken by Government from local bodies or private individuals for management on lease basis are called '*leased forests*'. The forest area shown in Tables in this sector may not tally with the area under "forest" shown in table on land utilisation in agriculture section. The two sets of figures differ due to the following reasons :—

(*i*) In the Indian Forests Statistics the whole area including non-wooded area under the control of Forest Department is taken as area under forests; while in Agricultural Statistics, it is classified according to its actual utilisation.

(*ii*) The Forest Department Returns are meant to serve a definite administrative purpose and indicate the ownership of the forest area. The actual utilisation of these areas is not so important from their point of view as it is in the land utilisation statistics for Agricultural Department.

(*iii*) The Forest Department Returns relate to financial years and Agricultural Statistics relate to the agricultural years. 14.3 The figures of production of major and minor forest produce refer to the areas under the control of Forest Department only.

14.— वनशास्त्र व लाकूडतोड/

तक्ता क्रमांक/

निरनिराळ्या प्रकारच्या वनाखालील क्षेत्र/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वन विभाग Forest Department							
		राखीव Reserved		संरक्षित Protected		अवर्गीकृत व पट्टयाने दिलेले Unclassified and leased		एकूण Total	
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	..	..	..	..
2	ठाणे	2,643	2,627	978	978	..	..	3,622	3,605
3	रायगड	1,245	1,245	126	126	147	147	1,517	1,517
4	रत्नागिरी	11	11	..	..	36	36	48	48
5	सिंधुदुर्ग	9	9	24	24	366	366	398	398
6	नाशिक	2,927	2,912	244	244	..	..	3,170	3,156
7	धुळे	3,486	3,478	..	..	207	207	3,692	3,684
8	जळगाव	1,925	1,925	..	..	..	..	1,925	1,925
9	अहमदनगर	1,351	1,355	13	13	10	10	1,374	1,377
10	पुणे	1,361	1,361	..	..	335	335	1,695	1,695
11	सातारा	1,356	1,356	85	85	83	83	1,525	1,525
12	सांगली	345	345	2	2	12	12	358	359
13	सोलापूर	171	171	..	..	11	11	182	182
14	कोल्हापूर	565	565	417	417	677	677	1,658	1,658
15	औरंगाबाद	710	721	93	82	88	88	891	891
16	जालना	78	78	..	..	14	14	93	93
17	परभणी	333	333	..	..	39	39	372	372
18	बीड	199	199	17	17	..	..	216	216
19	नांदेड	819	819	57	57	304	304	1,181	1,181
20	उस्मानाबाद	3	3	..	..	53	42	56	44
21	लातूर	N.A.S.	N.A.S.	..	..	N.A.S.	11	N.A.S.	11
22	बुलढाणा	1,057	1,057	93	93	..	..	1,150	1,150
23	अकोला	784	784	15	15	..	..	799	799
24	अमरावती	3,586	3,588	67	67	..	..	3,653	3,655
25	यवतमाळ	2,755	2,755	189	189	..	..	2,944	2,944
26	वर्धा	528	528	330	330	..	..	858	858
27	नागपूर	1,416	1,416	823	823	..	..	2,239	2,239
28	भंडारा	2,187	2,171	1,027	1,027	..	..	3,214	3,198
29	चंद्रपूर	6,714	3,448	10,531	945	45	45	17,289	4,437
30	गडचिरोली	N.A.S.	3,284	N.A.S.	9,593	N.A.S.	..	N.A.S.	12 876
	महाराष्ट्र राज्य	38,563	38,543	15,129	15,125	2,426	2,426	56,118	56,094

N.A.S.—पुनर्रचित जिल्ह्यांची वेगळी माहिती उपलब्ध नाही.

FORESTRY AND LOGGING

TABLE No. 14·1 (6·1)

Area under different types of forests

(क्षेत्र चौ. कि. मिटर. मध्ये)
(Area in sq. km.)

महसूल विभाग Revenue Department								
राखीव Reserved		संरक्षित Protected		अवर्गीकृत व पट्टयाने दिलेले Unclassified and leased		एकूण Total		District
1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
..	..	..	..	..	..	..	..	Greater Bombay
..	..	..	..	..	..	..	..	Thane
29	29	55	55	..	..	84	84	Raigad
..	..	..	..	2	2	2	2	Ratnagiri
..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
49	48	..	..	..	..	49	48	Nashik
295	295	..	..	..	..	295	295	Dhule
..	..	..	..	..	..	..	..	Jalgaon
547	544	..	..	3	3	551	547	Ahmednagar
305	305	..	..	..	..	305	305	Pune
59	59	..	..	..	..	59	59	Satara
117	117	..	..	12	12	129	129	Sangli
190	190	..	..	3	3	193	193	Solapur
..	..	..	..	..	..	..	..	Kolhapur
..	..	..	..	..	..	..	..	Aurangabad
..	..	..	..	..	..	..	..	Jalna
..	..	..	..	..	..	..	..	Parbhani
..	..	..	..	..	..	..	..	Beed
..	..	..	..	..	..	..	..	Nanded
..	..	..	..	..	..	..	..	Osmanabad
..	..	..	..	..	..	..	..	Latur
..	..	25	25	384	384	409	409	Buldana
..	..	69	69	..	..	69	69	Akola
..	..	..	..	117	117	117	117	Amravati
..	..	..	..	767	767	767	767	Yavatmal
..	..	..	..	28	28	28	28	Wardha
..	..	..	..	517	517	517	517	Nagpur
..	..	..	..	1,106	1,106	1,106	1,106	Bhandara
..	..	..	..	563	205	563	255	Chandrapur
..	..	..	..	N.A.S.	358	N.A.S.	358	Gadchiroli
1,590	1,586	149	149	3,502	3,502	5,241	5,237	Maharashtra State

Not available separately for reorganised districts.

तक्ता क्रमांक/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	एकूण Total							
		राखीव Reserved		संरक्षित Protected		अवर्गीकृत व पट्टयाने दिलेले Unclassified and leased		एकूण Total	
		1982-83	1983-84	1982-83	1883-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84
(1)	(2)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	..	..	..	..
2	ठाणे	2,643	2,627	978	978	..	..	3,622	3,605
3	रायगड	1,273	1,273	181	181	147	147	1,601	1,601
4	रत्नागिरी	11	11	..	..	38	38	50	50
5	सिंधुदुर्ग	9	9	24	24	366	366	398	398
6	नाशिक	2,976	2,960	244	244	..	..	3,219	3,204
7	धुळे	3,781	3,772	..	..	207	207	3,987	3,979
8	जळगाव	1,925	1,925	..	..	..	..	1,925	1 925
9	अहमदनगर	1,899	1,899	13	13	13	13	1,924	1,924
10	पुणे	1,666	1,665	..	..	335	335	2,000	2,000
11	सातारा	1,415	1,415	85	85	83	83	1,583	1,583
12	सांगली	461	461	2	2	25	25	488	488
13	सोलापूर	361	361	..	..	14	14	375	375
14	कोल्हापूर	565	565	417	417	677	677	1,658	1,658
15	औरंगाबाद	710	721	93	82	88	88	891	891
16	जालना	78	78	..	..	14	14	93	93
17	परभणी	333	333	..	..	39	39	372	372
18	बीड	199	199	17	17	..	..	216	216
19	नांदेड	819	819	57	57	304	304	1,181	1,181
20	उस्मानाबाद	3	3	..	..	53	42	56	44
21	लातूर	N.A.S.	..	N.A.S.	..	N.A.S.	11	N.A.S.	11
22	बुलढाणा	1,057	1,057	117	117	384	384	1,558	1,558
23	अकोला	784	784	84	84	..	..	867	867
24	अमरावती	3,586	3,588	67	67	117	117	3,770	3,772
25	यवतमाळ	2,755	2,755	189	189	767	767	3,712	3,712
26	वर्धा	528	528	330	330	28	28	886	886
27	नागपूर	1,416	1,416	823	823	517	517	2,756	2,756
28	भंडारा	2,187	2,171	1,027	1,027	1,106	1,106	4,320	4,304
29	चंद्रपूर	6,714	3,448	10,531	945	607	250	17,852	4,643
30	गडचिरोली	N.A.S.	3,284	N.A.S.	9,593	N.A.S.	358	N.A.S.	13,234
	महाराष्ट्र राज्य	40,153	40,129	15,278	15,274	5,928	5,928	61,359	61,330

N. A. S.— पुनर्रचित जिल्ह्यांची वेगळी माहिती उपलब्ध नाही.

टीप—(१) म. व. वि. म.—महाराष्ट्र वन विकास महामंडळ.
(२) आकडे संक्षिप्तात केल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत.

आधार.—मुख्य वनसंरक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

TABLE No. 14.1 (6·1)—*contd.*

(क्षेत्र चौ. कि. मीटर मध्ये)
(Area in sq. km.)

एकूण वनक्षेत्राचे त्रि-दलीय वर्गीकरण Tripartite Classification of total Forest area										
खरी वने Forest proper		राखीव कुरणे Pasture reserved		जळाऊ लाकूड, वैरण व इतर Fuels, fodder and miscella-neous		म.व.वि.म.कडे हस्तांतरित केलेले वनक्षेत्र Forest area transferred to F.D.C.M.		वन विभागाच्या ताब्यात घेतलेले खाजगी वनक्षेत्र Private forest brought under possession of Department		District
1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(2)
..	..	..	..	..	..	38	38	14	14	Greater Bombay
3,356	3,339	267	266	..	..	194	211	277	277	Thane
1,420	1,420	181	181	..	..	..	..	265	229	Raigad
50	50	..	..	..	..	..	..	4	4	Ratnagiri
398	398	..	..	..	..	..	..	119	119	Sindhudurg
3,143	3,128	76	75	..	..	102	112	76	76	Nashik
2,794	2,786	1,069	1,069	125	125	57	65	459	459	Dhule
1,164	1,164	411	411	350	350	46	46	..	..	Jalgaon
903	903	1,021	1,021	..	..	..	..	..	..	Ahmednagar
1,328	1,328	666	666	7	7	..	..	97	97	Pune
1,583	1,583	..	..	..	..	..	..	18	18	Satara
488	488	..	..	..	..	..	..	8	8	Sangli
145	145	231	231	..	..	..	..	..	..	Solapur
1,658	1,658	..	..	..	..	..	..	84	87	Kolhapur
753	753	113	113	24	24	..	..	..	..	Aurangabad
78	78	14	14	..	..	..	..	..	..	Jalna
333	333	39	39	..	..	..	..	..	..	Parbhani
216	216	..	..	..	..	..	..	..	..	Beed
1,017	1,017	156	156	7	7	5	5	..	..	Nanded
3	3	53	42	..	..	..	..	..	..	Osmanabad
N.A.S.	..	N.A.S.	11	N.A.S.	..	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	Latur
558	558	582	582	419	419	..	..	..	..	Buldana
508	508	235	235	124	124	..	..	..	..	Akola
3,248	3,249	327	342	194	181	..	..	..	..	Amravati
1,663	1,714	1,199	768	849	1,229	..	..	..	..	Yavatmal
636	636	182	182	67	67	..	..	..	..	Wardha
1,606	1,606	361	361	789	789	62	62	..	..	Nagpur
1,435	1,424	525	525	2,360	2,355	241	256	..	..	Bhandara
13,759	2,550	320	52	3,773	2,041	640	365	..	..	Chandrapur
N.A.S.	11,128	N.A.S.	268	N.A.S.	1,839	N.A.S.	281	N.A.S.	..	Gadchiroli
44,243	44,164	8,028	7,610	9,089	9,557	1,386	1,441	1,421	1,387	Maharashtra State

Not available separately for recognised districts.

Notes.—(1) F. D. C. M.—Forest Development Corporation of Maharashtra Ltd.

(2) Totals do not add up due to roundings.

Source.—The Chief Conservator of Forests, Government of Maharashtra, Pune.

14. वनशास्त्र व लाकूडतोड/

तक्ता क्रमांक/

प्रमुख व गौण वनोत्पादित वस्तूंचे उत्पादन/

अनुक्रमांक Serial No.	वनवृत्त	इमारती लाकूड Timber				जळाऊ लाकूड Fuel			
		उत्पादन (हजार घनमिटर) Quantity (Thousand cubic metres)		मूल्य (हजार रुपये) Value (Thousand Rs.)		उत्पादन (हजार घनमिटर) Quantity (Thousand cubic metres)		मूल्य (हजार रुपये) Value (Thousand Rs.)	
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	ठाणे	35	29	54,108	47.338	142	119	19,588	18,881
2	नाशिक	15	12	30,647	35,488	38	74	5,374	3,338
3	धुळे	..	7	..	8,274	..	27	..	2,399
4	पुणे	..	..	..	..	1	..	23	..
5	कोल्हापूर	2	4	3,067	4,958	16	51	1,209	3,466
6	औरंगाबाद	2	1	1,979	1,197	3	1	120	154
7	अमरावती	80	59	1,76,335	1,81,797	106	22	6,775	1,796
8	यवतमाळ	..	27	..	49,717	..	52	..	34,843
9	नागपूर	62	76	83,275	69,493	215	279	17,812	24,226
10	चंद्रपूर	99	77	1,08,598	1,22,177	322	392	26,288	52,056
	एकूण	295	292	4,58,009	5,20,439	843	1,017	77,189	1,41,159
	महाराष्ट्र वन विकास महामंडळ.	171	175	2,40,529	3,11,907	370	330	52,143	40,286

टीप.—M. F. P.—गौण वन उत्पादन/Minor forest produce.

आधार.—मुख्य वनसंरक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

FORESTRY AND LOGGING

TABLE No. 14.2 (6.2)

Production of major and minor forest produce

गौण वन उत्पादने (हजार रुपयांत) Minor forest produce (In Thousand Rs.)										
बांबू Bamboos		गवत व चराई Grass and grazing		इतर गौण वनोत्पादित वस्तू Other M.F.P.		विडीची पाने Bidi leaves		एकूण गौण वनोत्पादित वस्तु Total M.F.P.		Circle
1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
23	56	258	298	1,399	1,268	227	129	1,907	1,751	Thane
1,180	249	1,361	2,282	1,367	619	1,830	(—)890	5,738	2,260	Nashik
..	581	..	1,262	..	893	..	1,204	..	3,940	Dule
1	7	276	269	853	230	125	61	1,255	567	Pune
46	129	130	118	1,982	959	187	171	2,345	1,377	Kolhapur
..	..	488	528	419	289	5,961	4,206	6,868	5,023	Aurangabad
4,689	1 502	825	227	1,228	502	11,914	357	18,656	2,588	Amravati
..	9	..	442	..	840	..	2,143	..	3,434	Yavatmal
3,615	4,047	362	421	3,047	898	25,080	27,654	32,104	33,020	Nagpur
27,121	70,762	238	230	1,139	2,663	48,154	41,801	76,652	1,15,456	Chandrapur
36,675	77,342	3,938	6,077	11,434	9,161	93,478	76,836	1,45,525	1,69,416	Total
2,842	•	..	•	83	•	..	•	2,925	7,000	Forest Development Corporation of Maharashtra.

• वेगळी माहिती उपलब्ध नाही./ Not available separately.

Source.—Chief Conservator of Forests, Pune.

15. मत्स्यव्यवसाय / FISHERIES

१५. मत्स्यव्यवसाय :

१५.१. खारवण केंद्रातील माशांची आयात, सागरी मत्स्य उत्पादन, मत्स्यव्यवसायासाठी वापरल्या जाणाऱ्या बोटी या संबंधीची आकडेवारी या विभागात दिली आहे.

15. Fisheries :

15.1. Data regarding fish brought for curing, marine fishery and fishing craft are presented in the tables in this section.

15. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1 (7·1)

खारवण केंद्रात केलेली माशांची आयात, मिठाचे वाटप आणि खारवलेले मासे
Quantity of fish brought for curing, salt issued and fish removed at different centres

(टनांत/In tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	मासे खारविण्याची आवारे	खारवण्यासाठी आणलेले मासे Quantity of fish brought for curing		मिठाचे वाटप Quantity of salt issued		खारवून बाहेर पाठविलेल्या माशांचे वजन Quantity of cured fish removed		Fish curing yards
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बोरिया	559	712	112	142	420	534	Boria
2	जयगड	578	809	116	162	433	607	Jaigad
3	वरवडे	465	375	93	75	349	281	Varvade
4	मिरकरवाडा	1,581	1,597	316	319	1,185	1,198	Mirkarwada
5	रत्नागिरी	Nil	Nil	Nil	Nil	Nil	Nil	Ratnagiri
6	पुर्णगड	40	..	8	..	30	..	Purnagad
7	जैतापूर	128	878	26	176	96	658	Jaitapur
8	विजयदुर्ग	271	140	54	28	203	105	Vijaydurg
9	तारा मुंबरी	211	375	42	75	158	281	Tara Mumbari
10	मालवण	508	216	102	43	381	162	Malvan
11	कोचरा	206	48	41	10	154	36	Kochara
12	देवगड सोसायटी	..	375	..	75	..	281	Devgad Society
	एकूण	**4,547**	**5,525**	**910**	**1,105**	**3,409**	**4,143**	**Total**

आधार.—मत्स्यव्यवसाय संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director of Fisheries, Government of Maharashtra, Bombay.

15. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.2 (7-2)

मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती

Miscellaneous statistics relating to fisheries

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	माहिती Particulars 1982-83	1983-84	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)		(5)	(2)
1	एकूण समुद्रकिनारा	कि. मीटर	720	720	Kilometres	Total coastline of State
2	सागरी मत्स्यव्यवसाय करणारी खेडी/गावठाणे	संख्या	375	375	No.	Marine-Fishing Villages/ Hamlets
3	मत्स्यव्यवसायात गुंतलेल्या होड्या	संख्या	13,023	13,617	No.	Boats engaged in fishing
4	प्रत्येकी एक मे. टनाच्या वर वजन असलेल्या होड्या	संख्या	6,591	6,969	No.	Boats above one tonne
5	यंत्रसज्ज होड्या	संख्या	4,635	4,980	No.	Mechanised boats
6	नौतळाची सोय असलेल्या होड्या	संख्या	1,695	1,718	No.	Boats with deck facilities
7	एकूण मत्स्योत्पादन—					Total fish production—
	(१) सागरी	हजार मे. टन	282	310	Thousand tonnes	(i) Marine
	(२) गोड्या पाण्याचे	हजार मे. टन	27	28	Thousand tonnes	(ii) Inland
8	मत्स्यव्यवसायातील सहकारी संस्था—					Number of co-operative societies—
	(१) प्राथमिक	संख्या	891	977	No.	(i) Primary
	(२) जिल्हा/विभाग/संघ	संख्या	11	12	No.	(ii) District/Divisional/Federations
	(३) शिखर	संख्या	1	1	No.	(iii) Apex
9	सहकारी संस्थांची सभासद संख्या—					Membership of co-operative societies—
	(१) प्राथमिक	हजारात	119	127	Thousand No.	(i) Primary
	(२) जिल्हा/विभाग/संघ	हजारात	8	9	Thousand No.	(ii) District/Divisional/Federations
	(३) शिखर	हजारात	2	2	Thousand No.	(iii) Apex
10	सहकारी संस्थेचे खेळते भांडवल—					Working capital of co-operative societies—
	(१) प्राथमिक	हजार रुपये	1,42,215	1,66,044	Thousand Rs.	(i) Primary
	(२) जिल्हा/विभाग/संघ	हजार रुपये	23,072	32,165	Thousand Rs.	(ii) District/Divisional/Federation
	(३) शिखर	हजार रुपये	7,379	9,199	Thousand Rs.	(iii) Apex
11	सहकारी संस्थेतर्फे हाताळलेली मासळी—					Fish handled by co-operative societies—
	(अ) खरेदी किंमत—					(A) *Purchase value*—
	(१) प्राथमिक	हजार रुपये	78,073	63,786	Thousand Rs.	(i) Primary
	(२) जिल्हा/विभाग/संघ	हजार रुपये	20,088	29,839	Thousand Rs.	(ii) District/Divisional/Federations
	(३) शिखर	हजार रुपये	..	..	Thousand Rs.	(iii) Apex
	(ब) विक्री मूल्य—					(B) *Sale value*—
	(१) प्राथमिक	हजार रुपये	1,86,218	2,19 865	Thousand Rs.	(i) Primary
	(२) जिल्हा/विभाग/संघ	हजार रुपये	31,179	39,982	Thousand Rs.	(ii) District/Divisional/Federations
	(३) शिखर	हजार रुपये	13,388	19,928	Thousand Rs.	(iii) Apex
12	सहकारी संस्थांनी वर्षभरात दिलेली कर्जे—					Advances given by co-operative societies (during the year)—
	(१) प्राथमिक	हजार रुपये	15,991	23,695	Thousand Rs.	(i) Primary
	(२) जिल्हा/विभाग/संघ	हजार रुपये	2,343	3,401	Thousand Rs.	(ii) District/Divisional/Federations
	(३) शिखर	हजार रुपये	..	..	Thousand Rs.	(iii) Apex
13	शासकीय मासळी खारवण्याची आवास केंद्रे	संख्या	..	..	No.	Government fish curing yards
14	खारवलेली मासळी—					Cured fish—
	(१) उन्हात वाळवलेली	टनात	22,917	19,532	Tonnes	(i) Sundried
	(२) इतर	टनात	11,527	8,673	Tonnes	(ii) Others
15	मत्स्यव्यवसाय शिक्षण संस्था	संख्या	9	9	No.	Fishery schools
16	मत्स्य पैदास केन्द्रे	संख्या	25	28	No.	Fish farms

आधार.—मत्स्यव्यवसाय संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director of Fisheries, Government of Maharashtra, Bombay.

15. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.3 (7·3)

सागरी मत्स्य उत्पादन/Marine fish production

(टनांत/In tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	उत्पादन Production		District
		1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1 15,745	1,14,816	Greater Bombay
2	ठाणे	83,699	1,08,367	Thane
3	रायगड	29,210	32,065	Raigad
4	रत्नागिरी	30,118	28,854	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	23,484	25,957	Sindhudurg
	एकूण	2,82,256	3,10,059	Total

आधार.—मत्स्यव्यवसाय संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Director of Fisheries, Government of Maharashtra, Bombay.

16. ग्रामविकास व सहकार / RURAL DEVELOPMENT AND CO-OPERATION

१६. ग्रामविकास व सहकार :

१६.१. कृषि व बिगर कृषि सहकारी पत संस्था, बहु-उद्देशीय सहकारी संस्था, पणन संस्था, उत्पादन संस्था इत्यादी संस्थांची माहिती या विभागात दिली आहे.

१६.२. विविध सहकारी संस्थांची संख्या, सदस्य संख्या, खेळते भांडवल, स्थिर भांडवल, कर्जे, थकबाकी वगैरे माहिती या विभागात दिली आहे. "मालकीचे भांडवल" हे भरणा केलेले भांडवल दर्शविते. "कर्जे" या बाबीमध्ये ठराविक काळांमध्ये येणारे एकूण कर्जे, येणे कर्ज यांचा समावेश आहे. "खेळते भांडवल" मध्ये "भरणा केलेले" भांडवल, ठेवी, कर्जे यांचा समावेश आहे. "येणे कर्ज" यामध्ये कर्जाची येणे रक्कम, रोख पत, शिल्लकेपेक्षा अधिक काढलेली खरेदीची बिल व विक्रीची बिले यांतील बाकी वगैरे माहितीचा समावेश आहे. "थकबाकी" मध्ये ज्या कर्जाची जमा करावयाची योग्य वेळ असून प्रत्यक्ष जमा केले गेले नाही आणि परतफेडीच्या वाढीव सवलतीची परवानगी कार्यक्षम अधिकाऱ्यानी नाकारली आहे अशा रकमेचा किंवा हप्त्याचा यात समावेश आहे.

16. Rural Development and Co-operation :

16.1. The information on Agricultural and non-agricultural co-operative credit societies Multipurpose Co-operative Societies, Marketing Societies, Productive Societies etc. is presented in this section.

16.2. The information on number of various co-operative societies, membership, working capital, fixed capital, loans advanced, overdues etc. is presented in this section. *Owned capital* shows the paid-up capital. *Borrowing* denotes the total borrowings outstanding at the end of the period. *Working capital* includes paid-up capital, deposits and borrowings. *Loans outstanding* includes outstandings in respect of loans, cash credits and overdrafts and the amount of outstanding bills purchased and discounted. *Overdues* refer to the amount of loans or instalments which was due for collection but which was not actually collected and for the repayment of which no extension has been granted by a competent authority.

16. ग्रामविकास व सहकार/

तक्ता क्रमांक/

कृषि व बिगर कृषि पत शिखर आणि मध्यवर्ती संस्थांचे व्यवहार/

अनुक्रमांक	जिल्हा	वर्ष	बँकांची संख्या	सदस्यसंख्या Membership			स्वीय भांडवल	एकूण ठेवी	कर्ज
				संस्थेतील	व्यक्तिगत	नाममात्र			
Serial No.		Year	No. of banks	Societies	Individuals	Nominal	Owned funds	Total deposits	Borrowings
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृन्हमुंबई	1982-83	4	12,601	8,05,455	18,085	22,825	70,277	45,837
		1983-84	4	14,825	8,29,964	19,800	24,995	95,899	35,172
2	ठाणे	1982-83	1	1,755	133	24,644	405	3,949	204
		1983-84	1	1,814	133	26,679	474	4,583	118
3	रायगड	1982-83	1	947	274	10,941	138	1,572	19
		1983-84	1	1,006	273	17,536	149	1,914	..
4	रत्नागिरी	1982-83	1	1,033	124	1,15,081	324	2,020	9
		1983-84	1	663	60	10,823	223	1,662	7
5	सिंधुदुर्ग	1982-83	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
		1983-84	1	363	66	..	154	866	7
6	नाशिक	1982-83	1	2,368	1,771	7,178	597	4,648	1,858
		1983-84	1	2,634	1,772	8,486	674	5,492	1,602
7	धुळे	1982-83	1	2,236	1	1,067	510	2,104	1,219
		1983-84	1	2,271	1	1,887	547	2,403	1,332
8	जळगांव	1982-83	1	2,066	2,704	1,206	818	5,388	1,155
		1983-84	1	2,175	2,705	3,048	885	6,142	863
9	अहमदनगर	1982-83	1	1,948	1,652	..	1,171	6,779	4,265
		1983-84	1	2,039	1,644	..	1,344	8,022	2,797
10	पुणे	1982-83	1	2,735	3,364	..	930	7,267	2
		1983-84	1	2,877	3,324	..	1,021	8,822	3
11	सातारा	1982-83	1	1,658	1,838	51,186	633	5,005	361
		1983-84	1	1,979	1,822	42,034	687	5,753	321
12	सांगली	1982-83	1	1,310	399	13,070	552	5,331	1.473
		1983-84	1	1,389	397	10,256	595	5,700	650
13	सोलापूर	1982-83	2	2,598	3,191	12,300	743	3,688	1,670
		1983-84	2	2,708	3,168	14,721	878	4,609	996
14	कोल्हापूर	1982-83	1	2,589	769	29,717	842	6,462	1,328
		1983-84	1	2,697	762	34,286	1,001	7,092	220
15	औरंगाबाद	1982-83	1	1,519	63	..	538	2,261	1,098
		1983-84	1	1,052	61	..	439	1,780	1,215
16	जालना	1982-83	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
		1983-84	1	524	3	..	153	744	363
17	परभणी	1982-83	1	1,353	27	..	554	1,727	482
		1983-84	1	1,368	27	..	579	1,696	1,294
18	बीड	1982-83	1	1,140	124	1	298	1,399	577
		1983-84	1	1,227	124	..	347	1,354	666
19	नांदेड	1982-83	1	1,277	114	..	352	1,817	494
		1983-84	1	1,330	113	1	399	1,994	1 229
20	उस्मानाबाद	1982-83	1	1,540	1	14,853	510	2,455	195
		1983-84	1	1,572	1	17,450	539	2,539	501
21	लातूर	1982-83	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
		1983-84	..	..	..	..	..	..	..
22	बुलढाणा	1982-83	1	1,032	1,364	1,104	373	1,322	992
		1983-84	1	1,039	1.363	1,409	413	1670	1,049

TABLE No. 16·1 (16.1)

Operation of agricultural and non-agricultural credit apex and central institutions

(रक्कम लाख रुपयांत)
(Amount in lakh Rs.)

खेळते भांडवल	एकूण गुंतवणूक	नवीन कर्ज	कर्ज वसुली	येणे कर्ज Loans outstanding		थकबाकी Overdues		
				संस्था	व्यक्तीगत	कर्जे	नवीकरण न केलेल्या पतकर्जाचा अधिकर्ष	
Working Capital	Total Investments	Fresh advances	Recoveries	Societies	Individual	Loans	Unrenewed cash credit overdrafts	District
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
1,45,361	25,164	2,28,081	2,10,141	76,551	27,827	4,621	289	Greater Bombay
1,72,519	31,150	2,12,018	2,13,476	62,128	30,807	4,627	320	
4,767	229	6,230	5,436	2,459	121	142	42	Thane
5,581	287	6,673	8,008	1,143	151	228	17	
1,857	452	1,917	1,709	1,032	148	230	90	Raigad
2,199	726	2,067	2,479	584	184	238	45	
2,691	62	2,496	2,307	950	556	321	9	Ratnagiri
2,152	35	1,317	1,802	292	360	250	17	
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Sindhudurg
1,176	5	999	924	260	193	42	104	
7,501	97	15,174	14,012	5,326	143	874	16	Nashik
8,288	96	16,459	16,072	5,687	169	1,115	22	
3,916	86	6,216	5,438	2,732	96	797	34	Dhule
4,391	108	6,604	6,396	2,928	145	840	20	
7,645	247	24,461	23,805	5,241	103	1,219	37	Jalgaon
8,145	244	12,638	12,345	5,488	149	1,519	49	
12,859	221	22,396	19,620	9,822	252	960	7	Ahmadnagar
12,907	214	23,868	24,105	9,289	301	1,139	20	
8,651	118	12,023	10,929	5,215	498	448	50	Pune
10,587	106	5,121	13,360	5,153	491	571	51	
6,526	224	12,275	11,623	4,363	224	354	48	Satara
7,340	223	11,634	12,594	3,355	272	338	54	
7,702	159	15,381	14,321	5,342	377	447	14	Sangli
7,419	161	16,405	16,811	4,899	415	539	29	
6,385	112	12,934	11,921	4,677	102	985	85	Solapur
6,826	122	18,068	17,976	4,726	143	1,068	94	
9,212	106	21,233	19,137	6,824	129	164	231	Kolhapur
8,962	92	24,226	25,121	5,917	139	214	213	
4,156	84	9,355	8,694	2,882	193	1,151	14	Aurangabad
3,615	69	5,255	5,511	2,562	218	921	17	
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Jalna
1,400	218	2,867	2,662	956	68	488	4	
2,943	49	7,171	7,116	1,970	43	923	32	Parbhani
3,661	55	5,001	4,453	2,511	51	991	52	
2,397	96	2,915	2,398	1,609	24	727	26	Beed
2,531	97	3,270	3,135	1 738	29	700	12	
2,785	77	7,065	4,967	1,994	28	652	43	Nanded
3,791	95	6,769	4,987	2,750	53	645	40	
3,460	97	2,773	2,727	1,795	47	967	36	Osmanabad
3,980	102	3,913	3,177	2,523	55	1,004	78	
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Latur
..	..	..	..	..	..	..	..	
2,932	92	5,901	5,930	2,147	27	1,024	39	Buldana
3,310	78	4,219	3,945	2,406	42	862	57	

तक्ता क्रमांक

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
23	अकोला	1982-83	1	1,135	1,126	..	362	1,732	762
		1983-84	1	1,137	1,126	..	346	1,899	1,226
24	अमरावती	1982-83	1	1,031	1,394	..	370	1,595	382
		1983-84	1	1,043	1,394	..	376	1,664	620
25	यवतमाळ	1982-83	1	900	1,195	7,340	578	2,267	985
		1983-84	1	932	1,195	3,315	651	2,483	1,249
26	वर्धा	1982-83	1	597	99	..	222	971	135
		1983-84	1	601	98	..	241	1,108	189
27	नागपूर	1982-83	1	1,542	164	64	384	1,681	100
		1983-84	1	1,560	164	64	426	1,949	97
28	भंडारा	1982-83	1	1,171	109	1,761	224	888	33
		1983-84	1	1,182	108	3,779	232	1,114	30
29	चंद्रपूर	1982-83	1	1,144	475	241	194	1,299	67
		1983-84	1	1,159	473	..	214	1,588	84
30	गडचिरोली ..	1982-83	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
		1983-84	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
	महाराष्ट्र राज्य	**1982-83**	**30**	**51,225**	**8,27,930**	**3,09,839**	**35,447**	**1,45,904**	**65,703**
		1983-84	**32**	**55,166**	**8,52,341**	**2,15,534**	**38,982**	**1,82,541**	**53,900**

N.A.S.—पुनर्रचित जिल्ह्याबाबाची वेगळी माहिती उपलब्ध नाही.

आधार.—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

TABLE No. 16·1 (16.1)—*contd.*

(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
3,125	92	7,711	7,553	2,225	27	1,311	12	Akola
3,729	87	5,185	4,649	2,746	42	1,629	11	
2,582	51	7,283	7,399	1,744	5	1,141	14	Amravati
2,780	47	4,665	4,520	1,888	6	1,197	13	
4,081	94	9,933	9,947	2,811	56	1,354	28	Yavatmal
4,629	101	6,255	5,540	3,504	78	1,547	14	
1,515	24	5,237	5,232	939	9	512	6	Wardha
1,681	23	4,159	4,018	1,074	14	688	8	
2,393	671	3,125	3,101	1,361	39	732	56	Nagpur
2,665	679	3,027	2,953	1,446	18	761	41	
1,270	30	1,222	1,110	703	46	294	17	Bhandara
1,527	30	1,505	1,400	768	87	264	15	
1,685	27	1,992	1,876	921	24	367	16	Chandrapur
2,041	22	1,904	1,873	944	33	491	16	
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Gadchiroli
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	
2,60,397	28,761	4,52,500	4,18,449	1,53,635	31,144	22,717	1,291	Maharashtra State
2,99,832	35,272	4,16,091	4,24,292	1,39,665	34,713	24,916	1,433	

Not available Separately for reorganised districts.

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16·2 (16.2)

कृषि पत व बहुउद्देशीय संस्थांचे कार्य/Operation of agricultural credit and multipurpose societies

(रक्कम लाख रुपयात/Amount in lakh Rs.)

बनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष Year	संस्थांची संख्या No. of Societies	सदस्य संख्या Membership ('000)	स्वीय भांडवल Owned capital	ठेवी Deposits	कर्जे Borrowings	खेळते भांडवल Working capital	नवीन कर्ज Fresh advances	कर्जवसुली Recoveries	येणे कर्ज Loans outstanding	थकबाकी Overdues	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
1	बृन्हमुंबई	1982-83	9	4	5	1	..	7	..	..	1	..	Greater Bombay
		1983-84	9	3	5	1	..	7	1	1	1	..	
2	ठाणे	1982-83	438	166	252	25	361	730	129	112	257	142	Thane
		1983-84	437	170	273	31	378	809	155	109	303	163	
3	रायगड	1982-83	504	140	157	1	271	405	90	108	234	177	Raigad
		1983-84	504	141	167	..	285	432	153	139	249	170	
4	रत्नागिरी	1982-83	360	153	154	7	163	392	176	137	208	60	Ratnagiri
		1983-84	365	161	172	9	178	449	201	170	239	69	
5	सिंधुदुर्ग	1982-83	219	92	101	4	141	289	140	100	166	53	Sindhudurg
		1983-84	219	95	122	4	207	385	219	148	237	56	
6	नाशिक	1982-83	804	293	1,499	18	3,091	4,713	2,963	2,357	3,576	1,337	Nashik
		1983-84	807	299	1,660	20	3,762	5,498	2,931	2,266	4,242	1,787	
7	धुळे	1982-83	600	248	792	9	2,139	3,036	1,423	1,188	2,289	995	Dhule
		1983-84	600	257	878	11	2,385	3,438	1,563	1,312	2,539	1,110	
8	जळगाव	1982-83	856	230	1,181	8	3,023	4,360	2,368	2,128	3,501	1,644	Jalgaon
		1983-84	856	232	1,251	8	3,178	4,585	2,415	2,215	3,701	1,528	
9	अहमदनगर	1982-83	1,053	376	2,104	229	4,259	6,693	3,308	2,877	5,069	1,740	Ahmadnagar
		1983-84	1,053	385	2,365	241	4,683	7,413	2,901	2,878	5,091	1,801	
10	पुणे	1982-83	810	260	976	10	2,081	3,213	1,911	1,292	2,552	740	Pune
		1983-84	815	273	1,114	22	2,337	3,652	2,006	1,673	2,885	868	
11	सातारा	1982-83	756	258	689	5	1,482	2,258	1,186	995	1,625	488	Satara
		1983-84	762	267	772	9	1,806	2,716	1,446	1,125	1,947	487	
12	सांगली	1982-83	520	225	827	39	2,207	3,146	2,019	1,954	2,300	448	Sangli
		1983-84	519	232	919	39	2,591	3,613	2,236	1,859	2,677	514	
13	सोलापूर	1982-83	854	233	740	20	2,091	2,890	1,303	1,105	2,356	1,186	Solapur
		1983-84	853	239	801	24	2,251	3,146	1,292	1,102	2,545	1,295	
14	कोल्हापूर	1982-83	888	350	2,005	518	2,753	5,802	3,386	3,369	3,586	593	Kolhapur
		1983-84	895	371	2,250	561	3,024	6,424	3,709	3,320	3,975	708	
15	औरंगाबाद	1982-83	679	175	345	8	1,653	1,874	1,147	962	1,549	652	Aurangabad
		1983-84	679	182	381	32	1,901	2 157	1,174	950	1,773	757	

16	जालना	1982-83	572	142	220	4	1,130	1,280	735	589	1,113	506	Jalna
		1983-84	572	150	240	4	1,283	1,431	649	509	1,252	596	
17	परभणी	1982-83	884	212	395	28	1,338	1,783	847	945	1,406	559	Parbhani
		1983-84	884	208	427	31	1,761	2,192	1,176	812	1,772	885	
18	बीड	1982-83	756	184	311	27	1,063	1,650	267	343	946	603	Beed
		1983-84	756	191	343	30	1,329	1,963	607	350	1,203	598	
19	नांदेड	1982-83	959	215	459	36	1,544	2,034	693	933	1,302	593	Nanded
		1983-84	954	233	509	93	2,103	2,753	1,630	797	2,135	515	
20	उस्मानाबाद	1982-83	448	124	213	16	630	845	250	285	587	381	Osmanabad
		1983-84	448	128	232	15	763	1,112	419	326	680	356	
21	लातूर	1982-83	522	121	224	6	875	945	361	355	712	371	Latur
		1983-84	522	124	239	6	1,064	1,105	494	373	832	353	
22	बुलढाणा	1982-83	575	212	400	18	2,141	2,564	1,080	1,089	1,971	879	Buldana
		1983-84	574	214	430	18	2,393	2,488	904	832	2,044	1,229	
23	अकोला	1982-83	836	240	413	9	2,130	2,744	1,061	985	2,078	1,429	Akola
		1983-84	836	244	439	9	2,525	3,103	1,292	740	2,631	1,605	
24	अमरावती	1982-83	666	226	420	53	1,672	2,467	1,080	1,277	1,587	1,093	Amravati
		1983-84	665	231	450	60	1,898	2,624	663	584	1,665	996	
25	यवतमाळ	1982-83	543	235	586	51	2,800	3,851	1,708	1,631	2,565	1,060	Yavatmal
		1983-84	526	243	663	50	3,592	4,740	1,902	1,297	3,169	1,466	
26	वर्धा	1982-83	406	108	217	6	813	1,028	490	552	844	519	Wardha
		1983-84	406	108	227	6	930	1,131	533	448	930	654	
27	नागपूर	1982-83	598	148	231	17	967	1,465	342	393	977	774	Nagpur
		1983-84	598	150	249	15	972	1,514	463	395	1,046	766	
28	भंडारा	1982-83	691	183	259	28	595	932	397	322	540	332	Bhandara
		1983-84	689	191	283	30	628	984	478	432	585	299	
29	चंद्रपूर	1982-83	547	132	297	28	656	1 257	405	359	694	366	Chandrapur
		1983-84	545	136	333	29	701	1,304	409	368	734	472	
30	गडचिरोली	1982-83	173	72	108	8	186	378	35	37	160	128	Gadchiroli
		1983-84	173	77	120	8	201	404	54	44	170	130	
	महाराष्ट्र राज्य	1982-83	**18,526**	**5,757**	**16,580**	**1,237**	**44,255**	**65,031**	**31,300**	**28,779**	**46,751**	**19,848**	**Maharashtra State**
		1983-84	**18,521**	**5,935**	**18,314**	**1,416**	**51,109**	**73,574**	**34,075**	**27,574**	**53,252**	**22,233**	

टीप—आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

Note—Totals may not add up due to rounding.

आधार.—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source—Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16·3 (16.3)

बिगर कृषि पत संस्थांचे कार्य/Operation of non-agricultural credit societies

(रक्कम लाख रुपयात/Amount in lakh Rs.)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष Year	संस्थांची संख्या No. of Societies	सदस्य संख्या Membership ('000)	स्वीय भांडवल Owned capital	ठेवी Deposits	कर्जे Borrowings	खेळते भांडवल Working capital	नवीन कर्ज Fresh advances	कर्ज वसुली Recoveries	येणे कर्ज Loans outstanding	थकबाकी Overdues	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1982-83	1,660	1,925	17,488	57,313	2,117	84,323	50,116	53,393	49,772	1,848	Greater Bombay
		1983-84	1,711	2,224	18,717	69,777	2,493	99,380	54,701	49,614	55,684	2,512	
2	ठाणे	1982-83	328	228	1,801	4,720	409	7,454	4,947	4,013	4,001	396	Thane
		1983-84	352	242	2,034	6,013	118	9,207	4,756	4,022	4,570	477	
3	रायगड	1982-83	104	70	350	1,097	164	1,790	1,661	1,512	1,222	150	Raigad
		1983-84	113	77	438	1,429	177	2,291	2,385	1,913	1,619	144	
4	रत्नागिरी	1982-83	43	57	199	847	15	1,147	1,367	1,250	800	65	Ratnagiri
		1983-84	44	63	233	971	28	1,339	1,553	1,444	904	74	
5	सिंधुदुर्ग	1982-83	22	8	32	70	3	116	95	84	68	7	Sindhudurg
		1983-84	25	10	41	93	11	157	128	104	92	8	
6	नाशिक	1982-83	212	161	1,100	3,169	361	5,029	8,332	7,818	3,374	303	Nashik
		1983-84	218	174	1,412	3,945	683	6,503	9,876	9,054	4,195	435	
7	धुळे	1982-83	129	78	511	1,578	121	2,613	4,079	3,956	1,936	136	Dhule
		1983-84	137	84	600	1,906	316	3,182	4,810	4,488	2,268	171	
8	जळगाव	1982-83	113	108	627	2,307	122	3,873	4,708	3,816	2,841	137	Jalgaon
		1983-84	117	129	756	3,286	258	4,886	6,838	6,160	3,520	170	
9	अहमदनगर	1982-83	171	130	1,062	2,837	500	5,250	6,543	6,021	3,546	374	Ahmadnagar
		1983-84	184	138	1,315	3 247	549	5,941	8,658	8,015	3,752	435	
10	पुणे	1982-83	487	401	3,059	12,605	364	18,216	11,576	6,702	11,086	699	Pune
		1983-84	528	466	4,014	15,305	765	22,485	14,764	11,650	12,832	1,706	
11	सातारा	1982-83	154	125	946	3,089	252	4,788	6,129	5,450	3,061	222	Satara
		1983-84	174	143	1,166	3,582	287	5,746	4,499	4,718	3,681	464	
12	सांगली	1982-83	236	158	842	4,735	342	6,617	7,145	6,436	4,373	354	Sangli
		1983-84	248	170	987	5,658	425	8,066	16.312	15,165	5,382	443	
13	सोलापूर	1982-83	275	158	906	3,561	124	5,112	16,786	15,850	3,379	265	Solapur
		1983-84	289	178	1,001	3,775	148	5,723	19,640	18,685	3,777	266	
14	कोल्हापूर	1982-83	438	362	1,890	8,811	452	13,303	13,902	14,252	7,762	635	Kolhapur
		1983-84	471	439	2,492	10,929	964	15,610	14,260	10,061	9,972	792	
15	औरंगाबाद	1982-83	119	26	199	94	340	673	783	604	486	20	Aurangabad
		1983-84	133	34	238	123	402	804	892	873	596	18	

16	जालना	1982-83	28	10	56	184	2	327	670	666	180	4	Jalna
		1983-84	31	15	69	212	120	460	1,945	1,793	291	9	
17	परभणी	1982-83	64	22	87	402	170	756	573	928	295	26	Parbhani
		1983-84	68	24	118	360	232	775	682	385	534	49	
18	बीड	1982-83	76	17	87	294	54	521	436	380	229	28	Beed
		1983-84	82	17	182	237	175	765	866	544	492	46	
19	नांदेड	1982-83	96	6	66	80	114	271	765	679	230	7	Nanded
		1983-84	103	20	121	136	153	377	1,107	994	286	10	
20	उस्मानाबाद	1982-83	56	23	108	276	53	485	528	530	315	40	Osmanabad
		1983-84	59	27	144	396	114	725	615	479	487	65	
21	लातूर	1982-83	116	19	123	238	167	583	793	651	389	18	Latur
		1983-84	117	18	176	273	202	783	678	492	583	55	
22	बुलढाणा	1982-83	147	36	237	815	362	1,525	4,864	4,645	1,107	113	Buldana
		1983-84	147	33	281	1,013	400	1,864	5,130	4,981	1,240	158	
23	अकोला	1982-83	129	26	155	442	150	836	1,520	1,477	582	30	Akola
		1983-84	128	31	174	631	249	1,219	1,254	793	847	39	
24	अमरावती	1982-83	142	28	159	324	77	633	404	236	399	35	Amravati
		1983-84	145	31	199	407	140	835	549	246	569	29	
25	यवतमाळ	1982-83	107	15	75	120	82	302	330	270	217	17	Yavatmal
		1983-84	108	16	89	141	99	365	300	239	257	16	
26	वर्धा	1982-83	66	23	89	223	59	436	348	274	276	47	Wardha
		1983-84	68	18	95	278	76	546	328	276	340	57	
27	नागपूर	1982-83	330	226	682	1,434	141	2,564	8,314	8,133	1,761	74	Nagpur
		1983-84	338	228	769	1,854	223	3,199	2,578	10,981	2,127	163	
28	भंडारा	1982-83	99	31	154	163	169	646	731	590	510	18	Bhandara
		1983-84	103	33	194	338	169	789	770	683	597	20	
29	चंद्रपूर	1982-83	100	27	141	147	67	391	299	253	317	6	Chandrapur
		1983-84	103	27	164	177	77	476	347	294	386	7	
30	गडचिरोली	1982-83	15	1	10	6	11	28	24	16	24	..	Gadchiroli
		1983-84	15	1	11	8	10	33	21	20	27	..	
	महाराष्ट्र राज्य ..	1982-83	6,062	4,505	33,241	1,11,981	7,364	1,70,608	1,58,768	1,50,885	1,04,538	6,074	Maharashtra State
		1983-84	6,359	5,110	38,230	1,36,500	10,063	2,04,531	1,81,242	1,69,166	1,21,907	8,837	

टीप–आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे कांही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.
Note—Totals may not add up due to rounding.

आधार.—सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष Year	संस्थाची संख्या No. of societies	सदस्य संख्या Membership ('000 No.)	स्वीय भांडवल Owned capital	इतर कर्ज Other borrowings	खेळते भांडवल Working capital	नवीन कर्ज Fresh advances
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	बृहन्मुंबई	1982-83	1	1	2,070	2,166	8,457	..
		1983-84	1	2	2,374	1,724	8,233	..
2	ठाणे	1982-83	9	6	35	27	151	..
		1983-84	10	6	37	21	158	..
3	रायगड	1982-83	14	6	28	41	183	38
		1983-84	16	6	28	54	180	34
4	रत्नागिरी	1982-83	11	4	68	12	143	..
		1983-84	11	5	68	6	135	..
5	सिंधुदुर्ग	1982-83	9	5	33	5	84	..
		1983-84	9	5	39	3	94	..
6	नाशिक	1982-83	24	33	283	110	602	1
		1983-84	26	34	294	174	854	1
7	धुळे	1982-83	23	23	145	11	385	2
		1983-84	28	25	145	30	306	41
8	जळगाव	1982-83	72	63	449	99	1,025	224
		1983-84	75	63	480	192	1,019	560
9	अहमदनगर	1982-83	18	29	180	65	328	5
		1983-84	18	29	180	69	365	21
10	पुणे	1982-83	29	24	152	44	520	25
		1983-84	35	27	161	61	721	2
11	सातारा	1982-83	10	19	110	38	293	49
		1983-84	11	20	118	63	393	..
12	सांगली	1982-83	11	13	118	66	395	..
		1983-84	12	12	131	102	407	..
13	सोलापूर	1982-83	17	12	57	12	222	..
		1983-84	18	12	62	31	209	..
14	कोल्हापूर	1982-83	19	93	575	156	1,355	6
		1983-84	20	99	656	98	1,419	..
15	औरंगाबाद	1982-83	14	17	74	57	255	38
		1983-84	14	20	82	115	217	75
16	जालना	1982-83	5	9	24	11	109	4
		1983-84	5	9	25	40	200	67
17	परभणी	1982-83	9	5	44	24	190	..
		1983-84	9	5	46	80	230	..
18	बीड	1982-83	9	7	33	33	115	..
		1983-84	9	8	37	5	114	..
19	नांदेड	1982-83	15	28	110	38	603	..
		1983-84	15	28	106	67	454	10
20	उस्मानाबाद	1982-83	5	2	17	5	28	..
		1983-84	6	2	15	14	48	..
21	लातूर	1982-83	6	7	34	15	208	..
		1983-84	6	8	34	61	195	..
22	बुलढाणा	1982-83	18	20	152	39	580	20
		1983-84	18	21	176	64	468	..
23	अकोला	1982-83	18	29	139	18	496	..
		1983-84	18	30	172	52	505	..

TABLE No. 16·4 (16.4)

Operations of co-operative marketing societies

(रक्कम लाख रुपयात)
(Amount in lakh Rs.)

कर्जवसुली	येणे कर्ज	स्थिर मत्ता	इतर मत्ता	मिळालेल्या मालाची किंमत	विक्री मालाची किंमत	वर्षअखेरचा शिल्लक माल	वर्षातील नफा, तोटा (—)	
Recoveries	Outstanding	Fixed assets	Other assets	Value of goods received	Value of goods sold	Stock at the close of the year	Profit, loss (—) for the year	District
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
..	..	259	5,861	55,671	60,558	2,337	22	Greater Bombay
..	..	568	5,750	33,284	54,843	1,908	15	
..	..	17	102	553	576	33	3	Thane
..	..	18	111	579	660	29	1	
34	19	6	144	296	237	13	(—)5	Raigad
36	12	8	147	357	384	13	(—)4	
..	..	5	111	471	537	26	3	Ratnagiri
..	1	5	99	548	575	31	3	
..	..	8	51	440	366	26	2	Sindhudurg
..	..	10	59	465	539	25	6	
1	1	141	280	3,125	2,735	179	10	Nashik
..	2	198	468	3,342	3,366	221	8	
3	7	58	230	1,963	1,599	91	(—)3	Dhule
20	9	58	161	1,426	1,572	78	(—)16	
446	165	218	440	5,103	4,471	202	8	Jalgaon
552	169	245	392	2,853	3,368	212	(—)15	
3	26	61	164	1,211	1,369	76	—14	Ahmadnagar
3	97	72	129	1,286	1,306	67	(—)10	
3	72	70	312	947	1,199	65	6	Pune
1	20	75	580	1,330	1,394	52	6	
49	7	62	157	1,461	1,366	67	2	Satara
..	5	79	220	1,718	1,755	89	4	
..	8	63	159	1,331	1,392	166	(—)4	Sangli
..	55	92	113	1,161	2,106	147	(—)3	
..	4	17	175	758	648	26	(—)1	Solapur
..	4	21	139	540	627	45	10	
5	25	200	651	16,419	6,956	479	29	Kolhapur
2	14	218	775	17,054	9,776	412	35	
36	31	50	93	1,880	1,140	81	(—)2	Aurangabad
39	66	58	109	971	1,251	67	2	
..	10	13	61	1,843	1,904	26	2	Jalna
71	9	18	69	268	245	21	1	
..	..	8	153	2,792	1,867	29	1	Parbhani
..	2	7	168	265	520	52	..	
..	..	11	76	458	292	27	11	Beed
..	..	10	77	192	215	28	(—)1	
..	..	57	326	3,141	1,409	221	1	Nanded
..	..	64	215	879	1,185	186	(—)1	
..	..	2	20	150	121	6	—1	Osmanabad
..	..	3	24	182	187	9	1	
..	..	8	63	400	415	136	..	Latur
..	..	12	151	219	185	32	(—)4	
20	2	88	348	3,607	2,067	142	1	Buldana
..	4	98	279	776	2,000	87	(—)23	
..	..	77	301	7,001	2,712	118	(—)1	Akola
1	11	96	285	1,211	1,223	113	(—)22	

तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
24	अमरावती	1982-83	22	28	131	36	482	6
		1983-84	20	17	113	19	361	3
25	यवतमाळ	1982-83	15	19	118	3	625	1
		1983-84	15	21	128	15	503	1
26	वर्धा	1982-83	19	11	112	11	442	..
		1983-84	19	8	121	21	411	..
27	नागपूर	1982-83	23	13	956	576	1,988	1
		1983-84	23	15	1,115	139	1,717	..
28	भंडारा	1982-83	13	10	79	31	161	..
		1983-84	14	11	87	51	198	..
29	चंद्रपूर	1982-83	13	6	50	30	215	..
		1983-84	13	7	60	32	207	..
30	गडचिरोली	1982-83	7	4	20	7	35	..
		1983-84	7	3	21	5	39	..
	महाराष्ट्र राज्य	**1982-83**	**478**	**546**	**6,396**	**3,786**	**20,675**	**420**
		1983-84	**501**	**558**	**7,111**	**3,408**	**20,350**	**815**

टीप :—आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे काही ठिकाणी बेरजा जुळणार नाहीत.

आधार.—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

TABLE No. 16·4—*contd.*

(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
5	4	53	242	6,938	1,081	183	3	Amravati
1	1	61	183	1,539	1,978	115	(—)8	
114	1	45	372	9,863	10,751	207	3	Yavatmal
..	1	54	315	1,819	4,901	134	1	
..	2	56	234	5,600	748	150	5	Wardha
..	..	60	239	1,107	3,989	112	(—)3	
2	825	254	368	4,342	3,714	541	34	Nagpur
..	469	245	474	1,980	5,246	529	62	
..	..	30	81	379	473	50	—2	Bhandara
..	..	33	90	707	717	77	(—)2	
..	15	17	103	1,569	1,473	80	..	Chandrapur
..	14	21	103	607	1,382	67	(—)1	
..	1	7	15	63	68	12	—2	Gadchiroli
..	..	4	22	81	97	13	(—)2	
721	1,225	1,961	11,693	1,39,775	1,14,244	5,795	111	Maharashtra State
726	965	2,471	11,946	78,746	1,07,592	4,971	40	

Note :—Totals may not add up due to rounding.

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	संस्थांची संख्या No. of Societies		सदस्य संख्या Membership (000)		स्वीय भांडवल Owned capital		कर्जे borrowings		खेळते भांडवल Working capital		नवीन कर्जे Fresh advances	
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
1	बृहन्मुंबई	192	197	27	27	1,027	994	514	691	2,233	2,424	55	63
2	ठाणे	484	500	79	77	958	974	540	1,106	1,647	1,787	118	201
3	रायगड	289	271	46	47	346	392	229	261	955	1,082	104	59
4	रत्नागिरी	173	173	36	40	159	177	219	225	505	539	19	27
5	सिंधुदुर्ग	92	101	24	26	208	268	85	114	406	360	17	18
6	नाशिक	715	772	128	140	3,463	3,789	3,376	3,686	9,565	10,339	24	97
7	धुळे	1,020	1,067	130	136	1,945	1,977	1,729	1,917	5,042	5,439	204	96
8	जळगाव	1,113	1,163	122	149	2,826	2,927	3,162	3,143	6,105	6,120	65	86
9	अहमदनगर	717	786	160	172	8,354	8,444	8,675	8,858	25,044	25,410	6	19
10	पुणे	1,009	1,167	114	124	3,017	3,100	3,243	3,278	8,824	9,037	18	136
11	सातारा	1,034	1,145	158	173	3,597	3,790	4,874	4,972	12,776	13,270	16	10
12	सांगली	760	814	139	148	3,637	3,637	3,388	3,466	11,773	10,420	15	25
13	सोलापूर	1,147	1,305	131	150	5,643	6,690	5,561	7,808	12,381	15,780	2	1
14	कोल्हापूर	1,418	1,505	305	425	10,893	11,193	11,408	11,818	30,861	35,558	89	134
15	औरंगाबाद	451	488	77	81	2,010	2,022	3,303	3,422	5,298	5,471	27	19
16	जालना	156	172	29	38	410	430	127	210	575	635	3	..
17	परभणी	254	312	56	57	1,882	2,029	2,645	3,268	4,330	5,040	19	11
18	बीड	526	587	51	54	1,605	1,594	2,413	2,420	3,659	3,780	24	27
19	नांदेड	477	547	63	67	1,036	1,053	1,914	1,736	2,696	2,779	..	2
20	उस्मानाबाद	374	404	55	63	696	759	593	595	1,838	1,896	2	..
21	लातूर	415	498	67	67	1,201	1,258	1,029	1,209	2,164	2,430	1	1
22	बुलढाणा	426	472	56	63	523	847	897	912	1,102	1,280	8	3
23	अकोला	319	329	42	42	470	556	221	335	753	891	10	11
24	अमरावती	401	402	47	50	566	641	216	156	631	771	19	19
25	यवतमाळ	469	536	87	98	1,151	1,217	847	1,076	2,556	2,934	3	3
26	वर्धा	301	312	31	39	229	258	64	65	734	1,009	1	1
27	नागपूर	725	753	66	68	799	1,331	671	1,032	1,924	2,722	5	16
28	भंडारा	499	526	63	65	198	224	144	207	697	862	4	12
29	चंद्रपूर	307	318	42	42	102	113	68	65	752	795	6	7
30	गडचिरोली	108	144	13	16	30	31	16	19	532	696	5	..
..	महाराष्ट्र राज्य	16,371	17,767	2,444	2,744	58,981	62,715	62,171	68,067	1,58,358	1,71,556	889	1,104

a = 1982-83, b = 1983-84

आधार.—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे

TABLE No. 16·5 (16.5)

Operation of co-operative productive enterprises

(रक्कम लाख रुपयांत)
(Amount in lakh Rs.)

कर्ज वसुली Recoveries		येणे कर्ज Loans Outstanding		गुंतवणूक Investment		इतर मत्ता Other assets		मिळालेल्या मालाची किंमत Value of goods received		विक्री मालाची किंमत Value of goods sold		वर्ष अखेरीस शिल्लक माल Stocks at end of the year		वर्षातील नफा, तोटा (–) Profit, Loss (—) for the year		District
(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	
(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(2)
45	63	126	117	134	64	703	696	1,806	1,920	2,394	2,752	510	836	—8	118	Greater Bombay
144	139	328	385	142	151	583	445	1,707	1,109	2,253	2,670	174	201	—119	109	Thane
54	38	305	314	44	49	408	456	618	29	612	776	50	50	17	16	Raigad
30	21	89	86	28	28	117	147	120	147	494	521	26	10	—1	6	Ratnagiri
11	4	45	73	59	32	95	109	76	72	98	150	16	16	4	2	Sindhudurg
1	39	78	166	3,824	3,851	2,121	2,381	4,789	4,441	6,363	6,443	2,818	2,899	—106	—149	Nashik
200	69	330	341	2,106	2,094	1,240	1,502	4,221	4,383	4,690	5,552	1,300	1,301	—44	—54	Dhule
89	40	453	633	2,495	2,472	718	887	4,675	6,085	5,355	6,983	1,994	1,665	—348	—334	Jalgaon
5	22	89	173	12,271	12,395	2,209	2,445	15,509	16,184	18,675	19,571	9,701	9,654	—171	—218	Ahmadnagar
19	136	123	88	3,714	3,729	1,071	1,199	6,964	7,847	6,953	8,612	3,433	3,438	24	—80	Pune
2	6	26	24	5,374	5,408	1,973	2,150	8,079	9,903	8,532	10,897	4,734	4,733	32	—38	Satara
11	1	132	90	4,677	4,448	1,527	1,464	7,454	8,178	9,203	9,413	3,934	3,631	45	—13	Sangli
..	..	161	257	5,068	5,542	1,719	2,445	8,730	10,350	10,336	11,120	4,603	5,043	—89	—371	Solapur
44	32	323	373	12,319	12,691	5,051	5,168	30,191	18,281	17,953	22,685	9,421	10,163	177	—53	Kolhapur
6	2	54	269	2,368	2,375	287	309	3,107	3,056	3,386	3,630	2,356	2,358	87	—113	Aurangabad
..	7	75	44	279	276	190	204	75	117	87	121	6	13	2	—9	Jalna
6	7	62	390	2,208	2,219	339	313	1,486	1,445	1,401	1,402	1,322	1,324	—45	—65	Parbhani
2	7	32	40	1,932	1,940	207	239	2,128	1,910	2,456	2,233	1,506	1,508	—142	—145	Beed
..	..	67	54	1,137	1,122	287	326	1,396	1,246	342	343	922	932	74	—118	Nanded
4	..	23	23	505	965	80	84	1,601	1,146	1,941	1,455	812	812	—4	2	Osmanabad
..	..	34	36	837	421	289	242	1,139	1,343	1,655	1,558	631	678	11	—23	Latur
20	..	36	38	469	430	209	415	489	693	800	960	296	294	—131	—121	Buldana
..	2	38	36	58	103	224	264	681	940	591	881	104	289	4	6	Akola
..	..	33	39	57	107	130	162	504	671	642	873	86	119	2	—36	Amravati
..	1	39	49	382	472	809	822	1,784	1,657	1,761	834	673	664	25	—217	Yavatmal
8	..	18	16	45	46	542	813	674	503	623	797	8	7	13	3	Wardha
1	5	218	189	98	123	536	860	941	2,618	3,151	3,360	377	427	—9	—25	Nagpur
2	1	26	30	50	54	438	562	722	789	764	955	37	57	14	—21	Bhandara
..	1	20	18	29	35	612	643	371	132	392	302	19	20	—4	7	Chandrapur
..	..	8	8	6	7	500	663	422	57	217	261	1	2	—2	7	Gadchiroli
704	643	3,391	4,399	62,715	76,029	25,214	23,920	1,12,459	88,721	1,14,120	1,50,076	51,870	27,512	—868	—3,797	Maharashtra State

Source.— Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Maharashtra State, Pune.

16. ग्रामविकास व सहकार/

तक्ता क्रमांक/

इतर सहकारी संस्थांचे कार्य/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष year	संस्थांची संख्या No. of Societies	सदस्य संख्या Membership ('000 No.)	स्वीय भांडवल Owned capital	इतर कर्जे Other borrowings	खेळते भांडवल Working capital	नवीन कर्जे Fresh advances
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	बृहन्मुंबई	1982-83	9,536	1,009	3,739	10,421	26,563	64
		1983-84	10,013	1,037	4,136	10,921	27,760	88
2	ठाणे	1982-83	1,690	105	261	2,944	6,624	362
		1983-84	1,942	127	288	2,892	7,269	452
3	रायगड	1982-83	210	18	40	65	237	7
		1983-84	255	22	46	87	359	8
4	रत्नागिरी	1982-83	86	11	13	25	84	6
		1983-84	102	13	16	39	99	12
5	सिंधुदुर्ग	1982-83	44	6	8	29	67	4
		1983-84	48	8	12	34	81	5
6	नाशिक	1982-83	1,189	74	113	1,632	3,338	238
		1983-84	1,271	84	128	1,712	3,756	129
7	धुळे	1982-83	709	87	91	558	820	46
		1983-84	754	91	87	672	1,212	82
8	जळगाव	1982-83	752	103	158	195	896	32
		1983-84	800	108	175	196	952	15
9	अहमदनगर	1982-83	688	99	578	693	2,845	60
		1983-84	743	114	811	835	3,459	141
10	पुणे	1982-83	2,736	187	431	2,036	3,540	229
		1983-84	2,972	190	522	2,111	4,364	146
11	सातारा	1982-83	519	39	84	155	667	8
		1983-84	589	45	88	187	690	9
12	सांगली	1982-83	359	43	74	190	525	18
		1983-84	384	46	83	198	608	19
13	सोलापूर	1982-83	966	85	173	502	1,709	11
		1983-84	1,055	96	198	476	1,939	9
14	कोल्हापूर	1982-83	614	107	198	507	1,021	50
		1983-83	673	114	253	626	1,460	73
15	औरंगाबाद	1982-83	527	25	131	615	844	32
		1983-84	556	31	124	615	863	486
16	जालना	1982-83	93	9	37	34	107	9
		1983-84	146	13	49	43	136	37
17	परभणी	1982-83	306	24	22	218	387	1
		1983-84	345	30	27	300	442	9
18	बीड	1982-83	375	30	18	119	249	27
		1983-84	399	33	19	167	345	9
19	नांदेड	1982-83	657	47	42	216	409	6
		1983-84	708	53	34	266	592	247
20	उस्मानाबाद	1982-83	310	20	33	48	412	1
		1983-84	325	22	23	64	169	..
21	लातूर	1982-83	435	27	17	149	326	40
		1983-84	460	28	27	258	501	41
22	बुलढाणा	1982-83	252	20	35	119	301	9
		1983-84	279	22	42	149	289	12
23	अकोला	1982-83	381	33	52	172	357	20
		1983-84	409	35	53	191	375	26

TABLE No. 16·6 (16.6)

Operations of other co-operative societies

(रक्कम लाख रुपयांत)
(Amount in lakh Rs.)

कर्ज वसुली Loans Recoveries	देणे कर्ज Loans Outstandings	गुंतवणूक Investment	इतर मत्ता Other assets	मिळालेल्या मालाची किमत Value of goods received	विकी मालाची किमत Value of goods sold	वर्षअखेरचा शिल्लक माल Stocks at the close of the year	वर्षातील नफा, तोटा (—) Profit, loss (—) for the year	District
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
59	386	22	7,899	14,041	14,906	971	64	Greater Bombay
82	423	28	8,223	14,932	15,796	908	71	
201	641	5	987	1,213	1,227	61	14	Thane
451	770	7	512	1,249	1,243	66	4	
8	15	7	113	133	134	6	1	Raigad
..	23	1	186	148	156	7	2	
..	11	1	38	42	69	4	1	Ratnagiri
4	20	2	41	67	73	4	1	
..	13	3	21	100	115	6	1	Sindhudurg
4	14	3	38	140	144	8	2	
102	1,078	1	674	545	601	29	1	Nashik
150	1,059	2	778	573	585	37	3	
15	216	4	244	415	412	35	22	Dhule
36	262	9	454	447	458	35	57	
20	66	60	448	201	213	16	22	Jalgaon
11	71	96	434	192	230	17	20	
9	217	151	1,011	859	647	18	(—)340	Ahmadnagar
105	353	161	1,276	956	698	39	(—)392	
120	1,332	3	1,525	1,357	1,335	118	4	Pune
103	1,502	11	1,609	943	969	73	8	
3	65	1	391	362	411	49	2	Satara
1	83	3	333	438	449	52	5	
2	27	2	318	229	246	4	(—)8	Sangli
4	35	5	353	269	263	9	(—)14	
11	66	6	1,106	661	737	63	10	Solapur
2	70	8	1,316	683	770	62	12	
11	172	5	408	1,408	1,523	87	5	Kolhapur
68	220	7	812	1,383	1,655	104	6	
30	399	..	153	128	122	14	(—)6	Aurangabad
36	409	1	154	131	137	13	..	
3	23	..	24	9	12	1	2	Jalna
4	39	..	24	12	12	3	1	
1	166	..	111	66	69	16	(—)4	Parbhani
1	101	2	83	57	61	9	(—)2	
7	54	..	102	86	88	6	1	Beed
1	55	4	194	122	127	4	(—)1	
3	107	..	134	190	204	30	(—)2	Nanded
25	315	26	113	199	207	28	(—)10	
..	6	..	343	6	6	1	(—)6	Osmanabad
..	8	1	78	15	14	2	..	
4	49	..	170	15	15	2	1	Latur
10	134	..	229	14	14	2	(—)1	
..	46	1	116	98	117	14	..	Buldana
4	55	..	84	107	113	14	1	
9	36	..	97	190	209	17	..	Akola
64	82	2	59	253	268	19	(—)2	

तक्ता क्रमांक

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
24	अमरावती	1982-83	559	49	73	523	768	7
		1983-84	589	68	58	606	1,100	5
25	यवतमाळ	1982-83	347	24	22	209	400	12
		1983-84	377	28	30	228	588	39
26	वर्धा	1982-83	243	16	24	59	153	14
		1983-84	257	22	27	93	168	3
27	नागपूर	1982-83	978	113	232	846	2,528	639
		1983-84	1,040	125	256	1,062	2,775	854
28	भंडारा	1982-83	252	29	25	59	226	11
		1983-84	265	35	32	127	348	25
29	चंद्रपूर	1982-83	152	18	33	59	208	9
		1983-84	163	24	36	104	263	31
30	गडचिरोली	1982-83	28	2	1	1	2	..
		1983-84	30	2	1	3	3	..
	महाराष्ट्र राज्य ..	1982-83	25,993	2,459	6,758	23,398	56,613	1,972
		1983-84	27,949	2,666	7,681	25,262	62,965	3,012

आधार.—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

TABLE No. 16·6 (16.6)—*contd.*

(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
2	53	1	143	157	119	14	(—)4	Amravati
5	147	1	241	96	97	9	(—)4	
11	66	..	179	47	43	3	(—)4	Yavatmal
23	82	1	198	49	50	5	..	
1	35	..	70	88	93	4	4	Wardha
3	36	1	57	79	83	6	4	
298	713	4	519	589	512	50	8	Nagpur
855	704	8	631	528	527	57	(—)114	
7	14	..	111	41	44	7	(—)5	Bhandara
..	43	2	147	80	78	12	5	
7	28	1	65	165	174	33	(—)1	Chandrapur
15	68	1	73	208	226	37	(—)2	
..	..	..	2	3	3	..	(—)3	Gadchiroli
..	..	..	2	..	..	..	1	
944	6,100	278	17,522	23,444	24,406	1,679	(—)220	Maharashtra State
2,067	7,183	393	18,732	24,370	25,503	1,641	(—)339	

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

17. खाणी/MINING AND QUARRYING

१७. खाणकाम :

१७.१. खनिज उत्पादने व त्यांचे मूल्य या संबंधीची आकडेवारी या विभागांत दिली आहे.

17. Miping

17.1. Data on mineral production and their value are presented in this section.

अनुक्रमांक Serial No.	खनिज	उत्पादन/मूल्य	रत्नागिरी Ratnagiri		कोल्हापूर Kolhapur		यवतमाळ Yavatmal	
			1982	1983	1982	1983	1982	1983
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	बॉक्साइट	उत्पादन	67,570	..	3,47,584	3,84,227	..	..
		मूल्य	4,627	..	23,809	15,373	..	..
2	केओलिन (नैसर्गिक)	उत्पादन	..	..	..	..	..	..
		मूल्य	..	..	..	..	..	..
3	क्रोमाईट	उत्पादन	257	..	..	..	..	..
		मूल्य	87	..	..	..	..	..
4	*कोळसा	उत्पादन	..	..	..	..	..	..
		मूल्य	..	..	..	..	..	..
5	डोलोमाईट	उत्पादन	..	..	..	..	..	..
		मूल्य	..	..	..	..	..	..
6	कच्चे लोखंड	उत्पादन	9,97,264	..	..	..	..	..
		मूल्य	42,975	..	..	..	..	..
7	कायनाईट	उत्पादन	..	..	..	..	..	..
		मूल्य	..	..	..	..	..	..
8	चुनखडी	उत्पादन	..	..	..	..	7,99,569	7,53,181
		मूल्य	..	..	..	..	19,883	17,616
9	कच्चे मॅगनीज	उत्पादन	..	..	..	..	..	..
		मूल्य	..	..	..	..	..	..
10	गेरू	उत्पादन	..	..	..	..	..	..
		मूल्य	..	..	..	..	..	..
11	सँड (इतर)	उत्पादन	..	..	..	..	..	..
		मूल्य	..	..	..	..	..	..
12	सिलिका सँड	उत्पादन	1,03,822	38,602	11,611	293	..	..
		मूल्य	3,253	896	259	11	..	..
13	स्टेटाईट	उत्पादन	..	..	..	..	..	..
		मूल्य	..	..	..	..	..	..
14	बेराईट	उत्पादन	..	..	..	..	..	..
		मूल्य	..	..	..	..	..	..
15	पायरोफलॉईट	उत्पादन	..	..	..	..	..	..
		मूल्य	..	..	..	..	..	..
16	सिलिमानाईट	उत्पादन	..	..	..	..	..	..
		मूल्य	..	..	..	..	..	..

टीप.—*उत्पादन हजार टनांत आहे. जिल्हावार/क्षेत्रवार माहिती उपलब्ध नाही. [सिंधुदुर्ग धरून

आधार.—इंडियन ब्युरो ऑफ माइन्स, भारत सरकार, नागपूर.

MINING AND QUARRYING

TABLE No. 17·1 (8·4)

Mineral production

(उत्पादन टनांत आणि मूल्य हजार रुपयांत)
(Production in tonnes and value in thousand Rs.)

नागपूर Nagpur		भंडारा Bhandara		चंद्रपूर Chandrapur		एकूण Total		Production/Value	Mineral
1982	1983	1982	1983	1982	1983	1982	1983		
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(3)	(2)
..	..	..	..	..	..	4,15,154	3,84,227	Production	.. Bauxite
..	..	..	..	..	..	28,436	15,373	Value.	
3,034	2,309	..	..	5,255	1,436	8,289	3,745	Production	.. Kaolin
44	34	..	..	134	26	178	60	Value.	(Natural).
..	..	..	..	..	..	257	..	Production	.. Chromite
..	..	..	..	..	..	87		Value.	
..	..	..	..	..	..	7,595	8,563	Production	.. Coal*
..	..	..	..	..	..	10,26,939	12,27,690	Value.	
27,373	14,959	..	..	..	..	27,373	14,959	Production	.. Dolomite
901	521	..	..	..	..	901	521	Value.	
..	..	..	..	10,945	14,270	10,08,209	2,54,937	Production	.. Iron ore
..	..	..	..	401	540	43,376	9,088	Value.	
..	..	17,563	21,404	..	..	17,563	21,404	Production	.. Kyanite
..	..	4,578	4,982	..	..	4,578	4,982	Value	
..	51	..	..	54,695	2,18,692	16,14,377	9,71,924	Production	.. Limestone
..	2	..	..	1,375	7,186	71,242	24,804	Value.	
1,10,047	98,874	27,092	1,38,864	..	..	2,37,139	2,37,738	Production	.. Manganese ore
33,150	37,286	38,840	49,650	..	..	71,990	86,936	Value	
1,253	2,086	..	..	45	..	1,298	2,086	Production	.. Ocher
23	40	..	..	2	..	25	40	Value.	
..	4,65,988	..	..	5,87,153	5,11,641	5,87,153	9,77,629	Production	.. Sand (Other)
..	4,660	..	..	587	5,116	587	9,776	Value.	
..	..	..	..	..	..	1,15,433	1,29,789†	Production	.. Silica Sand
..	..	..	..	..	..	3,552	4,502†	Value.	
..	..	..	..	..	..	..	..	Production	.. Steatite
..	..	..	..	..	..	..	..	Value.	
..	..	..	..	2,004	65	2,004	65	Production	.. Barytes
..	..	..	..	98	3	98	3	Value.	
..	..	20	548	..	..	20	548	Production	.. Pyrophyllite
..	..	1	82	..	..	1	82	Value.	
..	..	5,779	1,353	..	..	5,779	1,353	Production	.. Sillimanite
..	..	2,250	729	..	..	2,250	729	Value.	

Note.—*Quantity in '000 tonnes. Districtwise/fieldwise break-up is not available.
†Including Sindhudurg.

Source.—Indian Bureau of Mines, Government of India, Nagpur.

१८. उत्पादन :

१८.१. या विभागात चालू कारखाने, सरासरी दैनिक रोजगार, औद्योगिक उत्पादने आणि वार्षिक उद्योग पाहणीत गोळा केलेली काही निवडक औद्योगिक वैशिष्ट्ये याबद्दलची सांख्यिकी माहिती दिलेली आहे.

१८.२. तक्यातील आकडे मुख्य कारखाने निरीक्षक यांच्याकडून फॅक्टरी अॅक्ट, १९४८ च्या कलम २ एम (एक) आणि २ एम (दोन) व कलम ८५ खाली येणाऱ्या कारखान्यांची मूलभूत सांख्यिकी माहिती गोळा करून पाठविल्यानंतर त्या आधारावर अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाने संकलित केले आहेत. कलम २ (एम) (एक) खाली येत्या बारा महिन्यातील कोणत्याही एका दिवशी १० किंवा अधिक कामगार असणारे व शक्तीचा वापर करणारे कारखाने आणि कलम २(एम) (दोन) खाली २० किंवा अधिक कामगार असणारे पण शक्तीचा वापर न करणारे कारखाने यांचा समावेश होतो. या व्यतिरिक्त कारखान्यांतील कामगारांची संख्या व शक्तीचा वापर केला किंवा वापर केला नाही हे विचारात न घेताही राज्य शासनाने अधिसूचनेद्वारे शासकीय राजपत्रातून सांख्यिकी माहिती पुरविण्यासाठी भाग पाडलेल्या कारखान्यांचाही समावेश केला जातो. हे कारखाने ह्या फॅक्टरी अॅक्ट, १९४८ च्या कलम ८५ खाली येतात आणि यातील कारखान्यांची माहिती १ जानेवारी आणि ३१ डिसेंबर या कालावधीत संपणाऱ्या लेख्या संबंधित आहे.

१८.३. राष्ट्रीय नमुना पाहणी संघटना (भारत सरकार) यांचेकडून अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयास उपलब्ध झालेल्या वार्षिक उद्योग पाहणी पत्रकाच्या आधारावर आकडेवारी या विभागात दिली आहे. ही पत्रके गणना व गणनेतर या दोन क्षेत्रात विभागलेल्या कारखान्यांकडून गोळा केली जातात आणि त्यातील माहिती १ एप्रिल ते ३१ मार्च या कालावधीत संपणाऱ्या लेख्यासंबंधित असते. गणना क्षेत्रात ५० किंवा अधिक कामगार व शक्तीचा वापर करणारे कारखाने आणि १०० किंवा त्याहून अधिक कामगार व शक्तीचा वापर न करणाऱ्या कारखान्यांचा समावेश होतो. यांची दरवर्षी संपूर्ण गणना केली जाते. बाकीचे कारखाने गणनेतर क्षेत्राखाली येतात. १९७३-७४ पासून नमुना पाहणी क्षेत्रातील एकूण कारखान्यांपैकी ५० टक्के कारखाने दरवर्षी निवडले जातात आणि त्यांची दोन वर्षाच्या गटात पूर्ण पाहणी केली जाते. याशिवाय गणनेतर क्षेत्रात मोडणाऱ्या पण संपूर्ण भारतभर ५० कामगारांहून कमी कामगार असलेल्या कारखान्यांची गणना क्षेत्रातील कारखान्यांप्रमाणे दरवर्षी पाहणी केली जाते. तसेच या पाहणीत विद्युत, गॅस उत्पादन व वितरण आणि पाणी वितरण व इतर सेवा तसेच स्वच्छता सेवा, दुरुस्ती व वैयक्तिक सेवा आणि चल चित्रपट यांचाही समावेश होतो. वर्कर्स अॅक्ट, १९६६ खाली येणारे विडी व सिगारेट कारखाने सुद्धा यात अंतर्भूत आहेत. बंद स्वरूपाचे कारखानेसुद्धा विचारात घेतले जातात पण संरक्षण खात्यातील कारखाने, हॉटेल आणि उपहारगृहे, तेलाचे साठे व वितरण यामध्ये गुंतलेले, तांत्रिक शिक्षण संस्था (विकणे किंवा विनिमय यासाठी उत्पादन न करणाऱ्या) यांचा यात समावेश नाही.

१८.४. उत्पादक भांडवल वर्षाच्या शेवटच्या दिवसाशी निगडीत असून त्यामध्ये स्थिर व खेळत्या भांडवलाचा समावेश असतो. कामगारांची संख्या ही वेगवेगळ्या शीर्षाखालील म्हणजे कामगार, कामगारेतर इ. कामगारांची एकत्रित दैनिक सरासरी संख्या असते आणि त्यामध्ये भरपगारी रजेवर असणाऱ्या म्हणजे वैद्यकीय रजेवर, नैमित्तिक रजेवर व पगारी दीर्घ मुदतीच्या रजेवर असणाऱ्या कामगारांचा समावेश असतो. विक्रीसाठी तयार केलेल्या वस्तू व उपवस्तू ह्यांचे मूल्य, ग्राहकांसाठी केलेल्या कामाच्या सेवेचा मोबदला, विकत घेतलेल्या स्थितीमध्येच विकलेल्या मालाचे मूल्य आणि वार्षिक पाहणी वर्षाच्या सुरुवातीला व शेवटी असणाऱ्या अर्ध कच्च्या स्वरूपाच्या मालाच्या साठ्यामधील मूल्यात येणारा फरक इत्यादींचा समावेश 'एकूण उत्पादन' यात असतो. मूल्यवृद्धी ही उत्पादन मूल्यातून, उत्पादन खर्च व मूल्यघट वजा करून काढली जाते.

18. Manufacturing :

18.1. In this section, statistics regarding working factories, average daily employment, industrial production and some selected industrial characteristics collected in the Annual Survey of Industries is presented.

18.2. The data on working factories, are compiled by the Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, on the basis of data collected by the Chief Inspector of Factories from the factories covered under sections 2 m (i), 2 m (ii) and 85 of the Factories Act, 1948. The factories using power, which employed 10 or more workers on any day of the preceding 12 months are covered under section 2 m (i) and the factories not using power employing 20 or more workers under section 2 m (ii). Apart from these two categories, State Government by notification in Official Gazette specifies a number of factories and makes obligatory for such factories to supply statistical information notwithstanding the number of persons employed therein and using or not using power. These factories are covered under section 85 of the Factories Act, 1948. The information relates to the accounting year of factory ending on any day between 1st January and 31st December.

18.3. The statistics relating to Annual Survey of Industries are based on the returns supplied to this Directorate by National Sample Survey Organisation, Government of India, which collects the data from the factories divided in two sectors. *viz.* (i) Census sector (ii) Non-census sector and returns relate to the accounting year of the factory ending on any day between 1st April to 31st March. In the census sector, factories employing 50 or more workers and using power and factories employing 100 or more workers and not using power are covered on complete enumeration basis every year. The remaining factories are covered in the non-census sector. In the non-census sector, since 1973-74, 50 per cent of the factories are selected every year and thus this sector is covered fully in a block period of two years. The factories in the non-census sector, having less than 50 workers all over India, are treated on par with factories in the census sector. The survey extends to all the manufacturing units including production and distribution of electricity, gas, water and also service industries like sanitary services, repairs services and personal services and motion picture production. The survey extends also to Biri and Cigar units which are covered under Workers Act, 1966. It also includes the factories reported closed. However, it excludes defence factories, restaurants and cafes, those engaged in storage and distribution of oil, technical training institutions not producing anything for sale or exchange.

18.4. *Productive capital* which relates to the last day of the year, consists of fixed and working capital. Number of *persons employed* is the average number of persons employed under various heads, such as workers, other than workers, etc. and it includes persons on leave with pay such as sick leave, casual leave or paid vacation. *Gross output* represents value of products and by-products manufactured for sale, work done for customers and a sale value of goods sold in the same condition as purchased and is adjusted for the difference in stocks of semi-finished goods at the beginning and at the end of the survey year. *Value added* by manufacture is computed by deducting from the gross ex-factory value of output the gross value of input, Value added is net of depreciation.

18. उत्पादन

तक्ता क्रमांक

चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	1–9 कामगार Workers		10–19 कामगार Workers		20–49 कामगार Workers		50–99 कामगार Workers	
		F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृहन्मुंबई	1,841	12,519	2,613	35,460	1,846	55,819	536	36,846
2	ठाणे	224	1,389	296	4,152	341	10,653	154	10,841
3	रायगड	20	123	32	454	42	1,256	19	1,318
4	रत्नागिरी	20	115	11	167	32	882	12	812
5	सिंधुदुर्ग	13	63	10	137	18	559	10	647
6	नाशिक	245	1,213	133	1,822	88	2,589	45	3,246
7	धुळे	61	205	53	708	21	715	14	910
8	जळगाव	134	498	78	1,107	61	1,976	28	1,798
9	अहमदनगर	99	328	35	496	50	1,616	18	1,176
10	पुणे	433	2,085	433	6,086	383	11,378	152	9,441
11	सातारा	111	226	47	624	25	792	22	1,697
12	सांगली	165	720	99	1,285	42	1,189	14	1,005
13	सोलापूर	1,014	4,004	61	811	27	825	17	1,149
14	कोल्हापूर	265	1,509	252	3,316	118	3,552	31	2,217
15	औरंगाबाद	73	415	68	959	53	1,599	40	2,905
16	जालना	17	122	27	373	16	562	15	1,016
17	परभणी	12	24	7	97	26	583	19	1,130
18	बीड	12	93	10	119	18	485	7	415
19	नांदेड	47	125	5	73	32	855	11	593
20	उस्मानाबाद	15	32	11	122	11	221	6	388
21	बुलढाणा	94	224	16	227	37	1,186	21	1,467
22	अकोला	135	519	39	540	51	1,419	37	2,513
23	अमरावती	138	744	41	561	31	979	26	1,796
24	यवतमाळ	58	214	12	172	34	1,059	28	1,819
25	वर्धा	13	50	3	33	16	569	14	1,017
26	नागपूर	457	2,209	92	1,278	121	3,740	53	3,719
27	भंडारा	245	1,210	49	607	13	377	2	120
28	चंद्रपूर	170	645	15	199	27	875	17	1,228
	महाराष्ट्र राज्य	6,131	31,623	4,548	61,985	3,580	1,08,310	1,368	93,229

F—कारखाने
W—कामगार

आधार.—मुख्य निरीक्षक, कारखाने महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

MANUFACTURING

TABLE No. 18·1 A (8·1)

Distribution of working factories according to working strength 1982

(1982)

100—499 कामगार workers		500—999 कामगार workers		1000—4999 कामगार workers		5,000 हून अधिक कामगार and above workers		एकूण कामगार Total workers		District
F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
521	1,06,469	96	65,646	79	1,41,967	9	55,855	7,541	5,10,581	Gr. Bombay
190	40,712	29	20,551	20	33,230	1	5,280	1,255	1,26,808	Thane
31	6,401	4	2,643	2	2,414	..	..	150	14,609	Raigad
3	919	1	583	..	..	..	..	79	3,478	Ratnagiri
5	1,110	..	..	..	..	..	..	56	2,516	Sindhudurg
36	6,932	11	7,748	7	16,428	..	..	565	39,978	Nashik
10	2,544	1	550	1	2,534	..	..	161	8,166	Dhule
27	5,169	3	1,948	7	14,291	..	..	338	26,787	Jalgaon
26	6,593	12	7,910	..	..	..	..	240	18,119	Ahmadnagar
142	31,723	22	14,863	17	32,519	1	10,843	1,583	1,18,938	Pune
14	3,786	1	605	2	2,911	..	..	222	10,641	Satara
11	2,606	2	1,368	3	4,809	..	..	336	12,982	Sangli
20	4,479	6	3,470	4	8,004	1	6,607	1,150	29,349	Solapur
42	7,837	7	4,635	7	9,281	..	..	722	32,347	Kolhapur
33	6,599	10	6,869	2	2,129	..	..	279	21,475	Aurangabad
9	1,586	1	534	..	..	..	..	85	4,193	Jalna
9	1,039	1	758	..	..	..	..	74	3,631	Parbhani
4	1,154	2	1,390	..	..	..	..	53	3,656	Beed
9	1,418	1	933	2	4,187	..	..	107	8,184	Nanded
8	1,313	1	547	..	..	..	..	52	2,623	Osmanabad
19	3,328	2	1,086	..	..	..	..	189	7,518	Buldana
22	3,159	4	2,859	..	..	..	..	288	11,009	Akola
23	3,752	2	1,260	1	1,367	..	..	262	10,459	Amravati
20	3,679	1	665	..	..	..	..	153	7,608	Yavatmal
10	1,376	..	..	3	5,162	..	..	59	8,207	Wardha
62	12,637	11	7,626	4	9,301	..	..	800	40,510	Nagpur
6	1,118	1	575	..	..	..	..	316	4,007	Bhandara
12	1,956	2	1,464	1	3,751	..	..	244	10,118	Chandrapur
1,324	2,71,394	234	1,59,086	162	2,94,285	12	78,585	17,359	10,98,497	Maharashtra State

/factories
/workers

Source.—The Chief Inspector of Factories, Government of Maharashtra, Bombay.

18. उत्पादन/

तक्ता क्रमांक/

चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	कामगार 1—9 Workers		कामगार 10—19 Workers		कामगार 20—49 Workers		कामगार 50—99 Workers	
		F	W	F	W	F	W	F	W
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	बृहन्मुंबई	1,895	12,518	2,613	35,365	1,720	51,275	501	34,293
2	ठाणे	215	1,300	312	4,397	339	10,479	174	12,055
3	रायगड	20	130	29	403	42	1,278	17	1,189
4	रत्नागिरी	33	136	13	165	21	629	13	795
5	सिंधुदुर्ग	36	154	7	92	18	569	12	781
6	नाशिक	270	1,298	174	2,371	97	2,937	34	2,363
7	धुळे	72	291	58	821	23	672	17	1,044
8	जळगाव	156	586	137	1,865	74	2,441	30	1,993
9	अहमदनगर	101	316	38	531	62	1,750	22	1,383
10	पुणे	492	2,269	514	7,026	474	13,306	179	10,814
11	सातारा	129	330	64	833	26	887	20	1,350
12	सांगली	210	840	68	975	52	1,479	17	1,208
13	सोलापूर	1,017	3,857	62	821	29	944	11	769
14	कोल्हापूर	300	1,655	215	2,954	125	3,525	38	2,584
15	औरंगाबाद	100	489	68	958	58	1,770	42	2,953
16	जालना	29	145	31	434	20	621	12	919
17	परभणी	13	29	7	83	11	319	25	1,353
18	बीड	21	111	22	269	18	550	4	272
19	नांदेड	45	193	12	130	7	230	23	1,267
20	उस्मानाबाद	16	44	9	97	8	164	10	560
21	बुलढाणा	106	311	20	286	32	1,114	21	1,416
22	अकोला	153	667	37	508	36	1,117	30	1,995
23	अमरावती	150	644	37	496	29	934	21	1,474
24	यवतमाळ	56	236	14	197	30	954	28	1,808
25	वर्धा	17	75	3	33	17	580	16	1,134
26	नागपूर	489	2,294	102	1,414	124	3,935	53	3,703
27	भंडारा	293	1,377	42	532	12	385	2	146
28	चंद्रपूर	138	655	9	124	30	954	16	1,164
29	गडचिरोली	28	115	3	44	2	56	1	76
	महाराष्ट्र राज्य	6,600	33,065	4,720	64,224	3,536	1,05,854	1,389	92,861

F—कारखाने/

W—कामगार/

आधार—मुख्य निरीक्षक, कारखाने महाराष्ट्र शासन, मुंबई/

MANUFACTURING

TABLE No 18.1 B (8.1)

Distribution of working factories according to working strength 83

(1983)

कामगार 100—499 Workers		कामगार 500—999 Workers		कामगार 1000—4999 Workers		कामगार 5000 and above Workers		एकूण Total		District
F	W	F	W	F	W	F	W	F	W	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
508	1,04,912	82	55,995	91	1,78,887	7	47,831	7,417	5,20,076	Greater Bombay
188	40,833	25	17,017	21	37,695	..	..	1,274	1,23,776	Thane
30	6,175	4	2,627	2	2,305	..	..	144	14,107	Raigad
12	2,171	1	551	..	..	..	..	93	4,447	Ratnagiri
5	1,284	..	..	..	..	..	..	78	2,880	Sindhudurg
39	7,638	13	8,698	8	16,781	..	..	635	42,066	Nashik
12	3,496	..	..	1	2,630	..	..	183	8,954	Dhule
26	5,200	5	3,341	6	12,411	..	..	434	27,837	Jalgaon
35	9,915	8	5,612	1	1,089	..	..	267	20,596	Ahmadnagar
143	31,011	25	17,587	16	30,259	2	19,833	1,845	1,32,105	Pune
14	3,441	3	1,879	3	3,732	..	..	259	12,482	Satara
11	2,327	4	2,532	3	4,650	..	..	365	14,011	Sangli
18	3,835	7	4,068	4	7,884	1	6,368	1,149	28,546	Solapur
41	8,383	6	4,737	6	8,542	..	..	731	32,380	Kolhapur
37	7,378	9	6,444	2	2,109	..	..	316	22,101	Aurangabad
5	856	1	663	..	..	..	..	98	3,638	Jalna
12	1,427	1	841	..	..	..	..	69	4,052	Parbhani
4	1,145	2	1,441	..	..	..	..	71	3,788	Beed
10	1,700	1	870	2	4,035	..	..	100	8,425	Nanded
7	1,189	1	781	..	..	..	..	51	2,835	Osmanabad
18	2,827	1	575	..	..	..	..	198	6,529	Buldana
29	4,127	5	3,376	1	1,460	..	..	291	13,295	Akola
26	3,922	2	1,191	1	1,600	..	..	266	10,261	Amravati
23	3,839	2	1,537	..	..	..	..	153	8,571	Yavatmal
11	1,441	..	..	3	5,117	..	..	67	8,380	Wardha
69	13,672	11	7,440	3	7,101	1	5,025	852	44,584	Nagpur
6	1,595	1	550	..	..	..	..	356	4,585	Bhandara
14	2,315	2	1,425	1	3,326	..	..	210	9,963	Chandrapur
1	272	..	..	..	..	..	..	35	563	Gadchiroli
1,354	**2,78,371**	**222**	**1,51,778**	**175**	**3,31,623**	**11**	**79,057**	**18,007**	**11,36,833**	**Total**

Factories

Workers

Source.—The Chief Inspector of Factories, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18.2 A (8.2)

३१ डिसेंबर १९८२ रोजी संपणाऱ्या वर्षातील चालू कारखान्यांची व त्यातील सरासरी दैनिक कामगारांची प्रमुख उद्योग गटानुसार संख्या

Number of working factories and average daily employment in major groups of Industries during the year ending 31st December 1982

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	उद्योग गट/Industry Group																
		00 कृषी उत्पादन Agricultural production		03 कृषी सेवा Agricultural services		05 वन व नौकानयन Forestry and logging		19 इतर खाणकाम Other mining		20—21 अन्न पदार्थांचे उत्पादने Manufacture of food products		22 पेये, तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ यांचे उत्पादन Beverages, tobacco and tobacco products		23 सुती कापडांचे उत्पादन Cotton textiles		24 लोकर, रेशीम व कृत्रिम तंतूच्या कापडांचे उत्पादन Wool, silk and synthetic fibre		
		F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	5	85	4	71	309	16,778	15	4,926	251	92,732	699	33,170	Gr. Bombay
2	ठाणे	..	..	..	..	..	..	3	53	68	3,341	3	307	36	2,426	115	11,214	Thane
3	रायगड	..	..	..	..	..	..	..	..	26	693	2	289	1	310	2	46	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	18	568	1	25	2	259	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	15	841	1	50	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	..	..	..	..	..	..	..	..	64	5,740	2	113	59	1,314	12	78	Nashik
7	धुळे	..	..	..	..	..	..	..	..	53	3,235	1	70	11	3,103	..	..	Dhule
8	जळगांव	2	38	..	..	..	..	..	..	86	4,138	4	358	36	8,763	3	285	Jalgaon
9	अहमदनगर	1	15	..	..	..	..	..	..	43	9,245	6	1,043	16	870	1	54	Ahmadnagar
10	पुणे	..	..	..	..	..	..	..	..	92	5,958	8	386	139	3,626	3	62	Pune
11	सातारा	..	..	..	..	..	..	..	..	49	2,516	2	265	7	463	..	..	Satara
12	सांगली	2	39	..	..	..	..	..	..	30	3,119	..	..	100	3,707	1	9	Sangli
13	सोलापूर	..	..	1	13	..	..	..	..	52	3,735	2	58	963	21,001	1	3	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	89	8,562	5	333	175	9,045	..	..	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	7	193	..	..	..	..	22	5,469	1	154	25	2,681	9	394	Aurangabad
16	जालना	..	..	8	636	..	..	..	..	26	601	..	..	24	1,292	..	..	Jalna
17	परभणी	..	..	..	..	..	..	..	..	23	1,826	..	..	31	1,523	..	..	Parbhani
18	बीड	..	..	..	..	..	..	..	..	18	2,021	..	..	14	259	..	..	Beed
19	नांदेड	..	..	..	..	..	..	..	..	22	1,733	..	..	33	5,494	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	19	1,284	..	..	10	669	..	..	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	1	60	..	..	..	..	40	1,881	..	..	55	4,696	..	..	Buldana
22	अकोला	..	..	4	343	..	..	..	..	75	1,827	..	..	70	6,165	..	..	Akola
23	अमरावती	..	..	5	190	..	..	..	..	56	1,824	..	..	46	6,530	..	..	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	14	606	..	..	54	5,792	..	..	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	..	..	..	..	..	..	5	259	..	..	36	7,507	..	..	Wardha
26	नागपूर	1	6	..	..	..	..	..	..	74	2,636	5	195	21	9,309	5	459	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	214	1,428	..	..	..	..	..	..	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	121	545	..	..	5	375	..	..	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	6	98	26	1,435	5	85	7	124	1,723	92,409	58	8,572	2,220	1,99,911	851	45,774	Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	उद्योग गट/Industry Group																
		25 तागाच्या व अंबाडीच्या तंतूच्या कापडाचे उत्पादन Jute, hemp and mesta textiles		26 कापडाच्या वस्तूचे उत्पादन (पादत्राणे सोडून सर्व वापराच्या वस्तू) Textiles products (including wearing apparel other than footwear)		27 लाकूड आणि लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर वगैरे यांचे उत्पादन Wood and Wood products, furniture and fixtures		28 कागद आणि कागदाच्या वस्तू मुद्रण, प्रकाशन आणि तत्सम उद्योग Paper and paper products and printing, publishing and allied industries		29 कातडी, कातडघाच्या आणि केसाळ कातडघाच्या वस्तूंचे उत्पादन (दुरुस्ती सोडून) Leather leather and fur products (except repair)		30 रबर, प्लॅस्टिक, पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांपदार्थांचे उत्पादन Rubber, plastic, petroleum and coal products		31 रसायने, रासायनीक पदार्थांचे उत्पादन (पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांचे पदार्थ सोडून) Chemical and Chemical products (except products of petroleum and coal)		32 अधातू खनिज पदार्थांचे उत्पादन Non-metallic mineral products		
		F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	
(1)	(2)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(2)
1	बृहन्मुंबई	4	83	515	18,774	198	3,284	698	23,761	57	1,622	664	31,186	475	46,055	216	11,053	Greater Bombay
2	ठाणे	1	32	25	1,710	27	670	46	2,530	3	53	95	5,266	216	36,475	64	3,636	Thane
3	रायगड	..	..	3	83	..	..	10	933	..	..	4	106	34	5,136	16	1,433	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	1	8	12	60	5	145	..	..	1	24	6	133	8	282	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	10	52	..	..	..	..	..	..	1	28	15	490	Sindhudurg
6	नाशिक	..	..	6	173	160	726	25	9,550	..	..	11	3,073	14	620	40	909	Nashik
7	धुळे	..	..	..	..	55	171	3	37	..	..	1	50	5	482	18	286	Dhule
8	जळगाव	..	..	1	40	106	297	9	176	..	..	6	262	17	1,189	21	346	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	..	1	7	72	221	5	217	..	..	..	..	7	308	26	897	Ahmadnagar
10	पुणे	..	..	22	1,524	181	1,146	113	4,701	5	74	48	2,489	91	8,643	133	5,669	Pune
11	सातारा	..	..	..	..	89	223	6	169	..	..	1	15	1	58	12	1,559	Satara
12	सांगली	..	..	1	10	67	207	14	188	..	..	1	18	4	112	38	609	Sangli
13	सोलापूर	..	..	4	69	47	164	11	168	2	33	3	37	4	51	12	200	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..	1	10	109	439	28	799	2	65	2	13	10	500	68	1,066	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	8	133	43	227	16	989	1	31	7	333	20	1,308	17	469	Aurangabad
16	जालना	..	..	2	24	5	33	1	140	..	..	..	..	..	..	3	67	Jalna
17	परभणी	..	..	1	10	12	72	..	..	..	..	..	..	..	..	1	20	Parbhani
18	बीड	..	..	..	..	2	11	..	..	1	36	..	..	..	..	5	173	Beed
19	नांदेड	..	..	..	..	31	74	4	132	..	..	..	..	2	53	4	216	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	10	20	3	47	..	..	..	..	..	..	3	115	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	..	..	80	189	1	51	..	..	1	20	..	..	2	40	Buldana
22	अकोला	..	..	4	336	95	321	5	115	..	..	5	209	3	208	7	173	Akola
23	अमरावती	..	..	1	19	105	557	3	38	1	33	1	57	8	163	8	180	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	..	..	51	195	2	47	..	..	..	..	1	25	23	559	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	1	78	8	31	..	..	..	..	..	..	..	..	4	128	Wardha
26	नागपूर	..	..	3	52	370	2,325	47	3,572	..	..	13	884	33	1,761	58	4,850	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	..	46	219	3	519	1	69	1	13	4	86	4	214	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	55	532	3	3,898	..	..	..	..	6	464	43	2,948	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	5	115	600	23,060	2,046	12,466	1,061	52,922	73	2,016	865	44,055	962	1,03,858	869	38,587	Maharashtra State

TABLE No. 18.2 A(8.2)—*contd.*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	उद्योग गट/Industry Group																
		33 मूलभूत धातू व मिश्रण यांचे उत्पादन Basic metal and alloys industries		34 धातूंच्या वस्तू व भाग यांचे उत्पादन (यंत्रे व परिवहन सामुग्री सोडून) Metal products and parts (except machinery and transport equipment)		35 यंत्र सामुग्री, यांत्रिकी हत्यारे, आणि भाग यांचे उत्पादन (विद्युत यंत्रसामुग्री सोडून) Machinery, Machine tools and parts (except electrical machinery)		36 विद्युतयंत्रसामुग्री साधने, उपकरणे व पुरवठा व सुटे भाग Electrical machinery, apparatus, appliances and supplies and parts		37 परिवहन सामुग्री व सुटे भाग याचे उत्पादन Transport equipment and parts		38 इतर उत्पादक कारखाने Other manufacturing industries		40 विद्युत Electricity		41 वायु आणि बाष्प Gas and Steam		
(1)	(2)	F. (35)	W. (36)	F. (37)	W. (38)	F. (39)	W. (40)	F. (41)	W. (42)	F. (43)	W. (44)	F. (45)	W. (46)	F. (47)	W. (48)	F. (49)	W. (50)	(2)
1	बृहन्मुंबई	277	20,115	993	38,173	806	38,910	557	38,897	173	51,454	347	12,403	20	1,813	6	755	Greater Bombay
2	ठाणे	113	13,052	130	8,160	168	17,544	52	9,957	24	5,172	30	2,650	15	1,037	1	82	Thane
3	रायगड	24	4,191	7	245	2	48	2	49	1	224	2	35	6	416	..	..	Raigad
4	रत्नागिरी	4	674	3	109	1	20	4	74	..	..	..	..	3	498	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	3	759	1	8	1	11	1	12	..	..	..	..	2	19	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	21	1,411	27	1,674	32	2,544	35	2,950	12	4,851	6	141	10	2,722	1	7	Nashik
7	धुळे	..	..	2	57	..	..	..	..	1	6	..	..	3	43	..	..	Dhule
8	जळगाव	6	408	6	213	5	6,140	6	184	2	1,212	..	..	6	1,784	..	..	Jalgaon
9	अहमदनगर	11	969	3	375	21	1,190	4	680	4	925	1	20	3	70	..	..	Ahmadnagar
10	पुणे	65	6,433	156	5,566	261	33,943	109	12,746	27	17,339	43	1,569	11	339	2	104	Pune
11	सातारा	11	426	4	387	12	2,601	3	355	4	511	1	13	5	98	..	..	Satara
12	सांगली	25	2,828	7	170	16	797	8	227	..	..	..	..	3	48	..	..	Sangli
13	सोलापूर	8	1,993	7	36	7	217	1	4	..	..	..	..	3	46	..	..	Solapur
14	कोल्हापूर	87	5,372	12	266	69	2,509	10	293	3	564	4	157	8	149	1	10	Kolhapur
15	औरंगाबाद	16	1,558	22	1,750	27	2,123	9	332	5	2,026	3	55	5	76	..	..	Aurangabad
16	जालना	7	650	3	588	3	30	..	..	..	..	..	..	1	13	..	..	Jalna
17	परभणी	..	..	1	20	1	20	..	..	..	..	..	..	1	50	..	..	Parbhani
18	बीड	..	..	2	75	..	..	2	30	..	..	..	..	4	688	..	..	Beed
19	नांदेड	..	..	2	36	1	186	1	32	..	..	..	..	..	..	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	1	50	..	..	..	..	..	..	1	21	1	20	..	..	Osmanabad
21	बुलढाणा	1	135	..	..	2	31	..	..	..	..	..	..	1	11	..	..	Buldana
22	अकोला	..	..	8	103	2	176	..	..	..	..	..	..	4	723	..	..	Akola
23	अमरावती	..	..	5	78	6	66	2	28	..	..	..	..	2	36	..	..	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	1	50	..	..	..	..	..	..	..	..	1	15	..	..	Yavatmal
25	वर्धा	1	10	..	..	1	34	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Wardha
26	नागपूर	40	5,535	30	1,435	40	1,361	12	445	8	1,346	1	13	2	840	4	136	Nagpur
27	भंडारा	6	813	30	360	2	21	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Bhandara
28	चंद्रपूर	2	920	1	15	1	2	..	..	..	..	..	..	1	181	..	..	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	728	68,252	1,464	59,999	1,487	1,10,524	818	67,295	264	85,630	439	17,077	121	11,735	15	1,094	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18.2 A.(8.2)—*cont.*

अनुक्रमांक	जिल्हा	उद्योग गट/Industry Group																
		42 जलयोजना आणि पुरवठा		50 बांधकाम		51 बांधकाम व संलग्न कामे		61 इंधन व दिवाबत्ती, रसायने, अत्तर, चिनीमाती व कांच यांचा घाऊक व्यापार		62 लाकूड, कागद इतर तंतू कातडी आणि अखाद्य तेले यांचा घाऊक व्यापार		65 अन्न व अन्नपदार्थ, पेये, तंबाखू आणि अंमली पदार्थांचा किरकोळ व्यापार		67 इंधन आणि इतर घरगुती वापरावयाच्या वस्तू व टिकाऊ वस्तू यांचा किरकोळ व्यापार		68 इतर किरकोळ वस्तूंचा व्यापार		
Serial No.		Water works and supply		Construction		Activities allied to construction		Wholesale trade in fuel, light, chemicals, perfumery, ceramics, glass etc.		Wholesale trade in wood, paper other fabrics, hide and skin and inedible oil		Retail trade in food and food articles, beverages, tobacco and intoxicants		Retail trade in fuel and other house hold utilities and durables		Retail trade in others		District
		F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	
(1)	(2)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(56)	(57)	(58)	(59)	(60)	(61)	(62)	(63)	(64)	(65)	(66)	(2)
1	बृहन्मुंबई	10	231	..	..	2	45	2	99	6	763	1	6	..	..	2	926	Greater Bombay
2	ठाणे	4	154	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Thane
3	रायगड	3	116	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..		..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	3	85		..	..	..	1	37	..	..	..	..	..	..	2	47	Nashik
7	धुळे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Dhule
8	जळगाव	2	64	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	11	Jalgaon
9	अहमदनगर	4	146	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Ahmadnagar
10	पुणे	5	533	..	..	..	..	..	..	5	106	..	..	1	6	..	..	Pune
11	सातारा	2	109		..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Satara
12	सांगली	3	102	1	35	..	..	1	10	..	..	..	..	..	..	..	..	Sangli
13	सोलापूर	4	145	..	..	1	15	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Solapur
14	कोल्हापूर	5	105	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4	56	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Aurangabad
16	जालना	..	..		..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Jalna
17	परभणी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Parbhani
18	बीड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Beed
19	नांदेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Buldhana
22	अकोला	..	..		..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	18	Akola
23	अमरावती	1	45		..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	15	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Wardha
26	नागपूर	2	88	..	..	1	1,720	..	..	..	..	..	..	..	..	1	21	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	48	1,923	1	35	4	1,780	4	146	11	869	1	6	1	6	12	1,094	Maharashtra Stat

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18.2 A (8.2)—*contd.*

अनुक्रमांक	जिल्हा	उद्योग गट/Industry Group																		
		70 जमिनीवरील वाहतूक		71 जल वाहतूक		72 हवाई वाहतूक		73 वाहतुकीस अनुषंगिक सेवा		74 साठवण आणि गोदामे		75 दळणवळण		82 स्थावर मालमत्ता आणि व्यापार सेवा		91 साफसफाई सेवा		92 शैक्षणिक, वैज्ञानिक आणि संशोधन सेवा		
Serial No.		Land transport		Water transport		Air transport		Services incidental to transport such as packing		Storage and warehousing		Communication		Real estate and business services		Sanitary services		Education and scientific and research services		District
		F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	
(1)	(2)	(67)	(68)	(69)	(70)	(71)	(72)	(73)	(74)	(75)	(76)	(77)	(78)	(79)	(80)	(81)	(82)	(83)	(84)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1	55	1	98	6	5,957	1	214	6	712	1	48	29	1,560	10	367	1	13	Greater Bombay
2	ठाणे	..	..	..	..	..	..	..	..	4	108	..	..	..	..	..	..	..	..	Thane
3	रायगड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4	99	..	..	Nashik
7	धुळे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Dhule
8	जळगाव	..	..	..	..	..	..	1	10	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	25	Ahmadnagar
10	पुणे	..	..	..	..	..	..	1	48	1	40	..	..	2	95	3	74	..	..	Pune
11	सातारा	..	..	..	..	..	..	..	..	1	161	..	..	..	..	..	..	..	..	Satara
12	सांगली	..	..	..	..		..	..	..	1	18	..	..	..	..	..	..	..	..	Sangli
13	सोलापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	55	..	..	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	3	39	..	..	..	..	..	..	..	..	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	1	13	..	..	..	..	..	..	..	..	Aurangabad
16	जालना	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Jalna
17	परभणी	..	..		..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Parbhani
18	बीड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Beed
19	नांदेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Buldana
22	अकोला	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Akola
23	अमरावती	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Wardha
26	नागपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	4	66	..	..	..	..	..	..	..	..	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	1	9	..	..	..	..	..	..	..	..	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	1	55	1	98	6	5,957	3	272	22	1,166	1	48	31	1,655	18	595	2	38	Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	उद्योग गट/Industry Group																
		93 वैद्यकीय आणि आरोग्य सेवा Medical and health services		94 सामूहिक सेवा Community services		95 मनोरंजन व सांस्कृतिक सेवा Recreational and cultural services		96 व्यक्तीगत सेवा Personal services		97 दुरुस्ती सेवा Repair services		98 आंतरराष्ट्रीय व अन्य राज्य क्षेत्रातील उपक्रम सेवा International and other extra territorial bodies services		99 अवर्गीकृत सेवा Services not elsewhere classified		एकूण Total		
		F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	
(1)	(2)	(85)	(86)	(87)	(88)	(89)	(90)	(91)	(92)	(93)	(94)	(95)	(96)	(97)	(98)	(99)	(100)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	..	1	27	18	781	12	1,176	135	11,033	2	73	5	297	7,541	5,10,581	Greater Bombay
2	ठाणे	..	..	..	..	..	..	1	64	11	1,115	..	..	..	..	1,255	1,26,808	Thane
3	रायगड	..	..	..	..	..	..	..	..	5	256	..	..	..	..	150	14,609	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	10	599	..	..	..	..	79	3,478	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	6	246	..	..	..	..	56	2,516	Sindhudurg
6	नाशिक	..	..	..	..	..	..	..	..	18	1,114	..	..	..	..	565	39,978	Nashik
7	धुळे	..	..	..	..	..	..	..	..	8	626	..	..	..	..	161	8,166	Dhule
8	जळगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	12	869	..	..	..	..	338	26,787	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	..	..	..	..	..	..	..	10	842	..	..	..	..	240	18,119	Ahmadnagar
10	पुणे	3	94	..	..	..	..	7	149	45	5,449	..	..	1	27	1,583	1,18,938	Pune
11	सातारा	..	..	..	..	..	..	..	..	12	712	..	..	..	..	222	10,641	Satara
12	सांगली	..	..	..	..	..	..	..	..	13	729	..	..	..	..	336	12,982	Sangli
13	सोलापूर	1	40	..	..	..	..	..	..	15	1,266	..	..	..	..	1,150	29,349	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..		..	2	60	..	..	25	1,935	..	..	..	..	722	32,347	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	15	1,161	..	..	..	..	279	21,475	Aurangabad
16	जालना	..	..	..	..	..	..	..	..	2	119	..	..	..	..	85	4,193	Jalna
17	परभणी	..	..	..	..	..	..	..	..	3	90	..	..	..	..	74	3,631	Parbhani
18	बीड	..	..	..	..	..	..	..	..	5	363	..	..	..	..	53	3,656	Beed
19	नांदेड	..	..	..	..	..	..	..	..	7	228	..	..	..	..	107	8,184	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..		..	..	..	..	4	397	..	..	..	..	52	2,623	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	5	404	..	..	..	..	189	7,518	Buldana
22	अकोला	..	..	..	..	..	..	..	..	5	292	..	..	..	..	288	11,009	Akola
23	अमरावती	..	..	..	..	..	..	..	..	11	600	..	..	..	..	262	10,459	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	6	319	..	..	..	..	153	7,608	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	..	..	..	..	..	..	3	160	..	..	..	..	59	8,207	Wardha
26	नागपूर	..	..	..	..	..	..	2	41	23	1,414	..	..	..	..	800	40,510	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	5	265	..	..	..	..	316	4,007	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	5	229	..	..	..	..	244	10,118	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	4	134	1	27	20	841	22	1,430	424	32,832	2	73	6	324	17,359	10,98,497	Maharashtra State

F—कारखाने/Factories W—कामगार/Workers

आधार—मुख्य निरीक्षक कारखाने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई Source—The Chief Inspector of Factories, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18·2 B (8.2)

३१ डिसेंबर १९८३ रोजी संपणाऱ्या वर्षातील चालू कारखान्यांची व त्यातील सरासरी दैनिक कामगारांची प्रमुख उद्योग गटानुसार संख्या

Number of working factories and average daily employment in major groups of industries during the year ending 31st December 1983

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	उद्योग गट/Industry Group																	
		00 कृषि उत्पादन Agricultural production		03 कृषि सेवा Agricultural services		05 वन व लाकानयन Forestry and logging		19 इतर खाणकाम Other mining		20-21 अन्न पदार्थाचे उत्पादन Manufacture of food products		22 पेये, तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ यांचे उत्पादन Beverages, tobacco and tobacco products		23 सुती कापडाचे उत्पादन Cotton textiles		24 लोकर, रेशीम व कृत्रिम तंतूच्या कापडाचे उत्पादन Wool, Silk and Synthetic fibre		District
		F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	F.	W.	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	..	4	58	3	524	305	16,103	13	4,044	229	1,14,682	728	30,896	Greater Bombay
2	ठाणे	..	..	..	..	..	..	3	52	86	3,579	3	298	40	2,599	115	10,273	Thane
3	रायगड	..	..	..	..	..	..	..	..	24	686	2	306	1	366	1	9	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	21	1,257	1	38	2	306	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	19	827	1	45	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	2	45	..	..	..	..	..	..	66	6,273	2	88	58	1,544	14	105	Nashik
7	धुळे	..	..	..	..	..	..	..	..	61	3,405	3	84	11	3,221	..	..	Dhule
8	जळगाव	2	33	..	..	..	..	..	..	115	5,532	5	403	35	8,833	4	462	Jalgaon
9	अहमदनगर	1	20	..	..	..	..	..	..	41	9,455	8	1,361	14	1,119	1	48	Ahmadnagar
10	पुणे	..	..	..	..	..	..	..	..	177	7,033	8	434	149	3,508	3	120	Pune
11	सातारा	..	..	..	..	..	..	..	..	64	3,832	2	371	9	339	..	..	Satara
12	सांगली	2	40	..	..	..	..	..	..	27	3,084	..	..	96	4,211	1	13	Sangli
13	सोलापूर	..	..	1	13	..	..	..	..	51	3,774	2	70	930	20,017	1	4	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	50	8,272	8	348	174	9,193	..	..	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	5	154	..	..	..	..	22	5,218	1	234	23	3,002	9	572	Aurangabad
16	जालना	..	..	7	409	..	..	..	..	25	415	..	..	24	1,101	..	..	Jalna
17	परभणी	..	..	..	..	..	..	..	..	19	1,841	..	..	30	1,847	..	..	Parbhani
18	बीड	..	..	..	..	..	..	..	..	18	1,936	..	..	14	254	..	..	Beed
19	नांदेड	..	..	..	..	..	..	..	..	19	1,335	..	..	29	5,538	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	18	1,339	..	..	10	911	..	..	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	1	30	..	..	..	..	41	1,368	..	..	61	4,580	..	..	Buldana
22	अकोला	..	..	4	124	..	..	..	..	75	1,559	..	..	71	9,078	..	..	Akola
23	अमरावती	..	..	3	171	..	..	..	..	59	1,261	..	..	46	7,061	..	..	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	14	598	..	..	55	5,846	1	900	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	..	..	..	..	..	..	7	500	..	..	38	7,463	..	..	Wardha
26	नागपूर	1	10	..	..	..	..	..	..	73	2,748	9	306	22	11,795	3	376	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	234	1,371	..	..	..	..	..	..	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	92	502	..	..	7	320	..	..	Chandrapur
29	गडचिरोली	..	..	..	..	..	..	..	..	26	110	..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	8	148	23	901	4	58	6	576	1,849	95,213	68	8,430	2,178	2,28,734	881	43,778	Maharashtra State

F.—कारखाने/Factories W.—कामगार/Workers

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18·2 B—*contd.*

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	उद्योग गट/Industry Group																	
		25 तागाच्या व अंबाडीच्या तंतूंच्या कापडाचे उत्पादन		26 कापडाच्या वस्तूंचे उत्पादन (पादत्राणे सोडून सर्व वापरावयाच्या वस्तू)		27 लाकूड आणि लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर वगैरे यांचे उत्पादन		28 कागद आणि कागदाच्या वस्तू, मुद्रण, प्रकाशन आणि तत्सम उद्योग		29 कातडी, कातडयाच्या आणि केसाळ कातडयांच्या वस्तूंचे उत्पादन (दुरुस्ती सोडून)		30 रबर, प्लॅस्टीक, पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांच्या पदार्थांचे उत्पादन		31 रसायने, रासायनिक पदार्थांचे उत्पादन (पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांचे पदार्थ सोडून)		32 अधातू खनिज पदार्थांचे उत्पादन		
Serial No.		Jute, hemp and mesta textiles		Textiles products (including wearing apparel other than footwear)		Wood and wood products, furniture and fixtures		Paper and paper products and printing, publishing and allied industries		Leather and leather and fur-products (except repair)		Rubber, plastic, petroleum and coal products		Chemical and chemical products (except products of petroleum and coal)		Non-metallic mineral products		District
(1)	(2)	F. (19)	W. (20)	F. (21)	W. (22)	F. (23)	W. (24)	F. (25)	W. (26)	F. (27)	W. (28)	F. (29)	W. (30)	F. (31)	W. (32)	F. (33)	W. (34)	(2)
1	बृहन्मुंबई	4	74	491	16,582	303	4,009	686	24,394	51	1,590	635	32,163	464	44,415	211	10,288	Greater Bombay
2	ठाणे	2	50	25	1,522	27	602	46	2,640	2	40	88	4,803	214	34,491	66	3,420	Thane
3	रायगड	..	..	3	96	..	..	9	633	..	..	4	114	36	5,021	14	1,150	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	1	9	23	63	5	137	..	..	1	24	5	358	6	236	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	31	142	..	..	..	..	..	..	1	25	10	779	Sindhudurg
6	नाशिक	..	..	7	179	175	750	26	9,073	..	..	12	3,133	18	870	56	1,172	Nashik
7	धुळे	..	..	..	..	59	234	3	40	..	..	3	104	5	457	19	257	Dhule
8	जळगाव	..	..	3	56	123	348	13	452	1	115	14	389	16	575	39	589	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	..	1	296	81	250	8	522	2	338	..	..	7	227	30	1,049	Ahmadnagar
10	पुणे	..	..	26	1,677	217	1,352	125	5,443	7	128	63	2,658	98	8,333	151	6,031	Pune
11	सातारा	..	..	..	..	95	263	10	225	..	..	1	15	2	111	17	1,594	Satara
12	सांगली	..	..	..	..	105	281	12	190	..	..	2	35	5	185	36	804	Sangli
13	सोलापूर	..	..	4	64	81	275	10	164	2	36	4	61	3	48	12	174	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..	1	11	130	507	27	828	2	57	3	29	12	553	78	1,229	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	4	154	75	380	15	934	3	127	7	281	22	1,496	20	491	Aurangabad
16	जालना	..	..	2	23	19	70	2	93	..	..	..	..	..	..	2	51	Jalna
17	परभणी	..	..	1	10	12	42	..	..	..	..	..	..	..	..	1	50	Parbhani
18	बीड	..	..	..	..	15	64	..	..	1	48	..	..	..	..	7	218	Beed
19	नांदेड	..	..	..	..	31	126	3	144	..	..	..	..	2	74	4	260	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	10	24	3	60	..	..	..	..	..	..	3	120	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	..	..	82	205	1	8	..	..	1	7	..	..	2	60	Buldana
22	अकोला	..	..	4	361	98	319	5	121	..	..	4	211	3	182	7	117	Akola
23	अमरावती	..	..	1	18	106	408	3	41	1	45	1	4	8	147	9	190	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	..	..	51	224	2	41	..	..	..	..	1	18	21	549	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	1	41	11	38	..	..	..	..	..	..	..	..	5	129	Wardha
26	नागपूर	..	..	4	79	402	2,497	46	3,623	..	..	15	1,300	34	1,330	67	5,252	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	..	58	242	3	960	1	50	1	11	6	113	5	378	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	51	676	4	3,644	..	..	1	48	5	442	42	3,074	Chandrapur
29	गडचिरोली	..	..	..	..	4	91	..	..	..	..	..	..	..	..	2	34	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	6	124	579	21,178	2,475	14,482	1,067	54,410	73	2,574	860	45,390	967	99,471	942	39,655	Maharashtra State

F—कारखाने/Factories W—कामगार/Workers

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18.2B—*contd.*
(1983)

अनुक्रमांक / Serial No.	जिल्हा	उद्योग गट/Industry Group																	
		33 मूलभूत धातू व मिश्रण यांचे उत्पादन / Basic metal and alloys industries		34 धातूंच्या वस्तू व भाग यांचे उत्पादन (यंत्रे व परिवहन सामुग्री सोडून) / Metal products and parts (except machinery and transport equipment)		35 यंत्र सामुग्री, यांत्रिक हत्यारे आणि भाग यांचे उत्पादन (विद्युत यंत्रसामुग्री सोडून) / Machinery machine tools and parts (except electrical machinery)		36 विद्युत यंत्रसामुग्री, साधने, उपकरणे व पुरवठा व सुटे भाग / Electrical machinery, apparatus, appliances and supplies and parts		37 परिवहन सामुग्री व सुटे भाग यांचे उत्पादन / Transport equipment and parts		38 इतर उत्पादक कारखाने / Other manufacturing industries		40 विद्युत / Electricity		41 वायु आणि बाष्प / Gas and steam		
(1)	(2)	F. (35)	W. (36)	F. (37)	W. (38)	F. (39)	W. (40)	F. (41)	W. (42)	F. (43)	W. (44)	F. (45)	W. (46)	F. (47)	W. (48)	F. (49)	W. (50)	(2)
1	बृहन्मुंबई	265	18,188	945	36,786	776	38,105	525	38,147	160	49,322	340	12,446	20	1,416	5	738	Greater Bombay
2	ठाणे	112	14,075	130	8,329	163	16,564	54	10,050	25	5,344	33	2,638	17	1,051	2	156	Thane
3	रायगड	24	4,102	5	253	2	53	2	43	1	243	2	41	6	651	..	..	Raigad
4	रत्नागिरी	5	619	5	189	1	9	3	117	..	..	1	58	3	476	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	3	498	2	102	2	19	..	..	1	15	..	..	2	18	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	20	1,726	47	1,862	34	2,477	35	3,133	13	5,308	6	146	10	2,713	1	8	Nashik
7	धुळे	2	16	3	99	..	..	..	..	..	..	..	..	3	51	..	..	Dhule
8	जळगाव	8	476	12	251	6	5,687	10	286	2	653	..	..	6	1,624	..	..	Jalgaon
9	अहमदनगर	14	1,120	7	695	23	1,146	4	718	4	1,186	2	43	3	66	..	..	Ahmadnagar
10	पुणे	72	7,051	185	6,591	273	35,647	124	11,851	28	24,679	41	1,436	14	611	1	150	Pune
11	सातारा	11	432	6	904	13	2,250	3	364	4	598	1	13	5	101	..	..	Satara
12	सांगली	25	2,819	7	157	15	795	10	317	..	..	..	..	3	49	..	..	Sangli
13	सोलापूर	8	1,988	7	36	7	209	1	3	..	..	..	..	3	51	1	14	Solapur
14	कोल्हापूर	97	5,268	13	271	67	2,582	11	295	5	531	4	158	8	148	1	14	Kolhapur
15	औरंगाबाद	16	1,774	24	1,536	31	2,192	8	312	5	2,093	4	81	5	99	..	..	Aurangabad
16	जालना	7	528	3	719	4	99	..	..	..	..	..	..	1	18	..	..	Jalna
17	परभणी	..	..	1	50	1	50	..	..	..	..	..	..	1	44	..	..	Parbhani
18	बीड	..	..	2	38	1	10	2	37	..	..	..	..	5	734	..	..	Beed
19	नांदेड	..	..	2	18	1	200	1	36	..	..	..	..	..	..	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	1	50	..	..	..	..	..	..	1	21	1	50	..	..	Osmanabad
21	बुलढाणा	1	119	..	..	2	29	..	..	..	..	..	..	1	12	..	..	Buldana
22	अकोला	..	..	8	89	2	220	..	..	..	..	..	..	4	659	..	..	Akola
23	अमरावती	..	..	5	66	5	62	2	29	..	..	..	..	2	35	..	..	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	1	50	..	..	..	..	..	..	..	..	1	18	..	..	Yavatmal
25	वर्धा	1	10	..	..	1	28	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Wardha
26	नागपूर	40	5,567	29	1,514	44	1,445	14	497	8	1,354	1	11	2	820	4	148	Nagpur
27	भंडारा	6	824	34	340	2	20	..	..	1	15	..	..	..	..	..	..	Bhandara
28	चंद्रपूर	2	846	..	..	2	23	..	..	..	..	..	..	1	233	..	..	Chandrapur
29	गडचिरोली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	739	68,046	1,484	60,995	1,478	1,09,921	809	66,235	257	91,341	436	17,092	127	11,748	15	1,228	Maharashtra State

F—कारखाने/Factories. W—कामगार/Workers.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18·2B (8.2)—*contd.*
(1983)

अनुक्रमांक	जिल्हा	उद्योग गट/Industry Group																
		42 जलयोजना आणि पुरवठा		50 बांधकाम		51 बांधकाम व संलग्न कामे		61 इंधन व दिवाबत्ती, रसायने अत्तर, चिनीमाती व कांच यांचा घाऊक व्यापार		62 लाकूड, कागद, इतर तंतू, कातडी आणि अखाद्य तेले यांचा घाऊक व्यापार		65 अन्न व अन्नपदार्थ, पेये, तंबाखू आणि अमली पदार्थांचा किरकोळ व्यापार		67 इंधन आणि इतर घरगुती वापराच्या वस्तू व टिकाऊ वस्तू यांचा किरकोळ व्यापार		68 इतर किरकोळ वस्तूंचा व्यापार		
Scrial No.		Water Works and supply		Construction		Activities allied to construction		Wholesale trade in fuel, light, chemicals perfumery, ceramics and glass		Wholesale trade in wood, paper other fabrics, hide and skin and inedible oils		Retail trade in food and food articles beverages tobacco and intoxicants		Retail trade in fuel and other household utilities and durables		Retail trade in others		District
(1)	(2)	F (51)	W (52)	F (53)	W (54)	F (55)	W (56)	F (57)	W (58)	F (59)	W (60)	F (61)	W (62)	F (63)	W (64)	F (65)	W (66)	(2)
1	बृहन्मुंबई	11	264	..	..	1	30	2	97	6	733	1	6	..	..	2	927	Greater Bombay
2	ठाणे	4	134	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Thane
3	रायगड	3	105	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	3	71	..	..	..	..	1	30	..	..	..	..	..	..	3	87	Nashik
7	धुळे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Dhule
8	जळगाव	2	57	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	12	Jalgaon
9	अहमदनगर	4	139	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Ahmadnagar
10	पुणे	5	565	..	..	..	..	..	..	6	100	..	..	1	5	..	..	Pune
11	सातारा	2	118	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Satara
12	सांगली	3	116	1	50	..	..	1	72	..	..	..	..	..	..	..	..	Sangli
13	सोलापूर	4	127	..	..	1	16	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Solapur
14	कोल्हापूर	4	113	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4	50	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Aurangabad
16	जालना	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Jalna
17	परभणी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Parbhani
18	बीड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Beed
19	नांदेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Buldana
22	अकोला	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	17	Akola
23	अमरावती	1	45	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	16	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Wardha
26	नागपूर	2	76	..	..	1	2,219	..	..	..	..	..	..	..	..	1	20	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Chandrapur
29	गडचिरोली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	48	1,930	1	50	3	2,265	4	199	12	833	1	6	1	5	13	1,129	Maharashtra State

F—कारखाने/Factories. W—कामगार/Workers.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18·2 B (8·2)—*contd.*
(1983)

अनुक्रमांक / Serial No. (1)	जिल्हा (2)	उद्योग गट/Industry Group																		जिल्हा (2)
		70 जमिनीवरील वाहतूक / Land transport		71 जल वाहतूक / Water transport		72 हवाई वाहतूक / Air transport		73 वाहतूकीस अनुषंगिक सेवा / Services incidental to transport		74 साठवण आणि गोदामे / Storage and warehousing		75 दळणवळण / Communications		82 स्थावर मालमत्ता आणि व्यापार सेवा / Real estate and business services		91 साफसफाई सेवा / Sanitary services		92 शैक्षणिक, वैज्ञानिक आणि संशोधन सेवा / Education, scientific and research services		
		F (67)	W (68)	F (69)	W (70)	F (71)	W (72)	F (73)	W (74)	F (75)	W (76)	F (77)	W (78)	F (79)	W (80)	F (81)	W (82)	F (83)	W (84)	
1	बृहन्मुंबई	1	50	1	97	6	6,346	1	265	8	776	1	48	36	2,334	11	333	1	13	Greater Bombay
2	ठाणे	..	..	..	..	..	..	..	..	5	122	..	..	..	..	..	..	..	..	Thane
3	रायगड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	4	106	..	..	Nashik
7	धुळे	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Dhule
8	जळगाव	..	..	..	..	..	..	1	7	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	43	Ahmadnagar
10	पुणे	..	..	..	..	..	..	2	281	1	23	..	..	2	86	3	93	1	90	Pune
11	सातारा	..	..	..	..	..	..	..	..	1	115	..	..	..	..	..	..	..	..	Satara
12	सांगली	..	..	..	..	..	..	..	..	1	27	..	..	..	..	..	..	..	..	Sangli
13	सोलापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	39	..	..	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..	..	..	..	..	..	..	3	37	..	..	..	..	..	..	..	..	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	1	16	..	..	..	..	..	..	..	..	Aurangabad
16	जालना	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Jalna
17	परभणी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Parbhani
18	बीड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Beed
19	नांदेड	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Buldana
22	अकोला	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Akola
23	अमरावती	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Wardha
26	नागपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	4	92	..	..	..	..	..	..	..	..	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	1	9	..	..	..	..	..	..	..	..	Chandrapur
29	गडचिरोली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	1	50	1	97	6	6,346	4	553	25	1,217	1	48	38	2,420	19	571	3	146	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18·2 B-(8.2)-- *contd.*
(1983)

अनुक्रमांक / Serial No.	जिल्हा	उद्योग गट/Industry Group																जिल्हा / District
		93 वैद्यकीय आणि आरोग्य सेवा / Medical and Health Services		94 सामूहिक सेवा / Community services		95 मनोरंजन व सांस्कृतिक सेवा / Recreational and cultural services		96 व्यक्तीगत सेवा / Personal services		97 दुरुस्ती सेवा / Repair services		98 आंतरराष्ट्रीय व अन्य राज्य क्षेत्रातील उपक्रम सेवा / International and other extra territorial bodies services		99 अवर्गीकृत सेवा / Services not elsewhere classified		एकूण / Total		
		F (85)	W (86)	F (87)	W (88)	F (89)	W (90)	F (91)	W (92)	F (93)	W (94)	F (95)	W (96)	F (97)	W (98)	F (99)	W (100)	
(1)	(2)																	(2)
1	वृहन्मुंबई	..	..	1	45	17	778	12	1,097	128	11,399	2	112	5	356	7,417	5,21,076	Greater Bombay
2	ठाणे	..	..	..	..	..	..	1	60	11	884	..	..	..	..	1.274	1,23,776	Thane
3	रायगड	..	..	..	..	..	..	..	..	5	235	..	..	..	..	144	14,107	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	..	..	10	551	..	..	..	..	93	4,447	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	..	6	410	..	..	..	..	78	2,880	Sindhudurg
6	नाशिक	..	..	..	..	..	..	..	..	22	1,167	..	..	..	..	635	42,066	Nashik
7	धुळे	..	..	..	..	..	..	..	..	11	986	..	..	..	..	183	8,954	Dhule
8	जळगाव	..	..	..	..	..	..	..	..	16	997	..	..	..	..	434	27,837	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	..	..	..	..	..	1	27	10	728	..	..	..	..	267	20,596	Ahmadnagar
10	पुणे	..	..	3	43	..	..	7	141	51	5,919	..	..	1	26	1,845	1,32,105	Pune
11	सातारा	..	..	..	..	..	..	..	..	13	927	..	..	..	..	259	12,482	Satara
12	सांगली	..	..	..	..	..	..	..	..	13	766	..	..	..	..	365	14,011	Sangli
13	सोलापूर	..	..	1	34	..	..	..	..	14	1,329	..	..	..	..	1,149	28,546	Solapur
14	कोल्हापूर	..	..	..	..	2	59	..	..	27	1,827	..	..	..	..	731	32,380	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	16	955	..	..	..	..	316	22,101	Aurangabad
16	जालना	..	..	..	..	..	..	..	..	2	112	..	..	..	..	98	3,638	Jalna
17	परभणी	..	..	..	..	..	..	..	..	3	118	..	..	..	..	69	4,052	Parbhani
18	बीड	..	..	..	..	..	..	..	..	6	449	..	..	..	..	71	3,788	Beed
19	नांदेड	..	..	..	..	..	..	..	..	8	694	..	..	..	..	100	8,425	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	..	..	..	..	..	..	4	260	..	..	..	..	51	2,835	Osmanabad
21	बुलढाणा	..	..	..	..	..	..	..	..	5	111	..	..	..	..	198	6,529	Buldana
22	अकोला	..	..	..	..	..	..	..	..	5	238	..	..	..	..	291	13,295	Akola
23	अमरावती	..	..	..	..	..	..	..	..	11	662	..	..	..	..	266	10,261	Amravati
24	यवतमाळ	..	..	..	..	..	..	..	..	6	327	..	..	..	..	153	8,571	Yavatmal
25	वर्धा	..	..	..	..	..	..	..	..	3	171	..	..	..	..	67	8,380	Wardha
26	नागपूर	..	..	..	..	..	..	2	37	24	1,468	..	..	..	..	852	44,584	Nagpur
27	भंडारा	..	..	..	..	..	..	..	..	5	261	..	..	..	..	356	4,585	Bhandara
28	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	..	..	..	2	146	..	..	..	..	210	9,963	Chandrapur
29	गडचिरोली	..	..	..	..	..	..	..	..	3	328	..	..	..	..	35	563	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	4	77	1	45	19	837	23	1,362	440	34,425	2	112	6	382	18,007	11,36,833	Maharashtra State

F—कारखाने/Factories. W—कामगार/workers.

आधार.—मुख्य निरीक्षक, कारखाने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—The Chief Inspector of Factories, Government of Maharashtra, Bombay.

18. उत्पादन/MANUFACTURING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18·3 (8·3)

महाराष्ट्रातील औद्योगिक उत्पादन
Industrial production in Maharashtra

अनुक्रमांक Serial No.	उत्पादित वस्तूचे नाव	परिमाण	उत्पादन Production (1983)	Unit	Name of the item
(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
1	कोळसा	हजार टन	7,251*	Thousand Tonnes	Coal (Including lignite)
2	पेट्रोलियम (क्रूड)	हजार टन	16,742*	Thousand Tonnes	Petroleum (crude)
3	साखर	हजार टन	2,774·9	Thousand Tonnes	Sugar
4	मीठ	हजार टन	422·0	Thousand Tonnes	Salt
5	सर्व प्रकारचे सूत	टन	2,10,178	Tonne	All yarn
6	सर्व प्रकारचे कापड	हजार मीटर	10,83,598	Thousand Meters	All cloth
7	पेट्रोलियम पदार्थांचे (रिफायनरी) उत्पादन	हजार टन	7,808	Thousand Tonnes	Petroleum refinery products.
8	तयार पोलाद	हजार टन	280	Thousand Tonnes	Finished steel
9	पोलादाची लगड	हजार टन	441·9	Thousand Tonnes	Steel Ingots
10	कठीण मिश्र धातू	हजार टन	75·8	Thousand Tonnes	Ferroy Alloys
11	रेल्वे डब्बे	संख्या	24	Numbers	Railway Coaches
12	रेल्वे वॅगन (४ चाकी)	संख्या	..	Numbers	Railway Wagon (4 wheels)
13	वनस्पती	हजार मेट्रीक टनात	148·3	Thousand Tonnes	Vanaspati

*अस्थायी/Provisional.
आधार.—केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, मासिक अहवाल.
Source.—Central Statistical Organisation, Monthly Returns.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18.4 (8.5)

वार्षिक उद्योग पाहणी
Annual Survey of Industries,

(गणना+बिगर गणना भाग)
(Census+Non-census parts)

(रुपये लाखांत)
(Rs. in lakh)

अनुक्रमांक / Serial No.	उद्योग गट	कारखान्यांची संख्या / No. of Factories		उत्पादक भांडवल / Productive capital		रोजगारावरील व्यक्तिची संख्या / No. of persons employed		एकूण उत्पादन (कारखान्या बाहेरील) / Gross out put (Ex-factory value)		मूल्य वृद्धी / Value added by manufature		Industries Group
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	20-21 अन्न पदार्थांचे उत्पादन	1,334	1,289	55,152	73,812	1,33,370	1,03,072	2,24,167	2,11,835	24,995	23,352	Manufacture of food products
2	22 पेये, व तंबाखूंचे पदार्थ यांचे उत्पादन	414	408	7,456	9,478	50,266	54,755	21,016	19,924	5,267	5,008	Manufacture of beverages, tobacco and tobacco products.
3	23 सुती कापडाचे उत्पादन	968	968	34,427	42,539	2,01,183	1,82,277	84,077	1,04,419	19,069	26,540	Manufacture of cotton textiles
4	24 लोकर, रेशीम व कृत्रिम तंतूच्या कापडाचे उत्पादन	311	779	31,857	43,443	78,364	66,837	97,234	1,00,327	17,351	18,256	Manufacture of wool, silk & synthetic fibre textiles.
5	25 ताग्याच्या व अंबाडीच्या तंतूच्या कापडाचे उत्पादन	5	10	31	105	151	294	309	285	18	22	Manufacture of jute, hemp and mesta textiles.
6	26 कापडाच्या वस्तूंचे उत्पादन (पादत्राणे सोडून सर्व वापरावयाच्या वस्तू)	562	553	4,550	4,577	21,883	20,002	25,973	21,931	3,524	3,336	Manufacture of textile products (including wearing apparel other than footwear).
7	27 लाकूड आणि लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर वगैरे यांचे उत्पादन	384	346	1,661	1,559	7,291	6,112	4,409	3,974	781	724	Manufacture of wood and wood products, furniture and fixtures.
8	28 कागद, कागदाच्या वस्तू, मुद्रण, प्रकाशन आणि तत्सम उद्योग	1,089	1,051	24,887	28,795	57,663	59,586	51,104	54,111	13,708	14,217	Manufacture of paper and paper products and printing, publishing and allied industries.
9	29 कातडी, कातडाच्या आणि केसाळ कातडयाच्या वस्तूंचे उत्पादन (दुरुस्ती सोडून)	62	62	336	394	1,765	1,563	1,761	1,706	176	217	Manufacture of leather and leather and fur products (except repairs).
10	30 रबर, प्लॅस्टीक, पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांच्या पदार्थांचे उत्पादन	646	772	44,61	69,742	42,559	39,510	2,51,505	2,47,454	21,107	15,607	Manufacture of rubber, plastic, petroleum and coal products.
11	31 रसायने व रासायनिक पदार्थांचे उत्पादन (पेट्रोलियम व दगडी कोळसा यांचे पदार्थ सोडून).	1,093	1,108	1,16,232	1,53,643	1,16,862	1,18,82	3,00,226	3,44,811	63,907	69,749	Manufacture of chemicals and chemical products (except products of pertoleum and coal).
12	32 अधातू खनिज पदार्थांचे उत्पादन	884	944	12,057	14,685	37,135	37,092	24,818	29,789	4,574	7,699	Manufacture of non-metallic mineral products.
13	33 मूलभूत धातू व मिश्रण यांचे उत्पादन	745	744	47,215	45,441	78,614	72,126	1,58,366	1,28,739	22,799	19,195	Basic metal and alloys industiries

तक्ता क्रमांक/TABLE 18.4 (8-5)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
14	34 धातूच्या वस्तू व भाग यांचे उत्पादन, (यंत्रे व परिवहन सामुग्री सोडून)	1,207	1,165	22,911	22,596	58,009	50,655	58,597	69,558	14,931	21,128	Manufacture of metal products and parts except machinery and transport equipment.
15	35 यंत्र सामुग्री, यांत्रिक हत्यारे आणि भाग यांचे उत्पादन (विद्युत यंत्रसामुग्री सोडून)	1,401	1,375	72,717	60,672	1,05,705	98,437	1,44,144	1,40,405	36,375	35,843	Manufacture of machinery, machine tools and parts except electrical machinery.
16	36 विद्युत यंत्र सामुग्री, साधने, उपकरणे व पुरवठा व सुटे भाग	796	848	38,925	43,432	69,232	85,707	1,09,524	98,229	28,654	27,557	Manufacture of electrical machinery, apparatus, appliances and supplies and parts.
17	37 परिवहन सामुग्री व सुटे भाग यांचे उत्पादन	413	401	1,00,982	80,110	1,09,350	90,311	1,58,134	1,45,164	36,970	35,705	Manufacture of transport equipment and parts.
18	38 इतर उत्पादक कारखाने	447	451	6,523	6,935	19,010	18,225	19,424	23,313	4,387	7,274	Other manufacturing industries
19	40 विद्युत	46	30	3,03,013	3,38,374	81,606	87,043	1,33,956	1,60,799	33,873	38,623	Electricity
20	41 वायू आणि वाष्प	3	3	659	633	25	54	328	689	(—) 12	(—) 15	Gas and steam
21	42 जल योजना आणि पुरवठा	49	45	1,494	768	1,768	1,541	1,897	2,086	398	645	water works and supply
22	74 साठवण आणि गोदामे	16	12	222	378	212	246	229	445	58	213	Storage and warehousing
23	97 दुरुस्ती सेवा	394	382	4,340	4,782	27,437	26,780	26,025	13,183	4,634	5,323	Sanitary services
	एकूण	13,969	13,747	9,32,259	10,46,891	12,99,460	12,2,1046	18,97,221	19,23,174	3,57,545	3,76,215	Total

टीप.—आकडे अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.
Note.—The data is provisional.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

19. वीज व उर्जा

१९.१. राज्यातील विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन व वापर आणि विद्युतीकरण झालेली गावे व शहरे याबद्दलची माहिती या विभागात दिली आहे.

१९.२. ह्या विभागांमध्ये विजेची (१) स्थापित क्षमता (२) उत्पादन व (३) वापर यांची आकडेवारी फक्त सार्वजनिक वापरासाठी दिली आहे. महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाने हाती घेतलेल्या विद्युतीकरण कार्यक्रमाच्या प्रगतीबद्दलच्या आकडेवारीत खाजगी संस्थांनी वीजपुरवठा केलेली गावे व शहरे यांच्या संख्येचाही समावेश आहे.

19. ELECTRICITY AND POWER

19.1. Information on installed capacity production and consumption of electricity and towns and villages electrified in the State is given in this Section.

19.2. The figures of (i) installed capacity, (*ii*) output and (*iii*) consumption of electricity given in table relate only to public utilities. The data on progress of electrification under Maharashtra State Electricity Board also includes villages and towns which are electrified by the private agencies.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19·1 (9·1)

महाराष्ट्रातील विजेचा पुरवठा व वापर

Supply and consumption of electricity in Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1980-81	1981-82	1982-83	1983-84	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
I	स्थापित क्षमता (हजार किलोवॅट)									Installed capacity ('000kwh.)
	(i) वाष्पजन्य	443	653	1,051	1,401	2,771	3,101	3,641	4,111	Steam
	(ii) तेलजन्य	34	52	14	Neg.	Neg.	Neg.	Neg.	Neg.	Oil
	(iii) जलजन्य	282	599	844	1,175	1,317	1,317	1,317	1,317	Hydro
	(iv) अणुशक्तीजन्य	..	..	210	210	210	210	210	210	Nuclear
	(v) नैसर्गिक वायु	..	..	..	..	..	..	240	240	Gas
	एकूण	759	1,304	2,119	2,786	4,298	4,628	5,168	5,878	Total
II	उत्पादन (दशलक्ष किलोवॅट तास)									Output (Million kwh.)
	(i) वाष्पजन्य	1,835	2,416	3,392	6,252	11,416	12,524	13,574	14,300	Steam
	(ii) तेलजन्य	68	62	1	Neg.	Neg.	Neg.	Neg.	Neg.	Oil
	(iii) जलजन्य	1,365	3,157	4,533	4,753	6,448	6,333	5,723	6,178	Hydro
	(iv) अणुशक्तीजन्य	..	..	1,209	1,047	887	982	735	929	Nuclear
	(v) नैसर्गिक वायु	..	..	..	..	..	..	1,062	1,595	Gas
	एकूण	3,268	5,635	9,135	12,052	18,751	19,839	21,094	23,001	Total
III	वर्षातील वापर (दशलक्ष किलोवॅटतास)									Consumption (Million kwh)
	(i) घरगुती दिवाबत्ती व लहान प्रमाणावर वीजशक्ती	260	448	732	1,049	1,779	1,958	2,197	2,374	Domestic light and small power.
	(ii) वाणिज्यिक दिवाबत्ती व लहान प्रमाणावर वीजशक्ती.	198	363	547	745	949	1,104	1,126	1,192	Commercial light and small power.

(iii) उद्योगधंद्याकरिता वीज ..	1,853	3,297	5,312	5,935	8,130	8,618	8,225	9,284	Industrial power.
(iv) सार्वजनिक दिवाबत्ती ..	20	39	74	101	159	169	175	185	Public lighting
(v) वाहने चालविण्यासाठी वीज	339	414	421	658	766	730	743	695	Traction
(vi) जलसिंचन व जलापनयन	15	90	356	803	1,723	1,882	2,345	2,542	Irrigation and dewatering
(vii) पाणीपुरवठा	35	66	146	196	330	353	403	423	Water works
(viii) संकीर्ण	..	..	62	3	198	212	227	239	Miscellaneous
एकूण ..	2,720	4,717	7,650	9,490	14,034	15,026	15,442	16,934	Total

Neg—नगण्य./Negligible.

टीप.—(१) वरील आंकडे केवळ सार्वजनिक सेवा उद्योग संबंधातील आहेत. (२) आंकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत.

Note.—(i) The above figures relate to public utilities only (ii) Details may not add upto totals due to rounding.

आधार.—केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण, व्यापार संचालनालय, नवी दिल्ली.

Source.—Central Electricity Authority, Commercial Directorate, Government of India, New Delhi.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19·2 (9·2)

विजेचा पुरवठा झालेली महाराष्ट्रातील शहरे व खेडी (परवाने धरून)
Towns and villages electrified in Maharashtra State including licences

महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळातर्फे विजेचा पुरवठा झालेल्या शहरांची व खेड्यांची परवाने धरून संख्या
No. of towns and villages electrified under Maharashtra State Electricity Board including licences

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	३१ मार्च १९६१ रोजी As on 31-3-1961	३१ मार्च १९६६ रोजी As on 31-3-1966	३१ मार्च १९७१ रोजी As on 31-3-1971	३१ मार्च १९७६ रोजी As on 31-3-1976	३१ मार्च १९७९ रोजी As on 31-3-1979	३१ मार्च १९८१ रोजी As on 31-3-1981	३१ मार्च १९८२ रोजी As on 31-3-1982	३१ मार्च १९८३ रोजी As on 31-3-1983	३१ मार्च १९८४ रोजी As on 31-3-1984	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	..	..	1	..	1	1	1	1	Greater Bombay
2	ठाणे	5	115	642	794	906	1,025	1,135	1,253	1,373	Thane
3	रायगड	1	252	881	1,063	1,114	1,203	1,281	1,369	1,473	Raigad
4	रत्नागिरी	7	95	458	688	819	991	1,098	1,229	923	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	..	N.A.S.	424	Sindhudurg
6	नाशिक	1	186	451	938	1,152	1,350	1,396	1,458	1,541	Nashik
7	धुळे	..	30	418	623	768	946	1,001	1,095	1,178	Dhule
8	जळगाव	4	212	746	1,436	1,438	1,438	1,438	1,438	1,438	Jalgaon
9	अहमदनगर	..	29	459	963	1,060	1,158	1,188	1,256	1,296	Ahmadnagar
10	पुणे	27	318	619	782	913	1,059	1,125	1,226	1,309	Pune
11	सातारा	27	208	462	647	850	1,013	1,049	1,075	1,092	Satara
12	सांगली	33	212	312	387	457	498	521	526	526	Sangli
13	सोलापूर	1	79	378	610	783	882	918	951	951	Solapur
14	कोल्हापूर	99	319	647	841	887	950	983	1,014	992	Kolhapur
15	औरंगाबाद	9	171	574	1,117	1,306	1,689	1,721	1,820	1,205	Aurangabad
16	जालना	..	..	..	..	..	..	..	N.A.S.	860	Jalna
17	परभणी	2	105	417	668	895	1,162	1,229	1,363	1,299	Parbhani
18	बीड	3	71	339	516	687	1,023	1,024	1,024	983	Beed
19	नांदेड	3	148	459	712	1,031	1,255	1,295	1,335	1,335	Nanded
20	उस्मानाबाद	4	104	450	698	988	1,248	1,299	1,380	633	Osmanabad
21	लातूर	..	..	..	..	..	..	..	N.A.S.	815	Latur
22	बुलढाणा	29	147	375	633	782	972	1,036	1,066	1,148	Buldana
23	अकोला	63	275	488	725	907	1,140	1,187	1,249	1,370	Akola
24	अमरावती	121	407	708	1,108	1,154	1,302	1,346	1,452	1,502	Amravati
25	यवतमाळ	42	197	512	1,030	1,164	1,335	1,407	1,500	1,561	Yavatmal

26	वर्धा .. .	74	210	427	722	715	791	817	850	899	Wardha
27	नागपूर	237	442	646	1,099	1,227	1,345	1,378	1,434	1,491	Nagpur
28	भंडारा	41	259	583	755	932	1,037	1,067	1,154	1,236	Bhandara
29	चंद्रपूर	20	74	301	556	737	1,101	1,199	1,348	1,028	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	..	..	..	..	..	..	N.A.S.	431	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य ..	853	4,665	12,752	20,112	23,672	27,914	29,139	30,866	32,313	Maharashtra State

टीप.—स्तंभ १० व ११ मध्ये फक्त वस्ती असलेल्या ठिकाणांचा समावेश केला आहे. वाडया, गणना न केलेली ठिकाणे व अनुक्रमे ११६३ व १२३७ वस्ती नसलेल्या विद्युतीकरण झालेल्या ठिकाणांचा ह्यांत समावेश नाही.

Note.—Total under Col. 10 and 11 is reconciled in which only inhabited census places are included. The wadies and non-census places and respectively 1163 and 1237 electrified uninhabited census places are not included here.

आधार—महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई.

Source.— Maharashtra State Electricity Board, Bombay.

20. व्यापार

२०.१. मुंबई बंदरातील आयात व निर्यात, तसेच महाराष्ट्र राज्यात लोहमार्गाने व जलमार्गाने झालेली निवडक वस्तूंची आयात यासंबंधीची माहिती या विभागात दिली आहे.

20. TRADE

20.1. Information on imports and exports in Bombay port and imports and exports of selected commodities in Maharashtra State by Rail and river is given in this section.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20·1 (12.1)

मुंबई बंदरात आयात झालेला माल
Imports into Bombay Port

(शंभर मेट्रिक टनात)
(In hundred metric tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तू गट	किनारा Shore: परदेशी Foreign		किनाऱ्यावरील Coastal		एकूण Total		जहाजाच्या कडेवरून Overside		एकूण आयात माल Total Imports		Commodities
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	ॲस्बेस्टॉस व ॲस्बेस्टॉसचे साहित्य	45,200	50,900	..	..	45,200	50,900	..	..	45,200	50,900	Asbestos and Asbestos material.
2	बांधकाम साहित्य—											Building material—
	(१) सिमेंट	1,53,900	2,34,200	800	500	1,54,700	2,34,700	..	..	1,54,700	2,34,700	(i) Cement
	(२) सिमेंटचे तुकडे	..	..	1,35,500	21,700	1,35,500	21,700	..	..	1,35,500	21,700	(ii) Cement Clinker
	(३) चुना चुनखडी	..	..	19,000	25,600	19,000	25,600	..	..	19,000	25,600	(iii) Chuna lime and limestone.
	(४) रेती	..	400	65,900	42 700	65,900	43,100	..	..	65,900	43,100	(iv) Sand
	(५) टाइल्स	100	..	45,900	32,000	46,000	32,000	..	..	46,000	32,000	(v) Tiles
3	काळा कार्बन	3,600	2,100	..	..	3,600	2,100	1,000	400	4,600	2,500	Carbon black
4	सामान वाहतुकीचे पेटारे	1,59,100	1,21,500	..	..	1,59,100	1,21,500	..	..	1,59,100	1,21,500	Cargo containers
5	रसायने—											Chemicals—
	(१) गंधक	3,42,800	3,50,700	..	..	3,42,800	3,50,700	..	100	3,42,800	3,50,800	(i) Sulpher
	(२) इतर	2,51,500	2,57,800	5,700	6,100	2,57,200	2,63,900	5,300	4,300	2,62,500	2,68,200	(ii) Other kinds
6	खोबरे	1,300	..	..	..	1,300	..	..	..	1,300	†	Copra
7	खजूर	34,600	31,200	..	..	34,600	31,200	..	..	34,600	31,200	Fruits— Dates
8	औषधे व औषधी द्रव्ये	16,000	16,700	..	..	16,000	16,700	100	..	16,100	16,700	Drugs and medicines
9	रंग	37,300	36,600	..	..	37,300	36,600	2,200	1,800	39,500	38,400	Dyes and colours
10	माती व मातीची भांडी	5,400	13,900	2,700	3,500	8,100	17,400	..	..	8,100	17,400	Earth and earthenware
11	खते—											Fertilisers—
	(१) रॉक फॉस्फेट	3,18,900	3,68,500	..	..	3,18,900	3,68,500	..	..	3,18,900	3,68,500	(i) Rock phosphate
	(२) युरिया	10,500	100	..	..	10,500	100	..	..	10,500	100	(ii) Urea
	(३) इतर रासायनिक खते	2,38,700	2,02,000	..	..	2,38,700	2,02,000	..	..	2,38,700	2,02,000	(iii) Other chemical fertilisers.
12	कृत्रिम धागे	1,01,300	54,800	..	..	1,01,300	54,800	..	..	1,01,300	54,800	Fibres-synthetic
13	ताजी मासळी	..	..	8,700	29,200	8,700	29,200	..	..	8,700	29,200	Fish—fresh

14	अन्नधान्ये—											Foodgrains—
	(१) गहू	1,92,400	3,10,100	4,300	3,800	1,96,700	3,13,900	..	..	1,96,700	3,13,900	(i) Wheat
	(२) इतर	85,200	1,15,300	100	..	85,300	1,15,300	..		85,300	1,15,300	(ii) Others
15	इतर न उल्लेखिलेले खाण्याचे पदार्थ	50,400	39,300	..	100	50,400	39,400	..	..	50,400	39,400	Foodstuffs N.O.S.
16	काँच व काचेच्या वस्तू	7,100	8,300	..	..	7,100	8,300	..	..	7,100	8,300	Glass and glass products
17	केस व लोकर	25,300	22,900	..	..	25,300	22,900	..	..	25,300	22,900	Hair and wool
18	उद्योगधंद्यात वापरावयाचे मद्यार्क व स्पिरीट (अखाद्य)	35,300	51,400	..	..	35,300	51,400	1,000	1,200	36,300	52,600	Industrial alcohol and spirits non-potable.
19	हत्यारे वगैरे	22,400	23,800	..	..	22,400	23,800	..	..	22,400	23,800	Instruments etc.
20	लाख, गोंद व राळ	5,800	7,500	..	..	5,800	7,500	..	..	5,800	7,500	Lac, gums and resins
21	इतर न उल्लेखिलेली यंत्रे	81,900	79,500	..	100	81,900	79,600	..	2,700	81,900	82,300	Machinery, N.O.S.
22	धातू व धातूचे पदार्थ—											Metal and metal products–
	(१) ॲल्युमिनियमच्या लडी	6,900	11,700	..	..	6,900	11,700	..	..	6,900	11,700	(i) Ingots aluminium
	(२) शिशाच्या लडी	17,500	13,400	..	..	17,500	13,400	..	..	17,500	13,400	(ii) Ingots lead
	(३) जस्ताच्या लडी	39,500	28,900	..	..	39,500	28,900	..	..	39,500	28,900	(iii) Ingots zinc
	(४) इतर लडी	6,000	14,800	..	..	6,000	14,800	..	..	6,000	14,800	(iv) Ingots others
	(५) लोखंड व पोलाद	12,74,800	6,78,000	..	..	12,74,800	6,78,000	..	..	12,74,800	6,78,000	(v) Iron and steel materials.
	(६) कच्चे लोखंड	..	5,200	..	..	..	5,200	..	..	†	5,200	(vi) Pig iron
	(७) मोड व टाकाऊ पदार्थ	4,00,800	3,82,800	..	..	4,00,800	3,82,800	500	300	4,01,300	3,83,100	(vii) Scrap and dress
	(८) पत्र्याची तबकडी	1,21,200	84,300	..	..	1,21,200	84,300	..	..	1,21,200	84,300	(viii) Tin plates
	(९) तारा व केबल्स	10,200	4,600	..	..	10,200	4,600	..	..	10,200	4,600	(ix) Wires and cables
	(१०) इतर धातू व धातुचे पदार्थ	2,95,300	3,12,400	100	100	2,95,400	3,12,500	..	2,500	2,95,400	3,15,000	(x) Other metals and metal products.
	मोटार वाहने :—											
23	दीड टन किंवा अधिक वजनाची मोटार वाहने.	..	..	..	..	..	..	..	..	†	†	Motor vehicles weighing $1\frac{1}{2}$ tonnes or more.
24	मोटार वाहनांचे भाग	17,300	16,200	..	..	17,300	16,200	..	..	17,300	16,200	Motor vehicle parts
25	बारीक माती	17,600	9,400	..	..	17,600	9,400	..	..	17,600	9,400	Moulding powder
26	इतर न उल्लेखिलेली तेले व चरबी	4,70,700	5,98,600	..	..	4,70,700	5,98,600	..	..	4,70,700	5,98,600	Oils and fats N.O.S.
	रंग व रंग कामाचे सामान	..	1,500	..	4,500	..	6,000	..	..	†	6,000	Paints & Painters Material

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.1 (12·1)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
28	कागद व कागदाच्या वस्तू	1,58,200	2,22,700	..	..	1,58,200	2,22,700	..	..	1,58,200	2,22,700	Paper and paper products
29	प्लॅस्टिक व प्लॅस्टिक वस्तू निर्माण	1,40,600	1,44,900	..	..	1,40,600	1,44,900	..	..	1,40,600	1,44,900	Plastics and plastic manufactures.
30	रेल्वेच्या वाघिणी, गाडघा वगैरेचे भाग	11,900	13,900	..	..	11,900	13,900	..	..	11,900	13,900	Rly. wagaons, carriages etc. parts of.
31	कच्चा रबर	13,000	13,000	..	..	13,000	13,000	..	200	13,000	13,200	Rubber raw
32	मीठ	..	100	89,200	95,500	89,200	95,600	..	..	89,200	95,600	Salt
33	कृत्रिम राळ	5,200	3,400	..	..	5,200	3,400	100	..	5,300	3,400	Synthetic resins
34	घट्ट कडक चरबी	60,100	41,300	..	..	60,100	41,300	..	..	60,100	41,300	Tallow
35	कापड :— रेशमी, लोकरी व कृत्रिम	..	38,800	..	..	..	38,800	..	..	†	38,800	Textiles—Silk, Woollen and Synthetic
36	लाकडाचा लगदा	35,000	53,900	..	..	35,000	53,900	..	..	35,000	53,900	Woodpulp
37	लाकूड व इमारती लाकूड—											Wood and Timber—
	(१) जळाऊ लाकूड	..	..	..	..	..	..	..	..	†	†	(i) Firewood
	(२) इमारती लाकूड व बांबू इतर प्रकारचे लाकूड.	..	..	56,800	37,200	56,800	37,200	..	..	56,800	37,200	(ii) Timber other sorts including poles etc.
	(३) इतर न उल्लेखिलेले लाकडाचे उत्पादन.	1,700	2,800	..	..	1,700	2,800	..	..	1,700	2,800	(iii) Wooden products not otherwise specified
38	संकीर्ण	57,02,600	47,46,500	2,76,800	2,26,300	59,79,400	49,72,800	1,500	3,500	59,80,900	49,76,300	Miscellaneous
*	एकूण	1,10,32,100	98,42,600	7,11,500	5,28,900	1,17,43,600	1,03,71,500	11,700	17,000	1,17,55,300	1,03,88,500	Grand Total

टीप.—†आकडे संकीर्ण मध्ये समाविष्ट केले.

Note.—Figures merged in miscellaneous

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्टचा प्रशासन अहवाल.

Source.—Administration report of Bombay Port Trust.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.2 (12.2)

मुंबई बंदरातून निर्यात होणारा माल
Exports from Bombay Port

(मेट्रिक डेड वेट टनात)
(In metric dead weight tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तूचट	किनारा/Shore								Commodities
		परदेशी Foreign		किनाऱ्यावरील Coastal		एकूण Total		एकूण निर्यात माल Total exports		
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	प्राचीन कलात्मक दुर्मिळ वस्तू	28,800	28,000	..	..	28,800	28,000	28,800	28,000	Antiques, artware. and curios
2	प्राणी पक्षी व सरपटणारे प्राणी-	..	..	..	..	..	..	..	..	Animals, Birds and Reptiloes
	पिंजऱ्यात नसलेले इतर सर्व प्राणी	22,100	13,400	..	..	22,100	13,400	22,100	13,400	All other animals not in cages (I. S. R. 3V)
3	ॲस्बेस्टॉस व ॲस्बेस्टॉसचे सामान	7,200	3,700	..	..	7,200	3,700	7,200	3,700	Asbestos and asbestos material
4	डांबर व तत्सम पदार्थ	..	..	..	..	..	..	†	†	Asphelt, Bitumen, Dammer, Pitch, Tar and Greosote.
5	इतरत्र उल्लेख नसलेली पेये आणि मद्यार्क विरहित पेये.	11,500	4,700	..	..	11,500	4,700	11,500	4,700	Beverages and drinks non-alcoholic N. O. S.
6	सायकली व सायकलीचे भाग	28,300	29,500	..	..	28,300	29,500	28,300	29,500	Bicycles and bicycle parts
7	इमारतीचे सामान	35,300	28,900	1,400	500	36,700	29,400	36,700	29,400	Building materials
8	रसायने	35,000	26,900	100	500	35,100	27,400	35,100	27,400	Chemicals
9	सामान वाहतुकीचे पेटारे	1,65,100	1,14,500	..	..	1,65,100	1,14,500	1,65,100	1,14,500	Cargo container
10	कॉफी बिया	1,000	..	..	..	1,000	..	1,000	†	Coffee beans
11	कापूस—									*Cotton*—
	(१) कच्चा	69,800	1,06,700	..	..	69,800	1,06,700	69,800	1,06,700	(i) Raw
	(२) पेळू आणि फुकट गेलेला	600	..	..	..	600	..	600	..	(ii) Twist and waste
	(३) पेळू आणि धागा काढलेला	..	6,100	..	..	..	6,100	†	6,100	(iii) Twist and Yarn.
12	औषधी द्रव्ये व औषधे	66,100	80,700	..	..	66,100	80,700	66,100	80,700	Drugs and medicines
13	रंग द्रव्ये व रंग	17,500	22,500	..	..	17,500	22,500	17,500	22,500	Dyes and colours
14	माती व मातीची उत्पादने	21,600	21,500	..	..	21,600	21,500	21,600	21,500	Earth and earthenware
15	खते—									*Fertilisers*—
	(१) हाडे व हाडांचे खत	32,200	31,400	..	..	32,200	31,400	32,200	31,400	(i) Bone and bonemeal
	(२) इतर	300	100	5,600	5,400	5,900	5,500	5,900	5,500	(ii) Others
16	मत्स्योत्पादने—									*Fish products*—
	ताजी मासळी	16,300	19,900	..	..	16,300	19,900	16,300	19,900	(i) Fish fresh
	वैरण (पेंडीसह)	2,86,500	3,43,100	..	..	2,86,500	3,43,100	2,86,500	3,43,100	Fodder (including oilcakes)
17	अन्नधान्ये—									*Foodgrains*—
	तांदूळ	1,36,900	80,000	..	200	1,36,900	80,200	1,36,900	80,200	(i) Rice
	इतर	3,200	6,300	..	..	3,200	6 300	3,200	6,300	(ii) Others
18	इतर न उल्लेखिलेले खाद्य पदार्थ	1,54,400	1,34,900	..	500	1,54,400	1,35,400	1,54,400	1,35,400	Foodstuffs, N. O. S.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
19	फळे व भाज्या—									*Fruits and vegetables—*
	(१) फळे—ताजी व सुकी	19,500	21,200	100	100	19,600	21,300	19,600	21,300	(i) Fruits—dried and fresh
	(२) सुकविलेल्या व ताज्या भाज्या	1,62,300	1,44,100	100	300	1,62,400	1,44,400	1,62,400	1,44,400	(ii) Vegetables dried and fresh
20	कांच व कांच सामान	15,400	11,700	..	..	15,400	11,700	15,400	11,700	Glass and glass products
21	विणलेल्या वस्तू, बारीकसारीक वस्तू स्त्रियांच्या फिती लेस वगैरे आणि वापरण्याचे कपडे	58,700	50,500	..	..	58,700	50,500	58,700	50,500	Hosiery, haberdashery, millinery and wearing apparel.
22	उपकरणे वगैरे	23,500	17,500	100	100	23,600	17,600	23,600	17,600	Instruments etc.
23	लाख, गोंद व राळ	7,500	6,700	..	..	7,500	6,700	7,500	6,700	Lac, gums and resins
24	चामडी व चामड्याची उत्पादने	5,300	6,300	..	..	5,300	6,300	5,300	6,300	Leather and leather manufactures
25	इतरत्र न उल्लेखिलेली यंत्रसामुग्री	58,000	53,900	..	100	58,000	54,000	58,000	54,000	Machinery, N. O. S.
26	धातू व धातुची उत्पादने—									*Metal and metal products—*
	(१) लोखंडी सामान	3,900	2,900	100	..	4,000	2,900	4,000	2,900	(i) Hardware
	(२) लोखंड व पोलाद	53,900	40,200	..	..	53,900	40,200	53,900	40,200	(ii) Iron and steel materials
	(३) लोखंडी मोड व सामान	400	500	..	..	400	500	400	500	(iii) Scrap and dross
	(४) तारा व दोरखंड	23,500	10,800	..	..	23,500	10,800	23,500	10,800	(iv) Wires and cables
	(५) इतर धातू व धातुंची उत्पादने	1,33,700	1,28,700	100	400	1,33,800	1,29,100	1,33,800	1,29,100	(v) Other metal and metal products
27	मळी	38,900	2,09,900	..	..	38,900	2,09,900	38,900	2,09,900	Molasses
28	मोटार वाहने—									*Motor vehicles—*
	मोटार गाड्या व १½ टनापेक्षा जास्त वजनाची मोठी वाहने.	10,100	8,300	..	..	10,100	8,300	10,100	8,300	(i) Motor cars and heavy duty vehicles weighing 1½ tonnes or more.
29	मोटारगाड्यांचे भाग	23,500	20,500	..	..	23,500	20,500	23,500	20,500	Motor vehicle parts
30	तेलबिया	7,900	6,400	..	..	7,900	6,400	7,900	6,400	Oil-seeds
31	इतरत्र न उल्लेखिलेली तेले व चरबी	11,400	19,200	..	100	11,400	19,300	11,400	19,300	Oils and fats, N. O. S.
32	रंग व रंगकामाचे सामान	16,400	12,200	100	100	16,500	12,300	16,500	12,300	Paints and painter's materials
33	प्लॅस्टिक व प्लॅस्टीकची उत्पादने	5,400	5,400	..	..	5,400	5,400	5,400	5,400	Plastics and Plastic manufactures
34	रबर उत्पादने	6,500	5,000	..	..	6,500	5,000	6,500	5,000	Rubber manufactures
35	मिरी व इतर मसाले	35,200	49,500	..	..	35,200	49,500	35,200	49,500	Spices including pepper
36	साखर	67,100	1,06,500	..	1,06,500	67,100	1,06,500	67,100	1,06,500	Sugar
37	घट्ट कडक चरबी	..	9,000	..	..	..	9,000	..	9,000	Tallow
38	चहा	17,400	21,800	..	..	17,400	21,800	17,400	21,800	Tea
39	कापड—									*Textiles—*
	सुती	33,000	45,700	..	..	33,000	45,700	33,000	45,700	Cotton
40	तंबाखू-गावरान	15,900	12,400	..	..	15,900	12,400	15,900	12,400	Tobacco—raw and country
41	तंबाखू तयार	17,100	12,400	..	..	17,100	12,400	17,100	12,400	Tobacco manufactured
42	प्रसाधन साहित्य व अत्तरे	13,800	7,000	..	..	13,800	7,000	13,800	7,000	Toilet preparations and perfumes
43	लाकूड व इमारती लाकूड—									*Wood and timber—*
44	इतरत्र न उल्लेखिलेली लाकुड उत्पादने	8,000	6,300	100	100	8,100	6,400	8,100	6,400	(i) Wooden products not otherwise specified.
45	इमारती लाकूड व इतर प्रकारचे लाकूड	..	..	..	..	..	..	†	†	(ii) Timber, Other Sorts incl. Poles, etc.
46	संकीर्ण (कागद व कागदाच्या वस्तूसह)	5,83,100	6,57,500	88,41,000	1,06,95,600	94,24,100	1,13,53,100	94,24,100	1,13,53,100	Miscellaneous including paper and paper products.
	एकूण	26,16,000	28,12,800	88,48,800	1,07,04,000	1,14,64,800	1,35,16,800	1,14,64,800	1,35,16,800	Grand total

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्टचा प्रशासन अहवाल.

Source.—Administration Report of Bombay Port Trust.

†आकडे संकीर्ण मध्ये समाविष्ट

Figures merged in miscellaneous

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.3 (12.3)

लोहमार्गाने व जलमार्गाने निवडक वस्तूंची महाराष्ट्र राज्यातील आयात व निर्यात*
Imports into and exports from Maharashtra State of selected commodities by rail and river

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तू	परिमाण Unit	आयात Imports		निर्यात Exports		Articles
			1981-82	1982-83	1981-82	1982-83	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
		संख्या					
1	जनावरे (शेळ्या, मेंढ्या वगळून)	No. 000	534	301	37	4	Cattle (excluding sheep and goats)
2	घोडे, शिंगरे, खेचरे	Do.	402	†	80	..	Horses, ponies and mules
3	शेळ्या आणि मेंढ्या	Do.	2,503	1	—	†	Sheep and goats
4	इतर जनावरे	Do.	99	41	—	†	Other animals
5	हाडे	Quintal 000	259	248	55	51	Bones
6	विटा	Do.	179	198	1	3	Bricks
7	सिमेंट	Do.	10,045	17,431	27	191	Cement
8	कोळसा आणि कोक	Do.	37,169	53,338	9,543	19,539	Coal and coke
9	कॉफी	Do.	2	1	†	†	Coffee
10	पेळू व सूत-देशी	Do.	4	2	20	14	Cotton twist and yarn-Indian
11	पेळू व सूत-परदेशी	Do.	1	1	8	3	Cotton twist and yarn-Foreign
12	सुती कापडाचा माल-देशी	Do.	45	39	201	143	Cotton piece goods-Indian
13	सुती कापडाचा माल-परदेशी	Do.	2	1	1	1	Cotton piece goods-Foreign
14	हिरडा	Do.	13	1	14	10	Myrobalans
15	ताजी फळे व भाजीपाला	Do.	307	234	1,769	1,040	Fruits and vegetable fresh
16	सुका मेवा	Do.	2	2	†	†	Fruits dried
17	अंडी	Do.	†	†	†	—	Eggs
18	कांच	Do.	72	50	135	77	Glass
19	हरभरा व हरभऱ्याचे उत्पादन	Do.	664	752	148	118	Gram and gram products
20	चणे व चण्याच्या उत्पादनाव्यतिरिक्त कडधान्ये	Do.	621	1627	773	1,399	Pulses other than gram and gram products
21	मका	Do.	174	127	131	216	Maize
22	ज्वारी	Do.	666	315	358	1,724	Jowar
23	बाजरी	Do.	331	125	70	99	Bajra
24	ज्वारी व बाजरी व्यतिरिक्त एकदल धान्ये	Do.	1	3	1	4	Millets other than jowar and bajra
25	भात	Do.	150	19	211	462	Rice in the husk
26	तांदूळ	Do.	9,517	7,767	636	948	Rice not in the husk
27	गहू	Do.	12,831	9,377	170	305	Wheat
28	गव्हाचे पीठ	Do.	344	339	45	56	Wheat flour
29	इतर प्रकारची धान्ये, कडधान्ये व पीठ	Do.	330	161	15	43	Grain pulses etc. other sorts
30	भारतीय ताग व इतर तंतुमय पिके	Do.	4	1	9	8	Hemp, other than cotton fibres
31	कच्ची चामडी	Do.	2	3	17	47	Hides, raw
32	कच्ची कातडी	Do.	†	1	6	5	Skins, raw
33	कमावलेली कातडी व चामडे	Do.	†	1	7	9	Hides and skins tanned and leather
34	ताग-कच्चा व सुटा	Do.	3	1	†	1	Jute, raw—loose
35	ताग-पक्का-गासडया	Do.	2	5	†	1	Jute, raw—pucca bales
36	गोणपाटाच्या पिशव्या व कापड	Do.	307	295	8	6	Gunny bags and cloth
37	इतर ताग उत्पादने	Do.	10	11	1	1	Other jute manufacturers
38	कृत्रिम रेशमी कापडाचा माल	Do.	4	3	132	83	Artificial silk piece goods
39	लोकरी कापडांचा माल	Do.	4	3	22	9	Woollen piece goods
40	यंत्रे व यंत्रसामग्री	Do.	241	158	155	133	Machinery equipments
41	धातूच्या वस्तू	Do.	200	142	28	30	Metal products
42	पादत्राणे	Do.	1	3	10	20	Shoe (As foot-wear)
43	कच्चे लोखंड	Do.	203	28	42	6	Iron ore
44	लोखंडी व पोलादी सळया वगैरे	Do.	10,938	11,424	4,422	3,220	Iron and steel bars, etc
45	लाख व रोगण	Do.	2	10	9	7	Lac and shellac
46	विडीची पाने	Do.	61	45	18	17	Bidi leaves
47	चुना आणि चुनखडी	Do.	274	291	18	53	Lime and lime stone
48	कच्चे मॅंगनीझ	Do.	8	5	1,161	1,349	Manganese ore

TABLE No. 20.3—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
49	पेंड–एरंडी	Quintal 000	14	10	32	33	Oil-cakes-castor
50	पेंड–इतर	Do.	1,963	2,367	1,271	1,635	Oil-cakes-others
51	खनिज तेले	Do.	854	2,850	6,691	4,225	Oil minerals
52	घासलेट तेल	Do.	64	1,252	643	190	Oil-kerosene
53	वनस्पती तेल–एरंडी	Do.	4	1	3	†	Vegetable oil-castor
54	वनस्पती तेल–खोबरे	Do.	1	3	62	45	Vegetable oil—coconut
55	वनस्पती तेल–शेंगदाणे	Do.	14	90	5	7	Vegetable oil—groundnut
56	राईचे तेल	Do.	5	2	16	162	Vegetable oil Mustard
57	इतर वनस्पती तेले	Do.	63	48	1,719	211	Vegetable oil—others
58	तेलबिया–एरंडी	Do.	28	11	†	4	Oil seed—castor
59	तेलबिया–कापूस	Do.	105	144	120	207	Oil seed—cotton
60	तेलबिया–शेंगदाणा	Do.	243	139	11	11	Oil seed—groundnut
61	तेलबिया–जवस	Do.	33	33	1	3	Oil seed—linseed
62	तेलबिया–मोहरी व राई	Do.	15	11	8	5	Oil seed—rape and mustard
63	तेलबिया–तीळ (हाळे किंवा करंजी)	Do.	52	92	13	30	Oil seed—til or gingelli
64	रबर–कच्चा	Do.	5	2	†	..	Rubber—raw
65	मीठ	Do.	424	632	1,334	798	Salt
66	साखर (खांडसरी सोडून)	Do.	32	47	8,151	9,005	Sugar (excluding khandsari)
67	खांडसरी साखर	Do.	13	9	20	37	Khandsari sugar
68	गूळ व साखर	Do.	1,074	1,217	14	13	Gur-jaggary and gur-shakkar
69	मळी	Do.	†	2	318	191	Molasses etc.
70	चहा	Do.	161	106	2	1	Tea
71	कौले	Do.	185	146	2	3	Tiles
72	तंबाखू	Do.	15	19	10	13	Tobacco-raw
73	सागवानी लाकूड	Do.	36	25	12	11	Teak wood
74	इतर इमारती लाकूड	Do.	1,667	2,036	159	106	Other timber
75	लाकूड–कच्चे	Do.	1	1	12	5	Wood-raw
76	कच्चा कापूस–देशी रुई	Do.	482*	172+	247*	132+	Raw cotton, Indian lint
77	कच्चा कापूस-परदेशी रुई	Do.	..	4+	3*	1+	Raw cotton, Foreign lint
78	कापूस (सुटा व सरकी न काढलेला-कच्चा देशी)	Do.	3*	2+	5*	1+	Kapas (loose, unginned—Indian raw cotton)*

†५०० पेक्षा कमी/less than 500.

टीप.—(१) *आकडे कापूस वर्षाचे (सप्टेंबर १९८० ते ऑगस्ट १९८१) चे आहेत.
(२) +आकडे कापूस वर्षाचे (सप्टेंबर १९८१ ते ऑगस्ट १९८२) चे आहेत.

Note.—(1) *Figures relate to cotton year September 1980 to August 1981.
(2) +Figures relate to cotton year September 1981 to August 1982.

आधार.—डायरेक्टोरेट जनरल ऑफ कमर्शियल इंटेलिजन्स अॅन्ड स्टॅटिस्टिक्स, भारत सरकार.

Source.—Directorate-General of Commercial Intelligence and Statistics, Government of India.

परिवहन

TRANSPORT

२१.१. या विभागात लोहमार्गाची लांबी, रस्त्यांची लांबी व वर्गीकरण, राज्यात वापरात असलेली वाहने आणि राज्य परिवहन मंडळाचे काम यासंबंधी आकडेवारी दिली आहे.

२१.२. जिल्हावार लोहमार्गाची लांबी संबंधित रेल्वे कार्यालयाने दिल्याप्रमाणे पूर्णतः तंतोतंत जुळणारी नाही. रस्त्यांची लांबीची आकडेवारी राज्याच्या सार्वजनिक बांधकाम विभाग, जिल्हा परिषदा व नगरपालिका यांच्या अधिपत्याखालील रस्त्यासंबंधी आहे.

२१.३. मुंबई गोदीतील जहाजे मुंबई बंदरातून व छोट्या बंदरातून येणारे व जाणारे प्रवासी व तेथे हाताळला जाणारा माल व विमानमार्गे होणारी प्रवासी व माल वाहतूक यासंबंधी माहिती या विभागात दिलेली आहे.

२१.४. गौण बंदरातील वाहतूक प्रामुख्याने किनारी भागाकरिताची आहे. मुंबई बंदरातून होणारी परदेशी किनाऱ्यावरील वाहतुकीची आकडेवारी वेगवेगळी दाखविली आहे.

21.1. Information on railway length, length and classification of roads, vehicles in use in the State and operation of State Transport Corporation is given in this Section.

21.2. Districtwise railway length is approximate as given by the respective Railway authorities. Figures of road length relate to roads maintained by the State's Public Works Department, Zilla Parishads and by Municipal Authorities.

21.3. Data presented in this section are about vessels in Bombay docks, passengers and cargo in Bombay port and other minor ports and passengers and freight traffic by air.

21.4. The figures shown against minor ports are mostly those of coastal traffic. In the case of Bombay Port, figures of overseas traffic and coastal traffic are shown separately.

21. परिवहन/TRANSPORT

लोहमार्ग/Railways

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.1 (13.1)

लोहमार्गाची लांबी/Railway length in operation
(1982-83 and 1983-84)

(किलोमीटर)
(Kilometres)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	ब्रॉड गेज Broad guage (3)	मीटर गेज Meter guage (4)	नॅरो गेज Narrow guage (5)	एकूण Total (6)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	205	..	..	205	Greater Bombay
2	ठाणे	168	..	..	168	Thane
3	रायगड	169	..	20	189	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	222	44	..	266	Nashik
7	धुळे	30	..	..	30	Dhule
8	जळगांव	455	..	56	511	Jalgaon
9	अहमदनगर	196	..	..	196	Ahmadnagar
10	पुणे	270	..	44	314	Pune
11	सातारा	134	..	..	134	Satara
12	सांगली	70	16	83	169	Sangli
13	सोलापूर	220	42	186	448	Solapur
14	कोल्हापूर	37	..	..	37	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	106	..	106	Aurangabad
16	जालना	..	88	..	88	Jalna
17	परभणी	..	263	..	263	Parbhani
18	बीड	40	7	..	47	Beed
19	नांदेड	..	225	..	225	Nanded
20	उस्मानाबाद	70	..	..	70	Osmanabad
21	लातूर	..	..	57	57	Latur
22	बुलढाणा	87	..	..	87	Buldana
22	अकोला	95	173	60	328	Akola
24	अमरावती	84	29	64	177	Amravati
25	यवतमाळ	72	..	65	137	Yavatmal
26	वर्धा	116	..	34	150	Wardha
27	नागपूर	237	..	139	376	Nagpur
28	भंडारा	155	..	133	288	Bhandara
29	चंद्रपूर	154	..	159	313	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	..	..	..	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	3,286	993	1,100	5,379	Maharashtra State

टीप.–आकडे अस्थायी आहेत.
Note.—Figures are provisional.

आधार.–संबंधित रेल्वेची विभागीय कार्यालये.
Source.—Divisional Offices of the concerned Railway.

तक्ता क्रमांक/TABLE 21.2 (13.2)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	रस्त्यांची वर्गवारी/					
		राष्ट्रीय महामार्ग National highways		राज्य महामार्ग State highways		प्रमुख जिल्हा रस्ते Major district roads	
		रोजी/As on 31-3-83	रोजी/As on 31-3-84	रोजी/As on 31-3-83	रोजी/As on 31-3-84	रोजी/As on 31-3-83	रोजी/As on 31-3-84
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	बृहन्मुंबई	44*	44	5	5	..	..
2	ठाणे	233	233	545	545	686	698
3	रायगड	213	213	937	937	324	324
4	रत्नागिरी	213	213	546	532	559	560
5	सिंधुदुर्ग	108	108	420	424	436	422
6	नाशिक	235	235	801	801	1,538	1,515
7	धुळे	146	146	588	588	1,519	1,519
8	जळगाव	144†	144	864	863	1,069	1,078
9	अहमदनगर	60	60	1,095	1,126	1,667	1,691
10	पुणे	345	345	778	778	1,631	1,639
11	सातारा	130	129	603	603	1,259	1,244
12	सांगली	30	30	571	574	1,379	1,379
13	सोलापूर	155	155	916	909	1,581	1,590
14	कोल्हापूर	45	45	759	759	879	871
15	औरंगाबाद	..	..	753	731	870	870
16	जालना	..	..	512	512	602	590
17	परभणी	..	..	738	741	1,235	1,276
18	बीड	..	..	1,158	1,156	485	485
19	नांदेड	..	..	776	776	762	793
20	उस्मानाबाद	79	79	466	466	755	756
21	लातूर	..	..	482	485	702	732
22	बुलढाणा	82	82	547	513	790	868
23	अकोला	100	100	721	723	793	867
24	अमरावती	74	74	755	753	644	720
25	यवतमाळ	65	65	645	654	1,008	1,034
26	वर्धा	108	108	324	324	407	414
27	नागपूर	235	235	356	356	510	515
28	भंडारा	96	96	349	349	557	584
29	चंद्रपूर	..	..	590	589	475	498
30	गडचिरोली	..	..	486	488	442	447
	महाराष्ट्र राज्य ..	2,940	2,939	19,086	19,060	25,574	25,977

टीप.—(१) *४ कि. मी. मुंबई महानगरपालिकेकडे हस्तांतरीत केली.
(२) †६ कि. मी. दुरुस्ती दोनदा मोजणी केल्यामुळे.
(३) ‡ग्रामीण रस्त्यात 'अवर्गीकृत' रस्त्यांचा समावेश आहे.

आधार.—सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मुंबई

TRANSPORT

TABLE No. 21.2 (13.2)

Roads

Road length according to different classes

(किलोमीटर मध्ये)
(In Kilometers)

Classification of roads								
इतर जिल्हा रस्ते Other district roads		ग्रामीण रस्ते Village roads		अवर्गीकृत रस्ते Unclassified roads		एकूण Total		District
रोजी/As on 31-3-83 (9)	रोजी/As on 31-3-84 (10)	रोजी/As on 31-3-83 (11)	रोजी/As on 31-3-84 (12)	रोजी/As on 31-3-83 (13)	रोजी/As on 31-3-84 (14)‡	रोजी/As on 31-3-83 (15)	रोजी/As on 31-3-84 (16)	(2)
..	..	..	..	..	..	49	49	Greater Bombay
845	854	1,113	2,161	1,043	..	4,469	4,491	Thane
677	693	1,640	2,097	655	..	4,446	4,264	Raigad
1,012	1,012	1,317	2,090	764	..	4,411	4,407	Ratnagiri
396	506	820	1,258	620	..	2,800	2,718	Sindhudurg
1,539	1,533	2,212	5,633	3,266	..	9,591	9,717	Nashik
1,391	1,391	1,812	4,005	2,193	..	7,649	7,649	Dhule
798	788	669	3,466	2,797	..	6,341	6,337	Jalgaon
1,876	1,997	1,741	8,069	5,238	..	11,677	12,943	Ahmednagar
1,592	1,686	2,058	5,116	2,871	..	9,275	9,564	Pune
1,245	1,260	960	4,396	3,314	..	7,511	7,632	Satara
1,193	1,193	633	4,358	3,712	..	7,518	7,534	Sangli
1,795	1,802	1,563	4,534	2,967	..	8,977	8,990	Solapur
1,092	1,121	1,227	1,545	231	..	4,223	4,341	Kolhapur
1,065	1,064	836	1,046	1,365	..	4,889	3,711	Aurangabad
736	937	519	545	579	..	2,948	2,581	Jalna
861	862	1,318	1,476	136	..	4,288	4,355	Parbhani
1,246	1,252	592	1,088	479	..	3,960	3,981	Beed
921	1,065	1,822	2,676	1,229	..	5,510	5,310	Nanded
794	809	493	905	382	..	2,969	3,015	Osmanabad
818	896	552	691	262	..	2,816	2,804	Latur
590	620	713	1,140	447	..	3,169	3,223	Buldana
688	719	476	1,094	579	..	3,357	3,503	Akola
640	674	570	1,170	590	..	3,273	3,391	Amravati
876	918	971	2,008	955	..	4,520	4,679	Yavatmal
286	300	372	857	666	..	2,163	2,003	Wardha
397	421	383	1,859	1,366	..	3,247	3,386	Nagpur
324	321	963	2,722	1,719	..	4,018	4,072	Bhandara
596	683	624	2,022	1,450	..	3,735	3,792	Chandrapur
211	244	279	1,348	873	..	2,291	2,527	Gadchiroli
26,500	27,621	29,248	71,375	42,738	..	1,46,086	1,46,972	Maharashtra State

Note.—(1) *4.00 k. m. transfered to B. M. C.
(2) †6.00 k. m. correction due to double counting.
(3) ‡ Village roads also include "unclassified" roads.

रस्ते/Roads

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.3 (13-3)

पृष्ठभागपध्यम प्रकारानुसार रस्त्याचे वर्गीकरण
Road length according to surface type

(किलोमीटरमध्ये)
(In kilometers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	सिमेंट कॉंक्रीट रस्ते Cement concrete roads		डांबरी रस्ते Black topped roads		खडीचे रस्ते Water bound macadum roads		अपृष्ठांकित रस्ते Unsurfaced roads		एकूण Total		District
		रोजी/As on 31-3-83	रोजी/As on 31-3-84	रोजी/As on 31-3-83	रोजी/As on 31-3-84	रोजी/As on 31-3-83	रोजी/As on 31-3-84	रोजी/As on 31-3-83	रोजी/As on 31-3-84	रोजी/As on 31-3-83	रोजी/As on 31-3-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	..	49	49	..	..	..	..	49	49	Greater Bombay
2	ठाणे	7	7	1,421	1,506	2,601	2,546	436	432	4,465	4,491	Thane
3	रायगड	4	4	1,195	1,228	1,245	1,251	2,002	1,781	4,446	4,264	Raigad
4	रत्नागिरी	96	76	1,050	1,125	1,840	1,779	1,426	1,427	4,411	4,407	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	39	32	745	788	1,005	1,089	1,011	809	2,800	2,718	Sindhudurg
6	नाशिक	12	12	1,227	1,278	4,838	5,229	3,514	3,198	9,591	9,717	Nashik
7	धुळे	..	..	961	1,007	2,248	2,555	4,440	4,087	7,649	7,649	Dhule
8	जळगांव	13	11	1,171	1,176	2,590	2,593	2,567	2,557	6,341	6,337	Jalgaon
9	अहमदनगर	74	70	1,280	1,387	2,928	3,673	7,395	7,813	11,677	12,943	Ahmadnagar
10	पुणे	54	51	1,281	1,356	2,097	2,624	5,843	5,533	9,275	9,564	Pune
11	सातारा	14	15	1,464	1,477	1,574	2,129	4,459	4,011	7,511	7,632	Satara
12	सांगली	12	12	794	822	1,501	1,535	5,211	5,165	7,518	7,534	Sangli
13	सोलापूर	52	54	1,170	1,171	1,902	1,957	5,853	5,808	8,977	8,990	Solapur
14	कोल्हापूर	12	10	970	1,005	1,712	1,799	1,529	1,527	4,223	4,341	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	726	724	1,862	1,760	2,301	1,227	4,889	3,711	Aurangabad
16	जालना	..	..	325	325	1,142	1,099	1,481	1,160	2,948	2,584	Jalna
17	परभणी	..	..	686	717	2,042	2,210	1,560	1,428	4,288	4,355	Parbhani
18	बीड	..	..	782	784	1,773	2,115	1,405	1,082	3,960	3,981	Beed
19	नांदेड	..	..	747	843	2,254	2,304	2,509	1,963	5,510	5,310	Nanded
20	उस्मानाबाद	..	..	624	643	1,549	1,748	796	624	2,969	3,015	Osmanabad

1	लातूर	..	..	..	..	542	580	1,550	1,595	724	629	2,816	2,804	Latur
2	बुलडाणा	..	..	..	..	859	931	1,393	1,438	917	854	3,169	3,223	Buldana
3	अकोला	..	..	..	..	1,028	1,123	1,382	1,564	947	816	3,357	3,503	Akola
4	अमरावती	..	..	..	..	987	1,002	1,524	1,635	762	754	3,273	3,391	Amravati
5	यवतमाळ	..	..	..	..	998	1,011	1,904	2,070	1,618	1,598	4,520	4,679	Yavatmal
6	वर्धा	..	..	..	..	492	510	871	881	800	612	2,163	2,003	Wardha
7	नागपूर	..	..	..	..	774	790	1,026	1,021	1,447	1,575	3,247	3,386	Nagpur
8	भंडारा	..	..	..	..	562	575	1,097	1,128	2,359	2,369	4,018	4,072	Bhandara
9	चंद्रपूर	..	..	..	..	506	530	929	1,036	2,300	2,226	3,735	3,792	Chandrapur
10	गडचिरोली	..	..	..	..	237	275	696	756	1,358	1,496	2,291	2,527	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	..		388	354	25,653	26,738	51,075	55,319	68,970	64,561	1,46,086	1,46,972	Maharashtra State

आधार.—सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Public Works Department, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.4 (New)

वाणिज्यिक वाहनांच्या दैनिक सरासरी वाहतूक सघनतेनुसार रस्ते लांबी (वर्गवार विभागणी)
Distribution of road length according to the average traffic intensity (tonnes) of commercial vehicles

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष Year	राष्ट्रीय महामार्ग National Highways			राज्य महामार्ग State Highways			प्रमुख जिल्हा मार्ग Major district roads	इतर जिल्हा मार्ग Other district roads	
			सरासरी दैनिक वाहतूक सघनता Average traffic intensity per day			सरासरी दैनिक वाहतूक सघनता Average traffic intensity per day			सरासरी दैनिक वाहतूक सघनता Average traffic intensity per day	सरासरी दैनिक वाहतूक सघनता Average traffic intensity per day	
			*१५०० टन किंवा त्यापेक्षा कमी/ 1500 tonnes or less	१५०१ ते १२००० टन 1501 to 12000 tonnes	१२००० टनापेक्षा अधिक Above 12000 tonnes	१५०० टन किंवा त्यापेक्षा कमी 1500 tonnes or less	१५०१ ते १२००० टन 1501 to 12000 tonnes	१२००० टनापेक्षा अधिक Above 12000 tonnes	१५०० टनापेक्षा अधिक Above 1500 tonnes	१५०० टनापेक्षा अधिक Above 1500 tonnes	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1982-83	..	..	44	..	..	5	..	..	Greater Bombay
		1983-84	..	..	44	..	..	5	..	..	
2	ठाणे	1982-83	..	..	233	75	391	79	273	113	Thane
		1983-84	..	..	233	83	379	83	445	98	
3	रायगड	1982-83	..	105	108	760	169	8	23	..	Raigad
		1983-84	..	105	108	645	284	8	43	8	
4	रत्नागिरी	1982-83	..	111	102	183	363	..	38	..	Ratnagiri
		1983-84	..	111	102	168	364	..	..	11	
5	सिंधुदुर्ग	1982-83	..	108	..	215	205	..	16	..	Sindhudurg
		1983-84	..	108	..	210	207	..	136	..	
6	नाशिक	1982-83	..	..	235	89	696	16	995	28	Nashik
		1983-84	..	..	235	80	701	20	949	24	
7	धुळे	1982-83	..	..	146	121	467	..	194	196	Dhule
		1983-84	..	..	146	65	472	51	556	196	
8	जळगांव	1982-83	..	144	..	11	853	..	223	38	Jalgaon
		1983-84	..	144	..	40	618	201	262	15	
9	अहमदनगर	1982-83	..	37	23	62	165	105	766	654	Ahmadnagar
		1983-84	..	37	23	235	604	287	1,154	1,127	
10	पुणे	1982-83	..	156	189	35	623	120	558	206	Pune
		1983-84	..	156	189	78	595	105	573	237	
11	सातारा	1982-83	..	..	130	53	518	20	595	154	Satara
		1983-84	..	..	129	44	527	32	470	155	
12	सांगली	1982-83	..	..	30	..	448	123	541	10	Sangli
		1983-84	..	..	30	..	447	127	395	73	
13	सोलापूर	1982-83	..	..	155	342	574	..	373	83	Solapur
		1983-84	..	..	155	343	511	55	498	87	
14	कोल्हापूर	1982-83	..	..	45	137	471	151	532	262	Kolhapur
		1983-84	..	..	45	104	525	130	543	199	
15	औरंगाबाद	1982-83	..	..	..	110	634	9	318	19	Aurangabad
		1983-84	..	..	..	..	722	9	377	30	
16	जालना	1982-83	..	..	..	274	238	..	44	..	Jalna
		1983-84	..	..	..	274	238	..	81	..	
17	परभणी	1982-83	..	..	..	267	333	138	110	24	Parbhani
		1983-84	..	..	..	269	324	139	156	28	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.4 (New)—*Contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
18	बीड	1982-83 ..	..	..	..	461	697	..	9	..	Beed
		1983-84 ..	..	..	..	339	817	..	75	..	
19	नांदेड	1982-83 ..	..	..	..	86	602	88	104	10	Nanded
		1983-84 ..	..	..	..	93	597	86	209	109	
20	उस्मानाबाद	1982-83 ..	..	23	56	136	330	..	341	131	Osmanabad
		1983-84 ..	..	23	56	140	326	..	75	..	
21	लातूर	1982-83 ..	..	..	..	29	453	..	112	..	Latur
		1983-84 ..	..	..	..	29	456	..	115	..	
22	बुलढाणा	1982-83 ..	..	82	..	24	523	..	229	104	Buldana
		1983-84 ..	..	82	..	91	422	..	143	115	
23	अकोला	1982-83 ..	..	100	..	53	668	..	172	..	Akola
		1983-84 ..	..	..	100	51	672	..	526	4	
24	अमरावती	1982-83 ..	74	74	..	215	540	..	98	25	Amravati
		1983-84 ..	..	..	74	211	542	..	97	29	
25	यवतमाळ	1982-83 ..	..	65	..	6	639	..	113	10	Yavatmal
		1983-84 ..	..	65	..	101	529	24	247	34	
26	वर्धा	@1982-83 ..	..	64	44	78	161	85	51	9	Wardha
		1983-84 ..	..	108	..	30	273	21	225	39	
27	नागपूर	1982-83 ..	..	182	53	..	356	..	120	95	Nagpur
		1983-84 ..	..	41	194	..	340	16	297	116	
28	भंडारा	@1982-83 ..	..	96	..	14	305	..	179	57	Bhandara
		1983-84 ..	..	30	66	45	304	..	283	44	
29	चंद्रपूर	@1982-83 ..	..	..	..	199	880	..	42	15	Chandrapur
		1983-84 ..	..	..	..	58	531	..	72	26	
30	गडचिरोली	1982-83 ..	..	..	..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
		1983-84 ..	..	..	..	338	150	..	..	..	
महाराष्ट्र राज्य एकूण राज्य		1982-83 ..	74	1,347	1,593	4,035	13,302	947	7,169	2,243	Total
		1983-84 ..	..	1,010	1,929	4,164	13,477	1,399	9,002	2,800	Maharashtra State

•१५०० टनापेक्षा कमी वाहतूक सघनता असलेली रस्ते लांबी प्रमुख जिल्हा मार्ग व इतर जिल्हा मार्ग ह्याचे बाबत येथे दर्शविलेली नाही.

•Road length under traffic intensity of 1500 tonnes and below has not been shown here in case of major district roads and other district roads.

@डिसेंबर १९८१ च्या वाहन गणतीवरुन.

@As per traffic census, December 1981.

आधार.—सार्वजनिक बांधकाम विभाग (वाहन गणती) महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Public Works Deptt. (Traffic Census) Govt. of Maharashtra, Bombay.

महाराष्ट्र राज्यातील वापरात असलेली मोटार वाहने (३१ मार्च १९८३ व ३१ मार्च १९८४ रोजी/

अनुक्रमांक Serial No.	वाहनांचा प्रकार	बृहन्मुंबई/ Greater Bombay		ठाणे/ Thane		रायगड/ Raigad		रत्नागिरी/ Ratnagiri		सिंधुदुर्ग/ Sindhudurg	
		A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1	मोटार सायकली	37,102	34,265	9,504	7,758	2,461	1,753	2,261	1,224	203	313
2	स्कूटर्स	68,415	70,810	11,595	12,694	1,151	1,349	1,785	2,246	85	284
3	मोटार गाड्या	1,68,276	1,75,982	10,071	10,565	1,773	1,901	1,866	2,073	55	159
4	टॅक्सी	32,806	34,338	364	401	53	63	25	40	6	14
5	स्वयंचलित रिक्षा	15,783	22,130	6,210	7,045	906	1,123	717	1,067	79	253
6	स्टेज कॅरेजेस	2,799	2,882	703	703	462	462	430	434	256	256
7	कॉंट्रॅक्ट कॅरेजेस	1,186	1,407	638	670	21	27	2	16	2	9
8	सार्वजनिक वाहने	24,858	25,509	10,211	11,631	2,215	2,623	862	1,418	119	416
9	खाजगी वाहने	16,753	17,035	1,736	1,787	265	270	326	333	11	14
10	शाळेच्या बसेस	438	445	85	87	5	5	4	7	..	..
11	रुग्णवाहिका	534	566	154	157	24	27	16	18	1	3
12	खाजगी प्रवासीवाहने	1,080	1,122	513	541	45	52	11	23	..	6
13	अनुयान (ट्रेलर)	709	766	488	513	99	106	73	84	..	5
14	ट्रॅक्टर्स	836	849	449	470	155	161	50	59	9	14
15	मोपेड	..	14,185	..	3,896	..	1,314	..	979	..	370
16	इतर	1,365	1,886	54	79	26	33	4	14	7	12
	एकूण	3,72,940	4,04,147	52,775	58,997	9,661	11,269	8,432	11,035	833	2,128

टीप—A=रोजी/As on 31-3-1983

TRANSPORT

TABLE No. 21.5 (13.4)

Number of motor vehicles in operations (as on 31-3-1983 and 31-3-1984)

नाशिक/ Nashik		धुळे/ Dhule		जळगाव/ Jalgaon		अहमदनगर/ Ahmadnagar		पुणे/ Pune		Class of Vehicles
A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	
(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(2)
26,308	19,372	9,289	6,580	13,709	6,340	9,470	4,302	36,880	40,328	Motor Cycles
11,140	13,784	1,765	4,449	4,666	5,126	4,435	5,691	59,880	31,050	Scooters
10,281	10,861	1,621	1,788	1,936	2,134	1,621	1,904	20,466	21,833	Motor Cars
562	833	28	103	18	46	13	19	1,012	1,199	Taxis
2,310	2,827	586	789	961	1,447	471	549	10,295	11,417	Autorickshaw
587	576	406	384	467	396	586	483	3,679	4,716	Stage Carriages
26	20	..	..	3	3	1	1	21	30	Contract Carriages
7,059	7,804	2,432	2,808	2,118	2,368	780	935	11,850	13,214	Public Carriages
1,009	1,089	223	166	387	387	130	233	6,700	7,006	Private Carriages
42	46	5	6	11	12	1	2	40	45	School Buses
50	62	12	14	4	5	13	13	113	178	Ambulances
70	40	3	3	..	..	1	3	740	792	Private Service Vehicles
6,303	7,059	1,618	1,828	2,707	2,974	714	978	1,852	2,139	Trailors
7,147	6,811	1,720	1,955	2,628	2,866	955	789	1,345	1,617	Tractors
..	10,722	..	2,255	..	10,776	..	5,776	..	46,807	Mopeds
62	68	25	12	34	..	4	14	143	157	Others
72,956	**81,974**	**19,733**	**23,140**	**29,649**	**34,880**	**19,195**	**21,692**	**1,55,016**	**1,82,528**	**Total**

B—रोजी/As on 31-3-1984

तक्ता क्रमांक/

अनुक्रमांक Serial No.	वाहनाचा प्रकार	सातारा/ Satara		सांगली/ Sangli		सोलापूर/ Solapur		कोल्हापूर/ Kolhapur		औरंगाबाद/ Aurangabad (including Jalna)	
		A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
(1)	(2)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)
1	मोटार सायकली	8,390	4,334	11,673	6,263	6,463	6,717	17,222	8,745	8,310	10,693
2	स्कूटर्स	2,263	2,683	4,914	5,784	12,415	6,300	13,046	14,362	13,940	11,418
3	मोटार गाड्या	1,789	1,947	2,442	2,690	2,851	3,013	6,623	6,910	3,704	4,288
4	टॅक्सी	147	161	20	26	45	46	64	101	289	313
5	स्वयंचलित रिक्षा	617	714	907	1,028	826	913	2,746	3,103	2,115	2,282
6	स्टेज कॅरेजेस	475	481	512	486	443	372	575	546	518	421
7	कॉन्ट्रॅक्ट कॅरेजेस	..	1	..	..	..	..	23	23	5	5
8	सार्वजनिक वाहने	2,652	2,877	2,146	2,459	1,474	1,627	5,662	6,274	2,902	3,651
9	खाजगी वाहने	495	221	94	456	776	779	387	590	410	445
10	शाळेच्या बसेस	7	8	5	6	6	6	6	7	13	12
11	रुग्णवाहिका	16	24	9	10	31	34	32	33	11	14
12	खाजगी प्रवासीवाहने	8	8	5	5	91	91	5	5	8	40
13	अनुयान (ट्रेलर)	1,576	1,793	2,371	1,816	1,011	1,143	3,754	4,300	1,434	2,350
14	ट्रॅक्टर्स	1,556	1,792	1,693	2,508	975	1,291	3,994	4,107	1,812	2,201
15	मोपेड	..	6,049	..	8,191	..	9,162	..	13,244	..	5,249
16	इतर	21	26	27	40	4	4	39	39	13	..
	एकूण	20,012	23,074	26,818	31,768	27,411	31,498	54,178	62,389	35,484	43,382

टीप:—A—रोजी/As on 31-3-1983

TABLE No. 21.5 (13.4)—*contd.*

परभणी/ Parbhani		बीड/ Beed		नांदेड/ Nanded		उस्मानाबाद/ Osmanabad		बुलढाणा/ Buldana		Class of Vehicles
A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	
(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)	(41)	(42)	(2)
2,371	1,939	1,922	1,615	3,684	2,731	2,697	1,504	4,573	2,916	Motor Cycles
365	593	550	668	960	1,670	572	638	711	749	Scooters
595	343	633	601	507	551	641	721	731	754	Motor Cars
..	4	4	3	7	8	2	8	6	42	Taxis
2	2	2	21	31	38	89	113	6	5	Autorickshaws
258	260	306	360	342	305	392	359	315	299	Stage Carriages
..	..	..	..	..	2	..	..	1	..	Contract Carriages
290	344	541	648	1,410	1,464	1,142	1,325	670	696	Public Carriages
53	60	46	39	76	101	65	69	193	130	Private Carriages
2	3	6	4	2	2	4	6	4	1	School Buses
8	5	2	5	3	5	3	3	15	9	Ambulances
..	1	6	6	3	4	..	..	3	3	Private Service Vehicles
422	475	356	384	488	494	801	674	1,134	1,149	Trailors
400	446	326	391	450	489	545	948	1,156	1,167	Tractors
..	1,092	..	1,027	..	1,803	..	2,193	..	2,186	Mopeds
1	3	1	5	1	..	1	1	..	32	Others
4,767	**5,570**	**4,701**	**5,777**	**7,964**	**9,667**	**6,954**	**8,562**	**9,518**	**10,138**	**Total**

B—रोजी/As on 31-3-1984

तक्ता क्रमांक/

अनुक्रमांक Serial No.	वाहनाचा प्रकार	अकोला/ Akola		अमरावती/ Amravati		यवतमाळ/ Yavatmal		वर्धा/ Wardha	
		A	B	A	B	A	B	A	B
(1)	(2)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)
1	मोटार सायकली	8,326	2,675	8,805	2,739	4,196	2,325	2,400	1,352
2	स्कूटर्स	3,319	3,647	3,124	3,647	1,260	1,425	2,766	1,810
3	मोटार गाड्या	2,147	2,181	2,153	2,247	683	767	1,096	1,114
4	टॅक्सी	76	67	111	108	21	76	1	3
5	स्वयंचलित रिक्षा	150	90	148	191	187	192	37	42
6	स्टेज कॅरेजेस	337	337	350	423	336	362	172	181
7	कॉंट्रॅक्ट कॅरेजेस	..	10	4	12	..	..	..	..
8	सार्वजनिक वाहने	1,698	1,749	1,583	1,650	626	687	435	474
9	खाजगी वाहने	316	308	392	409	181	182	109	112
10	शाळेच्या बसेस	4	4	8	8	2	4	1	1
11	रुग्णवाहिका	6	6	11	12	2	2	13	13
12	खाजगी प्रवासीवाहने	4	4	3	3	..	..	7	8
13	अनुयान (ट्रेलर)	1,217	1,098	1,047	1,085	351	337	145	160
14	ट्रॅक्टर्स	1,191	1,146	1,080	1,113	381	293	198	210
15	मोपेड	..	7,078	..	8,080	..	3,280	..	3,009
16	इतर	28	65	16	53	18	51	16	18
	एकूण	18,819	20,465	18,835	21,780	8,244	9,983	7,396	8,507

टीप.—A—रोजी/As on 31-3-1983

आधार.—बेसिक रोड ट्रांसपोर्ट स्टॅटिस्टीक्स रिलेटिंग टू मोटर वेहिकल डिपार्टमेंट, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई, १९८३ व १९८४.

TABLE No. 21.5 (13.4)—*contd.*

नागपूर/ Nagpur		भंडारा/ Bhandara		चंद्रपूर/ Chandrapur		महाराष्ट्र राज्य/ Maharashtra State		Class of Vehicles
A	B	A	B	A	B	A	B	
(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(56)	(57)	(58)	(2)
22,480	12,984	3,753	1,718	2,351	1,573	2,66,803	1,96,058	Motor Cycles
26,518	19,470	4,086	2,491	3,152	1,932	2,58,878	2,26,725	Scooters
8,062	8,705	1,391	1,443	1,697	1,833	2,55,711	2,69,308	Motor Cars
181	293	9	11	18	33	35,888	38,359	Taxis
1,598	1,798	58	59	147	165	47,984	59,403	Autorickshaws
440	406	174	132	220	183	16,540	17,205	Stage Carriages
46	57	..	..	1	1	1,980	2,293	Contract Carriages
4,858	5,495	746	804	1,501	1,734	92,840	1,02,684	Public Carriages
1,134	1,231	240	251	176	379	32,683	34,082	Private Carriages
14	14	1	2	13	17	729	760	School Buses
74	86	10	10	36	44	1,203	1,358	Ambulances
31	35	11	11	15	16	2,663	2,822	Private Service Vehicles
858	959	519	591	494	573	32,541	35,651	Trailors
899	957	556	636	683	749	33,189	36,217	Tractors
..	27,318	..	4,752	..	3,721	..	2,04,484	Mopeds
34	51	7	11	43	48	1,994	2,722	Others
67,227	**79,859**	**11,561**	**12,922**	**10,547**	**13,000**	**10,81,626**	**12,30,131**	**Total**

B—रोजी/As on 31-3-1984

Source.—Basic Road Transport Statistics relating to Motor Vehicles Department, Maharashtra State, Bombay, 1983 and 1984.

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची काही माहिती/

विभाग/

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	मुंबई Bombay		पुणे Pune		औरंगाबाद Aurangabad	
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	वर्ष अखेरीस असलेले मार्ग (संख्या)	3,987	4,076	3,465	3,643	1,931	1,822
2	मार्गांची एकूण लांबी (कि. मी.) ..	2,17,358	2,07,826	2,26,058	2,41,663	1,47,932	1,44,232
3	मार्गाची सरासरी लांबी (कि. मी.) ..	54·52	51·0	65·24	66·3	76·61	79·2
4	सरासरी दैनिक प्रभावी अंतर (लाख कि. मी.) ..	6·82	6·96	6·80	7·05	3·94	4·03
5	वर्षभरात महामंडळाजवळ असलेल्या गाडयांची सरासरी संख्या. ..	3,469	3,419	2,925	2,966	1,677	1,719
6	रस्त्यावरील गाडयांची दैनिक सरासरी संख्या.	2,910	2,905	2,656	2,691	1,442	1,436
7	चालू स्थितीतील गाडयांची सरासरी*	3,078	..	2,774	..	1,626	..
8	गाडयांचा सरासरी वापर (कि. मी.) ..	234.2	239·5	255·9	261·8	273·3	280·8
9	मार गुणकाची टक्केवारी ..	68·79	73·03	73·79	77·92	66·03	71·21
10	प्रवाशांची दैनिक सरासरी (लाखात) ..	13·53	14·63	10·11	10·77	6·02	6·25
11	दर प्रवाशामागे प्रवास केलेले सरासरी अंतर (कि. मी.).	18	18·17	25	25·71	23	24·50
12	वाहतुकीपासूनचे वार्षिक उत्पन्न (लाख रु.)	10,179	11,075	10,503	11,465	5,742	6,314
13	दर प्रवाशामागे मिळालेले सरासरी उत्पन्न (पैशात).	206	207	284	291	261	276

टीप:—*चालू स्थितीतील मोटारगाडयांच्या संख्येत नेहमीच्या वापरातील गाडया व कारखान्यातील व वाहतुकीसाठी ठेवलेल्या राखीव गाडयांचा समावेश होतो.

**एशियाड खेळांसाठी ऑक्टोबर १९८९ ते डिसेंबर १९८२ हया काळात वाहने वापरात होती.

आधार.—महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई.

TRANSPORT

Nationalised Road Transport

TABLE No. 21·6 (13·5)

Operations of Maharashtra State Road Transport Corporations

Region						Item
नागपूर Nagpur		एकूण Total		एशियाड साठी वाहतूक** Asiad operation	एकूण Overall	
1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
2,213	2,163	11,596	11,704	..	11,596	No. of routes as at the end of the year
1,34,441	1,35,419	7,25,789	7,29,140	..	7,25,789	Route distance (Km.)
60·75	62·6	62·59	62·3	..	62·59	Average route distance (Km.)
4·29	4·35	21·85	22·39	·0·01	21·86	Average per day effective kilometres operated (in lakh).
2,234	2,169	10,305	10,273	30	10,335	Average No. of buses held during the year.
1,784	1,790	8,792	8,822	10	8,802	Average No. of buses on road per day.
1,925	..	9,403	..	30	9,433	Average operating fleet*
240·2	243·2	248·4	253·8	..	248·4	Average vehicles utilization (Km.)
67·17	71·90	69·48	73·97	..	69·48	Percentage load factor
6·06	6·38	35·72	38·03	..	35·72	No. of passengers travelled per day (in lakh).
24	26·45	22	22·43	..	22	Average distance travelled per passenger (Km.).
6,062	6,625	32,486	35,499	49	32,535	Total traffic receipts during the year (in lakh Rs.).
274	284	249	255	..	249	Average earnings per passenger (in paise).

*Average operational fleet is worked out as No. of schedule+additional vehicles allotted for workshop and traffic spares.

**The Vehicles operated for Asiad Games from October 1982 to December 1982.

Source.—Maharashtra State Road Transport Corporation, Bombay.

21. परिवहन/TRANSPORT

जहाज वहातूक/Shipping

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21·7 (13.6)

मुंबई गोदीत आलेल्या किंवा बंदरात नांगरलेल्या वाफेवरच्या आणि सुसज्ज जहाजांची संख्या व त्यांनी चुकते केलेले शुल्क (शासकीय किंवा व्यापारी)

Number of steam and square rigged vessels (Government and merchant) which entered the Bombay docks or were berthed at the harbour walls and paid dues

वर्ष Year	गोदीत आलेली जहाजे Vessels which entered the docks		बंदराजवळ नांगरलेली जहाजे Vessels berthed at harbour walls		एकूण Total	
	संख्या Number	नोंदीप्रमाणे निव्वळ वजन (टनात) Net registered tonnage	संख्या Number	नोंदीप्रमाणे निव्वळ वजन (टनात) Net registered tonnage	संख्या Number	नोंदीप्रमाणे निव्वळ वजन (टनात) Net registered tonnage
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1960-61	2,094	64,74,559	431	17,36,733	2,525	82,11,292
1965-66	1,806	61,02,591	416	17,21,054	2,222	78,23,645
1970-71	1,643	54,23,274	238	10,36,120	1,881	64,59,394
1975-76	1,805	65,21,952	324	13,45,968	2,127	78,67,920
1980-81	1,756	59,83,731	198	8,38,810	1,954	68,22,541
1981-82	1,776	60,46,051	166	8,15,523	1,942	68,61,574
1982-83	1,751	61,80,531	187	7,93,954	1,938	69,74,485
1983-84	1,598	59,49,855	209	9,55,243	1,807	69,05,098

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्टचा प्रशासन अहवाल.
Source.—Administration Report of Bombay Port Trust.

21. परिवहन/TRANSPORT

जहाज वहातूक/Shipping

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21·8 (13.7)

मुंबई येथील जहाजे दुरुस्त करण्याच्या गोदीत आलेल्या जहाजांची संख्या व वजन

Number and tonnage of vessels docked in Merewether and Hughes dry docks in Bombay

वर्ष Year	मेरेवेदर जहाज दुरुस्तीची गोदी Merewether dry dock		हूघूजेस जहाज दुरुस्तीची गोदी Hughes dry dock		एकूण Total	
	संख्या Number	एकूण वजन Gross tonnage	संख्या Number	एकूण वजन Gross tonnage	संख्या Number	एकूण वजन Gross tonnage
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1960-61	61	1,20,559	80	3,65,022	141	4,85,581
1965-66	53	77,519	61	3,26,492	114	4,04,011
1970-71	56	1,02,586	72	4,00,253	128	5,02,839
1975-76	56	82,990	68	5,04,001	124	5,86,991
1980-81	54	93,280	50	3,46,470	104	4,39,750
1981-82	48	55,694	34	1,83,838	82	2,39,532
1982-83	48	68,044	31	1,78,618	79	2,46,662
1983-84	60	72,727	39	2,12,068	99	2,84,795

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्टचा प्रशासन अहवाल.
Source.—Administration Report of Bombay Port Trust.

तक्ता क्रमांक/TABLE 21.9 (13.8)

जहाज वहातूक/Shipping

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21·9 (13.8)

मुंबई बंदरातून येणाऱ्या व जाणाऱ्या प्रवाशांची वाहतूक (शिडाच्या जहाजातून आणि बंदरावरील नावेतून होणारी प्रवासी वाहतूक वगळून)

Number of passengers arrived and departed from Bombay port (exclusive of passsengers carried by sailing vessels and harbour ferries)

अनुक्रमांक Serial No.	मार्ग	येणारे/Inward						बाहेर जाणारे/Outward						Routes
		खोली/Saloon		नौतळ/Deck		एकूण/Total		खोली/Saloon		नौतळ/Deck		एकूण/Total		
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
	विदेशी													Overseas
1	युरोप (यू. के. बंदरे, जिनेव्हा, मार्सिल्स आणि इतर बंदरे,	27	276	3	..	30	276	1	2	..	..	1	2	Europe (U. K. ports, Geneva, Marseilles and other ports).
2	रेड सी पोर्टस् (अडेन, दिगबोटी, असाब, जेड्डाह, सोडून सुदान बंदर).	..	3	..	..	..	3	..	..	..	..	..	..	Red Sea ports (Aden, Dijbouti, Assab, port Sudan excluding Jeddah).
3	जेड्डा (यात्रा)	587	828	5,842	8,371	6,429	9,199	377	893	4,503	9,004	4,880	9,897	Jeddah (pilgrims)
4	कराची	26	..	256	..	282	..	..	..	..	..	..	..	Karachi
5	कोलंबो	1	3	..	..	1	3	5	..	..	..	5	..	Colombo
6	आस्ट्रेलिया (ब्रिसबेन, सीडने, मेलबोर्न).	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Australia (Brisbane, Sydney, Melbourne).
7	अतिपूर्वेकडील (सिंगापूर, बँकॉक, हाँगकाँग आणि जपान धरून).	..	..	91	..	91	..	44	..	..	..	44	..	Far East(including Singapore, Bankok, Hongkong and Japan).
8	आफ्रिका, (मोंबासा, झांझीबार, दार-इ-सलम, मोझांबिक, बैरा आणि लरिंस, मार्किस.)	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Africa East (Mombasa, Zanzibar, Dar - es-Salam, Mozambique, Beira and Lourence, Marques).
9	दक्षिण आफ्रिका (डर्बान, ग्रेहॅमटन, पलिझाबेथ बंदर, केप टाऊन आणि मोझेल बे).	..	..	..	..	..	..	24	..	..	..	24	..	Africa South (Durban, Grahamston, Port-Elizabeth, Cape Town and Mossel Bay).

10	अमेरिका (सॅनफ्रॉन्सिस्को, न्यूयॉर्क, व्हॅंकुव्हर, बोस्टन, मॉन्टेरीअल आणि हाउस्टन).	1	165	1	..	2	165	..	..	1	..	1	..	America (San Francisco New York, Vancouver, Boston, Montreal and Houston).
11	परसियन गल्फ पोर्टस् (खोरामशाहर, मिनाल अहमदी, अबादन, रस्टाना, बेहरिन, दुबाई, दोहा, बंदूर, माशूरस, बसरा)	129	..	1,585	..	1,714	..	48	2	811	..	859	2	Persian Gulf ports (Khoramashahar, Minaal Ahmadi, Abadan, Rastanura, Baherin, Dubai, Doha, Bandur, Mashurs and Basrah).
12	इतर बंदरे.	..	590	..	..	..	590	..	373	..	..	..	373	Other ports
	एकूण ..	771	1,865	7,778	8,371	8,549	10,236	499	1,270	5,315	9,004	5,814	10,274	Total
	किनाऱ्याची													*Coastal*
13	कोकण किनारा (जंजिरा, श्रीवर्धन, हर्णे, दाभोळ, जयगड, रत्नागिरी. विजयदुर्ग, मालेवण आणि पणजी)	5,701	5,902	1,09,167	1,12,121	1,14,868	1,18,023	6,280	6,489	1,13,940	1,11,503	1,20,220	1,17,992	Konkan coast (Janjira, Shriwardhan, Harnai, Dabhol, Jaigad, Ratnagiri, Vijayadurg, Malawan and Panjim).
14	भारताचा पूर्व किनारा (कलकत्ता, मद्रास).	..	2	..	..	..	2	..	..	..	..	..	..	East coast of India (Culcutta, Madras).
	एकूण ...	5,701	5,904	1,09,167	1,12,121	1,14,868	1,18,025	6,280	6,489	1,13,940	1,11,503	1,20,220	1,17,992	Total

आधार.—मुंबई पोर्ट ट्रस्टचा प्रशासन अहवाल.
Source.—Administration Report of Bombay Port Trust.

जहाज वहातूक/Shipping

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.10(13.9)

महाराष्ट्र राज्यातील छोट्या बंदरातून येणाऱ्या आणि जाणाऱ्या प्रवाशांची वाहतूक

Number of passengers embarked and disembarked at various minor ports of Maharashtra State

अनुक्रमांक Serial No.	बंदराचे नाव	जाणारे प्रवासी Passengers embarked		येणारे प्रवासी Passengers disembarked		एकूण Total		Name of the port
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	जयगड	17,284	19,633	19,046	19,322	36,330	38,955	Jaigad
2	जैतापूर (मुसा काझी)	14,505	13,600	14,682	13,560	29,187	27,160	Jaitapur (Musakazi)
3	विजयदुर्ग	9,611	9,740	10,944	9,936	20,555	19,676	Vijaydurg
4	देवगड	17,307	18,121	17,840	19,316	35,147	37,437	Deogad
5	मोरा	2,68,505	3,22,091	3,03,629	3,74,120	5,72,134	6,96,211	Mora
6	मांडवा	..	2,22,778	..	2,27,757	..	4,50,535	Mandwa
7	रेवस (थळ)	1,98,345	..	2,07,623	..	4,05,968	..	Rewas (Thal)
	एकूण	5,25,557	6,05,963	5,73,764	6,64,011	10,99,321	12,69,974	Total
	मुंबई बंदर सेवा	4,66,850	5,44,869	5,11,252	6,01,877	9,78,102	11,46,746	Bombay harbour service
	किनाऱ्याची	58,707	61,094	62,512	62,134	1,21,219	1,23,228	Coastal

आधार.—मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra Bombay.

21. परिवहन/TRANSPORT

जहाज बहातूक/Shipping

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21·11 (13.10)

महाराष्ट्र राज्याच्या गौण बंदरातून हाताळलेला (आयात व निर्यात) माल

Cargo (imports and exports) handled at minor ports of Maharashtra State

(टनांत/In tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	बंदराचे नाव	आयात Imports		निर्यात Exports		एकूण Total		Name of the port
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	डहाणू	1,486	626	..	..	1,486	626	Dahanu
2	तारापूर	42	42	..	..	42	42	Tarapur
3	सातपाटी	..	79	..	..	..	79	Satpati
4	केळवा-माहिम	69	..	..	..	69	..	Kelwa-Mahim
5	अर्नाळा (दातीवरे)	61	..	11,259	10,940	11,320	10,940	Arnala (Dativare)
6	वसई	1,063	251	40	16	1,103	267	Bassein
7	मनोरी	..	..	..	19	..	19	Manori
8	कल्याण	2,155	20	..	..	2,155	20	Kalyan
9	ठाणे	47	..	..	..	47	..	Thane
10	वर्सोवा	5	..	..	..	5	..	Varsova
11	तुर्भे	..	..	11,599	11,084	11,599	11,084	Trombay
12	पनवेल (उलवा)	32,143	27,241	12,411	3,416	44,554	30,657	Panvel (Ulwa)
13	मोरा	364	639	12,429	12,407	12,793	12,946	Mora
14	कारंजा	..	271	4,438	1,615	4,438	1,886	Karanja
15	मांडवा	2,263	2,527	..	..	2,263	2,527	Mandwa
16	अलिबाग (धरमतर)	30,175	27,642	..	..	30,175	27,642	Alibag (Dharamter)
17	रेवदंडा	375	191	..	..	375	191	Revdanda
18	बोर्लीमांडीया	72	..	16	..	88	..	Borlimandia
19	राजपूरी	578	426	470	26	1,048	452	Rajpuri
20	श्रीवर्धन	670	608	..	..	670	608	Shriwardhan
21	बाणकोट	5,440	5,086	12	24	5,452	5,110	Bankot
22	केळशी	35	70	6	3	41	73	Kelshi
23	हर्णे	281	439	13	28	297	467	Harnai
24	दाभोळ	14,722	10,596	4	2	14,726	10,608	Dabhol
25	पालशेट	..	..	..	3	..	3	Palshet
26	बोरिया	138	32	29	25	167	57	Boria

तक्ता क्रमांक/TABLE No 21·11(13.10)– *contd.*

(टनांत/In tonnes)

(1)		(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
27	जयगड	.. .. ..	1,710	1,247	..	..	1,710	1,247	Jaigad
28	तिवारी (वरोडा)	.. ..	138	..	..	..	138	..	Tiwari (Varoda)
29	रत्नागिरी (परदेशात)	.. ..	43,009	1,52,261	840	515	43,849	1,52,776	Ratnagiri (Foreign)
		.. .. ..	..	..	891	890	891	890	
30	पुर्णगिड	.. .. ..	234	152	30	..	264	152	Purnagad
31	जैतापूर	.. .. ..	1,962	2,131	..	3	1,962	2,134	Jaitapur
32	विजयदुर्ग	.. .. ..	4,859	3,485	953	1,224	5,812	4,709	Vijaydurg
33	देवगड	.. .. ..	2,036	1,679	17	15	2,053	1,694	Deogad
34	आचरे	.. .. ..	293	101	9	2	302	103	Achara
35	मालवण	.. .. ..	3,070	1,894	151	..	3,221	1,894	Malwan
36	वेंगुर्ला	.. .. ..	..	2	2	687	2	689	Vengurla
37	रेडी (परदेशांत)	.. ..	..	..	3,93,194	8,62,225	3,93,194	8,62,225	Redi (Foreign)
38	किरणपाणी	.. .. ..	1,486	550	..	..	1,486	550	Kiranpani
		एकूण ..	**1,50,984**	**2,40,198**	**4,48,813**	**9,05,169**	**5,99,797**	**11,45,367**	**Total**

आधार.—मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

21. परिवहन/TRANSPORT

हवाई वाहतूक/Air Traffic

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21·12 (13.11)

निरनिराळ्या विमानतळावरून होणारी प्रवासी व माल वहातूक
Passenger and freight traffic originating at various Air-ports

(इंडियन एअर लाइन्स)/(Indian Air Lines)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars		Item
		1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	प्रवाशांची एकूण संख्या (लाखात)	67·00	77·00	Total number of passengers carried (in lakh)
2	महाराष्ट्रातील विमानतळावरून झालेली प्रवासी वाहतूक (लाखात) ..	16·58	19·03	Passengers carried from air-port in Maharashtra (in lakh).
3	एकूण माल वहातूक (टनात)	68,332	79,520	Total freight carried (tonnes)
4	महाराष्ट्रातील निरनिराळ्या विमानतळावरून झालेली माल-वाहतूक (टनात).	16,423	1,498	Total freight carried from air ports in Maharashtra (tonnes).

आधार—इंडियन एअर लाइन्स, मुंबई.
Source. Indian Air Lines, Bombay.

22. पणन व साठवणूक

MARKETING AND STORAGE

२२.१. या विभागात विनियमित बाजारपेठांची संख्या व शिधा-वाटप/रास्त भावांची दुकाने, शासकीय गोदाम साठवणूक क्षमता याबाबत आकडेवारी दिली आहे.

22.1. In this section data on number of regulated markets and on authorised ration/fair price shops and storage capacity in Government warehouses are given.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.1 (New)

नियंत्रित बाजारपेठांची संख्या
Number of regulated markets

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	नियंत्रित बाजारपेठांची संख्या Number of regulated markets		दर नियंत्रित बाजारपेठे मागे गावांची संख्या Average number of villages served per regulated market		दर नियंत्रित बाजारपेठे मागे क्षेत्रफळ (चौ. कि.) Average area served per regulated market (Sq. Km.)		District
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1	1	..	..	..	..	Greater Bombay
2	ठाणे	6	6	291	291	1,593	1,593	Thane
3	रायगड	8	8	228	228	894	894	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	9	10	194	174	1,726	1,553	Nashik
7	धुळे	8	8	190	190	1,644	1,644	Dhule
8	जळगाव	12	12	123	123	980	980	Jalgaon
9	अहमदनगर	10	11	150	137	1,705	1,550	Ahmadnagar
10	पुणे	11	11	159	159	1,422	1,422	Pune
11	सातारा	8	9	177	157	1,311	1,165	Satara
12	सांगली	5	5	142	142	1,714	1,714	Sangli
13	सोलापूर	10	10	110	110	1,487	1,487	Solapur
14	कोल्हापूर	4	4	291	291	1,905	1,905	Kolhapur
15	औरंगाबाद	8	8	157	157	1,269	1,269	Aurangabad
16	जालना	5	5	180	180	1,522	1,522	Jalna
17	परभणी	11	11	129	129	1,003	1,003	Parbhani
18	बीड	8	9	152	135	1,328	1,180	Beed
19	नांदेड	12	12	119	119	875	875	Nanded
20	उस्मानाबाद	6	6	117	117	1,252	1,252	Osmanabad
21	लातूर	6	6	146	146	1,217	1,217	Latur
22	बुलढाणा	10	10	127	127	966	966	Buldana
23	अकोला	13	13	119	119	813	813	Akola
24	अमरावती	9	11	189	154	1,357	1,110	Amravati
25	यवतमाळ	12	13	146	135	1,132	1,045	Yavatmal
26	वर्धा	7	6	145	169	901	1,052	Wardha
27	नागपूर	9	9	184	184	1,103	1,103	Nagpur
28	भंडारा	9	9	180	180	1,024	1,024	Bhandara
29	चंद्रपूर	7	8	209	183	1,499	1,311	Chandrapur
30	गडचिरोली	2	3	756	504	7,717	5,144	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	226	234	174	168	1,361	1,315	Maharashtra State

आधार.—पणन उपसंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Deputy Director of Marketing, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.2 (New)

अधिकृत शिधावाटप रास्तभाव दुकानांची संख्या
Number of authorised ration shops/fair price shops

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	(अंदाजित/Estimated) 1982-83	1983-84	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	मुंबई शिधावाटप क्षेत्र	2,209	2,270	Bombay rationing area
2	ठाणे	559	640	Thane
3	रायगड	475	560	Raigad
4	रत्नागिरी	543	580	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	270	310	Sindhudurg
6	नाशिक	1,005	1,140	Nashik
7	धुळे	893	920	Dhule
8	जळगाव	842	980	Jalgaon
9	अहमदनगर	974	1,090	Ahmadnagar
10	पुणे	976	1,060	Pune
11	अन्नधान्य वितरण अधिकारी, पुणे	486	600	F.D.O. Pune
12	सातारा	1,050	1,080	Satara
13	सांगली	827	850	Sangli
14	सोलापूर	974	1,000	Solapur
15	अन्नधान्य वितरण अधिकारी, सोलापूर	129	170	F.D.O. Solapur
16	कोल्हापूर	815	930	Kolhapur
17	औरंगाबाद	1,160	1,170	Aurangabad
18	जालना	1,009	1,040	Jalna
19	परभणी	1,530	1,490	Parbhani
20	बीड	1,528	1,660	Beed
21	नांदेड	1,482	1,500	Nanded
22	उस्मानाबाद	1,769	1,770	Osmanabad
23	लातूर	—	—	Latur
24	बुलढाणा	904	920	Buldana
25	अकोला	1,121	1,160	Akola
26	अमरावती	921	950	Amravati
27	यवतमाळ	1,085	1,110	Yavatmal
28	वर्धा	479	490	Wardha
29	नागपूर	570	610	Nagpur
30	अन्नधान्य वितरण अधिकारी नागपूर	448	510	F.D.O. Nagpur
31	भंडारा	1,352	1,390	Bhandara
32	चंद्रपूर	1,184	1,210	Chandrapur
33	गडचिरोली	—	—	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	29,669	31,150	Maharashtra State

आधार.—अन्न व नागरी पुरवठा विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Food and Civil Supplies Department, Maharashtra State, Bombay.

22. पणन व साठवणूक/MARKETING AND STORAGE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22·3 (New)

शासनाजवळ असलेल्या गोदाम साठवणूक क्षमतेची माहिती

Storage capacity with Government warehouses

(टनांत/In Tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हे	1982-83 सरकारी मालकीची Government	1982-83 भाड्याने घेतलेली Hired	1982-83 एकूण Total	1983-84 सरकारी मालकीची Government	1983-84 भाड्याने घेतलेली Hired	1983-84 एकूण Total	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	मुंबई शिधावाटप क्षेत्र	26,900	60,500	87,400	26,900	61,100	88,000	Bombay Rationing Area
2	ठाणे	14,200	940	15,140	15,950	1,290	17,240	Thane
3	रायगड	25,680	478	26,158	25,680	200	25,880	Raigad
4	रत्नागिरी	14,050	8,238	2,2288	15,100	8,979	24,079	Ratnagiri
5	सिधुदुर्ग	8,100	5,739	13,839	8,800	8,445	17,245	Sindhudurg
6	नाशिक	18,450	370	18,820	18,550	410	18,960	Nashik
7	धुळे	20,000	300	20,300	20,000	8,405	28,405	Dhule
8	जळगाव	14,300	4,130	18,430	14,300	7,430	21,730	Jalgaon
9	अहमदनगर	49,000	..	49,000	49,000	..	49,000	Ahmednagar
10	पुणे	17,009	400	17,409	17,459	4,150	21,609	Pune
11	सातारा	19,500	..	19,500	19,500	700	20,200	Satara
12	सांगली	14,060	..	14,060	14,060	4,150	18,210	Sangli
13	सोलापूर	37,974	300	38,274	37,947	800	8,747	Solapur
14	कोल्हापूर	13,000	6,500	19,500	11,500	1,650	13,150	Kolhapur
15	पुणे शहर	17,289	..	17,289	20,670	..	20,670	Pune City
16	सोलापूर शहर	7,975	..	7,975	9,002	..	9,002	Solapur City
17	औरंगाबाद	18,787	1,626	20,413	18,432	1,020	19,452	Aurangabad
18	जालना	11,600	..	11,600	12,550	..	12,550	Jalna
19	परभणी	15,900	..	15,900	15,900	..	15,900	Parbhani
20	बीड	25,600	1,243	26,843	25,600	6,443	32,043	Beed
21	नांदेड	19,540	3,880	23,420	19,540	3,800	23,340	Nanded
22	उस्मानाबाद	16,400	2,000	18,400	16,400	2,000	18,400	Osmanabad
23	लातूर	16,900	6,776	23,676	16,900	6,776	23,676	Latur
24	बुलढाणा	9,300	1,100	10,400	9,300	3,300	12,600	Buldana
25	अकोला	16,600	3,185	19,785	16,600	10,935	27,535	Akola
26	अमरावती	12,600	4,450	17,050	12,600	6,450	19,050	Amravati
27	यवतमाळ	17,500	300	17,800	17,500	1,600	19,100	Yavatmal
28	वर्धा	8,775	5,610	14,385	8,775	4,200	12,975	Wardha
29	नागपूर	11,180	13,819	24,999	11,180	10,642	21,822	Nagpur
30	नागपूर शहर	19,674	25,807	40,481	14,675	25,819	40,494	Nagpur City
31	भंडारा	20,300	5,885	26,185	20,300	5,885	26,185	Bhandara
32	चंद्रपूर	14,400	2,440	16,840	14,400	2,440	16,840	Chandrapur
33	गडचिरोली	9,650	400	10,050	9,650	400	10,050	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	5,77,193	1,66,416	7,43,609	5,84,720	1,99,419	7,84,139	Maharashtra State

आधार.—अन्न व नागरी पुरवठा विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Food and Civil Supplies Deptt, Government of Maharashtra, Bombay.

23. दळणवळण
COMMUNICATIONS

२३.१. पोस्ट व तार कार्यालये, रेडियो व दूरदर्शन संच या संबंधीची आकडेवारी या विभागात दिलेली आहे.

23.1. Statistics on post and telegraph offices, radio sets and television sets are given in this section.

23. दळणवळण/COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.1 (13-13)

डाक व तार कार्यालयविषयक सांख्यिकी

Statistics regarding posts and telegraphs

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	डाक कार्यालये post offices		तार कार्यालये Telegraph offices		पत्र पेटया Letter boxes		दूरध्वनी Telephones		Districts
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	बृहन्मुंबई	289	292	89	92	2,124	2,138	3,12,270	3,53,357	Greater Bombay
2	ठाणे	384	397	70	70	2,033	2,060	33,074	34,698	Thane
3	रायगड	382	390	69	80	1,929	1,929	5,046	5,852	Raigad
4	रत्नागिरी	609	616	70	73	1,275	1,283	2,453	2,589	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	334	341	39	39	1,290	1,299	1,246	1,444	Sindhudurg
6	नाशिक	602	625	113	128	2,158	2,177	12,536	13,392	Nashik
7	धुळे	421	423	84	84	1,371	1,433	4,870	5,277	Dhule
8	जळगाव	486	496	156	165	1,500	1,516	8,013	8,996	Jalgaon
9	अहमदनगर	599	612	99	105	2,035	2,037	7,661	7,699	Ahmadnagar
10	पुणे	674	712	135	135	2,874	2,897	40,049	42,636	Pune
11	सातारा	591	598	82	82	2,372	2,373	5,042	5,454	Satara
12	सांगली	301	307	97	99	1,170	1,178	6,617	7,270	Sangli
13	सोलापूर	509	517	101	116	1,372	1,385	7,813	8,719	Solapur
14	कोल्हापूर	490	490	89	89	1,443	1,462	10,814	11,720	Kolhapur
15	औरंगाबाद	451	457	78	79	1,665	1,673	5,720	6,628	Aurangabad
16	जालना	237	237	15	15	511	511	1,565	1,621	Jalna
17	परभणी	267	271	24	24	1,069	1,072	2,032	2,264	Parbhani
18	बीड	317	306	10	10	872	528	1,728	1,640	Beed
19	नांदेड	400	405	21	21	1,116	1,118	2,783	2,916	Nanded
20	उस्मानाबाद	65	78	65	78	797	808	866	854	Osmanabad
21	लातूर	246	269	65	68	807	808	1,772	1,820	Latur
22	बुलढाणा	326	334	80	84	1,185	1,186	2,295	2,724	Buldana
23	अकोला	385	390	53	53	1,506	1,514	4,122	4,656	Akola
24	अमरावती	442	446	97	97	1,318	1,320	4,551	4,728	Amravati
25	यवतमाळ	338	349	58	58	1,202	1,204	2,771	2,975	Yavatmal
26	वर्धा	182	184	42	41	808	810	2,197	2,233	Wardha
27	नागपूर	652	646	71	72	3,188	3,130	20,488	22,267	Nagpur
28	भंडारा	296	296	62	62	1,852	1,860	2,696	2,943	Bhandara
29	चंद्रपूर	437	453	72	77	1,654	1,654	2,460	2,804	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	..	..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	11,712	11,937	2,106	2,196	44,496	44,363	5,15,169	5,71,717	Maharashtra State

(a)= रोजी As on 31-3-82/ (b)= रोजी As on 31-3-83.

आधार.—जिल्हा अधिक्षक, पोस्ट व तार खाते, पोस्ट मास्तर जनरल, मुंबई व मुंबई टेलीफोन्स, मुंबई.

Source.—District Superintendent of Post and Telegraph, Post Master General, Bombay and Bombay Telephones, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.2 (13.14)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.2 (13-14)

अस्तित्वात असलेल्या रेडिओ परवान्यांची संख्या

Number of broadcasting radio (receiver) licences in force

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	घरगुती वापरातील Domestic		सवलतीचे/Concessional								जिल्हा District
				स्वस्त Cheap		सामुहिक वापरातील Community		विद्यालयीन School		इस्पितळातील Hospital		
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	बृहन्मुंबई	5,67,029	6,13,674	4,082	2,152	172	164	133	97	19	76	Greater Bombay
2	ठाणे	89,523	95,647	1,307	1,261	147	314	11	25	66	1	Thane
3	रायगड	15,098	16,824	164	134	6	2	21	23	2	..	Raigad
4	रत्नागिरी	26,482	22,662	512	225	26	2	53	27	2	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	12,762	..	210	..	21	..	52	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	35,721	35,676	300	443	..	14	67	..	..	..	Nashik
7	धुळे	18,975	18,736	559	373	..	..	33	11	..	..	Dhule
8	जळगाव	14,049	60,336	550	1,704	..	4	4	62	2	..	Jalgaon
9	अहमदनगर	14,352	20,555	620	296	..	3	15	28	..	..	Ahmadnagar
10	पुणे	1,06,514	1,20,184	2,957	1,854	89	239	73	62	4	1	Pune
11	सातारा	53,323	27,476	427	286	18	133	206	219	27	18	Satara
12	सांगली	15,144	25,613	609	648	..	4	57	37	..	..	Sangli
13	सोलापूर	15,409	24,372	377	575	87	23	51	152	..	..	Solapur
14	कोल्हापूर	43,402	41,271	1,690	1,182	27	45	82	107	..	..	Kolhapur
15	औरंगाबाद	12,634	16,140	579	610	..	..	87	61	5	5	Aurangabad
16	जालना	5,010	4,139	349	221	15	16	15	20	..	2	Jalna
17	परभणी	7,174	5,564	1,054	639	39	11	30	14	..	1	Parbhani
18	बीड	3,962	5,403	218	337	..	..	..	..	..	..	Beed
19	नांदेड	3,765	2,909	445	393	1	24	16	53	..	2	Nanded
20	उस्मानाबाद	2,465	4,105	225	206	..	..	..	..	..	..	Osmanabad
21	लातूर	4,401	4,675	304	223	5	9	57	2	..	..	Latur
22	बुलढाणा	8,473	8,365	207	222	86	..	51	33	8	..	Buldana
23	अकोला	10,733	10,874	67	232	139	..	1	12	..	1	Akola
24	अमरावती	12,930	14,348	775	345	..	..	..	52	..	..	Amravati
25	यवतमाळ	8,583	7,313	58	120	..	..	19	29	..	..	Yavatmal

26	वर्धा	..	..	..	8,357	6,919	348	233	14	..	10	..	..	..	Wardha
27	नागपूर	..	..	..	38,491	44,661	2,040	2,815	9	8	32	24	..	2	Nagpur
28	भंडारा	..	..	..	7,037	11,517	576	700	..	10	11	..	..	..	Bhandara
29	चंदपूर	..	..	..	8,101	5,561	257	291	..	..	13	1	..	..	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य			..	**11,57,137**	**12,88,281**	**21,656**	**18,930**	**880**	**1,046**	**1,148**	**1,203**	**135**	**109**	**Maharashtra State**

Note.—(a)=३१ डिसेंबर १९८२ रोजी/As on 31st December 1982. (b)=३१ डिसेंबर १९८३ रोजी/As on 31st December 1983.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.2 (13.14)—*contd.*

अनुक्रमांक	जिल्हा	व्यापारी/Commercial						ताब्यात असलेले/Possession								Districts
		शहरी Urban		ग्रामीण Rural		अल्प किमतीचे Low cost		प्रात्यक्षिकाकरिता वापरले जाणारे Demonstration		विक्रेता Dealer		विक्रेता व्यतिरिक्त Non-dealer		एकूण Grand Total		
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	
(1)	(2)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(2)
1	बृहन्मुंबई	3,678	2,702	45	399	17	23	52	128	1,949	2,004	299	149	5,77,475	6,21,568	Greater Bombay
2	ठाणे	967	615	126	471	33	6	190	87	454	548	30	10	92,854	98,985	Thane
3	रायगड	74	117	100	105	..	..	2	35	59	90	..	2	15,526	17,332	Raigad
4	रत्नागिरी	105	80	86	14	..	..	8	..	64	36	9	2	27,347	23,046	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	61	..	23	..	..	...	2	..	25	..	1	..	13,157	Sindhudurg
6	नाशिक	325	365	26	1	..	3	44	47	129	233	5	3	36,617	36,785	Nashik
7	धुळे	255	112	125	152	5	..	3	3	158	114	11	7	20,124	19,508	Dhule
8	जळगांव	68	267	29	134	..	..	30	18	78	179	..	6	14,810	62,710	Jalgaon
9	अहमदनगर	122	205	468	64	..	..	22	..	30	188	..	..	15,629	21,339	Ahmadnagar
10	पुणे	1,147	1,154	160	207	27	16	43	14	757	854	40	14	1,11,811	1,24,599	Pune
11	सातारा	220	319	187	181	..	24	6	..	151	177	8	8	54,573	28,841	Satara
12	सांगली	198	277	2	88	..	..	10	2	70	169	13	6	16,103	26,844	Sangli
13	सोलापूर	160	323	37	43	2	..	19	13	88	182	1	6	16,231	25,689	Solapur
14	कोल्हापूर	460	562	242	195	10	13	13	2	256	321	16	20	46,198	43,718	Kolhapur
15	औरंगाबाद	186	323	31	118	1	..	1	..	96	113	..	..	13,620	17,370	Aurangabad
16	जालना	81	111	23	22	..	..	7	7	48	44	..	2	5,548	4,584	Jalna
17	परभणी	222	177	50	39	7	9	14	4	134	121	17	4	8,741	6,583	Parbhani
18	बीड	106	106	..	..	..	..	..	..	43	70	..	..	4,329	5,916	Beed
19	नांदेड	148	102	18	45	2	..	2	..	43	68	1	..	4,441	3,596	Nanded
20	उस्मानाबाद	21	187	47	..	..	..	..	..	31	43	1	..	2,790	4,541	Osmanabad
21	लातूर	83	111	..	2	..	..	..	3	40	47	..	..	4,890	5,072	Latur
22	बुलढाणा	120	158	32	30	..	..	..	1	126	112	9	10	9,112	8,931	Buldana
23	अकोला	158	194	1	3	..	..	..	1	113	151	..	..	11,212	11,468	Akola
24	अमरावती	155	148	170	29	..	..	..	2	215	106	..	..	14,245	15,030	Amravati
25	यवतमाळ	44	134	..	..	..	..	..	..	39	90	..	..	8,743	7,686	Yavatmal
26	वर्धा	76	45	..	1	..	..	2	17	65	31	2	..	8,874	7,246	Wardha
27	नागपूर	614	723	3	18	28	32	5	8	371	697	31	12	41,624	49,000	Nagpur
28	भंडारा	71	155	17	9	..	..	..	1	66	115	1	..	7,779	12,507	Bhandara
29	चंद्रपूर	69	98	2	..	..	..	11	4	20	59	..	2	8,473	6,016	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	9,933	9,931	2,027	2,393	132	126	484	399	5,693	6,987	494	262	11,99,719	13,29,667	Maharashtra State

आधार.—पोस्ट मास्टर जनरल, मुंबई/*Source.*—Post Master General, Bombay.

तालिका संख्यांक/ TABLE NO. 23.3 (13.15)

23. वळणवळण/

तक्ता क्रमांक/

वर्ष अखेरीस अस्तित्वात असलेल्या दूरदर्शन परवान्यांची संख्या/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	घरगुती वापरातील Domestic		स्वस्त Cheap		सामूहिक वापरातील Community		विद्यालयीन School		इस्पितळातील Hospital	
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1	बृहन्मुंबई	4,10,808	5,23,743	92	1,234	119	526	297	253	34	137
2	ठाणे	62,544	76,328	2	46	14	3	28	20	14	80
3	रायगड	2,020	5,691	..	..	..	6	..	44	..	..
4	रत्नागिरी	119	396	..	..	..	..	..	..	..	..
5	सिंधुदुर्ग	N.A.S.	61	..	..	..	..	..	..	..	..
6	नाशिक	1,752	2,645	4	1	..	2	..	1	..	..
7	धुळे	16	93	..	..	..	..	..	..	..	..
8	जळगाव	7	76	..	..	..	..	..	..	..	..
9	अहमदनगर	1,026	2,535	620	29	..	..	15	28	..	..
10	पुणे	66,163	95,275	192	840	479	14	48	59	9	13
11	सातारा	2,198	2,918	..	..	..	1	55	37	14	6
12	सांगली	26	89	..	..	..	..	..	..	..	..
13	सोलापूर	11	166	..	..	..	..	..	..	..	..
14	कोल्हापूर	131	346	..	..	..	..	..	..	..	..
15	औरंगाबाद	36	144	..	..	..	..	..	..	..	..
16	जालना	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
17	परभणी	..	17	..	..	..	..	..	..	..	..
18	बीड	3	36	..	..	..	..	..	..	..	..
19	नांदेड	1	8	..	..	..	..	..	..	..	..
20	उस्मानाबाद	..	15	..	..	..	..	..	..	..	..
21	लातूर	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..
22	बुलढाणा	..	68	..	..	..	..	..	..	..	..
23	अकोला	9	43	..	..	..	..	..	..	..	..
24	अमरावती	3	34	..	..	..	..	..	..	..	..
25	यवतमाळ	..	12	..	..	..	..	..	..	..	..
26	वर्धा	..	39	..	..	..	..	..	..	..	..
27	नागपूर	9,502	20,347	1	26	101	275	15	1	..	..
28	भंडारा	68	143	..	..	..	2	..	..	..	..
29	चंद्रपूर	7	21	..	..	..	..	..	..	..	..
30	गडचिरोली	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
	महाराष्ट्र राज्य	5,56,451	7,31,289	911	2,176	713	829	458	443	71	236

N.A.S.—वेगळी उपलब्ध नाही/Not available separately.

आधार.—पोस्ट मास्तर जनरल, मुंबई.

COMMUNICATIONS

TABLE No. 23·3 (13.15)

Number of T. V. Licences in force at the end of year

शहरी Urban		ग्रामीण Rural		अल्प किमतीचे Low Cost		प्रात्यक्षिकाकरिता वापरले जाणारे Demonstration		विक्रेता-धारक Dealer		विक्रेत्याव्यतिरिक्त Non-dealer		एकूण Total		District
(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	
(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(2)
2,030	3,565	29	241	6	55	45	613	113	860	426	1,683	4,13,999	5,33,110	Greater Bombay
283	333	46	65	4	98	9	89	21	94	..	..	62,965	77,156	Thane
..	66	..	18	..	..	..	4	2	7	..	..	2,022	5,836	Raigad
1	3	..	..	..	..	..	..	..	2	..	..	120	401	Ratnagiri
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	61	Sindhudurg
13	71	..	..	..	..	5	7	12	5	..	1	1,786	2,733	Nashik
..	25	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	16	118	Dhule
..	37	..	45	..	..	..	..	..	..	..	..	7	158	Jalgaon
122	29	468	..	..	1	22	..	30	2	..	..	2,303	2,624	Ahmadnagar
241	536	5	52	8	27	2	19	23	28	9	1	67,179	96,864	Pune
57	68	4	6	..	..	2	..	..	..	2	1	2,332	3,037	Satara
..	43	..	3	..	..	..	..	..	1	..	3	26	139	Sangli
..	72	..	..	..	..	..	..	..	1	..	..	11	239	Solapur
2	71	..	..	..	..	..	10	..	..	1	..	134	427	Kolhapur
..	37	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	36	181	Aurangabad
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Jalna
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	17	Parbhani
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	3	36	Beed
..	5	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	13	Nanded
..	..	..	1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	16	Osmanabad
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	..	Latur
..	60	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	128	Buldana
..	434	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	9	477	Akola
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	41	3	75	Amravati
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	12	Yavatmal
1	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	39	Wardha
349	936	..	28	..	..	127	9	160	61	46	..	10,301	21,683	Nagpur
4	..	..	29	..	..	..	1	3	12	1	..	76	187	Bhandara
..	..	..	..	..	..	..	..	..	4	..	..	7	25	Chandrapur
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
3,103	6,391	552	488	18	181	212	752	364	1,077	485	1,730	5,63,338	7,45,792	Maharashtra State

(a)=1982-83 (b)=1983-84.

Source.– Post Master General, Bombay.

24 पर्यटन व मुलकी हवाई वाहतूक
TOURISM AND CIVIL AVIATION

२४.१. मुंबईत उतरणाऱ्या परदेशी पर्यटकांच्यासंबंधी आकडेवारी या विभागात देण्यांत आली आहे.

24.1. Data on foreign tourists disembarked at Bombay are given in this section.

24. पर्यटन व मुलकी हवाई वाहतूक/TOURISM AND CIVIL AVIATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 24·1 (13·12)

मुंबईस उतरणारे परदेशी पर्यटक
Foreign tourists disembarking at Bombay

(1982)

अनुक्रमांक Serial No.	नागरिकत्वाचा देश	परदेशी पर्यटकांची संख्या Number of foreign tourists		Country of nationality
		1982	1983	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	उत्तर अमेरिका			**North America—**
1	कॅनडा	6,961	8,574	Canada
2	संयुक्त राज्य अमेरिका	31,037	36,823	U. S. A.
	एकूण	37,998	45,397	Total
	मध्य व दक्षिण अमेरिका			**Central and South America**
3	अर्जेंटिना	143	188	Argentine
4	ब्राझील	303	222	Brazil
5	मेक्सिको	547	321	Mexico
6	त्रिनिडाड	..	786	Trinidad
7	इतर	554	699	Others
	एकूण	1,547	2,216	Total
	पश्चिम युरोप			**Western Europe—**
8	ऑस्ट्रिया	1,476	1,426	Austria
9	बेल्जियम	1,654	1,979	Belgium
10	डेन्मार्क	1,275	1,491	Denmark
11	फिनलॅंड	302	355	Finland
12	फ्रान्स	16,086	14,797	France
13	प. जर्मनी	12,253	13,174	West Germany (F. R. G.).
14	आर्यलंड	394	600	Ireland
15	ग्रीस	1,095	1,009	Greece
16	इटली	9,122	8,660	Italy
17	नेदरलॅंडस्	3,142	3,202	Netherlands
18	नार्वे	753	959	Norway
19	पोर्तुगाल	1,746	1,799	Portugal
20	स्पेन	2,040	2,168	Spain
21	स्विडन	1,864	2,030	Sweden
22	स्विझरलॅंड	4,741	5,261	Swizerland
23	इंग्लंड	47,121	54,521	U. K.
24	इतर	208	201	Others
	एकूण	1,05,271	1,13,632	Total
	पूर्व युरोप			**Eastern Europe—**
25	झेकोस्लोव्हाकिया	758	723	Czechoslovakia
26	पूर्व जर्मनी	224	164	East Germany (G. D. R.)
27	हंगेरी	383	366	Hungary
28	पोलंड	253	344	Poland
29	सोवियत संघ	888	1,135	U. S. S. R.
30	युगोस्लाव्हिया	515	514	Yugoslavia
31	इतर	196	178	Others
	एकूण	3,217	3,424	Total
	आफ्रिका			**Africa—**
32	इथोपिया	968	962	Ethiopia
33	केनिया	6,103	6,606	Kenya
34	मॉरिशस	2,355	2,684	Mauritius
35	नायजेरीया	3,594	3,085	Nigeria
36	सोमालिया	1,085	1,564	Somalia
37	दक्षिण आफ्रिका	9,095	9,624	South Africa
38	सुदान	726	762	Sudan
39	टांझानिया	5,461	5,364	Tanzania
40	इजिप्त	956	992	Egypt
41	झांबिया	2,021	1,762	Zambia
42	इतर	2,492	2,347	Others
	एकूण	34,856	35,682	Total
	पश्चिम आशिया			**West Asia—**
43	बहरिन	11,259	10,239	Bahrein
44	संयुक्त अरब अमिरात	16,661	16,432	U. A. E.
45	इराक	4,543	740	Iraq
46	इस्त्राइल	N.A.	N.A.	Israel
47	जॉर्डन	856	905	Jordan
48	कुवेत	3,474	3,387	Kuwait
49	लेबनान	1,051	533	Lubenon
50	ओमन	9,425	10,859	Oman
51	कतार	5,484	4,888	Qatar
52	सौदी अरेबिया	26,162	23,648	Saudi Arabia
53	येमेन	7,246	7,427	Yeman
54	इतर	1,608	1,063	Others
	एकूण	87,769	80,614	Total

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 24.1 (13.12)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	दक्षिण आशिया			South Asia—
55	अफगाणिस्तान ..	292	524	Afghanistan
56	श्रीलंका	8,825	9,547	Sri Lanka
57	इराण	6,563	9,353	Iran
58	नेपाल	211	155	Nepal
59	इतर	27	42	Others
	एकूण ..	**15,918**	19,621	Total
	दक्षिण-पूर्व आशिया			South-East Asia—
60	बर्मा ..	..	81	Burma
61	इंडोनेशिया ..	755	690	Indonesia
62	मलेशिया ..	2,360	2,609	Malaysia
63	फिलिपाईन्स ..	2,266	1,525	Philippines
64	सिंगापूर	3,871	5,070	Singapore
65	थायलंड	3,813	1,702	Thailand
66	इतर	57	41	Others
	एकूण ..	**13,122**	**11,718**	Total

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	पूर्व आशिया			East Asia—
67	चीन	255	342	China
68	जपान	7,440	6,695	Japan
69	हाँगकाँग	1,740	1,462	Hongkong
70	कोरिया	1,055	1,441	Korea
71	इतर	68	54	Others
	एकूण ..	**10,558**	**9,994**	Total
	आस्ट्रेलिया			Australia—
72	ऑस्ट्रेलिया ..	9,868	9,905	Australia
73	फिजी ..	662	768	Fiji
74	न्युझीलँड ..	1,619	1,577	New Zealand
75	इतर ..	..	1	Others
	एकूण ..	**12,149**	**12,251**	Total
76	राष्ट्रीयता नसलेले ..	86	71	Stateless
	एकूण ..	**3,22,405**	**3,34,620**	Grand-Total

आधार.—इंडिया टुरिस्ट स्टॅटिस्टिकस्, पर्यटन विभाग, भारत सरकार.

Source.—India Tourist Statistics, Department of Tourism, Government of India.

25. कामगार व सेवायोजन

Labour and employment :

२५.१. या विभागामध्ये राज्य शासकीय कर्मचारी, दुकाने व संस्था अधिनियमाखालील रोजगार, इतर रोजगार, उद्योगधंद्यातील कामगारांची गैरहजेरी, कामगार संघटना यांची आणि कामगार विषयक इतर माहिती दिली आहे.

२५.२. कारखान्यातील ऐच्छिक गैरहजेरीची आकडेवारी ही कामगारांच्या व्यक्तीगत कारणामुळे झालेल्या गैरहजेरीशी संबंधीत आहे. म्हणून या मध्ये संप, टाळेबंदी व तात्पुरते कामावरून दूर करणे इ. कारणांमुळे झालेल्या गैरहजेरीचा समावेश केलेला नाही. कारखाना अधिनियम कायदा, १९४८ नुसार जो "कामगार" आहे त्यांचा समावेश आहे. परंतु त्यात पर्यवेक्षक किंवा व्यवस्था पहाणारे किंवा खाजगी जागांवर काम करणारे यांचा अंतर्भाव होत नाही. याशिवाय, फक्त नियमित काम करणाऱ्यांचा (यात प्रासंगिक व बंदली कामगारांचा समावेश नाही) समावेश होतो. "गैरहजेरीचा दर" कामगारांच्या गैरहजेरीमुळे कामगारांच्या कामाच्या पाळयांच्या संख्येत झालेली घट व नियमित कामगारांच्या पाळयांची संख्या ह्यांचे गुणोत्तर आहे. औद्योगिक वादसंबंधी सांख्यिकी माहिती गोळा करतेवेळी औद्योगिक वाद म्हणजे कामगारांच्या एखाद्या गटाने आपल्या तक्रारी/निषेध व्यक्त करण्याचे उद्देशाने तात्पुरते काम थांबवणे किंवा मागणीकरिता आग्रह धरणे किंवा एक किंवा अधिक कामगारांकडून काम थोपवून ठेवणे इ. असा अर्थ लावण्यात येतो. हे वाद रोजगार, बेरोजगार अथवा करार झालेल्या शर्तींमध्ये तफावत आढळल्यामुळे उद्‌भवलेल्या परिस्थितीमुळे निर्माण होऊ शकतात. काम थांबण्याचे "संप व "टाळेबंदी" म्हणून ओळखले जाणारे दोनही प्रकार या आकडेवारीत समाविष्ट आहेत. यात राजकीय संप, सहानुभुतीदायक निदर्शने, इ. चा समावेश केलेला नाही. या आकडेवारीत ज्या वेगवेगळ्या आर्थिक क्षेत्रातील उदा. कारखाने, लागवड, खाणी, परिवहन, बांधकाम सेवा, यात १० किंवा त्याहून जास्त कामगार गुंतलेले आहेत अशा क्षेत्रांचा समावेश आहे. हे सांगणे आवश्यक आहे की संप व त्यामध्ये गुंतलेले कामगार ह्यांच्या मासिक आकडेवारीची १२ महिन्यांची बेरीज केली तर वार्षिक आकडेवारीची माहिती होत नाही, हे ध्यानात घ्यावे; कारण प्रत्यक्षात संपाचा कालखंड हा एक महिन्यापेक्षा अधिक काळही असू शकतो.

25.1. Data on State Government Employees-employment under shops and establishments employ, ment market information, absenteeism in industries' trade unions, and other information about labour are given in this section.

25.2. The absenteeism statistics relate to only voluntary absenteeism defined as absence due to reasons which are personal to the individuals concerned. As such, absence of a worker on account of strike, lock-out or lay-off is not considered. They cover 'workers' as defined by the Factories Act, 1948, but exclude persons holding position of supervision or management or employed in confidential position. Moreover, only regular workers (excluding casual and substitute workers) are considered. The absenteeism rate is the ratio of number of man shifts lost due to absences to the number of man shifts scheduled to work. For the purpose of statistics regarding industrial disputes, an industrial dispute is taken to be a temporary stoppage of work by a group of employees to express a grievance or enforce a demand or temporary withholding of work from a group of employees by one employer (or a group of employers) in connection with matters relating to employment or non-employment or terms or conditions of employment. Thus, both the types of work stoppages, popularly known as "strike" and "lock-out" respectively are covered. Political strikes, sympathetic demonstrations and the like are however, excluded. The statistics cover such disputes in which the number of workers involved is ten or more in all the sectors of economic activity such as factories, plantations, mines, transport, construction services, etc. It must also be mentioned that the monthly figures of number of strikes and number of workers involved are not additive to form annual figures because of the fact that the period or duration of the strike may have spread over more than one month.

25. कामगार व सेवायोजन/

तक्ता क्रमांक/

विविध विभागातील वर्गवार कर्मचारी/

शासकीय कर्मचारी गणना/

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग	वर्ग/					
		योजनांतर्गत Plan	योजनेतर Non-Plan	1	2	3	4
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	सामान्य प्रशासन विभाग	83	4,910	214	166	2,915	1,652
2	वित्त विभाग	6	13,277	570	688	9,219	2,802
3	नियोजन विभाग	1,052	1,329	117	110	1,769	336
4	समाज कल्याण; सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा पर्यटन विभाग.	4,856	7,730	121	181	6,884	3,916
5	अन्न व नागरी पुरवठा विभाग	15	5,825	60	94	4,608	1,017
6	कृषि व सहकार विभाग	15,938	40,505	777	2,310	34,020	15,491
7	महसूल व वन विभाग	7,595	80,785	610	1,225	45,368	11,349
8	उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग.	1,769	8,858	284	431	7,806	1,771
9	शिक्षण व सेवायोजन विभाग.	3,096	19,602	450	1,923	13,307	5,859
10	गृह विभाग	1,321	1,40,199	584	1,843	1,05,788	5,012
11	नगर विकास विभाग	27	1,191	52	98	779	288
12	सार्वजनिक आरोग्य विभाग	13,187	19,103	168	988	18,583	7,337
13	गृहनिर्माण व विशेष सहाय्य विभाग.	80	1,630	35	49	1,169	457
14	सार्वजनिक बांधकाम विभाग	1,367	32,143	207	686	12,988	16,934
15	ग्रामविकास विभाग	3,764	2,491	118	265	2,039	267
16	विधी व न्याय विभाग	127	12,526	815	347	8,018	3,432
17	पाटबंधारे विभाग	44,831	27,967	489	2,164	41,758	21,775
18	वैद्यकीय शिक्षण विभाग	1,472	23,052	732	1,409	10,069	9,867
19	फलोद्यान व सामाजिक वनीकरण विभाग.	2,235	384	62	106	1,448	873
20	विधानकार्य विभाग	..	630	28	91	255	256
	एकूण	1,02,821	4,44,137	6,493	15,174	3,28,790	1,10,691

टीप.—कंसातील आकडे एकूणाशी टक्केवारी दर्शवितात.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

LABOUR AND EMPLOYMENT

TABLE No. 25.1 (2.10)

Classwise employees in various departments

Census of Government Employees.
1983

Class						Name of Department
एकूण Total 1 to 4	५ ते ९ व इतर 5 to 9 and others	एकूण Total	पुरुष Male	स्त्रिया Female	रिक्त पदे Vacant post	
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
4,947	46	4,993 (0.92)	4,386	607	297	General Administration Department
13,279	4	13,283 (2.43)	10,890	2,393	994	Finance Department
2,332	49	2,381 (0.43)	2,124	257	285	Planning Department
11,102	1,484	12,586 (2.30)	8,728	3,858	1,197	Social Welfare Cultural Affairs, sports and Tourism Department
5,779	61	5,840 (1.07)	4,613	1,227	317	Food and Civil Supplies Department
52,598	3,845	56,443 (10.32)	53,198	3,245	5,212	Agriculture and Co-operation Department.
58,552	29,828	88,380 (16.16)	86,074	2,306	5,041	Revenue and Forest Department
10,292	335	10,627 (1.94)	9,719	908	961	Industry, Energy and Labour Department.
21,539	1,159	22,698 (4.15)	19,173	3,525	1,516	Education Department
1,13,227	28,293	1,41,520 (25.88)	1,38,411	3,109	5,137	Home Department
1,217	1	1,218 (0.22)	1,054	164	86	Urban Development Department
27,076	5,214	32,290 (5.90)	21,406	10,884	2,362	Public Health Department
1,710	..	1,710 (0.31)	1,514	196	176	Housing and Special Assistance Department
30,815	2,695	33.510 (5.13)	31,587	1,923	1,664	Public Works Department
2,689	3,566	6,255 (1.14)	2,549	3,706	779	Rural Development Department
12,612	41	12,653 (2.31)	11,166	1,487	392	Law and Judiciary Department
66,186	6,612	72,798 (13.32)	70,384	2,414	7,048	Irrigation Department
22,077	2,447	24,524 (4.48)	14,695	9,829	1,790	Medical Education Department
2,489	130	2,619 (0.48)	2,474	145	1,036	Horticulture Department
630	..	630 (0.11)	550	80	48	Legislative Affairs Department
4,61,148	85,810	5,46,958 (100.00)	4,94,695	52,263	36,338	Total

Note.—Figures in brackets indicate percentage to total.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

25. कामगार व सेवायोजन/

तक्ता क्रमांक/

प्रशासकीय विभागवार व जिल्हावार एकूण कर्मचारी संख्या (सर्व वर्गाचे मिळून)/

शासकीय कर्मचारी गणना/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा / विभाग	सामान्य प्रशासन General Administration	वित्त Finance	नियोजन Planning	समाजकल्याण, सांस्कृतीक कार्य क्रीडा पर्यटन Social Welfare, cultural Affairs and Tourism	अन्न व नागरी पुरवठा Food and Civil Supplies	कृषी व सहकार Agriculture and Co-operation	महसुल व वन Revenue and Forest	उद्योग, ऊर्जा व कामगार Industries, Energy and labour	शिक्षण व सेवायोजन Education and Employment	गृह Home
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1	मुंबई	3,233	6,448	700	849	3,110	10,286	2,000	4,020	3,116	33,835
2	ठाणे	103	780	20	1,364	409	2,530	4,785	237	577	8,529
3	रायगड	31	105	22	116	..	885	2,859	33	328	3,515
4	रत्नागिरी	43	131	28	248	134	1,098	2,116	54	416	2,621
5	सिंधुदुर्ग	14	72	21	178	..	499	1,221	11	82	976
6	नाशिक	66	484	58	1,136	32	2,142	3,537	112	2,755	6,225
7	धुळे	33	178	188	948	104	1,769	3,257	44	1,243	4,859
8	जळगाव	27	221	39	365	79	1,682	3,028	89	599	3,770
9	अहमदनगर	49	195	29	332	19	2,300	3,580	45	318	3,544
10	पुणे	176	940	69	1,237	341	6,183	5,247	1,287	2,499	16,470
11	सातारा	176	226	31	247	47	1,604	3,004	42	910	3,430
12	सांगली	24	210	26	185	51	1,467	1,796	103	244	2,262
13	सोलापूर	38	303	149	232	138	1,761	3,063	82	534	3,670
14	कोल्हापूर	71	412	33	317	102	1,670	2,836	544	899	3,098
15	औरंगाबाद	116	343	216	274	49	2,063	2,527	427	1,701	3,658
16	जालना	20	90	31	54	51	686	1,642	21	91	2,766
17	परभणी	22	109	42	61	65	1,426	2,942	38	300	2,892
18	बीड	17	99	37	92	9	1,438	2,828	46	282	1,390
19	नांदेड	32	132	45	817	115	1,283	2,940	52	479	2,954
20	उस्मानाबाद	34	60	39	35	78	818	1,795	28	143	1,608
21	लातूर	..	86	79	68	12	899	1,672	143	228	19
22	बुलढाणा	25	101	43	74	87	1,139	2,830	40	415	2,610
23	अकोला	26	146	56	139	90	1,498	3,153	83	434	3,855
24	अमरावती	51	265	60	722	42	1,808	3,219	134	1,367	2,687
25	यवतमाळ	21	116	84	446	65	1,230	4,106	31	408	3,143
26	वर्धा	16	73	40	113	64	780	2,137	83	284	1,977
27	नागपूर	132	680	70	905	336	2,967	4,019	2,546	1,460	9,211
28	भंडारा	29	98	17	194	44	1,247	4,378	64	278	2,840
29	चंद्रपूर	269	103	99	253	129	914	3,723	188	284	2,300
30	गडचिरोली	..	77	10	505	38	371	2,140	..	24	806
	केंद्रशासीत प्रदेश										
31	दिल्ली	85	..	..	..	..	..	..	..	..	..
32	गोवा	14	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	एकूण	4,993	13,283	2,381	12,586	5,840	56,443	88,380	10,627	22,698	1,41,520

टीप.—दिल्ली व गोवा यापुढे दर्शविलेले कर्मचारी महाराष्ट्र शासनाचेच असून त्यांचे मुख्यालय अनुक्रमे दिल्ली व गोवा येथे होते.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

LABOUR AND EMPLOYMENT

TABLE No. 25.2 (2.11)

Employees (all classes) according to Administrative Department in each district.

Census of Government Employees
1983

नगर विकास Urban Development	आरोग्य Health	गृहनिर्माण व विशेष सहाय्य Housing and Special Assistance	सार्वजनिक बांधकाम Public works	ग्राम विकास Rural Development	विधि व न्याय Law and Judiciary	पाटबंधारे Irrigation	वैद्यकीय शिक्षण व औषध Medical Education and Drugs	फलोद्यान व सामाजिक वनीकरण Horticulture and Social Forestry	विधानकार्य Legislature Affairs	एकूण Total	District / Department
(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(2)
305	499	858	4,645	495	3,356	892	10,274	52	630	89,603	Greater Bombay
57	2,161	142	2,113	628	481	2,487	998	181	..	28,582	Thane
15	489	..	1,261	568	263	1,203	..	108	..	11,801	Raigad
54	1,559	24	1,587	245	198	1,625	16	65	..	12,262	Ratnagiri
9	173	..	493	19	103	457	10	100	..	4,438	Sindhudurg
63	1,459	20	1,678	581	508	4,921	66	153	..	25,996	Nasik
16	2,268	60	1,116	689	314	952	45	40	..	18,123	Dhule
33	913	57	905	275	450	3,118	71	92	..	15,813	Jalgaon
24	673	..	1,265	85	386	9,561	..	47	..	16,452	Ahmadnagar
202	2,676	45	3,156	274	689	8,140	3,531	176	..	53,338	Pune
19	2,538	..	758	69	354	4,630	..	49	..	18,134	Satara
20	877	20	456	286	309	3,478	368	75	..	12,257	Sangli
23	1,592	23	851	71	396	5,044	609	82	..	18,661	Solapur
22	1,185	9	976	65	384	2,739	108	110	..	15,580	Kolhapur
46	977	..	1,335	128	432	4,313	2,269	63	..	20,937	Aurangabad
11	215	15	377	20	144	710	5	69	..	7,018	Jalna
15	665	16	535	84	231	3,830	14	86	..	13,373	Parbhani
14	494	22	666	23	253	3,714	861	54	..	12,339	Beed
22	724	46	980	40	258	3,035	344	78	..	14,376	Nanded
14	378	34	684	33	198	1,181	..	90	..	7,250	Osmanabad
..	395	..	292	206	172	599	12	7	..	4,889	Latur
14	1,182	77	389	244	241	773	..	123	..	10,407	Buldahana
20	1,443	45	827	61	359	863	85	81	..	13,264	Akola
38	1,726	31	1,032	90	307	1,471	14	90	..	15,154	Amravati
17	771	..	619	37	230	1,344	16	116	..	12,500	Yavatmal
13	435	7	349	52	204	1,096	59	110	..	7,892	Wardha
63	1,676	90	2,360	139	940	3,361	4,719	117	..	35,791	Nagpur
15	1,103	..	567	307	236	1,848	15	104	..	13,384	Bhandara
54	750	44	916	91	202	1,210	15	101	..	11,645	Chandrapur
..	294	25	319	350	55	203	..	..	..	5,297	Gadchiroli
											Union Territory
..	..	..	3	..	..	..	..	..	..	88	Delhi
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	14	Goa
1,218	32,290	1,710	33,510	6,255	12,653	72,798	24,524	2,619	630	5,46,958	Total

Note.—The number of Government employees shown against Delhi and Goa are Maharashtra State Government employees with their headquarters at Delhi and Goa respectively.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.3 (2.12)

नियमितेतर कर्मचाऱ्यांची वर्गवारी

Employees on establishments other than regular, according to class

शासकीय कर्मचारी गणना

Census of Government Employees
1983

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ग/Class							
		कार्यव्ययी Work charged	आकस्मिक Contingency	रोजंदारीवरील Daily rated	अर्धवेळ Part time	मानसेवी Honorary	इतर Others	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	मुंबई	135	8	2,043	106	84	521	2,897	Greater Bombay
2	ठाणे	138	..	49	..	2,824	953	3,964	Thane
3	रायगड	..	..	..	2,705	..	169	2,874	Raigad
4	रत्नागिरी	101	2	336	20	1,916	899	3,274	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	877	..	877	Sindhudurg
4	नाशिक	16	19	62	24	2,242	1,246	3,609	Nashik
7	धुळे	9	25	45	45	3,637	1,443	5,204	Dhule
8	जळगाव	..	..	..	1,345	1,785	..	3,130	Jalgaon
9	अहमदनगर	144	..	48	8	1,141	1,371	2,712	Ahmadnagar
10	पुणे	174	..	1,469	35	2,231	2,182	6,091	Pune
11	सातारा	68	..	606	54	2,191	137	3,056	Satara
12	सांगली	383	..	899	1	688	678	2,649	Sangli
13	सोलापूर	149	..	1,317	7	1,200	1,207	3,880	Solapur
14	कोल्हापूर	138	2	87	112	710	1,111	2,160	Kolhapur
15	औरंगाबाद	..	..	699	373	..	3,244	4,316	Aurangabad
16	जालना	86	..	91	17	688	961	1,843	Jalna
17	परभणी	194	38	241	6	1,275	1,681	3,435	Parbhani
18	बीड	92	30	177	11	..	630	940	Beed
19	नांदेड	..	..	3,222	..	..	..	3,222	Nanded
20	उस्मानाबाद	344	..	200	52	569	970	2,135	Osmanabad
21	लातूर	1,023	89	5	8	184	14	1,323	Latur
22	बुलढाणा	..	..	2,546	..	..	..	2,546	Buldana
23	अकोला	..	..	2,985	..	..	..	2,985	Akola
24	अमरावती	23	2	4	..	2	2,030	2,061	Amravati
25	यवतमाळ	..	..	..	4	1,495	1,635	3,134	Yavatmal
26	वर्धा	8	13	..	13	829	751	1,614	Wardha
27	नागपूर	8	16	376	73	1,634	1,194	3,301	Nagpur
28	भंडारा	..	..	..	13	1,586	1,694	3,293	Bhandara
29	चंद्रपूर	51	55	30	20	742	712	1,610	Chandrapur
30	गडचिरोली	85	..	..	2	1,198	390	1,675	Gadchiroli
	एकूण	3,369	299	17,537	5,054	31,728	27,823	85,810	Total

आधार.—अर्थ सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 254 (2.13)

25. कामगार व सेवायोजन/LABOUR AND EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.4 (2.13)

योजनांतर्गत व योजनेतर आस्थापनातील कर्मचारी : जिल्हावार, वर्गवारी व स्त्री पुरुष कर्मचारी आणि रिक्त पदे

Districtwise number of employees in position according to Plan, Non-Plan and Class, by sex and vacant posts

शासकीय कर्मचारी गणना
Census of Government Employees
1983

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	अस्तित्वात असलेल्या कर्मचाऱ्यांची संख्या Number of employees in position												
		वर्ग/Class												
		योजनांतर्गत Plan	योजनेतर Non-Plan	1	2	3	4	एकूण १ ते ४ Total 1 to 4	५ ते ९, ० 5 to 9, 0	एकूण Total	पुरुष Male	स्त्री Female	रिक्त Vacant	एक लाख लोकसंख्येला कर्मचाऱ्यांची संख्या Employees per lakh population	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)
1	मुंबई	404	89,199	2 071	3 278	61,364	19,993	86,706	2,897	89,603 (16.38)	74,984	14,619	7,044	1,087	Greater Bombay
2	ठाणे	4,856	23,726	225	709	18,123	5,561	24,618	3,964	28,582 (5.22)	24,926	3,656	2,045	853	Thane
3	रायगड	2,413	9,388	68	207	6,248	2,404	8,927	2,874	11,801 (2.16)	10,706	1,095	1,070	794	Raigad
4	रत्नागिरी	2,757	9,505	71	290	6,043	2,584	8,988	3,274	12,262 (2.24)	10,902	1,360	1,366	889	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1,286	3,152	31	139	2,520	871	3,561	877	4,438 (0.81)	4,075	363	512	573	Sindhudurg
6	नासिक	5,666	20,330	260	633	16,469	5,025	22,387	3,609	25,996 (4.75)	23,096	2,900	1,154	869	Nashik
7	धुळे	4,252	13,871	105	315	9,618	2,881	12,919	5,204	18,123 (3.31)	15,805	2,318	1,577	884	Dhule
8	जळगाव	4,267	11,546	113	352	9,153	3,065	12.683	3,130	15,813 (2.89)	14,977	836	810	604	Jalgaon
9	अहमदनगर	4,188	12,264	130	309	10,145	3,156	13,740	2,712	16,452 (3.01)	15,941	511	729	608	Ahmadnagar
10	पुणे	9,232	44.106	791	1,541	33,912	11,003	47,247	6,091	53,338 (9.75)	47,593	5,745	2,951	1,281	Pune
11	सातारा	5,663	12,471	137	356	10,226	4,359	15,078	3,056	18,134 (3.31)	16,256	1,878	1,093	889	Satara
12	सांगली	4,086	8,171	129	258	6,928	2,293	9,608	2,649	12,257 (2.24)	11,204	1,053	768	669	Sangli
13	सोलापूर	6,163	12,498	169	469	10,523	3,620	14,781	3,880	18,661 (3.41)	17,505	1,156	1,015	720	Solapur

14	कोल्हापूर	3,009	12,571	139	525	9,594	3,162	13,420	2,160	15,580 (2.85)	14,647	933	1,306	632	Kolhapur
15	औरंगाबाद	5,251	15,686	351	773	11,068	4,429	16,621	4,316	20,937 (3.83)	18,811	2,126	1,274	1,318	Aurangabad
16	जालना	1,042	5,976	52	123	4,062	938	5,175	1,843	7,018 (1.28)	6,920	98	422	680	Jalna
17	परभणी	4,127	9,246	80	306	7,230	2,322	9,938	3,435	13,373 (2.45)	13,065	308	816	814	Parbhani
18	बीड	5,534	6,805	109	356	7,254	3,680	11,399	940	12,339 (2.25)	11,782	557	840	874	Beed
19	नांदेड	3,482	10,894	108	299	7,764	2,983	11,154	3,222	14,376 (2.64)	13,486	890	1,067	822	Nanded
20	उस्मानाबाद	1,410	5,840	50	136	3,714	1,215	5,115	2,135	7,250 (1.33)	7,076	174	462	704	Osmanabad
21	लातूर	1,307	3,582	51	133	2,395	987	3,566	1,323	4,889 (0.89)	4,533	356	400	378	Latur
22	बुलढाणा	1,311	9,096	67	204	6,084	1,506	7,861	2,546	10,407 (1.90)	9,959	448	522	690	Buldana
23	अकोला	1,653	11,611	98	298	7,540	2,343	10,279	2,985	13,264 (2.43)	12,377	887	895	726	Akola
24	अमरावती	3,145	12,009	190	697	9,118	3,088	13,093	2,061	15,154 (2.78)	14,043	1,111	827	814	Amravati
25	यवतमाळ	2,409	10,391	80	266	7,263	2,057	9,666	3,134	12,800 (2.34)	12,360	440	631	737	Yavatmal
26	वर्धा	1,111	6,781	60	151	4,645	1,422	6,278	1,614	7,892 (1.44)	7,584	308	409	851	Wardha
27	नागपूर	5,778	30,013	545	1,371	22,201	8,373	32,490	3,301	35,791 (6.54)	31,535	4,256	1,822	1,382	Nagpur
28	भंडारा	2,716	10,668	84	309	7,423	2,275	10,091	3,293	13,384 (2.45)	12,542	842	961	728	Bhandara
29	चंद्रपूर	2,813	8,832	98	290	7,407	2,240	10,035	1,610	11,645 (2.13)	11,160	485	928	821	Chandrapur
30	गडचिरोली	1,490	3,807	27	78	2,714	803	3,622	1,675	5,297 (0.97)	4,750	547	622	830	Gadchiroli
31	दिल्ली	..	88	3	2	34	49	88	..	88	84	4	...	..	Delhi
32	गोवा	..	14	1	1	8	4	14	..	14 (0.02)	11	3	..	..	Goa
	एकूण	1,02,821	4,44,137	6,493	15,174	3,28,790	1,10,691	4,61,148	85,810	5,46,958 (100.00)	4,94,695	52,263	36,338	871	Total

टीप.—कंसातील आंकडे एकूण संख्येशी टक्केवारी दर्शवितात.

Note.—Figures in brackets indicate percentage to total.

आधार:—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source:—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.5 (2.14)

मूळ वेतन गटानुसार कर्मचारी (वर्गवार)

Employees (all classes) according to basic pay ranges

शासकीय कर्मचारी गणना

Census of Government Employees
1983

मूळ वेतन समूह (मासिक रक्कम रु.) Basic pay range monthly Rs.	वर्गवार कर्मचाऱ्यांची संख्या No. of employees according to total employees class							
	वर्ग-१ Class—I	वर्ग-२ Class-II	वर्ग-३ Class—III	वर्ग-४ Class—IV	वर्ग १ ते ४ Class I to IV	वर्ग ५ ते ९ आणि इतर Class V to IX and others	एकूण कर्मचारी Total Employees	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
Upto 175 पर्यंत	..	..	..	3,234	3,234	42,171	45,405	(8.30)
176—200	..	..	..	14,029	14,029	6,730	20,759	(3.79)
201—300	..	..	1,01,048	86,570	1,87,618	4,857	1,92,475	(35.19)
301—400	..	..	1,10,102	4,420	1,14,522	2,795	1,17,317	(21.45)
401—500	..	..	72,710	..	72,710	1,131	73,841	(13.50)
501—600	..	1,513	22,131	..	23,644	297	23,941	(4.38)
601—700	291	2,836	14,975	..	18,102	11	18,113	(3.31)
701—800	561	4,433	5,301	..	10,295	26	10,321	(1.89)
801—900	744	2,386	879	..	4,009	2	4,011	(0.73)
901—1000	1,228	1,969	149	..	3,346	2	3,348	(0.61)
1001—1150	989	1,543	..	..	2,532	..	2,532	(0.46)
1151—1250	646	300	..	..	946	..	946	(0.17)
1251—1500	1,103	105	..	..	1,208	..	1,208	(0.22)
1501—1600	169	55	..	..	224	..	224	(0.40)
1601—1700	164	11	..	..	175	..	175	(0.03)
1701—2000	357	11	..	..	368	..	368	(0.06)
2001—2250	105	6	..	..	111	..	111	(0.02)
2251—2500	38	..	..	..	38	..	38	(0.01)
2501—2850	57	..	..	..	57	..	57	(0.02)
2851—3000	5	..	..	..	5	..	5	..
3001—3500	33	..	..	..	33	..	33	(0.02)
And above 3500 पेक्षा जास्त	2	..	..	..	2	..	2	..
Not specified अनिर्देशित	1	6	1,495	2,438	3,940	27,788	31,728	(5.80)
एकूण Total	6,493	15,174	3,28,790	1,10,691	4,61,148	85,810	5,46,958	(100.00)

टीप.—कंसातील आकडे एकूण संख्येशी टक्केवारी दर्शवितात.

Note.—Figures in breackets indicate percentage to total.

आधार:—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source:—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.6 (2.15)

एकूण वित्तलब्धीच्या गटानुसार कर्मचारी (वर्गवार)

Employees (all classes) according to total emolument range

शासकीय कर्मचारी गणना

Census of Government Employees
1983

एकूण वित्तलब्धी समूह (मासिक रक्कम रु.) Total Emolument Range	वर्गवार कर्मचारी संख्या No. of employees according to class							
	वर्ग-१ Class—I	वर्ग-२ Class—II	वर्ग-३ Class—III	वर्ग-४ Class—IV	वर्ग १ ते ४ Class I to IV	वर्ग ५ ते ९ आणि इतर Class V to IX and others	एकूण कर्मचारी Total employees	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	
Upto 400 पर्यंत	..	..	..	..	..	74,271	74,271	(13.58)
401—500	..	..	..	19,442	19,442	3,140	22,582	(4.12)
501—750	..	..	1,02,475	83,018	1,85,493	1,737	1,87,230	(34.23)
751—1000	..	..	1,46,180	4,729	1,50,909	380	1,51,289	(27.66)
1001—1250	55	1,160	53,518	41	54,774	136	54,910	(10.04)
1251—1500	312	3,194	18,242	..	21,748	..	21,748	(4.18)
1501—1750	608	4,324	6,666	..	11,598	..	11,598	(2.12)
1751—2000	1,303	3,542	1,324	..	6,169	..	6,169	(1.13)
2001—2250	1,571	2,256	183	..	4,010	..	4,010	(0.73)
2251—2500	1,011	529	5	..	1,545	..	1,545	(0.28)
2501—2750	515	113	2	..	630	..	630	(0.11)
2751—3000	426	29	..	..	455	..	455	(0.07)
3001—3500	436	..	..	..	436	..	436	(0.07)
3501—4000	135	..	..	..	135	..	135	(0.02)
And above 4000 पेक्षा जास्त	119	..	..	..	119	..	119	0.02)
Not specified अनिर्देशित	2	27	195	3,461	3,685	6,146	9,831	(1.80)
एकूण Total ..	6,493	15,174	3,28,790	1,10,691	4,61,148	85,810	5,46,958	(100.00)

टीप.—कंसातील आकडे एकूण संख्येशी टक्केवारी दर्शवितात.

Note.—Figures in brackets indicate percentage to total.

आधार:—अर्थ व सांख्यिकी संचाल नालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source:—Directorate of Fconomics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.7 (2.16)

विविध विभागातील रिक्त पदे

Vacancies in Various Departments

शासकीय कर्मचारी गणना

Census of Government of Employees 1983

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग	कर्मचारी No. of Employees	रिक्त पदे No. of Vacancies	एकूण Total	रिक्त पदांची एकूण पदाशी टक्केवारी Percentage of vacancies to total posts	Department
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	सामान्य प्रशासन विभाग	4,993	297	5,290	5.61	General Administration Department.
2	वित्त विभाग	13,283	994	14,277	6.96	Finance Department.
3	नियोजन विभाग	2,381	285	2,666	10.69	Planning Department
4	समाज कल्याण, सांस्कृतिक कार्य, क्रीडा, पर्यटन विभाग.	12,586	1,197	13,783	8.68	Social Welfare Cultural Affairs, Sports and Tourism Department.
5	अन्न व नागरी पुरवठा विभाग	5,840	317	6,157	5.15	Food and Civil Supplies Department.
6	कृषी व सहकार विभाग	56,443	5,212	61,655	8.45	Agricultural and Co-operation Department.
7	महसूल व वन विभाग	88,380	5,041	93,421	5.40	Revenue and Forest Department.
8	उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग.	10,627	961	11,588	8.29	Industries, Energy and Labour Department.
9	शिक्षण व सेवायोजन विभाग.	22,698	1,516	24,214	6.26	Education and Employment Department.
10	गृह विभाग	1,41,520	5,137	1,46,657	3.50	Home Department
11	नगर विकास विभाग	1,218	86	1,304	6.60	Urban Development
12	सर्वजनिक आरोग्य विभाग	32,290	2,362	34,652	6.82	Public Health Department
13	गृहनिर्माण व विशेष सहाय्य विभाग.	1,710	176	1,886	9.33	Housing and Special Assistance Department.
14	सार्वजनिक बांधकाम विभाग	33,510	1,664	35,174	4.73	Public Works Department
15	ग्रामविकास विभाग	6,255	779	7,034	11.07	Rural Development Department
16	विधी व न्याय विभाग	12,653	392	13,045	3.00	Law and Judiciary Department
17	पाटबंधारे विभाग	72,798	7,048	79,846	8.83	Irrigation Department
18	वैद्यकीय शिक्षण विभाग	24,524	1,790	26,314	6.80	Medical Education Department
19	फलोद्यान व सामाजिक वनीकरण विभाग	2,619	1,036	3,655	28.27	Horticulture Department
20	विधानकार्य विभाग	630	48	678	7.08	Legislature Affairs Department
	एकूण	5,46,958	36,338	5,83,296	6.23	Total

आधार:—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source:—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

लक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.8 (2.17)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.8 (2.17)

शासकीय निवासात राहणारे, घरभाडे भत्ता घेणारे वर्गवार कर्मचारी
Employees (Classwise) residing in Government accommodation and those drawing house rent allowance

शासकीय कर्मचारी गणना
Census of Government Employees
1983

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	शासकीय निवासात राहणाऱ्या कर्मचाऱ्यांची संख्या Number of employees residing in Government accommodation							घरभाडे भत्ता घेणाऱ्या कर्मचाऱ्यांची संख्या Number of employees drawing house rent allowance							District
		वर्ग-१ Class—I	वर्ग-२ Class—II	वर्ग ३ Class—III	वर्ग-४ Class—IV	वर्ग १ ते ४ Class I to IV	वर्ग ५ ते ९ व ० Class 5 to 9 and 0	वर्ग १ ते ४ ५ ते ९ व ० Class 1 to 4 and 5 to 9 and 0	वर्ग-१ Class—I	वर्ग-२ Class—II	वर्ग-३ Class—III	वर्ग-४ Class—IV	वर्ग १ ते ४ Class 1 to 4	वर्ग ५ ते ९ व ० Class 5 to 9 and 0	वर्ग १ ते ४ व ५ ते ९ व ० Class 1 to 4 and 5 to 9 and 0	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
1	मुंबई	.. 906	1,226	27,963	4,755	34,850	533	35,38,553	1,161	1,999	35,176	15,070	51,396	80	51,476	Bombay
2	ठाणे	.. 101	285	6,673	1,508	8,567	35	8,602	121	415	9,932	2,631	13,099	..	13,099	Thane
3	रायगड	.. 30	59	1,643	215	1,947	..	1,947	35	144	2,514	629	3,322	..	3,322	Raigad
4	रत्नागिरी	.. 32	68	1,441	352	1,893	..	1,893	37	182	3,349	1,251	4,819	57	4,876	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	.. 8	27	568	64	667	..	667	23	87	1,534	420	2,064	..	2,064	Sindhudurg
6	नाशिक	.. 148	264	4,633	852	5,897	..	5,897	110	334	9,910	2,556	12,910	1	12,911	Nashik
7	धुळे	.. 50	80	2,585	230	2,945	2	2,947	55	217	5,161	1,688	7,121	6	7,127	Dhule
8	जळगाव	.. 51	83	3,068	804	4,006	129	4,135	60	255	4,499	1,501	6,315	302	6,617	Jalgaon
9	अहमदनगर	.. 66	78	2,510	577	3,231	43	3,274	59	209	5,441	1,405	7,114	20	7,134	Ahmadnagar
10	पुणे	.. 278	412	8,944	2,325	11,959	554	12,513	504	1,101	21,052	7,107	29,764	1,079	30,843	Pune
11	सातारा	.. 51	88	3,147	942	4,228	216	4,444	81	251	5,213	1,696	7,241	81	7,322	Satara
12	सांगली	.. 60	76	2,127	361	2,624	542	3,166	66	164	3,738	1,298	5,266	..	..	Sangli
13	सोलापूर	.. 76	148	2,941	705	3,870	275	4,145	82	312	5,834	1,918	8,156	67	8,223	Solapur

14 कोल्हापूर	..	46	94	2,208	577	2,925	130	3,055	93	391	6,174	1,912	8,570	..	8,570	Kolhapur
15 औरंगाबाद	..	182	181	3,907	1,408	5,878	..	5,678	169	592	7,078	3,021	10,860	..	10,860	Aurangabad
16 जालना	..	29	47	1,253	106	1,435	18	1,453	23	76	2,809	832	3,740	979	4,719	Jalna
17 परभणी	..	56	111	1,901	524	2,592	101	2,693	24	189	4,230	1,344	5,787	34	5,821	Parbhani
18 बीड	..	80	179	2,552	608	3,419	14	3,433	24	146	3,327	1,400	4,897	22	4,919	Beed
19 नांदेड	..	49	56	1,338	539	1,982	1	1,983	56	220	4,878	1,652	6,806	28	6,834	Nanded
20 उस्मानाबाद	..	33	34	663	91	821	113	934	16	131	3,907	1,348	5,402	84	5,486	Osmanabad
21 लातूर	..	20	19	32	36	107	..	107	31	107	1,698	755	2,591	23	2,614	Latur
22 बुलढाणा	..	33	37	1,316	70	1,456	..	1,456	34	149	3,352	1,229	4,764	2	4,766	Buldhana
23 अकोला	..	59	60	953	263	1,335	132	1,467	37	203	4,223	1,552	6,015	9	6,024	Akola
24 अमरावती	..	65	114	2,825	298	3,302	..	3,302	125	363	5,688	2,347	8,723	18	8,741	Amravati
25 यवतमाळ	..	35	72	2,064	351	2,522	42	2,564	44	190	3,889	1,224	5,347	8	5,355	Yavatmal
26 वर्धा	..	26	37	1,273	295	1,631	..	1,631	29	112	2,568	806	3,515	..	3,515	Wardha
27 नागपूर	..	173	297	6,552	1,743	8,765	258	9,023	362	1,050	14,436	5,867	21,715	4	21,719	Nagpur
28 भंडारा	..	46	45	1,356	183	1,630	..	1,630	37	212	4,733	1,460	6,442	13	6,455	Bhandara
29 चंद्रपूर	..	52	76	1,657	298	2,083	..	2,083	46	214	4,955	1,414	6,629	..	6,629	Chandrapur
30 गडचिरोली	..	14	30	811	133	988	2	990	11	43	1,025	322	1,401	42	1,443	Gadchiroli
31 दिल्ली	..	3	1	8	3	15	..	15	..	..	26	46	72	..	72	Delhi
32 गोवा	..	1	..	..	..	1	..	1	..	1	8	4	13	..	13	Goa
एकूण	..	2,859	4,384	1,00,912	21,216	1,29,371	3,140	1,32,511	3,565	10,259	1,90,357	67,705	2,71,876	2,966	2,74,842	Total

आधार :—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source :—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.9 (2.18)

वयोगटानुसार कर्मचारी
Employees according to age groups

शासकीय कर्मचारी गणना
Census of Government of Employees
1983

एकूण वर्ग १ ते ४
Total Class I to IV

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वयोगटानुसार कर्मचाऱ्यांची संख्या No. of employees according to different Age groups														जिल्हा District
		२९ आणि त्यापेक्षा कमी 29 and below	30 to 39	40 to 44	45 to 49	50	51	52	53	54	55	56	57	५८ आणि पुढील 58 and above	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
1	मुंबई	28,589	28,383	11,642	8,413	1,381	981	1,105	1,073	1,170	1,182	1,031	1,021	735	86,706	Bombay
2	ठाणे	8,757	8,420	3,198	2,128	347	228	284	279	252	224	187	202	112	24,618	Thane
3	रायगड	2,691	3,063	1,252	916	158	118	128	143	110	107	94	82	65	8,927	Raigad
4	रत्नागिरी	2,430	3,006	1,407	1,046	178	132	107	98	129	107	100	108	140	8,988	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1,087	1,040	584	434	84	43	33	44	47	49	35	41	40	3,561	Sindhudurg
6	नाशिक	5,813	7,689	3,549	2,409	513	412	420	308	330	309	223	233	179	22,387	Nashik
7	धुळे	2,431	4,823	1,987	1,388	189	112	156	127	123	131	198	148	106	12,919	Dhule
8	जळगाव	3,330	4,283	2,126	1,521	319	144	143	122	133	161	116	136	149	12,683	Jalgaon
9	अहमदनगर	3,822	4,473	2,258	1,488	270	169	210	193	197	198	157	151	154	13,740	Ahmadnagar
10	पुणे	13,160	15,155	7,459	5,488	929	592	664	654	613	723	695	670	445	47,247	Pune
11	सातारा	3,707	4,508	2,580	2,004	294	203	225	240	190	203	160	203	561	15,078	Satara
12	सांगली	2,230	3,461	1,645	1,171	175	138	122	126	126	122	95	85	112	9,608	Sangli

13	सोलापूर	3,842	5,401	2,340	1,454	200	174	185	183	181	197	197	192	235	14,781	Solapur
14	कोल्हापूर	2,839	4,866	2,233	1,717	243	185	251	185	188	196	166	156	195	13,420	Kolhapur
15	औरंगाबाद	4,162	6,047	2,754	1,761	297	182	255	240	174	215	213	169	152	16,621	Aurangabad
16	जालना	1,419	1,760	846	445	225	56	99	72	72	68	44	38	31	5,175	Jalna
17	परभणी	2,458	3,659	1,795	885	156	114	134	116	93	121	97	108	202	9,938	Parbhani
18	बीड	3,303	3,681	1,895	1,176	328	138	154	110	128	115	118	85	168	11,399	Beed
19	नांदेड	2,941	4,053	1,768	1,011	178	96	154	134	131	151	121	103	313	11,154	Nanded
20	उस्मानाबाद	1,189	1,590	848	504	64	72	93	66	79	85	86	82	357	5,115	Osmanabad
21	लातूर	811	1,269	711	375	55	52	56	44	37	26	35	40	55	3,566	Latur
22	बुलढाणा	1,650	2,451	1,662	1,191	184	124	109	108	79	92	58	61	92	7,861	Buldana
23	अकोला	1,950	3,664	1,921	1,560	222	167	156	136	109	131	81	82	100	10,279	Akola
24	अमरावती	2,700	4,251	2,879	1,702	279	196	176	187	158	151	151	134	129	13,093	Amravati
25	यवतमाळ	2,264	3,347	1,856	1,263	178	123	123	88	90	76	80	93	85	9,666	Yavatmal
26	वर्धा	1,234	2,191	1,236	888	135	106	109	79	69	75	54	50	52	6,278	Wardha
27	नागपूर	6,848	11,085	6,230	4,114	744	468	511	419	434	403	376	372	486	32,490	Nagpur
28	भंडारा	2,241	3,802	1,855	1,241	190	109	122	114	101	80	74	83	79	10,091	Bhandara
29	चंद्रपूर	2,248	3,566	1,976	1,234	216	139	130	117	93	98	86	68	64	10,035	Chandrapur
30	गडचिरोली	1,063	1,375	552	352	65	47	40	30	29	22	17	14	16	3,622	Gadchiroli
31	दिल्ली	27	30	20	10	..	..	..	..	..	1	..	..	..	88	Delhi
32	गोवा	3	4	4	2	..	..	..	1	..	..	..	..	..	14	Goa
	एकूण	1,24,239	1,56,396	75,068	51,291	8,796	5,820	6,454	5,836	5,665	5,819	5,145	5,010	5,609	4,61,148	Total

आधार :—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source :—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.10 (2.19)

वर्गवार वयोगटानुसार कर्मचारी
Employees Classwise according to age-group

शासकीय कर्मचारी गणना
Census of Government Employees
1983

वयोगट Age group	वर्ग-एक Class—I	वर्ग-दोन Class—II	वर्ग-तीन Class—III	वर्ग-चार Class—IV	एकूण एक ते चार Total I to IV
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
२९ आणि त्यापेक्षा कमी 29 and less	166	1,276	94,693	28,104	1,24,239
30—39	1,386	4,150	1,16,055	34,805	1,56,396
40—44	1,028	2,944	53,374	17,722	75,068
45—49	1,271	3,042	34,051	12,927	51,291
50	358	554	5,360	2,524	8,796
51	275	407	3,449	1,689	5,820
52	323	476	3,772	1,883	6,454
53	308	466	3,398	1,664	5,836
54	360	448	3,319	1,538	5,665
55	309	472	3,411	1,627	5,819
56	332	434	3,001	1,378	5,145
57	298	358	3,050	1,304	5,010
58 आणि पुढील and above	79	147	1,858	3,527	6,899
एकूण/Total	**6,493**	**15,174**	**3,28,789**	**1,10,692**	**4,61,148**

आधार :—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source :—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.11 (2.22)

दुकाने व संस्था अधिनियम, १९४८ याखालील रोजगार

Employment under Shops and Establishments Act, 1948

अनुक्रमांक Serial No.	संस्थांचे प्रकार	रोजी/As on 31-12-1982	31-12-1983	Type of Establishment
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
	कायदा लागू असलेले नागरी विभाग	178	182	Urban areas to which the Act is applicable.
1	दुकाने—			*Shops.*—
	(अ) दुकाने	1,42,243	1,48,668	(*a*) Establishments.
	(ब) त्यातील कामगार	3,73,965	3,88,174	(*b*) Persons employed.
2	व्यापारी संस्था—			*Commercial Establishments.*—
	(अ) संस्था	1,27,174	1,40,296	(*a*) Establishments.
	(ब) त्यातील कामगार	7,05,188	7,57,700	(*b*) Persons employed.
3	उपहारगृह—			*Hotels.*—
	(अ) संस्था	29,235	30,726	(*a*) Establishments.
	(ब) त्यातील कामगार	1,51,721	1,61,258	(*b*) Persons employed.
4	चित्रपटगृह—			*Theatres.*—
	(अ) संस्था	742	807	(*a*) Establishments.
	(ब) त्यातील कामगार	10,208	11,632	(*b*) Persons employed.
5	कामगार नसलेल्या संस्थांची संख्या	3,29,621	3,49,009	Establishments having no employees.
	एकूण—			*Total.*—
	(अ) संस्था	6,28,458	6,69,506	(*a*) Establishments.
	(ब) त्यातील कामगारांची संख्या	12,41,082	13,18,764	(*b*) Persons employed.

आधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.12 (2.23)

रोजगार विषयक माहिती/Employment market information

(लाखांत/in lakh).

अनुक्रमांक Serial No.	उद्योग विभागांचे वर्णन	मार्च अखेर अंदाजित रोजगार/Estimated employment at the end of March														Description of Industry Division
		सार्वजनिक क्षेत्र/Public sector										खाजगी क्षेत्र Private sector		एकूण रोजगार Total employment		
		केंद्र सरकार Central Govt.		राज्य सरकार State Govt.		निम-सरकारी Quasi-Govt.		स्थानिक संस्था Local bodies		एकूण सार्वजनिक क्षेत्र Total public Sector						
		(1983)	(1984)	(1983)	(1984)	(1983)	(1984)	(1983)	(1984)	(1983)	(1984)	(1983)	(1984)	(1983)	(1984)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
0	शेती, शिकार, वनोद्योग व मत्स्योद्योग.	..	..	0.33	0.34	0.10	0.10	0.02	0.02	0.45	0.48	0.01	0.02	0.46	0.49	Agriculture, hunting, forestry and fishing.
1	खाणकाम व दगडकाम	..	..	..	..	0.36	0.38	..	..	0.36	0.38	0.01	0.02	0.37	0.40	Mining and quarrying.
2 and 3	वस्तुनिर्माण	0.72	0.70	0.11	0.10	1.26	1.45	0.02	0.02	2.11	2.28	10.34	9.94	12.45	12.22	Manufacturing.
4	वीज, वायु आणि पाणी	0.01	0.01	0.02	0.02	0.64	0.67	0.11	0.11	0.78	0.80	0.10	0.10	0.88	0.91	Electricity, gas and water.
5	बांधकाम	0.15	0.15	0.76	0.75	0.07	0.07	0.24	0.24	1.22	1.22	0.07	0.06	1.29	1.28	Construction.
6	घाऊक व किरकोळ व्यापार, खानावळी आणि उपहारगृहे.	0.01	0.01	0.01	0.01	0.10	0.10	..	..	0.12	0.13	0.55	0.55	0.67	0.68	Wholesale and retail trade, restaurants and hotels.
7	परिवहन, साठवण व दळणवळण	2.93	2.91	0.02	0.02	1.34	1.37	0.35	0.35	4.64	4.65	0.09	0.08	4.73	4.73	Transport, storage and communications.
8	वित्त, विमा, स्थावर आणि व्यवसाय सेवा.	0.01	..	0.01	0.01	1.44	1.39	0.01	0.01	1.47	1.41	0.75	0.79	2.22	2.20	Finance, insurance, real estate and business services.
9	सामूहिक, सामाजिक आणि व्यक्तिगत सेवा.	1.01	1.04	3.14	3.19	0.44	0.46	4.32	4.48	8.91	9.17	1.94	2.03	10.85	1.12	Community, social and personal services.
	एकूण	4.84	4.83	4.40	4.45	5.75	5.99	5.07	5.24	20.06	20.51	13.86	13.60	33.92	34.10	Total

आधार.—सेवायोजन संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Employment, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.13 (10.1)

सुती कापड उद्योग व यंत्रोत्पादक कारखान्यातील निवडक केंद्रातील गैरहजेरी
Absenteeism in Cotton Textile and Engineering industries at Selected centres.

वर्ष व महिने Year and month	सुती कापड उद्योग Cotton Textile Industry								रसायने व रासायनिक पदार्थांचे उत्पादन Chemical and Chemical Products			पेट्रोलियम व दगडी कोळसा या पदार्थांचे उत्पादन Petroleum and Coal Products
	मुंबई Bombay	सोलापूर Solapur	नागपूर Nagpur	जळगांव Jalgaon	नांदेड Nanded	औरंगाबाद Aurangabad	इतर केंद्रे Other centres	एकूण केंद्रे All centres	मुंबई Bombay	ठाणे Thane	पुणे Pune	मुंबई Bombay
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
1965 ..	19.26	15.31	21.38	14.07	33.87	..	12.81	18.33	..	..	..	INR
1970 ..	19.23	25.40	21.24	11.50	32.63	15.89	15.30	19.60	..	..	..	INR
1975 ..	20.37	27.66	20.05	15.95	37.82	19.30	18.85	20.86	16.11	14.47	15.87	INR
1980 ..	22.21	36.95	23.01	24.11	30.43	18.36	24.85	23.27	16.72	18.61	17.22	..
1981 ..	24.04	37.71	19.54	22.07	27.73	15.95	22.59	24.38	18.14	17.06	13.41	17.49
1982 ..	59.39	29.61	23.85	25.90	35.39	19.32	28.17	32.49	15.90	17.24	12.78	45.52
1983 ..	23.64	36.52	25.13	21.92	39.53	20.02	28.49	25.58	16.14	18.30	14.12	16.35	
जानेवारी/ January 1982 ..	40.42	33.91	21.23	23.68	29.22	15.90	19.88	29.26	16.86	17.60	11.65	61.36
फेब्रुवारी/ February 1982 ..	93.11	37.19	26.50	27.80	33.77	15.68	29.52	35.54	16.45	17.94	12.91	100.00
मार्च/ March 1982	91.69	36.90	23.39	26.97	35.96	22.09	29.75	34.50	14.84	16.80	11.64	100.00
एप्रिल/ April 1982	95.90	38.81	23.93	28.22	38.69	24.42	30.25	33.41	17.87	18.55	14.55	..
मे/ May 1982	92.63	40.56	31.48	32.45	43.01	28.95	40.26	38.92	24.63	26.80	21.37	96.55
जून/ June 1982	90.93	35.79	26.26	26.85	35.88	22.69	38.04	34.11	16.70	17.00	14.98	58.21
जुलै/ July 1982	91.12	10.33	24.60	23.04	33.87	18.16	26.22	20.75	14.02	19.41	9.72	11.31
ऑगस्ट/ August 1982	92.30	33.08	15.11	23.03	INR	16.37	23.83	25.82	14.80	14.64	13.36	14.35
सप्टेंबर/ September 1982 ..	89.73	33.09	27.73	23.94	INR	15.24	24.67	31.68	11.94	12.32	9.83	11.53
ऑक्टोबर/ October 1982 ..	..	34.06	18.76	26.46	35.14	16.71	23.91	25.41	11.04	13.78	7.18	16.10
नोव्हेंबर/ November 1982 ..	..	34.21	36.52	24.38	34.06	18.43	27.66	28.58	14.06	17.08	12.95	21.57
डिसेंबर/ December 1982 ..	53.39	33.80	INR	25.27	34.45	17.23	26.03	45.29	18.05	16.54	13.23	24.07

INR—माहिती दिली नाही/ Information not received.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.13 (10.1)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
जानेवारी/ January 1983 ..	43.14	32.57	20.95	26.40	30.80	15.74	20.45	37.12	17.06	17.22	12.41	17.00
फ़ेब्रुवारी/ February 1983 ..	34.67	34.58	24.38	20.38	37.86	19.41	34.14	33.39	11.89	16.85	11.32	14.07
मार्च/ March 1983	26.61	38.19	25.40	27.14	..	22.97	31.02	23.42	13.85	17.14	18.84	14.40
एप्रिल/ April 1983	33.16	37.15	25.21	21.91	..	24.44	39.09	33.34	18.28	19.65	14.02	..
मे/ May 1983	28.30	41.59	30.30	22.03	48.66	29.79	42.34	31.90	25.08	26.99	20.58	...
जून/ June 1983	23.95	38.01	28.56	23.38	43.26	21.73	34.72	27.24	19.65	19.46	16.32	..
जुलै/ July 1983	18.13	38.52	24.52	16.36	40.85	18.66	24.98	21.92	11.38	15.14	11.61	..
ऑगष्ट/ August 1983	16.40	31.30	26.65	19.94	41.82	16.66	22.45	20.40	12.15	14.16	9.81	14.44
सप्टेंबर/ September 1983 ..	15.30	33.73	23.68	21.61	37.34	20.03	30.02	18.44	14.87	16.34	16.88	17.58
ऑक्टोबर/ October 1983 ..	15.14	34.26	19.35	21.50	37.43	17.40	23.99	18.43	14.15	13.94	10.96	15.79
नोव्हेंबर/ November 1983 ..	14.34	42.31	23.19	21.83	37.77	17.86	15.72	18.64	18.19	18.98	13.33	19.51
डिसेंबर/ December 1983 ..	14.57	35.95	29.34	20.44	..	15.56	22.91	17.77	17.15	23.67	13.39	18.01

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.13 (10.1)– *contd.*

वर्ष आणि महिने Year and month	धातूचे उत्पादन Metal Products		विद्युत यंत्रसामग्री व्यतिरिक्त यंत्रसामग्री Machinery Except Electrical Machinery						विद्युत यंत्रसामग्री Electrical Machinery		परिवहन सामग्री Transport Equipment	
	मुंबई Bombay	रायगड Raigad	मुंबई Bombay	ठाणे Thane	पुणे Pune	सोलापूर Solapur	सातारा Satara	कोल्हापूर Kolhapur	मुंबई Bombay	पुणे Pune	मुंबई Bombay	ठाणे Thane
(1)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)
1965 ..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
1970 ..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
1975 ..	15.08	13.99	10.94	17.29	15.04	13.71	11.21	13.48	17.87	17.32	21.00	13.55
1980 ..	17.60	15.22	10.38	..	17.91	16.01	12.11	18.05	13.35	14.04	17.68	11.14
1981 ..	16.30	..	16.13	..	14.04	16.04	12.11	10.93	15.91	..	22.48	13.31
1982 ..	18.50	12.45	8.96	..	16.42	16.40	11.75	10.27	17.99	16.28	17.46	12.46
1983 ..	19.42	15.23	15.20	..	14.57	13.07	11.94	16.01	19.78	20.32	21.24	13.32
जानेवारी/January 1982 ..	17.34	14.47	17.20	..	12.90	12.80	9.28	10.27	15.95	16.72	15.05	10.92
फेब्रुवारी/ February 1982 ..	18.31	..	8.61	..	13.56	17.59	12.01	..	17.19	17.27	15.99	12.03
मार्च/ March 1982	18.17	..	7.58	..	29.63	16.37	11.34	..	17.60	16.81	14.37	11.61
एप्रिल/ April 1982	19.16	..	6.84	..	14.13	18.12	12.74	..	21.61	16.83	21.00	15.66
मे/ May 1982	28.62	..	27.12	..	19.88	20.36	18.28	..	32.51	20.11	22.26	20.43
जून/ June 1982	19.80	..	18.32	..	28.23	21.43	14.18	..	22.43	..	16.89	11.15
जुलै/ July 1982	16.56	..	14.26	..	11.12	14.39	9.96	..	14.24	13.21	14.00	11.24
ऑगस्ट/ August 1982	15.52	10.39	15.03	..	13.06	14.32	9.91	..	15.29	13.13	19.83	10.35
सप्टेंबर/ September 1982 ..	15.07	..	13.37	..	10.97	13.19	10.69	..	12.93	..	16.78	8.83
ऑक्टोबर/October 1982 ..	15.42	..	13.41	..	9.72	13.83	8.78	..	12.84	..	14.67	9.95
नोव्हेंबर/ November 1982 ..	17.54	..	14.75	..	19.08	16.16	9.28	..	17.48	..	20.14	11.82
डिसेंबर/ December 1982 ..	19.44	..	17.65	..	13.84	18.27	13.92	..	16.43	16.21	18.66	15.26

TABLE No. 25.13 (10.1)—*contd*

(1)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)
जानेवारी/ January 1983 ..	19.32	..	..	..	15.26	14.10	9.92	..	16.12	..	18.77	12.81
फेब्रुवारी/ February 1983 ..	19.19	14.99	14.51	..	12.00	16.46	10.21	7.57	16.00	..	18.40	11.59
मार्च/ March 1983	18.02	16.07	15.00	..	11.70	14.78	11.37	8.47	16.88	..	18.26	14.01
एप्रिल/ April 1983	20.01	18.94	16.48	..	14.63	10.50	20.19	11.32	30.11	21.17	20.82	14.36
मे/ May 1983	31.82	28.00	26.08	..	20.37	22.16	18.53	15.43	29.43	22.47	27.89	21.45
जून/ June 1983	23.38	15.02	20.62	..	17.67	15.31	..	22.30	22.12	16.09	24.82	13.31
जुलै/ July 1983	17.07	14.35	14.42	..	11.21	11.81	..	29.93	14.76	..	21.31	12.20
ऑगष्ट/ August 1983	14.50	9.43	10.16	..	13.00	12.28	7.42	30.83	14.03	..	19.44	9.51
सप्टेंबर/ September 1983 ..	17.08	13.13	12.27	..	13.08	15.03	10.42	25.24	16.44	..	22.61	12.75
ऑक्टोबर/October 1983 ..	15.35	9.96	8.97	..	10.69	9.19	8.81	7.29	13.94	..	20.97	9.48
नोव्हेंबर/ November 1983 ..	19.31	16.32	15.24	..	21.86	..	11.28	9.31	17.00	..	21.93	14.66
डिसेंबर/ December 1983 ..	17.17	11.37	13.50	..	13.42	..	11.27	8.39	15.81	21.54	19.65	13.76

आधार : कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.14 (10.2)

औद्योगिक तंटे/Industrial disputes

वर्ष आणि महिने Year and month	कापड गिरण्या/ Textiles				यंत्रोत्पादक कारखाने/ Engineering				संकीर्ण Miscellaneous				एकूण Total			
	संपांची संख्या No. of strikes	संपांवरील कामगारांची संख्या No. of workers involved		बाधा गेलेल्या मनुष्य दिवसांची संख्या No. of mandays lost	संपांची संख्या No. of strikes	संपांवरील कामगारांची संख्या No. of workers involved		बाधा गेलेल्या मनुष्य दिवसांची संख्या No. of mandays lost	संपांची संख्या No. of strikes	संपांवरील कामगारांची संख्या No. of workers involved		बाधा गेलेल्या मनुष्य दिवसांची संख्या No. of mandays lost	संपांची संख्या No. of strikes	संपांवरील कामगारांची संख्या No. of workers involved		बाधा गेलेल्या मनुष्य दिवसांची संख्या No. of mandays lost
		प्रत्यक्ष Directly	अप्रत्यक्ष Indirectly			प्रत्यक्ष Directly	अप्रत्यक्ष Indirectly			प्रत्यक्ष Directly	अप्रत्यक्ष Indirectly			प्रत्यक्ष Directly	अप्रत्यक्ष Indirectly	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)
1960	37	1,00,469	5,877	1,63,833	49	32,265	..	1,87,992	176	1,34,219	3,607	6,49,628	262	2,66,953	9,484	10,01,453
1965	87	4,14,626	434	4,69,648	162	26,398	79	2,13,757	343	1,14,274	2,418	6,98,639	592	5,55,298	2,931	13,82,044
1970	102	1,69,990	6,959	6,19,684	222	52,663	4,542	6,19,929	344	1,26,382	1,856	10,12,102	668	3,49,035	13,357	22,51,715
1975	112	27,347	2,752	12,04,886	379	57,592	1,050	5,01,926	319	52,406	621	3,93,198	810	1,37,345	4,423	11,00,010
1980	65	60,946	5,590	2,25,794	161	31,049	688	20,00,134	165	55,769	1,000	27,11,130	331	1,47,764	7,278	49,37,058
1981	80	1,08,059	2,819	21,07,809	113	34,114	1,752	12,19,461	130	33,686	3,248	14,58,464	323	1,75,859	7,819	47,85,734
1982	97	1,86,483	638	4,18,81,209	88	22,168	379	20,58,627	109	34,653	1,360	25,93,300	294	2,43,304	2,377	4,65,33,136
1983	85	1,82,863	221	1,34,60,103	75	17,674	1,433	10,62,543	103	20,253	268	21,81,748	263	2,20,740	1,922	1,67,04,394
जानेवारी/January 1982	79	1,72,061	95	25,95,770	24	6,137	200	2,76,278	41	12,373	71	2,87,883	144	1,90,571	366	31,59,931
फेब्रुवारी/February 1982	84	1,73,250	245	41,15,352	20	5,726	411	1,16,083	48	8,760	98	2,24,486	152	1,87,736	754	44,55,921
मार्च/March 1982	83	1,73,220	245	45,66,365	23	4,836	418	1,35,399	47	12,678	218	2,72,805	153	1,90,734	881	49,74,569
एप्रिल/April 1982	71	1,72,367	95	42,36,680	23	4,412	479	2,10,114	36	9,963	53	2,63,755	130	1,86,742	627	47,10,549
मे/May 1982	71	1,72,367	95	40,18,223	30	6,031	531	2,43,600	23	7,498	53	2,13,397	124	1,85,896	679	44,75,220
जून/June 1982	72	1,72,461	15	37,31,542	25	4,953	431	2,08,220	18	5,636	32	1,38,093	115	1,83,050	478	40,77,855
जुलै/July 1829	73	1,72,476	15	37,30,711	28	4,545	297	1,99,871	19	5,536	30	1,48,918	120	1,82,557	342	40,79,500
ऑगस्ट/August 1982	70	1,72,436	15	34,35,135	27	4,911	86	1,90,338	19	5,826	30	1,72,896	116	1,83,173	131	37,98,369
सप्टेंबर/September 1982	71	1,70,702	15	32,52,413	23	3,872	72	1,20,775	20	8,520	107	1,87,492	114	1,83,094	194	35,60,680
ऑक्टोबर/October 1982	67	1,60,822	15	30,01,610	21	3,023	50	1,11,920	24	6,950	52	1,76,622	112	1,70,795	117	32,90,152
नोव्हेंबर/November 1982	63	1,59,963	15	26,74,815	25	3,500	90	1,22,060	22	10,298	52	2,31,587	110	1,73,761	157	30,28,462
डिसेंबर/December 1982	61	1,59,857	15	25,22,593	26	5,960	36	1,23,969	26	10,552	746	2,75,366	113	1,76,369	797	29,21,928

तक्ता क्रमांक/ TABLE No. 25.14 (10.2)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)
जानेवारी/January 1983 ..	65	1,58,727	221	22,83,058	21	5,472	223	1,02,904	29	14,696	19	3,40,859	115	1,78,895	463	27,26,821
फेब्रुवारी/February 1983 ..	68	1,62,192	61	19,78,342	18	3,418	204	82,775	32	14,560	..	3,48,439	118	1,80,170	265	24,09,556
मार्च/ March 1983	68	1,60,292	15	18,17,767	22	4,740	204	1,04,080	40	17,017	19	2,73,361	130	1,82,049	238	21,95,208
एप्रिल/ April 1983	66	1,58,600	..	15,37,465	21	4,309	134	69,153	36	9,055	..	1,99,716	123	1,71,964	134	18,06,374
मे/ May 1983 .. .	64	1,54,771	..	13,65,863	19	3,089	134	63,698	37	7,156	..	1,63,235	120	1,65,016	134	15,92,696
जून/ June 1983	49	1,00,112	..	12,36,880	23	4,674	134	85,867	34	9,838	12	1,93,932	106	1,14,624	146	15,16,679
जुलै/ July 1983	43	71,813	..	10,35,792	24	4,563	133	82,086	35	6,781	105	1,37,807	102	83,157	238	12,55,635
ऑगस्ट/ August 1983	40	60,063	..	8,85,504	24	4,053	240	85,089	31	8,649	..	1,06,031	95	72,765	240	10,76,624
सप्टेंबर/ September 1983 ..	44	89,254	76	6,45,148	24	5,451	394	1,15,892	27	4,793	26	81,259	95	99,498	496	8,42,184
ऑक्टोबर/October 1983 ..	30	27,661	13	2,21,898	17	3,864	238	86,925	30	3,009	12	84,127	77	34,734	263	3,92,950
नोव्हेंबर/November 1983 ..	25	32,437	..	1,94,058	21	5,731	507	76,907	34	6,681	147	1,55,096	80	44,849	654	4,26,061
डिसेंबर/ December 1983 ..	26	31,724	..	2,58,583	21	4,860	1,021	1,07,919	28	4,439	142	97,354	75	41,023	1,163	4,63,606

आधार : कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.15 (10·3)

श्रमिक नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ खालील प्रकरणे
Cases decided under Workmen's Compensation Act, 1923

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	न लढविलेली प्रकरणे Non-contested cases		लढविलेली प्रकरणे Contested cases		समझोता झालेली प्रकरणे Cases of agreement		जिल्हा District
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	मुंबई	170	143	225	267	209	208	Greater Bombay
2	ठाणे	43	74	34	45	16	16	Thane
3	रायगड	12	21	4	18	7	24	Raigad
4	रत्नागिरी	19	13	..	..	1	1	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	48	60	15	56	3	6	Nashik
7	धुळे	8	..	14	..	..	..	Dhule
8	जळगाव	37	22	..	..	4	..	Jalgaon
	अहमदनगर	9	23	2	2	6	20	Ahmadnagar
10	पुणे	49	41	22	25	28	23	Pune
11	सातारा	8	32	17	10	4	22	Satara
12	सांगली	..	..	..	..	..	..	Sangli
13	सोलापूर	21	28	14	24	2	2	Solapur
14	कोल्हापूर	19	43	77	57	12	21	Kolhapur
15	औरंगाबाद	10	..	6	..	4	..	Aurangabad
16	जालना	6	1	..	1	..	..	Jalna
17	परभणी	3	2	8	12	..	..	Parbhani
18	बीड	30	5	10	11	..	..	Beed
19	नांदेड	9	3	5	15	2	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	6	10	5	..	1	..	Osmanabad
21	लातूर	..	..	..	..	..	..	Latur
22	बुलढाणा	7	10	3	9	2	..	Buldana
23	अकोला	13	..	7	..	11	..	Akola
24	अमरावती	15	11	14	9	2	7	Amravati
25	यवतमाळ	9	9	4	9	..	..	Yavatmal
26	वर्धा	12	1	3	..	2	..	Wardha
27	नागपूर	76	48	37	17	14	14	Nagpur
28	भंडारा	8	21	3	..	4	2	Bhandara
29	चंद्रपूर	14	41	27	2	1	..	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	661	654	556	589	335	366	Maharashtra State

आधार:—श्रमिक भरपाई आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Office of the Commissioner for Workmen's Compensation, Government of Maharashtra, Bombay.

25. कामगार व सेवायोजन/LABOUR AND EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.16 (10-4)

सेवा योजनांसंबंधीची सांख्यिकी/Employment exchange statistics

अनुक्रमांक Serial No.	सेवायोजन केंद्राचे नाव	नवीन नोंदणी केलेल्यांची संख्या No. of registrations		जाहीर केलेल्या रिकाम्या जागांची संख्या No. of vacancies notified		नोकरी मिळालेल्यांची संख्या No. of placements		पटावरील उमेदवारांची संख्या No. On live रोजी/ on register		Name of the employment exchange
(1)	(2)	1982-83 (3)	1983-84 (4)	1982-83 (5)	1983-84 (6)	1982-83 (7)	1983-84 (8)	31-3-83 (9)	31-3-84 (10)	(2)
1	वि. से. कें. मुंबई	40,595	46,055	6,468	7,236	2,997	3,287	1,46,147	3,08,484	R.E.E. Bombay
2	उ. वि. सें. कें. मुंबई	68,741	64,832	8,863	6,274	4,084	2,514	2,29,310	2,91,240	S.R.E.E. Bombay
3	घाटकोपर (मुंबई)	11,917	15,620	5,396	5,364	1,408	1,423	16,355	21,099	Ghatkopar (Bombay)
4	ठाणे	31,502	30,271	4,181	5,303	1,253	1,222	50,886	50,645	Thane
5	वाशी (ठाणे)	3,760	3,698	548	515	220	134	5,916	5,956	Washi (Thane)
6	अलीबाग (रायगड)	11,383	11,163	1,343	1,330	1,087	991	22,306	23,155	Alibag (Raigad)
7	पनवेल (रायगड)	2,266	2,908	592	724	522	437	6,617	7,450	Panvel (Raigad)
8	रत्नागिरी	11,719	9,388	1,641	1,749	1,313	604	12,869	15,903	Ratnagiri
9	सिंधुदुर्ग	2,997	9,022	295	1,143	173	402	14,501	17,675	Sindhudurg
10	नाशिक	22,412	23,508	4,891	3,168	1,884	1,539	61,683	68,429	Nashik
11	धुळे	13,287	13,417	795	1,138	286	423	28,388	31,661	Dhule
12	जळगांव	19,981	20,694	2,688	2,033	812	908	40,777	48,160	Jalgaon
13	अहमदनगर	15,884	19,859	2,199	1,885	1,597	661	31,076	39,850	Ahmadnagar
14	पुणे	42,492	44,431	5,537	6,572	3,580	3,488	68,277	77,281	Pune
15	पिंपरी (पुणे)	7,958	8,289	3,047	2,939	1,110	1,105	9,953	12,193	Pimpri (Pune)
16	सातारा	17,314	20,128	1,641	1,725	685	452	29,446	32,325	Satara
17	सांगली	16,267	20,029	1,944	1,823	706	1,001	29,059	35,186	Sangli
18	सोलापूर	17,431	20,992	1,782	1,108	1,246	776	43,073	48,009	Solapur
19	कोल्हापूर	23,600	28,884	1,716	2,445	921	1,226	56,516	62,563	Kolhapur
20	औरंगाबाद	19,844	19,038	1,994	1,781	1,413	641	35,195	44,252	Aurangabad
21	जालना	1,769	5,197	320	441	394	163	8,847	11,287	Jalna
22	परभणी	8,111	9,648	434	291	285	338	21,305	24,557	Parbhani
23	बीड	8,825	10,072	1,466	1,683	865	763	24,881	27,366	Beed
24	नांदेड	18,095	12,639	542	468	465	399	37,962	33,595	Nanded
25	उस्मानाबाद	9,761	7,402	723	399	600	206	15,825	20,609	Osmanabad
26	लातूर	2,276	10,645	68	372	62	210	19,694	26,019	Latur
27	बुलढाणा	7,734	8,935	665	1,150	471	742	22,311	24,177	Buldana
28	अकोला	15,468	21,652	1,541	2,212	1,391	1,101	33,355	43,051	Akola
29	अमरावती	19,244	24,477	1,065	1,254	946	688	53,510	65,811	Amravati
30	यवतमाळ	11,342	16,222	1,275	1,781	955	1,009	30,178	37,072	Yavatmal
31	वर्धा	8,756	10,459	830	1,174	465	455	30,098	34,285	Wardha
32	नागपूर	43,629	38,787	4,672	5,959	2,662	5,079	2,05,480	2,18,771	Nagpur
33	भंडारा	12,264	12,452	1,186	1,374	624	538	47,860	51,256	Bhandara
34	चंद्रपूर	7,813	9,466	930	869	824	695	27,171	31,664	Chandrapur
35	गडचिरोली	877	6,103	161	640	73	339	3,542	8,300	Gadchiroli
36	बाळापूर	17,346	13,315	2,084	2,086	1,412	1,455	38,646	36,715	Ballarpur
37	वि. से. मा. व स. कें. मुंबई	3,310	3,605	2,385	5,339	215	247	5,008	5,326	U.E.I. and G.B. Bombay.
38	वि. से. मा. व स. कें. पुणे	2,487	2,851	2,614	1,345	492	409	2,800	3,070	U.E.I and G.B. Pune.
39	वि. से. मा. व स. कें. नागपूर	3,536	3,585	1,681	2,021	507	348	7,412	7,709	U.E.I. and G.B. Nagpur.
40	वि. से. मा. व स. कें. औरंगाबाद	2,000	2,285	371	561	295	314	4,076	4,531	U.E.I. and G.B. Aurangabad.
41	वि. से. मा. व स. कें. कोल्हापूर	2,263	2,509	1,248	1,433	357	150	3,592	4,193	U.E.I. and G.B. Kolhapur.
42	शा. अ. वि. से. कें. मुंबई	751	1,048	365	319	288	349	943	1 208	Spl.E.E. for P.H.P. Bombay.
	महाराष्ट्र राज्य	6,09,007	6,65,580	84,187	89,446	41,936	39,231	15,82,845	19,62,097	Maharashtra State

टीप.—(१) वि. से. कें.—विभागीय सेवायोजन केंद्र. (२) उ. वि. से. कें.—उप-विभागीय सेवायोजन केंद्र. (३) वि. से. मा. व स. कें.—विद्यापीठ सेवायोजन माहिती व सल्लागार केंद्र. (४) से. कें.—सेवायोजन केंद्र. (५) शा. अ. वि. सें. कें.—शारीरिक अपंगासाठी विशेष सेवायोजन केंद्र.

Note.—(i) R.E.E.—Regional Employment Exchange ; (ii) S.R.E.E.—Sub-Regional Employment Exchange ; (iii) U.E.I. and G.B.—University Employment Information and Guidance Bureau ; (iv) E.E.—Employment Exchange. (v) SPL.E.E. For PHP—Special Employment Exchange for Physically Handicapped Persons.

आधार.—सेवायोजन संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Employment, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.17 (10·5)

नोंदणीकृत कामगार संघटनांची संख्या, सभासद संख्या, उत्पन्न, खर्च व निधी

Number, membership, income, expenditure and funds of registered trade unions

वर्ष Year	कामगार संघटना (संख्या) No. of trade Unions		विवरणपत्र सादर करणाऱ्याचे शेकडा प्रमाण	वर्षअखेर विवरणपत्र सादर करणाऱ्या संघटनांची सभासद संख्या (हजारात)	वर्षाच्या सुरुवातीची शिल्लक धरून संबंधित वर्षातील उत्पन्न (रुपये हजारात)	संबंधित वर्षातील खर्च (रुपये हजारात)	वर्ष अखेरीस शिल्लक असलेला निधी (रुपये हजारात)
	नोंदलेल्या Registered	विवरणपत्र सादर करणाऱ्या Submitting returns	Percentage response	Membership of those who submit returns at the end of the year (No. in thousand)	Income during the year under consideration including opening balance (Rs. in thousand)	Expenditure during the year under consideration (Rs. in thousand)	Balance funds at the close of the year (Rs. in thousand)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1960-61	1,417	833*	59	578	2,873	2,500	4,282
1964-65	1,877	1,050*	56	934	6,430	4,785	7,980
रोजी/As on—							
31st/डिसेंबर/December 1965 ..	2,071	1,088*	53	790	4,735	3,789	6,865
31st/डिसेंबर/December 1970 ..	2,659	1,091	41	776	10,508	8,190	15,872
31st/डिसेंबर/December 1975 ..	3,657	1,950	57	1,466	61,357	23,132	38,225
31st/डिसेंबर/December 1980 ..	3,461	2,248	64	2,248@	60,095@	45,171@	86,617@
31st/डिसेंबर/December 1981 ...	3,346	2,360	70	2,160@	64,938@	47,630@	94,677@
31st/डिसेंबर/December 1982 ..	3,666	2,008	55	2,008	74,437	60,951	1,00,978
31st/डिसेंबर/December 1983 ..	3,545	2,384	67	2,575	80,306	66,071	1,19,628

टीप.—(१) *ह्यात १७ संघटनांचा समावेश आहे.

Note.—(1) *This includes 17 federations.

(२) @ सुधारित

(2) @ Revised

आधार.—कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

25. कामगार व सेवायोजन

तक्ता क्रमांक/

अपघात झालेल्या कामगारांची संख्या व

Number of workers who were involved in accidents

अनुक्रमांक No.	वर्ग	कामावरील कामगारांची दैनिक सरासरी (प्रौढ) Average number of workers employed per day (adults)		वर्षभरात ज्यांना अंतिम भरपाई दिली अशी प्रकरणे/दुखापतीची प्रकरणे No. of cases/injuries in which case final compensation was paid during the year.					
				मृत्यु Death		कायम अपंगत्व Permanent disablement		तात्पुरते अपंगत्व Temporary disablement	
		1982	1983	1982	1983	1982	1983	1982	1983
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	कारखाने	2,07,916	1,94,736	818	145	54	101	8,012	2,074
2	खाणी	26,492	14,287	11	10	7	46	3,065	2,243
3	गोदी व बंदरे	25,859	39,321	19	7	6	13	256	502
4	इमारत व बांधकाम ..	38,748	29,293	46	51	68	124	612	245
5	नगरपालिका	17,223	21,409	2	4	193	4	..	1
6	विद्युत पुरवठा संस्था ..	65,402	80,346	40	34	4	5	436	3,505
7	चित्रपट कंपनी	501	449	..	..	..	..	..	..
8	रेल्वे	1,86,383	2,00,786	55	51	162	108	3,371	4,026
9	पोष्ट व तारखाते	1,744	18,494	..	..	..	..	1	..
	एकूण	5,70,268	5,99,121	991	302	494	401	15,753	12,596

टीप.—रकाना ११ ते १६ मधील आकडे संक्षिप्तात केल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत./

आधार.—श्रमिक भरपाई आयुक्त, मुंबई./

LABOUR AND EMPLOYMENT

TABLE No. 25.18 (10.6)

त्यांना भरपाईपोटी दिलेली रक्कम
and compensation paid to them

भरपाईपोटी दिलेली रक्कम (हजार रुपये) Amount of compensation paid (thousand Rs.)						Category
मृत्यु Death		कायम अपंगत्व Permanent disablement		तात्पुरते अपंगत्व Temporary disablement.		
1982	1983	1982	1983	1982	1983	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
693	834	175	238	258	722	Factories.
228	136	109	168	1,057	862	Mines.
351	160	93	164	219	243	Docks and ports.
836	770	480	590	261	63	Building and Constructions.
53	74	26	59	..	1	Municipalities.
781	734	76	92	40	331	Electricity supply companies
..	..	..	..	..	..	Cinema film manufacturing companies.
1,134	986	468	500	529	742	Railways.
..	..	..	..	1	..	Posts and telegraphs deptt.
4,076	3,694	1,427	1,810	2,364	2,963	Total

Note.—Totals in cols .11 to 16 may not add due to rounding.

Source.—Commissioner for Workmen's Compensation, Bombay.

26. बँका व विमाव्यवसाय

BANKING AND INSURANCE

२६.१. या विभागात बँक कार्यालये असलेली शहरे व गावे, बँकांचे वर्गीकरण तसेच वर्गीकृत, अवर्गीकृत व सहकारी बँका यांचेविषयी माहिती दिली आहे.

२६.२. बँक कार्यालयांच्या संख्येत वर्गीकृत, अवर्गीकृत व सहकारी बँका यांच्या कार्यालयांचा समावेश आहे. व्यापारी बँकाकरिता संदर्भ काल उपलब्ध असल्यास तो ३१ डिसेंबर १९८३ रोजी असा असून सहकारी बँकाकरिता अद्यावत ताळेबंद किंवा विवरण यानुसार आहे.

26.1. Data on towns/villages having banking offices, classification of banks, scheduled, non-scheduled and Co-operative banks are given in this section.

26.2. Number of bank offices includes offices of scheduled, non-scheduled and Co-operative banks. The reference period of commercial Banks is as on 31st December 1983, wherever available while that regarding co-operative banks is as on the latest balance sheet or return.

26. बँका व विमा व्यवसाय/BANKING AND INSURANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1 (18.2)

लोकसंख्यागटानुसार बँक कार्यालयांची विभागणी
Distribution of banking offices by population ranges

३१ डिसेंबर १९८३ रोजी
(As on 31st December 1983)

अनुक्रमांक Serial No.	लोकसंख्या गट Population range	स्थळांची संख्या No. of Places	कार्यालयाची संख्या No. of offices
(1)	(2)	(3)	(4)
1	वर्गवारी न केलेले Unclassified	506	561
2	पेक्षा कमी below 5,000	1,074	1,502
3	5,000 to 10,000	508	968
4	10,000 to 25,000	931	741
5	25,000 to 50,000	42	295
6	50,000 to 75,000	17	184
7	75,000 to 1,00,000	9	1,505
8	एक लाखाचे वर Above 1,00,000	22	1,140
	एकूण/Total	2,371	6,896

टीप :—लोकसंख्येची आकडेवारी १९७१-१९८१ च्या जनगणनेवर आधारित आहे.
Note.—The population figures are based on the census of 1971-1981.

आधार :—भारतीय रिझर्व्ह बँकेने प्रकाशित केलेल्या "डिरेक्टरी ऑफ बँक ऑफिसेस", डिसेंबर १९८३ चे प्रकाशन.
Source.—Directory of Bank Offices, December 1983 by Reserve Bank of India.

26. बँका व विमा व्यवसाय/BANKING AND INSURANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2 (18.3)

वर्गीकृत व अवर्गीकृत सहकारी बँकांच्या कार्यालयांची संख्या

Number of offices of Scheduled, non-scheduled and Co-operative Banks

(As on 31st December 1983/रोजी)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्गीकृत बँक Scheduled Banks	अवर्गीकृत बँक Non-Scheduled Banks	सहकारी बँक Co-operative Banks	एकूण Total	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1,041	..	304	1,345	Greater Bombay
2	ठाणे	222	..	100	322	Thane
3	रायगड	99	..	55	154	Raigad
4	रत्नागिरी	117	..	70	187	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	18	..	12	30	Sindhudurg
6	नाशिक	162	..	185	347	Nashik
7	धुळे	91	..	93	184	Dhule
8	जळगाव	122	..	177	299	Jalgaon
9	अहमदनगर	121	..	191	312	Ahmadnagar
10	पुणे	365	..	226	591	Pune
11	सातारा	121	..	124	245	Satara
12	सांगली	145	..	142	287	Sangli
13	सोलापूर	152	..	125	277	Sholapur
14	कोल्हापूर	165	..	178	343	Kolhapur
15	औरंगाबाद	120	..	103	223	Aurangabad
16	जालना	..	..	..	..	Jalna
17	परभणी	75	..	70	145	Parbhani
18	बीड	53	..	57	110	Beed
19	नांदेड	87	..	85	172	Nanded
20	उस्मानाबाद	93	..	94	187	Osmanabad
21	लातूर	..	..	..	..	Latur
22	बुलढाणा	62	..	73	135	Buldhana
23	अकोला	71	..	78	149	Akola
24	अमरावती	96	..	73	169	Amravati
25	यवतमाळ	68	..	59	127	Yavatmal
26	वर्धा	52	..	33	85	Wardha
27	नागपूर	180	..	73	253	Nagpur
28	भंडारा	65	..	43	108	Bhandara
29	चंद्रपूर	77	..	33	110	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	..	..	..	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	4,040	..	2,656	6,896	Maharashtra State.

आधार :—भारतीय रिझर्व्ह बँकेने प्रकाशित केलेल्या "डिरेक्टरी ऑफ बँक ऑफिसेस," डिसेंबर १९८३ चे प्रकाशन.

Source.—Directory of Bank Offices, December 1983 by Reserve Bank of India.

27. शासकीय अर्थव्यवस्था

PUBLIC FINANCE

२७.१. राज्य शासनातील महसुली जमा व महसुली खर्च यांचे निरनिराळ्या शीर्षाखालील आकडे या विभागात दाखविले आहेत. यांची अधिक तपशीलवार माहिती राज्य शासनाच्या अर्थसंकल्पात मिळते. तसेच अर्थसंकल्पातील व्यवहाराचे आर्थिक वर्गीकरणही त्यात दिले आहे. येथील आर्थिक वर्गीकरणाची मांडणी सहा लेख्यांमध्ये दर्शविलेल्या शासनाच्या आर्थिक व्यवहारावर आधारलेली आहे.

२७.२. राज्य शासनाचे जमा व खर्च या संबंधित व्यवहार दरवर्षी सादर केलेल्या अर्थसंकल्पात दिले जातात. अर्थसंकल्पीय व्यवहारांचे परिणाम जाणून घेण्यासाठी अर्थसंकल्पाचे आर्थिक वर्गीकरण केले जाते. या वर्गीकरणात अर्थसंकल्पीय व्यवहारांची अर्थपूर्ण आर्थिक वर्गानुरुप पुनर्मांडणी व त्यांचे पुनर्वर्गीकरण केले आहे. हे वर्गीकरण केंद्रीय अर्थसंकल्पाच्या आर्थिक वर्गीकरणाच्या मांडणीप्रमाणे आहे. त्यामधून आंतर लेखा व आंतर विभागीय हस्तांतरित रकमा (फंडांकडून बदली केलेल्या रकमा धरून) वगळण्यात आल्या आहेत. त्यामुळे उर्वरित अर्थव्यवस्थेशी होणाऱ्या राज्य शासनाच्या मूळ व्यवहारांची माहिती या वर्गीकरणातून मिळते.

27.1. The receipt and revenue expenditure of State Government under different heads is shown in this section. Further details will be found in the Civil Budget Estimates of the State Government. The Economic Classification of the Budget is also given. The framework of economic classification presented here is based on the delienation of the Government transactions in a set of six accounts.

27.2. The Budget annually presented gives the transactions on account of receipts and expenditure of the State Government. In order to analyse the economic impact of these budgetary transactions, an economic classification of the Budget is undertaken. In this classification the transactions are regrouped and reclassified into meaningful economic categories. This classification follows closely the framework of economic classification adopted for the Central Budget. It eliminates all inter-account inter-departmental transfers including transfers to and from funds and brings out the genuine transactions of the State Government with the rest of the economy.

27. शासकीय अर्थव्यवस्था/PUBLIC FINANCE

तक्ता क्र./TABLE No. 27.1 (20.1)

महाराष्ट्र राज्याच्या महसुली जमांचे विवरण पत्र/Statement of Revenue Receipts of Maharashtra State

(रुपये लाखात/ Rs. in lakh)

महसुलाची शीर्षे (1)	(प्रत्यक्ष) 1982-83 Actuals (2)	(प्रत्यक्ष) 1983-84 Actuals (3)	Heads of Revenue (1)
(ए) कर महसूल—			(A) Tax Revenue—
(ए) उत्पन्न व खर्च यांवरील कर—			(a) Taxes on Income and Expenditure—
021 निगम कराव्यतिरिक्त उत्पन्नावरील कर	12,400	13,254	Taxes on Income other than Corporation Tax
022 कृषि उत्पन्नावरील कर	38	5	Taxes on Agricultural Income
028 उत्पन्न व खर्च यांवरील इतर कर	4,467	5,295	Other Taxes on Income and Expenditure
एकूण—(ए)	16,905	18,554	Total (a)
(बी) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील कर—			(b) Taxes on Property and Capital Transactions—
029 जमीन महसूल	2,956	2,416	Land Revenue
030 मुद्रांक व नोंदणी फी	5,405	6,100	Stamps and Registration Fees
031 संपदा शुल्क	285	(—)49	Estate Duty
035 शेत जमिनीव्यतिरिक्त इतर स्थावर मालमत्तेवरील कर	5	1	Taxes on Immovable Property other than Agricultural Land
एकूण—(बी)	8,652	8,468	Total (b)
(सी) विक्रेय वस्तू व सेवा यांवरील कर—			(c) Taxes on Commodities and Services—
039 राज्य उत्पादन शुल्क	13,980	15,318	State Excise
040 विक्रीकर	1,02,694	1,19,442	Sales Tax
041 वाहनांवरील कर	6,625	7,460	Taxes on Vehicles
042 मालावरील व उतारूंवरील कर	9,514	7,018	Taxes on Goods and Passengers
053 विजेवरील कर व शुल्क	6,985	7,126	Taxes and Duties on Electricity
045 विक्रेय वस्तूंवरील व सेवांवरील इतर कर व शुल्क	12,128	12,067	Other Taxes and Duties on Commodities and Services
862 केंद्रीय उत्पादन शुल्कातील राज्य शासनाचा हिस्सा	29,508	31,787	States' Share of Union Excise Duties
एकूण—(सी)	1,81,434	2,00,218	Total (c)
एकूण—(ए)	2,06,991	2,27,240	Total (A)
(बी) करांव्यतिरिक्त महसूल—			(B) Non-Tax Revenue—
(ए) इतर आर्थिक सेवा—			(a) Other Fiscal Services—
047 इतर आर्थिक सेवा	11	1	Other Fiscal Services
एकूण—(ए)	11	1	Total (a)
(बी) व्याजाच्या जमा रकमा लाभांश व नफा—			(b) Interest Receipts, Dividends and Profits—
049 व्याजाच्या जमा रकमा	14,577	17,915	Interest Receipts
050 लाभांश व नफा	333	133	Dividends and Profits
एकूण—(बी)	14,910	18,048	Total (b)
(सी) करांव्यतिरिक्त इतर महसूल—			(c) Other Non-Tax Revenue—
(एक) सर्वसाधारण सेवा—			(i) General Services—
051 लोकसेवा आयोग	4	2	Public Service Commission
055 पोलीस	918	790	Police
056 तुरुंग	190	170	Jails
057 पुरवठा व विनियोग	1	..	Supplies and Disposals
058 लेखन सामग्री व मुद्रण	442	455	Stationery and Printing
059 सरकारी बांधकामे	970	1,090	Public Works
065 इतर प्रशासनिक सेवा	1,342	1,050	Other Administrative Services
066 निवृत्ती वेतने व इतर सेवा-निवृत्ति लाभ यांच्या संबंधातील अंशदानाच्या व वसुलीच्या रकमा.	229	185	Contributions and Recoveries towards Pension and other Retirement Benefits.
067 माहितीकारी साहित्य व साधनसामग्री	..	..	Aid Materials and Equipments
068 संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	2,679	3,174	Miscellaneous General Services
एकूण—(एक)	6,775	6,916	Total (i)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 27.1 (20.1)—*contd.*

(1)		(2)	(3)	(1)
	(दोन) सामाजिक व सामूहिक सेवा—			(ii) Social and Community Services—
077	शिक्षण	316	680	Education
078	कला व संस्कृती	23	25	Art and Culture
080	वैद्यकीय	2,422	1,613	Medical
081	कुटुंब कल्याण	52	70	Family Welfare
082	आरोग्य, स्वच्छता व पाणीपुरवठा	133	178	Public Health, Sanitation and Water Supply
083	गृहनिर्माण	966	330	Housing
084	नगरविकास	692	788	Urban Development
085	माहिती व प्रसिद्धी	17	14	Information and Publicity
087	कामगार व सेवायोजन	247	243	Labour and Employment
088	सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	740	1,060	Social Security and Welfare
095	इतर सामाजिक व सामूहिक सेवा	68	86	Other Social and Community Services
	एकूण—(दोन)	**5,676**	**5,087**	**Total (ii)**
	(तीन) आर्थिक सेवा—			(iii) Economic Services—
098	सहकार	994	907	Co-operation
104	इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	73	73	Other General Economic Services
105	कृषि	348	345	Agriculture
106	लहान पाटबंधारे मृदसंधारण व क्षेत्रविकास	226	397	Minor Irrigation, Soil Conservation and Area Development.
109	अन्न	61	104	Food
110	पशुसंवर्धन	141	135	Animal Husbandry
111	दुग्धशाळा विकास	15,703	24,318	Dairy Development
112	मत्स्यव्यवसाय	32	35	Fisheries
113	वन	8,972	9,927	Forests
114	सामूहिक विकास	390	378	Community Development
120	उद्योग	19	23	Industries
121	ग्राम व लघु उद्योग	13	10	Village and Small Industries
128	खाणी व खनिजे	685	763	Mines and Minerals
131	जल व वीज विकास सेवा	82	262	Water and Power Development Services
133	पाटबंधारे, नौकानयन, जलनिस्तारण व पूर नियंत्रण प्रकल्प	1,322	1,300	Irrigation, Navigation, Drainage and Flood Control Projects.
134	वीज प्रकल्प	1,780	1,811	Power Projects
135	बंदरे, दीपगृहे व जहाज वाहतूक	12	32	Ports, Lighthouses and Shipping
136	नागरी विमाने चालन	..	..	Civil Aviation
137	मार्ग व पूल	355	28	Roads and Bridges
138	मार्ग व जलपरिवहन सेवा	1	..	Road and Water Transport Services
139	पर्यटन	..	...	Tourism
144	इतर परिवहन दळणवळण सेवा	..	..	Other Transport and Communication Services
	एकूण—(तीन)	**31,219**	**40,848**	**Total (iii)**
	एकूण—(सी)	**43,670**	**52,851**	**Total (c)**
	(डी) सहाय्यक अनुदाने व अंशदाने—			(d) Grants-in-Aid and Contributions—
160	केंद्र सरकारकडून सहाय्यक अनुदान	18,238	27,058	Grants-in-Aid from Central Government
	एकूण—(डी)	**18,238**	**27,058**	**Total (d)**
	एकूण—(बी)	**76,829**	**97,958**	**Total (B)**
	एकूण—महसूली जमा	**2,83,820**	**3,25,198**	**Total—Revenue Receipts**

आधार—महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९८४-८५ व १९८५-८६.

Source.—Maharashtra State Budget Publications, 1984-85 and 1985-86.

27. शासकीय अर्थव्यवस्था/PUBLIC FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 27.2 (23.2)

महाराष्ट्र राज्याचे महसुली खर्चाचे विवरण पत्र/Statement of Revenue Expenditure of Maharashtra State

(रुपये लाखात/Rs. in lakh)

	खर्चाची शीर्षे	(प्रत्यक्ष) Actuals 1982-83	(प्रत्यक्ष) Actuals 1983-84	Heads of Expenditure
	(1)	(2)	(3)	(1)
	(ए) सर्वसाधारण सेवा—			(A) General Services—
	(ए) राज्याची अंगे—			(a) Organs of State—
211	संसद/राज्य/संघ राज्य क्षेत्र विधानमंडळे	282	309	Parliament/State/Union Territory/ Legislatures
212	राष्ट्रपती/उप-राष्ट्रपती/राज्यपाल/संघराज्य क्षेत्रांचे प्रशासक.	50	49	President/Vice-President/Governor/Administrator of Union Territories.
213	मंत्रिपरिषद	98	124	Council of Ministers
214	न्यायदान	1,559	1,863	Administration of Justice
215	निवडणुका	84	443	Elections
	एकूण—ए	**2,073**	**2,788**	**Total (a)**
	(बी) आर्थिक सेवा—			(b) Fiscal Services—
	(एक) उत्पन्न व खर्च यांवरील करांची वसुली—			(i) Collection of Taxes on Income and Expenditure—
220	उत्पन्न व खर्च यांवरील करांची वसुली	4,279	5,331	Collection of Taxes on Income and Expenditure
	एकूण—एक	**4,279**	**5,331**	**Total (i)**
	(दोन) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील करांची वसुली—			(ii) Collection of Taxes on Property and Capital Transactions—
229	जमीन महसूल	3,294	3,050	Land Revenue
230	मुद्रांक व नोंदणी	232	288	Stamps and Registration
235	मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील इतर करांची वसुली.	..	..	Collection of other Taxes on Property and Capital Transactions.
	एकूण—(दोन)	**3,526**	**3,338**	**Total (ii)**
	(तीन) विक्रेय वस्तू व सेवा यांवरील करांची वसुली—			(iii) Collection of Taxes on Commodities and Services—
239	राज्य उत्पादन शुल्क	275	312	State Excise
240	विक्रीकर	9,481	10,692	Sales Tax
241	वाहनांवरील कर	4,357	4,311	Taxes on Vehicles
245	विक्रेय वस्तू व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क ..	4,888	4,242	Other Taxes and Duties on Commodities and Services.
	एकूण—(तीन)	**19,001**	**19,557**	**Total (iii)**
	(चार) इतर आर्थिक सेवा—			(iv) Other Fiscal Services—
247	इतर आर्थिक सेवा	572	829	Other Fiscal Services
	एकूण—चार	**572**	**829**	**Total (iv)**
	एकूण—(बी)	**27,378**	**29,055**	**Total (b)**

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 27.2 (20.2)—*Contd.*

	(1)	(2)	(3)	(1)
	(सी) व्याज प्रदान व ऋणसेवा—			(c) Interest Payment and Servicing of Debt—
248	ऋण कमी करणे किंवा ऋण प्रतिबंधक यांसाठी विनियोजन	10,356	13,103	Appropriation for Reduction or Avoidance of Debt
249	व्याज प्रदान	16,847	19,779	Interest Payments
	एकूण—(सी)	27,203	32,882	Total (c)
	(डी) प्रशासकीय सेवा—			(d) Adminstrative Services—
251	लोकसेवा आयोग	48	61	Public Service Commission
252	सचिवालय-सर्वसाधारण सेवा	665	750	Secretariat-General Services
253	जिल्हा प्रशासन	6,218	7,135	District Administration
254	कोषागार व लेखा प्रशासन	549	601	Treasury and Accounts Administration
255	पोलीस	14,121	16,384	Police
256	तुरुंग	615	680	Jails
257	पुरवठा व विनियोग	13	14	Supplies and Disposals
258	लेखन सामग्री व मुद्रण	1,510	1,758	Stationery and Printing
259	सरकारी बांधकामे	2,712	4,364	Public Works
260	अग्नि संरक्षण व नियंत्रण	15	11	Fire Protection and Control
265	इतर प्रशासनिक सेवा	610	718	Other Administrative Services
	एकूण—(डी)	27,076	32,476	Total (d)
	(इ) निवृत्तिवेतने व संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा—			(e) Pensions and Miscellaneous General Services—
266	निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ	5,294	5,228	Pensions and Other Retirement Benefits
267	साह्यकारी साहित्य व साधनसामग्री	54	(—)47	Aid Materials and Equipments
268	संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	1,909	2,292	Miscellaneous General Services
	एकूण—(इ)	7,257	7,473	Total (e)
	एकूण—(ए)	90,987	1,04,674	Total (A)
	(बी.) सामाजिक व सामूहिक सेवा—			(B) Social and Community Services—
276	सचिवालय-सामाजिक व सामूहिक सेवा	158	197	Secretariat-Social and Community Services
277	शिक्षण	48,044	56,151	Education
278	कला व संस्कृती	551	580	Art and Culture
280	वैद्यकीय	9,445	10,316	Medical
281	कुटुंब कल्याण	3,380	4,396	Family Welfare
282	आरोग्य, स्वच्छता व पाणीपुरवठा	14,299	18,295	Public Health, Sanitation and Water Supply
282	गृहनिर्माण	2,634	4,053	Housing
283	नगरविकास	2,870	3,197	Urban Development
284	माहिती व प्रसिद्धी	469	525	Information and Publicity
285	कामगार व सेवायोजन	1,793	1,987	Labour and Employment
287	सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	8,921	11,851	Social Security and Welfare
288	नैसर्गिक आपत्तींच्या निवारणासाठी सहाय्य	1,387	5,515	Relief on Account of Natural Calamities
289	इतर सामाजिक व सामूहिक सेवा	72	84	Other Social and Community Services
	एकूण—(बी)	94,023	1,17,147	Total (B)
	(सी) आर्थिक सेवा—			(C) Economic Services—
	(ए) सर्वसाधारण आर्थिक सेवा—			(a) General Economic Services—
296	सचिवालय-आर्थिक सेवा	454	518	Secretariat-Economic Services
298	सहकार	3,079	3,778	Co-operation
304	इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	7,174	8,379	Other General Economic Services
	एकूण—(ए)	10,707	12,675	Total (a)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 27.2 (20.2)—*concld.*

	(1)	(2)	(3)	(4)
	(बी) कृषि व संलग्न सेवा—			(b) Agriculture and Allied Services—
305	कृषि	7,670	9,002	Agriculture
306	लहान पाटबंधारे	2,208	2,688	Minor Irrigation
307	मृद व जल संधारण	990	930	Soil and Water Conservation
308	क्षेत्र विकास	1,519	2,221	Area Development
309	अन्न	1,081	1,078	Food
310	पशुसंवर्धन	1,869	2,297	Animal Husbandry
311	दुग्धशाळा विकास	19,111	30,942	Dairy Development
312	मत्स्यव्यवसाय	226	292	Fisheries
313	वन	3,930	4,554	Forests
314	सामूहिक विकास	4,980	5,837	Community Development
	एकूण—(बी)	**43,584**	**59,841**	**Total (b)**
	(सी) उद्योग व खनिजे—			(C) Industry and Minerals—
320	उद्योग	117	148	Industries
321	ग्रामोद्योग व लघु उद्योग	350	407	Village and Small Industries
328	खाणी व खनिजे	136	157	Mines and Minerals
	एकूण—(सी)	603	712	**Total (c)**
	(डी) जल व वीज विकास—			(d) Water and Power Development—
331	जल व वीज विकास सेवा	1,821	1,639	Water and Power Development Services
333	पाटबंधारे, नौकानयन, जलनिस्मारण व पूर नियंत्रण प्रकल्प	11,615	14,420	Irrigation, Navigation, Drainage and Flood Control Projects.
334	वीज प्रकल्प	7,389	4,134	Power Projects
	एकूण—(डी)	20,825	20,193	**Total (d)**
	(इ) परिवहन व दळणवळण—			(e) Transport and Communications—
335	बंदरे, दीपगृहे व जहाज वाहतूक	197	272	Ports, Lighthouses and Shipping
336	नागरी विमानचालन	16	22	Civil Aviation
337	मार्ग व पूल	943	1,397	Roads and Bridges
338	मार्ग व जल परिवहन सेवा	36	58	Road and Water Transport Services
339	पर्यटन	7	3	Tourism
345	भारतीय रेल्वे	26	26	Indian Railways
	एकूण—(इ)	**1,225**	**1,778**	**Total (e)**
	एकूण—(सी)	76,944	95,199	**Total (C)**
	(डी) सहाय्यक अनुदाने व अंशदाने—			(D) Grant-in-Aid and Contribution—
363	स्थानिक संस्था व पंचायत राज्य संस्था यांना नुकसान-भरपाईच्या व अभिहस्तांकित रकमा देणे.	854	1,101	Compensation and Assignments to Local Bodies and Panchayat Raj Institutions.
	एकूण—(डी)	854	1,101	**Total (D)**
	एकूण-महसुली लेख्यावरील खर्च	**2,62,808**	**3,18,121**	**Total-Expenditure on Revenue Account**

आधार : महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९८४-८५ व १९८५-८६.

Source.—Maharashtra State Budget Publications, 1984-85 and 1985-68.

27. शासकीय अर्थव्यवस्था/PUBLIC FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 27·3 (20·3)

महसुली व भांडवली लेख्यांवरील जमा व खर्च
Receipts and Expenditure on Revenue and Capital Accounts

(रुपये लाखांत/Rs. in lakh)

बाब	प्रत्यक्ष Actuals 1982-83	प्रत्यक्ष Actuals 1983-84	Item
(1)	(2)	(3)	(1)
एक. महसुली लेख्यावरील जमा—			I. Receipts on Revenue Account—
(ए) कर महसूल—			(A) Tax Revenue
(अ) केंद्राकडून वसूल होणाऱ्या करांतील राज्याचा हिस्सा	42,193	44,992	(a) Share in Centrally Collected Taxes
(ब) राज्याकडून वसूल होणारे कर	1,64,798	1,82,248	(b) Taxes collected by State
एकूण कर महसूल—(क)=(अ+ब)	2,06,991	2,27,240	Total Tax Revenue (A)=(a+b)
(बी) करांव्यतिरिक्त महसूल	76,829	97,958	(B) Non-Tax Revenue
एकूण (एक) महसूली लेख्यावरील जमा—(ए+बी)	2,83,820	3,25,198	Total (I) Receipts on Revenue Account (A+B)
दोन. भांडवली लेख्यावरील जमा*	1,81,280	2,09,947	II. Receipts on Capital Account*
एकूण जमा—(एक+दोन)=डी	4,65,100	5,35,145	Total Receipts (I+II)=D
तीन. महसुली लेख्यावरील खर्च—			III. Expenditure on Revenue Account
(अ) विकास खर्च	1,92,452	2,35,105	(a) Development Expenditure
(ब) विकासेतर खर्च	43,152	50,134	(b) Non-Development Expenditure
(क) ऋण सेवा	27,204	32,882	(c) Debt Services
एकूण (तीन) महसूली लेख्यावरील खर्च—	2,62,808	3,18,121	Total (III) Expenditure on Revenue Account.
चार. भांडवली खर्च—			IV. Capital Disbursements—
(ए) महसुली लेख्या बाहेरील भांडवली खर्च—			(A) Capital Expenditure outside the Revenue Account
(अ) विकास खर्च	41,740	52,787	(a) Development Expenditure
(ब) विकासेतर खर्च	1,318	1,658	(b) Non-Development Expenditure
(बी) कर्जे व ऋण विभागावरील खर्च	1,54,138	1,66,434	(B) Disbursement on Loans and Debt Section
एकूण (चार) भांडवली खर्च	1,97,196	2,20,879	Total (IV) Capital Disbursement.
एकूण खर्च—(तीन+चार)=इ	4,60,004	5,39,000	Total Expenditure (III+IV)=E
पाच एकूण आधिक्य (+) किंवा तूट (—)=(डी—इ)	(+)5,096	(—)3,855	V. Overall Surplus (+) or Deficit (—)=(D—E)

*यात राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण, केंद्र शासनाकडून कर्जे व आगाऊ रकमा, राज्य शासनाने दिलेली कर्जे व आगाऊ रकमा (वसुली), सरकारी लेख्यावरील निव्वळ जमा [रोख शिल्लक गुंतवणूक लेखा (निव्वळ) वगळून], आंतर राज्यीय तडजोड (निव्वळ), आकस्मिकता निधीमध्ये केलेले विनियोजन (निव्वळ) आणि आकस्मिता निधी (निव्वळ) यांचा समावेश आहे.

*Includes Internal Debt of State Government, Loans and Advances from the Central Government, Repayment of Loans and Advances to the State Government and net receipts on the Public Account (excluding Cash Balance Investment Account (Net)) net receipts on Inter-State Settlement, net receipts, on Account of Appropriation to the Contingency Fund and Contingency Fund.

आधार.—महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, १९८४-८५ व १९८५-८६. *Source.*—Maharashtra State Budget Publications, 1984-85 and 1985-86

खर्च	(प्रत्यक्ष) Actuals 1982-83	(प्रत्यक्ष) Actuals 1983-84	Expenditure
(1)	(2)	(3)	(1)
1. वस्तू व सेवा यांवरील खर्च	69,610	75,906	Consumption expenditure
1.1 (अ) वेतन व मजुरी आणि वस्तू व सेवा यांवरील खर्च	70,049	81,306	(*a*) Wages and salaries and purchases of goods and services
1.1 (ब) वजा-विक्री	5,414	10,347	(*b*) Less-sales
1.2 निवृत्ति वेतने	4,975	4,947	Pensions
2. व्याज प्रदान	17,458	20,345	Interest paid
3. अर्थसहाय्य	10,835	9,879	Subsidies
4. हस्तांतरित महसुली रकमा	72,476	88,842	Current transfers
4.1 अनुदाने			Grants to
(अ) स्थानिक संस्थांस	37,572	43,096	(*a*) Local bodies
(ब) सहकारी संस्थांस	80	53	(*b*) Co-operatives
(क) शैक्षणिक संस्थांस	24,855	29,200	(*c*) Educational institutions
(ड) इतरांस	5,207	6,890	(*d*) Others
4.2 इतर चालू हस्तांतरित रकमा	4,762	9,603	Other current transfers
5. बचत	70,481	66,670	Savings
6. एकूण	2,40,860	2,61,642	Total

PUBLIC FINANCE

TABLE No. 27.4.1 (20.4.1)

Account-1

Income and outlay account of administrative departments

(रु. लाखांत/ Rs. in lakh)

जमा	(प्रत्यक्ष) Actuals 1982-83	(प्रत्यक्ष) Actuals 1983-84	Receipts
(4)	(5)	(6)	(4)
7. उद्योजकता व मालमत्तेपासूनचे उत्पन्न			Income from enterpreneureship and property
7.1 नफा	(—)6,124	(—)11,950	Profits
7.2 सरकारी मालमत्तेपासूनचे उत्पन्न			Income from properties
7.2.1 निव्वळ व्याज जमा			Net interest receipts—
(अ) महाराष्ट्र राज्य वीज मंडळाकडून	3,147	3,872	(*a*) State electricity board
(ब) वाणिज्यिक उपक्रमांकडून	9,888	12,294	(*b*) Departmental enterprises
(क) इतरांकडून	1,479	1,687	(*c*) Others
7.2.2 इतर मालमत्तेपासून जमा			Other property receipts
(अ) गुंतवणुकीपासूनचे उत्पन्न	335	157	(*a*) Income from investments
(ब) मालमत्तपासून इतर उत्पन्न	1,772	2,170	(*b*) Other income from property
8. प्रत्यक्ष कर	24,258	24,109	Direct taxes
8.1 जमीन महसूल	2,569	2,088	Land revenue
8.2 निगम करांव्यतिरिक्त उत्पन्नावरील कर	12,400	13,254	Taxes on income other than corporation tax
8.3 संपदाशुल्क	285	(—)49	Estate duty
8.4 व्यवसाय, व्यापार, आजिविका व रोजगार यांवरील कर.	4,467	5,295	Taxes on profession, trades, callings and employments
8.5 इतर प्रत्यक्ष कर	4,537	3,521	Other direct taxes
9. अप्रत्यक्ष कर	1,82,153	1,98,698	Indirect taxes
9.1 राज्य उत्पादन शुल्क	13,957	15,318	State excise duties
9.2 विक्री कर	1,02,679	1,19,442	Sales tax
9.3 मुद्रांक व नोंदणी फी	5,265	2,030	Stamps and registration fees
9.4 वाहनांवरील कर	6,625	7,460	Taxes on vehicles
9.5 मालावरील व उतारूंवरील कर	9,514	7,018	Taxes on goods and passengers
9.6 विद्युत शुल्क	6,973	7,126	Electricity duties
9.7 करमणूक कर	6,170	6,700	Entertainment tax
9.8 केंद्रीय उत्पादन शुल्कातील राज्याचा हिस्सा	29,508	31,787	Share of union excise duties
9.9 इतर अप्रत्यक्ष कर	1,462	1,817	Other indirect taxes
10. संकीर्ण जमा	4,866	3,417	Miscellaneous receipts
11. केंद्र सरकारकडून महसुली अनुदाने, इतर राज्यांकडून अंशदाने इत्यादि.	19,086	27,188	Revenue grants from Central Government contributions from other States etc.
12. एकूण	2,40,860	2,61,642	Total

खर्च	(प्रत्यक्ष) Actuals 1982-83	(प्रत्यक्ष) Actuals 1983-84	Expenditure
(1)	(2)	(3)	(1)
1. वेतन व मजुरी आणि वस्तू व सेवा यांवरील खर्च ..	33,945	45,235	Wages and salaries and purchases of goods and services
2. परिरक्षण	1,022	1,499	Maintenance
3. व्याज	9,852	12,231	Interest
4. घसारा	..	..	Consumption of fixed capital
5. नफा	(—)6,124	(—)11,950	Profits @
6. एकूण	38,695	47,015	Total

@याची विभागणी खालीलप्रमाणे आहे.

@The break-up is as follows.

(ए) खर्च	44,819	58,965	(A) Expenditure
(अ) पाटबंधारे योजना	12,472	15,502	(*a*) Irrigation schemes
(ब) मुद्रणालयीन खर्च	684	636	(*b*) Press charges
(क) इतर उपक्रम	31,663	42,827	(*c*) Other enterprises
(बी) नफा	(—)6,124	(—)11,950	(B) Profit
(अ) पाटबंधारे योजना	(—)10,988	(—)13,947	(*a*) Irrigation schemes
(ब) मुद्रणालय	(—)319	(—)214	(*b*) Press
(क) इतर उपक्रम	5,183	2,211	(*c*) Other enterprises
एकूण (ए+बी)	38,695	47,015	Total (A+B)

PUBLIC FINANCE

TABLE No. 27.4.2 (20.4.2)

Account-2

Production account of departmental enterprises

(रु. लाखांत/ Rs. in lakh)

जमा	(प्रत्यक्ष) Actuals 1982-83	(प्रत्यक्ष) Actuals 1983-84	Receipts
(4)	(5)	(6)	(4)
7. विक्री	38,695	47,015	Sales
8. एकूण	38,695	47,015	Total
(अ) जमा	38,695	47,015	(A) Receipts
(अ) पाटबंधारे योजना	1,484	1,555	(*a*) Irrigation schemes
(ब) मुद्रणालय	365	422	(*b*) Press
(क) इतर उपक्रम	36,846	45,038	(*c*) Other enterprises
एकूण	38,695	47,015	Total

खर्च (1)	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1982-83 (2)	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1983-84 (3)	Expenditure (1)
1. साठ्यांतील बदल	(—) 6,775	(—) 3,055	Changes in stocks
1.1 राज्य प्रशासन	(—) 3,693	(—) 3,106	Government administration
1.2 शासनाचा वाणिज्यिक उपक्रम	(—) 3,082	(+) 51	Departmental enterprises
2. एकूण स्थिर भांडवली निर्मिती (नवीन)	67,919	79,505	Gross capital formation (New)
2.1 राज्य प्रशासन			Government administration.—
(अ) इमारती व बांधकामे	29,127	32,312	(*a*) Buildings and constructions
(ब) यंत्रसामग्री व साधन सामग्री	2,982	4,060	(*b*) Machinery and equipment
2.2 शासनाचा वाणिज्यिक उपक्रम			Departmental enterprise.—
(अ) इमारती व बांधकामे	33,874	40,470	(*a*) Buildings and constructions
(ब) यंत्रसामग्री व साधन सामग्री	1,936	2,663	(*b*) Machinery and equipments
3. भौतिक मालमत्तेची निव्वळ खरेदी	202	287	Net purchase of physical assets
3.1 जुनी मालमत्ता			Second hand assets.—
(अ) राज्य प्रशासन	..	..	(*a*) Government administration
(ब) शासनाचा वाणिज्यिक उपक्रम	..	..	(*b*) Departmental enterprises
3.2 जमीन			Land
(अ) राज्य प्रशासन	202	287	(*a*) Government administration
(ब) शासनाचा वाणिज्यिक उपक्रम	..	..	(*b*) Departmental enterprises
4. हस्तांतरीत भांडवली रकमा	13,085	16,037	Capital transfers
4.1 भांडवली अनुदाने			Capital grants.—
(अ) स्थानिक संस्थांस	9,764	12,468	(*a*) Local bodies
(ब) सहकारी संस्थांस	45	54	(*b*) Co-operatives
(क) शैक्षणिक संस्थांस	2	2	(*c*) Educational institutions
(ड) इतरांस	2,032	1,401	(*d*) Others
4.2 जमीनदार व जहागीरदार यांना नुकसान भरपाई.	22	42	Compensation to land owners and jagirdar
4.3 इतर हस्तांतरीत भांडवली रकमा	1,220	2,070	Other capital transfers
5. एकूण	74,431	92,774	Total

PUBLIC FINANCE

TABLE No. 27.4.3 (20.4.3)

Account—3

Capital finance account of General Government

(रु. लाखांत/Rs. in lakh)

जमा	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1982-83	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1983-84	Receipts
(4)	(5)	(6)	(4)
6. बचत	70,481	66,670	Savings
7. घसारा	..	..	Consumption of fixed capital
8. हस्तांतरीत भांडवली रकमा	3,190	4,215	Capital transfers.—
(अ) केंद्र सरकार व इतर राज्याकडून ..	..	..	(*a*) From Union and Other State Government
(ब) भांडवली लेख्यावरील इतर जमा ..	3,190	4,215	(*b*) Other receipts on capital account
9. घेतलेली निव्वळ कर्जे	3,547	6,593	Net borrowings
10. इतर दायित्वे	(—) 2,787	15,296	Other liabilities
10.1 अर्थसंकल्पाव्यतिरिक्त जमा	1,664	21,255	Extra budgetary receipts
10 2 वजा :वित्तीय संपत्तीतील निव्वळ खरेदी ..	4,451	5,959	Less : Net purchase of financial assets
11. एकूण ..	74,431	92,774	Total

27. शासकीय अर्थव्यवसथा

तक्ता क्रमांक/

लेखा ३-अ/

वस्तू, सेवा व हस्तांतरित रकमा यांचे व्यवहार : राज्य

Transactions in goods and services and transfers : Capital account of Government adminis-

संवितरित रकमा	(प्रत्यक्ष) Actuals 1982-83	(प्रत्यक्ष) Actuals 1983-84	Disbursements
(1)	(2)	(3)	(1)
1. एकूण भांडवल निर्मिती	61,144	76,450	Gross capital formation
1.1 राज्य प्रशासन			Government administration
1.1.1 इमारती व बांधकामे—			Buildings and constructions—
(अ) नवनिर्मितीचा खर्च	29,127	32,298	(*a*) New outlays
(ब) नवीकरण व पुनःस्थापना	..	14	(*b*) Renewals and replacement
1.1.2 यंत्रसामग्री व साधन सामग्री—			Machinery and equipment—
(अ) नवनिर्मितीचा खर्च	2,982	4,060	(*a*) New outlays
(ब) नवीकरण व पुनःस्थापना	..	..	(*b*) Renewals and replacement
1.1.3 साठ्यातील निव्वळ वाढ	(—)3,693	(—)3,106	Net increase in stocks
1.2 शासनाचा वाणिज्यिक उपक्रम			Departmental commercial undertakings
1.2.1 इमारती व बांधकामे—			Buildings and constructions—
(अ) नवनिर्मितीचा खर्च	33,874	40,102	(*a*) New outlays
(ब) नवीकरण व पुनःस्थापना	..	368	(*b*) Renewals and replacement
1.2.2 यंत्रसामग्री व साधन सामग्री—			Machinery and equipments—
(अ) नवनिर्मितीचा खर्च	1,936	2,663	(*a*) New outlays
(ब) नवीकरण व पुनःस्थापना	..	..	(*b*) Renewals and replacement
1.2.3 साठ्यांतील निव्वळ वाढ	(—)3,082	51	Net increase in stocks
2. हस्तांतरित भांडवली रकमा	13,287	16,324	Capital transfers
2.1 भांडवली अनुदाने—			Capital grants—
(अ) स्थानिक संस्थास	9,764	12,468	(*a*) Local bodies
(ब) सहकारी संस्थांस	45	54	(*b*) Co-operatives
(क) शैक्षणिक संस्थास	2	2	(*c*) Educational institutions
(ड) इतरास	2,032	1,401	(*d*) Others
2.2 जमीनदार व जहागीरदार यांना नुकसानभरपाई	22	42	Compensation to land owners and Jagirders
2.3 इतर हस्तांतरित भांडवली रकमा	1,220	2,070	Other Capital transfers
2.4 भौतिक मालमत्तेची निव्वळ खरेदी	202	287	Net purchase of physical assets
3. एकूण	74,431	92,774	Total

PUBLIC FINANCE

TABLE No. 27.4.3 (20.4.3)

Account 3 A

प्रशासनाचा व शासनाचा वाणिज्यिक उपक्रमांचा भांडवली लेखा

tration and departmental commercial undertakings

(रु. लाखांत/Rs. in lakhs)

जमा	(प्रत्यक्ष) Actuals 1982-83	(प्रत्यक्ष) Actuals 1983-84	Receipts
(4)	(5)	(6)	(4)
4. एकूण बचत	70,481	66,670	Gross Savings
4.1 राज्य प्रशासनाच्या महसुली लेख्यातील बचत ..	70,481	66,670	Savings on current account of Government administration
4.2 शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमातील घसाऱ्या-साठीची तरतूद.	..	..	Depreciation provision of departmental commercial undertakings.
5. भांडवली स्वरुपाच्या इतर रकमा	3,190	4,215	Other receipts of capital nature
6. शिल्लक : वस्तू, सेवा व हस्तांतरित रकमांच्या सर्व व्यवहारातील तूट.	760	21,889	Balance : Deficit on all transactions in goods and services and transfers.
7. एकूण	74,431	92,774	Total

तक्ता क्रमांक/

लेखा 3 ब/

शासनाच्या वित्तीय संपत्तीतील बदल : राज्य प्रशासनाचा व शासनाचा वाणिज्यिक उपक्रमांचा भांडवली लेखा

आवक	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1982-83	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1983-84	Outgoings
(1)	(2)	(3)	(1)
1. भाग भांडवलात केलेली गुंतवणूक	4,451	5,959	Investment in shares
(अ) शासकीय उपक्रमांत	1,704	2,009	(*a*) Of Government concerns
(ब) इतर उपक्रमांत	2,747	3,950	(*b*) Of others
2. कर्जे व आगाऊ रकमा	38,405	34,439	Loans and advances
2.1 भांडवल निर्मितीसाठी			For capital formation to—
(अ) स्थानिक संस्थांस	2,478	3,378	(*a*) Local bodies
(ब) सहकारी संस्थांस	775	1,130	(*b*) Co-operatives
(क) महाराष्ट्र राज्य वीज मंडळास	19,352	17,817	(*c*) State Electricity Board
(ड) इतरांस	6,915	3,765	(*d*) Others
2.2 चालू वापरासाठी			For current consumption to—
(अ) स्थानिक संस्थांस	611	(—)95	(*a*) Local bodies
(ब) सहकारी संस्थांस	1,302	3,026	(*b*) Co-operatives
(क) महाराष्ट्र राज्य वीज मंडळास	489	523	(*c*) State Electricity Board
(ड) इतरांस	6,483	4,895	(*d*) Others
3. एकूण	**42,856**	**40,398**	**Total**

TABLE No. 27.4.3 (20.4.3)

Account—3 B

Changes in financial assets : Capital account of Government administration and departmental commercial undertakings

(रु. लाखांत /Rs. in lakh)

आवक	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1982-83	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1983-84	Incomings
(4)	(5)	(6)	(4)
4. कर्जे व आगाऊ रकमा यांची परतफेड	5,254	7,883	Repayment of loans and advances.—
(अ) स्थानिक संस्थांकडून	258	407	(*a*) By local bodies
(ब) सहकारी संस्थांकडून	1,989	1,719	(*b*) By Co-operatives
(क) महाराष्ट्र राज्य वीज मंडळाकडून	692	763	(*c*) By State Electricity Board
(ड) इतरांकडून	2,315	4,994	(*d*) By others
5. शिल्लक: वित्तीय संपत्तीतील निव्वळ वाढ	37,602	32,515	Balance ; Net increase in financial assets
6. एकूण	42,856	40,398	Total

तक्ता क्रमांक/

लेखा 3 क/

शासनाच्या वित्तीय दायित्वातील बदल : राज्य प्रशासनाचा व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमाचा भांडवली लेखा/

जावक	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1982-83	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1983-84	Outgoings
(1)	(2)	(3)	(1)
1. सरकारी ऋणाची परतफेड	1,15,561	1,31,798	Repayment of public debt
1.1 राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण	1,04,272	1,17,109	Internal debt of the State Government
1.2 केंद्र सरकारकडून कर्जे व आगाऊ रकमा ..	11,289	14,689	Loans and advances from the Central Government
2. शिल्लक : वित्तीय दायित्वातील निव्वळ वाढ	39,633	53,049	*Balance ;* Net increase in financial liabilities
3. एकूण	1,55,194	1,84,847	Total

तक्ता क्रमांक/

लेखा 3 ड/

रोख रकमा व भांडवल यांचा ताळमेळ : राज्य प्रशासनाचा व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा लेखा/

जावक	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1982-83	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1983-84	Outgoings
(1)	(2)	(3)	(1)
1. वस्तू व सेवा यांच्या सर्व व्यवहारांतील तूट (लेखा ३अ ची संतुलन करणारी बाब).	760	21,889	Deficit on all transactions in goods and services (Balancing item in Account/C-3-A).
2. वित्तीय संपत्तीतील निव्वळ वाढ (लेखा ३ ब ची संतुलन करणारी बाब).	37.602	32,515	Net increase in financial assets (Balancing item in Account/C 3 B).
3. रोख शिल्कीतील वाढ	1,271	..	Increase in cash balance
4. एकूण	39,633	54,404	Total

TABLE No. 27.4.3 (20.4.3)

Account—3 C

Changes in financial liabilities :—Capital account of Government administration and departmental commercial undertakings.

(रु. लाखात/Rs. in lakh)

आवक	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1982-83	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1983-84	Incomings
(4)	(5)	(6)	(4)
4. सरकारी ऋण	1,55,431	1,75,404	Public debt
4.1 राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण ..	1,01,897	1,18,487	Internal debt of the State Government
4.2 केंद्र सरकारकडून कर्जे व आगाऊ रकमा ..	53,534	56,917	Loans and advances from the Central Government.
5. आंतरराज्यीय तडजोड (निव्वळ)	(—)56	(—)4	Inter-State settlement (Net)
6. अल्प बचत, भविष्य निर्वाह निधी इत्यादी (निव्वळ)	5,922	5,215	Small savings, provident fund etc. (Net)
7. रोख शिल्लक गुंतवणूक लेखा (निव्वळ) ..	(—)3,826	2,501	Cash balance investment account (Net)
8. इतर ऋण (निव्वळ)	(—)2,277	1,731	Other debts (Net)
9. एकूण ..	**1,55,194**	**1,84,847**	**Total**

TABLE No. 27.4.3 (20.4.3)

Account—3 D

Cash and capital reconciliation account of Government administration and departmental commercial undertakings.

(रु. लाखात/Rs. in lakh)

आवक	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1982-83	(प्रत्यक्ष) (Actuals) 1983-84	Incomings
(4)	(5)	(6)	(4)
5. वित्तीय दायित्वातील निव्वळ वाढ (लेखा ३ सी ची संतुलन करणारी बाब).	39,633	53,049	Net increase in financial liabilities (Balancing item in Account—3C).
6. रोख शिलकीतील घट	..	1,355	Decrease in cash balance
7. एकूण ..	**39,633**	**54,404**	**Total**

28. किंमती आणि निर्देशांक
PRICES AND INDICES

२८·१. या विभागात शेतीमाल, इतर आवश्यक वस्तू, सोने व चांदी यांच्या किंमती, अखिल भारतीय घाऊक किंमतींचा निर्देशांक, कामगार, शेतमजूर व अश्रमिक कर्मचारी यांचेकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक, नागरी व ग्रामीण विभागातील किरकोळ किंमतींचे निर्देशांक यासंबंधी माहिती दिली आहे.

२८·२. भारत सरकारचे आर्थिक सल्लागार यांच्या कार्यालयातर्फे प्रसिद्ध होणाऱ्या "अॅपेंडिक्स टु इन्डेक्स नंबर ऑफ होलसेल प्राईसेस इन इंडिया" सुधारित मालिका, ह्या प्रकाशनांत निर्देशांक तयार करण्याच्या पद्धतीबाबत सविस्तर माहिती दिली आहे. कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन प्रसिद्ध करीत असलेल्या लेबर गॅझेट ह्या प्रकाशनाच्या डिसेंबर १९६५ च्या अंकात मुंबई व सोलापूर केंद्रासाठी तयार करावयाच्या नवीन निर्देशांकांच्या व्याप्ती व पद्धतीबाबतची सविस्तर माहिती दिली आहे; तर जळगांव व नागपूर केंद्रासाठी ती माहिती जानेवारी १९६६ च्या अंकात दिली आहे. पुणे केंद्रासंबंधीची माहिती ऑगस्ट १९६५ च्या अंकात व नांदेड व औरंगाबाद केंद्राविषयीची माहिती मार्च १९६६ च्या अंकात दिली आहे. "इंडियन लेबर जर्नल, खंड पाच, अंक ११" ह्या प्रकाशनात निर्देशांक तयार करण्याची पद्धत व त्याची व्याप्ती ह्याबद्दल सविस्तर माहिती दिलेली आहे. केंद्रीय सांख्यिकी संघटना श्रमिकेतर कामगारांचे ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक तयार करते. त्यासाठी १९६० हे पायाभूत वर्ष घेतले आहे. महाराष्ट्रात बृहन्मुंबई, पुणे व नागपूर ह्या केंद्रांसाठी निर्देशांक तयार केले आहेत. केंद्रीय सांख्यिकी संघटनेने प्रसिद्ध केलेल्या "मंथली अॅबस्ट्रॅक्ट ऑफ स्टॅटिस्टिक्स" ह्या प्रकाशनाच्या ऑगस्ट १९६६ च्या अंकात निर्देशांक तयार करावयाची पद्धत व व्याप्ती ह्यासंबंधी स्पष्टीकरण दिले आहे. "महाराष्ट्र अर्थ व सांख्यिकी त्रैमासिक पत्रिका" ह्या प्रकाशनाच्या ऑक्टोबर–डिसेंबर १९७९ च्या अंकात निर्देशांक काढण्याची पद्धत प्रसिद्ध केली आहे

28·1. Information on prices of agricultural and other commodities, gold and silver, All-India wholesale price index number, consumer price index numbers for workers, agricultural labour and non-manual employees and retail price index numbers for urban and rural Maharashtra is given in this section.

28·2. The details of the method of construction of the index is given in the "Appendix to index number of wholesale prices in India" revised series, issued by the office of the Economic Adviser to the Government of India. The details, regarding the scope and method of compilation of the new index for Bombay and Solapur are given in December 1965 issue, for Jalgaon and Nagpur in January 1966 issue, for Pune in August 1965 issue and for Nanded and Aurangabad in March 1966 issue, of the Labour Gazette issued by the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra. The details of the method of construction and scope of the index is given in Indian Labour Journal, Vol. V, No. 11. Consumer price index number for non-manual employees is compiled by the Central Statistical Organisation. The year 1960 is adopted as base. For Maharashtra, index is worked out for Greater Bombay, Pune and Nagpur centres. The method and scope of the index is explained in 'Monthly Abstract of Statistics, August 1966' published by the Central Statistical Organisation. The methodology has been published in the 'October—December 1979 issue' of the Maharashtra Quarterly Bulletin of Economics and Statistics.

तक्ता क्र./TABLE No. 28.1 A (11.1)

महाराष्ट्र राज्यातील निवडक केंद्रातील महत्त्वाच्या शेतीमालाच्या घाऊक किमती

Wholesale prices of certain important agricultural commodities at selected centres in Maharashtra State

(1982-83)

(प्रति क्विंटलची महिनाअखेर असलेली घाऊक किमत रुपयात)

(Month end spot wholesale prices in Rs. per quintal).

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तू	बाजारपेठ	प्रकार	जून १९८२ June 1982	सप्टेंबर १९८२ September 1982	डिसेंबर १९८२ December 1982	मार्च १९८२ March 1982	Variety	Market	Commodity
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(4)	(3)	(2)
1	पॅडी	वार्शी	क्र. १	..	..	..	..	No. 1	Barshi	Paddy
		कोल्हापूर	उत्तम	..	..	..	..	Superior	Kolhapur	
2	ज्वारी	बारामती	क्र. १	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	No. 1	Baramati	Jowar
		अहमदनगर	पिवळी/गावरान	180.00	185.00	175.00	190.00	Yellow/Gaoran	Ahmadnagar	
		श्रीरामपूर	बागायती/संकरित	N.A.	N.A.	N.A.	185.00	Bagayati/H. B.	Shrirampur	
		धुळे	संकरित	110.50	90.00	115.00	150.00	H. B.	Dhule	
		नंदुरबार	पिवळी	163.00	172.00	165.00	159.00	Yellow	Nadurbar	
		जालना (अंबड)	संकरित/पांढरी	115.00	175.00	160.00	N.A.	H. B./White	Jalna (Ambad)	
		नाशिक	संकरित/पिवळी	N.A.	N.A.	N.A.	150.00	H. B./Yellow	Nashik	
		लासलगांव	पांढरी/लोकल	145.00	N.A.	122.00	N.A.	White/Local	Lasalgaon	
		वार्शी	पिवळी क्र. १	245.00	185.00	172.00	N.A.	Yellow No. 1	Barshi	
		सांगली	देशी/शाळूसंकरित	190.00	200.00	115.00	125.00	Deshi/Shalu H. B.	Sangli	
		जळगांव	संकरित	128.00	130.00	115.00	N.A.	H. B.	Jalgaon	
		पाचोरा	संकरित	155.00	N.A.	250.00	N.A.	H. B.	Pachora	
		अकोला (वाशिम)	बालापूर पिवळी/संकरित	140.00	120.00	94.00	N.A.	Yellow/Hybrid	Akola (Washim)	
		अमरावती (दर्यापूर)	स्थानिक	140.00	125.00	N.A.	136.00	Local	Amravati (Daryapur)	
		नागपूर	पांढरी/संकरित	N.A.	150.00	130.00	150.00	White/Hybrid	Nagpur	
		यवतमाळ (वणी)	पिवळी	120.00	N.A.	N.A.	N.A.	Yellow	Yavatmal, (Wani)	
3	गहू	अहमदनगर	पिवळा	200.00	N.A.	N.A.	250.00	K. Sona	Ahmadnagar	Wheat
		श्रीरामपूर	बक्षी/मेक्सिकन/निफाड	N.A.	N.A.	N.A.	200.00	Bazi/Mixican/Niphad	Shrirampur	
		जळगांव	काळी सोना	115.00	N.A.	238.00	N.A.	K. Sona	Jalgaon	
		धुळे	बक्षी	202.00	N.A.	273.50	213.00	Baxi	Dhule	
		नंदुरबार	९७३	216.50	N.A.	251.00	230.00	973	Nandurbar	
		नाशिक	पिवळा	N.A.	N.A.	N.A.	220.00	Yellow	Nashik	
		लासलगांव	निफाड	202.00	N.A.	257.00	N.A.	Niphad	Lasalgaon	
		वार्शी	शेट	150.00	N.A.	287.00	N.A.	Shet	Barshi	
		नांदेड	बन्सी/लाल/संकरित	190.00	N.A.	N.A.	N.A.	Bansi/Red/H. B.	Nanded	
		औरंगाबाद	पोशिया	220.00	214.00	272.00	N.A.	Potia	Aurangabad	
		जालना (अंबड)	पिसी	265.00	270.00	275.00	N.A.	Pissi	Jalna (Ambad)	
		वर्धा	चावल कटया/हावरा	215.00	N.A.	260.00	N.A.	Chawal Kathya/Hawra	Wardha	
		यवतमाळ (वणी)	बन्सी/गावरान	190.00	N.A.	N.A.	N.A.	Bansi/Gaoran	Yavatmal (Wani)	
		अकोला (वाशिम)	गावरानी	200.00	220.00	N.A.	N.A.	Gaorani	Akola (Washim)	
		नागपूर	कल्याण	N.A.	N.A.	240.00	300.00	Kalyan	Nagpur	
		अमरावती (धामणगाव)	बन्सी	130.00	215.00	N.A.	229.00	Bansi	Amravati (Dhamangaon)	

4 बाजरी	अहमदनगर	संकरित/गावरानी	150.00	145.00	140.00	160.00	H. B./Gaorani	Ahmadnagar	Bajra
	श्रीरामपूर	गावरानी	N.A.	160.00	157.50	165.00	Gaorani	Shrirampur	
	जळगांव	संकरित/गावरानी	115.00	122.00	133.00	N.A.	H. B. Gaorani	Jalgaon	
	पाचोरा	स्थानिक/गावरानी	129.0	132.00	136.00	N.A.	Local/Gaorani	Pachora	
	चाळीसगांव	गावरानी	N.A.	107.00	125.00	109.00	Gaorani	Chalisgaon	
	धुळे	संकरित	138.00	121.00	138.00	150.00	H. B.	Dhule	
	नंदुरबार	संकरित	127.00	N.A.	N.A.	159.00	H. B.	Nandurbar	
	नाशिक	गावरानी	N.A.	N.A.	170.0	175.00	Gaorani	Nashik	
	लासलगाव	स्थानिक	155.00	N.A.	167.00	N.A.	Local	Lassalgaon	
	बारामती	संकरित	N.A.	N.A.	148.10	N.A.	H. B.	Baramati	
	सांगली	गावरानी	130.00	N.A.	N.A.	130.00	Gaorani	Sangli	
	जालना (लातूर)	हिरवी/संकरित	170.00	155.00	133.00	N.A.	Green/Hybrid	Jalna (Latur)	
	अमरावती (धामणगाव)	गावरानी	135.00	105.00	N.A.	135.00	Gaorani	Amravati (Dhamangaon)	
	वर्धा	स्थानिक	133.00	N.A.	N.A.	N.A.	Local	Wardha	
	अकोला (वाशिम)	हिरवी/स्थानिक	115.00	102.00	N.A.	N.A.	Green/Local	Akola (Washim)	
	औरंगाबाद	हिरवी	120.00	125.00	145.00	N.A.	Green	Aurangabad	
	बीड	हिरवी/संकरित	163.00	154.00	165.00	150.00	Green/H. B.	Beed	
5 हरभरा	अहमदनगर	स्थानिक/निफाड	270.00	N.A.	N.A.	255.00	Local/Niphad/Yellow/ Garda.	Ahmadnagar	Gram
	नागपूर	देशी	N.A.	N.A.	280.00	300.00	Deshi	Nagpur	
	अमरावती (दर्यापूर)	लाल/गावरान	250.00	270.00	N.A.	236.00	Red/Gaorani	Amravati (Drayapur)	
	बार्शी	गारडा	260.00	N.A.	240.00	N.A.	Garda	Barshi	
	परभणी (जिंतूर)	लाल	N.A.	265.00	N.A.	N.A.	Red	Parbhani (Jintur)	
	बीड	पिवळा	261.00	250.00	200.00	261.00	Yellow	Beed	
6 तूर	जळगांव	लाल क्र. १	325.00	357.00	385.00	N.A.	Red No. 1	Jalgaon	Tur
	अहमदनगर	पांढरा	330.00	N.A.	N.A.	365.00	White	Ahmadnagar	
	बार्शी	गज्जर	370.00	N.A.	421.00	N.A.	Gajar	Barshi	
	औरंगाबाद	गज्जर	322.00	N.A.	365.00	N.A.	Gajar	Aurangabad	
	परभणी (जिंतूर) (हिंगोली)	पांढरा	N.A.	300.00	357.00	N.A.	White/Gajar	Parbhani (Jintoor) (Hingoli)	
	सेलू	पांढरा क्र. २	N.A.	403.75	382.00	410.00	White No. 2	Seilu	
	अमरावती (दर्यापूर)	पांढरा	335.00	325.00	405.00	382.00	White	Amravati (Daryapur)	
	वर्धा	गज्जर	355.00	375.00	N.A.	N.A.	Gajar	Wardha	
	नागपूर	पांढरा	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	White	Nagpur	
	अकोला (वाशिम)	लाल	315.00	350.00	375.00	N.A.	Red	Akola (Washim)	
7 मूग	पुणे							Pune	Moong
	जळगांव	हिरवा/२	350.00	280.00	290.00	N.A.	Green/II	Jalgaon	
	नंदुरबार	चमकी/काळा	331.00	265.00	290.00	360.00	Chamki/Kala	Nandurbar	
	जालना (अंबड)	हिरवा/चमकी	363.00	275.00	N.A.	N.A.	Green/Chamki	Jalna(Ambad)	
	बीड		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Beed	
	नांदेड (भोकर)	स्थानिक	292.00	N.A.	N.A.	N.A.	Local	Nanded (Bhokar)	
	अमरावती (दर्यापूर)	हिरवा	345.00	325.00	284.00	350.00	Green	Amravati (Daryapur)	
	वर्धा	हिरवा	305.00	N.A.	242.00	N.A.	Green	Wardha	
	यवतमाळ	लहान	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Small	Yavatmal	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(4)	(3)	(2)
8	उडीद	जळगांव	स्थानिक २/१	360.00	327.00	315.00	N.A.	Local II/I	Jalgaon	Udid
		चाळीसगाव		N.A.	N.A.	N.A.	350.00		Chalisgaon	
		पाचोरा	स्थानिक नं. १	325.00	N.A.	N.A.	N.A.	Local No. 1	Pachora	
		नांदेड	स्थानिक	320.00	N.A.	N.A.	N.A.	Local	Nanded	
		नागपूर	काळा	N.A.	N.A.	NA.	N.A.	Black	Nagpur	
		अमरावती	लहान	310.00	280.00	298.00	370.00	Small	Amravati	
		अहमदनगर		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Ahmadnagar	
		मलकापूर		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Malkapur	
		वर्धा		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Wardha	
9	भुईमूग	अहमदनगर	ढोबळी/स्थानिक	450.00	N.A.	N.A.	500.00	Dobali/Local	Ahmadnagar	Groundnut (Pods).
		श्रीरामपूर	घुंघरी	N.A.	N.A.	N.A.	426.00	Ghungari	Shrirampur	
		पुणे		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Pune	
		पाचोरा	घुंघरी	405.00	445.00	479.00	N.A.	Ghungari	Pachora	
		धुळे	स्पॅनीश/पीनट	448.50	425.00	469.50	401.00	Spanish/Peanut	Dhule	
		नंदुरबार	लहान	470.00	437.00	450.00	430.00	Local	Nandurbar	
		लासलगांव	खानदेश	390.00	N.A.	424.00	N.A.	Khandesh	Laselgaon	
		बार्शी	(नं. १)/ढोबळी	444.00	N.A.	408.00	N.A.	No. 1/Bold	Barshi	
		जालना (अंबड)	जाडी/घुंघरी	241.00	390.00	N.A.	N.A.	Ghungari	Jalna (Ambad)	
		कोल्हापूर	कोपरगांव	N.A.	N.A.	N.A.	410.00	Kopargaon	Kolhapur	
		सांगली	ढोबळी/जपानी	450.00	380.00	410.00	440.00	Bold/Japani, Jadi	Sangli	
		कराड	पासरी	488.10	N.A.	N.A.	N.A.	Pasari	Karad	
		औरंगाबाद	घुंघरी	400.00	N.A.	425.00	N.A.	Ghungari	Aurangabad	
		बीड	ढोबळी	430.00	364.00	N.A.	390.0	Bold	Beed	
		नागपूर	ढोबळी	N.A.	N.A.	N.A.	480.00	Bold	Nagpur	
		अमरावती	लहान	405.00	390.00	410.00	454.00	Small	Amravati	
		जळगांव	जपानी/ढोबळी	N.A.	455.00	N.A.	N.A.	Japani/Bold	Jalgaon	
10	करडई	अहमदनगर	गावरान/स्थानिक	360.00	N.A.	440.00	330.00	Gaorun/Local	Ahmadnagar	Sufflower
		बार्शी		371.00	N.A.	N.A.	N.A.		Barshi	
		सांगली	देशी	320.00	N.A.	N.A.	320.00	Deshi	Sangli	
		जालना (अंबड)	लहान	N.A.	N.A.	425.00	N.A.	Small	Jalna (Ambad)	
11	तंबाखू	सांगली	देशी	400.00	N.A.	N.A.	N.A.	Deshi	Sangli	Tabocco
		जयसिंगपूर	(देशी)	N.A.	N.A.	725.00	800.00	(Deshi)	Jayasingpur	
12	गूळ	श्रीरामपूर	लाल नं. २	N.A.	N.A.	N.A.	225.00	Red No. 2	Shirampur	Gur
		अहमदनगर	लाल नं. २	150.00	N.A.	182.00	195.00	Red No. 2	Ahmadnagar	
		कोपरगांव	पिवळा नं. २	N.A.	N.A.	220.00	N.A.	Yellow No. 2	Kopargaon	
		नंदुरबार	बरा	195.00	N.A.	N.A.	200.00	Fair	Nandurbar	
		सांगली	कोल्हापूरी	210.00	N.A.	190.00	175.00	Kolhapuri	Sangli	
		कोल्हापूर	नं. २ स्पेशल	N.A.	N.A.	N.A.	205.00	No. 2 Special	Kolhapur	
		लासलगांव	मध्यम	141.00	N.A.	N.A.	N.A.	Medium	Lasalgaon	
		पुणे	पिवळा केशरी	N.A.	N.A.	215.00	N.A.	Yellow kesri	Pune	
		कराड	कोल्हापूरी	205.00	N.A.	N.A.	209.00	Kolhapur	Karad	
		नागपूर	अंकापल्ली	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Ankapali	Nagpur	

13	कांदा	..	..	नाशिक	..	..	..	उन्हाळी/लाल	..	..	N.A.	90.00	N.A.	70.00	Summer/Red	..	Nashik	..	.. Onions
				लासलगाव	..	..	..	लालसर	..	..	62.00	N.A.	N.A.	N.A.	Redish	..	.. Lasalgaon		
				पुणे	..	..	..	फुरसुंगी/लोणंद	..	..	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Fursungi/Lonand	..	Pune		
14	बटाटे	..	..	नाशिक	..	..	..	नाशिक/तळेगाव	..	..	N.A.	N.A.	N.A.	120.00	Talegaon	..	Nashik	..	.. Potatos
				पुणे	..	..	..	तळेगांव/म्हैसूर	..	..	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Talegaon/Mysore Banglore.	..	Pune		
15	मिरची	..	..	नांदुरबार		..	..	सुकी घाटी	..	..	950.00	N.A.	955.00	656.00	Dry Ghati	..	.. Nandurbar	..	.. Chilli
				धुळे	..	..	..	गावरानी	..	..	1,190.00	N.A.	650.00	N.A.	Gaorani	..	.. Dhule		
				सांगली	..	..	..	जोवारी	..	..	950.00	N.A.	775.00	700.00	Jowari	..	.. Sangli		
				नागपूर	..	..	..	भिवापुरी	..	..	N.A.	N.A.	725.00	625.10	Bhiwapuri	..	.. Nagpur		

N. A.—उपलब्ध नाही/ Not Available.

आधार : उपसंचालक, पणन, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Deputy Director of Marketing, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28·1-B (11.1)

महाराष्ट्र राज्यातील निवडक केंद्रातील महत्त्वाच्या शेतीमालाच्या घाऊक किमती

Wholesale prices of certain important agricultural commodities at selected centres in Maharashtra State

(1983-84)

(प्रति क्विंटलची महिनाअखेर असलेली घाऊक किंमत)

(Month end spot wholesale prices in Rs. per quintal)

अनुक्रमांक Serial No.	वस्तू	बाजारपेठ	जात	जून June 1983	सप्टेंबर September 1983	डिसेंबर December 1983	मार्च March 1984	जात Variety	बाजारपेठ Market	वस्तू Commodity
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)	(3)	(4)
1	भात	बार्शी	क्र. २	N. A.	..	..	..	No. 2	Barshi	Paddy
		कोल्हापूर	उत्तम	..	..	..	..	Superior	Kolhapur	
2	ज्वारी	बारामती	क्र. १/२	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	No. 1/2	Baramati	Jowar
		अहमदनगर	पिवळी/गावरानी	205·00	215·00	N. A.	205·00	Georani/Yellow	Ahmadnagar	
		श्रीरामपूर	बागायती/संकरित	195·00	207·00	169·00	195·00	Bagayati/H. B.	Shrirampur	
		धुळे	संकरित	152·50	155·00	127·00	129·50	H. B.	Dhule	
		नंदूरबार	पिवळी	191·00	195·00	220·00	195·00	Yellow	Nandurbar	
		जालना	संकरित/पांढरी	123·00	130·00	N. A.	N. A.	H. B./White	Jalna	
		नाशिक	संकरित/पिवळी	190·00	N. A.	210·00	160·00	H. B./Yellow	Nashik	
		लासलगांव	पांढरी/लोकल	185·00	198·00	240·00	180·00	White/Local	Lasalgaon	
		बार्शी	पिवळी क्र. १	274·50	205·00	N. A.	N. A.	Yellow No. 1	Barshi	
		सांगली	देशी/शाळू	220·00	145·00	140·00	220·00	Deshi/Shalu	Sangli	
		जळगांव	संकरित	N. A.	160·00	110·00	111·00	H. B.	Jalgaon	
		पाचोरा	संकरित	134·50	125·00	100·00	N. A.	H. B.	Pachora	
		अकोला	पिवळी/संकरित	130·00	140·00	150·00	143·00	Yellow/Hybrid	Akola	
		अमरावती	स्थानिक	140·00	N. A.	N. A.	N. A.	Local	Amravati	
		नागपूर	पांढरी/संकरित	145·00	145·00	160·00	160·00	White/Hybrid	Nagpur	
3	गहू	अहमदनगर	पिवळी /कल्याण सोना	270·00	270·00	N. A.	N. A.	Yellow/K. Sona	Ahmadnagar	Wheat
		श्रीरामपूर	बक्षी/मिक्सिकन/निफाड	285·00	244·00	325·00	205·00	Baxi/Mixican/Niphad	Shrirampur	
		जळगांव	काळी सोना	N. A.	255·00	265·00	295·00	K. Sona	Jalgaon	
		धुळे	बक्षी	245·00	251·00	302·00	194·50	Baxi	Dhule	
		नंदुरबार	९७३	257·00	251·00	281·00	205·00	973	Nandurbar	
		नाशिक	पिवळा	280·00	280·00	295·00	225·00	Yellow	Nashik	
		लासलगांव	निफाड	265·00	268·00	275·00	210·00	Niphad	Lasalgaon	
		बार्शी	शेट	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Shet	Barshi	
		नांदेड	बन्सी/लाल/संकरित	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Bansi/Red/H. B.	Nanded	
		औरंगाबाद	पोशिया	N. A.	275·00	N. A.	N. A.	Potia	Aurangabad	
		जालना	पिसी	330·00	333·00	N. A.	N. A.	Pissi	Jalna (Ambad)	
		वर्धा	चावलकटया/हावरा	N. A.	270·00	280·00	245·00	Chawal Kathya/Hawra	Wardha	

	यवतमाळ (वणी)	बन्सी/गावरानी	230·00	..	N. A.	N. A.	Bansi/Gaorani	Yavatmal (Wani)
	अकोला (वाशिम)	गावरानी	250·00	250·00	275·00	203·00	Gaorani	Akola (Washim)
	नागपूर	काळी सोना/कल्याण	260·00	250·00	265·00	290·00	K. Sona/Kalyan	Nagpur
	अमरावती	बन्सी/काळी सोना	249·00	235·00	N. A.	207·00	Bansi/K. Sona	Amravati
4 बाजरी	अहमदनगर	संकरित/गावरानी	190·00	155·00	N. A.	150·00	H. B./Gaorani	Ahmadnagar : Bajra
	श्रीरामपूर	गावरानी	180·00	170·00	176·00	152·00	Gaorani	Shrirampur
	जळगांव	स्थानिक/संकरित	N. A.	155·00	115·00	85·00	Local/Hybrid	Jalgaon
	पाचोरा	स्थानिक/संकरित	180·00	124·00	N. A.	N. A.	Local/H. B.	Pachora
	धुळे	संकरित	189·00	143·00	140·50	131·00	H. B.	Dhule
	नंदुरबार	संकरित	188·00	N. A.	N. A.	141·00	H. B.	Nandurbar
	नाशिक	गावरानी	205·00	N. A.	215·00	175·00	Gaorani	Nashik
	लासलगांव	स्थानिक	205·00	190·00	165·50	150·00	Local	Lasalgaon
	बारामती	संकरित	184·00	155·00	180·00	131·00	H. B.	Baramati
	सांगली	संकरित/देशी	190·00	125·00	150·00	150·00	H. B./Deshi	Sangli
	जालना	हिरवी/संकरित	180·00	165·00	138·00	N. A.	Green/Hybrid	Jalna
	अमरावती	गावरानी	N. A.	155·00	186·00	N. A.	Gaorani	Amravati
	वर्धा	स्थानिक	N. A.	145·00	185·00	N. A.	Local	Wardha
	अकोला (वाशिम)	हिरवी/स्थानिक	130·00	100·00	185·00	N. A.	Green/Local	Akola (Washim)
	औरंगाबाद	हिरवी	N. A.	165·00	135·00	150·00	Green	Aurangabad
	बीड	हिरवी/संकरित	175·00	180·00	140·00	N. A.	Green/H. B.	Beed
	यवतमाळ	ढोवळी	N. A.	150·00	N. A.	N. A.	Bold	Yavatmal
5 हरभरा	अहमदनगर	स्थानिक/निफाड/पिवळी	255·00	275·00	N. A.	N. A.	Local/Niphad/Yellow	Ahmadnagar : Gram
	मालेगांव	चाफा	N. A.	N. A.	..	N. A.	Chafa	Malegaon
	नागपूर	देशी	260·00	N. A.	N. A.	370·00	Deshi	Nagpur
	पुणे	गुलाबी	N. A.	250·00	N. A.	N. A.	Gulabi	Pune
	अमरावती (दर्यापूर)	लाल/गावरान	240·00	N. A.	N. A.	N. A.	Red/Gaorani	Amravati (Daryapur)
	बार्शी	गारडा	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Garda	Barshi
	परभणी	लाल	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Red/	Parbhani
	बीड	पिवळा	230·00	240·00	350·00	N. A.	Yellow	Beed
	वर्धा	..	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	..	Wardha
	जळगांव	लाल क्र. १	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Red No. 1.	Jalgaon
6 तूर	अहमदनगर	गज्जर/पांढरा	390·00	395·00	485·00	400·00	Gajar/White	Ahmadnagar : Tur
	बार्शी	पांढरा/गज्जर	497·23	495·00	N. A.	442·00	White/Gajar	Barshi
	औरंगाबाद	गज्जर २	N. A.	425·00	N. A.	N .A.	Gajar II	Aurangabad
	परभणी	पांढरा/गज्जर	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	White/Gajar	Parbhani
	सेलू	पांढरा क्र. २	..	N. A.	496·00	N. A.	White No. 2.	Sailu
	अमरावती (दर्यापूर)	पांढरा	382·00	429·00	475·00	N. A.	White	Amravati (Darayapur)
	वर्धा	गज्जर	N. A.	N. A.	480·00	432·00	Gajar	Wardha
	नागपूर	पांढरा	N. A.	460·00	N. A.	N. A.	White	Nagpur
	अकोला (वाशिम)	लाल	430·00	380·00	530·00	415·00	Red	Akola (Washim)
	बीड	गज्जर	510·00	N. A.	550·00	N. A.	Gajar	Beed
	नांदेड	गज्जर	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Gajar	Nanded

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)	(3)	(4)
7	मूग	जळगांव	हिरवा/२	N. A.	265·00	375·00	385·00	Green/II	Jalgaon	Moong
		नंदुरबार	चमकी	480·26	290·00	N. A.	451·00	Chamki	Nandurbar	
		जालना	हिरवा/चमकी	381·00	275·00	365·50	N. A.	Green/Chamki	Jalna (Ambad)	
		बीड	स्थानिक	421·00	N. A.	N. A.	N. A.	Local	Beed	
		नांदेड (भोकर)	स्थानिक	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Local	Nanded (Bhokar)	
		अमरावती (दर्यापूर)	हिरवा	399·00	290·00	410·00	N. A.	Green	Amravati(Daryapur)	
		वर्धा	हिरवा	480·26	240·00	375·00	405·00	Green	Wardha	
8	उडीद	यवतमाळ	लहान	..	..	..	..	Small	Yavatmal	Udid
		जळगांव	स्थानिक २/१	N. A.	351·00	375·00	N. A.	Local II/I	Jalgaon	
		पाचोरा	स्थानिक नं. १	450·00	350·00	330·00	N. A.	Local No. 1	Pachora	
		नांदेड	स्थानिक	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Local	Nanded	
		नागपूर	काळा	435·00	400·00	N. A.	451·00	Black	Nagpur	
		अमरावती	लहान	398·00	N. A.	418.00	422·00	Small	Amravati	
9	भूईमुग शेंगा	अहमदनगर	ढोबळी/स्थानिक/घुंगरी	500·00	525·00	N. A.	N. A.	Dobali/Local/Ghungari	Ahmadnagar	Groundnut (Pods).
		श्रीरामपूर	घुंघरी	650·00	479·00	750·00	740·00	Ghungari	Shrirampur	
		पाचोरा	घुंघरी	485·00	570·00	535·00	N. A.	Ghungari	Pachora	
		धुळे	स्पॅनीश/पीनट	517·00	569·00	521·00	502·00	Spanish/Peanut	Dhule	
		नंदुरबार	लहान	875·00	535·00	N. A.	510·00	Small	Nandurbar	
		लासलगांव	खानदेश	450·00	500·00	450·00	450·00	Khandesh	Lasalgaon	
		बार्शी	नं १/ढोबळी	416·00	460·00	N. A.	N. A.	No. 1/Bold	Barshi	
		जालना	घुंघरी	310·00	523·00	N. A.	N. A.	Ghungari	Jalna	
		कोल्हापूर	कोपरगांव	N. A.	N. A.	N. A.	500·00	Kopargaon	Kolhapur	
		सांगली	ढोवळी/जपानी जाडी	N. A.	500 00	500·00	500·00	Bold/Japani, Jadi	Sangli	
		कराड	पासरी	460·00	500·00	N. A.	500·00	Pasari	Karad	
		चाळीसगांव	घुंघरी	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Ghungari	Chalisgaon	
		औरंगाबाद	घुंघरी	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Ghungari	Aurangabad	
		बीड	ढोबळी	525·00	450·00	N. A.	470·00	Bold	Beed	
		नागपूर	ढोबळी	480·00	400.00	N. A.	510·00	Bold	Nagpur	
		अमरावती	लहान	495·00	575·00	N. A.	490·00	Small	Amravati	
		जळगांव	जपानी/ढोबळी	N. A.	561·00	N. A.	450·00	Japan/Bold	Jalgaon	
10	करडई	अहमदनगर	स्थानिक	357·00	475·00	N. A.	360·00	Local	Ahmadnagar	Sufflower
		बार्शी	...	391·80	438·00	N. A.	343·00	..	Barshi	
		सांगली	देशी	1,000·00	400·00	N. A.	360·00	Deshi	Sangli	
		जालना	लहान	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Small	Jalna	
11	तंबाखू	सांगली	देशी	390·00	600·00	N. A.	750·00	Deshi	Sangli	Tobacco
		कोल्हापूर (जयसिंगपूर)	देशी	725·00	N. A.	1,000·00	1,000·00	Deshi	Kolhapur (Jayasingpur)	

12	गूळ	श्रीरामपूर	लाल नं. २	250·00	350·00	N. A.	300·00	Red No. 2.	Shrirampur	Gur
		अहमदनगर	लाल नं. २	240·00	320·00	287·00	310·00	Red No. 2	Ahmadnagar	
		कोपरगांव	पिवळा नं. २	N. A.	N. A.	N. A.	N. A.	Yellow No. 2	Kopargaon	
		नंदुरबार	बरा	250·00	N. A.	N. A.	360·00	Fair	Nandurbar	
		सांगली	कोल्हापूरी	290·00	350·00	350·00	350·00	Kolhapur	Sangli	
		कोल्हापूर	नं. २ स्पेशल	N. A.	N. A.	310·00	300·00	No. 2 Special	Kolhapur	
		लासलगांव	मध्यम	215·00	331·00	275·00	297·00	Medium	Lasalgaon	
		पुणे	पिवळा केशरी	260·00	380·00	300·00	320·00	Yellow Kesari	Pune	
		कराड	कोल्हापूरी	291·00	250·00	310·00	340·00	Kolhapur	Karad	
		नागपूर	अंकापल्ली	N. A.	390·00	N. A.	390·00	Ankapali	Nagpur	
13	कांदा	नाशिक	उन्हाळी/लाल	110·00	240·00	90·00	60·00	Summer/Red	Nashik	Onions
		लासलगांव	लालसर	128·00	251·00	166·00	55·00	Redish	Lasalgaon	
		पुणे	फुरसंगी/लोणद	150·00	210·00	90·00	N. A.	Fursungi/Lonand	Pune	
		नागपूर	नाशिक/गावरानी	120·00	174·00	N. A.	N. A.	Nashik/Gaorani	Nagpur	
14	बटाटा	नाशिक	तळेगांव/नाशिक	210·00	200·00	170·00	120·00	Talegaon/Nashik	Nashik	Potatos
		पुणे	तळेगांव/बंगलोर	210·00	N. A.	190·00	N. A.	Talegaon/Banglore.	Pune	
15	मिरची	नंदुरबार	सुकी/घाटी	770·00	511·00	700·00	752,00	Dry/Ghati	Nandurbar	Chillies
		धुळे	गावरानी	736·00	526·00	425·00	616·00	Gaorani	Dhule	
		सांगली	जोवारी	550·00	500·00	750·00	750·00	Jowari	Sangli	
		नागपूर	भिवापुरी	770·00	420·00	637·50	800·00	Bhiwapuri	Nagpur	

N.A.—उपलब्ध नाही./Not Available.

आधार.—उपसंचालक, पणन, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Deputy Director of Marketing, Govenment of Maharashtra, Bombay.

28. किमती आणि निर्देशांक/

तक्ता क्रमांक/

मुंबई बाजारातील काही शेती व इतर आवश्यक वस्तुंच्या घाऊक किमती/

वस्तु	जात	एप्रिल April 1982	मे May 1982	जून June 1982	जुलै July 1982	ऑगस्ट August 1982	सप्टेंबर September 1982
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
बाजरी		N.A.	N.A.	N.A.	215.00	N.A.	214.00
	खानदेश नं. २	220.00	215.00	220.00	220.00	230.00	220.00
कडधान्ये—							
उडीद	खानदेश	280.00	300.00	275.00	380.00	425.00	400.00
मूग	मोगलाई/हिरवा, चमकी	370.00	360.00	360.00	360.00	370.00	320.00
	चिनाई	430.00	420.00	420.00	420.00	430.00	360.00
मसुर	मोठी	390.00	380.00	360.00	375.00	360.00	340.00
तूर	पांढरा	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
मठ	पांढरा	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
हरभरा	पिवळा	280.00	280.00	280.00	340.00	350.00	310.00
चवळी	पांढरी/लाल	270.00	270.00	280.00	290.00	310.00	270.00
डाळी—							
चणा डाळ		355.00	360.00	370.00	390.00	390.00	360.00
तूर डाळ		440.00	450.00	430.00	500.00	520.00	490.00
डेलबिया—							
शेंगदाणा	ढोबळी	580.00	600.00	615.00	620.00	595.00	540.00
एरंडी	मोठे	276.00	301.00	342.00	340.00	338.00	318.00
जवस	मोठे	380.00	440.00	460.00	460.00	480.00	450.00
तेले—							
शेंगदाणा तेल		1,261.00	1,281.80	1,436.60	1,424.40	1,341.60	1,341.00
एरंडेल	कमर्शियल	650.00	690.00	740.00	752.50	777.50	747.50
जवस तेल	कच्चे	936.00	1,040.00	1,102.00	1,162.20	1,164.80	1,123.20
खोबरेल तेल	पांढरे	1,300.00	1,508.00	1,640.00	1,630.00	1,660.00	1,693.20
मसाले—							
शेंगदाणा पेंड		170.00	175.00	187.50	177.30	165.00	165.00
एरंडेल, पेंड		60.00	67.50	75.00	77.50	80.00	80.00
गुळ	कोल्हापूर नं. १	360.00	450.00	450.00	390.00	360.00	350.00
	कोल्हापूर नं. २	265.00	320.00	360.00	310.00	310.00	300.00
साखर	सी ३० (खुल्या बाजारातील)	548.00	556.00	520.00	565.00	465.00	435.00
	डी ३० (खुल्या बाजारातील)	538.00	548.00	518.00	558.30	448.00	425.00
दूध (प्रत्येकी १० लिटर)	म्हशीचे	40.00	40.00	50.00	62.00	50.00	60.00
लोणी	खानदेशी	3,200.00	3,200.00	3,200.00	3,200.00	3,400.00	3,200.00
	बेळगाव	3,200.00	3,200.00	3,200.00	3,200.00	3,400.00	3,200.00
मिरची	घाटी	950.00	1,100.00	1,125.00	1,200.00	1,100.00	1,000.00
	बेडगी	900.00	1,050.00	1,100.00	1,425.00	1,300.00	1,100.00
	मद्रास	1,100.00	1,150.00	1,450.00	1,250.00	1,400.00	1,400.00
	संकेश्वर	1,300.00	1,400.00	1,500.00	1,300.00	1,400.00	1,100.00
हळद	राजापुरी	550.00	500.00	625.00	600.00	600.00	650.00
भाले	विरंजीत	1,600.00	1,600.00	1,600.00	1,750.00	1,700.00	1,800.00
बटाटे (प्रत्येकी १० किलो)	तळेगांव नं. १/फफकायाद	11.00	17.50	12.00	40.00	19.00	N.A.
	तळेगांव नं. २/बंगलोर	13.00	N.A.	20.00	19.00	19.00	14.00
कांदे (प्रत्येकी १० किलो)	नाशिक नं. १	5.50	10.00	9.50	11.00	12.00	11.00
	फुरसुंगा/नाशिक नं. २	6.50	N.A.	9.50	10.00	10.00	N.A.
केळी (प्रत्येकी १० किलो)	खानदेश	N.A.	N.A.	29.00	10.00	28.00	12.00

PRICES AND INDICES

TABLE No. 28.2A (11.2)

Wholesale prices of certain agricultural and other essential commodities at Bombay market

(1982-83)

(प्रति क्विंटल महिनाअखेरच्या किमती रुपयात)
(Monthend Prices in Rs. per quintal)

ऑक्टोबर October 1982 (9)	नोव्हेंबर November 1982 (10)	डिसेंबर December 1982 (11)	जानेवारी January 1983 (12)	फेब्रुवारी February 1983 (13)	मार्च March 1983 (14)	Variety (2)	Commodity (1)
213.00	N.A.	220.00	N.A.	N.A.	N.A.	Punjab	Bajra
210.00	225.00	392.00	205.00	185.00	190.00	Khandesh No. 2	
							Pulses—
310.00	330.00	310.00	320.00	335.00	350.00	Khandesh	Udid
330.00	330.00	320.00	325.00	350.00	360.00	Moglai/Green/Chammaki	Moong
350.00	360.00	340.00	350.00	365.00	390.00	Chinai	
330.00	266.00	350.00	320.00	300.00	300.00	Bold	Masur
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	White	Tur
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	White	Math
300.00	320.00	305.00	310.00	320.00	270.00	Yellow	Gram
230.00	260.00	230.00	220.00	250.00	280.00	White/Red	Chavali
							Dals—
370.00	390.00	350.00	340.00	345.00	310.00		Gramdal
490.00	550.00	500.00	505.00	520.00	510.00		Turdal
							Oilseeds—
322.00	630.00	602.00	595.00	579.00	580.00	Bold	Groundnut (Shelled)
332.00	318.00	332.00	358.55	374.00	398.00	Bold	Castor seed
470.00	480.00	480.00	460.00	418.00	400.00	Bold	Linseed
							Oils—
1,391.50	1,404.00	1,419.60	1,411.80	1,366.00	1,372.80		Groundnut oil
747.00	725.00	730.00	810.00	850.00	900.00	Commercial	Castor oil
1,154.40	1,206.40	1,196.00	1,144.00	1,192.00	998.40	Raw	Linseed oil
1,896.00	2,000.00	2,200.00	2,030.00	1,900.00	1,736.80	White	Copra oil
							Cakes—
180.00	180.00	172.50	175.00	180.00	175.00		Groundnut cake
87.50	90.00	90.00	85.00	80.00	80.00		Castor cake
350.00	380.00	380.00	330.00	340.00	320.00	Kolhapur No. 1	Gur
300.00	330.00	310.00	270.00	300.00	270.00	Kolhapur No. 2	
415.00	415.00	392.00	427.00	461.00	452.00	C-30 (Open market)	Sugar
408.00	398.00	385.00	412.00	446.00	438.00	D-30 (Open market)	
50.00	40.00	50.00	40.00	40.00	N.A.	Buffalo	Milk (per 10 litres)
3,400.00	3,400.00	2,500.00	3,200.00	3,200.00	3,200.00	Khandeshi	Butter
3,400.00	3,400.00	2,500.00	3,200.00	3,200.00	3,200.00	Belgaum	
925.00	1,100.00	700.00	650.00	700.00	700.00	Ghati	Chillies
950.00	1,050.00	800.00	800.00	900.00	850.00	Byadgi	
1,300.00	1,100.00	1,200.00	1,000.00	900.00	1,050.00	Madras	
1,150.00	1,050.00	1,000.00	1,100.00	1,000.00	1,100.00	Sankeshwar	
590.00	625.00	575.00	580.00	600.00	950.00	Rajapuri	Turmeric
1,725.00	1,800.00	1,800.00	1,950.00	2,000.00	2,050.00	Bleached	Gingers
18.00	22.00	20.00	17.00	12.00	15.50	Talegaon No. 1	Potatoes (per 10 kg.)
15.00	21.00	18.00	N.A.	N.A.	N.A.	Talegaon No. 2	
10.00	15.00	14.00	10.00	7.00	7.00	Nashik No. 1	Onions (per 10 kg.)
10.00	12.00	10.00	N.A.	N.A.	N.A.	Nashik No. 2	
22.00	22.00	22.00	20.00	N.A.	22.00	Khandesh	Bananas (per 10 kg.)

तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
भाज्या—							
कोबी (प्रत्येकी १० किलो)	.. ..	24.00	26.00	24.00	20.00	18.00	10.00
वांगी (प्रत्येकी १० किलो)	.. ..	9.00	10.00	10.00	14.00	24.00	7.00
गवार (प्रत्येकी १० किलो)	.. ..	24.00	12.00	16.00	18.00	18.00	18.00
कोंबड्या-बदके (प्रत्येकी डझन)	.. .. ..						
कोंबड्या	.. ..	54.00	80.00	72.00	65.00	74.00	85.00
बदके	.. ..	120.00	185.00	160.00	175.00	155.00	190.00
अंडी (प्रत्येकी डझन) ..	४०० देशी	112.00	108.00	208.00	164.00	192.00	172.00
	१०० इंग्लीश	37.00	44.00	49.00	40.00	40.00	47.00
मटन (५० किलो)	मेंढी	1,100.00	1,100.00	1,100.00	950.00	950.00	950.00
	बकरा	1,100.00	1,100.00	1,100.00	950.00	950.00	950.00
मासे (प्रत्येक कोडी) ..	भींग/पापलेट ..	275.00	330.00	N.A.	220.00	374.00	264.00
	पाला	N.A.	440.00	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
खोबरे	वाटी	835.00	950.00	1,050.00	1,060.00	1,070.00	1,100.00
	राजापुरी	1,175.00	1,175.00	1,250.00	N.A.	N.A.	N.A.
नारळ (प्रत्येक हजार) ..	कालिकत जोडी (१५०)	1,800.00	1,531.00	1,700.00	1,550.00	1,700.00	1,600.00
कापूस—							
	संकरित-४	1,427.00	1,430.00	1,448.00	1,464.00	1,450.00	1,402.00
	जयधर-ए	1,097.00	N.A.	1,216.00	1,211.00	1,191.00	1,181.00
	लक्ष्मी-ए	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
	दिग्विजय-अे	1,308.00	1,310.00	1,364.00	1,367.00	1,606.00	N.A.
	एम सी यू एस अें ..	1,475.00	1,590.00	1,611.00	1,615.00	N.A.	1,617.00
	बेंगाल देशी	1,153.00	1,068.00	1,122.00	1,150.00	N.A.	1,111.00
	एल १४७	N.A.	N.A.	N.A.	1,350.00	1,346.00	1,336.00

N. A.—उपलब्ध नाही./

आधार.—उपसंचालक, पणन, महाराष्ट्र शासन, मुंबई./

TABLE No. 28.2 A (11.2)—*contd.*

(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)	(1)
							Vegetables—
16.20	14.00	4.00	6.00	7.00	10.00	..	Cabbage (per 10 kg.)
8.00	8.00	9.00	9.00	7.00	16.00	..	Brinjals (per 10 kg.)
18.20	14.00	20.00	30.00	30.00	26.00	..	Gawar (per 10 kg.)
							Poultry (per dozen)—
240.00	226.00	240.00	72.00	48.50	52.00	..	Chicken
195.00	168.00	208.00	180.00	170.00	172.00	.. ..	Fouls
N.A.	N.A.	N.A.	168.00	168.00	140.00	Deshi 400	Eggs (per dozen)
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	English 100	
1,000.00	1,000.00	1,000.00	950.00	950.00	950.00	Sheep	Mutton (50 kg.)
1,000.00	1,000.00	1,000.00	950.00	950.00	950.00	Goat	
272.00	330.00	330.00	286.00	275.00	330.00	Bhing/Promfret	Fish (per codi)
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Palla	
1,240.00	1,375.00	1,350.00	1,250.00	1,170.00	1,080.00	Milling	Copra
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Rajapuri	
1,800.00	1,550.00	N.A.	2,100.00	1,700.00	1,700.00	Calicut Jodi (150) ..	Coconut (per thousand)
							Cotton—
1,478.00	1,470.00	1,370.00	1,346.00	1,195.00	1,490.00	Hybrid-4	
1,167.00	1,172.00	1,097.00	N.A.	N.A.	1,181.00	Jayadhar-A	
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Laxmi-A	
1,294.00	1,290.00	1,279.00	N.A.	1,209.00	1,244.00	Digvijaya-A	
1,617.00	1,610.00	1,603.00	N.A.	1,426.00	1,617.00	MCU-S-A	
1,097.00	1,096.00	N.A.	992.00	998.00	1,040.00	Bengal Deshi	
1,294.00	1,290.00	1,279.00	N.A.	N.A.	1,350.00	L-147	

Not Available.

Source.— Deputy Director of Marketing, Government of Maharashtra, Bombay.

मुंबई बाजारातील काही शेती आणि इतर आवश्यक वस्तुंच्या घाऊक किंमती/

वस्तू	जात	एप्रिल April 1983	मे May 1983	जून June 1983	जुलै July 1983	ऑगस्ट August 1983	सप्टेंबर September 1983
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
बाजरी	खानदेश नं. १	N.A.	N.A.	N.A.	467.00	482.00	446.00
	खानदेश नं. २	200.00	200.00	200.00	230.00	260.00	280.00
कडधान्ये—							
उडीद	खानदेश	350.00	375.00	390.00	370.00	390.00	370.00
मूग	मोगलाई/हिरवा/चमकी	390.00	425.00	430.00	390.00	430.00	400.00
	चिनाई	430.00	475.00	480.00	480.00	500.00	500.00
मसूर	मोठी	296.00	290.00	300.00	310.00	340.00	360.00
तूर	पांढरा	460.00	470.00	480.00	480.00	500.00	500.00
मठ	पांढरा	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
हरभरा	पिवळा	280.00	270.00	275.00	280.00	310.00	300.00
चवळी	पांढरी/लाल	340.00	305.00	340.00	370.00	380.00	420.00
डाळी—							
चणा डाळ		320.00	340.00	330.00	350.00	480.00	360.00
तूर डाळ		510.00	550.00	580.00	600.00	720.00	600.00
तेलबिया—							
शेंगदाणा	जाडी	640.00	650.00	630.00	690.00	735.00	732.00
एरंडी	जाडी	411.00	396.00	404.00	498.00	590.00	612.00
जवस	जाडी	480.00	510.00	500.00	540.00	600.00	550.00
तेले—							
शेंगदाणा तेल		1,516.20	1,573.00	1,354.80	1,705.60	1,840.80	1,825.20
एरंडेल तेल	कमर्शियल	925.00	900.00	925.00	1,160.00	1,300.00	1,490.00
जवस तेल	कच्चे	1,120.60	1,185.60	1,164.80	1,300.00	1,370.00	1,263.60
खोबरेल तेल	पांढरे	1,924.00	1,954.80	2,173.00	2,308.00	2,496.00	2,485.60
वड्या—							
शेंगदाणा पेंड		200.00	200.00	195.00	220.00	210.00	210.00
एरंडेल पेंड		82.50	82.50	82.50	85.00	95.00	95.00
गूळ	कोल्हापूर नं. १	390.00	440.00	460.00	450.00	480.00	510.00
	कोल्हापूर नं. २	340.00	350.00	340.00	360.00	410.00	430.00
साखर	सी ३० (खुल्या बाजारातील)	560.60	516.00	487.00	473.00	478.00	442.00
	डी ३० (खुल्या बाजारातील)	520.00	507.00	482.00	470.00	474.00	436.00
दूध (प्रत्येकी १० लिटर)	म्हशीचे	50.00	50.00	55.00	53.00	55.00	55.00
लोणी	खानदेशी	3,200.00	3,400.00	3,400.00	3,400.00	3,600.00	3,600.00
	बेळगाव	3,200.00	3,400.00	3,400.00	3,400.00	3,600.00	3,600.00
मिरची	घाटी	600.00	650.00	600.00	600.00	600.00	575.00
	बेडगी	850.00	900.00	900.00	850.00	800.00	725.00
	मद्रास	1,000.00	975.00	975.00	950.00	925.00	925.00
	संकेश्वर	1,100.00	1,050.00	900.00	N.A.	N.A.	N.A.
हळद	रांगापुरी	1,000.00	975.00	950.00	975.00	1,125.00	1,075.00
आले	विरंजीत	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	2,900.00	3,400.00
बटाटे (प्रत्येकी १० किलो)	तळेगांव नं. १/इंदोर	20.00	23.00	21.00	26.00	35.00	N.A.
	तळेगांव नं. २/नाशिक फुरसुंगी	20.00	22.00	22.00	19.00	20.00	22.00
कांदे (प्रत्येकी १० किलो)	नाशिक नं. १	9.00	11.00	15.00	17.00	21.00	22.00
	फुरसुंगी नं. २	9.00	12.00	15.00	15.00	20.00	21.00
केळी (प्रत्येकी १० किलो)	खानदेश	26.00	28.00	26.00	26.00	28.00	26.00
भाज्या—							
कांदी (प्रत्येकी १० किलो)		14.00	24.00	24.00	28.00	16.00	28.00
भांगी (प्रत्येकी १० किलो)		14.00	15.00	20.00	7.00	18.00	18.00
गवार (प्रत्येकी १० किलो)		24.00	20.00	32.00	24.00	28.00	18.00

PRICES AND INDICES

TABLE No. 28·2-B (11.2)

Wholesale of certain agricultural and other essential commodities at Bombay market

1983-84

(प्रति क्विंटल महिनाअखेरच्या किमती रुपयात)
(Month end Prices in Rs. per quintal)

ऑक्टोबर October 1983	नोव्हेंबर November 1983	डिसेंबर December 1983	जानेवारी January 1984	फेब्रुवारी February 1984	मार्च March 1984	Variety	Commodity
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)	(1)
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Khandesh No. 1	Bajra
250·00	220·00	230·00	240·00	220·00	220·00	Khandesh No. 2	..
							Pulses—
350·00	400·00	410·00	370·00	400·00	450·00	Khandesh ..	.. Udid
405·00	400·00	410·00	430·00	420·00	460·00	Moglai/Green/ Chammaki ..	Moong
475·00	425·00	430·00	460·00	510·00	500·00	Chinai	..
340·00	380·00	380·00	440·00	440·00	440·00	Bold	Masur
460·00	470·00	490·00	530·00	510·00	510·00	White	Tur
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	White	Math
280·00	330·00	370·00	380·00	380·00	380·00	Yellow	Gram
380·00	330·00	330·00	380·00	360·00	400·00	White/Red	Chavali
							Dals—
360·00	380·00	410·00	430·00	450·00	450·00		Gramdal
580·00	580·00	630·00	680·00	640·00	650·00		Turdal
							Oilseeds—
660·00	660·00	650·00	670·00	665·00	668·00	Bold	.. Groundnut (Shelled)
488·00	578·00	613·00	654·00	496·00	518·00	Bold	.. Castor seed
525·00	600·00	585·00	640·00	475·00	500·00	Bold	.. Linseed
							Oils—
1,567·80	1,484·60	1,534·40	1,495·00	1,513·20	1,549·60	..	Groundnut oil
1,380·00	1,410·00	1,430·00	1,500·00	1,180·00	1,170·00	Commercial	.. Castor oil
1,398·00	1,480·00	1,590·00	1,540·00	1,140·40	1,164·80	Raw	.. Linseed oil
2,756·00	2,912·00	3,224·00	3,328·00	3,276·00	3,451·20	White	.. Copra oil
							Cakes—
200·00	202·50	215·00	200·00	205·50	220·00	..	Groundnut cake
95·00	97·50	105·00	102·50	90·00	87·50	..	Castor cake
540·00	460·00	450·00	470·00	470·00	480·00	Kolhapur No. 1 ..	.. Gur
460·00	370·00	360·00	400·00	420·00	440·00	Kolhapur No. 2	..
435·00	462·00	508·00	455·00	475·00	443·00	C-30 (Open market)	Sugar
428·00	458·00	500·00	450·00	462·00	438·00	D-30 (Open market)	
57·20	57·20	57·20	57·20	57·20	57·20	Buffalo	Milk (per 10 litres)
3,400·00	3,500·00	3,400·00	3,350·00	3,200·00	3,350·00	Khandesh	Butter
3,400·00	3,500·00	3,400·00	3,350·00	3,200·00	3,350·00	Belgaum ..	
1,200·00	1,200·00	N.A.	650·00	800·00	900·00	Ghati	Chillies
800·00	800·00	806·00	800·00	750·00	850·00	Byadgi	..
1,100·00	1,050·00	1,200·00	1,050·00	1,050·00	1,150·00	Madras ..	..
1,000·00	1,200·00	1,100·00	1 100·00	1,100·00	1,250·00	Sankeshwar	
1,057·00	1,350·00	1,250·00	1,250·00	1,400·00	1,600·00	Rajapuri	Turmeric
N.A.	N.A.	3,400·00	N.A.	N.A.	N.A.	Bleached	Gingers
20·00	19·00	24·00	22·00	17·00	12·00	Talegaon No. 1/Indore ..	Potatoes (per 10 kg.)
23·00	23·00	25·00	32·00	13·00	13·00	Talegaon No. 2/Nashik Military ..	
25·00	25·00	16·00	9·50	7·50	6·00	Nashik No. 1	Onions (per 10 kg.)
24·00	24·00	13·00	8·00	7·00	5·50	Fursungi No. 2	
28.00	28·00	28·00	28·00	28.00	28.00	Khandesh	Bananas (per 10 kg.)
							Vegetables—
18·00	10·00	8·00	4·00	10·00	38·00		Cabbage (per 10 kg.)
14·00	16·00	10·00	10·00	10·00	14·00		Brinjals (per 10 kg.)
20·00	20·00	20·00	22·00	24·00	8·00		Gawar (per 10 kg.)

तक्ता क्रमांक

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
कोंबडचा-बदके (प्रत्येकी डझन)—							
कोंबडचा		72·00	50·00	60·00	265·00	260.00	240.00
बदके		240.00	195.00	212.00	190.00	195·00	210·00
अंडी	400 देशी	120·00	120·00	220·00	200·00	184·00	192·00
	100 इंग्लीश	40·00	38·00	55·00	42.00	47.00	49.00
मटन (५० किलो)	मेंढी	950·00	950·00	950·00	950·00	950·00	950·00
	बकरा	950·00	950·00	950·00	950·00	950·00	950·00
मासे (प्रत्येक कोडी)	पापलेट	286.00	308.00	286.00	330.00	352·00	265.00
	सिंगाडा (प्रत्येकी)	16.00	10.00	15.00	16·00	18·00	16·00
खोबरे	वाटी	1,220·00	1,250·00	1,390·00	1,450·00	1,520·00	1,635·00
	राजापुरी	1,775.00	1,870.00	1,920.00	N.A.	N.A.	N.A.
नारळ (प्रत्येक हजार)	कालीकट जोडी १५०	N.A.	1,700·00	1,700·00	1,800·00	2,100·00	2,400·00
कापूस—							
	संकरित-४	1,496·00	1,515·00	1,617.00	1,631·00	1,611·00	1,631·00
	जयधर-ए	1,181·00	1,240·00	1,294·00	1,223·00	1,225·00	1,265·00
	दिग्विजय-ए	1,256·00	1,404·00	1,392·00	1,364·00	1,364·00	1,364·00
	एम् सी यू एस्-ए	1,628·00	1,765·00	1,786·00	1,814·00	1,856·00	1,834.00
	बेंगाल देशी	1,048·00	1,056·00	1,097·00	1,083·00	1,068·00	1,069·00
	एल १४७	1,250·00	1,268.00	1,406·00	1,406·00	N.A.	1,420·00

N.A.—उपलब्ध नाही

आधार.—उपसंचालक, पणन, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

TABLE No. 28·2-B (11.2)—contd.

(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)	(1)
							Poultry (per dozen)—
255·00	250·00	240·00	240·00	235·00	230·00		Chicken
210·00	140·00	170·00	210·00	202·00	210·00		Fouls
N.A.	N.A.	N.A.	224·00	200·00	120·00	400 Deshi	Eggs
51·00	58·00	50·00	N.A.	N.A.	N.A.	100 English	
950·00	950·00	950·00	950·00	950·00	950·00	Sheep	Mutton (50 kg.)
950·00	950·00	950·00	950·00	950·00	950·00	Goat	
253·00	264·00	253·00	272.00	220.00	176.00	Pamplet	Fish (per codi)
N.A.	N.A.	N.A.	16.00	15.00	16.00	Singada (each)	
1,790·00	1,950·00	2,120·00	2,220·00	2,250·00	2,250·00	Milling	Copra
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Rajapuri	
2,750·00	2,850·00	3,400·00	3,400·00	3,800·00	3,700·00	Calicut Jodi (150)	Coconut (per thousand)
1,628·00	1,645·00	1,303.00	1,645.00	1,615·00	1,658·00	Hybrid-4	Cotton
1,268·00	1,237·00	1,237.00	N.A.	N.A.	1,504·00	Jayadhar-A	
1,374·00	1,360·00	1,364.00	N.A.	N.A.	1,603·00	Digvijaya-A	
1,836·00	1,870·00	1,715·00	1,772·00	1,715·00	1,828·00	MCU-5A	
1,060·00	1,069·00	1,111·00	1,195·00	1,181·00	1,195·00	Bengal Deshi	
1,420·00	1,420.00	N.A.	N.A.	N.A.	1,617.00	L-147	

Not Available.

Source.—Deputy Director of Marketing, Government of Maharashtra, Bombay.

28. किमती व निर्देशांक/PRICES AND INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.3 (11.3)

सोने व चांदी यांच्या मुंबई बाजारातील किमती/Prices of gold and silver in Bombay Market

(रुपयात/(In Rupees)

वर्ष/महिना Year/Month	तयार सोने (१० ग्रॅमची किमत) *Gold (Spot) per 10 grams			तयार चांदी (दर किलो ग्रॅमची किमत) † Silver (Spot) per kilogram		
	कमाल Highest	किमान Lowest	सरासरी बंद भाव Average of closing quotations	कमाल Highest	किमान Lowest	सरासरी बंद भाव Average of closing quotations
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1961-62	126.00	115.85	121.65	219.65	196.95	206.49
1965-66	85.00	70.50	77.78	406.00	281.00	314.52
1970-71	198.00	177.50	184.96	588.50	483.50	536.08
1975-76	574.00	511.00	544.99	1,425.00	1,001.00	1,169.36
1980-81	1,730.00	1,305.00	1,522.44	2,960.00	2,047.00	2,616.63
1981-82	1,795.00	1,605.00	1,719.17	2,795.00	2,320.00	2,636.06
1982-83@	1,800.00	1,615.00	1,722.54	3,430.00	2,505.00	2,798.34
1983-84	1,985.00	1,755.00	1,858.47	3,802.00	3,635.00	3,505.80
एप्रिल April 1982	1,770.00	1,650.00	1,723.86	2,705.00	2,645.00	2,684.18
मे .. May 1982	1,750.00	1,690.00	1,724.17	2,705.00	2,580.00	2,663.75
जून .. June 1982	1,690.00	1,625.00	1,650.80	2,630.00	2,520.00	2,568.28
जुलै .. July 1982	1,670.00	1,615.00	1,643.08	2,630.00	2,500.00	2,572.50
ऑगस्ट August 1982	1,730.00	1,655.00	1,669.72	2,680.00	2,565.00	2,618.06
सप्टेंबर September 1982	1,740.00	1,665.00	1,702.40	2,735.00	2,600.00	2,679.40
ऑक्टोबर October 1982	1,750.00	1,670.00	1,721.46	2,710.00	2,615.00	2,660.00
नोव्हेंबर November 1982	1,780.00	1,740.00	1,758.13	2,790.00	2,670.00	2,712.81
डिसेंबर December 1982	1,780.00	1,740.00	1,753.38	3,040.00	2,800.00	2,920.38
जानेवारी January 1983	1,795.00	1,755.00	1,778.26	3,400.00	2,910.00	3,169.78
फेब्रुवारी February 1983	1,785.00	1,750.00	1,770.30	3,430.00	3,060.00	3,297.17
मार्च .. March 1983	1,800.00	1,750.00	1,774.96	3,110.00	2,925.00	3,033.80
एप्रिल April 1983	1,880.00	1,780.00	1,831.36	3,535.00	3,135.00	3,355.91
मे .. May 1983	1,890.00	1,860.00	1,875.60	3,740.00	3,455.00	3,608.52
जून .. June 1983	1,860.00	1,755.00	1,791.54	3,580.00	3,180.00	3,313.65
जुलै .. July 1983	1,835.00	1,760.00	1,788.00	3,505.00	3,225.00	3,359.60
ऑगस्ट August 1983	1,825.00	1,795.00	1,812.29	3,775.00	3,440.00	3,580.42
सप्टेंबर September 1983	1,840.00	1,825.00	1,832.50	3,802.00	3,675.00	3,725.32
ऑक्टोबर October 1983	1,890.00	1,815.00	1,860.92	3,665.00	3,425.00	3,575.08
नोव्हेंबर November 1983	1,890.00	1,865.00	1,876.60	3,655.00	3,505.00	3,554.60
डिसेंबर December 1983	1,885.00	1,840.00	1,860.96	3,585.00	3,450.00	3,512.04
जानेवारी January 1984	1,905.00	1,860.00	1,879.57	3,470.00	3,380.00	3,441.39
फेब्रुवारी February 1984	1,970.00	1,890.00	1,929.20	3,550.00	3,440.00	3,495.16
मार्च March 1984	1,985.00	1,940.00	1,963.07	3,570.00	3,515.00	3,547.88

टीप.—(१) *तयार सोन्याच्या किमती २७ ऑगस्ट १९६३ पर्यंत शुद्ध सोन्याच्या होत्या त्यानंतर ९ नोव्हेंबर १९६६ पर्यंत १४ कॅरेट सोन्याच्या आणि १० जुलै १९६७ पासून प्रमाणित सोन्याच्या आहेत.

(२) +या तयार चांदीच्या किमती ०.९९६ पेक्षा कमी शुद्ध चांदीच्या आहेत.

(३) @यात नाममात्र बोलीचाही समावेश आहे.

Note.—(1) *Spot prices relate to gold bullion upto 27th August 1963, 14 carat gold up to 9th November 1966 and to standard gold from 10th July 1967.

(2) +Spot prices relate to below 0.996 fineness.

(3) @Includes nominal quotations also.

आधार : भारतीय रिझर्व बँक, मुद्रा व वित्त अहवाल भाग २

Source.—Reportion currency and finance Vol. II, Reserve Bank of India.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.4-A (11.4)

गट आणि उपगट	भार	आर्थिक वर्षाची सरासरी	मासिक Monthly				
			एप्रिल	मे	जून	जुलै	ऑगस्ट
	Weight	Financial years Average 1982-83	April 1982	May 1982	June 1982	July 1982	August 1982
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
(१) मूलभूत वस्तू	416.67	273.9	258.6	259.7	270.1	279.3	284.2
(अ) अन्न गट	297.99	249.6	232.8	235.1	246.0	256.3	260.9
(अ) अन्नधान्ये (१+२)	129.22	248.8	234.7	230.7	235.1	241.9	253.8
(१) धान्ये	107.43	238.0	221.7	218.4	222.0	229.0	239.7
(२) डांळी	21.79	302.2	298.8	291.3	300.0	305.2	323.5
(ब) भाजीपाला व फळे	61.32	250.0	223.0	237.9	262.4	289.3	284.0
(क) दूध व दुधाचे पदार्थ	61.50	229.3	226.1	225.7	229.0	231.8	234.0
(ड) मांस, मासे व अंडी	18.97	348.4	314.6	322.5	347.1	355.9	361.2
(इ) मसाले व मसाल्याचे पदार्थ	10.94	186.3	176.0	175.5	188.6	205.3	206.8
(फ) इतर अन्नपदार्थ	16.04	259.1	223.6	233.9	256.3	256.9	252.3
(ब) अन्नधान्येतर पदार्थ	106.21	244.6	230.0	228.4	238.8	245.0	251.6
(अ) तंतू	31.73	199.5	196.3	198.0	204.6	206.3	204.5
(ब) तेल बियाणे	42.01	250.5	224.4	229.9	245.1	249.6	256.8
(क) इतर अन्नधान्येतर पदार्थ	32.47	281.0	270.2	256.1	263.9	276.5	288.9
(क) खनिजे	12.47	1,105.6	1,116.4	1,112.8	1,113.0	1,122.4	1,122.4
(२) इंधन, शक्ती, दिवाबत्ती व वंगण	84.59	459.7	437.2	439.2	447.8	456.6	456.6
(अ) कोळसा (खाणीतील)	11.47	485.7	424.4	439.5	494.6	494.6	494.6
(ब) खनिज तेले	49.12	517.9	511.9	511.9	513.8	513.9	513.9
(क) विद्युत	24.00	328.2	290.4	290.4	290.4	321.1	321.1
(३) उत्पादित पक्का माल	498.74	272.1	265.0	266.2	271.4	273.6	275.7
(अ) अन्नपदार्थ	133.22	260.0	243.0	248.3	267.6	274.6	281.0
(ब) पेय,द्रव्ये, तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ	27.08	218.7	216.1	215.6	215.7	215.7	215.7
(क) कापड	110.26	232.8	229.9	229.1	228.0	228.1	229.2
(ड) कागद व कागदाच्या वस्तू	8.51	299.7	302.2	302.4	302.4	300.5	300.5
(इ) चामडे व चामडयाच्या वस्तू	3.85	361.3	356.3	357.7	360.1	360.8	356.9
(फ) रबर व रबराच्या वस्तू	12.07	306.1	303.4	303.4	303.9	308.0	307.8
(ग) रसायने व रासायनिक पदार्थ	55.48	269.2	264.3	264.1	265.1	267.3	267.9
(ह) अधातू खनिज पदार्थ	14.15	373.7	366.6	365.8	367.1	372.0	372.9
(ई) मूलभूत धातू, मिश्र धातू व धातूंच्या वस्तू	59.74	354.6	349.1	349.2	349.2	349.4	349.6
(ज) यंत्र सामुग्री व परिवहन साधने	67.18	277.9	275.3	275.6	275.7	275.8	276.3
(झ) संकीर्ण वस्तू	7.20	243.2	243.1	243.1	242.4	242.4	242.4
सर्व वस्तू	1,000.00	288.7	276.9	278.1	285.8	291.5	294.5

आधार—आर्थिक सल्लागार यांचे कार्यालय, उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

PRICES AND INDICES

TABLE No. 28.4-A (11.4)

All India Index Numbers of wholesale prices by Groups and Sub-groups of commodities (New Series) (1982-83)

(पाया १९७०-७१=१००)
(Base 1970-71=100)

सरासरी Averages							
सप्टेंबर September 1982	ऑक्टोबर October 1982	नोव्हेंबर November 1982	डिसेंबर December 1982	जानेवारी January 1983	फेब्रुवारी February 1983	मार्च March 1983	Groups and Sub-groups
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(1)
276.3	273.3	274.4	273.9	276.8	279.4	281.4	**I Primary Articles**
253.0	247.3	247.1	246.2	249.7	258.2	252.4	(A) *Food Articles*
253.5	251.3	251.1	250.1	254.1	263.5	265.5	(*a*) Food Grains (1+2)
240.6	339.9	240.3	239.8	240.0	257.9	250.2	(1) Cereals
317.0	307.8	304.2	301.2	293.9	291.4	292.0	(2) Pulses
244.5	234.1	238.9	233.1	235.0	252.2	265.7	(*b*) Fruits and vegetables
235.7	231.7	225.2	225.8	227.6	229.6	229.3	(*c*) Milk and Milk products
362.8	339.9	348.0	356.6	359.9	364.2	347.6	(*d*) Eggs, Fish and Meat
202.0	197.9	193.8	185.0	173.3	166.4	165.5	(*e*) Condiments and spices
250.9	249.3	247.1	249.4	276.9	284.9	316.2	(*f*) Other food articles
242.2	246.3	250.6	251.2	252.9	249.3	249.8	(*B*) *Non-Food Articles*
202.3	200.2	197.0	194.6	192.4	194.6	203.7	(*a*) Fibres
252.3	255.9	266.8	262.8	260.0	255.8	246.5	(*b*) Oil seeds
268.2	287.6	281.9	291.8	302.0	294.2	299.0	(*c*) Other non-food articles
1,126.4	1,127.1	1,127.3	1,127.3	1,127.2	1,040.8	1,104.3	(*C*) *Minerals*
457.2	459.9	464.8	464.0	465.1	474.5	480.2	**II Fuel, Power, Light and Lubricants**
494.6	494.6	494.6	494.6	495.2	502.4	504.7	(*a*) Coal Mining
515.0	515.7	515.9	516.0	516.2	530.7	539.9	(*b*) Mineral Oils
321.1	329.1	346.2	346.2	346.2	346.2	346.2	(*c*) Electricity
274.3	274.8	274.0	271.2	272.6	272.0	274.4	**III Manufactured Products**
271.9	270.7	264.9	251.7	250.5	248.3	247.6	(*a*) Food products
216.0	215.8	215.8	217.4	222.3	222.3	236.5	(*b*) Beverages, Tobacco and Tobacco Products.
231.5	233.3	233.8	234.2	238.2	237.4	240.0	(*c*) Textiles
300.5	299.7	297.2	296.3	296.6	296.6	302.0	(*d*) Paper and paper products
356.9	357.1	359.1	362.6	365.2	369.4	374.0	(*e*) Leather and leather products
307.0	306.6	306.5	306.5	306.8	305.9	306.9	(*f*) Rubber and Rubber products
270.8	271.9	272.4	272.6	271.5	270.9	272.8	(*g*) Chemical and Chemical produc
373.0	374.3	375.3	375.3	377.0	376.4	289.7	(*h*) Non-metallic mineral products
349.8	352.1	356.7	357.7	362.4	364.1	366.8	(*i*) Basic metal alloys and metal product
277.2	278.2	278.1	278.2	280.8	280.9	282.2	(*j*) Machinery and Transport equipment
242.4	242.4	242.6	243.9	244.3	245.0	248.6	(*k*) Miscellaneous products
290.6	289.8	290.3	288.1	290.6	292.2	294.7	**All Commodities**

Source.—Office of the Economic Adviser, Ministry of Industry, Government of India, New Delhi.

28. किंमती आणि निर्देशांक/

तक्ता क्रमांक/

वस्तूंचा गट व उपगटवार, अखिल भारतीय घाऊक किंमतीचा निर्देशांक (नवीन मालिका)/

मासिक सरासरी/

गट आणि उपगट	भार	आर्थिक वर्षाची सरासरी	एप्रिल	मे	जून	जुलै	ऑगस्ट
	Weight	Financial years Average 1983-84	April 1983	May 1983	June 1983	July 1983	August 1983
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
(१) मूलभूत वस्तू	416.67	304.0	284.5	294.0	296.6	302.1	307.2
(अ) अन्न गट	297.99	283.1	265.4	276.0	278.5	283.6	288.7
(अ) अन्नधान्ये (१+२)	129.22	273.8	261.8	264.7	269.2	277.7	283.7
(१) धान्ये	107.43	259.1	253.6	255.4	260.4	267.6	272.4
(२) डाळी	21.79	346.5	230.5	310.6	312.5	327.4	339.2
(ब) भाजीपाला व फळे	61.32	300.7	283.9	311.1	301.0	311.8	321.1
(क) दूध व दुधाचे पदार्थ	61.50	251.1	230.1	239.4	240.8	241.6	242.8
(ड) मांस, मासे व अंडी	18.97	361.0	355.5	352.0	356.4	362.1	377.3
(इ) मसाले व मसाल्याचे पदार्थ	10.94	199.0	171.0	185.7	188.2	190.3	186.8
(फ) इतर अन्नपदार्थ	16.04	377.7	317.2	344.4	381.6	354.8	345.8
(ब) अन्नधान्येतर पदार्थ	106.21	281.6	255.1	262.8	265.9	273.0	278.6
(अ) तंतू	31.73	227.8	218.3	219.6	224.3	223.0	221.0
(ब) तेल बियाणे	42.01	302.0	256.6	271.6	276.0	289.3	309.0
(क) इतर अन्नधान्येतर पदार्थ	32.47	307.8	296.7	293.7	293.3	300.6	295.6
(क) खनिजे	12.47	994.0	989.3	990.6	990.6	990.6	990.6
(२) इंधन, शक्ती, दिवाबत्ती व वंगण	84.59	494.8	477.1	489.4	489.6	489.3	490.0
(अ) कोळसा (खाणीतील)	11.47	534.6	504.0	504.7	504.7	505.2	505.9
(ब) खनिज तेले	49.12	537.8	534.7	536.9	536.9	536.9	536.9
(क) विद्युत	24.00	387.7	346.2	384.9	385.8	384.2	386.5
(३) उत्पादित पक्का माल	498.74	295.8	280.2	287.8	289.4	292.1	297.2
(अ) अन्न पदार्थ	133.22	298.9	263.3	283.0	286.8	293.4	308.2
(ब) पेय, द्रव्ये, तंबाखू व तंबाखूचे पदार्थ	27.08	246.2	223.0	245.4	245.7	245.7	245.7
(क) कापड	110.26	249.6	240.9	241.1	241.7	243.8	245.6
(ड) कागद व कागदाच्या वस्तू	8.51	325.8	309.0	316.6	320.8	324.9	324.9
(इ) चामडे व चामडयाच्या वस्तू	3.85	385.9	373.3	380.7	380.7	382.6	383.1
(फ) रबर व रबराच्या वस्तू	12.07	316.6	306.9	308.0	309.8	310.1	310.8
(ग) रसायने व रासायनीक पदार्थ	55.48	281.6	275.0	280.0	281.1	278.9	280.5
(ह) अधातू खनिज पदार्थ	14.15	404.1	390.3	392.1	392.3	405.5	406.6
(ई) मूलभूत धातू, मिश्र धातू व धातूच्या वस्तू.	59.74	381.0	375.0	375.4	375.6	377.1	381.0
(ज) यंत्रे सामुग्री व परिवहन साधने	67.18	289.6	287.9	288.8	290.5	290.6	290.6
(ख) संकीर्ण वस्तू	7.20	256.9	249.3	251.3	253.7	254.8	255.2
सर्व वस्तू	1,000.00	316.0	298.6	307.4	309.3	312.9	317.1

आधार.—आर्थिक सल्लागार यांचे कार्यालय, उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

PRICES AND INDICES

TABLE No. 28.4 B (11.4)

All India Index Number of wholesale prices by Groups and Sub-groups of commodities (New Series)

(1983-84)

(पाया १९७०—७१=१००)
(Base 1970—71=100)

Monthly Average							Groups and Sub-groups	
सप्टेंबर	ऑक्टोबर	नोव्हेंबर	डिसेंबर	जानेवारी	फेब्रुवारी	मार्च		
September 1983	October 1983	November 1983	December 1983	January 1984	February 1984	March 1984		
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(1)	(2)
305.7	**304.1**	**309.8**	**310.5**	**311.9**	**311.9**	**309.8**	**(I) Primary Articles**	
286.6	**284.9**	**289.5**	**287.3**	**287.1**	**286.2**	**283.2**	*(A) Food Articles*	
281.2	274.3	274.2	273.5	279.8	275.5	269.4	(*a*) Food Grains (1+2)	
270.3	262.5	258.4	251.9	254.8	253.1	247.6	(1) Cereals	
334.9	332.4	352.6	379.9	402.8	385.8	376.9	(2) Pulses	
309.9	308.7	314.2	292.3	281.6	289.0	283.8	(*b*) Fruits and vegetables	
248.5	253.3	257.1	263.8	264.4	264.4	267.1	(*c*) Milk and Milk products	
361.5	360.5	364.9	365.2	369.3	357.8	349.2	(*d*) Eggs, Fish and Meat	
185.8	189.8	208.8	222.9	219.4	216.0	222.9	(*e*) Condiments and spices	
367.0	375.9	407.6	421.0	402.9	398.1	416.4	(*f*) Other food articles	
278.7	**277.4**	**286.6**	**295.8**	**301.8**	**302.6**	**302.2**	*(B) Non-Food Articles*	
221.2	222.8	223.3	230.5	241.0	241.6	254.4	(*a*) Fibres	
310.5	300.5	309.3	326.8	332.2	329.0	313.7	(*b*) Oil Seeds	
293.7	300.9	319.0	319.4	321.4	327.8	334.0	(*c*) Other non-food articles	
991.8	**991.8**	**991.8**	**991.8**	**991.9**	**1,006.0**	**1,010.5**	*(C) Minerals*	
492.1	**492.1**	**492.1**	**492.3**	**505.0**	**509.2**	**509.0**	**(II) Fuel, Power, Light and Lubricants**	
505.9	505.9	505.9	507.5	600.8	631.9	631.9	(*a*) Coal Mining	
538.5	538.5	538.5	538.5	538.5	538.5	538.1	(*b*) Mineral Oils*	
390.5	390.5	390.5	390.5	390.8	390.8	390.8	(*c*) Electricity	
301.0	**301.8**	**297.9**	**296.2**	**300.8**	**301.6**	**301.6**	**(III) Manufacture Products**	
320.2	320.4	303.8	294.4	307.0	305.6	300.8	(*a*) Food products	
245.8	246.4	246.4	245.8	247.6	247.6	249.7	(*b*) Beverages, Tobacco and Tobacco Products.	
247.5	250.4	250.9	254.3	257.0	259.8	261.6	(*c*) Textiles	
324.9	324.9	324.9	330.3	333.0	334.9	339.7	(*d*) Paper and paper products	
380.4	382.7	384.3	385.0	387.8	401.4	408.1	(*e*) Leather and leather products	
311.4	310.8	324.5	325.3	327.0	327.6	327.1	(*f*) Rubber and Rubber products	
281.0	281.5	282.6	282.8	283.6	284.2	284.8	(*g*) Chemical and Chemical products	
406.5	407.9	408.2	408.4	410.6	410.6	412.3	(*h*) Non-metallic mineral products	
381.3	381.7	382.9	383.0	384.1	386.2	388.8	(*i*) Basic metal alloys and metal products	
291.6	289.1	288.8	288.8	289.0	289.8	290.9	(*j*) Machinery and Transport equipments	
257.0	257.1	257.7	259.1	261.2	261.2	262.2	(*k*) Miscellaneous products	
319.1	**318.9**	**319.3**	**318.7**	**322.7**	**323.4**	**322.6**	**All Commodities.**	

Source.—Office of the Economic Adviser, Ministry of Indusry, Government of India, New Delhi.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.5 (11.5)

मुंबई, जळगाव, पुणे, सोलापूर, औरंगाबाद, नांदेड व नागपूर केंद्रासाठी कामगारांकरिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक

Consumer price index number of working classes in Bombay, Jalgaon, Pune, Solapur, Aurangabad, Nanded and Nagpur

महिना व वर्ष Month and Year	अन्नगट Food	पान, सुपारी, तंबाखू, इत्यादी Pan, Supari, Tobacco, etc.	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and lighting	घरभाडे House rent	कापड, बिछाना Clothing, bedding	संकीर्ण Miscellaneous	ग्राहक किमतीचा निर्देशांक Consumer Price Index
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
मुंबई/Bombay							
(आधारभूत वर्ष : १९६०=१००)							
(Base Year : 1960=100)							
1976-77	320	330	379	137	297	245	298
1977-78	344	344	380	144	325	252	318
1978-79	346	349	395	150	345	268	325
1979-80	383	386	458	157	377	294	359
1980-81	431	430	485	158	422	326	400
1981-82	508	484	548	159	460	358	460
1982-83	548	511	653	160	512	401	502
1983-84	625	585	725	165	555	433	564
एप्रिल/ April 1982	514	510	591	159	478	385	473
मे/ May 1982	521	518	606	159	479	387	479
जून/ June 1982	532	511	633	159	491	390	488
जुलै/ July 1982	541	507	650	160	498	396	496
ऑगष्ट/ August 1982	557	499	660	160	509	396	506
सप्टेंबर/ September 1982	541	501	661	160	515	397	498
ऑक्टोबर/October 1982	545	505	664	160	515	401	501
नोव्हेंबर/ November 1982	559	506	665	160	518	403	510
डिसेंबर/ December 1982	571	505	673	160	525	406	518
जानेवारी/ January 1983	567	518	674	162	535	412	519
फेब्रुवारी/ February 1983	565	524	673	162	538	416	519
मार्च/ March 1983	560	533	682	162	546	419	518
एप्रिल/ April 1983	580	557	693	162	550	422	532
मे/ May 1983	602	582	696	162	556	424	547
जून/ June 1983	623	572	697	162	554	427	559
जुलै/ July 1983	630	600	705	163	556	428	566
ऑगस्ट/ Aug. 1983	628	579	721	163	553	427	564
सप्टेंबर/ Sept. 1983	632	572	723	163	553	430	566
ऑक्टोबर/ Oct. 1983	631	567	727	163	554	434	566
नोव्हेंबर/ Nov. 1983	629	569	735	163	556	435	566
डिसेंबर/ Dec. 1983	632	582	736	163	557	439	569
जानेवारी/ January 1984	640	601	743	171	557	442	576
फेब्रुवारी/ February 1984	639	613	760	171	557	444	578
मार्च/ March 1984	639	629	764	171	557	448	579

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.5 (11.5)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
			जळगांव/Jalgaon				
			(आधारभूत वर्ष : १९६१=१००)				
			(Base year : 1961=100)				
1976-77	319	..	319	144	298	253	296
1977-78	346	..	304	144	316	259	314
1978-79	357	..	390	148	322	263	328
1979-80	394	..	434	159	330	286	359
1980-81	441	..	498	170	371	315	402
1981-82	530	..	542	177	450	342	472
1982-83	534	..	673	181	478	384	494
1983-84	608	..	710	183	510	445	554
एप्रिल/ April 1982	518	..	656	178	479	370	480
मे/ May 1982	514	..	656	178	479	370	478
जून/ June 1982	520	..	656	178	478	370	481
जुलै/ July 1982	541	..	656	182	478	370	494
ऑगस्ट/ August 1982	551	..	656	182	474	378	501
सप्टेंबर/ September 1982	540	..	656	182	479	390	497
ऑक्टोबर/October 1982	541	..	656	182	473	391	497
नोव्हेंबर/ November 1982	532	..	656	182	470	391	491
डिसेंबर/ December 1982	538	..	706	182	483	392	500
जानेवारी/January 1983	529	..	706	183	480	394	495
फेब्रुवारी/ February 1983	554	..	707	183	480	394	510
मार्च/ March 1983	535	..	708	183	481	394	498
एप्रिल/ April 1983	562	..	709	183	485	417	519
मे/ May 1983	605	..	710	183	490	436	549
जून/ June 1983	594	..	710	183	491	442	543
जुलै/ July 1983	606	..	710	183	490	444	550
ऑगस्ट/ Aug. 1983	629	..	710	183	495	448	565
सप्टेंबर/ Sept. 1983	634	..	710	183	509	448	570
ऑक्टोबर/Oct. 1983	613	..	710	183	502	448	556
नोव्हेंबर/ Nov. 1983	601	..	710	183	529	449	552
डिसेंबर/ Dec. 1983	615	..	711	183	529	448	561
जानेवारी/January 1984	611	..	711	183	529	448	558
फेब्रुवारी/ February 1984	626	..	711	183	529	452	568
मार्च/ March 1984	601	..	711	183	539	463	556

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.5 (11.5)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
			पुणे/Pune				
			(आधारभूत वर्ष : १९६१=१००)				
			(Base year : 1961=100)				
1976-77	314	..	348	129	297	239	287
1977-78	334	..	353	130	327	242	302
1978-79	338	..	375	130	349	249	310
1979-80	367	..	430	131	369	269	336
1980-81	415	..	437	135	418	299	375
1981-82	490	..	458	138	492	332	432
1982-83	505	..	627	139	519	396	468
1983-84	609	..	686	143	517	445	541
अप्रिल/ April 1982	481	..	490	138	518	362	438
May 1982	491	..	504	138	520	371	447
जून/ June 1982	490	..	532	138	520	373	449
जुलै/ July 1982	500	..	573	138	519	374	457
ऑगस्ट/ August 1982	528	..	620	138	519	407	483
सप्टेंबर/ September 1982	521	..	666	138	519	407	482
ऑक्टोबर/October 1982	514	..	676	138	519	408	479
नोव्हेंबर/ November 1982	520	..	734	138	519	407	486
डिसेंबर/ December 1982	513	..	711	138	524	406	481
जानेवारी/January 1983	508	..	681	143	524	406	477
फेब्रुवारी/ February 1983	496	..	666	143	511	411	468
मार्च/ March 1983	498	..	675	143	511	417	471
एप्रिल/ April 1983	528	..	710	143	515	433	494
मे/ May 1983	579	..	689	143	516	433	521
जून/ June 1983	587	..	688	143	516	435	526
जुलै/ July 1983	615	..	674	143	516	435	541
ऑगस्ट/ August 1983	632	..	674	143	518	435	551
सप्टेंबर/ September 1983	631	..	675	143	520	431	553
ऑक्टोबर/October 1983	621	..	677	143	513	458	549
नोव्हेंबर/November 1983	628	..	679	143	517	458	554
डिसेंबर/ December 1983	636	..	680	143	515	454	557
जानेवारी/January 1984	631	..	685	144	518	455	555
फेब्रुवारी/ February 1984	623	..	686	144	519	455	551
मार्च/ March 1984	597	..	714	144	523	457	539

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.5 (11.5)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
			सोलापूर/Solapur				
			(आधारभूत वर्ष : १९६०=१००)				
			(Base year : 1960=100)				
1976-77	328	276	324	182	328	245	308
1977-78	347	293	338	188	357	256	326
1978-79	359	315	383	198	386	274	343
1979-80	390	349	440	206	404	291	372
1980-81	432	383	475	216	447	331	411
1981-82	544	422	560	222	492	376	499
1982-83	544	444	662	236	531	405	515
1983-84	627	475	707	250	566	441	579
एप्रिल/ April 1982	517	437	631	227	509	398	492
मे/ May 1982	518	448	635	227	509	398	493
जून/ June 1982	530	441	636	227	508	398	500
जुलै/ July 1982	544	434	653	237	534	398	513
ऑगष्ट/ August 1982	560	432	655	237	534	398	523
सप्टेंबर/ September 1982	561	436	657	237	534	399	525
ऑक्टोबर/October 1982	559	440	671	237	535	400	525
नोव्हेंबर/ November 1982	558	441	672	237	532	401	524
डिसेंबर/ December 1982	562	440	675	237	540	405	527
जानेवारी/January 1983	541	454	679	243	544	422	518
फेब्रुवारी/ February 1983	550	462	679	243	546	421	524
मार्च/ March 1983	534	466	699	243	546	421	515
एप्रिल/ April 1983	543	475	701	243	546	425	522
मे/ May 1983	578	485	706	243	559	430	546
जून/ June 1983	589	486	707	243	560	432	554
जुलै/ July 1983	607	472	707	252	560	432	565
ऑगस्ट/ August 1983	634	473	708	252	567	443	584
सप्टेंबर/ September 1983	640	471	708	252	567	443	588
ऑक्टोबर/ October 1983	642	470	708	252	567	445	589
नोव्हेंबर/ November 1983	650	472	708	252	567	445	595
डिसेंबर/ December 1983	669	471	708	252	568	447	607
जानेवारी/ January 1984	674	470	708	255	579	448	611
फेब्रुवारी/ February 1984	655	471	708	255	979	450	600
मार्च/ March 1984	638	481	708	255	577	452	590

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.5 (11.5)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
			औरंगाबाद/Aurangabad				
			(आधारभूत वर्ष: १९६१=१००)				
			(Base year: 1961=100)				
1976-77	335	..	322	215	314	240	308
1977-78	362	..	323	218	336	257	380
1978-79	376	..	372	228	351	270	346
1979-80	416	..	436	275	362	301	384
1980-81	456	..	478	300	399	339	422
1981-82	548	..	536	316	458	382	496
1982-83	548	..	680	316	486	417	514
1983-84	630	..	768	318	522	446	478
एप्रिल/ April 1982	534	..	546	316	488	408	494
मे/ May 1982	524	..	546	316	494	408	488
जून/ June 1982	515	..	546	316	494	408	483
जुलै/ July 1982	533	..	647	316	492	408	501
ऑगस्ट/ August 1982	549	..	647	316	490	415	512
सप्टेंबर/ September 1982	552	..	701	316	484	416	517
ऑक्टोबर/October 1982	554	..	754	316	473	416	522
नोव्हेंबर November 1982	562	..	754	316	473	426	528
डिसेंबर/ December 1982	572	..	754	316	473	421	533
जानेवारी/January 1983	574	..	754	316	473	423	535
फेब्रुवारी/ February 1983	558	..	757	316	497	423	528
मार्च/ March 1983	550	..	760	316	497	427	523
एप्रिल/ April 1983	563	..	763	316	517	430	534
मे/ May 1983	584	..	765	316	517	432	547
जून/ June 1983	590	..	765	316	517	438	552
जुलै/ July 1983	610	..	765	316	517	444	564
ऑगस्ट/ Aug. 1983	619	..	767	316	520	440	570
सप्टेंबर/ Sept. 1983	621	..	767	316	520	444	572
ऑक्टोबर/ Oct. 1983	628	..	771	316	522	447	576
नोव्हेंबर/ Nov. 1983	662	..	771	316	520	448	597
डिसेंबर/ Dec. 1983	684	..	771	316	534	453	613
जानेवारी/January 1984	689	..	771	326	528	458	617
फेब्रुवारी/ February 1984	680	..	771	326	530	458	612
मार्च/ March 1984	633	..	771	326	528	458	583

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.5 (11.5)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
			नांदेड/Nanded				
			(आधारभूत वर्ष : १९६१=१००)				
			(Base year : 1961=100)				
1976-77	345	..	312	166	300	253	315
1977-78	359	..	350	166	308	271	330
1978-79	367	..	392	174	312	272	338
1979-80	407	..	473	202	349	309	379
1980-81	467	..	608	240	397	350	438
1981-82	579	..	634	277	462	385	523
1982-83	594	..	676	289	478	411	542
1983-84	665	..	697	308	510	455	598
एप्रिल/ April 1982	580	..	637	285	476	399	529
मे/ May 1982	564	..	667	285	475	401	520
जून/ June 1982	563	..	687	285	476	403	522
जुलै/ July 1982	585	..	687	285	475	405	535
ऑगस्ट/ August 1982	622	..	687	285	475	414	559
सप्टेंबर/ September 1982	627	..	687	285	475	409	561
ऑक्टोबर/October 1982	614	..	687	285	480	413	555
नोव्हेंबर/ November 1982	621	..	687	285	482	413	560
डिसेंबर/ December 1982	627	..	687	285	480	413	563
जानेवारी/January 1983	598	..	687	302	480	417	547
फेब्रुवारी/ February 1983	543	..	640	302	481	423	517
मार्च/ March 1983	583	..	670	302	481	423	537
एप्रिल/ April 1983	597	..	670	302	491	424	547
मे/ May 1983	615	..	670	302	498	424	559
जून/ June 1983	628	..	670	302	498	443	570
जुलै/ July 1983	647	..	673	310	499	443	583
ऑगस्ट/ Aug. 1983	685	..	680	310	511	443	608
सप्टेंबर/ Sept. 1983	682	..	680	310	528	444	608
ऑक्टोबर/Oct. 1983	693	..	580	310	518	452	615
नोव्हेंबर/ Nov. 1983	682	..	680	310	519	455	609
डिसेंबर/ Dec. 1983	683	..	694	310	520	463	612
जानेवारी/January 1984	703	..	715	310	521	488	629
फेब्रुवारी/ February 1984	674	..	773	310	514	488	614
मार्च/ March 1984	696	..	780	310	506	488	627

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.5 (11.5)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
			नागपूर/Nagpur				
			(आधारभूत वर्ष: १९६०=१००)				
			(Base year : 1960=100)				
1976-77	327	254	272	180	348	222	297
1977-78	347	276	281	186	385	226	315
1978-79	353	293	320	188	397	239	325
1979-80	374	358	395	192	426	286	354
1980-81	419	395	438	202	487	328	398
1981-82	505	455	547	216	547	366	469
1982-83	534	490	738	241	577	393	507
1983-84	598	551	780	278	599	425	558
एप्रिल/ April 1982	493	476	681	224	563	384	476
मे/ May 1982	493	476	708	224	569	384	478
जून June 1982	499	481	727	224	569	384	482
जुलै/ July 1982	520	487	730	240	569	384	496
ऑगस्ट/ August 1982	556	497	749	240	574	386	519
सप्टेंबर/ September 1982	562	494	748	240	575	390	523
ऑक्टोबर/October 1982	547	488	749	240	580	400	517
नोव्हेंबर/ November 1982	545	488	751	240	587	400	516
डिसेंबर/ December 1982	554	490	750	240	580	400	520
जानेवारी January 1983	549	493	744	260	580	400	519
फेब्रुवारी/ February 1983	545	504	744	260	586	401	518
मार्च/ March 1983	540	505	772	260	588	401	517
एप्रिल/ April 1983	539	511	750	260	590	403	515
मे/ May 1983	557	533	750	260	599	418	530
जून/ June 1983	583	579	750	260	602	422	548
जुलै/ July 1983	585	577	756	278	602	422	550
ऑगस्ट/ August 1983	602	567	760	278	596	422	559
सप्टेंबर/ September 1983	633	550	774	278	599	423	578
ऑक्टोबर/October 1983	630	548	774	278	599	424	576
नोव्हेंबर/ November 1983	628	544	774	278	597	425	575
डिसेंबर/ December 1983	616	550	774	278	602	426	569
जानेवारी/January 1984	612	553	815	297	602	434	571
फेब्रुवारी/ February 1984	589	551	836	297	602	440	561
मार्च/ March 1984	603	549	846	297	602	441	569

आधार.—कामगार आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. *Source.*—Office of the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Bombay.

28. किंमती आणि निर्देशांक/PRICES AND INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.6 (11.6)

महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक
Consumer price index number for agricultural labourers in Maharashtra

(पाया :—जुलै १९६०—जून १९६१=१००)
(Base :—July 1960—June 1961=100)

वर्ष/महिना Year/Month			अन्नगट निर्देशांक Food Index	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index
(1)			(2)	(3)
	1961-62	.. ..	97	98
	1966-67	.. ..	190	173
	1971-72	.. ..	223	204
	1976-77	.. ..	338	309
	1980-81	.. ..	421	383
	1981-82	.. ..	515	462
	1982-83	.. ..	488	447
	1983-84	.. ..	553	502
एप्रिल/ April	1982	.. ..	473	433
मे/ May	1982	.. ..	471	432
जून/ June	1982	.. ..	470	431
जुलै/ July	1982	.. ..	483	442
ऑगस्ट/ August	1982	.. ..	497	453
सप्टेंबर/ September	1982	.. ..	498	454
ऑक्टोबर/October	1982	.. ..	500	456
नोव्हेंबर/ November	1982	.. ..	501	457
डिसेंबर/ December	1982	.. ..	498	455
जानेवारी/January	1983	.. ..	499	456
फेब्रुवारी/ February	1983	.. ..	487	448
मार्च/ March	1983	.. ..	478	442
एप्रिल/ April	1983	.. ..	489	450
मे/ May	1983	.. ..	521	475
जून/ June	1983	.. ..	528	482
जुलै/ July	1983	.. ..	541	492
ऑगस्ट/ August	1983	.. ..	559	506
सप्टेंबर/ September	1983	.. ..	572	516
ऑक्टोबर/October	1983	.. ..	564	510
नोव्हेंबर/ November	1983	.. ..	574	518
डिसेंबर/ December	1983	.. ..	577	520
जानेवारी/January	1984	.. ..	592	533
फेब्रुवारी/ February	1984	.. ..	574	520
मार्च/ March	1984	.. ..	543	496

आधार :—लेबर ब्यूरो, सिमला.

Source :—Labour Bureau, Simla.

28. किमती आणि निर्देशांक/PRICES AND INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.7 (11.7)

नागरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांसाठी ग्राहक किमतीचे निर्देशांक
Consumer price index numbers for urban non-manual employees

(पायाभूत वर्ष—१९६०=१००)
(Base year—1960=100)

महिना/वर्ष Month/Year	अखिल भारत All India	मुंबई Bombay	पुणे Pune	नागपूर Nagpur
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1961-62	104	103	101	103
1966-67	146	142	242	144
1971-72	180	172	174	174
1976-77	277	255	280	276
1981-82	413	393	412	400
1982-83	446	440	446	429
1983-84	492	493	490	484
एप्रिल/ April 1982	425	414	424	405
मे/ May 1982	428	423	428	409
जून/ June 1982	433	429	437	415
जुलै/ July 1982	442	434	445	429
ऑगष्ट/ August 1982	448	442	449	434
सप्टेंबर/ September 1982	449	440	447	432
ऑक्टोबर/October 1982	450	441	452	433
नोव्हेंबर/ November 1982	452	446	455	434
डिसेंबर/ December 1982	452	449	452	437
जानेवारी/January 1983	455	451	454	436
फेब्रुवारी/ February 1983	458	453	454	441
मार्च/ March 1983	462	454	456	445
एप्रिल/ April 1983	467	464	462	452
मे/ May 1983	472	477	476	458
जून/ June 1983	479	484	485	464
जुलै/ July 1983	487	492	490	490
ऑगष्ट/ August 1983	492	495	494	492
सप्टेंबर/ September 1983	495	497	495	493
ऑक्टोबर/October 1933	498	498	493	488
नोव्हेंबर/ November 1983	500	500	495	490
डिसेंबर/ December 1983	500	500	495	492
जानेवारी/January 1984	504	504	500	496
फेब्रुवारी/ February 1984	503	502	497	500
मार्च/ March 1984	505	505	495	499

आधार :–केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, नवी दिल्ली.

Source :—Central Statistical Organisation, New Delhi.

28. किंमती आणि निर्देशांक/PRICES AND INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.8 (11.8)

महाराष्ट्रातील नागरी विभागातील किरकोळ किंमतींचा गटवार निर्देशांक
Retail price index numbers for urban Maharashtra by group of commodities

महिना/वर्ष Month/Year		अन्नगट* Food*	पान, सुपारी, तंबाखू, इत्यादी Pan, Supari, Tobacco etc.	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and Lighting	कापड, बिछाना व पादत्राणे Clothing, bedding and footwear	संकीर्ण Miscellaneous	सर्वसाधारण General
(1)		(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
पाया १९७१=१००							
Base : 1971=100	1977	175.53	161.62	181.08	176.45	149.51	169.49
	1978	170.79	166.96	189.74	182.87	163.84	171.90
	1979	181.50	180.00	214.97	199.72	176.72	188.17
	1980	205.42	190.55	235.06	220.05	223.54	211.70
	1981	239.01	216.66	263.70	249.46	244.38	241.65
	1982	244.44	237.65	305.10	272.02	262.48	253.62
जानेवारी/January	1982	243.90	231.71	281.66	260.83	252.00	248.98
फेब्रुवारी/ February	1982	240.14	240.47	287.04	265.44	252.25	246.93
मार्च/ March	1982	234.50	237.44	294.54	267.45	252.88	243.95
एप्रिल/ April	1982	234.31	240.00	297.97	269.86	259.37	248.06
मे/ May	1982	235.75	246.08	302.59	269.35	260.08	247.24
जून/ June	1982	242.91	243.92	302.18	269.57	260.77	251.89
जुलै/ July	1982	250.73	240.42	309.56	271.55	264.40	258.19
ऑगस्ट/ August	1982	251.57	236.83	314.05	273.51	265.28	259.20
सप्टेंबर/ September	1982	249.31	233.67	314.13	275.67	253.25	258.45
ऑक्टोबर/October	1982	247.51	231.91	316.76	278.49	268.71	257.64
नोव्हेंबर/ November	1982	251.36	233.98	318.54	279.66	271.60	260.98
डिसेंबर/ December	1982	251.28	235.34	322.14	282.89	274.11	261.90
जानेवारी/January	1983	248.57	241.47	323.53	288.87	277.64	261.48
फेब्रुवारी/ February	1983	248.44	243.70	325.38	289.74	278.19	261.74
मार्च/ March	1983	249.07	245.78	330.61	291.25	279.74	262.94
पाया १९८२=१००							
Base 1982=100	1983-84	118.34	112.85	110.40	112.23	115.55	116.47
एप्रिल/ April	1983	107.33	106.94	108.29	107.01	109.66	108.09
मे/ May	1983	113.22	109.99	108.01	108.93	111.24	111.93
जून/ June	1983	115.31	115.80	108.02	109.32	112.08	113.47
जुलै/ July	1983	117.97	117.85	109.11	110.95	115.08	116.06
ऑगष्ट/ August	1983	120.09	113.46	110.57	110.88	116.10	117.53
सप्टेंबर/ September	1983	122.97	111.51	110.45	112.33	116.48	119.24
ऑक्टोबर/ October	1983	122.89	110.54	110.69	112.21	116.01	119.04
नोव्हेंबर/ November	1983	121.79	111.59	110.91	113.60	116.63	118.76
डिसेंबर/ December	1983	120.81	112.93	111.17	114.60	117.51	118.61
जानेवारी/ January	1984	120.98	114.22	111.95	115.24	118.01	118.97
फेब्रुवारी/ February	1984	118.73	114.51	112.87	115.78	118.63	118.05
मार्च/ March	1984	118.00	114.82	112.73	115.86	119.15	117.84

टीप—१. *निर्देशांक काढण्यासाठी तांदूळ, गहू, ज्वारी व साखर ह्यांचे स्वस्त धान्य दुकानातील व खुल्या बाजारातील किंमतीच्या भावसापेक्षाची भारीत सरासरी वापरण्यात आली आहे.

२. १९८३-८४ व एप्रिल १९८२ ते मार्च १९८४ चे निर्देशांक अस्थायी आहेत.

Note.—1. *Weighted average of open Market and rationed prices of rice, wheat, jowar and sugar have been used in the index.

2. Index numbers for 1983-84, April 1983 to March 1984 are provisional.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.9 (11.9)

महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील किरकोळ किंमतींचा गटवार निर्देशांक

Retail price index numbers in rural Maharashtra by group of commodities

महिना/वर्ष Month/Year		गट/Groups				
		अन्नगट * Food*	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and lighting	कापड Clothing	संकीर्ण Miscellaneous.	सर्वसाधारण General
(1)		(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
पाया १९७१-१०० Base 1971-100						
	1977	167.03	197.21	185.98	166.14	170.15
	1978	160.91	199.40	190.03	169.91	166.59
	1979	175.50	226.90	204.48	180.36	181.53
	1980	192.22	244.69	219.80	197.80	198.34
	1981	229.41	269.37	243.62	234.75	233.84
	1982	229.74	285.67	266.75	250.22	238.73
जानेवारी/ January	1982	236.80	286.20	257.61	240.65	242.07
फेब्रुवारी/ February	1982	231.54	286.27	259.09	241.64	238.45
मार्च/ March	1982	225.09	286.53	261.05	250.56	235.12
एप्रिल/ April	1982	220.14	285.69	262.57	252.00	231.72
मे/ May	1982	219.30	285.74	264.00	252.99	231.33
जून/ June	1982	223.11	286.23	264.36	252.54	234.11
जुलै/ July	1982	229.77	286.73	266.62	252.49	239.13
ऑगस्ट/ August	1982	233.90	285.15	270.77	252.27	242.25
सप्टेंबर/ September	1982	234.93	284.06	272.50	251.64	242.93
ऑक्टोबर/October	1982	234.76	284.26	272.93	251.25	242.79
नोव्हेंबर/ November	1982	234.21	284.80	272.78	251.84	242.50
डिसेंबर/ December	1982	233.35	286.45	276.82	252.78	242.35
जानेवारी/January	1983	232.45	286.66	279.12	254.74	242.11
फेब्रुवारी/February	1983	231.91	293.79	280.12	255.44	242.39
मार्च/ March	1983	231.94	317.18	280.65	256.52	244.57
पाया १९८२-१०० Base 1982-100	1983					
	1983–84	116.93	113.83	108.71	112.42	115.02
एप्रिल/ April	1983	104.98	109.00	105.83	108.47	106.15
मे/ May	1983	108.72	109.94	106.73	109.83	108.91
जून/ June	1983	111.75	110.52	106.77	111.48	111.20
जुलै/ July	1983	116.08	111.34	107.70	111.94	114.42
ऑगस्ट/ August	1983	119.40	112.30	108.25	112.03	116.30
सप्टेंबर/ September	1983	122.11	112.53	108.73	111.94	118.01
ऑक्टोबर/October	1983	122.51	114.26	109.00	112.11	118.45
नोव्हेंबर/ November	1983	121.23	115.32	109.64	112.92	117.93
डिसेंबर/ December	1983	120.60	116.47	109.77	113.46	117.81
जानेवारी/ January	1984	120.34	117.87	110.50	114.73	118.11
फेब्रुवारी/ February	1984	118.95	118.14	110.53	113.08	116.90
मार्च/ March	1984	116.49	118.25	111.06	116.99	116.26

(१) *निर्देशांक काढण्यासाठी तांदूळ, गहू, ज्वारी व साखर ह्यांचे स्वस्त धान्य दुकानातील व खुल्या बाजारातील किंमतींच्या भाव तापेक्षाची भारीत सरासरी वापरण्यात आली आहे.

(२) १९८३-८४ व एप्रिल १९८३ ते मार्च १९८४ चे निर्देशांक अस्थायी आहेत.

(1) *Weighted average of open market and rationed prices of rice, wheat, jowar and sugar have been used in the index.

(2) Index number for 1983-84 April 1983 to March 1934 are provisional.

आधार :—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Bombay.

29. पंच वार्षिक योजना
FIVE-YEAR PLAN

२९.१. राज्य योजना व केन्द्र पुरस्कृत योजना यासंबंधीची पंचवार्षिक योजनांची माहिती या विभागात दिलेली आहे.

29.1. Data on State Plan and Centrally sponsored programmes in various Five-Year Plans are presented in this section.

29. पंच वार्षिक योजना/FIVE-YEAR PLAN

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29·1 (21.1)

राज्य योजना/State Plan

(रुपये कोटीत)
(Rs. in crore)

अनुक्रमांक Serial No.	विकासाचे शीर्ष	1982-83 अर्थसंकल्प Budget	1982-83 प्रत्यक्ष Actuals	1983-84 अर्थसंकल्प Budget	1983-84 प्रत्यक्ष Actuals	Head of development
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	कृषि व संलग्न सेवा	122·55	151·09	115·75	126·02	Agricultural and allied services
2	सहकार	16·57	24·97	21·84	22·09	Co-operation
3	जल व वीज विकास	500·46	670·08	615·74	698·01	Water and power development
4	उद्योग व खाणकाम	40·60	42·53	47·34	53·30	Industry and mining
5	परिवहन व दळणवळण	51·50	66·55	65·55	82·77	Transport and communications
6	सामाजिक व सामूहिक सेवा	230·94	275·50	284·15	327·20	Social and community services
7	रोजगार हमी योजना	87·78	116·55	75·00	177·75	Employment Guarantee scheme
8	संकीर्ण	9·91	10·39	15·17	17·52	Other programmes
	एकूण	**1,060·30**	**1,357·68**	**1,240·54**	**1,504·66**	**Grand Total**

केंद्र पुरस्कृत योजना
Centrally sponsored programmes

(रुपये कोटीत)
(Rs. in crore)

अनुक्रमांक Serial No.	विकासाचे शीर्ष	1982-83 अर्थसंकल्प Budget	1982-83 प्रत्यक्ष Actuals	1983-84 अर्थसंकल्प Budget	1983-84 प्रत्यक्ष Actuals	Head of development
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	कृषि व संलग्न सेवा	43·78	34·42	45·64	38·19	Agricultural and allied services
2	सहकार	5·10	3·20	4·49	3·64	Co-operation
3	जल व वीज विकास	1·08	4·44	8·14	15·91	Water and power development
4	उद्योग व खाणकाम	22·44	13·62	16·72	17·12	Industry and mining
5	परिवहन व दळणवळण	0·14	..	0·21	0·34	Transport and communications
6	सामाजिक व सामूहिक सेवा	5·33	4·25	6·15	79·46	Social and Community Services
7	रोजगार हमी योजना	..	..	..	2·37	Employment Gurantee Scheme
8	संकीर्ण	0·38	0·13	0·62	1·19	Other programmes
	एकूण	**126·24**	**97·15**	**140·97**	**158·22**	**Grand Total**

टीप.—आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत.
Note.—Totals may not add up due to rounding.
आधार.—नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—Planning Department, Government of Maharashtra, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.2 (21·2)

महाराष्ट्र राज्याचा योजनांतर्गत खर्च
Plan expenditure of Maharashtra State

(रुपये कोटीत)
(Rs. in crore)

अनुक्रमांक Serial No.	विकासाचे शीर्ष	प्रत्यक्ष झालेला खर्च Expenditure incurred in									Head of Development
		पहिली पंच-वार्षिक योजना 1st five year plan 1951-56	दुसरी पंच-वार्षिक योजना 2nd five year plan 1956-61	तिसरी पंच-वार्षिक योजना 3rd five year plan 1961-66	तीन वार्षिक योजना Three Annual plan 1966-69	चवथी पंच-वार्षिक योजना 4th five year plan 1969-74	पाचवी पंच-वार्षिक योजना 5th five year plan 1974-79	वार्षिक योजना Annual plans 1981-82	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	कृषि व संलग्न सेवा	26·21	35·18	123·42	105·65	195·96	308·13	111·35	151·09	126·03	Agricultural and allied services
2	सहकार, साठवण व पणन	4·13*	30·23*	10·78	5·56	25·75	35·19	14·06	24·97	22·09	Co-operation, storage and marketing.
3	जल व वीज विकास	35·07	70·56	158·76	172·14	449·61	1,411·93	542·03	670·08	698·01	Water and power development
4	उद्योग व खाणी	3·56	6·40	14·82	10·64	39·62	105·69	32·15	42·53	53·30	Industry and mining
5	परिवहन व दळणवळण	13·89	22·19	37·45	35·19	81·08	220·08	84·40	66·55	82·77	Transport and communications
6	सामाजिक व सामूहिक सेवा	71·85	58·54	89·31	56·40	208·44	427·94	197·25	275·50	327·21	Social and Community services
7	रोजगार हमी योजना	..	..	..	..	3·75	149·96	116·58	116·75	177·75	Employment guarnatee scheme
8	इतर कार्यक्रम	..	3·20	0·19	..	0·30	1·21	12·66	10·39	17·52	Other programme
	एकूण	154·71	226·30	434·73	385·60	1,004·51	2,660·13	1,110·47	1,357·68	1,504·66	Grand Total

टीप.—(१) *सामूहिक विकास योजनेवरील खर्च धरुन आता हा खर्च कृषी व इतर सेवा ह्या योजनेमध्ये वर्गीकृत केला आहे.
(२) पहिल्या व दुसऱ्या पंचवार्षिक योजनेमध्ये झालेला खर्च पूर्वीच्या मुंबई राज्याच्या योजनांतर्गत खर्चावरुन काढलेला आहे व त्यामुळे हा खर्च अदमासे काढलेला आहे.
(३) आकडे संक्षिप्तात केल्यामुळे काही ठिकाणी बेरीज जुळणार नाही.

Note.—(1) *Includes expenditure on "Community Development" which has now been classified under "Agriculture and Allied Services".
(2) The figures for 1st and 2nd plan are carved out from the plans of the composite Bombay State and therefore they are an approximate.
(3) Totals may not add up due to rounding.

आधार.—नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Planning Department, Government of Maharashtra, Bombay.

30. संयुक्त भांडवली संस्था
JOINT STOCK COMPANIES

३०.१. संयुक्त भांडवली संस्थांची आकडेवारी या विभागात दिलेली आहे.

30.1. Data on Joint Stock Companies are given in this section.

30. संयुक्त भांडवली संस्था/JOINT STOCK COMPANIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 30·1 (18.4)

संयुक्त भांडवली संस्थांची संख्या/Number of Joint Stock Companies

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	मर्यादित भाग-भांडवल असलेल्या कंपन्या Companies limited by shares				हमीने मर्यादित असलेल्या कंपन्या व नफ्यासाठी काम न करणाऱ्या संघटना Companies limited by guarantee and association not for profit				एकूण Total		District
		सार्वजनिक Public		खाजगी Private		सार्वजनिक Public		खाजगी Private				
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1,720	1,864	15,897	18,138	239	245	31	31	17,887	20,278	Greater Bombay
2	ठाणे	4	5	318	393	..	..	..	..	322	398	Thane
3	रायगड	..	..	20	29	..	..	..	..	20	29	Raigad
4	रत्नागिरी	..	..	9	12	..	..	..	..	9	12	Ratnagiri
5	सिंधुदर्ग											Sindhudurg
6	नाशिक	7	7	117	134	6	6	2	2	132	149	Nashik
7	धुळे	1	1	20	24	..	..	..	..	21	25	Dhule
8	जळगाव	9	9	41	43	..	..	..	..	50	52	Jalgaon
9	अहमदनगर	11	11	49	57	4	4	..	..	64	72	Ahmednagar
10	पुणे	54	59	1,154	1,358	15	16	3	5	1,226	1,438	Pune
11	सातारा	17	17	94	103	..	..	..	..	111	120	Satara
12	सांगली	13	14	44	53	2	3	1	1	60	71	Sangli
13	सोलापूर	11	1	69	74	..	..	..	..	80	75	Solapur
14	कोल्हापूर	20	22	150	168	3	4	..	..	173	194	Kolhapur
15	औरंगाबाद	13	14	88	98	2	2	..	..	103	114	Aurangabad
16	जालना											Jalna
17	परभणी	..	..	3	6	..	..	..	..	3	6	Parbhani
18	बीड	..	..	1	2	..	..	..	..	1	2	Beed
19	नांदेड	1	1	15	17	1	1	..	..	17	19	Nanded
20	उस्मानाबाद	1	1	4	4	..	..	..	..	5	5	Osmanabad
21	लातूर											Latur
22	बुलढाणा	1	1	5	6	2	3	..	..	8	10	Buldana
23	अकोला	13	13	31	33	2	2	..	..	46	48	Akola
24	अमरावती	5	5	52	53	..	..	..	..	57	58	Amravati
25	यवतमाळ	6	6	8	8	..	..	..	..	14	14	Yavatmal
26	वर्धा	3	3	14	15	1	1	..	..	18	19	Wardha
27	नागपूर	51	52	287	334	11	12	4	4	353	402	Nagpur
28	भंडारा	3	3	19	20	..	..	..	..	22	23	Bhandara
29	चंद्रपूर	2	2	6	6	1	1	..	..	9	9	Chandrapur
30	गडचिरोली											Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	1,966	2,111	18,515	21,188	289	300	41	43	20,811	23,642	Maharashtra State

Note.—(a)=३१-३-१९८३ रोजी/As on 31-3-1983.
(b)=३१-३-१९८४ रोजी/As on 31-3-1984.

आधार.—कंपनी व्यवहार खाते, कायदा, न्याय आणि कंपनी व्यवहार, मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.—Department of Company Affairs, Ministry of Law, Justice and Company Affairs, Government of India, New Delhi.

३१. स्थानिक संस्था:—

३१.१. महाराष्ट्र राज्यातील सर्व ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, महानगरपालिका व जिल्हा परिषदा यांचे उत्पन्न व खर्च यासंबंधीची माहिती या विभागात दिली आहे.

३१.२. ग्रामपंचायतींचे उत्पन्न व खर्चासंबंधीची माहिती अनुक्रमे सुरूवातीची शिल्लक व अखेरची शिल्लक वगळून दिलेली आहे. उत्पन्न या शीर्षाखाली अनुदाने, कर व इतर उत्पन्न यासंबंधीची स्वतंत्र माहिती दर्शविली आहे. अनुदानामध्ये शासकीय अनुदाने तसेच जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्यांकडून विकासविषयक कामांसाठी मिळालेल्या अनुदानांचा समावेश आहे. शासकीय अनुदाने मुख्यत: जमीन महसूल अनुदान, समीकरण अनुदान व स्थानिक उपकर अनुदान ही आहेत. इतर करांमध्ये ग्रामपंचायतीने लादलेले कर व दर यांचा समावेश आहे तसेच ग्रामपंचायतीच्या इतर उत्पन्नाची साधने म्हणजे अंशदाने, देणग्या, बक्षिसे आणि नियमांचा भंग केल्याबद्दल दंड ही आहेत.

३१.३. प्रत्येक नगरपालिकेचे उत्पन्न (१) दर व कर व (२) इतर साधने यानुसार दर्शविली आहे. मुख्यत्वे महागाई भत्ता, रस्ते, पाणी पुरवठा, शिक्षण, वैद्यकीय बाबी आणि जमीन महसूलाची टक्केवारी वगरे यासाठी दिलेल्या शासकीय अनुदानांचा समावेश "इतर साधने" यात आहे. असाधारण उत्पन्नामध्ये कर्जे, आगाऊ रकमा, ठेवी, विक्रीसाठी मिळालेले उत्पन्न यांचा समावेश आहे. याच धर्तीवर महानगरपालिकांच्या उत्पन्नासंबंधीची माहितीही दिली आहे. नगरपालिका व महापालिका यांच्या खर्चाचा तपशील नेहमीचा व असाधारण खर्च आणि कर्जे असा स्वतंत्रपणे दिला आहे. नेहमीच्या खर्चाचा तपशील सहा ढोबळ लेखा शीर्षाखाली दर्शविला असून त्यात भांडवली व महसूली खर्च समाविष्ट आहे. मुंबई महापालिकेचे लेखे (१) शहरक्षेत्र, (२) उपनगर क्षेत्र, (३) विस्तारीत उपनगर क्षेत्र, (४) शिक्षण निधी, (५) सुधार योजना व (६) शहर व उपनगरे यांसाठी गलिच्छ वस्ती निर्मूलन योजना, या बाबीसाठी स्वतंत्र ठेवले आहेत. संपूर्ण मुंबई महापालिकेसाठी एकूण वेरीज ही वरील लेख्यांचे एकत्रिकरण करून व लेखांतर्गत फेरफार वगळून केली आहे. मात्र यामध्ये बेस्ट उपक्रमांचे उत्पन्न व खर्च यांचा समावेश केला नाही. नागपूर महापालिकेच्या बाबतीत उत्पन्न व खर्च दर्शविताना नागपूर सुधारप्रन्यासचा त्यात समावेश केला नाही. या बाबतीत असे नमूद करण्यात येते की, सर्व नगरपरिषदा व महापालिका उत्पन्न व खर्चाचे लेखे समान पद्धतीने ठेवत नाहीत. परिणामत: तुलनात्मक आकडेवारी तयार करणे फार कठीण जाते. त्यामुळे येथे दिलेली आकडेवारी ही ढोबळमानाने केलेले वर्गीकरण समजावे.

३१.४. जिल्हापरिषदांचे उत्पन्न व खर्च यांत अनुक्रमे सुरवातीची शिल्लक व अखेरची शिल्लक यांचा समावेश नाही. उत्पन्न हे चार उपशीर्षाखाली दर्शविले आहे. ती अशी (१) स्वनिर्मिती, (२) शासकीय अनुदाने, (३) अभिकरण योजनांसाठी अनुदाने व

31. Local Bodies:—

31.1 Information on income and expenditure of all Village Parchayats, Municipal Councils, Municipal Corporations and Zilla Parishads is given in this section.

31.2 Income and expenditure of Village Panchayats are exclusive of opening and closing balance respectively. Under income information is separately shown under grants, taxes and other income, grants include Government grants as well as grants from Zilla Parishads and Panchayat Samitis for development activities, Government grants are mainly Land Revenue grants, equalization grants and "Local cess grants." The other taxes include other taxes and fees imposed by the village Panchayats. Similarly, the other income of village Panchayats is contributions, donations, gifts and fines for contraventions of rules.

31.3 The receipts position of each Municipal body is shown according to (i) Muricipal rates and taxes and (ii) other sources. Government grants under (ii) other sources are mainly grants on account of dearness allowance, grants for roads, for water-supply, for educational purpose for medical purposes and on account of percentage in land revenue, etc. The income from extraordinary receipts and debts includes loans, advances, deposits, sale-proceeds, etc., similar income position in respect of Municipal Corporations is also given. The expenditure by Municipal Councils and by Municipal Corporations has been shown separately under current and under extraordinary expenditure and debts. The break-up of current expenditure is shown under six broad heads of the expenditure and includes both capital and revenue expenditure. The accounts of the Bombay Municipal Corporation are maintained separately for (i) city area, (ii) suburban area, (iii) extended suburban area, (iv) education fund, (v) improvement scheme, and (vi) slum clearance scheme for city and suburban areas. The totals for the entire Bombay Municipal Corporation are arrived at by summing up the above accounts excluding the inter-account transfers. They however, do not cover the income and expenditure of Bombay Electricity Supply and Transport Undertakings. In the case of Nagpur Municipal Corporation income and expenditure of Nagpur Improvement Trust is not included. It may be mentioned here that all the Municipalities do not follow a uniform procedure for presentation of statistics regarding income and expenditure, with the result that it was very difficult to build up these statistics on comparable basis. The figures shown in these statements may, therefore, be regarded as only broad distribution into the items shown.

31.4 The receipts and expenditure of the Zilla Parishads are exclusive of opening balance and closing balance, respectively. The receipts are shown under four sub-heads viz. (i) Self-raised resources, (ii)

(४) कर्जे. स्वनिर्मीत उत्पन्नामध्ये मुख्यत्वे जमीन महसूल उपकर, स्थानिक उपकर, जमीन महसूल, इतर कर व जिल्हा परिषदांना लादलेले कर व दर यांचा समावेश आहे. शासकीय अनुदानात मुख्यत्वे जमीन महसूल अनुदान, सहेतूक अनुदान, आस्थापना अनुदान, योजना अनुदान, गट अनुदान इत्यादिंचा समावेश आहे. खर्चाचा तपशील (१) साधारण प्रशासन, (२) शिक्षण, (३) समाज विकास, (४) कर्ज विभाग व (५) इतर या पाच भागात दर्शविला आहे. समाजविकासासाठी दर्शविलेल्या खर्चामध्ये "संकीर्ण विभाग" या शीर्षाखाली खर्चाचा समावेश नाही. तसेच हा खर्च फक्त महसूली खर्च असून त्यात भांडवली खर्च व कर्जे व आगाऊ रकमा यांचा समावेश नाही, परंतु त्यात स्थानिक विकास कामे, अभिकरण योजना, प्रशिक्षण योजना आणि सर्वसाधारण योजना यावरील महसूल खर्चाचा समावेश आहे.

Government grants, (iii) grants for agency schemes and (iv) debt section, Selfraised resources are mainly land revenue cess, local cess, local revenues, other taxes and fees imposed by the Zilla Parishads. While Government grants are mainly land revenue grants, purposive grants, establishment grants, plan grants, block grants etc. The expenditure is likewise shown under five broad heads, viz. (i) General administration, (ii) education, (iii) community development, (iv) debt section and (v) others. The expenditure under community development is exclusive of expenditure under the head miscellaneous departments. It is also restricted to revenue expenditure and does not include capital expenditure and loans and advances. However, it includes revenue expenditure under local development works, agency scheme, training scheme and other general schemes.

31. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 31.1 (1.8)

महाराष्ट्र राज्यातील तालुके व पंचायत समित्या

Table showing names of talukas and panchayat samities in Maharashtra State

३१ मार्च १९८४ रोजीचो/As on 31st March 1984

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा, तालुका आणि पंचायत समितीचे नाव	Name of the district, taluka and panchayat samiti
(1)	(2)	
1	बृहन्मुंबई	Greater Bombay
	अंधेरी*	Andheri*
	बोरिवली*	Borivali*
	कुर्ला*	Kurla*
2	ठाणे	Thane
	ठाणे	Thane
	वसई	Vasai
	पालघर	Palghar
	डहाणू	Dahanu
	तलासरी	Talasari
	जव्हार	Jawhar
	मोखाडा	Mokhada
	वाडा	Wada
	भिवंडी	Bhivandi
	शहापूर	Shahapur
	मुरबाड	Murbad
	कल्याण	Kalyan
	उल्हासनगर	Ulhasnagar
3	रायगड	Raigad
	अलिबाग	Alibag
	उरण	Uran
	पनवेल	Panvel
	कर्जत	Karjat
	खालापूर	Khalapur
	पेण	Pen
	सुधागड	Sudhagad
	रोहा	Roha
	माणगांव	Mangaon
	महाड	Mahad
	पोलादपूर	Poladpur
	म्हसाळा	Mhasala
	श्रीवर्धन	Srivardhan
	मुरुड	Murud
4	रत्नागिरी	Ratnagiri
	रत्नागिरी	Ratnagiri
	गुहागर	Guhagar
	दापोली	Dapoli
	मंडणगड	Mandangad
	खेड	Khed
	चिपळूण	Chiplun
	संगमेश्वर	Sangameshwar
	लांजा	Lanja
	राजापूर	Rajapur
5	सिंधुदुर्ग	Sindhudurg
	कणकवली	Kankavli
	कुडाळ	Kudal
	सावंतवाडी	Sawantwadi
	वेंगुर्ले	Vengurla
	मालवण	Malvan
	देवगड	Devgad
	वैभववाडी	Vaibhavwadi
6	नाशिक	Nashik
	नाशिक	Nashik
	पेठ	Paint
	दिंडोरी	Dindori
	सुरगाणा	Surgana
	कळवण	Kalwan
	बागलाण	Baglan
	मालेगांव	Malegaon
	चांदोर	Chandor
	नांदगांव	Nandgaon
	येवले	Yeola
	निफाड	NiPhad
	सिन्नर	Sinner
	इगतपुरी	Igatpuri
7	धुळे	Dhule
	धुळे	Dhule
	साक्री	Sakri
	नवापूर	Nawapur
	नंदुरबार	Nandurbar
	तळोदे	Talode
	अक्कलकुवा	Akalkuva
	अक्राणी	Akarani
	शहादा	Shahada
	शिरपूर	Shirpur
	सिंदखेड	Sindhkhed
8	जळगांव	Jalgaon
	जळगांव	Jalgaon
	चोपडा	Chopda
	यावल	Yawal
	रावेर	Raver
	एदलाबाद	Edalabad
	भुसावळ	Bhusawal
	जामनेर	Jamner
	पाचोरा	Pachora
	चाळीसगांव	Chalisgaon
	भडगांव	Bhadgaon
	पाळोला	Parola
	एरंडोल	Erandol
	अमळनेर	Amalner
9	अहमदनगर	Ahmednagar
	अहमदनगर	Ahmednagar
	राहुरी	Rahuri
	श्रीरामपूर	Shrirampur
	नेवासे	Nevasa
	शेवगाव	Shevgaon
	पाथर्डी	Pathardi
	जामखेड	Jamkhed
	कर्जत	Karjat
	श्रीगोंदे	Shrigonda
	पारनेर	Parner
	अकोला	Akola
	संगमनेर	Sangamner
	कोपरगाव	Kopargaon

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 31.1 (1.8)—*contd.*

(1)	(2)	
10	पुणे	Pune
	पुणे शहर*	Pune City*
	हवेली	Haveli
	खेड	Khed
	आंबेगांव	Ambegaon
	जुन्नर	Junner
	शिरूर	Sirur
	दौंड	Dhond
	इन्दापूर	Indapur
	बारामती	Baramati
	पुरंदर	Purandhar
	भोर	Bhor
	वेल्हे	Velhe
	मुळशी	Mulshi
	मावळ	Maval
11	सातारा	Satara
	सातारा	Satara
	वाई	Wai
	खंडाळा	Khandala
	कोरेगांव	Koregaon
	फलटण	Phaltan
	माण	Man
	खटाव	Khatau
	कराड	Karad
	पाटण	Patan
	जावळी	Javli
	महाबळेश्वर	Mahabaleshwar
12	सांगली	Sangli
	मिरज	Miraj
	तासगांव	Tasgaon
	खानापूर	Khanapur
	आटपाडी	Atpadi
	जत	Jath
	कवठे महांकाळ	Kavathe Mahankal
	वाळवा	Valva
	शिराळा	Shirala
13	सोलापूर	Solapur
	उत्तर सोलापूर	North Solapur
	बार्शी	Barshi
	अक्कलकोट	Akkalkot
	दक्षिण सोलापूर	South Solapur
	मोहोळ	Mohol
	मंगळवेढे	Mangalvedha
	पंढरपूर	Pandharpur
	सांगोला	Sangola
	माळशिरस	Malsiras
	करमाळा	Karmala
	माढा	Madha
14	कोल्हापूर	Kolhapur
	करवीर	Karvir
	पन्हाळा	Panhala
	हातकणंगले	Hatkanagale
	शिरोळ	Shirol
	कागल	Kagal
	गडहिंग्लज	Gadhinglaj
	चांदगड	Chandgad
	आजरा	Ajra
	भुदरगड	Budhargad
	राधानगरी	Radhanagari
	बावडा	Bavda
	शाहूवाडी	Shahuwadi

(1)	(2)	
15	औरंगाबाद	Aurangabad
	औरंगाबाद	Aurangabad
	खुल्दाबाद	Khuldabad
	कन्नड	Kannad
	सोयगाव	Soegaon
	सिल्लोड	Sillod
	पैठण	Paithan
	गंगापूर	Gangapur
	वैजापूर	Vaijapur
16	जालना	Jalna
	जालना	Jalna
	अंबड	Ambad
	जाफराबाद	Jafferabad
	परतूर	Partur
	भोकरदन	Bhokardan
17	परभणी	Parbhani
	परभणी	Parbhani
	जिंतूर	Jintur
	हिंगोली	Hingoli
	कळमनुरी	Kalamnuri
	बसमत	Basmath
	गंगाखेड	Gangakhed
	पाथरी	Pathri
18	बीड	Beed
	बीड	Beed
	गेवराई	Gevrai
	मांजलेगाव	Manjlegaon
	आंबेजोगाई	Ambajogai
	केज	Kaij
	पाटोदा	Patoda
	आष्टी	Ashti
19	नांदेड	Nanded
	नांदेड	Nanded
	हदगांव	Hadgaon
	किनवट	Kinwat
	भोकर	Bhokar
	बिलोली	Biloli
	देगलूर	Deglur
	मुखेड	Mukhed
	कंधार	Kandhar
20	उस्मानाबाद	Osmanabad
	उस्मानाबाद	Osmanabad
	कळंब	Kallam
	उमरगा	Umarga
	तुळजापूर	Tuljapur
	परांडा	Parenda
	भूम	Bhum
21	लातूर	Latur
	लातूर	Latur
	अहमदपूर	Ahmadpur
	उदगीर	Udgir
	निलंगा	Nilanga
	औसा	Ausa
22	बुलढाणा	Buldana
	चिखली	Chikhli
	देऊळगांवराजा	Deulgaon-Raja
	बुलढाणा	Buldana
	मलकापूर	Malkapur

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 31.1 (1.8)—*contd.*

(1)	(2)	
22–*contd.*	मोताळा	Motala
	नांदूरा	Nandura
	जळगाव	Jalgaon
	संग्रामपूर	Sangrampur
	खामगांव	Khamgaon
	शेगांव	Shegaon
	मेहकर	Mehkar
	सिंदखेड-राजा	Sindkhed-Raja
	लोणार	Lonar
23	अकोला	Akola
	अकोला	Akola
	बार्शी टाकली	Barsi Takli
	अकोट	Akot
	तेल्हारा	Telhara
	मुर्तिजापूर	Murtizapur
	कारंजा	Karanja
	मंगरूळपीर	Mangrulpir
	मनोरा	Manora
	वाशिम	Washim
	मालेगाव	Malegaon
	रिसोड	Risod
	बाळापूर	Balapur
	पातूर	Patur
24	अमरावती	Amravati
	अमरावती	Amravati
	नांदगांव खांडेश्वर	Nandgaon-Khandeshwar
	भातकुली	Bhatkuli
	अचलपूर	Achalpur
	चांदूर बाजार	Chandur Bazar
	मोर्शी	Morshi
	वरूड	Warud
	चांदूर रेल्वे	Chandur Railway
	तिवसा	Teosa
	दर्यापूर	Daryapur
	अंजनगाव	Anjangaon
	चिखलदरा	Chikhaldara
	धारणी	Dharni
25	यवतमाळ	Yavatmal
	यवतमाळ	Yavatmal
	बाभुळगांव	Babulgaon
	कळंम	Kalam
	केळापूर	Kelapur
	राळेगांव	Ralegaon
	घाटंजी	Ghatanji
	वणी	Wani
	मोरेगांव	Moregaon
	पुसद	Pusad
	महागांव	Mahagaon
	उमरखेड	Umarkhed
	दारव्हा	Darwha
	नेर	Ner
	दिग्रस	Digras

(1)	(2)	
26	वर्धा	Wardha
	वर्धा	Wardha
	देवळी	Deoli
	सेलू	Seloo
	आर्वी	Arvi
	कारंजा	Karanja
	हिंगणघाट	Hinganghat
	समुद्रपूर	Samudrapur
27	नागपूर	Nagpur
	नागपूर	Nagpur
	हिंगणा	Hingna
	कामठी	Kamptee
	नागपूर शहर	Nagpur City
	काटोल	Katol
	नरखेड	Narkhed
	सावनेर	Saoner
	कळमेश्वर	Kalmeshwar
	रामटेक	Ramtek
	पारसोनी	Parsoni
	मावडा	Mavda
	उमरेड	Umrer
	भिवापूर	Bhiwapur
	कुही	Kuhi
28	भंडारा	Bhandara
	भंडारा	Bhandara
	पवनी	Paoni
	मोहडी	Mohdi
	तूमसर	Tumsar
	गोंदिया	Gondia
	गोरेगांव	Goregaon
	सालेकसा	Salekasa
	आमगांव	Amgaon
	तिरोरा	Tirora
	साकोली	Sakoli
	देवरी	Deori
	लाखनदूर	Lakhandur
	मोरेगांव अर्जुनी	Moregaon Arjuni
29	चंद्रपूर	Chandrapur
	चंद्रपूर	Chandrapur
	गोंड पीपरी	Gond Pipri
	मूळ	Mul
	वरोरा	Warora
	चिमूर	Chimur
	भद्रावती	Bhadravati
	ब्रह्मपुरी	Brahamapuri
	सिंदेवाडी	Sindewadi
	गडचिरोली	Gadchiroli
	नागभीड	Nagbhid
	राजूरा	Rajura
	धानोरा	Dhanora
	कुरखेड	Kurkhed
	आरमोरी	Armori
	चामोर्शी	Chamorshi
	सिरोंचा	Sironcha
	अहेरी	Aheri
	इटापल्ली	Etapalli

टीप.—*वृहन्मुंबई जिल्हा, पुणे शहर तहसील व नागपूर शहर यामध्ये पंचायत समिती नाहीत.

Note.—*In Greater Bombay district, Pune City tahsil and Nagpur City no panchayat samiti exists.

आधार—ग्रामविकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

Source.—Rural Development Department, Mantralaya, Bombay.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	ग्रामपंचायतीची संख्या No. of Village Panchayats	सामील केलेली गावे No. of Village covered	लोकसंख्या (हजारात) Population ('000)	उत्पन्न Income	
					एकूण अंशदाने, देणग्या, बक्षिसे Total Grants, Contribution & Donations	इमारती व घर यावरील कर Taxes on houses and Buildings
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	ठाणे	946	1,665	2,275	7,121	9,087
2	रायगड	657	1,766	1,318	5,492	2,848
3	रत्नागिरी	759	1,120	1,286	6,988	1,779
4	सिंधुदुर्ग	398	454	683	3,352	858
5	नाशिक	1,225	1,663	2,149	6,287	2,257
6	धुळे	932	1,378	1,669	2,869	1,289
7	जळगांव	1,057	1,435	1,996	10,459	2,723
8	अहमदनगर	1,155	1,316	2,371	5,412	1,911
9	पुणे	1,140	1,481	2,347	6,736	3,339
10	सातारा	1,191	1,438	1,798	10,540	3,019
11	सांगली	629	562	1,469	7,218	1,984
12	सोलापूर	915	942	1,847	8,329	1,532
13	कोल्हापूर	899	1,061	1,925	11,403	3,021
14	औरंगाबाद	685	1,305	1,187	2,664	1,122
15	परभणी	1,002	1,438	1,488	3,408	828
16	बीड	891	1,110	1,263	2,730	991
17	नांदेड	1,135	1,481	1,421	2,952	1,257
18	उस्मानाबाद	525	940	1,887	2,381	465
19	जालना	556	915	879	1,094	426
20	लातूर	637	848	910	2,593	528
21	बुलढाणा	799	1,402	1,230	4,768	1,112
22	अकोला	956	1,744	1,372	1,258	1,281
23	अमरावती	808	1,978	1,317	10,051	1,385
24	यवतमाळ	1,124	1,938	1,475	4,112	2,047
25	वर्धा	484	1,376	695	3,377	833
26	नागपूर	705	1,875	1,145	7,114	1,727
27	भंडारा	1,009	1,698	1,609	4,909	2,022
28	चंद्रपूर	797	1,774	1,040	5,151	2,086
29	गडचिरोली	468	1,601	779	2,160	909
	महाराष्ट्र राज्य	24,504	39,704	42,830	1,52,928	54,666

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई.

LOCAL BODIES

TABLE No. 31·2-A (19.1)

Income and expenditure of Village Panchayats (1992-83)

(रुपये हजारात)
(Rs. in thousand)

उत्पन्न Income						
जकात कर Octroi	इतर कर व फी वगैरे Other taxes and fees	एकूण कर व फी Total taxes and fees	सुरुवातीची शिल्लक धरून इतर मार्गाने मिळालेले उत्पन्न Income from other sources including opening balance	एकूण उत्पन्न Total Income	एकूण खर्च Total expenditure	District
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
329	2,878	12,294	15,823	35,238	25,879	Thane
1,107	2,306	6,261	7,960	19,713	13,119	Raigad
..	584	2,363	4,548	13,899	9,161	Ratnagiri
..	..	858	2,654	6,864	4,825	Sindhudurg
545	9,010	11,812	8,354	26,453	17,788	Nashik
156	3,303	4,748	9,862	17,479	13,291	Dhule
606	4,825	8,154	16,636	35,249	26,376	Jalgaon
835	4,921	7,667	16,758	29,837	19,261	Ahmadnagar
196	3,918	7,453	24,988	39,177	18,879	Pune
1,340	1,692	6,051	11,239	27,830	16,640	Satara
49	2,504	4,537	8,154	19,909	13,849	Sangli
2,191	1,260	4,983	6,949	20,261	16,462	Solapur
..	6,304	9,325	8,225	28,953	20,309	Kolhapur
..	2,001	3,123	4,469	10,256	5,288	Aurangabad
..	860	1,688	8,754	13,850	6,944	Parbhani
26	280	1,297	8,542	12,569	4,259	Beed
..	1,428	2,685	4,320	9,957	6,912	Nanded
1	346	812	3,841	7,034	3,412	Osmanabad
..	886	1,312	5,565	7,971	2,999	Jalna
91	617	1,236	3,139	6,968	3,792	Latur
7	311	1,430	4,909	11,107	7,391	Buldana
6	523	1,810	8,774	11,842	8,012	Akola
..	640	2,025	7,854	19,930	12,620	Amravati
..	319	2,366	10,353	16,831	7,959	Yavatmal
..	155	988	6,013	10,378	5,644	Wardha
650	835	3,212	5,570	15,896	10,890	Nagpur
63	845	2,930	5,449	13,288	8,631	Bhandara
..	1,326	3,412	6,790	15,353	8,670	Chandrapur
..	1,134	2,043	2,978	7,181	4,173	Gadchiroli
8,198	**56,011**	**1,18,875**	**2,39,470**	**5,11,273**	**3,23,435**	**Maharashtra State**

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 31.2 B (19.1)

ग्रामपंचायतींचे उत्पन्न व खर्च/Income and Expenditure of Village Panchayats (1983-84)

(रुपये हजारात)/(Rs. in thousand)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्ह्याचे नाव	उत्पन्न/Income											
		ग्रामपंचायतींची संख्या No. of Village Panchayats	सामील केलेली गावे No. of Villages covered 1971	लोकसंख्या (हजारांत) Population 1981 ('000)	एकूण अंशदाने, देणग्या व बक्षिसे Total Grants, contributions and Donations	[इमारती व जमीन यावरील कर Taxes on houses and Buildings	जकात कर Octroi	इतर कर व दर Other taxes and fees	एकूण कर व दर Total taxes and fees	सुरुवातीची शिल्लक धरून इतर मार्गाने मिळालेले उत्पन्न Income from other sources including opening balance	एकूण उत्पन्न Total Income	एकूण खर्च Total Expenditure	Name of the District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
1	ठाणे	894	1,638	2,275	6,777	8,989	16	2,624	11,629	12,083	30,489	22,980	Thane
2	रायगड	660	1,770	1,318	5,434	4,032	1,253	1,894	7,179	7,799	20,412	14,237	Raigad
3	रत्नागिरी	759	1,119	1,286	6,977	2,140	..	474	2,614	4,987	14,578	9,896	Ratnagiri
4	सिंधुदुर्ग	400	408	683	4,573	942	..	289	1,231	2,069	7,873	5,667	Sindhudurg
5	नाशिक	1,239	1,640	2,149	4,903	2,490	608	9,362	12,460	12,054	29,417	21,879	Nashik
6	धुळे	932	1,403	1,669	9,213	1,296	272	2,484	4,052	5,020	18,285	14,149	Dhule
7	जळगाव	1,063	1,453	1,996	17,529	3,659	715	5,664	10,038	12,688	40,255	31,561	Jalgaon
8	अहमदनगर	1,158	1,318	2,371	5,115	2,112	976	2,161	5,249	19,748	30,112	21,559	Ahmednagar
9	पुणे	1,164	1,504	2,347	5,772	4,362	291	3,672	8,325	13,265	27,362	20,005	Pune
10	सातारा	1,195	1,173	1,798	10,352	3,094	1,477	2,833	7,404	11,423	29,179	19,551	Satara
11	सांगली	630	544	1,469	8,841	2,192	19	4,406	6,617	6,060	21,518	15,748	Sangli
12	सोलापूर	926	945	1,847	5,696	2,052	2,277	4,366	8,695	6,013	20,404	17,071	Solapur
13	कोल्हापूर	900	1,094	1,925	12,925	3,243	..	7,321	10,564	8,752	32,241	23,070	Kolhapur
14	औरंगाबाद	696	1,186	1,187	2,721	1,347	..	823	2,170	6,448	11,339	7,742	Aurangabad
15	परभणी	1,033	1,438	1,488	8,641	736	..	983	1,719	548	10,908	10,964	Parbhani
16	बीड	894	1,000	1,263	2,992	1,258	39	373	1,670	5,047	9,709	6,743	Beed
17	नांदेड	1,145	1,388	1,421	3,477	1,261	..	1,425	2,686	4,247	10,410	7,506	Nanded
18	उस्मानाबाद	525	640	1,887	3,471	652	5	375	1,032	4,179	8,682	5,273	Osmanabad
19	जालना	556	928	879	1,405	663	..	762	1,425	5,473	8,303	3,098	Jalna
20	लातूर	637	821	910	7,567	783	10	1,125	1,918	4,060	13,545	9,763	Latur
21	बुलढाणा	799	1,397	1,230	7,332	1,607	2	316	1,925	4,308	13,565	9,708	Buldhana
22	अकोला	956	1,708	1,372	6,414	1,193	..	570	1,763	..	8,177	7,530	Akola
23	अमरावती	803	1,978	1,317	1,636	1,898	..	1,429	3,327	..	10,963	11,719	Amravati
24	यवतमाळ	1,126	1,931	1,475	5,282	2,227	..	229	2,456	11,798	19,536	10,660	Yavatmal
25	वर्धा	484	1,376	695	4,012	879	..	685	1,564	4,735	10,311	5,945	Wardha
26	नागपूर	721	1,884	1,145	7,260	1,967	313	395	2,675	7,591	17,526	12,464	Nagpur
27	भंडारा	1,010	1,659	1,609	4,661	2,209	52	1,484	3,745	4,998	13,404	8,586	Bhandara
28	चंद्रपूर	788	1,742	1,040	5,051	2,867	64	1,389	4,320	5,773	15,594	9,844	Chandrapur
29	गडचिरोली	468	1,631	779	2,509	1,014	1	494	1,509	3,316	7,334	4,666	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	24,561	38,716	42,830	1,84,988	63,164	8,390	60,407	1,31,961	1,94,482	5,11,431	3,69,586	Maharashtra State

आधार—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

31. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 31.3-A (19·2)

नगर परिषदा आणि महानगरपालिकांचे उत्पन्न
Income of Municipal Councils and Corporations

(1982-83)

(रुपये हजारात)/
(Rs. in thousand)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा/नगरपरिषदा/महानगरपालिका	नगरपालिकांचे दर व कर I—Municipal rates and taxes				इतर साधने II—Other sources							
		जकात Octroi	घरावरील व जमिनीवरील कर Taxes on houses and lands	इतर कर व शुल्क Other taxes and duties	बेरीज-१ Total-I	शैक्षणिक संस्थांकडील फी Fees from educational institutions	बाजार व कत्तलखाने यांच्यापासून उत्पन्न Receipts from markets and slaughter houses	शासकीय अनुदाने Govern-ment grants	संकीर्ण Miscel-laneous	बेरीज-२ Total II	बेरीज १+२ Total I+II	असाधारण उत्पन्न, कर्जे आणि वाणिज्यिक उपक्रमांचे उत्पन्न Extra-ordinary income, debts and income of commercial enterprises	Districts/Municipal Councils/Corporations
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
1.	ठाणे	2,06,746	21,527	9,918	2,38,191	46	689	29,066	8,926	38,727	2,76,918	22,749	Thane—
1.1	वसई	950	397	54	1,401	4	73	1,409	313	1,799	3,200	540	Vasai
1.2	कल्याण	8,370	4,548	3,760	16,678	42	266	4,215	851	5,374	22,052	4,345	Kalyan
1.3	जव्हार	296	118	111	525	@	1	863	28	892	1,417	715	Jawhar
1.4	भिवंडी-निझामपूर	33,637	2,819	1,926	38,382	..	90	8,156	2,129	10,375	48,757	7,141	Bhivandi-Nizampur
1.5	डोंबिवली	3,591	5,305	4,063	12,959	..	78	4,256	845	5,179	18,138	4,729	Dombivali
1.6	अंबरनाथ	1,40,019	2,126	..	1,42,145	..	13	3,250	751	4,014	1,46,159	5,279	Ambarnath
1.7	उल्हासनगर	19,883	6,214	4	26,101	..	168	6,917	4,009	11,094	37,195	..	Ulhasnagar
2.	रायगड	20,492	4,214	2,009	26,715	15	323	8,963	3,788	13,089	39,804	24,917	Raigad—
2.1	अलिबाग	784	460	223	1,467	..	50	503	340	893	2,360	917	Alibag
2.2	महाड	1,263	273	133	1,669	..	7	1,157	212	1,376	3,045	2,013	Mahad
2.3	माथेरान	160	100	507	767	..	16	682	31	729	1,496	232	Matheran
2.4	पनवेल	3,357	682	368	4,407	..	135	1,740	275	2,150	6,557	4,179	Panvel
2.5	पेण	1,582	403	139	2,124	@	4	1,452	349	1,805	3,929	1,723	Pen
2.6	रोहा	547	244	112	903	..	12	189	159	860	1,263	386	Roha
2.7	उरण	1,657	478	359	2,494	..	24	892	208	1,124	3,618	1,083	Uran
2.8	मुरुड-जंजिरा	451	158	26	635	..	12	274	49	335	970	840	Murud-Janjira
2.9	श्रीवर्धन	466	104	23	593	..	21	158	35	214	807	237	Shrivardhan
2.10	खोपोली	10,225	1,312	119	11,656	15	42	1,916	2,130	4,103	15,759	13,307	Khopoli

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
3.	रत्नागिरी	8,322	1,935	1,340	11,597	..	213	7,266	1,167	8,646	20,243	7,100	Ratnagiri—
3.1	रत्नागिरी	4,302	1,259	1,080	6,641	..	152	4,712	643	5,507	12,148	3,248	Ratnagiri
3.2	चिपळूण	2,166	429	159	2,754	..	43	1,166	260	1,469	4,223	2,682	Chiplun
3.3	खेड	966	165	33	1,164	..	8	704	161	873	2,037	597	Khed
3.4	राजापूर	888	82	68	1,038	..	10	684	103	797	1,835	573	Rajapur
4.	सिंधुदुर्ग	3,274	501	101	3,876	..	99	2,224	422	2,745	6,621	2,031	Sindhudurg—
4.1	मालवण	1,063	199	27	1,289	..	16	705	220	941	2,230	1,340	Malwan
4.2	वेंगुर्ला	635	102	56	793	..	28	825	74	927	1,720	233	Vengurla
4.3	सावंतवाडी	1,576	200	18	1,794	..	55	694	128	877	2,671	458	Sawantwadi
5.	नाशिक	31,789	4,681	2,503	38,973	35	609	24,244	4,668	29,556	68,529	12,533	Nashik—
5.1	इगतपुरी	554	243	35	832	1	83	431	172	687	1,519	290	Igatpuri
5.2	नांदगाव	649	183	125	957	..	1	404	164	569	1,526	..	Nandgaon
5.3	मनमाड	2,550	666	694	3,910	32	128	4,267	804	5,226	9,136	1,426	Manmad
5.4	सिन्नर	784	188	265	1,237	..	1	431	177	609	1,846	458	Sinnar
5.5	येवला	1,339	372	374	2,085	..	31	814	169	1,014	3,099	373	Yeola
5.6	त्र्यंबक	68	38	45	151	..	29	345	47	421	572	143	Trimbak
5.7	मालेगाव	24,151	2,302	394	26,847	..	247	16,516	2,337	19,100	45,947	9,470	Malegaon
5.8	भगूर	282	125	125	532	2	31	578	95	706	1,238	122	Bhagur
5.9	सटाणा	1,412	564	446	2,422	..	63	458	703	1,224	3,646	251	Satana
6.	धुळे	15,515	6,298	3,064	24,877	178	1,520	17,249	3,509	22,456	47,533	22,573	Dhule—
6.1	धुळे	8,023	3,879	1,405	13,307	30	427	6,935	1,879	9,271	22,578	15,515	Dhule
6.2	नंदुरबार	2,860	648	754	4,262	..	241	5,207	885	6,333	10,595	2,592	Nandurbar
6.3	तळोदा	369	177	117	663	..	31	517	255	803	1,466	314	Talode
6.4	शहादा	1,114	369	321	1,804	39	322	2,450	195	3,006	4,810	1,195	Shahade
6.5	शिरपूर-वरवडे	1,299	394	260	1,953	106	226	1,045	149	1,526	3,479	1,281	Shirpur Varwade
6.6	दोंडाईचा-वरवडे	1,590	414	207	2,211	3	273	1,095	146	1,517	3,728	1,676	Dondaicha Varwade
6.7	नवापूर	260	417	..	677	..	..	..	..	..	677	..	Navapur
7.	जळगांव	31,029	10,294	8,039	49,362	1,247	597	39,976	8,993	50,813	1,00,175	23,808	Jalgaon—
7.1	जळगांव	11,524	3,926	3,392	18,842	215	..	13,464	3,434	17,113	35,955	3,977	Jalgaon
7.2	भुसावळ	2,750	2,209	1,747	6,706	192	14	7,352	1,730	9,288	15,994	3,432	Bhusawal
7.3	अमळनेर	5,247	639	450	6,336	..	18	5,872	597	6,487	12,823	7,162	Amalner
7.4	चाळीसगांव	3,568	1,298	979	5,845	..	119	4,305	492	4,916	10,761	1,524	Chalisgaon
7.5	फैजपूर	515	151	176	842	27	54	725	267	1,073	1,915	..	Faizapur
7.6	यावल	661	212	114	987	14	38	725	195	972	1,959	972	Yaval
7.7	रावेर	1,020	238	257	1,515	745	41	891	399	2,076	3,591	..	Raver
7.8	सावदा	624	209	195	1,028	47	49	1,247	409	1,752	2,780	2,387	Savda
7.9	पारोळा	1,153	110	218	1,481	..	105	866	260	1,231	2,713	901	Parola
7.10	चोपडा	1,126	505	30	1,661	7	52	1,438	470	1,967	3,628	926	Chopda
7.11	धरणगांव	555	205	283	1,043	..	64	1,195	135	1,394	2,437	368	Dharangaon
7.12	एरंडोल	272	128	139	539	..	34	570	98	702	1,241	333	Erandol
7.13	पाचोरा	2,014	464	59	2,537	..	9	1,326	507	1,842	4,379	1,826	Pachora

8. अहमदनगर	28,829	6,772	2,920	38,521	113	720	25,570	5,384	31,787	70,308	32,265	Ahmednagar—
8.1 अहमदनगर	19,518	4,379	1,061	24,958	..	356	14,046	2,362	16,764	41,722	15,557	Ahmednagar
8.2 संगमनेर	2,691	469	550	3,710	15	29	3,206	412	3,662	7,372	2,494	Sangamner
8.3 कोपरगांव	2,041	609	922	3,572	..	208	1,650	308	2,166	5,738	2,711	Kopergaon
8.4 श्रीरामपूर	3,662	1,010	22	4,721	12	127	4,175	1,289	5,603	10,327	11,503	Shrirampur
8.5 राहुरी	917	275	365	1,557	86	@	2,493	1,013	3,592	5,149	..	Rahuri
8.6 देवळाली प्रवरा	नव्यानें स्थापन झालेली/Newly formed											Deolali-Pravara
9. पुणे	10,776	5,309	4,018	20,103	619	159	10,905	5,213	16,896	36,999	10,626	Pune—
9.1 लोणावळा	2,574	1,504	405	4,483	12	12	3,595	770	4,389	8,872	2,086	Lonavala
9.2 सासवड	967	243	257	1,467	8	@	414	127	549	2,016	2,017	Saswad
9.3 जेजुरी	165	50	53	268	..	1	279	84	364	632	..	Jejuri
9.4 बारामती	2,881	1,321	761	4,963	465	81	1,761	1,751	4,058	9,021	2,335	Baramati
9.5 इंदापूर	282	114	164	560	..	..	178	304	482	1,042	42	Indapur
9.6 शिरूर	797	392	134	1,323	..	44	230	240	514	1 837	139	Shirur
9.7 तळेगांव-दाभाडे	863	882	183	1,928	..	4	467	180	651	2,579	2,350	Talegaon-Dabhade
9.8 आळंदी	214	82	77	373	..	@	862	138	1,000	1,373	241	Alandi
9.9 जुन्नर	798	252	414	1,464	..	5	1,158	355	1,518	2,982	857	Junnar
9.10 दौंड	689	206	362	1,257	134	4	840	1,019	1,997	3,254	..	Daund
9.11 भोर	546	263	1,208	2,017	..	8	1,121	245	1,374	3,391	559	Bhor
10. सातारा	12,582	5,292	3,104	20,978	65	261	17,332	5,153	22,811	43,789	15,597	Satara—
10.1 महाबळेश्वर	618	250	812	1,680	6	48	390	819	1,263	2,943	1,166	Mahabaleshwar
10.2 रहिमतपूर	151	78	92	321	2	..	195	73	270	591	74	Rahimatpur
10.3 कराड	3,850	1,331	178	5,359	36	61	3,177	725	3,999	9,358	4,301	Karad
10.4 म्हसवड	431	65	67	563	..	5	346	23	374	937	215	Mhaswad
10.5 सातारा शहर	4,837	2,062	1,255	8,154	..	110	9,739	2,312	12,161	20,315	7,735	Satara City
10.6 वाई	766	681	29	1,476	..	9	1,465	590	2,064	3,540	..	Wai
10.7 पांचगणी	332	248	212	792	..	24	792	278	1,094	1,886	92	Panchgani
10.8 फलटण	1,597	577	459	2,633	21	4	1,228	333	1,586	4,219	2,014	Phaltan
11. सांगली	22,596	7,041	6,760	36,397	..	716	28,999	5,510	35,225	71,622	26,934	Sangli—
11.1 सांगली	14,226	4,311	4,025	22,562	..	..	16,870	3,326	20,196	42,758	21,731	Sangli
11.2 मिरज	4,759	1,723	1,605	8,087	..	627	7,670	1,305	9,602	17,689	2,943	Miraj
11.3 तासगांव	1,018	251	383	1,652	..	65	2,328	@	2,393	4,045	765	Tasgaon
11.4 आष्टा	303	134	140	577	..	12	647	58	717	1,294	185	Ashta
11.5 इस्लामपूर	1,470	365	311	2,146	..	12	708	445	1,165	3,311	..	Islampur
11.6 विटा	820	257	296	1,373	..	..	776	376	1,152	2,525	1,310	Vita
12. सोलापूर	12,785	3,195	2,654	18,634	24	209	18,455	4,892	23,580	42,214	9,486	Solapur—
12.1 बार्शी	4,119	1,079	918	6,116	..	30	5,502	1,424	6,956	13,072	2,444	Barshi
12.2 पंढरपूर	3,946	939	1,186	6,071	14	45	6,518	1,956	8,533	14,604	4,616	Pandharpur
12.3 करमाळा	999	156	113	1,268	..	9	308	61	378	1,646	252	Karmala
12.4 सांगोला	747	157	130	1,034	..	5	1,034	830	1,369	2,903	183	Sangola
12.5 अक्कलकोट	1,500	206	53	1,759	..	2	2,847	271	3,120	4,879	1,179	Akkalkot
12.6 मंगळवेढा	488	146	150	784	..	53	1,434	133	1,620	2,404	246	Mangalvedha

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 31.3-A (19.2)—*contd.*

(रुपये हजारात)/(Rs. in Thousand)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
12.7	मैंदर्गी	203	47	60	310	..	5	170	12	187	497	149	Maindargi
12.8	दुधनी	306	39	44	389	1	1	310	155	467	856	..	Dudhani
12.9	कुर्डुवाडी	477	426	..	903	9	59	332	50	450	1,353	417	Kurduwadi
13.	**कोल्हापूर**	**32,817**	**4,195**	**2,701**	**39,713**	**141**	**206**	**14,726**	**4,689**	**19,762**	**59,475**	**22,912**	**Kolhapur—**
13.1	इचलकरंजी	27,780	2,629	1,815	32,224	33	42	7,975	3,264	11,314	43,538	19,700	Ichalkaranji
13.2	जयसिंगपूर	1,425	691	33	2,149	2	4	2,301	658	2,965	5,114	733	Jaisingapur
13.3	मुरगूड	262	49	95	406	..	..	274	50	324	730	63	Murgud
13.4	वडगांव	660	101	106	867	..	9	610	189	808	1,675	828	Vadgaon
13.5	गडहिंग्लज	1,318	341	187	1,846	..	29	2,068	257	2,354	4,200	576	Gadhinglaj
13.6	कागल	541	124	264	929	..	11	486	121	618	1,547	298	Kagal
13.7	कुरुंदवाड	525	129	32	686	88	96	549	..	733	1,419	454	Kurundwad
13.8	पन्हाळा	39	62	76	177	..	1	307	62	370	547	260	Panhala
13.9	मलकापूर	267	69	93	429	18	14	156	88	276	705	..	Malkapur
14.	**औरंगाबाद**	**2,330**	**773**	**245**	**3,348**	**5**	**65**	**2,163**	**623**	**2,856**	**6,204**	**1,783**	**Aurangabad—**
14.1	कन्नड	556	193	16	765	4	..	385	155	544	1,309	255	Kannad
14.2	पलटण	410	346	..	756	..	..	573	282	855	1,611	..	Palthan
14.3	वैजापूर	1,039	123	115	1,277	1	1	637	124	763	2,040	1,528	Vaijapur
14.4	गंगापूर	226	66	106	398	..	50	416	34	500	898	..	Gangapur
14.5	खुल्दाबाद	99	45	8	152	..	14	152	28	194	346	..	Khuldabad
15.	**जालना**	**6,908**	**4,271**	..	**11,179**	..	..	**6,096**	**2,596**	**8,692**	**19,871**	**18,755**	**Jalna—**
15.1	जालना	6,190	3,822	..	10,012	..	..	5,255	2,036	7,291	17,303	18,755	Jalna
15.2	अंबड	270	204	..	474	..	..	531	192	723	1,197	..	Ambad
15.3	भोकरदन	50	38	..	88	..	..	30	305	335	423	..	Bhokardan
15.4	परतूर	398	207	..	605	..	..	280	63	343	948	..	Partur
16.	**परभणी**	**13,188**	**3,259**	**2,920**	**19,367**	**85**	**767**	**6,202**	**3,675**	**10,729**	**30,096**	**2,150**	**Parbhani—**
16.1	परभणी	4,293	1,957	1,083	7,343	12	509	905	2,029	3,455	10,798	893	Parbhani
16.2	मानवत	1,254	132	50	1,436	..	2	1,840	297	2,139	3,575	714	Manwat
16.3	हिंगोली	2,319	332	73	2,724	1	61	616	524	1,202	3,926	275	Hingoli
16.4	बसमतनगर	945	152	317	1,414	54	..	387	..	441	1,855	..	Basmathnagar
16.5	सोनेपेठ	217	68	68	353	..	25	371	60	456	809	..	Sonepet
16.6	पूर्णा	345	92	700	1,137	8	105	549	104	766	1,903	218	Purna
16.7	कलमनरी	417	65	63	545	5	10	214	11	240	785	..	Kalamnuri
16.8	गंगाखेड	749	120	34	903	..	..	442	..	442	1,345	..	Gangakhed
16.9	सैलू	1,543	128	211	1,382	..	1	392	517	910	2,792	..	Sailu
16.10	जिंतूर	801	144	153	1,098	2	4	298	116	420	1,518	50	Jintur
16.11	पाथरी	305	69	158	532	3	50	188	17	258	790	..	Pathari
17.	**बीड**	**7,288**	**1,691**	**685**	**9,664**	**17**	**31**	**4 524**	**3,322**	**7,894**	**17,558**	**977**	**Beed—**
17.1	बीड	2,954	587	132	3,673	..	3	1,544	1,075	2,622	6,295	..	Beed
17.2	अंबेजोगाई	769	109	54	932	3	3	682	932	1,620	2,552	..	Ambejogai
17.3	परळी-वैजनाथ	2,062	664	91	2,817	13	23	1,251	985	2,272	5,089	356	Parli Vaijnath
17.4	मांजलेगांव	654	169	57	880	1	2	151	174	328	1,208	162	Manjlegaon
17.5	गेवराई	545	123	261	929	..	..	573	17	590	1,519	459	Georai
17.6	धारुर	304	39	90	433	..	..	323	139	462	895	..	Dharur

18. नांदेड	17,292	3,264	3,902	24,466	..	46	8,486	8,582	17,114	41,580	3,254	**Nanded—**
18.1 नांदेड	13,394	2,360	3,170	18,924	..	2	4,979	6,818	11,799	30,723	2,591	Nanded
18.2 बिल्लोली	308	51	44	403	..	@	287	11	298	701	..	Bilolli
18.3 उमरी	182	82	62	326	..	1	186	55	242	568	..	Umri
18.4 मुदखेड	62	18	99	179	..	36	189	7	232	411	29	Mudkhed
18.5 कंधार	537	159	15	711	..	1	319	198	518	1,229	58	Kandhar
18.6 हादगांव	307	106	34	447	..	..	154	9	163	610	..	Hadgaon
18.7 धर्माबाद	423	105	34	562	..	..	387	471	858	1,420	245	Dharmabadi
18.8 देगलूर	958	125	169	1,252	..	..	721	532	1,253	2,505	..	Deglur
18.9 कुन्डलवाडी	130	79	1	210	..	*	267	18	285	495	..	Kundalwad
18.10 मुखेड	441	59	126	626	..	..	369	29	398	1,024	..	Mukhed
18.11 किनवट	550	120	148	826	..	6	628	434	1,068	1,894	331	Kinwat
19. उस्मानाबाद	4,307	816	742	5,865	42	133	3,794	1,947	5,916	11,781	5,146	**Osmanabad—**
19.1 उस्मानाबाद	1,906	444	107	2,457	24	87	928	846	1,885	4,342	841	Osmanabad
19.2 तुळजापूर	545	169	190	904	..	1	1,187	310	1,498	2,402	3,211	Tuljapur
19.3 उमरगा	343	35	33	411	@	11	263	76	350	761	..	Umerga
19.4 परांडा	169	26	48	243	2	34	326	205	567	810	..	Paranda
19.5 भूम	252	44	145	441	5	..	296	52	353	794	..	Bhoom
19.6 मुरूम	192	54	80	326	11	..	159	149	319	645	645	Murum
19.7 नळदुर्ग	150	..	104	254	..	..	204	47	251	505	..	Naldurg
19.8 कळंब	750	44	35	829	..	..	431	262	693	1,522	449	Kalamb
20. लातूर	5,727	3,634	..	9,361	..	..	4,816	2,526	7,342	16,703	1,438	**Latur**
20.1 लातूर	3,420	2,102	..	5,522	..	..	2,519	1,415	3,934	9,456	..	Latur
20.2 उदगीर	1,520	1,086	..	2,606	..	..	1,304	630	1,934	4,540	1,149	Udgir
20.3 अहमदपूर	220	150	..	370	..	..	391	106	497	867	..	Ahmedpur
20.4 निलंगा	340	186	..	526	..	..	341	234	575	1,101	..	Nilanga
20.5 औसा	227	110	..	337	..	..	261	141	402	739	289	Ausa
21. बुलढाणा	11,113	4,241	1,298	16,652	92	660	15,249	2,612	18,613	35,265	11,577	**Buldana—**
21.1 बुलढाणा	854	570	335	1,759	..	577	1,397	..	1,974	3,733	629	Buldana
21.2 खामगांव	3,042	952	180	4,174	5	33	3,300	74	3,412	7,586	5,991	Khamgaon
21.3 मलकापूर	3,107	345	329	3,781	30	16	2,576	971	3,593	7,374	3,593	Malkapur
21.4 शेगांव	822	253	43	1,118	37	3	2,011	656	2,707	3,825	658	Shegaon
21.5 जळगाव	260	192	..	452	..	..	536	37	573	1,025	..	Jalgaon
21.6 मेहकर	791	102	250	1,143	..	18	1,129	320	1,467	2,610	516	Mehekar
21.7 नांदुरा	745	253	1	999	..	5	1,374	167	1,546	2,545	17	Nandura
21.8 चिखली	936	651	51	1,638	..	..	2,239	262	2,501	4,139	..	Chikhli
21.9 देऊळगांव-राजा	556	923	109	1,588	20	8	687	125	840	2,428	173	Deulgaon-Raja
22. अकोला	22,033	6,754	1,815	30,602	350	460	25,053	4,435	30,298	60,900	27,689	**Akola—**
22.1 अकोला	16,032	5,025	1,044	22,101	330	347	12,401	1,957	15,035	37,136	22,566	Akola
22.2 अकोट	219	259	127	605	@	4	2,915	183	3,102	3,707	1,095	Akot
22.3 कारंजा	1,651	267	47	1,965	9	16	2,689	59	2,773	4,738	2,484	Karanja
22.4 वाशिम	1,720	358	..	2,078	..	..	1,392	1,320	2,712	4,790	..	Washim
22.5 मुर्तिजापूर	1,020	300	385	1,705	11	50	1,821	153	2,035	3,740	394	Murtizapur

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 31.3-A (19.2)—*contd.*

(रुपये हजारात)
(Rs. in thousand)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
22.6	बाळापूर	311	260	162	733	..	19	1,238	491	1,748	2,481	29	Balapur
22.7	तेल्हारा	503	126	26	655	..	9	677	-169	355	1,510	127	Telhara
22.8	पातूर					NR.	अहवाल अप्राप्त						Patur
22.9	मंगरुळपीर	577	159	24	760	@	15	1,920	103	2,038	2,798	994	Mangrulpir
23.	अमरावती	27,100	6,936	4,681	38,727	61	289	27,784	3,541	31,675	70,402	13,448	Amravati—
23.1	अचलपूर	4,460	335	221	5,016	20	89	3,556	572	4,237	9,253	9,258	Achalpur
23.2	अंजनगांव-सुर्जी	980	217	25	1,222	3	3	1,861	315	2,182	3,404	168	Anjangaon-Surji
23.3	मोर्शी	524	116	49	689	..	18	1,113	148	1,279	1,968	821	Morshi
23.4	वरुड	983	183	102	1,268	3	19	1,258	186	1,466	2,734	189	Warud
23.5	दर्यापूर	837	518	54	1,405	..	8	1,405	288	1,701	3,106	60	Daryapur
23.6	चांदूर-रेल्वे	341	166	60	567	..	12	758	58	828	1,395	1,453	Chandur Railway
23.7	चांदूर-बाजार	564	61	6	631	11	42	898	264	1,215	1,846	243	Chandur Bazar
23.8	धामणगांव	980	428	..	1,408	..	..	1,116	60	1,176	2,584	..	Dhamangaon
23.9	शेंदूरजना	169	61	99	329	2	15	679	110	806	1,135	270	Shendurjana
23.10	चिखलदरा	44	86	17	147	..	..	92	51	143	290	...	Chikhaldara
23.11	अमरावती	15,953	4,564	3,970	24,492	22	45	12,961	1,383	14,411	38,903	609	Amravati
23.12	बडनेरा	1,274	201	78	1,553	..	38	2,087	106	2,231	3,784	377	Bandnera
24.	यवतमाळ	12,348	2,527	1,911	16,786	49	279	15,768	4,241	20,337	37,123	6,968	Yavatmal—
24.1	यवतमाळ	4,093	1,198	260	5,551	19	...	5,164	2,985	8,168	13,719	4,252	Yavatmal
24.2	वणी	2,058	@	465	2,523	..	2	1,736	357	2,095	4,618	555	Wani
24.3	पुसद	1,815	298	386	2,499	27	151	2,335	167	2,680	5,179	729	Pusad
24.4	डिग्रस	1,243	307	162	1,712	..	60	1,940	48	2,048	3,760	..	Digras
24.5	दारव्हा	520	251	92	863	..	24	1,138	198	1,360	2,223	287	Darwha
24.6	पांढरकवडा	765	169	148	1,082	..	12	845	58	915	1,997	596	Pandharkawada
24.7	उमरखेड	1,349	232	386	1,967	3	12	1,705	224	1,944	3,911	274	Umerkhed
24.8	घाटंजी	505	72	12	589	..	18	905	204	1,127	1,716	275	Ghatanji
25.	वर्धा	8,840	3,202	1,782	13,824	14	302	14,267	1,534	16,117	29,941	7,316	Wardha—
25.1	वर्धा	3,660	1,783	503	5,946	..	190	4,271	718	5,179	11,125	1,074	Wardha
25.2	आर्वी	859	195	222	1,276	1	14	3,144	51	3,210	4,486	592	Arvi
25.3	देवळी	334	72	547	953	3	3	719	59	784	1,737	133	Deoli
25.4	हिंगणघाट	2,652	782	93	3,527	..	56	3,068	418	3,542	7,069	5,358	Hinganghat
25.5	पुलगांव	1,063	311	346	1,720	6	22	1,763	185	1,976	3,696	29	Pulgaon
25.6	सिंदी	272	59	71	402	4	17	1,302	103	1,426	1,828	130	Sindi
26.	नागपूर	7,236	1,507	1,312	10,055	95	295	13,207	1,534	15,131	25,186	6,038	Nagpur—
26.1	कामटी	2,485	429	502	3,416	1	63	3,123	234	3,421	6,827	1,022	Kamptee
26.2	उमरेड	957	241	341	1,539	1	51	1,981	136	2,169	3,708	..	Umred
26.3	रामटेक	424	108	48	580	@	11	993	99	1,103	1,683	198	Ramtek
26.4	खापा	321	62	54	437	9	9	798	211	1,027	1,464	542	Khapa
26.5	कळमेश्वर	673	50	33	756	31	6	618	258	913	1,669	31	Kalmeshwar

26.6 मोवाड	113	44	10	167	9	36	538	30	613	780	..	Mowad
26.7 सावनेर	310	128	119	557	5	16	1,105	121	1,247	1,804	809	Savner
26.8 काटोल	1,326	210	205	1,741	39	19	2,404	133	2,595	4,336	3,129	Katol
26.9 नरखेड	514	189	..	703	..	..	942	205	1,147	1,850	..	Narkhed
26.10 मोहपा	113	46	...	159	..	84	705	107	896	1,055	307	Mohpa
27. भंडारा	11,175	3,254	820	15,249	290	119	17,272	4,091	21,772	37,021	7,972	Bhandara—
27.1 भंडारा	2,604	921	420	3,945	209	75	4,645	441	5,370	9,315	1,195	Bhandara
27.2 तुमसर	419	1,380	...	1,799	..	..	3,452	680	4,132	5,931	5,932	Tumsar
27.3 पवनी	377	104	77	558	8	19	1,889	9	1,925	2,483	97	Pavni
27.4 गोंदिया	7,177	688	212	8,077	53	1	6,113	2,610	8,777	16,854	734	Gondiya
27.5 तिरोडा	598	161	111	870	20	24	1,173	351	1,568	2,438	14	Tiroda
28. चंद्रपूर	10,121	2,373	1,475	13,969	12	88	9,749	953	10,802	24,771	1,606	Chandrapur—
28.1 चंद्रपूर	4,910	1,436	981	7,327	2	35	4,846	424	5,307	12,634	846	Chandrapur
28.2 वरोडा	1,344	384	15	1,743	..	6	1,395	190	1,591	3,334	83	Warora
28.3 बल्लारपूर	3,377	469	377	4,223	7	45	2,763	306	3,121	7,344	570	Ballarpur
28.4 राजूरा	490	84	102	676	3	2	745	33	783	1,459	107	Rajura
29. गडचिरोली	902	93	18	1,013	..	31	532	69	632	1,645	338	Gadchiroli
29.1 देसाईगंज	902	93	18	1,013	...	31	532	69	632,	1,645	838	Desaiganj
एकूण नगरपरिषद	6,05,478	1,29,849	72,737	8,08,064	3,595	9,886	4,19,937	1,08,595	5,42,013	13,50,077	3,49,986	Total Municipal Councils
1. मुंबई महानगरपालिका	10,41,264	8,93,107	3,88,943	23,23,314	..	...	85,403	11,13,824	11,99,227	35,22,541	35,22,500	Bombay Mpl. Corporations
2. नागपूर महानगरपालिका	94,672	11,737	50,692	1,57,101	..	3,687	23,638	13,132	40,457	1,97,558	74,532	Nagpur Mpl. Corporations
3. पुणे महानगरपालिका	1,43,748	35,020	6,956	1,85,724	252	1,432	24,075	44,696	70,455	2,56,179	2,91,417	Pune Mpl. Corporations
4. सोलापूर महानगरपालिका	49,569	7,814	15,459	72,842	..	1,202	28,927	10,187	40,316	1,13,158	15,047	Solapur Mpl. Corporations
5. औरंगाबाद महानगरपालिका	137	..	..	137	..	..	11,039	16,815	27,854	27,991	..	Aurangabad Mpl. Corporations
6. कोल्हापूर महानगरपालिका	51,875	11,190	683	63,748	10	2,857	13,700	12,455	29,022	92,770	92,752	Kolhapur Mpl. Corporations
7. पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिका	1,21,600	13,966	2,668	1,38,234	28	13	4,262	178	4,481	1,42,715	35,682	Pimpri-Chinchwad Mpl. Corps.
8. ठाणे महानगरपालिका	74,075	16,439	11,733	1,02,247	..	142	9,234	5,634	15,010	1,17,257	25,794	Thane Mpl. Corporations
9. नाशिक महानगरपालिका	41,444	9,994	2,306	53,744	74	1,038	22,123	8,440	31,675	85,419	21,166	Nashik Mpl. Corporations
एकूण महानगरपालिका	16,18,384	9,99,267	4,79,440	30,97,091	364	10,371	2,22,401	12,25,361	14,58,497	45,55,588	40,78,890	Total Municipal Corporations
महाराष्ट्र राज्य	22,23,862	11,29,116	5,52,177	39,05,155	3,959	20,257	6,42,338	13,33,956	20,00,510	59,05,665	44,28,876	Maharashtra State

@५०० रुपयांपेक्षा कमी/less than 500 rupees.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 31.3(B) (19.2)

नगरपरिषदा आणि महानगरपालिकांचे उत्पन्न

Income of Municipal Councils and Corporations

(1983-84)

(रुपये हजारात)
(Rs. in thousand)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा/नगरपरिषदा/महानगरपालिका	सुरुवातीची शिल्लक Opening balance	जकात (चुंगी) Octroi	दर आणि कर			शासकीय अनुदाने Government grants	इतर साधने		संकीर्ण Miscellaneous	एकूण Total	असाधारण उत्पन्न कर्जे व वाणिज्यिक उपक्रमांपासून मिळालेले उत्पन्न Extraordinary income debts and income of commercial enterprises	एकूण उत्पन्न Total income	जिल्हा/नगरपरिषदा/महानगरपालिका District/Municipal Councils/Corporations
				घरे व जमिनीवरील कर Taxes on houses and lands	इतर कर व शुल्क Other taxes and duties	एकूण Total		शैक्षणिक संस्थांकडून मिळालेले शुल्क Fees from educational institutions	बाजार व खाटीकखाने यांच्याकडून जमा Receipts from markets and slaughter houses					
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	ठाणे	8,199	65,669	9,690	3,394	78,753	24,033	553	256	3,436	6,245	12,698	1,29,928	**Thane—**
1.1	उल्हासनगरे	1,661	23,940	4,821	1,175	29,936	14,893	..	4	3,485	3,489	861	50,840	Ulhasnagar
1.2	भिवंडी-निझामपूर	5,158	40,242	4,268	2,024	46,534	6,252	548	145	1,581	2,274	10,432	70,650	Bhiwandi-Nizampur
1.3	वसई	856	1,216	452	53	1,721	1,843	5	86	344	435	734	5,589	Vasai
1.4	जव्हार	524	271	149	142	562	1,045	..	21	26	47	671	2,849	Jawhar
2	रायगड	17,232	22,880	5,442	3,484	31,806	11,675	1	429	3,389	3,819	18,401	82,933	**Raigad—**
2.1	पनवेल	1,328	3,697	1,447	569	5,713	2,083	..	189	264	453	4,473	14,050	Panvel
2.2	खोपोली	7,681	10,676	1,426	1,021	13,123	3,180	1	35	1,771	1,807	5,452	31,243	Khopoli
2.3	अलिबाग	748	909	593	342	1,844	546	..	51	127	178	989	4,305	Alibag
2.4	महाड	1,678	1,360	298	138	1,796	1,113	..	20	273	293	2,279	7,159	Mahad
2.5	पेण	1,519	1,666	466	231	2,363	130	..	2	157	159	2,067	7,414	Pen
2.6	रोहा	191	649	213	237	1,099	1,041	..	25	287	312	660	3,303	Roha
2.7	उरण	1,871	2,632	548	380	3,560	849	..	22	335	357	798	7,435	Uran
2.8	मुरुड जंजिरा	907	528	162	9	699	518	..	19	76	95	885	3,104	Murud Janjira
2.9	श्रीवर्धन	654	613	116	23	752	410	..	25	83	108	291	2,215	Shriwardhan
2.10	माथेरान	655	150	173	534	857	629	..	41	16	57	507	2,705	Matheran
3.	रत्नागिरी	6,269	5,900	5,280	1,855	13,035	6,785	..	260	1,157	1,417	6,890	34,396	**Ratnagiri—**
3.1	रत्नागिरी	1,360	1,395	4,569	1,510	7,474	4,192	..	181	225	406	2,923	16,355	Ratnagiri
3.2	चिपळूण	2,970	2,418	410	226	3,054	1,175	..	69	589	658	2,948	10,805	Chiplun
3.3	खेड	937	1,066	209	33	1,308	822	..	3	155	158	480	3,705	Khed
3.4	राजापूर	1,002	1,021	92	86	1,199	596	..	7	188	195	539	3,531	Rajapur

4. सिंधुदुर्ग	3,294	3,432	566	218	4,216	1,683	..	110	1,447	1,557	3,218	13,968	**Sindhudurg—**
4.1 मालवण	2,273	1,121	236	27	1,384	819	..	28	264	292	2,446	7,214	Malwan
4.2 वेंगुर्ला	237	695	112	171	978	..	..	29	1,003	1,032	125	2,373	Vengurla
4.3 सावंतवाडी	784	1,616	218	20	1,854	864	..	53	180	233	647	4,381	Sawantwadi
5. नाशिक	8,222	33,880	4,724	2,518	41,122	31,960	1,983	550	7,559	10,092	14,346	1,05,742	**Nashik—**
5.1 मालेगाव	3,944	25,738	2,331	392	28,461	20,914	..	95	3,300	3,395	8,295	65,009	Malegaon
5.2 मनमाड	826	2,480	440	629	3,555	5,784	36	152	1,000	1,188	3,603	14,956	Manmad
5.3 इगतपुरी	1,063	652	293	43	988	971	15	104	147	266	553	3,841	Igatpuri
5.4 नांदगाव	313	641	223	153	1,017	..	1,929	3	511	2,443	..	3,773	Nandgaon
5.5 सिन्नर	350	1,033	259	323	1,615	944	..	..	298	298	885	4,092	Sinnar
5.6 येवला	182	1,357	523	445	2,325	1,801	..	37	1,789	1,826	..	6,134	Yeola
5.7 त्रिंबक	380	100	39	55	194	429	..	26	39	65	116	1,184	Trimbak
5.8 भागुर	732	321	133	130	584	353	3	38	88	129	331	2,129	Bhagur
5.9 सटाणा	432	1,558	477	348	2,383	764	..	95	387	482	563	4,624	Satana
6. धुळे	13,576	19,447	7,361	4,829	31,637	18,039	102	1,370	3,736	5,208	30,384	98,844	**Dhule—**
6.1 धुळे	8,909	10,457	5,013	2,111	17,581	8,022	6	521	1,658	2,185	18,968	55,665	Dhule
6.2 नंदुरबार	1,290	3,959	722	1,079	5,760	5,048	..	243	1,255	1,498	4,744	18,340	Nandurbar
6.3 शिरपूर वखेड	858	1,405	478	395	2,278	1,017	54	272	221	547	1,407	6,107	Shirpur Varwade
6.4 तळोदा	133	348	252	159	759	664	..	44	25	69	699	2,324	Taloda
6.5 शहादा	1,241	1,357	368	682	2,407	1,844	41	19	275	335	2,804	8,631	Shahada
6.6 दोंडाईचा वरवडे	977	1,569	351	214	2,134	1,038	1	271	136	408	1,619	6,176	Dondaicha Varwade
6.7 नवापूर	168	352	177	189	718	406	..	..	166	166	143	1,601	Nawapur
7. जळगाव	12,288	32,572	12,013	8,657	53,242	44,576	404	1,961	9,563	11,928	35,279	1,57,313	**Jalgaon —**
7.1 जळगाव	1,939	11,348	5,793	2,791	19,932	13,347	..	210	4,733	4,943	4,570	44,731	Jalgaon
7.2 भूसावळ	1,202	2,933	1,958	2,337	7,228	9,550	133	379	1,877	2,389	4,615	24,984	Bhusaval
7.3 अमळनेर	1,823	5,950	704	697	7,351	7,434	..	233	234	467	14,714	31,789	Amalner
7.4 चालीसगाव	2,821	3,253	979	892	5,124	5,006	..	502	445	947	1,723	15,621	Chalisgaon
7.5 चोपडा	312	1,269	591	271	2,131	1,249	6	41	505	552	466	5,210	Chopda
7.6 पाचोरा	911	2,882	426	74	3,382	1,543	..	14	565	579	3,127	9,542	Pachora
7.7 फैझपूर	220	469	179	204	852	981	178	62	107	347	451	2,851	Faizpur
7.8 यावल	396	742	198	333	1,273	790	43	35	147	225	421	3,105	Yawal
7.9 रावेर	879	1,095	272	274	1,641	1,005	..	145	133	278	1,456	5,259	Raver
7.10 सावडा	466	682	206	198	1,086	1,213	40	58	351	449	1,628	4,842	Savada
7.11 परोला	721	1,153	343	4	1,500	777	4	115	131	250	790	4,038	Parola
7.12 धरणगाव	369	498	192	359	1,049	1,185	..	115	163	278	495	3,376	Dharangaon
7.13 एरंडोल	229	298	172	223	693	496	..	52	172	224	323	1,965	Erandol
8. अहमदनगर	7,764	32,834	7,571	4,282	44,687	28,949	180	848	5,892	6,920	28,221	1,16,541	**Ahmednagar—**
8.1 अहमदनगर	1,691	23,663	4,557	2,048	3,268	14,621	...	467	3,767	4,234	20,273	71,087	Ahmednagar
8.2 श्रीरामपूर	1,551	3,372	1,251	465	5,088	4,942	20	126	958	1,104	2,132	14,817	Shrirampur
8.3 संगमनेर	2,411	2,719	555	594	3,868	4,156	13	28	496	537	1,089	12,061	Sangamner
8.4 कोपरगाव	276	2,132	665	779	3,576	2,162	..	215	589	804	4,659	12,477	Kopargaon
8.5 राहुरी	763	913	483	383	1,779	2,913	89	12	54	155	..	5,610	Rahuri
8.6 देवळाली प्रवरा	72	35	60	13	108	1 55	58	..	28	86	68	489	Deolali Pravara

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 31.3-B (19.2)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
9.	पुणे	16,704	12,526	5,490	2,668	20,684	12,946	206	756	7,599	8,561	13,197	72,092	Pune—
9.1	बारामती	4,410	3,207	900	688	4,795	1,953	193	513	2,441	3,147	4,855	19,160	Baramati
9.2	लोणावळा	4,708	2,810	1,979	568	5,357	3,207	9	20	1,022	1,051	1,605	15,928	Lonavala
9.3	सासवड	1,011	2,163	234	262	1,659	786	4	1	206	211	1,680	5,347	Saswad
9.4	जेजूरी	110	246	53	105	404	461	...	24	410	434	..	1,409	Jejuri
9.5	इंदापूर	204	302	133	195	630	539	..	40	265	305	328	2,006	Indapur
9.6	सिरुर	2,468	1,058	367	192	1,617	544	..	47	425	472	144	5,245	Sirur
9.7	आळंदी	435	218	177	86	481	867	..	97	58	155	1,024	2,963	Alandi
9.8	जुन्नर	364	1,071	468	30	1,569	1,525	..	5	108	113	1,413	4,983	Junner
9.9	भोर	205	516	220	143	879	1,235	..	2	760	762	449	3,530	Bhor
9.10	दौंड	1,385	799	255	144	1,198	710	..	3	1,673	1,676	..	4,969	Daund
9.11	तळेगाव दाभाडे ..	1,404	1,136	704	255	2,095	1,119	..	4	231	235	1,699	6,552	Talegaon Dabhade
10.	सातारा	5,487	14,818	5,842	54,916	25,576	21,776	59	378	5,303	5,740	21,635	80,214	Satara—
10.1	सातारा	657	5,485	2,501	1,707	9,693	10,265	..	118	1,475	1,593	11,846	34,054	Satara
10.2	कराड	1,103	4,669	1,146	903	6,718	6,517	56	56	720	832	5,408	20,578	Karad
10.3	फलटण	972	1,846	538	374	2,758	2,083	..	41	450	491	2,925	9,229	Phaltan
10.4	रहिमतपूर	157	167	110	122	399	244	3	..	12	15	148	963	Rahimatpur
10.5	म्हसवड	370	503	102	97	702	162	..	7	177	184	79	1,497	Mhaswad
10.6	वाई	440	1,075	940	32	2,047	1,584	..	19	237	256	..	4,327	Wai
10.7	पंचगणी	1,148	355	255	503	1,113	921	..	51	98	149	..	3,331	Panchagani
10.8	महाबळेश्वर	640	718	250	1,178	2,146	..	..	86	2,134	2,220	1,229	6,235	Mahabaleshwar
11.	सांगली	19,623	23,926	7,540	8,097	39,563	29,565	553	355	4,812	5,720	17,491	1,11,962	Sangli—
11.1	सांगली	14,451	14,790	4,727	4,796	24,313	15,043	...	..	3,065	3,065	12,390	69,262	Sangli
11.2	मिरज	2,689	5,476	1,732	2,038	9,246	8,288	468	24	1,108	1,600	2,331	24,154	Miraj
11.3	इस्लामपूर	1,144	1,537	383	424	2,344	2,304	..	20	295	315	919	7,026	Islampur
11.4	तासगाव	618	1,064	288	308	1,660	1,976	..	72	124	196	766	5,216	Tasgaon
11.5	आष्टा	70	309	142	208	659	612	..	28	26	54	378	1,773	Ashta
11.6	विटा	651	750	268	323	1,341	1,342	85	211	194	490	707	4,531	Vita
12.	सोलापूर	12,653	14,261	3,507	2,964	20,732	21,397	57	466	3,429	3,952	17,426	76,160	Solapur—
12.1	बार्शी	4,673	4,417	1,276	1,051	6,744	5,699	..	26	672	698	3,334	21,148	Barshi
12.2	पंढरपूर	4,365	4,337	914	1,262	6,513	7,667	14	49	1,821	1,884	10,676	31,105	Pandharpur
12.3	करमाळा	675	1,037	198	82	1,317	1,120	..	149	32	181	287	3,580	Karmala
12.4	संगोला	788	788	169	162	1,119	707	..	6	193	199	243	3,055	Sangola
12.5	अक्कलकोट	1,535	1,947	195	102	2,244	3,374	..	2	376	378	1,280	8,811	Akkalkot
12.6	मंगळवेढा	252	547	200	192	939	1,331	..	164	79	243	232	2,997	Mangalwedha
12.7	मैंदर्गी	119	227	64	22	309	328	..	12	142	154	272	1,182	Maindargi
12.8	दुधनी	91	358	47	91	496	363	1	1	88	90	..	1,040	Dudhani
12.9	कुर्डुवाडी	155	607	444	..	1,051	808	42	57	26	125	1,103	3,242	Kurduwadi

13. कोल्हापूर	.. ..	35,664	40,267	4,556	2,812	47,635	9,165	36	1,410	4,468	5,914	49,991	1,48,369	Kolahapur—
13.1 इचलकरंजी	.. ..	31,484	34,675	2,847	2,017	39,539	909	33	902	3,615	4,550	46,874	1,23,356	Ichalkaranji
13.2 जयसिंगपूर	.. ..	509	1,524	760	23	2,307	2,986	3	71	65	139	800	6,741	Malkapur
13.3 मलकापूर	.. ..	286	272	4	31	367	243	..	5	113	118	..	1,014	Jaysingpur
13.4 मुरगुड	.. ..	173	301	86	38	425	350	..	69	24	93	84	1,125	Murgud
13.5 वडगाव	.. ..	302	709	105	106	920	683	..	143	39	182	747	2,734	Wadgaon
13.6 गडहिंग्लज	.. ..	1,749	1,398	373	248	2,019	2,379	..	38	316	354	554	7,055	Gadhinglaj
13.7 कुरुंदवाड	.. ..	444	588	134	33	755	640	..	170	83	253	419	2,511	Kurundwad
13.8 कागल	.. ..	222	757	141	221	1,149	614	..	12	141	153	328	2,436	Kagal
13.9 पन्हाळा	.. ..	495	43	46	95	184	361	..	..	72	72	185	1,297	Panhala
14. औरंगाबाद	.. ..	2,045	2,947	626	551	4,124	2,021	7	115	388	510	1,092	9,792	Aurangabad—
14.1 कन्नड	.. ..	274	686	149	15	850	570	5	21	75	101	..	1,795	Kannad
14.2 पैठण	.. ..	706	697	201	164	1,062	259	..	36	79	115	..	2,142	Paithan
14.3 वैजापूर	.. ..	650	1,122	151	245	1,518	663	2	1	174	177	1,084	4,092	Vaijapur
14.4 गंगापूर	.. ..	112	308	54	114	476	358	..	52	27	79	..	1,025	Gangapur
14.5 खुलदाबाद	.. ..	303	134	71	13	218	171	..	5	33	38	8	738	Khuldabad
15. जालना	.. ..	6,208	10,044	1,687	341	12,072	6,826	4	65	3,573	3,642	2,832	31,580	Jalna—
15.1 जालना	.. ..	5,381	8,952	1,467	85	10,504	5,500	..	58	3,190	3,248	2,832	27,465	Jalna
15.2 अंबड	.. ..	502	459	117	36	612	531	2	2	288	292	..	1,937	Ambad
15.3 भोकरदन	.. ..	179	157	57	98	312	110	..	1	15	16	..	617	Bhokardan
15.4 परतुर	.. ..	146	476	46	122	644	685	2	4	80	86	..	1,561	Partur
16. परभणी	.. ..	6,775	13,102	4,680	2,935	20,717	8,534	18	1,528	2,935	4,481	2,698	43,205	Parbhani—
16.1 परभणी	.. ..	496	4,360	2,407	1,182	7,949	2,805	..	985	41	1,026	1,374	13,650	Parbhani
16.2 हिंगोली	.. ..	3,028	2,299	247	68	2,614	1,245	2	47	770	819	873	8,579	Hingoli
16.3 मानवत	.. ..	141	1,218	349	58	1,625	688	..	5	29	34	402	2,890	Manwat
16.4 बसमतनगर	.. ..	618	848	599	48	1,495	81	..	29	148	177	..	3,071	Basmatnagar
16.5 सोनेपेठ	.. ..	127	150	61	85	296	171	..	27	94	121	..	715	Sonepeth
16.6 पुर्णा	.. ..	464	488	83	59	630	530	10	95	660	765	..	2,389	Purna
16.7 ककमनुरी	.. ..	293	441	62	221	724	220	3	7	100	110	..	1,347	Kalmanuri
16.8 गंगाखेड	.. ..	324	652	319	423	1,394	397	..	6	..	6	..	2,121	Gangakhed
16.9 सैलू	.. ..	809	1,415	253	259	1,927	999	..	1	1,063	1,064	..	4,799	Sailu
16.10 जिंतूर	.. ..	389	758	165	222	1,145	431	3	274	5	282	49	2,296	Jintur
16.11 पाथरी	.. ..	86	473	135	310	918	267	..	52	25	77	..	1,348	Pathari
17. बीड	.. ..	6,092	7,437	1,421	2,780	11,638	7,431	8	1,158	1,752	2,918	1,568	29,647	Beed—
17.1 बीड	.. ..	2,829	3,075	458	2,439	5972	2,658	..	3	135	138	110	11,707	Beed
17.2 आंबेजोगाई	.. ..	541	724	124	67	915	1,522	2	2	829	833	..	3,811	Ambe jogai
17.3 परळी वैजनाथ	..	1,403	2,082	576	94	2,752	1,327	..	1,152	146	1,298	679	7,459	Parli Vaijanath
17.4 मांजलेगाव	..	898	653	151	83	887	712	1	1	255	257	84	2,838	Manjalegaon
17.5 गेवराई	.. ..	146	604	95	53	752	830	5	..	275	280	695	2,703	Georai
17.6 धारूर	.. ..	275	299	17	44	360	382	..	..	112	112	..	1,129	Dharur

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 31.3-B (19.2)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
18.	नांदेड	5,850	17,779	2,860	4,237	24,876	15,389	4	202	7,246	7,452	3,332	56,899	Nanded—
18.1	नांदेड	1,319	13,780	2,250	3,495	19,525	9,919	..	6	6,047	6,053	1,502	38,318	Nanded
18.2	बिलोली	133	255	54	65	374	383	..	@	27	27	..	917	Biloli
18.3	उम्री	546	176	66	101	343	309	3	7	10	20	..	1,218	Umari
18.4	मुदखेड	67	97	65	130	282	388	..	10	29	39	18	804	Mudkhed
18.5	कंधार	261	535	98	18	651	637	..	4	183	187	25	1,761	Kandhar
18.6	नांदगाव	572	317	59	14	390	392	..	..	135	135	29	1,518	Hadgaon
18.7	धर्माबाद	546	474	78	35	587	1,013	..	140	70	210	642	2,998	Dharmabad
18.8	देगलूर	981	979	62	52	1,093	1,151	1	19	255	275	61	3,561	Deglur
18.9	कुंडलवाडी	82	121	15	37	173	337	..	@	10	10	@	602	Kundalwadi
18.10	मुखेड	252	471	30	117	618	361	..	7	26	33	..	1,264	Mukhed
18.11	किनवट	1,091	574	83	173	830	499	..	9	454	463	1,055	3,938	Kinwat
19.	उस्मानाबाद	3,512	4,281	1,251	694	4,226	4,384	16	1,572	2,201	3,789	1,721	19,632	Osmanabad—
19.1	उस्मानाबाद	895	1,986	519	156	2,661	902	3	1,403	190	1,596	513	6,567	Osmanabad
19.2	तुळजापूर	549	642	208	135	985	1,875	..	97	548	645	..	4,054	Tuljapur
19.3	उमरगा	387	102	139	9	250	308	..	12	65	77	555	1,577	Omerga
19.4	परंडा	243	188	86	72	346	424	3	40	604	647	..	1,660	Paranda
19.5	भूम	159	274	45	192	511	332	10	..	91	101	..	1,103	Bhoom
19.6	मुरूम	206	171	69	94	334	138	..	5	84	89	..	767	Murum
19.7	नवदुर्ग	161	149	105	..	254	254	..	5	8	13	..	682	Naldurg
19.8	कळंब	912	769	80	36	885	151	..	10	611	621	653	3,222	Kallam
20.	लातूर	8,213	13,314	2,760	2,156	18,230	6,865	169	47	1,608	1,824	5,748	40,880	Latur—
20.1	लातूर	6,562	9,128	1,885	1,779	12,792	4,462	156	8	822	986	4,289	29,091	Latur
20.2	उदगीर	603	2,937	497	104	3,538	1,400	..	17	717	734	1,182	7,457	Udgir
20.3	अहमदपूर	135	386	163	22	571	381	..	..	10	1	..	1,108	Ahmedpur
20.4	निलंगा	373	508	102	172	782	302	13	6	37	56	..	1,513	Nilanga
20.5	औसा	540	355	113	79	547	320	..	5	22	27	277	1,711	Ausa
21.	बुलढाणा	2,184	12,748	3,537	1,920	18,205	20,913	174	800	4,178	5,152	18,522	64,976	Buldana—
21.1	बुलढाणा	187	1,052	594	514	2,160	2,626	..	534	39	573	194	5740	Buldana
21.2	खामगाव	368	4,114	1,008	154	5,276	4,606	7	41	2,718	2,766	16,549	29565	Khamgaon
21.3	मलकापूर	17	3,055	423	366	3,844	3,084	45	5	348	398	22	7,365	Malkapur
21.4	शेगाव	434	784	269	57	1,110	2,298	45	3	561	609	273	4,724	Shegaon
21.5	जळगाव-जामोद	86	335	104	85	524	733	@	18	11	29	117	1,489	Jalgaon-Jamod
21.6	मेहकर	246	874	475	378	1,727	1,618	2	22	67	91	436	4,118	Mehkar
21.7	नंदुरा	306	809	273	20	1,102	1,901	..	18	211	229	45	3,583	Nandura
21.8	चिखली	70	1,092	279	214	1,585	2,408	73	158	28	259	346	4,668	Chikhali
21.9	देऊळगाव राजा	470	633	112	132	877	1,639	2	1	195	198	540	3,724	Deulgaon-Raja

22. अकोला	12,573	24,432	8,052	2,344	34,828	40,502	71	554	5,377	6,002	49,135	1,43,040	Akola—
22.1 अकोला	9,488	15,656	4,975	1,458	22,089	24,686	29	329	4,370	4,728	39,274	1,00,265	Akola
22.2 अकोट	656	2,110	278	162	2,550	3,357	@	4	173	177	1,425	8,165	Akot
22.3 कारंजा	771	1,944	414	149	2,507	2,747	28	18	51	97	3,140	9,262	Karanja
22.4 वाशिम	44	1,843	1,091	10	2,944	2,444	4	131	154	289	2,749	8,470	Washim
22.5 मुर्तिझापूर	164	1,100	275	376	1,751	1,852	10	3	73	86	603	4,456	Murtizapur
22.6 बाळापूर	56	362	580	104	1,046	1,375	..	40	252	292	25	2,794	Balapur
22.7 तेल्हारा	143	528	219	44	791	1,122	@	7	290	297	100	2,453	Telhara
22.8 पातुर	544	212	51	30	283	1,121	@	5	8	13	341	2,302	Patur
22.9 मंगरुळपीर	707	677	169	21	867	1,798	..	17	6	23	1,478	4,873	Mangrulpir
23. अमरावती	2,896	9,948	2,404	869	13,221	15,450	36	353	2,368	2,757	1,521	35,845	Amravati—
23.1 आचलपूर	933	3,848	579	27	4,454	3,620	16	88	932	1,036	..	10,043	Achalpur
23.2 अंजनगाव सुरजी	249	1,083	260	185	1,528	2,097	1	2	404	407	4	4,285	Anjangaon Surji
23.3 मोर्शी	351	547	225	71	843	1,097	..	31	28	59	421	2,771	Morshi
23.4 वरुड	664	1,105	287	121	1,513	1,585	3	21	256	280	560	4,602	Warud
23.5 दर्यापूर	196	1,023	526	36	1,585	1,993	..	10	121	131	134	3,939	Daryapur
23.6 चांदूर रेल्वे	115	360	120	105	585	854	..	16	110	126	57	1,737	Chandur Rly.
23.7 चांदूर बझार	79	615	72	24	711	976	14	113	141	268	180	2,214	Chandur Bazar
23.8 धामणगाव	56	1,140	136	166	1,442	1,636	@	10	70	80	..	3,214	Dhamangaon
23.9 शेंदुरजना	35	197	112	122	431	1,091	2	44	78	124	148	1,829	Shendurjana
23.10 चिखलदरा	218	30	87	12	129	601	..	18	228	246	17	1,211	Chikhalda
24. यवतमाळ	3,674	11,555	2,758	7,074	21,387	16,152	29	1,053	2,000	3,082	5,825	50,120	Yavatmal—
24.1 यवतमळ	1,614	2,172	1,220	4,627	8,019	3,569	12	423	42	477	1 968	15 647	Yavatmal
24.2 वणी	56	2,443	..	568	3,011	1,604	5	115	959	1 079	36	5 786	Wani
24.3 पुसद	488	1,962	452	859	3,273	3,106	9	324	307	640	532	8 039	Pusad
24.4 दिग्रस	410	1,436	354	150	1,940	2,147	..	116	73	189	1 808	6 494	Digras
24.5 दारव्हा	64	781	192	101	1,074	1,236	..	17	256	273	169	2 816	Darwha
24.6 पांढरकवडा	130	799	184	146	1,129	1,306	..	23	116	139	345	3 049	Pandharkawada
24.7 उमरखेड	271	1,386	255	423	2,064	2,237	3	17	202	222	724	5 518	Umerkhed
24.8 घटंजी	641	576	101	200	877	947	..	18	45	63	243	2 771	Ghatanji
25. वर्धा	1,607	10,168	4,358	994	15,520	17,696	16	580	2,443	3,019	4,224	41,566	Wardha—
25.1 वर्धा	291	4,156	2,839	15	7,010	5,782	..	250	1 898	2 148	540	15 771	Wardha
25.2 हिंगणघाट	408	2,871	717	81	3,669	4,292	..	59	85	144	3 370	11 883	Hinganghat
25.3 आर्वी	118	1,238	258	221	1,717	3,231	..	122	30	152	..	5 218	Arvi
25.4 पुलगाव	119	1,270	417	512	2,199	1,924	6	37	316	359	61	4 662	Pulgaon
25.5 देवली	537	318	60	88	466	602	3	91	72	166	144	1 915	Deoli
25.6 सिंदी	134	315	67	77	459	1,365	7	1	42	50	109	2 117	Sindi
26. नागपूर	4,668	7,627	2,033	1,608	11,268	17,641	98	545	1,493	2,136	5,820	41,533	Nagpur—
26.1 कामठी	67	2,085	510	781	3,376	4,486	1	213	12	226	1 031	9 186	Kamptee
26.2 उमरेड	432	952	611	137	1,700	2,682	1	35	115	151	799	5 764	Umred
26.3 रामटेक	378	441	108	166	715	1,370	@	1	80	81	392	2 936	Ramtek
26.4 खापा	56	324	64	53	441	1,450	12	@	141	153	33	2 133	Khapa
26.5 कलमेश्वर	268	805	60	39	904	1,043	16	11	353	380	103	2 698	Kalmeshwar
26.6 मोवार	77	143	55	13	211	727	7	43	45	95	45	1 155	Mowar
26.7 सावनेर	1,680	807	167	137	1,111	1,190	5	16	313	334	1 033	5 348	Saoner
26.8 काटोल	1,199	1,361	290	202	1,853	2,006	48	32	102	182	2 124	7 364	Katol
26.9 नरखेड	166	584	118	24	726	1,636	8	104	280	392	124	3 044	Narkhed
26.10 मोहपा	345	125	50	56	231	1,051	..	90	52	142	136	1.905	Mohpa

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 31.3-B (19.2)—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
27.	भंडारा	2,557	13,176	2,330	1,747	17,253	16,851	871	487	2,580	3,938	4,855	45,454	**Bhandara—**
27.1	गोंदिया	1,053	7,487	686	233	8,406	7,393	817	414	1 547	2 778	2 990	22.620	Gondia
27.2	भंडारा	1,228	2,821	858	994	4,673	3,094	20	1	584	605	1 232	10.832	Bhandara
27.3	तुमसर	109	1,674	472	371	2,517	2,830	18	43	311	372	87	5 915	Tumsar
27.4	पावणी	60	453	155	120	728	2,130	9	25	32	66	171	3.155	Pauni
27.5	तिरोरा	107	741	159	29	929	1,404	7	4	106	997	375	2.932	Tirora
28.	चंद्रपूर	3,907	13,898	5,632	1,802	21,332	12,010	5	329	1,552	1,886	2,083	41,218	**Chandrapur—**
28.1	चंद्रपूर	2,152	8,105	2,713	1,342	12,160	6,191	..	148	500	648	1 801	22,952	Chandrapur
28.2	बल्लारपूर	1,270	3,550	2,612	122	6,284	3,133	5	38	908	951	136	11.774	Ballarpur
28.3	वरोरा	280	1,669	227	244	2,140	1,521	..	106	94	200	146	4 287	Warora
28.4	राजुरा	205	574	80	94	748	1,165	..	37	50	87	..	2 205	Rajura
29.	गडचिरोली	453	940	140	93	1,173	625	..	29	20	49	280	2,580	**Gadchiroli—**
29.1	देसाईगंज	453	940	140	93	1,173	625	..	29	20	49	280	2 580	Desaiganj
	एकूण नगरपरिषदा ..	2,40,189	4,95,808	1,26,111	82,839	7,04,758	4,71,339	5,660	18,546	1,05,504	1,29,710	3,80,433	19,26,429	**Total Municipal Councils**
I	मुंबई महानगरपालिका ..	1,08,201	14,72,730	4,97,057	9,69,864	29,38,651	1,08,725	1.693	59.744	4 38 605	5 00 042	..	34 39 217	Bombay M. Cor.
II	ठाणे महानगरपालिका ..	50,010	1,53,268	18,504	1,631	1,73,403	13,273	..	200	19 382	19.582	24 340	2 80 608	Thane M. Cor.
III	नासिक महानगरपालिका ..	12,684	72,241	15,014	8,699	9,57,954	13,240	88	2 812	6 654	9 554	27 121	1 58 553	Nashik M. Cor.
IV	पुणे महानगरपालिका ..	16,673	1,59,175	35,252	6,942	2,01,369	52,878	200	1 550	52 820	54 570	3 75 026	7 00 516	Pune M. Cor.
V	पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका	..	1,34,280	12,348	2,818	1,49,446	4,111	17	64	24 115	24 196	..	1 77 753	Pimpri Chinchwad M. Cor.
VI	सोलापूर महानगरपालिका	31,034	55,991	9,139	13,576	78,706	24,070	..	1 411	31 686	33 097	19 914	1 86 821	Solapur M. Cor.
VII	कोल्हापूर महानगरपालिका	6,688	55,345	10,248	662	66,255	1747,9	31	3 031	10 922	13 984	..	1,04,406	Kolhapur M. Cor.
VIII	औरंगाबाद महानगरपालिका	11,273	29,931	10,698	3,542	44,171	12,542	26	..	6,994	7,020	7,422	82,428	Aurangabad M. Cor.
IX	नागपूर महानगरपालिका	27,590	1,07,867	12,702	58,609	1,79,178	32,897	..	4,758	8,206	12,964	1,76,560	4,29,189	Nagpur M. Cor.
X	कल्याण महानगरपालिका	36,141	37,415	12,965	10,676	61,056	9,217	..	211	5,602	5,813	11,918	1,24,145	Kalyan M. Cor.
XI	अमरावती महानगरपालिका	610	18,126	4,544	3,030	25,700	17,031	13	74	6,747	6,834	1,062	51,237	Amravati M. Cor.
	एकूण महानगरपालिका ..	84,502	22,96,369	6,37,471	1,08,049	40,13,889	3,05,463	2,068	73,855	6,11,733	6,87,656	6,43,363	57,34,873	**Total Municipal Corporations.**
	महाराष्ट्र राज्य ..	3,24,691	27,92,177	7,63,582	11,62,888	47,18,647	7,77,802	7,728	92,401	7,17,237	8,17,366	10,23,796	76,61,302	**Maharashtra State**

@ पांचशे रुपयां पेक्षा कमी/less than five hundred Rupees.

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source.—Directorate of economics and Statistics, Government of Maharashtra Bombay.

तक्ता क्रमांक/TABLE NO. 31.4 A (19.3)

31. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 31-4A (19.3)

नगरपरिषदा/ महानगरपालिका यांचे खर्च/Expenditure of Municipal Councils

(1982-83)

(रुपये हजारात)(Rs. in '000')

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा/नगरपरिषदा/महानगरपालिका	चालू खर्च Current Expenditure								District/Municipal Councils/Corporation
		सामान्य प्रशासन आणि वसुलीचा खर्च General Administration and collection charge	सार्वजनिक दिवाबत्ती Public lighting	पाणी पुरवठा Water supply	गटारे जलनिस्सारण व साफसफाई Drainage conservancy and sanitation	रुग्णालये, दवाखाने व लसटोचणी Hospitals dispensaries and vaccination	संकीर्ण Miscellaneous	एकूण Total	असाधारण खर्च, कर्ज आणि वाणिज्यिक उपक्रमावरील खर्च Extra-ordinary expenditure of commercial enterprises	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1.	ठाणे	15,914	4,306	16,337	28,719	4,124	54,286	1,23,686	17,172	**Thane**
1.1	वसई	656	226	57	692	345	2,328	4,304	573	Vasai
1.2	कल्याण	3,219	717	3,956	7,099	1,162	6,096	22,249	4,931	Kalyan
1.3	जव्हार	153	21	199	112	..	867	1,352	624	Jawhar
1.4	भिवंडी निजामपूर	4,694	610	5,939	7,600	836	14,554	34,233	9,638	Bhivandi Nizampur
1.5	डोंबिवली	2,958	213	5,084	2,284	1,137	5,020	16,696	..	Dombivali
1.6	अंबरनाथ	579	526	204	2,037	399	3,235	6,980	..	Ambarnath
1.7	उल्हासनगर	3,655	1,993	898	8,895	245	22,186	37,872	1,406	Ulhasnagar
2.	रायगड	6,152	1,004	3,620	3,813	4,234	19,562	38,385	28,872	**Raigad**
2.1	अलीबाग	530	52	192	362	@	619	1,755	655	Alibag
2.2	महाड	462	125	370	5	371	1,746	3,079	2,508	Mahad
2.3	माथेराण	221	79	49	214	134	444	1,141	284	Matheran
2.4	पनवेल	1,232	146	804	1,373	618	1,912	6,085	4,311	Panvel
2.5	पेण	488	75	168	126	..	4,000	4,857	1,873	Pen
2.6	रोहा	446	107	236	265	101	626	1,781	356	Roha
2.7	ऊरण	759	46	333	316	99	944	2,497	637	Uran
2.8	मुरुड-जंजीरा	291	47	22	87	73	297	817	797	Murud-Janjira
2.9	श्रीवर्धन	142	86	14	115	..	286	643	218	Shriwardhan
2.10	खोपोली	1,581	241	1,432	950	2,838	8,688	15,730	17,233	Khopoli
3.	रत्नागिरी	3,526	438	3,550	1,565	1,084	6,572	16,735	8,868	**Ratnagiri**
3.1	रत्नागिरी	1,654	186	2,501	800	437	3,990	9,568	5,474	Ratnagiri
3.2	चिपळूण	1,265	163	688	439	298	1,265	4,118	2,207	Chiplun
3.3	खेड	301	45	135	194	229	772	1,676	510	Khed
3.4	राजापूर	306	44	226	132	120	545	1,373	677	Rajapur

4.	सिंधुदुर्ग	1,964	366	311	800	491	1,509	5,441	2,194	Sindhudurg
4.1	मालवण	459	137	232	233	273	365	1,699	1,310	Malwan
4.2	वेंगुर्ला	522	113	46	219	112	368	1,380	436	Vengurla
4.3	सावंतवाडी	983	116	33	348	106	776	2,362	448	Sawantwadi
5.	नाशिक	8,093	1,598	3,777	11,615	4,087	38,173	67,343	13,652	Nashik
5.1	इगतपूरी	457	90	28	641	150	534	1,900	619	Igatpuri
5.2	नांदगाव	615	63	134	20	48	1,906	2,786	..	Nandgaon
5.3	मनमाड	1,223	236	803	1,620	431	4,084	8,397	2,049	Manmad
5.4	सिन्नर	545	80	370	342	167	336	1,840	423	Sinnar
5.5	येवला	652	82	472	798	433	507	2,944	501	Yevla
5.6	त्रिंबक	61	33	44	96	13	412	659	27	Trimbak
5.7	मालेगाव	3,784	908	1,573	7,409	2,757	28,107	44,538	9,191	Malegaon
5.8	भगुर	181	12	71	141	88	269	762	133	Bhagur
5.9	सटाणा	575	94	282	548	..	2,018	3,517	709	Satana
6.	धुळे	6,070	1,425	3,196	10,111	4,684	21,949	47,435	22,930	Dhule
6.1	धुळे	2,396	951	1,778	5,764	2,528	11,803	25,220	15,842	Dhule
6.2	नंदुरबार	577	163	781	1,474	643	5,660	9,298	3,187	Nandurbar
6.3	तळोदा	296	42	11	353	60	440	1,202	..	Taloda
6.4	शहादा	729	102	223	1,370	858	1,589	4,871	1,139	Shahada
6.5	शिरपूर-वरवडे	678	107	152	783	299	1,084	3,103	1,262	Shirpur-Varwade
6.6	दोंडाईचा-वारवडे	885	60	251	367	296	1,373	3,232	1,500	Dondiacha-Warwade
6.7	नवापूर ..	509	..	..	..	..	..	509	..	Navapur
7.	जळगाव	11,799	3,014	9,711	12,784	5,810	57,121	1,00,239	26,774	Jalgaon
7.1	जळगाव	3,689	1,434	3,063	3,064	1,242	23,105	35,597	4,660	Jalgaon
7.2	भूसावळ	641	497	1,981	2,043	850	10,090	16,102	3,877	Bhusaval
7.3	अमळनेर	1,514	171	1,288	2,813	1,035	6,242	13,063	7,367	Amalner
7.4	चाळीसगाव	1,277	215	923	57	754	6,280	9,506	1,149	Chalisgaon
7.5	फैजपुर	328	78	190	484	85	884	2,049	281	Faizpur
7.6	येवला	361	66	167	455	160	1,061	2,270	283	Yaval
7.7	रावेर	408	76	221	428	359	2,285	3,777	2,671	Raver
7.8	सावदा	375	60	224	346	219	1,670	2,894	2,143	Savda
7.9	पारोळा	561	50	514	322	69	665	2,181	947	Parola
7.10	चोपडा	838	121	387	926	240	1,464	3,976	711	Chopda
7.11	धरणगाव	669	56	189	653	140	593	2,300	361	Dharangaon
7.12	येरंडोल	321	82	156	324	144	185	1,212	390	Erandol
7.13	पाचोरा	817	108	408	869	513	2,597	5,312	928	Pachora
8.	अहमदनगर	7,533	2,046	4,226	9,937	3,240	25,598	52,580	32,405	Ahmadnagar
8.1	अहमदनगर	4,521	1,280	2,291	5,104	1,249	15,895	30,340	23,783	Ahmadnagar
8.2	संगमनेर	930	115	592	876	445	2,230	5,188	4,380	Sangamner
8.3	कोपरगाव	836	272	485	764	468	1,283	4,108	2,883	Kopargaon
8.4	श्रीरामपूर	994	282	589	2,619	517	4,197	9,198	1,359	Shrirampur
8.5	राहुरी	252	97	269	574	561	1,993	3,746	..	Rahuri
8.6	देवळाली प्रवरा	नव्याने स्थापत झालेली/Newly formed								Deolali Pravara

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
9.	पुणे	4,754	1,007	2,110	3,863	1,940	12,716	26,390	15,945	Pune
9.1	लोणावळा	713	86	333	768	555	5,869	8,324	3,533	Lonavala
9.2	सासवड	398	57	173	406	191	643	1,868	..	Saswad
9.3	जेजुरी	119	36	145	183	12	223	718	..	Jejuri
9.4	बारामती	814	221	327	853	576	1,249	4,040	4,920	Baramati
9.5	इंदापूर	331	36	90	119	26	203	805	138	Indapur
9.6	शिरुर	280	36	157	263	179	371	1,286	123	Shirur
9.7	तळेगाव-दाभाडे	411	92	498	199	66	978	2,244	2,522	Talegaon Dhahade
9.8	आळंदी	156	32	79	145	60	334	806	647	Alandi
9.9	जुन्नर	325	43	149	234	249	338	1,338	2,064	Junnar
9.10	दौंड	841	38	159	406	..	1,076	2,520	1,385	Daund
9.11	भोर	366	330	..	287	26	1,432	2,441	613	Bhor
10.	सातारा	5,960	1,353	3,020	8,153	1,033	22,232	41,751	15,272	Satara
10.1	महाबळेश्वर	267	94	187	225	176	2,147	3,096	856	Mahaaleshwar
10.2	रहिमतपूर	148	30	158	15	26	85	462	..	Rahimatpur
10.3	कराड	1,072	406	641	1,669	188	4,348	8,324	4,546	Karad
10.4	म्हसवड	177	89	57	183	42	248	796	184	Mhaswad
10.5	सातारा सीटी	2,469	498	1,202	4,347	435	10,955	19,906	8,163	Satara City
10.6	वाई	368	59	299	341	101	2,443	3,611	..	Wai
10.7	पाचगणी	356	40	@	185	65	664	1,310	13	Pachgani
10.8	फलटण	1,103	137	476	1,188	..	1,342	4,246	1,510	Phaltan
11.	सांगली	5,863	1,624	14,312	8,763	2,777	40,678	74,017	26,058	Sangli
11.1	सांगली	2,763	926	12,620	5,339	2,026	20,908	44,582	21,683	Sangli
11.2	मिरज	1,196	328	205	2,248	675	13,111	17,763	1,909	Miraj
11.3	तासगाव	451	..	345	230	4	3,364	4,394	501	Tasgaon
11.4	अष्टा	215	66	252	172	..	672	1,377	114	Ashta
11.5	इस्लामपूर	868	169	461	380	72	1,381	3,331	794	Islampur
11.6	विटा	370	135	429	394	..	1,242	2,570	1,057	Vita
12.	सोलापूर	5,183	921	4,158	6,789	1,918	16,910	35,879	12,948	Solapur
12.1	बार्शी	1,389	241	2,090	3,175	645	3,481	11,021	3,255	Barshi
12.2	पंढरपूर	1,475	191	948	1,820	798	7,158	12,390	5,108	Pandharpur
12.3	करमाळा	377	81	112	401	63	826	1,860	2,123	Karmala
12.4	सांगोला	317	56	136	196	98	605	1,408	230	Sangola
12.5	अक्कलकोट	514	87	72	476	201	3,055	4,405	948	Akkalkot
12.6	मंगळवेढा	364	97	251	380	29	1,187	2,308	261	Mangalwedha
12.7	मैंदर्गी	130	36	134	113	1	26	440	278	Maindargi
12.8	दुधनी	201	46	72	..	37	389	745	745	Dudhani
12.9	कुंडलवाडी	416	86	343	228	46	183	1,302	..	Kundalwadi

13.	**कोल्हापूर**	**5,754**	**1,380**	**3,479**	**6,544**	**3,732**	**16,558**	**37,447**	**30,525**	**Kolhapur**
13.1	इचलकरंजी	3,153	762	2,020	4,448	3,172	8,235	21,790	27,866	Ichalkarnji
13.2	जयसिंगपूर	405	190	877	..	36	3,796	5,304	762	Jaysingpur
13.3	मुरगुड	260	61	46	180	..	129	676	84	Murgud
13.4	वडगाव	368	56	234	426	178	654	1,916	302	Wadgaon
13.5	गडहिंग्लज	499	71	248	698	25	2,141	3,682	473	Gadhinglaj
13.6	कागल	367	96	..	333	310	389	1,495	302	Kagal
13.7	कुरुंदवाड	281	107	5	272	11	776	1,452	476	Kurundwad
13.8	पन्हाळा	173	13	1	70	..	230	487	260	Panhala
13.9	मलकापूर	248	24	48	117	..	208	645	..	Malkapur
14.	**औरंगाबाद**	**1,405**	**248**	**805**	**1,045**	**33**	**2,956**	**6,492**	**1,749**	**Aurangabad**
14.1	कन्नड	304	47	152	5	..	868	1,376	255	Kannad
14.2	पैठण	191	71	167	371	..	755	1,555	..	Paithan
14.3	वैजापूर	513	79	342	405	15	710	2,064	1,425	Vaijapur
14.4	गंगापूर	228	21	140	165	1	290	845	69	Gangapur
14.5	खुलदाबाद	169	30	4	99	17	333	652	..	Khuldabad
15.	**जालना**	**3,805**	**472**	**2,185**	**5,171**	**509**	**12,649**	**24,791**	**17,059**	**Jalna**
15.1	जालना	2,971	363	1,869	4,686	489	11,884	22,262	17,051	Jalna
15.2	अंबड	287	44	92	153	20	340	936	..	Ambad
15.3	भोकरदन	119	32	87	153	..	97	488	8	Bhokardan
15.4	परतूर	428	33	137	179	..	328	1,105	..	Partur
16.	**परभणी**	**5,856**	**1,041**	**3,610**	**3,827**	**404**	**13,679**	**28,417**	**3,523**	**Parbhani**
16.1	परभणी	983	434	1,787	323	190	6,510	10,227	2,224	Parbhani
16.2	हिंगोली	851	165	509	710	7	616	2,858	264	Hingoli
16.3	मानवत	762	39	..	676	48	829	2,354	65	Manwat
16.4	बसमतनगर	664	87	223	379	..	450	1,803	378	Basmatnagar
16.5	सोनपेठ	206	42	13	96	..	508	865	..	Sonepeth
16.6	पूर्णा	307	27	421	261	7	470	1,493	417	Purna
16.7	कळमनुरी	190	59	104	100	..	524	977	..	Kalamnuri
16.8	गंगाखेड	445	74	127	356	20	509	1,531	..	Gangakhed
16.9	सैलू	607	43	189	434	64	2,691	4,028	..	Sailu
16.10	जिंतूर	544	42	171	301	64	213	1,335	175	Jintur
16.11	पाथरी	297	29	66	191	4	359	946	..	Pathari
17.	**बीड**	**3,575**	**785**	**2,245**	**2,148**	**148**	**6,271**	**15,173**	**828**	**Beed**
17.1	बीड	807	326	396	774	17	1,604	3,924	..	Beed
17.2	अंबेजोगाई	459	89	242	341	9	1,600	2,740	..	Ambejogai
17.3	परळी वैजनाथ	1,234	219	834	500	73	2,060	4,920	392	Parli Vaijnath
17.4	मांजलेगांव	433	58	117	216	49	171	1,044	144	Manjalegaon
17.5	गेवराई	410	53	544	233	..	444	1,684	292	Georai
17.6	धारुर	232	40	112	85	..	392	861	..	Dharur

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
18.	**नांदेड**	**8,296**	**1,217**	**4,036**	**7,990**	**2,016**	**16,507**	**40,062**	**5,548**	**Nanded**
18.1	नांदेड	5,378	828	2,849	5,723	1,994	14,049	30,821	1,893	Nanded
18.2	बिलोली	95	26	89	111	33	285	609	..	Billoli
18.3	उमरी	78	21	40	73	..	221	433	..	Umari
18.4	मुदखेड	140	37	115	166	6	85	549	2	Mudkhed
18.5	कंधार	404	55	186	240	1	357	1,243	25	Kandhar
18.6	हदगाव	230	16	62	98	..	157	563	95	Hadgaon
18.7	धरमाबाद	389	32	..	576	..	81	1,078	1,051	Dharmabad
18.8	देगलूर	640	57	278	452	11	581	2,019	2,019	Deglur
18.9	कुंडलवाडी	188	27	112	88	..	53	468	48	Kundalwadi
18.10	मुखेड	354	54	151	232	1	263	1,055	..	Mukhed
18.11	किनवट	400	64	154	231	..	375	1,224	415	Kinwat
19.	**उस्मानाबाद**	**2,627**	**510**	**2,247**	**1,854**	**141**	**5,537**	**12,916**	**704**	**Osmanabad**
19.1	उस्मानाबाद	627	233	1,185	687	..	2,720	5,452	..	Osmanabad
19.2	तुळजापूर	365	45	408	373	115	1,356	2,662	..	Tuljapur
19.3	उमरगा	324	69	169	155	..	99	817	..	Omerga
19.4	परांडा	212	25	98	97	2	434	868	243	Paranda
19.5	भूम	221	37	110	98	4	286	756	..	Bhoom
19.6	मुरुम	188	32	59	105	..	171	555	..	Murum
19.7	नळदुर्ग	235	30	70	67	..	158	560	..	Naldurg
19.8	कळंब	455	39	148	271	20	313	1,246	461	Kallam
20.	**लातूर**	**3,302**	**672**	**2,615**	**3,810**	**687**	**7,249**	**18,335**	**1,344**	**Latur**
20.1	लातूर	1,368	311	1,666	1,927	670	5,228	11,170	..	Latur
20.2	उदगीर	1,091	231	640	1,351	13	1,137	4,463	1,054	Udgir
20.3	अहमदपूर	294	31	24	200	..	376	925	..	Ahmedpur
20.4	निलंगा	321	64	181	190	..	320	1,076	..	Nilanga
20.5	औसा	228	35	104	142	4	188	701	290	Ausa
21.	**बुलढाणा**	**8,606**	**902**	**3,620**	**6,458**	**1,537**	**16,313**	**37,436**	**6,020**	**Buldhana**
21.1	बुलढाणा	812	137	519	688	92	1,786	4,034	432	Buldhana
21.2	खामगाव	1,903	232	925	2,016	576	4,521	10,173	3,868	Khamgaon
21.3	मलकापूर	2,013	249	1,172	1,237	310	2,625	7,606	249	Malkapur
21.4	शेगाव	681	59	396	532	143	1,428	3,239	1,055	Shegaon
21.5	जळगाव जामोद	193	22	..	205	32	569	1,021	..	Jalgaon-Jamod
21.6	मेहकर	541	77	301	495	119	984	2,517	354	Mehkar
21.7	नांदूरा	730	26	75	500	14	1,047	2,392	62	Nandura
21.8	चिखली	1,119	100	165	543	209	1,702	3,838	..	Chikhali
21.9	देऊळगाव-राजा	614	..	67	242	42	1,651	2,616	..	Deulgaon-Raja

22.	अकोला	11,423	1,620	7,892	13,132	2,296	23,416	59,779	27,950	Akola
22.1	अकोला	7,146	1,012	6,787	8,017	896	14,010	37,868	22,560	Akola
22.2	अकोट	110	138	49	1,295	254	2,328	4,174	1,216	Akot
22.3	कारंजा	1,115	117	90	1,117	373	1,778	4,590	2,305	Karanja
22.4	वाशीम	798	138	41	983	281	1,610	3,851	..	Washim
22.5	मूर्तीजापूर	743	55	471	766	147	1,155	3,337	544	Murtizapur
22.6	बाळापूर	530	52	338	273	113	1,153	2,459	24	Balapur
22.7	तेल्हारा	425	44	..	278	118	370	1,235	424	Telhara
22.8	पातूर			अहवाल अप्राप्त/Not reporter						Patur
22.9	मंगरुळपीर	556	64	116	403	114	1,012	2,265	877	Mangrulpir
23.	अमरावती	14,301	2,182	5,386	11,626	3,492	32,925	69,912	3,292	Amravati
23.1	अचलपूर	1,633	328	220	1,289	457	5,052	8,979	..	Achalpur
23.2	अंजनगाव-सुरजी	811	99	111	519	111	1,837	3,488	..	Anjangaon-Surji
23.3	मोरशी	372	37	40	257	32	713	1,451	1,040	Morshi
23.4	वरुड	652	57	78	12	727	467	1,993	217	Warud
23.5	दर्यापूर	541	62	122	623	95	1,990	3,433	153	Daryapur
23.6	चांदूर रेल्वे	375	46	60	160	140	682	1,463	1,463	Chandur Rly.
23.7	चांदूर बजार	319	29	3	224	119	837	1,531	227	Chandur Bazar
23.8	धामणगाव	678	84	110	404	163	1,094	2,533	..	Dhamangaon
23.9	शेंदूरजना	278	36	63	44	12	858	1,291	192	Shendurjana
23.10	चिखलदरा	87	17	6	39	..	225	374	..	Chikhaldara
23.11	अमरावती	7,682	1,239	4,377	7,319	1,367	17,834	39,818	..	Amravati
23.12	बडनेरा	873	148	196	736	269	1,336	3,558	..	Badnera
24.	यवतमाळ	7,084	807	2,629	7,012	1,854	16,004	35,390	5,578	Yavatmal
24.1	यवतमाळ	1,783	311	282	2,936	610	5,508	11,430	2,261	Yavatmal
24.2	वणी	1,105	83	773	952	315	1,653	4,881	531	Wani
24.3	पुसद	811	119	725	1,128	270	2,246	5,299	769	Pusad
24.4	दिग्रस	902	108	91	562	267	2,637	4,567	127	Digras
24.5	दारव्हा	715	47	79	216	119	1,080	2,256	310	Darwha
24.6	पांढरकवडा	411	57	219	374	111	587	1,759	847	Pandharkawada
24.7	उमरखेड	907	54	326	655	48	1,481	3,471	495	Umarkhed
24.8	पाटंजी	450	28	134	189	114	812	1,727	238	Ghatanji
25.	वर्धा	5,647	1,061	3,777	6,206	4,855	31,821	53,367	2,590	Wardha
25.1	वर्धा	1,942	347	1,467	2,309	239	4,661	10,965	1,366	Wardha
25.2	आर्वी	905	116	20	861	284	2,296	4,482	509	Arvi
25.3	देवळी	430	39	67	13	95	847	1,491	144	Deoli
25.4	हिंगणघाट	1,401	454	1,624	2,123	3,996	17,426	27,024	354	Hinganghat
25.5	पुलगाव	708	67	552	761	155	4,973	7,216	156	Pulgaon
25.6	सिंदी	261	38	47	139	86	1,618	2,189	61	Sindi
26.	नागपूर	5,629	684	1,437	4,677	1,189	10,895	24,511	4,943	Nagpur
26.1	कामटी	1,367	185	589	1,856	332	2,297	6,626	1,386	Kamptee
26.2	उमरेड	656	100	165	740	261	1,788	3,710	..	Umred
26.3	रामटेक	482	93	25	320	124	676	1,720	156	Ramtek
26.4	खापा	318	38	55	172	64	485	1,132	..	Khapa

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
26.5	कलमेश्वर	435	33	46	150	1	844	1,509	107	Kalmeshwar
26.6	मोवाड	162	13	6	99	37	425	742	14	Mowar
26.7	सावनेर	572	45	214	364	33	787	2,015	534	Saoner
26.8	काटोल	1,138	78	275	569	240	1,890	4,190	2,586	Katol
26.9	नरखेड	291	56	10	261	29	1,090	1,737	..	Narkhed
26.10	मोहपा	208	43	52	146	68	613	1,130	160	Mohpa
27.	**भंडारा .. ..**	**5,622**	**891**	**1,579**	**5,223**	**269**	**16,850**	**30,434**	**7,267**	**Bhandara**
27.1	भंडारा	1,468	331	500	1,168	34	4,123	7,624	1,952	Bhandara
27.2	तुमसर	740	154	274	776	13	2,229	4,186	..	Tumsar
27.3	पवनी	527	41	100	171	12	1,543	2,394	2,394	Pavni
27.4	गोंदिया	2,132	261	689	2,807	201	7,823	13,913	2,868	Gondia
27.5	तिरोरा	755	104	16	301	9	1,132	2,317	53	Tirora
28.	**चंद्रपूर .. ..**	**4,505**	**675**	**2,105**	**2,783**	**294**	**11,163**	**21,525**	**3,813**	**Chandrapur**
28.1	चंद्रपूर	1,791	341	1,542	1,365	54	5,456	10,549	2,190	Chandrapur
28.2	वरोरा	747	88	300	489	234	1,312	3,170	418	Warora
28.3	बल्लारपूर	1,459	203	196	785	6	3,791	6,440	1,205	Ballarpur
28.4	राजूरा	508	43	67	144	..	604	1,366	..	Rajura
29.	**गडचिरोली .. ..**	**517**	**49**	**321**	**208**	**112**	**293**	**1,500**	**456**	**Gadchiroli**
29.1	देसाईगंज	517	49	321	208	112	293	1,500	456	Desaiganj
	एकूण नगरपरिषदा ..	**1,80,765**	**34,298**	**1,18,296**	**1,96,627**	**58,990**	**5,58,392**	**11,47,368**	**3,46,279**	**Total Municipal Councils**
1	बृहन्मुंबई महानगरपालिका	1,37,658	1,01,445	4,84,931	6,64,416	4,53,155	15,69,246	34,05,851	3,406	Bombay Municipal Corporation
2	ठाणे महानगरपालिका	7,127	1,755	15,086	12,126	4,069	61,928	1,02,091	16,004	Thane Municipal Corporation
3	नाशिक महानगरपालिका	11,534	5,014	4,095	10,754	4,843	37,988	74,228	23,328	Nasik Municipal Corporation
4	पुणे महानगरपालिका	23,016	3,503	28,624	46,999	11,749	1,54,083	2,67,974	2,87,988	Pune Municipal Corporation
5	औरंगाबाद महानगरपालिका	2,955	853	3,881	6,632	910	12,675	27,906	....	Aurangabad Municipal Corporation
6	सोलापूर महानगरपालिका	6,805	2,010	25,026	13,720	5,454	56,299	1,09,314	9,140	Solapur Municipal Corporation
7	कोल्हापूर महानगरपालिका	4,039	1,729	2,021	10,350	5,638	77,056	1,00,833	1,00,833	Kolhapur Municipal Corporation
8	पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिका	4,902	5,116	8,324	13,181	7,876	38,277	77,676	52,250	Pimpri-Chinchwad Municipal Corporation
9	नागपूर महानगरपालिका	24,609	5,254	49,215	30,043	7,483	78,844	1,95,448	56,905	Nagpur Municipal Corporation
	एकूण महानगरपालिका ..	**2,17,645**	**1,26,679**	**6,21,203**	**8,08,221**	**5,01,177**	**20,86,396**	**43,61,321**	**5,49,854**	**Total Municipal Corporations**
	**महाराष्ट्र राज्य .. ..

तक्ता क्रमांक/TABLE 31.4 B (19.3)

चालू खर्च/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा/नगरपरिषदा/महानगरपालिका	सामान्य प्रशासन व वसुलीचा खर्च General Administration and collection charges	सार्वजनिक दिवाबत्ती Public lightings	पाणीपुरवठा Water supply	गटारें जलनिःसारण व सफाई Drainage conservancy and sanitation	रुग्णालये, दवाखाने व लसटोंचणी Hospital dispensaries and vaccination	शिक्षण Public instructions	सार्वजनिक बांधकामे इमारती Buildings
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1.	ठाणे—	7,032	4,782	13,473	19,819	4,436	14,236	3,477
1.1	उल्हासनगर	4,391	3,168	8,525	8,503	184	8,554	525
1.2	भिवंडी-निझामपूर	1,743	1,325	4,743	10,322	3,835	5,218	2,496
1.3	वसई	656	262	20	855	417	112	164
1.4	जव्हार	242	27	185	139	@	352	292
2.	रायगड—	6,763	1,400	5,132	6,491	2,814	3,439	6,200
2.1	पनवेल	1,235	229	806	1,985	833	27	167
2.2	खोपोली	1,529	432	2,683	1,183	848	3,046	5,090
2.3	अलिबाग	682	82	355	641	1	8	74
2.4	महाड	608	94	151	288	316	110	178
2.5	पेण	515	153	184	557	312	25	199
2.6	रोहा	425	152	296	310	108	20	27
2.7	उरण	942	72	428	973	166	19	254
2.8	मुरुड-जंजिरा	352	48	28	100	86	116	147
2.9	श्रीवर्धन	226	88	150	213	..	13	9
2.10	माथेरान	248	50	51	241	144	55	55
3.	रत्नागिरी—	3,539	503	2,436	2,291	2,573	429	977
3.1	रत्नागिरी	1,639	239	1,593	1,299	2,007	339	359
3.2	चिपळूण	1,256	171	554	688	196	61	595
3.3	खेड	331	58	150	149	251	22	23
3.4	राजापूर	313	35	139	155	119	7	..
4.	सिंधुदुर्ग—	2,092	317	53	931	475	191	330
4.1	मालवण	519	138	..	290	264	84	302
4.2	वेंगुर्ला	569	91	26	251	106	36	3
4.3	सावंतवाडी	1,004	88	27	390	105	71	25
5.	नाशिक—	8,996	1,974	5,226	14,907	5,495	17,385	5,002
5.1	मालेगांव	4,468	1,048	2,635	9,401	3,619	13,475	3,764
5.2	मनमाड	1,060	126	1,058	1,805	604	3,613	263
5.3	इगतपूरी	452	131	75	664	151	49	30
5.4	नांदगांव	283	8	88	270	61	..	32
5.5	सिन्नर	705	100	431	419	973	@	21
5.6	येवला	754	157	441	1,025	715	17	716
5.7	त्रिंबक	64	27	55	91	12	..	..
5.8	भागुर	213	18	124	149	93	20	172
5.9	सटाणा	997	359	319	1,083	67	211	4
6.	धुळे—	6,905	1,248	5,868	10,089	4,878	8,923	3,079
6.1	धुळे	2,448	683	4,116	5,946	2,235	4,165	1,698
6.2	नंदुरबार	727	173	738	1,760	1,680	3,776	28
6.3	शिरपूर वरसडे	1,015	84	428	814	305	451	6
6.4	तळोदी	378	36	12	367	70	71	11
6.5	शहादा	963	166	236	645	452	430	1,211
6.6	डोंडाईचा वरवडे	898	77	221	415	136	30	125
6.7	नयापूर	476	29	117	142	..	..	..

LOCAL BODIES

TABLE No. 31.4B (19.3)

Expenditure of Municipal Councils and Corporations

c
(1983-84)

(आकडे हजारात)
(Figures in thousand Rs.)

Current Expenditure					असाधारण खर्च कर्जे आणि वाणिज्यिक उपक्रमांचा खर्च	अखेरची शिल्लक	एकूण खर्च	District/Municipal Councils/ Corporations
Public Works								
रस्ते Roads	इतर सार्वजनिक बांधकामे Other public works	एकूण (अ ते क) Total (A to C)	संकीर्ण (इतर) Miscella-neous	एकूण Total	Extra ordinary expenditure debts and expenditure of commercial enterprises	closing balance	Total Expenditure	
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(1)
6,701	10,537	20,715	38,193	1,22,686	1,084	6,158	1,29,929	Thane
4,816	4,857	10,198	5,279	48,802	..	2,038	50,840	Ulhasnagar
823	5,034	8,353	32,308	67,847	..	2,803	70,650	Bhiwandi Nizampur
1,021	639	1,824	392	4,538	647	404	5,589	Vasai
41	7	340	214	1,499	437	913	2,849	Jawahar
5,571	3,731	15,502	4,142	45,683	22,736	14,514	82,933	Raigad
1,031	572	1,770	520	7,405	4,626	2,019	14,050	Panvel
579	1,544	7,213	54	16,988	9,618	4,637	31,243	Khopoli
143	120	337	784	2,890	1,051	364	4,305	Alibag
1,817	469	2,464	224	4,255	2,142	762	7,159	Mahad
405	48	652	1,095	3,493	2,539	1,382	7,414	Pen
255	527	809	302	2,422	614	267	3,303	Roha
893	393	1,540	358	4,498	621	2,316	7,435	Uran
165	17	329	92	1,152	920	1,032	3,104	Murud-Janjira
184	..	193	114	997	265	953	2,215	Shriwardhan
99	41	195	599	1,583	340	782	2,705	Matheran
1,736	656	3,369	2,159	17,299	8,776	8,321	34,396	Ratnagiri
780	508	1,647	860	9,623	5,017	1,715	16,355	Ratnagiri
384	43	1,022	358	4,306	2,642	3,857	10,805	Chiplun
279	105	407	331	1,699	544	1,462	3,705	Khed
293	..	293	610	1,671	573	1,287	3,531	Rajapur
1,250	256	1,836	937	6,832	2,999	4,137	13,968	Sindhudurg
357	27	686	293	2,274	2,270	2,670	7,214	Malvan
81	125	209	243	1,531	423	419	2,373	Vengurla
812	104	941	401	3,027	306	1,048	4,381	Sawantwadi
3,768	9,032	17,802	12,042	83,827	14,854	7,061	1,05,742	Nashik
3,007	6,569	13,340	5,674	53,660	8,996	2,353	65,009	Malegaon
177	1,204	1,644	574	10,484	3,078	1,394	14,956	Manmad
..	146	176	274	1,972	430	1,439	3,841	Igatpuri
17	177	226	2,491	3,427	..	346	3,773	Nandgaon
156	396	573	641	3,042	925	125	4,092	Sinnar
218	202	1,136	1,764	6,009	..	125	6,134	Yeola
65	..	65	350	664	142	378	1,184	Trimbak
128	225	525	161	1,303	541	285	2,129	Bhagur
..	113	117	113	3,266	742	616	4,624	Satana
3,198	5,460	11,737	8,895	58,543	27,205	13,096	98,844	Dhule
1,536	4,733	7,967	4,392	31,952	15,368	8,345	55,665	Dhule
424	289	741	2,481	12,076	5,017	1,247	18,340	Nandurbar
173	36	215	634	3,946	1,549	612	6,107	Shirpur Varsade
188	135	334	230	1,498	500	326	2,324	Talodi
250	226	1,687	207	4,786	2,968	877	8,631	Shahada
560	41	726	683	3,186	1,568	1,422	6,176	Dondaicha-warvade
67	..	67	268	1,099	235	267	1,601	Nawapur

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
7.	**जळगाव—**	**16,180**	**3,172**	**9,027**	**19,701**	**7,268**	**22,529**	**3,924**
7.1	जळगांव	5,591	1,675	3,517	5,337	1,612	8,434	1,428
7.2	भुसावळ	1,856	167	1,835	3,646	947	6,206	98
7.3	अमळनेर	1,986	256	338	3,875	1,282	3,917	497
7.4	चाळीसगाव	1,521	223	704	1,504	936	2,557	396
7.5	चोपडा	872	119	351	1,240	388	151	220
7.6	पाचोरा	851	122	402	896	395	316	79
7.7	फैजपूर	379	69	212	401	93	332	2
7.8	यावल	474	95	209	495	100	190	..
7.9	रावेर	577	54	174	464	563	119	87
7.10	सावडा	426	58	249	433	409	220	478
7.11	पारोळा	661	120	462	477	111	25	312
7.12	धरणगांव	660	106	404	590	191	25	250
7.13	एरंडोल	326	108	170	343	241	37	77
8.	**अहमदनगर—**	**12,182**	**3,731**	**8,281**	**16,207**	**3,989**	**2,770**	**5,372**
8.1	अहमदनगर	8,475	2,373	6,306	10,065	1,914	..	3,066
8.2	श्रीरामपूर	1,175	819	680	3,274	775	1,125	219
8.3	संगमनेर	1,010	232	681	1,198	384	1,563	20
8.4	कोपरगांव	885	211	391	1,008	466	..	2,062
8.5	राहुरी	576	77	183	624	399	55	..
8.6	देवलाली प्रवरा	61	19	40	38	51	27	5
9.	**पुणे—**	**6,264**	**1,253**	**6,498**	**4,552**	**1,954**	**5,079**	**3,002**
9.1	बारामती	2,117	92	3,516	1,249	631	364	1,365
9.2	लोणावळा	890	518	478	890	532	1,713	643
9.3	सासवड	514	89	209	265	103	259	56
9.4	जेजुरी	141	41	162	87	7	..	58
9.5	इंदापूरी	259	30	115	150	31	..	..
9.6	सिरूर	365	89	266	365	177	..	36
9.7	आळंदी	194	32	92	151	66	1,292	227
9.8	जुन्नर	414	88	561	270	228	..	109
9.9	भोर	194	44	283	315	13	394	..
9.10	दौंड	696	96	214	519	..	15	250
9.11	तळेगांव दाभाडे	480	134	602	291	166	1,042	258
10.	**सातारा—**	**6,398**	**1,202**	**4,059**	**8,465**	**1,849**	**8,594**	**5,077**
10.1	सातारा	2,519	496	1,365	3,992	753	5,035	2,899
10.2	कराड	1,332	221	1,582	2,248	611	2,345	1,106
10.3	फलटण	1,165	189	644	1,206	..	50	860
10.4	रहिमतपूर	153	40	147	18	26	57	22
10.5	म्हसवड	161	51	38	245	36	36	..
10.6	वाई	419	87	267	299	119	1,002	23
10.7	पांचगणी	296	1	..	176	78	..	47
10.8	महाबळेश्वर	353	117	16	281	226	69	120
11.	**सांगली—**	**5,426**	**1,611**	**11,481**	**9,241**	**2,759**	**12,901**	**4 512**
11.1	सांगली	2,814	958	8,850	5,297	2,100	6,492	1,508
11.2	मिरज	1,218	337	247	2,538	548	5,111	1,323
11.3	इस्लामपूर	199	..	623	274	50	..	485
11.4	तासगांव	499	136	453	423	50	1,191	409
11.5	आष्टा	260	64	204	305	11	..	323
11.6	विटा	436	116	1,104	404	..	107	464
12.	**सोलापूर—**	**6,313**	**994**	**4,059**	**5,671**	**2,528**	**9,083**	**7,005**
12.1	बार्शी	1,764	324	1,389	1,636	597	2,065	844
12.2	पंढरपूर	1,661	297	1,075	2,016	1,116	4,100	5,537
12.3	करमळा	416	79	273	423	58	..	..
12.4	संगोला	440	30	466	157	70	3	237
12.5	अक्कलकोट	594	84	71	491	222	1,986	174
12.6	मंगलनेढा	379	74	258	490	76	791	13
12.7	मैंढगी	148	18	110	173	11	10	4
12.8	दूधनी	253	54	85	170	40	45	69
12.9	कुर्डूवाडी	658	34	331	115	338	83	127

TABLE No. 31.4 B (19.3) —*contd.*

(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(1)
4,135	7,319	15,378	18,978	1,12,233	36,436	8,644	1,57,313	Jalgaon
1,594	19,78	5,000	8,097	39,263	4,951	517	44,731	Jalgaon
772	493	1,363	3,535	19,555	4,741	688	24,984	Bhusaval
458	417	1,372	3,096	16,122	15,003	664	31,789	Amalner
419	1,527	2,342	483	10,270	2,430	2,922	15,622	Chalisgaon
63	182	465	174	3,760	934	515	5,209	Chopda
253	2,335	2,667	713	6,362	2,663	517	9,542	Pachora
74	23	99	588	2,173	387	291	2,851	Faizpur
24	20	44	598	2,205	361	539	3,105	Yawal
236	222	545	276	2,772	1,643	844	5,259	Raver
40	78	596	251	2,642	1,918	282	4,842	Savada
71	12	395	452	2,703	908	427	4,038	Parola
38	32	320	589	2,885	285	206	3,376	Dharangaon
93	..	170	126	1,521	212	232	1,965	Erandol
4,921	4,263	14,556	14,433	76,149	32,723	7,669	1,16,541	Ahmednagar
3,490	1,482	8,038	5,539	42,710	25,471	2,906	71,087	Ahmednagar
233	361	813	3,441	12,102	1,607	1,108	14,817	Shirampur
366	1,744	2,130	1,067	8,265	1,569	2,227	12,061	Sangamner
749	334	3,145	1,476	7,582	3,995	900	12,477	Kopargaon
83	340	423	2,883	5,220	..	390	5,610	Rahuri
..	2	7	27	270	81	138	489	Deolali Pravara
1,272	2,444	7,018	7,496	40,114	12,855	19,123	72,092	Pune
639	58	2,262	1,674	11,905	3,164	4,091	19,160	Baramati
230	355	1,028	1,672	7,721	1,085	7,122	15,928	Lonavala
89	146	291	295	2,025	2,135	1,187	5,347	Saswad
..	235	293	564	1,295	...	114	1,409	Jejuri
9	69	78	397	1,060	579	367	2,006	Indapur
12	..	48	301	1,611	130	3,504	5,245	Sirur
17	45	289	37	2,153	522	288	2,963	Alandi
106	150	364	248	2,174	2,604	205	4,983	Junner
23	693	716	832	2,791	469	270	3,530	Bhor
142	229	621	1,341	3,502	..	1,467	4,969	Daund
305	464	1,027	135	3,877	2,167	508	6,552	Talegaon Dabhade
3,152	4,823	13,052	7,332	50,951	18,353	10,910	80,214	Satara
1,114	3,004	7,017	1,569	22,746	9,261	2,047	34,054	Satara
807	847	2,760	1,261	12,360	5,891	2,327	20,578	Karad
647	329	1,836	455	5,545	1,841	1,843	9,229	Phaltan
38	1	61	163	665	78	220	963	Rahimatpur
18	41	59	203	829	67	601	1,497	Mhaswad
114	73	210	1,000	3,403	..	924	4,327	Wai
88	114	249	1,055	1,856	..	1,475	3,331	Panchagani
326	414	860	1,625	3,547	1,215	1,473	6,235	Mahabaleshwar
3,796	8,488	16,796	9,785	70,000	16,027	25,935	1,11,962	Sangli
1,233	5,878	8,619	4,478	39,608	11,534	18,120	69,262	Sangli
1,265	1,852	4,440	2,736	17,175	2,216	4,763	24,154	Miraj
831	261	1,577	1,681	4,404	866	1,756	7,026	Islampur
130	299	838	556	4,146	638	432	5,216	Tasgaon
103	15	441	91	1,376	243	154	1,773	Asthta
234	183	881	243	3,291	530	710	4,531	Vita
1,356	4,238	12,599	4,665	45,912	17,479	12,769	76,160	Solapur
186	719	1,749	1,789	11,313	5,127	4,708	21,148	Barshi
534	2,347	8,418	991	19,675	8,976	2,454	31,105	Pandharpur
..	380	380	460	2,089	293	1,198	3,580	Karmala
93	200	530	172	1,868	441	746	3,055	Sangola
153	389	716	821	4,985	1,005	2,821	8,811	Akkalkot
25	70	108	114	2,290	290	417	2,997	Mangalwedha
117	102	223	97	790	244	148	1,182	Maindargi
136	24	229	50	926	..	114	1,040	Dudhani
112	7	246	171	1,976	1,103	163	3,242	Kurduwadi

तक्ता क्रमांक

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
13.	कोल्हापूर—	7,760	2,101	4,645	9,546	4,390	7,847	483
13.1	इचलकरंजी	4,336	1,283	2,276	6,580	4,050	4,981	128
13.2	जयसिंगपूर	753	290	888	979	74	1,411	..
13.3	मलकापूर	404	15	54	55	..	..	7
13.4	मुरगूड	317	116	..	270	..	6	8
13.5	वडगांव	484	72	203	311	212	89	34
13.6	गडहिंग्लज	562	102	844	650	38	1,208	157
13.7	कुरुंदवाडी	343	90	10	244	10	77	12
13.8	कागल	370	87	368	413	6	33	27
13.9	पन्हाळा	191	46	2	44	..	42	110
14.	औरंगाबाद—	1,991	365	747	1,129	44	80	81
14.1	कन्नड	683	72	158	109	..	..	12
14.2	फलटण	199	98	211	335	..	12	6
14.3	वैजापूर	599	159	225	438	23	46	37
14.4	गंगापूर	291	16	137	154	5	22	..
14.5	खुलदाबाद	219	20	16	93	16	..	26
15.	जालना—	4,347	972	2,951	3,083	434	1,851	530
15.1	जालना	3,392	819	2,755	2,455	409	1,809	..
15.2	अंबड	378	93	96	255	25	20	221
15.3	भोकरदन	131	23	44	188	..	15	78
15.4	परतूर	446	37	56	185	..	7	231
16.	परभणी—	7,942	1,060	5,232	4,737	566	313	2,552
16.1	परभणी	2,016	448	2,217	1,648	154	85	951
16.2	हिंगोली	1,122	128	585	671	6	51	420
16.3	मानवत	740	41	224	342	36	24	575
16.4	बसमतनगर	703	87	353	319	..	..	70
16.5	सोनेपेठ	199	50	49	78	..	..	40
16.6	पुर्णा	415	33	555	294	19	60	57
16.7	कलमनुरी	379	39	105	90	..	..	152
16.8	गंगाखेड	599	51	160	343	28	..	204
16.9	सैलू	754	109	550	392	258	56	34
16.10	जिंतूर	604	43	180	338	65	37	401
16.11	पाथरी	411	31	254	222	..	..	..
17.	बीड—	3,996	1,592	2,908	3,948	1,100	302	1,965
17.1	बीड	1,327	537	962	1,864	909	1	1,470
17.2	आंबेजोगाई	573	125	381	497	13	48	330
17.3	परळी वैजनाथ	1,054	691	993	854	164	154	137
17.4	मांजलेगांव	553	125	260	275	14	22	20
17.5	गेवराई	216	61	213	346	..	77	8
17.6	धारूर	273	53	99	112	..	..	..
18.	नांदेड—	10,242	1,266	4,322	8,888	1,689	953	4,049
18.1	नांदेड	6,447	846	2,768	6,300	1,672	455	3,770
18.2	बिलोली	330	33	96	178	2	149	..
18.3	उम्री	191	52	65	202	..	..	..
18.4	मुदखेड	161	37	116	159	8	34	7
18.5	कंधार	428	56	239	359	@	@	1
18.6	हदगांव	376	73	97	119	..	..	..
18.7	धर्माबाद	482	25	259	406	..	51	6
18.8	देगलूर	746	31	346	540	4	178	265
18.9	कुंडलवाडी	254	29	59	116	..	6	..
18.10	मुखेड	401	48	112	243	3	71	..
18.11	किनवट	426	36	165	266	..	9	..
19.	उस्मानाबाद—	2,744	514	2,510	1,865	191	813	791
19.1	उस्मानाबाद	724	200	1,196	702	..	319	327
19.2	तुळजापूर	417	64	622	380	131	353	174
19.3	परंडा	235	72	108	104	14	9	139
19.4	ओमेगा	121	66	142	126	..	66	..
19.5	भूम	255	26	168	128	5	45	51

TABLE No. 31.4-B (19.3)—*contd.*

(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
1,361	**4,495**	**6,339**	**5,429**	**48,057**	**61,894**	**38,418**	**1,48,369**	**Kolhapur**
339	3,319	3,786	3,646	30,938	59,278	33,140	1,23,356	Ichalkaranji
288	539	827	386	5,608	626	507	6,741	Jaysingpur
70	20	97	122	757	..	257	1,014	Malkapur
..	..	8	41	758	41	326	1,125	Murgud
131	63	228	117	1,716	557	561	2,833	Wadgaon
103	202	462	351	4,217	485	2,353	7,055	Gadhinglaj
301	271	584	351	1,709	350	452	2,511	Kurundwadi
126	81	234	286	1,797	412	227	2,436	Kagal
3	2	113	119	557	145	595	1,297	Panhala
251	**314**	**646**	**1,074**	**6,076**	**1,114**	**2,602**	**9,792**	**Aurangabad**
27	57	96	251	1,369	..	426	1,795	Kannad
14	45	65	196	1,116	..	1,026	2,142	Paithan
147	83	267	493	2,250	1,114	728	4,092	Vaijapur
9	9	18	82	725	..	300	1,025	Gangapur
54	120	200	52	616	..	122	738	Khuldabad
1,793	**6,384**	**8,707**	**2,990**	**25,335**	..	**6,245**	**31,580**	**Jalna**
1,496	6,105	7,601	2,558	21,798	..	5,667	27,465	Jalna
251	193	665	99	1,631	..	306	1,937	Ambad
20	32	130	30	561	..	56	617	Bhokardan
26	54	311	303	1,345	..	216	1,561	Partur
2,285	**4,864**	**9,704**	**2,815**	**32,366**	**2,629**	**8,210**	**43,205**	**Parbhani**
1,148	1,783	3,882	742	11,192	1,307	1,151	13,650	Parbhani
447	714	1,581	211	4,355	845	3,379	8,579	Hingoli
79	42	1,688	17	2,112	282	496	2,890	Manwat
163	181	414	347	2,223	..	484	3,071	Basmatnagar
30	10	80	112	568	..	147	715	Sonepeth
102	299	458	150	1,984	..	405	2,389	Purna
7	139	298	198	1,109	..	238	1,347	Kalamnuri
49	..	253	359	1,793	..	328	2,121	Gangakhed
64	1,674	1,772	265	4,156	..	643	4,799	Sailu
154	2	205	238	1,710	195	391	2,296	Jintur
50	20	70	176	1,164	..	184	1,348	Pathari
2,397	**2,261**	**6,623**	**3,955**	**24,424**	**1,311**	**3,912**	**29,647**	**Beed**
1,604	404	3,478	2,014	11,092	5	610	11,707	Beed
150	400	880	564	3,081	..	730	3,811	Ambejogai
286	954	1,377	638	5,925	310	1,224	7,459	Parli Vaijnath
163	268	451	226	1,926	119	793	2,838	Manjlegaon
93	235	336	353	1,602	877	224	2,703	Georai
101	..	101	160	798	..	331	1,129	Dharur
2,838	**5,070**	**11,957**	**6,451**	**45,768**	**3,840**	**7,291**	**56,899**	**Nanded**
2,243	4,742	10,755	5,168	34,411	1,981	1,926	38,318	Nanded
10	3	13	97	898	..	19	917	Biloli
36	2	38	77	625	..	593	1,218	Umari
39	..	46	21	582	18	204	804	Mudkhed
102	58	161	104	1,347	4	410	1,761	Kandhar
85	1	86	36	787	72	659	1,518	Hadgaon
20	..	26	109	1,358	732	908	2,998	Dharmabad
132	138	535	271	2,651	129	781	3,561	Deglur
1	..	1	40	505	18	79	602	Kundalwadi
100	23	123	59	1,060	..	204	1,264	Mukhed
70	103	173	469	1,544	886	1,508	3,938	Kinwat
723	**616**	**2,130**	**3,383**	**14,149**	**1,533**	**3,949**	**19,632**	**Osmanabad**
179	194	700	542	4,383	919	1,265	6,567	Osmanabad
148	195	517	1,194	3,678	..	376	4,054	Tuljapur
174	40	353	492	1,387	..	273	1,660	Paranda
23	23	46	676	1,243	..	334	1,577	Omerga
92	66	209	171	1,007	..	96	1,103	Bhoom

– तक्ता क्रमांक/

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
19.6	मुरुम	194	21	37	88	..	..	..
19.7	नळदुर्ग	264	46	61	102	..	..	..
19.8	कळंब	534	19	176	235	41	21	100
20.	**लातूर .. ..**	**4,759**	**1,913**	**3,317**	**5,114**	**898**	**981**	**5,940**
20.1	लातुर	2,354	1,331	2,038	3,103	898	979	5,370
20.2	उदगीर	1,373	420	887	1,293	..	..	269
20.3	अहमदपूर	369	42	80	304	..	2	94
20.4	निलंगा	373	76	194	248	..	..	43
20.5	औसा	290	44	118	166	..	..	164
21.	**बुलढाणा .. .. ..**	**9,290**	**696**	**3,397**	**8,056**	**1,225**	**8,183**	**1,435**
21.1	बुलढाणा	958	96	968	948	55	889	382
21.2	खामगांव	2,438	172	1,018	2,578	386	2,261	18
21.3	मलकापूर	1,909	45	691	1,615	234	1,494	541
21.4	शेगांव	625	15	65	573	54	..	37
21.5	जळगांव-जामोद	239	32	..	263	43	480	18
21.6	मेहकर	530	57	346	523	170	414	13
21.7	नांदुरा	1,059	52	4	657	9	743	5
21.8	चिखली	998	164	230	567	206	764	421
21.9	देऊळगांव राजा	534	63	75	332	68	1,138	..
22.	**अकोला .. ..**	**14,072**	**2,181**	**9,572**	**15,269**	**2,660**	**13,551**	**9,591**
22.1	अकोला	7,465	1,371	8,147	9,837	958	6,968	8,909
22.2	अकोट	1,261	173	121	1,403	482	1,263	20
22.3	कारंजा	913	121	137	1,169	442	1,483	157
22.4	वाशिम	993	164	423	907	305	1,151	36
22.5	मूर्तिजापूर	725	58	266	831	114	944	3
22.6	बालापूर	616	114	273	300	125	537	52
22.7	तेल्हारा	495	54	24	295	93	312	24
22.8	पातुर	473	24	7	119	56	289	390
22.9	मंगरूळपीर	1,131	102	174	418	85	604	..
23.	**अमरावती .. .. ..**	**5,780**	**757**	**1,260**	**4,457**	**2,292**	**7,722**	**641**
23.1	अचलपूर	1,459	313	160	1,431	706	2,354	184
23.2	अंजनगांव सुरजी	416	110	141	723	146	917	16
23.3	मोर्शी	592	22	62	307	46	611	..
23.4	वरुड	850	68	247	101	761	806	2
23.5	दर्यापूर	585	66	120	623	91	710	306
23.6	चांदूररेल्वे	386	35	116	252	196	330	3
23.7	चांदूरबाझार	466	26	44	268	152	621	1
23.8	धामणगांव	830	53	272	551	180	747	7
23.9	शेंदूरजना	108	39	87	160	14	619	105
23.10	चिखलदरा	88	25	11	41	..	7	17
24.	**यवतमाळ .. .. ..**	**7,783**	**975**	**3,168**	**7,188**	**1,743**	**9,151**	**2,398**
24.1	यवतमाळ	1,840	270	406	2,824	270	3,243	285
24.2	वणी	1,156	104	197	1,033	332	883	121
24.3	पुसद	1,253	188	1,092	1,035	429	1,481	487
24.4	दिग्रस	1,007	102	172	801	289	1,014	1,158
24.5	दारव्हा	638	45	144	236	132	690	56
24.6	पांढरकवडा	502	66	325	454	108	463	34
24.7	उमरखेड	944	171	685	610	50	934	257
24.8	घाटंजी	443	29	147	195	133	443	..
25.	**वर्धा .. ..**	**6,036**	**840**	**3,927**	**6,023**	**958**	**8,338**	**2,034**
25.1	वर्धा	2,114	355	1,603	2,635	98	2,497	1,323
25.2	हिंगणघाट	1,249	220	1,426	1,575	284	1,921	16
25.3	आर्वी	844	110	211	818	236	1,962	16
25.4	पुलगांव	837	76	577	830	187	1,044	@
25.5	देवळी	640	49	31	15	56	249	135
25.6	सिंधी	352	30	79	150	97	665	544

TABLE No. 31.4-B (19.3) *contd.*

(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
33	12	45	226	611	..	156	767	Murum
50	17	67	61	601	..	81	682	Naldurg
24	69	193	21	1,240	614	1,368	3,222	Kallam
1,902	**1,272**	**9,114**	**26,612**	**28,738**	**7,610**	**4,532**	**40,880**	**Latur—**
1,351	327	7,048	1,793	19,544	6,134	3,413	29,091	Latur
272	790	1,331	641	5,945	1,187	325	7,457	Udgir
7	10	111	26	934	..	174	1,108	Ahmedpur
171	74	288	152	1,331	..	182	1,513	Nilanga
101	71	336	30	984	289	438	1,711	Ausa
1,949	**859**	**4,243**	**4,498**	**39,588**	**19,192**	**6,196**	**64,976**	**Buldhana**
588	95	1,065	152	5,131	385	224	5,740	Buldhana
270	221	509	242	9,604	16,005	3,956	29,565	Khamgaon
..	300	841	194	7,023	249	93	7,365	Malkapur
117	11	165	2,290	3,787	879	58	4,724	Shegaon
105	44	167	59	1,283	125	81	1,489	Jalgaon
100	86	199	829	3,068	803	247	4,118	Mehkar
207	73	285	508	3,317	18	248	3,583	Nandura
522	26	969	224	4,122	136	410	4,668	Chikhali
40	3	43	..	2,253	592	879	3,724	Deulgaon Raja
3,286	**3,827**	**16,704**	**5,880**	**79,889**	**48,216**	**14,935**	**1,43,040**	**Akola**
1,580	2,370	12,859	2,858	50,463	37,643	12,159	1,00,265	Akola
779	383	1,182	849	6,734	1,372	59	8,165	Akot
338	174	669	674	5,608	3,098	556	9,262	Karanja
211	112	359	189	4,491	3,756	223	8,470	Washim
110	93	206	173	3,307	625	524	4,456	Murtizapur
76	31	159	619	2,743	44	7	2,794	Balapur
16	12	52	358	1,683	380	390	2,453	Telhara
61	12	463	28	1,459	496	347	2,302	Patur
115	640	755	132	3,401	802	670	4,873	Mangrulpir
1,141	**1,531**	**3,313**	**4,164**	**29,745**	**2,088**	**4,012**	**35,845**	**Amravati**
477	366	1,027	2,303	9,753	..	290	10,043	Achalpur
36	186	238	589	3,280	669	336	4,285	Anajngaon Surji
106	..	106	52	1,798	263	710	2,791	Morshi
198	64	264	85	3,182	592	828	4,602	Warud
152	280	738	226	3,159	122	658	3,939	Daryapur
48	18	69	29	1,413	50	274	1,737	Chandur Rly.
95	9	105	86	1,768	243	203	2,214	Chandur Bazar
3	159	169	267	3,069	..	145	3,214	Dhamangaon
9	26	140	264	1,431	149	249	1,829	Shendurjana
17	423	457	263	892	..	319	1,211	Chikhaldara
1,917	**1,781**	**6,096**	**3,425**	**39,529**	**4,710**	**5,881**	**50,120**	**Yavatmal**
1,102	1,248	2,635	196	11,684	2,127	1,836	15,647	Yavatmal
226	135	482	1,124	5,311	58	417	5,786	Wani
316	127	930	622	7,030	587	422	8,039	Pusad
20	180	1,358	89	4,832	234	1,428	6,494	Digras
14	..	70	439	2,394	145	277	2,816	Dharwha
21	66	121	181	2,220	529	300	3,049	Pandharkawada
137	..	394	587	4,375	773	370	5,518	Umerkhed
81	25	106	187	1,683	257	831	2,771	Ghatanji
1,322	**1,021**	**4,377**	**2,627**	**33,127**	**5,980**	**2,459**	**41,566**	**Wardha**
984	170	2,477	1,657	13,436	1,344	991	15,771	Wardha
90	437	543	72	7,290	4,031	562	11,883	Hinganghat
99	282	397	218	4,796	225	197	5,218	Arvi
61	126	187	513	4,251	167	244	4,662	Pulgaon
60	..	195	142	1,377	114	424	1,915	Deoli
28	6	578	26	1,977	99	41	2,117	Sindi

तक्ता क्रमांक

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
26.	नागपूर	6,050	802	1,669	3,102	1,252	7,256	1,245
26.1	काम्प्टी	1,508	196	416	125	401	1,935	20
26.2	उमरेड	837	98	210	907	224	927	3
26.3	रामटेक	642	98	..	37	73	390	180
26.4	खापा	371	36	88	229	84	367	2
26.5	कळमेश्वर	543	53	243	234	34	551	250
26.6	मेवार	190	16	4	91	43	327	32
26.7	सावनेर	492	110	193	322	26	627	285
26.8	काटोल	832	99	430	657	246	1,080	7
26.9	नरखेड	397	56	17	325	43	843	457
26.10	मोहपा	238	40	68	175	78	209	9
27.	भंडारा	7,858	1,917	1,845	5,689	386	6,591	1,770
27.1	गोंदिया	2,493	1,169	921	3,301	270	4,049	1,095
27.2	भंडारा	1,659	430	481	1,124	73	1,866	67
27.3	तुमसर	2,312	167	307	715	6	..	30
27.4	पवनी	726	54	136	207	13	119	20
27.5	तिरोरा	668	97	..	342	24	557	558
28.	चंद्रपूर	5,740	930	2,682	5,919	1,683	4,409	2,602
28.1	चंद्रपूर	2,506	596	2,016	3,726	107	2,956	2,242
28.2	वल्लारपूर	1,883	151	190	1,475	1,275	140	82
28.3	वरोरा	829	87	388	530	301	845	14
28.4	राजुरा	522	96	88	188	..	468	264
29.	गडचिरोली	645	84	251	196	41	14	17
29.1	देसाईगंज	645	84	251	196	41	14	17
	एकूण नगर परिषदा	1,95,125	41,152	1,29,996	2,12,574	62,570	1,89,914	86,081
I	मुंबई	1,44,581	1,11,978	3,82,780	5,20,438	4,54,175	3,96,246	27,137
II	ठाणे	9,618	5,288	20,558	17,102	4,446	21,926	10,293
III	नाशिक	13,236	5,915	8,489	15,103	3,499	6,676	11,486
IV	पूणे	24,086	4,962	44,355	51,355	13,292	56,792	6,339
V	पिंपरी चिंचवड	7,308	1,894	9,052	7,752	3,819	4,792	14,041
VIr	सोलापूर	7,828	1,883	14,451	15,392	4,457	28,686	6,805
VII	कोल्हापूर	13,055	1,284	1,223	14,817	6,469	21,570	269
VIII	औरंगाबाद	5,102	2,875	6,862	13,056	584	5,603	1,365
IX	नागपूर	28,832	5,586	32,393	42,766	9,745	33,733	1,148
X	कल्याण	10,110	3,442	12,220	10,967	5,175	2,327	361
XI	अमरावती	6,422	1,532	2,073	7,942	1,070	706	1,682
	एकूण महानगरपालिका ..	2,70,178	1,46,739	5,34,456	7,16,690	5,06,731	5,79,057	80,927
	एकूण महाराष्ट्र राज्य ..	4,65,303	1,87,891	6,64,452	9,29,264	5,69,301	7,62,971	1,67,008

@ पांचशे रुपयांपेक्षा कमी

आधार :—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

TABLE No. 31.4 B—(19.3)

(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
811	3,675	5,731	2,789	28,651	7,362	5,520	41,533	Nagpur
175	2,102	2,297	217	7,095	1,185	906	9,186	Kamptee
210	87	300	594	4,097	1,214	453	5,764	Umred
64	76	320	614	2,174	327	435	2,936	Ramtek
5	..	7	192	1,374	228	531	2,133	Khapa
140	456	846	101	2,605	41	52	2,698	Kalmeshwar
16	276	324	25	1,020	25	110	1,155	Mewar
5	24	314	463	2,547	984	1,817	5,348	Saoner
111	139	257	151	3,752	3,085	527	7,364	Katol
66	..	523	393	2,597	169	278	3,044	Narkhed
19	515	543	39	1,390	104	411	1,905	Mohpa
1,409	1,651	4,830	6,624	35,740	8,781	933	45,454	Bhandara
756	774	2,625	3,592	18,420	3,683	517	22,620	Gondiya
291	132	490	2,304	8,427	2,178	227	10,832	Bhandara
207	524	761	197	4,465	1,423	27	5,915	Tumsar
58	19	97	312	1,664	1,439	52	3,155	Pauni
97	202	857	219	2,764	58	110	2,932	Tirora
2,858	2,202	7,662	1,526	30,551	6,254	4,413	41,218	Chandrapur
1,587	688	4,517	1,113	17,537	2,628	2,787	22,952	Chandrapur
1,165	1,224	2,471	10	7,595	3,378	801	11,774	Ballarpur
106	203	323	312	3,615	248	424	4,287	Warora
..	87	351	91	1,804	..	401	2,205	Rajura
77	39	133	70	1,434	659	487	2,580	Gadchiroli
77	39	133	70	1,434	659	487	2,580	Desaiganj
69,476	1,03,109	2,58,666	1,89,400	12,73,397	3,94,700	2,58,332	19,26,429	Total Municipal Councils
1,00,344	5,195	1,32,676	8,43,369	29,86,243	..	4,52,974	34,39,217	Bombay
10,757	11,035	32,085	2,443	1,13,566	24,899	1,42,143	2,80,608	Thane
12,548	7,179	84,131	3,428	87,559	35,443	35,551	1,58,553	Nashik
22,753	9,394	38,486	67,039	3,00,367	3,72,172	27,977	7,00,516	Pune
10,303	9,789	34,133	..	68,750	..	1,09,003	1,77,753	Pimpri Chinchwad
7,026	11,333	25,164	28,890	1,26,751	11,103	48,967	1,86,821	Sholapur
1,613	8,252	10,134	29,746	98,298	..	6,108	1,04,406	Kolhapur
5,981	12,950	20,297	6,994	61,373	11,558	9,497	82,428	Aurangabad
31,660	12,614	45,422	15,699	2,14,176	1,89,103	25,910	4,29,189	Nagpur
1,334	3,442	5,137	10,553	59,931	18,687	45,527	1,24,145	Kalyan
2,965	10,624	15,271	7,248	42,264	2,056	6,917	51,237	Amravati
2,07,284	1,01,807	3,90,018	10,15,409	41,59,278	6,65,021	9,10,574	57,34,873	Total Municipal Corporation
2,76,760	2,04,916	6,48,684	12,04,809	54,32,675	10,59,721	11,68,906	76,61,302	Total Maharashtra State

less than five hundred rupees.

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

31. स्थानिक संस्था/

तक्ता क्रमांक/

जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वर्ष	उत्पन्न/ Receipts				
			स्वनिर्मित साधनांकरवी Self-raised resources	एकूण शासकीय अनुदाने, अभिकरण योजनांसहित Government grants, including Government grants for agency schemes	शासकीय अनुदान अभिकरण योजनांकरिता Government grants for agency schemes	ऋण विभाग Debt section	एकूण उत्पन्न Total Receipt
(1)	(2)	(2A)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	ठाणे	1982-83	0·62	14·79	0.00	12·24	27·65
		1983-84	0.41	15.37	0.00	13.39	29.17
2	रायगड	1982-83	0.32	11·81	0·01	10·71	22.84
		1983-84	0.33	14.06	0.09	11.10	25.49
3	रत्नागिरी	1982-83	0·30	11.67	0.00	11.77	23.74
		1983-84	0.25	14·12	0 04	14·35	28·72
4	सिंधुदुर्ग	1982-83	0·15	7·58	0.00	7·81	15·54
		1983-84	0.15	9.56	0.00	8.90	18.61
5	नाशिक	1982-83	0·54	15·46	0.00	15·26	31·26
		1983-84	0.72	17.97	0.00	17.17	35.86
6	धुळे	1982-83	0·53	12·75	0.00	2·29	15·57
		1983-84	0.59	16.27	0.00	1.27	18.13
7	जळगांव	1982-83	0·92	16·94	0.01	15·68	33·54
		1983-84	0.99	20.17	0.01	17.48	38.64
8	अहमदनगर	1982-83	1·98	17·27	0.00	21·46	40·71
		1983-84	1.12	20.06	00.0	25.84	47.02
9	पुणे	1982-83	0·90	17·56	0.00	18·20	36·66
		1983-84	0.96	20.22	0.00	32.27	53.45
10	सातारा	1982-83	1·20	15·79	0·00	18·26	35·25
		1983-84	1.27	18.17	0.00	21.18	40.62
11	सांगली	1982-83	0·80	12·73	0.00	12·52	26·05
		1983-84	0.83	14.72	0.00	14.27	29.82
12	सोलापूर	1982-83	0·92	14·14	0·00	14·84	29·90
		1983-84	0.68	16.35	0.00	16.54	33.57
13	कोल्हापूर	1982-83	0.79	14·41	0.00	17·60	32·80
		1983-84	0.74	16.13	0.00	22.62	39.49
14	औरंगाबाद	1982-83	0·87	10·68	0.00	0·52	12·07
		1983-84	0.35	12.12	0.00	11.56	24.03
15	परभणी	1982-83	0·46	10·79	0·01	8·72	19·97
		1983-84	0.63	12.24	0.00	9.25	22.12
16	बीड	1982-83	0·32	10·71	0.00	9·30	20·33
		1983-84	0.36	12.62	0.00	10.63	23.61
17	नांदेड	1982-83	0·48	11·81	00.0	11·94	24·23
		1983-84	0.81	14.82	0.00	13.52	29.15
18	उस्मानाबाद	1982-83	0·37	11·98	0·02	10·05	22·40
		1983-84	0.47	9.76	0.00	7.51	17.74
19	जालना	1982-83	0·22	5·65	0,00	4·92	10·79
		1983-84	0.41	6.83	0,00	5.84	13.08
20	लातूर	1982-83	0.10	4.07	0.00	4.61	8.78
		1983-84	0.25	11.30	0.00	7.74	19.29

LOCAL BODIES

TABLE No. 31.5 (19.4)

Receipts and Expenditure of Zilla Parishads—

(Rs. in crore)
(रुपये कोटीत)

खर्च/ Expenditure						
सामान्य प्रशासन General Administration	शिक्षण Education	सामूहिक विकास Community Development	इतर Other	ऋण विभाग Debt section	एकूण खर्च Total Expenditure	District
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
1·89	7·79	0·03	5·34	12·53	27·58	Thane
2.08	8.27	0.04	5.68	13.32	29.39	
1·12	6·89	0·02	4·50	10·20	22·73	Raigad
1.27	7.68	0.00	5.06	10.93	24.94	
1·41	7·57	0.01	2·86	11·92	23·77	Ratnagiri
1.62	8.48	0.01	4.42	14.62	29.15	
0·96	4·98	0.00	1·88	7·86	15·68	Sindhudurg
0.72	5.65	0.02	3.17	9.03	18.59	
1·83	9·39	0·04	4·99	14·93	31·18	Nashik
2.02	10.16	0.03	5.97	16.46	34.64	
1·31	6·29	0·08	6·44	1·59	15·71	Dhule
1.43	7.07	0.08	7.03	1.30	16.91	
2·05	9·45	0·03	6·52	15·87	33·92	Jalgaon
2.23	10.01	0.02	8.60	17.84	38.70	
1·64	10·57	0·45	6·42	21·74	40·82	Ahmednagar
1.79	11.21	0.40	7.86	26.01	47.27	
1·98	11·30	0·06	4·72	18·20	36·26	Pune
2.23	12.50	0.06	6.17	32.17	53.13	
1·26	9·54	0·02	5·93	18·12	34·87	Satara
1.42	10.40	0.04	7.71	20.82	40.39	
0·86	7·76	0·08	4·80	12·51	26·01	Sangli
1.67	8.55	0.12	4.79	15.04	30.17	
1·55	8·28	0·02	4·97	14·66	29·48	Solapur
1.70	8.72	0.09	6.32	17.34	34.17	
1·92	8·61	0·02	4·88	17·11	32·54	Kolhapur
2.02	9.47	0.03	5.44	22.59	39.55	
1·07	6·66	0·02	3·38	0·69	11·82	Aurangabad
1.11	7.39	0.02	3.82	11.99	24.33	
1·13	6·32	0.18	3·34	9·12	20·09	Parbhani
1.25	7.08	0.14	3.95	9.75	22.17	
1·38	6·12	0·03	3·46	9·02	20·01	Beed
1.55	6.80	0.03	4.67	10.97	24.02	
1·47	7·00	0·02	4·45	11·44	24·38	Nanded
1.65	7.90	0.02	5.74	13.76	29.07	
0·80	8·00	0·01	3·71	9·70	22·22	Osmanabad
0.62	5.90	0.03	3.34	8.08	17.97	
0·70	3·54	0·01	1·68	4·85	10·78	Jalna
0.79	4.02	0.01	2.30	5.82	12.94	
0.35	3.24	0.03	1.15	4.25	9.02	Latur
0.62	6.63	0.01	3.21	8.44	18.91	

तक्ता क्रमांक

(1)	(2)	(2A)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
21	बुलढाणा	1982-83	0·50	9·35	0.00	10·14	19·99
		1983-84	0.50	10.89	0.00	11.55	22.94
22	अकोला	1982-83	1·04	11·10	0.00	10·09	22·23
		1983-84	0.96	12.54	0.00	10.92	24.42
23	अमरावती	1982-83	1·08	11·97	0.00	12·00	25·05
		1983-84	0.90	13.71	0.00	12.22	26.83
24	यवतमाळ	1982-83	0·86	11·49	0.01	13·48	25·83
		1983-84	0.98	13.01	0.00	16.05	30.04
25	वर्धा	1982-83	0·34	6·50	0·00	5·20	12·04
		1983-84	0.24	7.02	0.00	5.96	13.22
26	नागपूर	1982-83	1·33	11·34	0.00	9·19	21·86
		1983-84	0.57	12.84	0.00	10.13	23.54
27	भंडारा	1982-83	1·51	10·64	0.00	10·80	22·95
		1983-84	1.69	11.84	0.00	12.13	25.66
28	चंद्रपूर	1982-83	0·48	10·87	0·07	10·00	21·35
		1983-84	0.50	9.99	0.00	10.21	20.70
29	गडचिरोली	1982-83	0.04	2.94	0.00	2.76	5.74
		1983-84	0.18	5.34	0.01	8.06	13.58
	महाराष्ट्र राज्य	1982-83	19·97	334·79	0·11	312·36	667·12
		1983-84	18.84	390.04	0.21	379.66	788.54

आधार.—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

TABLE No. 31.5 (19.4) —*contd.*

(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
1·48	6·06	0·02	2·81	9·83	20·20	Buldana
1.83	6.76	0.01	3.11	11.77	23.48	
1·44	6·80	0·02	3·49	10·16	21·91	Akola
1.52	7.55	0.02	4.22	11.48	24.79	
1·80	6·90	0·01	4·41	11·85	24·97	Amravati
2.01	7.74	0.02	4.65	12.67	27.09	
1·72	6·44	0·04	4·19	13·29	25·68	Yavatmal
1.90	7.38	0.03	4.62	15.85	29.78	
1·02	3·21	0·02	2·36	5·10	11·71	Wardha
1.12	3.52	0.19	2.33	5.74	12.90	
1·48	6·03	0·12	4·42	9·23	21·28	Nagpur
1.55	6.94	0.15	4.83	10.39	23.86	
1·63	7·47	0.00	3·28	10·40	22·78	Bhandara
1.80	8.40	..	3.86	11.52	25.58	
1·17	5·42	0·03	4·29	10·44	21·35	Chandrapur
0.57	5.57	0.04	4.55	9.93	20.66	
0.32	1.20	0.01	1.16	2.94	5.63	Gadchiroli
0.67	2.05	0.01	2.11	8.06	12.90	
38·74	198·83	1·43	115·83	309·55	664·38	Maharashtra State
42.76	219.80	1.67	139.53	383.69	787.45	

Source.—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

32. संकीर्ण

MISCELLANEOUS

३२. संकीर्ण :

३२.१. या विभागात सावकारीचे व्यवहार, रिझर्व्ह बँकेचे व्यवहार, आयकराचे वर्गीकरण, नोंदलेले दस्तऐवज, विवाह व सार्वजनिक निवडणुकांचे निकाल यासंबंधी आकडेवारी दिलेली आहे. आर्थिक गणनेसंबंधी आकडेवारीही यात दिलेली आहे.

३२.२. राज्यातील सावकारी कर्जाची नियमित होणारी देवाण-घेवाण ही मुंबई सावकारी नियंत्रण कायदा, १९४६ नुसार नियंत्रित करण्यात येते. या कायद्यानुसार सावकाराला ज्या क्षेत्रात व्यवसाया-साठी अनुज्ञप्ती मिळाली असेल त्याच क्षेत्रात व अशा अनुज्ञप्तींच्या अटीनुसारच त्याला आपला व्यवसाय करणे आवश्यक असते.

३२.३. ह्या विभागात ३१ मार्चच्या अखेरीस आयकर भर-णाऱ्यांचे आयकर पात्र उत्पन्न गटानुसार वर्गीकरण देण्यात आले आहे. आयकरदात्याचे खालीलप्रमाणे उपविभाग पाडण्यात येतात. (अ) वैयक्तिक (ब) हिंदु अविभक्त कुटुंबे (क) अनोंदणीकृत व्यवसाय (ड) व्यक्ती समूह (इ) नोंदणीकृत व्यवसाय (फ) संस्था. ह्या तक्त्यात दाखविलेले उत्पन्न हे एकूण उत्पन्नातून नुकसानभरपाई व इतर अनुज्ञेय सूट वगळून राहिलेले करपात्र उत्पन्न असते. मुंबई विवाह कायदा, विशेष विवाह कायदा व इतर कायद्यानुसार राज्यात नोंदलेल्या विवाहांची संख्या देण्यात आली आहे. मुंबई विवाह नोंदणी कायदा, १९५४ हा राज्यातील सर्व महानगरपालिका, नगरपालिका आणि तालुक्यांची मुख्यालये यांना लागू करण्यात आला आहे.

32. Miscellaneous :

32.1. In this section are given data on money-lending operations of Reserve Bank, classification of Income Tax, documents and marriages registered and results of general elections. Data on Economic Census are also given.

32.2. The transaction of money-lending in the State are controlled under the provisions of the Bombay Money-Lenders Act, 1946. According to the Act, no money-lender is to carry on the business of money-lending except in the area for which he has been granted a licence and except in accordance with the terms and conditions of such licence.

32.3. In this section, classification of the assessees assessed to income tax according to range of income assessed to tax their income and tax payable for the assessment year ending 31st March is given. The assessees are subdivided into (i) individuals (ii) Hindu undivided families (iii) unregistered firms (iv) association of persons (v) registered firms (vi) companies. The total income shown in the table represents the income assessed to tax after deduction, set off of losses and other admissible rebate from gross income. The number of marriages registered in Maharashtra State under Bombay Marriages Act, Special Marriages Act, and other Acts is given. The Bombay Registration of Marriages Act, 1954, is applicable to all the corporation cities, municipal towns and headquarters of tahsils.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 32.1 (2.24)

बिगर शेतकी आस्थापनाची संख्या व त्यातील रोजगार

Number of Non-agricultural Establishments and Employment

आर्थिक गणना

Economic Census, 1980

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	आस्थापना Establishment			नेहमीचे कामगार Usually employed			पगारी कामगार Hired workers			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	बृहन्मुंबई	..	1,63,384	1,63,384	..	19,30,076	19,30,076	..	17,44,112	17,44,112	Greater Bombay
2	ठाणे	14,839	25,039	39,878	1,38,151	2,67,190	4,05,341	1,28,757	2,46,850	3,75,607	Thane
3	रायगड	8,922	4,600	13,522	46,630	38,710	85,340	42,364	34,299	76,663	Raigad
4	रत्नागिरी	17,556	3,712	21,268	58,564	28,269	86,833	54,306	25,692	79,998	Ratnagiri
5	नाशिक	10,199	13,988	24,187	50,157	1,54,727	2,04,884	46,472	1,40,378	1,86,850	Nashik
6	धुळे	6,901	5,811	12,712	29,788	43,126	72,914	27,274	37,726	65,000	Dhule
7	जळगाव	9,756	7,193	16,949	46,517	66,748	1,13,265	42,588	59,392	1,01,980	Jalgaon
8	अहमदनगर	12,009	5,558	17,567	83,234	42,419	1,25,653	76,800	36,358	1,13,158	Ahmadnagar
9	पुणे	13,378	26,311	39,689	66,304	3,18,566	3,84,870	59,507	2,89,942	3,49,449	Pune
10	सातारा	9,866	4,606	14,472	50,876	37,360	88,236	47,421	32,600	80,021	Satara
11	सांगली	8,076	5,857	13,933	37,671	57,062	94,733	34,053	51,080	85,133	Sangli
12	सोलापूर	13,807	13,079	26,886	54,648	1,30,399	1,85,047	42,396	1,14,563	1,56,959	Solapur
13	कोल्हापूर	12,110	12,795	24,905	70,414	1,11,530	1,81,944	63,785	96,429	1,60,214	Kolhapur
14	औरंगाबाद	5,801	6,625	12,426	22,599	67,520	90,119	20,075	61,666	81,741	Aurangabad
15	परभणी	5,865	5,500	11,365	17,307	34,662	51,969	15,334	30,175	45,509	Parbhani
16	बीड	4,381	3,185	7,566	17,273	22,065	39,338	15,364	19,048	34,412	Beed
17	नांदेड	6,015	4,548	10,563	22,632	35,627	58,259	20,575	31,451	52,026	Nanded
18	उस्मानाबाद	8,390	5,066	13,456	27,950	32,407	60,357	25,381	29,061	54,442	Osmanabad
19	बुलढाणा	6,046	4,013	10,059	18,836	29,784	48,620	17,186	26,503	43,689	Buldana
20	अकोला	6,392	5,407	11,799	25,448	45,854	71,302	23,310	39,900	63,210	Akola
21	अमरावती	6,238	7,030	13,268	20,575	53,577	74,152	18,672	46,731	65,403	Amravati
22	यवतमाळ	6,117	3,899	10,016	22,500	32,654	55,154	20,690	28,853	49,543	Yavatmal
23	वर्धा	3,833	2,993	6,826	14,248	31,653	45,901	13,237	29,026	42,263	Wardha
24	नागपूर	6,388	18,338	24,726	56,755	1,59,852	2,16,607	54,426	1,42,058	1,96,484	Nagpur
25	भंडारा	6,298	3,484	9,782	44,968	29,440	74,408	41,097	26,074	67,171	Bhandara
26	चंद्रपूर	7,679	2,786	10,465	36,429	30,521	66,950	33,868	28,465	62,333	Chandrapur
	महाराष्ट्र राज्य	2,16,862	3,64,807	5,81,669	10,80,474	38,31,798	49,12,272	9,90,938	34,48,432	44,39,370	Maharashtra State

आधार :—अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई./*Source.*—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Bombay.

32. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 32.2 (17.1)

मुंबई सावकार नियंत्रण कायदा, १९४६ साली दिलेल्या अनुज्ञप्तीची जिल्हावार संख्या.

Number of licences granted in each district under the Bombay Money-Lenders' Act, 1946

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	अनुज्ञप्ती करिता आलेल्या अर्जांची संख्या Number of applications received		दिलेल्या अनुज्ञप्तींची संख्या Number of licences granted		नूतनीकरण केलेल्या अनुज्ञप्तींची संख्या Number of licences renewed		कायदेशीर अनुज्ञप्तीधारक सावकारांची संख्या Number of money-lenders holding valid licences		District
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	बृहन्मुंबई	2,074	2,047	131	130	1,943	1,915	2,074	2,045	Greater Bombay
2	ठाणे	233	228	12	10	221	218	233	228	Thane
3	रायगड	55	82	2	..	53	32	55	32	Raigad
4	रत्नागिरी	6	3	..	..	6	3	6	3	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	4	5	..	1	4	4	4	5	Sindhudurg
6	नाशिक	74	75	7	3	67	40	74	73	Nashik
7	धुळे	40	40	2	2	26	29	40	39	Dhule
8	जळगांव	68	73	..	13	64	60	68	73	Jalgaon
9	अहमदनगर	32	27	..	..	..	..	31	27	Ahmadnagar
10	पुणे	157	193	13	18	125	138	157	183	Pune
11	सातारा	76	77	1	7	74	70	75	77	Satara
12	सांगली	102	101	7	6	95	95	102	101	Sangli
13	सोलापूर	218	216	22	11	192	186	216	210	Solapur
14	कोल्हापूर	173	159	14	8	158	151	172	159	Kolhapur
15	औरंगाबाद	14	13	1	1	13	..	14	13	Aurangabad
16	जालना	24	26	1	2	15	..	16	26	Jalna
17	परभणी	70	51	..	4	7	22	7	50	Parbhani
18	बीड	11	10	..	1	11	..	11	10	Beed
19	नांदेड	34	23	6	1	23	4	33	17	Nanded
20	उस्मानाबाद	15	17	2	..	12	16	15	16	Osmanabad
21	लातूर	13	23	..	11	..	..	9	20	Latur
22	बुलढाणा	54	52	..	1	7	9	52	51	Buldana
23	अकोला	95	93	3	2	84	83	95	92	Akola
24	अमरावती	128	142	11	17	116	125	126	142	Amravati
25	यवतमाळ	52	47	2	2	50	45	52	47	Yavatmal
26	वर्धा	86	84	4	4	63	80	81	84	Wardha
27	नागपूर	485	532	80	90	282	286	444	503	Nagpur
28	भंडारा	162	231	5	29	138	165	157	231	Bhandara
29	चंद्रपूर	119	123	7	15	82	29	110	117	Chandrapur
30	गडचिरोली	24	30	2	..	..	1	24	29	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	4,698	4,823	335	389	3,931	3,806	4,553	4,703	Maharashtra State

आधार—सहकार आयुक्त आणि निबंधक सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:—Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Govt. of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 32.3 (17.2)

जिल्हावार अनुज्ञप्तीधारक सावकारांच्या व्यवहारांची माहिती
Transactions of licensed money lenders in each district

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakhs)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	मुंबई सावकार नियंत्रण कायदा, १९४६ च्या कलम २२ खालील सूट न मिळालेले Not exempted under section 22 of the Bombay Money Lenders Act, 1946						मुंबई सावकार नियंत्रण कायदा, १९४६ च्या कलम २२ खालील सूट मिळालेले Exempted under section 22 of the Bombay Money Lenders Act, 1946						District
		व्यापाऱ्यास दिलेली कर्जे Loans advanced to traders		बिगर व्यापाऱ्यास दिलेली कर्जे Loans advanced to non-traders		एकूण कर्जे Total loans advanced		व्यापाऱ्यास दिलेली कर्जे Loans advanced to traders		बिगर व्यापाऱ्यास दिलेली कर्जे Loans advanced to non-traders		एकूण कर्जे Total loans advanced		
		1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	1982-83	1983-84	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	बृहन्मुंबई	419	85	251	184	670	268	..	..	797	..	797	..	Greater Bombay
2	ठाणे	3	2	128	251	131	253	..	..	..	..	..	..	Thane
3	रायगड	1	1	6	6	7	7	..	..	..	..	..	..	Raigad
4	रत्नागिरी	1	..	3	..	4	1	..	..	..	..	..	..	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	..	1	5	2	5	2	..	..	..	..	..	..	Sindhudurg
6	नाशिक	25	23	59	89	84	111	..	..	..	..	..	..	Nashik
7	धुळे	..	29	27	8	27	36	..	..	..	..	..	..	Dhule
8	जळगांव	..	2	..	37	..	40	..	..	..	..	..	..	Jalgaon
9	अहमदनगर	24	3	30	32	54	35	..	..	..	..	..	..	Ahmednagar
10	पुणे	134	108	59	182	193	290	..	..	37	6	37	6	Pune
11	सातारा	36	36	165	135	201	171	..	6	51	24	51	30	Satara
12	सांगली	89	48	105	72	194	120	..	..	..	..	..	..	Sangli
13	सोलापूर	65	216	137	232	202	449	..	..	..	..	..	..	Solapur
14	कोल्हापूर	11	7	176	114	187	120	..	..	..	..	..	..	Kolhapur
15	औरंगाबाद	47	47	89	80	136	127	..	..	9	..	9	..	Aurangabad
16	जालना	31	11	1	8	32	19	..	..	..	..	..	..	Jalna
17	परभणी	..	..	9	12	9	12	..	..	..	..	..	..	Parbhani
18	बीड	..	15	..	1	..	16	..	..	..	23	..	23	Beed
19	नांदेड	..	..	5	6	5	6	..	..	..	..	..	..	Nanded
20	उस्मानाबाद	1	..	7	9	8	9	..	..	..	..	..	..	Osmanabad

21	लातूर	..	..	..	..	103	3	6	3	110	..	..	29	..	29	..	Latur
22	बुलढाणा	..	..	..	12	9	28	29	40	38	..	..	..	..	..	..	Buldana
23	अकोला	..	..	..	2	4	13	175	15	179	..	..	..	..	..	..	Akola
24	अमरावती	..	..	..	20	30	113	95	133	124	..	..	..	..	..	..	Amravati
25	यवतमाळ	..	..	..	15	20	22	25	37	46	..	..	..	..	..	..	Yavatmal
26	वर्धा	..	..	..	3	14	98	80	101	94	..	..	..	..	..	..	Wardha
27	नागपूर	..	..	..	124	144	331	346	455	490	66	72	..	20	66	92	Nagpur
28	भंडारा	..	..	..	8	14	72	19	80	33	..	..	..	..	..	..	Bhandara
29	चंद्रपूर	..	..	..	..	..	30	4	30	4	..	..	..	..	..	..	Chandrapur
30	गडचिरोली	..	..	..	9	..	17	..	26	..	..	..	..	..	..	..	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	..	..	..	**1,080**	**1,972**	**1,989**	**2,239**	**3,069**	**3,211**	**66**	**78**	**923**	**72**	**989**	**150**	**Maharashtra State**

आधार—सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar Co-operative Societies, Maharashtra State, Pune.

वर्षातील शेवटचा शुक्रवार Last Friday of the year	चलन विभाग Issue Department						बँक व्यवहार विभाग Banking Department			
	जबाबदारी Liabilities		मालमत्ता Assets				जबाबदारी Liabilities			
							ठेवी Deposits			
	चलनात असलेल्या नोटा Notes in circulation	एकूण तयार केलेल्या नोटा Total notes issued	सोन्याची नाणी व लगडी Gold coin and bullion	परदेशी रोखे Foreign securities	रुपये नाणी(अ) Rupee coin (a)	भारत सरकारचे रुपयातील रोखे Govt. of India rupee securities	केंद्र शासन Central Govern-ment	राज्य शासन State Govern-ment	इतर Others	एकूण इतर धरून Total including others
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1960-61	1,985	1,993	118	123	120	1,632	76	29	159	264
1965-66	2,866	2,891	116	95	94	2,586	51	26	298	375
1970-71	4,212	4,221	183	273	52	3,714	251	13	289	553
1975-76	6,535	6,573	183	272	13	6,105	660	10	2,243	2,913
1980-81	13,733	13,755	226	2,364	56	11,110	778	11	5,732	6,521
1981-82	14,752	14,767	226	1,564	37	12,940	273	3	6,973	7,249
1982-83	17,000	17,046	226	1,564	26	15,230	3,844	14	9,932	13,790
1983-84	19,931	19,947	226	1,564	17	18,140	248	5	14,007	14,260

टीप.—(अ) भारत सरकारच्या रुपयांच्या नोटा धरून.
(ब) भरलेले भांडवल आणि राखीव भांडवल.
(क) रोख आणि अल्प मुदतीचे रोखे धरून.

आधार.—रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया, बुलेटीन, मार्च १९८४.

MISCELLANEOUS

TABLE No. 32·4 (26.1)

Financial statistics relating to the Reserve Bank of India

(कोटी रुपयात)
(In crore rupees)

बँक व्यवहार विभाग Banking Department							
जबाबदारी Liabilities			मालमत्ता Assets				
इतर जबाबदाऱ्या Other liabilities (ब)(b)	एकूण ताळेबंद Total liabilities or assets	नोटा व नाणी Notes and coins	परदेशात असलेली शिल्लक Balance held abroad (क)(c)	कर्जे व आगाऊ रकमा Loans and advances	खरेदी केलेली बिले आणि वटाव Bills purchased and discounted	गुंतवणूक Investments	इतर मालमत्ता Other assets
(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
231	495	8	13	225	39	181	20
349	724	25	15	456	53	132	43
689	1,242	10	77	958	38	113	46
2,137	5,050	37	1,246	2,053	739	444	531
5,108	11,629	23	1,956	3,504	3,162	1,593	1,390
6,386	13,635	15	1,274	5,484	3,191	2,357	1,314
6,072	19,862	46	2,264	4,199	9,031	2,122	2,199
7,260	21,520	15	3,124	6,191	5,630	2,721	3,839

Notes.—(*a*) Including Government of India Rupee notes.
(*b*) Including paid-up capital and reserves.
(*c*) Including cash and short-term securities.

Source.—Reserve Bank of India Bulletin, March 1984.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 32.5 (26.2)

एकूण करपात्र उत्पन्नाच्या श्रेणीनुसार व करदात्यांच्या वर्गानुसार भरावयाच्या आयकराचे वर्गीकरण

Classification of the income tax payable by assessees according to the range of total income assessed and classes of assesses

महाराष्ट्र राज्य
Maharashtra State

(रक्कम लाख रुपयांत)
(Amount in lakh Rs.)

अनुक्रमांक Serial No.	उत्पन्न गट (रुपयांत) Income range (in Rs.)	वर्ष Year	व्यक्ति Individuals			अविभक्त हिंदु कुटुंब Hindu undivided families			नोंदणी न झालेल्या व्यापारी संस्था Unregistered firms			व्यक्तिच्या संस्था Association of persons		
			करदात्यांची संख्या No. of assessees	करपात्र उत्पन्न Income assessed (000)	एकूण कर Total tax (IT+SC) (000)	करदात्यांची संख्या No. of assessees	करपात्र उत्पन्न Income assessed (000)	एकूण कर Total tax (IT+SC)	करदात्यांची संख्या No. of assessees	करपात्र उत्पन्न Income assessed	एकूण कर Total tax (IT+SC)	करदात्यांची संख्या No. of assessees	करपात्र उत्पन्न Income assessed	एकूण कर Total tax (IT+SC)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)
1	Below 10,000 पेक्षा कमी	1982-83	1,217	74	7	39	3	..	18	2	..	304	116	6
		1983-84	775	37	4	5	33	..	4	..	..	279	10	5
2	10,001 to 15,000	1982-83	47,765	4,975	236	1,333	110	10	317	39	2	292	36	6
		1983-84	16,328	212	85	901	120	6	141	19	69	315	41	43
3	15,001 to 20,000	1982-83	47,841	9,180	595	1	251	27	154	27	3	197	34	8
		1983-84	48,894	8,391	461	1,247	217	22	186	33	2	260	44	7
4	20,001 to 25,000	1982-83	29,858	6,659	772	973	219	35	116	27	4	140	32	7
		1983-84	28,671	6,432	750	818	182	29	68	16	2	75	17	5
5	25,001 to 30,000	1982-83	16,727	4,597	706	731	200	41	104	30	5	106	29	8
		1983-84	20,594	5,638	856	601	164	32	52	15	2	89	25	7
6	30,001 to 40,000	1982-83	15,161	6,038	1,240	822	280	70	104	38	9	174	61	17
		1983-84	20,194	6,945	1,399	633	219	57	71	26	6	114	40	14
7	40,001 to 50,000	1982-83	7,900	3,611	923	441	197	63	98	41	12	112	51	17
		1983-84	8,607	3,837	973	360	161	51	53	25	7	97	44	16
8	50,001 to 70,000	1982-83	6,479	3,782	1,201	379	223	82	99	60	20	112	67	29
		1983-84	6,598	3,853	1,208	317	185	66	60	37	11	88	52	20
9	70,001 to 1,00,000	1982-83	3,150	2,591	1,000	215	177	76	104	92	39	83	69	32
		1983-84	3,049	2,510	954	197	160	67	71	61	24	40	34	12
10	1,00,001 to 2,00,000	1982-83	1,897	2,537	1,296	94	128	71	75	111	60	70	93	48
		1983-84	1,765	2,315	1,110	90	123	67	68	97	48	63	87	43
11	2,00,001 to 3,00,000	1982-83	317	752	443	32	81	51	15	38	23	15	37	20
		1983-84	303	723	405	15	35	21	16	38	21	22	54	29
12	3,00,001 to 4,00,000	1982-83	92	320	197	7	25	16	9	32	20	2	6	4
		1983-84	104	362	206	6	21	13	4	14	8	2	7	4
13	4,00,001 to 5,00,000	1982-83	52	229	142	2	9	7	8	36	24	3	14	8
		1983-84	42	185	103	1	5	3	3	13	8	2	9	5
14	Over 5,00,000 पेक्षा जास्त	1982-83	9	80	53	5	30	18	..	..	..	1	5	4
		1983-84	107	2,355	1,682	4	34	23	11	182	116	10	198	88
	Total	1982-83	1,78,465	4,543	8,812	6,517	1,993	569	1,211	572	221	1,611	546	211
		1983-84	1,56,031	45,713	10,198	5 195	1,627	457	808	575	257	1,456	660	260

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 32·5 (26·2) *Concld.*

(रक्कम लाख रुपयांत)
(Amount in Lakh Rs.)

अनुक्रमांक Serial No.	उत्पन्न गट Income range (in Rs.)	वर्ष Year	नोंदणी झालेल्या संस्था Registered firms			व्यापारी संस्था Companies			एकूण All classes (total)		
			करदात्यांची संख्या No. of assessees	करपात्र उत्पन्न Income assessed	एकूण कर Total tax (IT+SC)	करदात्यांची संख्या No. of assessees	करपात्र उत्पन्न Income assessed	एकूण कर Total tax (IT+ SC)	करदात्यांची संख्या No. of assessees	करपात्र उत्पन्न Income assessed	एकूण कर Total tax (IT+ SC)
(1)	(2)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)
1	Below Rs. 10,000 पेक्षा कमी	1982-83	..	..	..	886	36	24	2,464	125	37
		1983-84	..	..	..	875	33	21	1,938	80	31
2	10,001 to 15,000	1982-83	4,650	595	9	201	26	16	54,558	5,840	280
		1983-84	2,477	322	5	203	26	16	20,365	2,656	118
3	15,001 to 20,000	1982-83	5,508	975	27	145	25	17	55,289	10,493	676
		1983-84	3,902	696	18	149	26	17	54,638	9,407	528
4	20,001 to 25,000	1982-83	4,169	942	32	165	37	24	35,421	7,915	874
		1983-84	2,399	541	18	156	36	23	32,187	7,223	826
5	25,001 to 30,000	1982-83	4,675	1,291	53	134	37	24	22,477	6,184	837
		1983-84	2,243	617	24	125	35	22	23,704	6,493	9,43
6	30,001 to 40,000	1982-83	7,918	2,760	146	220	77	51	24,399	9,255	1,533
		1983-84	5,057	1,755	95	194	68	44	26,263	9,054	1,615
7	40,001 to 50,000	1982-83	5,364	2,434	136	203	93	61	14,108	6,427	1,212
		1983-84	3,800	1,698	92	159	72	46	13,076	5,836	1,185
8	50,001 to 70,000	1982-83	6,813	4,022	312	290	171	114	14,172	8,326	1,758
		1983-84	4,181	2,456	184	250	148	94	11,494	6,730	1,584
9	70,001 to 1,00,000	1982-83	5,354	4,474	473	372	312	206	9,278	7,715	1,826
		1983-84	3,192	2,666	276	276	236	151	6,825	5,668	1,485
10	1,00,001 to 2,00,000	1982-83	4,774	6,476	1,025	536	768	502	7,446	10,112	3,003
		1983-84	3,050	4,202	646	307	446	282	5,343	7,269	2,196
11	2,00,001 to 3,00,000	1982-83	943	2,261	472	258	644	430	1,580	3,812	1,439
		1983-84	625	1,520	307	164	406	261	1,145	2,777	1,044
12	3,00,001 to 4,00,000	1982-83	311	1,073	244	189	653	421	610	2,108	901
		1983-84	200	687	151	96	335	218	412	1,426	600
13	4,00,001 to 5,00,000	1982-83	172	760	180	107	480	305	344	1,527	665
		1983-84	113	508	118	80	366	236	241	1,086	473
14	Over 5,00,000 पेक्षा जास्त	1982-83	32	609	100	823	1,04,056	52,297	870	1,04,780	52,471
		1983-84	224	3,020	684	764	82,770	36,191	1,120	88,559	38,785
	Total	1982-83	50,683	28,670	3,207	4,529	1,07,413	54,492	2,43,016	1,84,620	67,512
		1983-84	31,463	20,686	2,617	3,798	85,001	37,624	1,98,751	1,54,263	51,413

टीप.—आंकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत.

Note.—Details do not add up to the totals due to rounding.

आधार.—राज्यवार आयकर आकडे, १९८२-८३ चे व १९८३-८४, निरीक्षण निदेशालय, संशोधन, सांख्यिकी आणि जनसंपर्क, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

Source.— Statewise income tax statistics, 1982-83; 1983-84, published by Directorate of Inspection Research, Statistics and Public Relation, Government of India, New Delhi.

तक्ता क्रमांक/

नोंद केलेल्या दस्तऐवजांची संख्या व वर्णन व हस्तांतरित केलेल्या मिळकतीचे मूल्य/

स्थावर मिळकतीबाबतच्या नोंदी/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	नोंदणी कार्यालये Registration offices		सक्तीच्या Compulsory				ऐच्छिक Optional			
				संख्या No.		एकूण मूल्य Aggregate value		संख्या No.		एकूण मूल्य Aggregate value	
		(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1	बृहन्मुंबई	2	2	19,409	18,887	2,688	2,900	2,629	2,720	262	300
2	ठाणे	8	8	13,936	20,447	2,562	3,726	1,979	3,261	891	186
3	रायगड	8	8	5,799	5,632	530	574	287	241	62	90
4	रत्नागिरी	4	6	3,463	7,287	165	747	52	36	1	10
5	सिंधुदुर्ग	4	4	3,796	1,652	115	120	138	112	11	21
6	नाशिक	11	11	52,635	22,398	12	1,870	1,392	752	11	201
7	धुळे	6	6	13,733	11,991	1,620	1,441	412	420	59	150
8	जळगाव	15	15	31,595	38,592	5,209	2,965	791	757	3,476	135
9	अहमदनगर	14	14	29,591	29,720	2,442	2,063	1,618	1,648	546	340
10	पुणे	13	13	40,047	34,140	3,070	1,307	3,539	3,443	932	222
11	सातारा	8	9	33,010	28,752	1,442	2,058	1,081	871	136	136
12	सांगली	10	10	25,570	24,730	1,546	1,789	711	750	211	163
13	सोलापूर	11	11	18,865	18,920	1,490	1,520	1,897	1,910	506	151
14	कोल्हापूर	10	10	35,953	34,106	1,594	2,025	277	202	9	12
15	औरंगाबाद	6	6	18,290	20,105	1,533	1,648	763	1,104	92	104
16	जालना	4	4	12,311	12,265	766	1,442	139	136	25	111
17	परभणी	7	7	19,958	18,860	1,077	1,532	92	83	6	3
18	बीड	7	7	21,877	20,672	1,084	910	3,542	2,154	140	153
19	नांदेड	8	8	26,575	18,174	1,339	1,791	126	154	20	16
20	उस्मानाबाद	11	11	35,512	25,154	1,451	1,692	391	559	52	24
21	लातूर	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
22	बुलढाणा	11	11	25,278	26,440	820	1,107	257	100	8	9
23	अकोला	10	10	24,503	29,830	1,669	46,373	90	1,111	2	1,032
24	अमरावती	11	11	24,259	25,158	1,800	2,392	339	301	418	36
25	यवतमाळ	7	7	14,635	21,515	1,245	1,265	206	1,785	44	301
26	वर्धा	4	4	7,712	7,581	593	1,104	157	106	26	13
27	नागपूर	6	6	34,667	29,950	4,100	3,057	755	599	79	41
28	भंडारा	5	5	43,678	21,611	1,191	1,907	231	81	1	..
29	चंद्रपूर	6	6	16,044	32,122	859	1,219	70	119	1	51
30	गडचिरोली	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.
	महाराष्ट्र राज्य	227	230	6,52,701	6,06,691	44,072	92,544	23,961	25,515	8,028	4,011

(a)= 1982-83

टीप.—बाकडे संक्षिप्तात दिल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत./

N.A.S.—माहिती वेगळी उपलब्ध नाही/

आधार.—नोंदणी महानिरीक्षक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे./

MISCELLANEOUS

TABLE No. 32·6 (26·3)

Number and description of registered documents and value of property transferred

(रुपये लाखात)
(Rs. in lakh)

Registrations affecting immovable property				जंगम मिळकतीबाबतच्या नोंदी Registrations affecting movable property				District
एकूण Total								
संख्या No.		एकूण मूल्य Aggregate value		संख्या No.		एकूण मूल्य Aggregate value		
(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	(a)	(b)	
(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
22,038	21,607	2,950	3,200	296	1,089	14·54	0.18	Greater Bombay
15,915	23,708	3,453	3,912	596	121	2·76	69.00	Thane
6,080	5,873	592	664	18	33	0·20	1.00	Raigad
3,615	7,323	165	757	45	5	0·35	0.60	Ratnagiri
3,934	1,764	126	141	36	21	1·95	4.00	Sindhudurg
54,027	23,150	24	2,071	428	603	0·70	1.50	Nashik
14,145	12,411	1,679	1,591	403	295	2·00	52.00	Dhule
32,386	39,349	8,745	3,100	3,400	518	395.00	4,00	Jalgaon
31,209	31,368	2,988	2,403	1,876	193	684·00	0.50	Ahmednagar
43,586	37,583	4,002	1,529	161	271	0·22	10.00	Pune
34,091	29,623	1,579	2,194	124	131	4,000·00	...	Satara
26,281	25,480	1,757	1,952	182	130	20·00	1·00	Sangli
20,762	20,830	1,996	1,671	136	140	2·00	3.00	Solapur
36,230	34,308	1,603	2,037	191	145	0·36	2.00	Kolhapur
19,053	21,209	1,625	1,752	406	364	0·04	1.00	Aurangabad
12,450	12,401	791	1,553	62	107	..	0.85	Jalna
20,050	18,943	1,083	1,935	92	186	1·10	..	Parbhani
25,419	22,826	1,224	1,063	277	260	..	1.45	Beed
26,701	18,328	1,359	1,807	187	226	0·70	22.00	Nanded
35,907	25,713	1,503	1,716	169	215	1·00	10.00	Osmanabad
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Latur
25,535	26,540	828	1,116	250	160	0·31	..	Buldana
24,593	30,941	1,671	47,405	124	118	8·00	4.00	Akola
24,598	25,459	2,218	2,428	276	663	10·00	0.20	Amravati
14,841	23,300	1,289	1,566	111	322	0·50	7.45	Yavatmal
7,869	7,687	619	1,117	219	176	101·00	12.00	Wardha
35,422	30,549	4,178	3,098	376	362	5·75	4.00	Nagpur
43,909	21,692	1,192	1,907	31	51	1·00	1.00	Bhandara
16,114	32,241	860	1,270	137	225	0·52	2.60	Chandrapur
N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	N.A.S.	Gadchiroli
6,76,662	6,32,206	52,101	96,555	10,609	7,130	5,254·00	215·33	Maharashtra State

(b)=1983-84

Note.—Totals may not add up due to rounding.

Information not available separately.

Source.—Office of the Inspector General of Registration, Government of Maharashtra, Pune.

32. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 32·7 (26.4)

महाराष्ट्र राज्यातील नोंदलेल्या विवाहांची संख्या
Number of marriages registered in the State of Maharashtra

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष Year	बृहन्मुंबई विवाह कायद्याखालील Under Bombay Marriage Act	विशेष विवाह कायद्याखालील Under Special Marriage Act	इतर कायद्याखालील Under Other Acts	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	1983-84	29,223	3,090	173	32,486
2	1982-83	31,983	2,825	94	34,902
3	1981-82	29,836	3,075	19	32,930
4	1980-81	26,609	2,061	18	28,688
5	1975-76	20,394	633	6	21,033
6	1970-71	21,453	3,359	438	25,250
7	1966-67	20,583	1,129	460	22,172

आधार—नोंदणी महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.
Source.—Inspector General of Registration, Government of Maharastra, Pune.

32. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 32·8 (A) (26.5)

सार्वजनिक निवडणुकांचे निकाल/Results of general elections

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	लोकसभा (१९८०) Lok Sabha (1980)	विधानसभा (१९८०) Vidhan Sabha (1980)	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	एकूण जागांची संख्या	48	288	Total number of seats of constituencies
2	वर्गीकृत जातीकरिता राखीव जागा	3	18	Number of seats reserved for Scheduled Castes
3	वर्गीकृत जमातीकरिता राखीव जागा	4	22	Number of seats reserved for Scheduled Tribes
4	सर्वसाधारण जागा	41	248	Number of general seats
5	उमेदवारांची संख्या—			Number of candidates—
	(अ) पुरस्कृत	789	3,581	(*a*) Nominated
	(ब) ज्यांचा पुरस्कार त्याज्य ठरवला गेले	33	70	(*b*) Whose nomination was rejected
	(क) पुरस्कार मागे घेणारे	341	1,975	(*c*) Withdrew
	(ड) निवडणुका लढविणारे	415	1,537	(*d*) Contested
	(इ) निवडून आलेले	48	288	(*e*) Elected
6	मतदारांची संख्या (हजारात)—			Number of electors (thousands)—
	पुरुष	17,309	17,154	Men
	स्त्रिया	16,444	16,331	Women
	एकूण	33,753	33,485	Total
7	मतदान केलेल्यांची संख्या (हजारात)	17,946	19,019	Number of voters who voted (thousands)
8	ग्राह्य मते (हजारात)	17,498	18,490	Number of valid votes polled (thousands)
9	मतदान केलेल्यांचे शेकडा प्रमाण	53·17	56·80	Percentage of electors voting

आधार.—मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—Chief Electoral Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

32. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 32·8 (B) (26.5)

उमेदवाराचे पक्ष पाठिंब्यानुसार वर्गीकरण/Candidates according to party affiliations

अनुक्रमांक Serial No.	पक्षाचे नाव	लोकसभा Lok Sabha (1980)		विधानसभा Vidhan Sabha (1980)		Name of the party
		पुरस्कृत केलेले Number sponsored	निवडून आलेले Number elected	पुरस्कृत केलेले Number sponsored	निवडून आलेले Number elected	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	इंडियन नॅशनल काँग्रेस (इं)	48	39	286	186	Indian National Congress (I)
2	इंडियन नॅशनल काँग्रेस (यू)	24	1	193	47	Indian National Congress (U)
3	भारतीय जनता पक्ष	..	..	145	14	Bhartiya Janta Party
4	जनता पक्ष	31	8	..	..	Janta Party
5	जनता पक्ष (जे. पी.)	..	..	111	17	Janta Party (J. P.)
6	शेतकरी कामगार पक्ष	5	..	41	9	Peasants and workers
7	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया	2	..	17	2	Communist Party of India
8	कम्युनिस्ट पार्टी ऑफ इंडिया (मार्क्सिस्ट)	4	..	10	2	Communist Party of India (Marxist)
9	अपक्ष	246	..	613	10	Independent
10	इतर	55	..	121	1	Others
	एकूण	415	48	1,537	288	Total

आधार.—मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
Source.—Chief Electoral Officer, Government of Maharashtra, Bombay.

GPN-A-290—FSDB—11-88—700+10PA4*

तक्ता क्रमांक १

CHART NO 1.

राज्य उत्पन्न STATE INCOME

१९७०-७१च्या किंमतींनुसार
AT 1970-71 PRICES

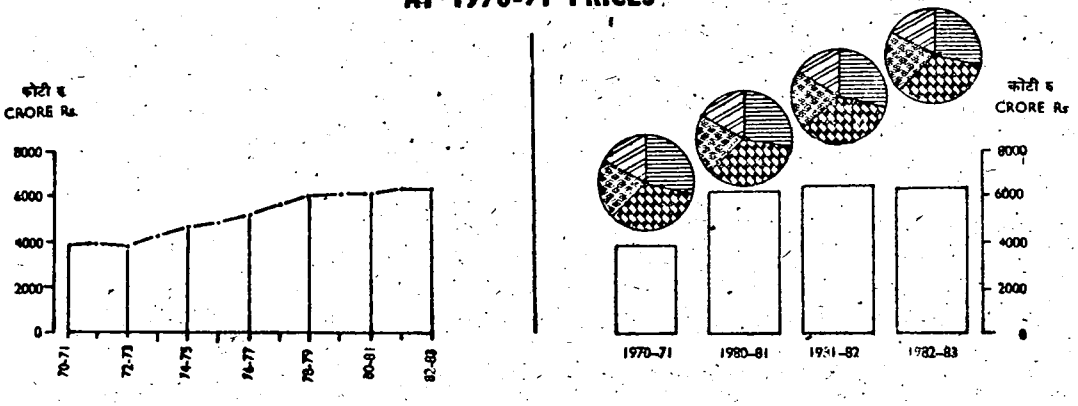

कृषि, पशुसंवर्धन, खाणकाम वगैरे — AGRICULTURE, ANIMAL HUSBANDRY, MINING ETC.
उद्योग, बांधकाम, वीज वगैरे — INDUSTRY, CONSTRUCTION, ELECTRICITY ETC.
परिवहन आणि दळणवळण, व्यापार वगैरे — TRANSPORT AND COMMUNICATION, TRADE ETC.
इतर — OTHERS

चालू किंमतींनुसार
AT CURRENT PRICES

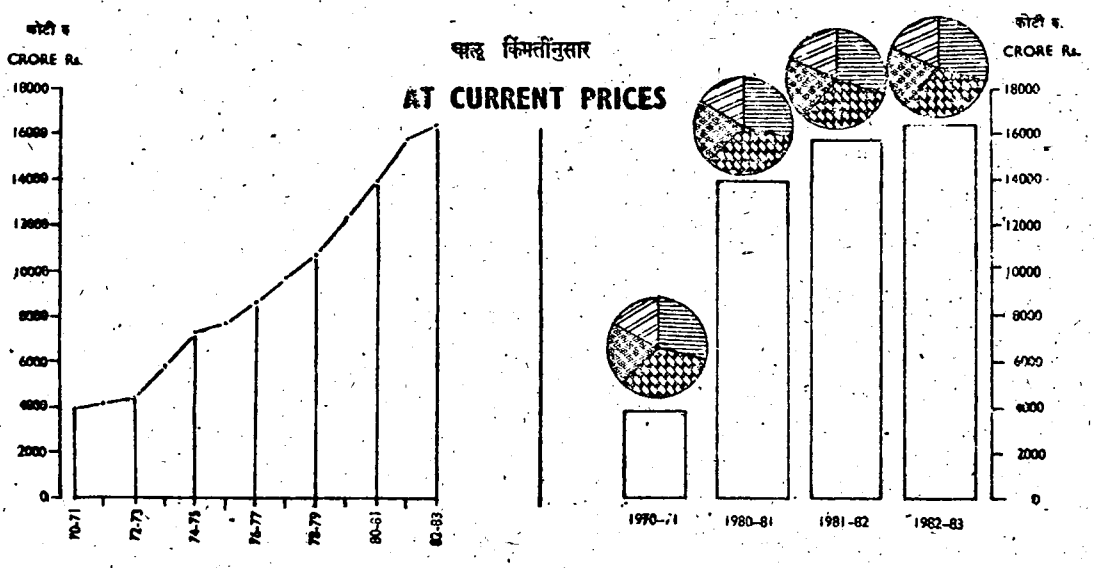

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

DIRECTORATE OF ECONOMICS & STATISTICS, BOMBAY

आलेख क्रमांक २

CHART NO. 2

दरडोई उत्पन्न
PER CAPITA INCOME

१९७०-७१ च्या किंमतींनुसार
AT 1970-71 PRICES

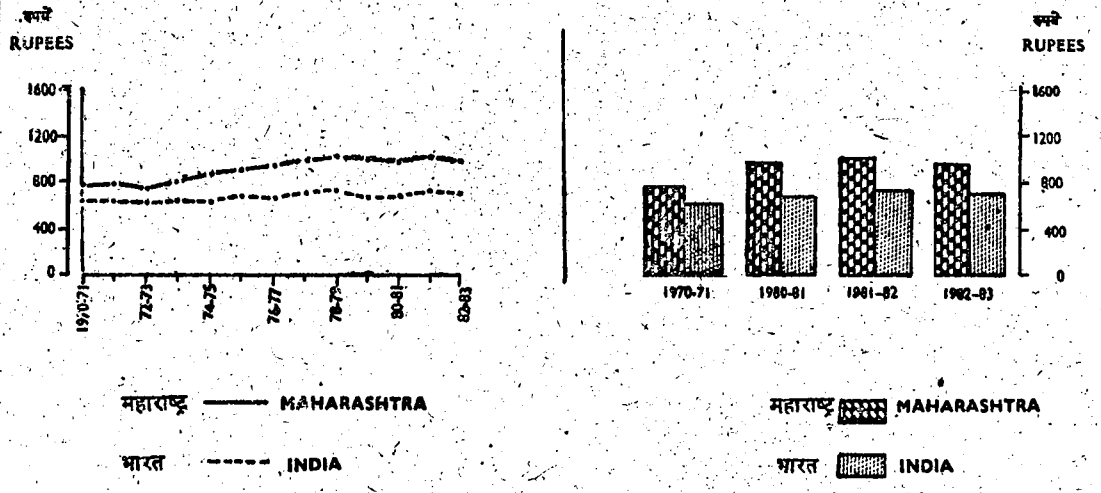

चालू किंमतींनुसार
AT CURRENT PRICES

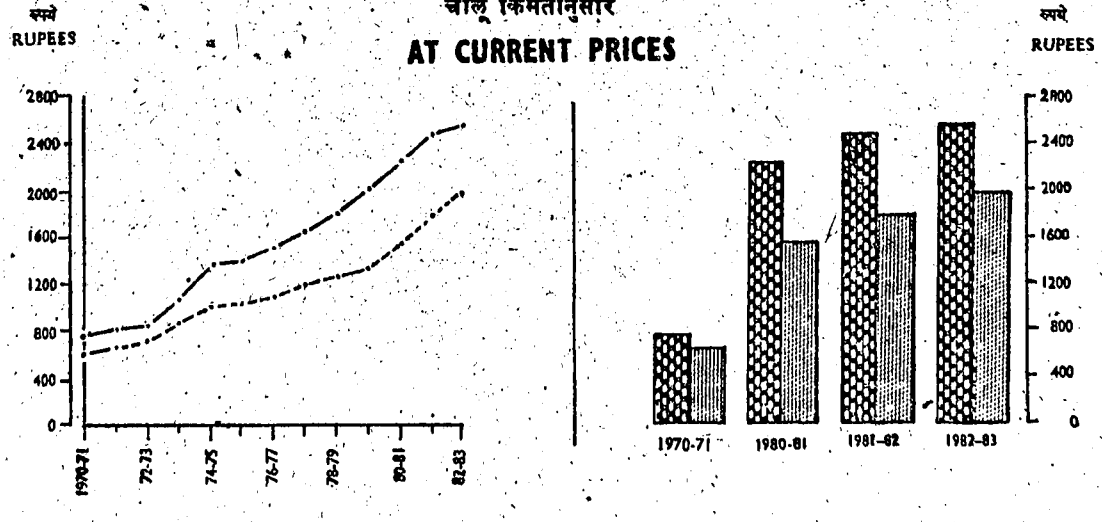

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

DIRECTORATE OF ECONOMICS & STATISTICS, BOMBAY

आलेख क्रमांक ३

CHART NO. 3

अन्नधान्य उत्पादन
FOODGRAINS PRODUCTION

तृणधान्ये आणि कडधान्ये
CEREALS & PULSES

(आकडे लक्ष मेट्रिक टनांत दिले आहेत)
(FIGURES IN LAKH TONNES)

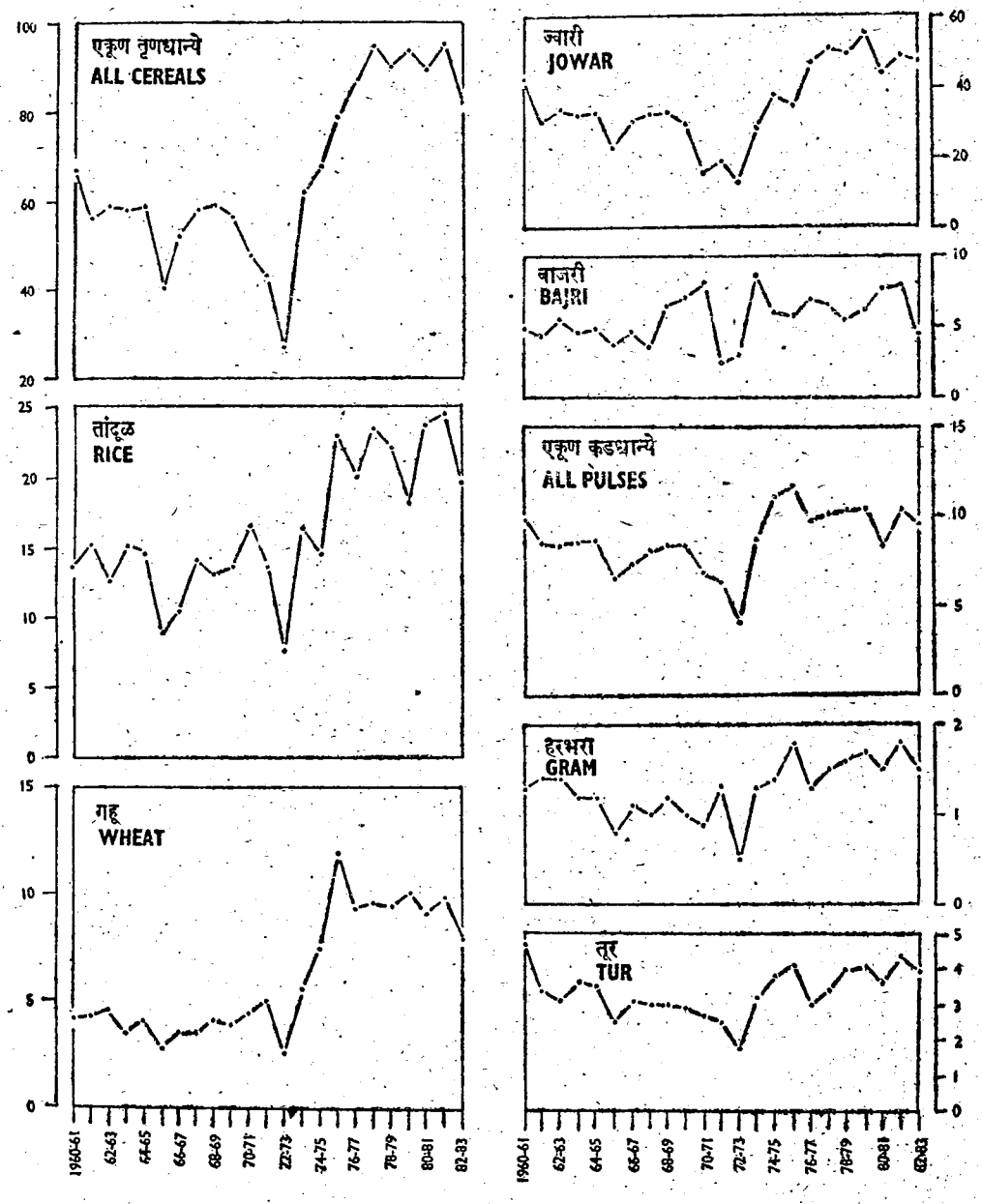

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

DIRECTORATE OF ECONOMICS & STATISTICS, BOMBAY

आलेख क्रमांक ४

CHART NO. 4

कृषि उत्पादनांचे निर्देशांक

पायाभूत वर्ष १९६७-७० (त्रैवार्षिक) = १००

INDEX NUMBERS OF AGRICULTURAL PRODUCTION

BASE YEAR 1967-70 (TRIENNIUM) = 100

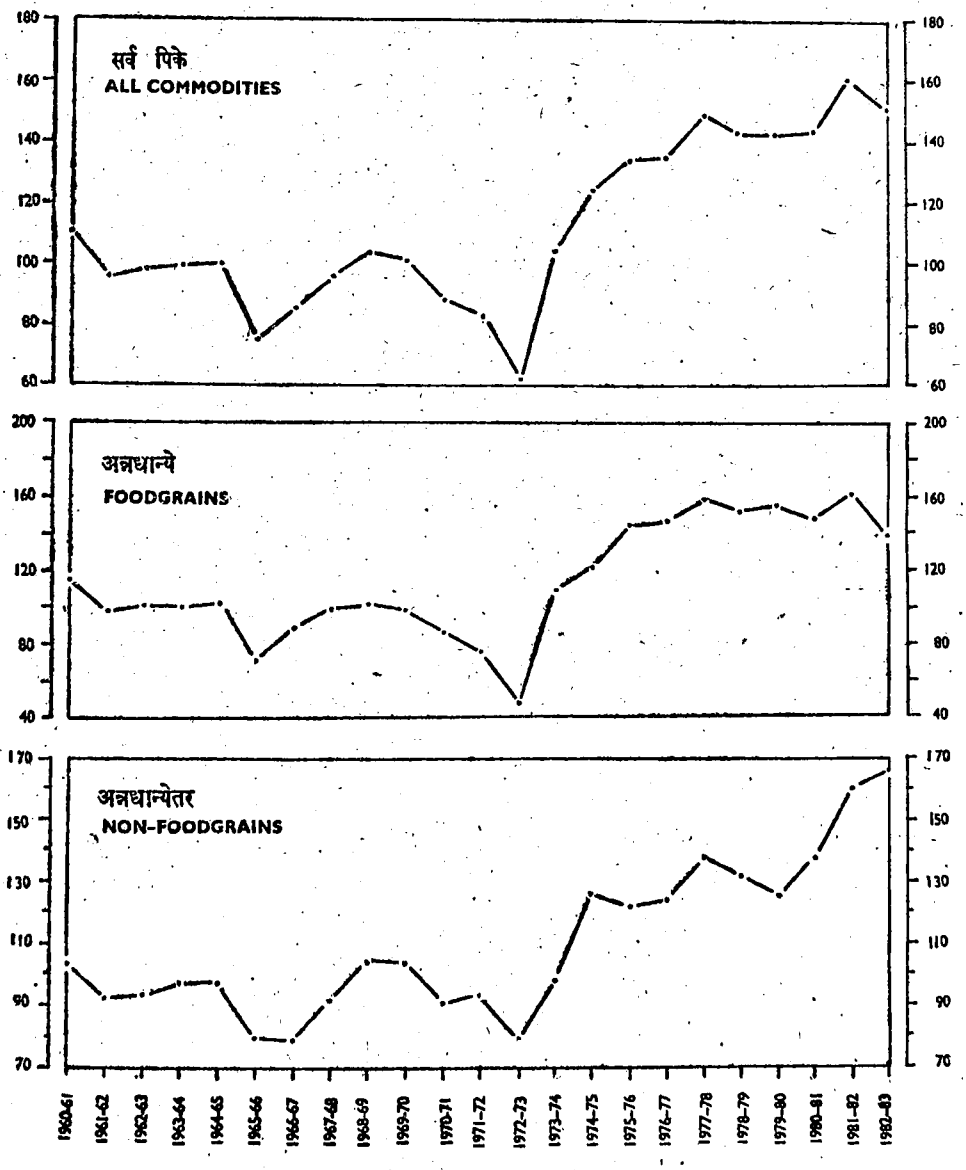

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

DIRECTORATE OF ECONOMICS & STATISTICS, BOMBAY

CHART NO. 5

भारतातील औद्योगिक उत्पादनांचे निर्देशांक

आधारभूत वर्ष १९७०-१००

INDEX NUMBERS OF INDUSTRIAL PRODUCTION IN INDIA

BASE YEAR 1970-100

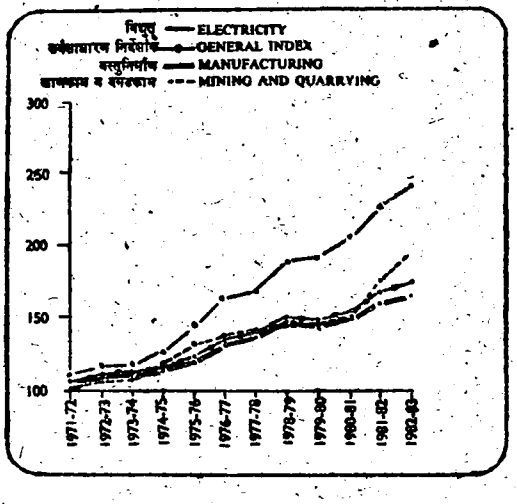

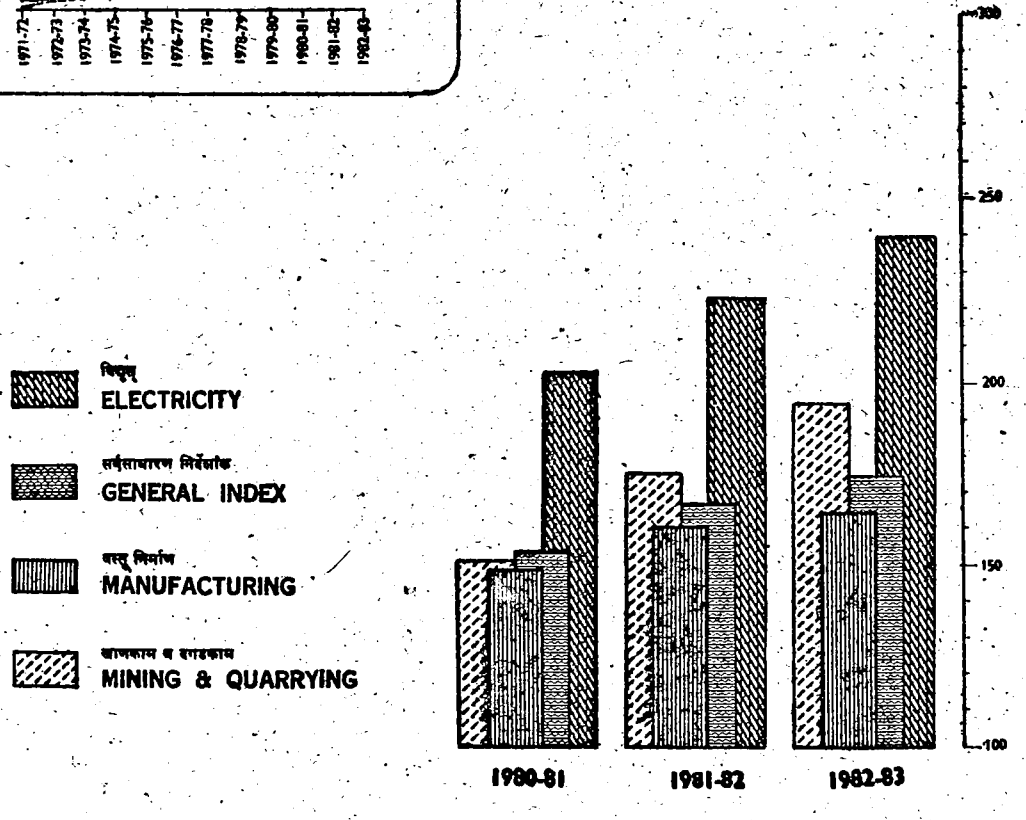

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

DIRECTORATE OF ECONOMICS & STATISTICS, BOMBAY

आलेख क्रमांक ६

CHART No. 6

विजेचा वापर ELECTRICITY CONSUMPTION

घरगुती दिवाबत्ती व लहान प्रमाणावर वीजशक्ती	DOMESTIC LIGHT AND SMALL POWER
वाणिज्यिक दिवाबत्ती व लहान प्रमाणावर वीजशक्ती	COMMERCIAL LIGHT AND SMALL POWER
उद्योगधंद्याकरिता वीज	INDUSTRIAL POWER
सार्वजनिक दिवाबत्ती	PUBLIC LIGHTING
कर्षण (वाहनांसाठी)	TRACTION
जलसिंचन व जलापनयन	IRRIGATION AND DEWATERING
संकीर्ण	MISCELLANEOUS

दशलक्ष किलोवॅट तास MILLION KWH

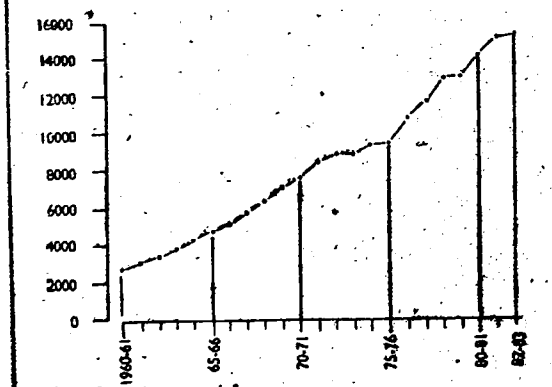

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

दशलक्ष किलोवॅट तास
MILLION KWH

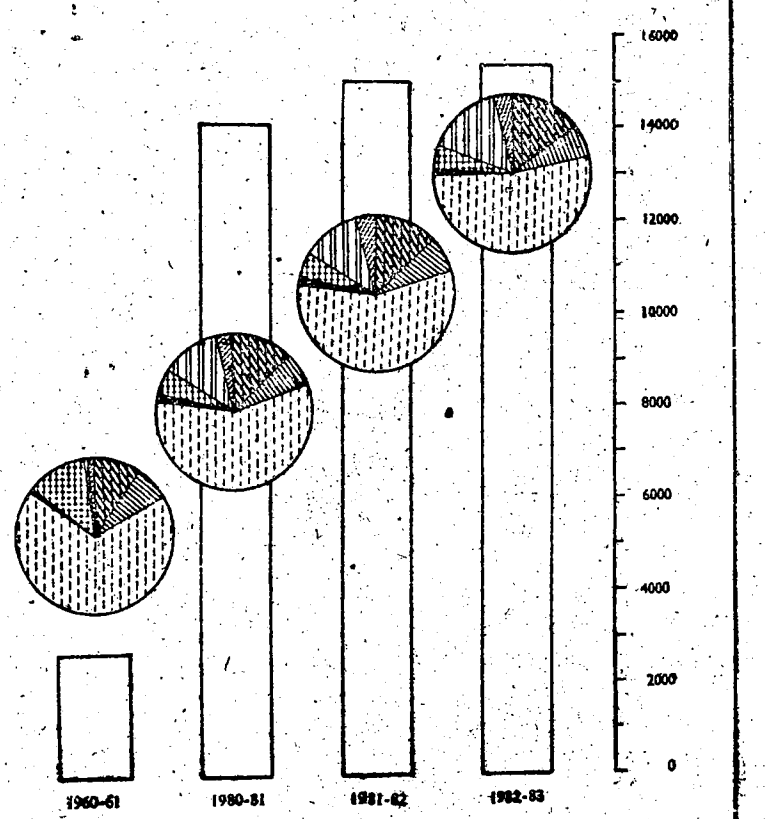

DIRECTORATE OF ECONOMICS & STATISTICS, BOMBAY

आलेख क्रमांक ७

CHART NO. 7

कारखाने आणि त्यांतील रोजगार FACTORIES AND FACTORY EMPLOYMENT

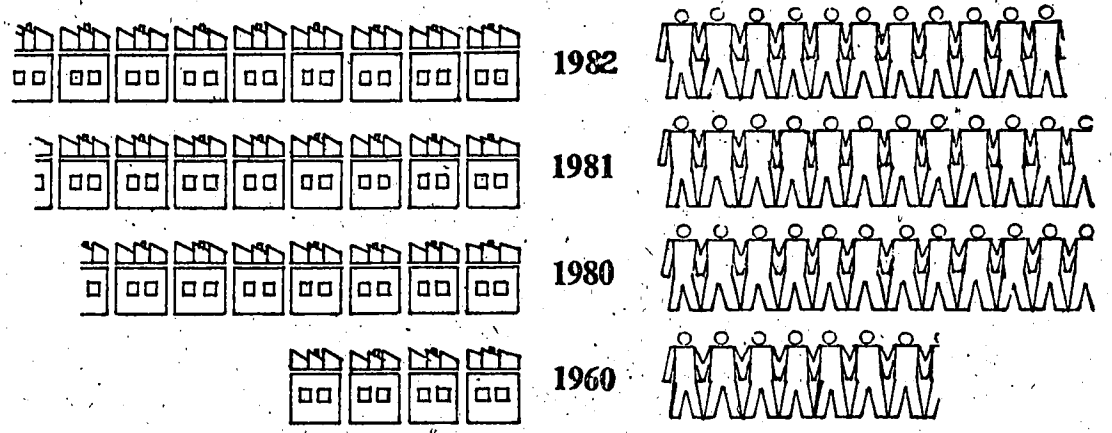

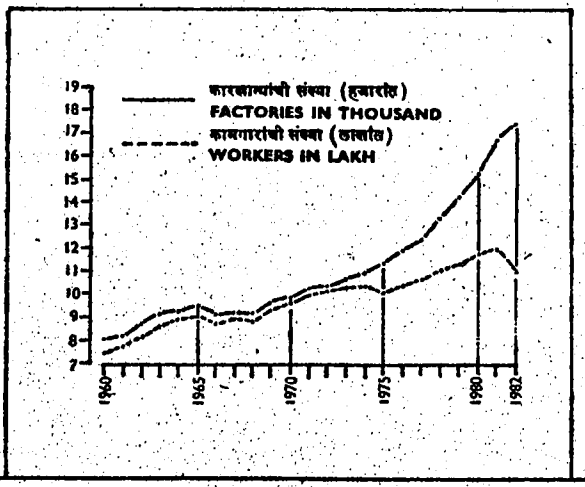

२ हजार कारखाने

2 THOUSAND FACTORIES

१ लाख कामगार

1 LAKH WORKERS

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

DIRECTORATE OF ECONOMICS & STATISTICS, BOMBAY

आलेख क्रमांक ८

CHART No. 8

भारतातील घाऊक किंमतींचे निर्देशांक

पायाभूत वर्ष १९७०-७१=१००

INDEX NUMBERS OF WHOLESALE PRICES IN INDIA

BASE YEAR 1970-71=100

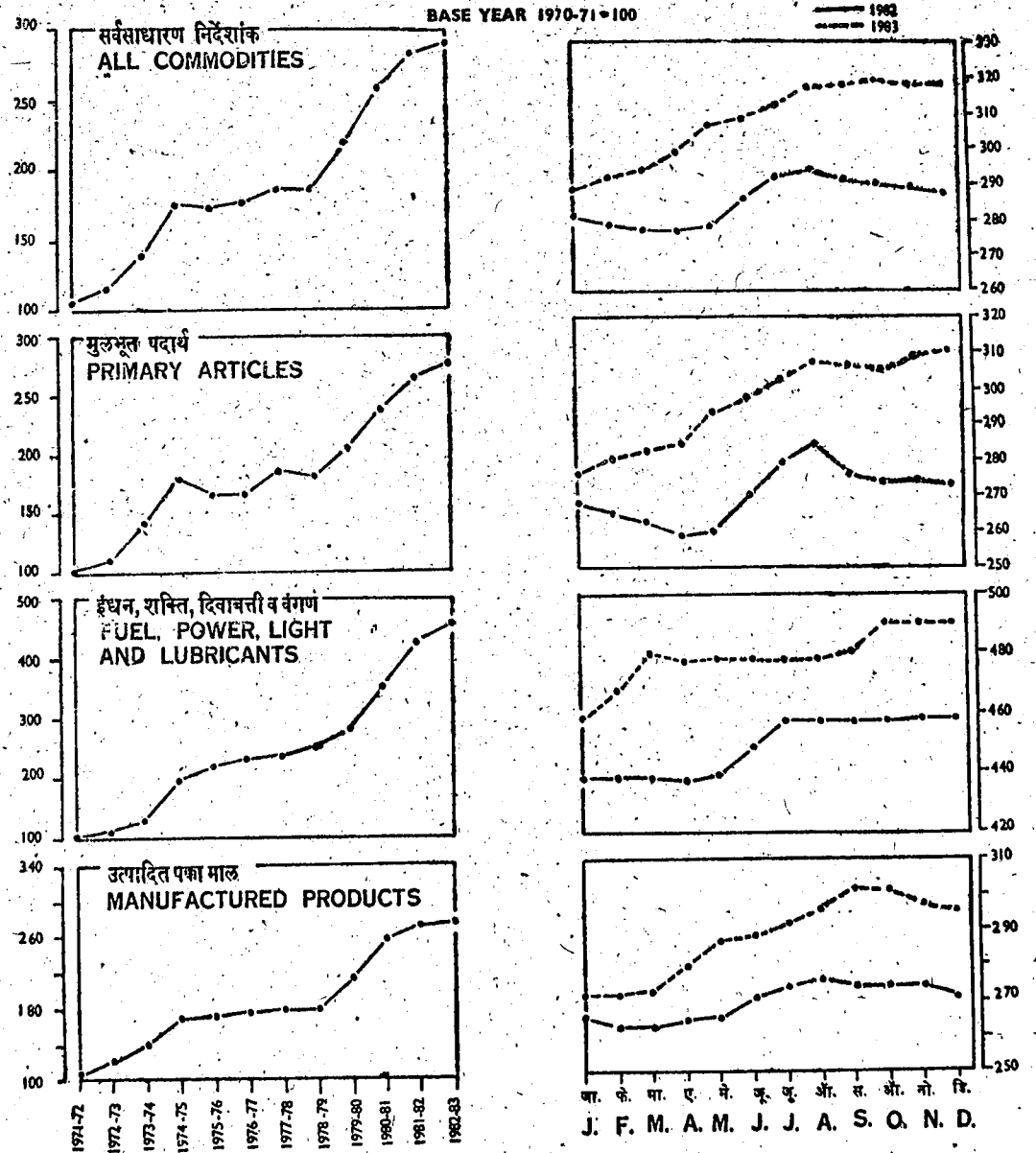

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

DIRECTORATE OF ECONOMICS & STATISTICS, BOMBAY

आलेख क्रमांक ९ CHART NO. 9

कामगारांचे ग्राहक किंमतींचे निर्देशांक
CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS
FOR WORKING CLASS

पायाभूत वर्ष १९६१ = १००
BASE YEAR 1961 = 100

अन्न —— FOOD
सर्वसाधारण निर्देशांक ------ ALL COMMODITIES

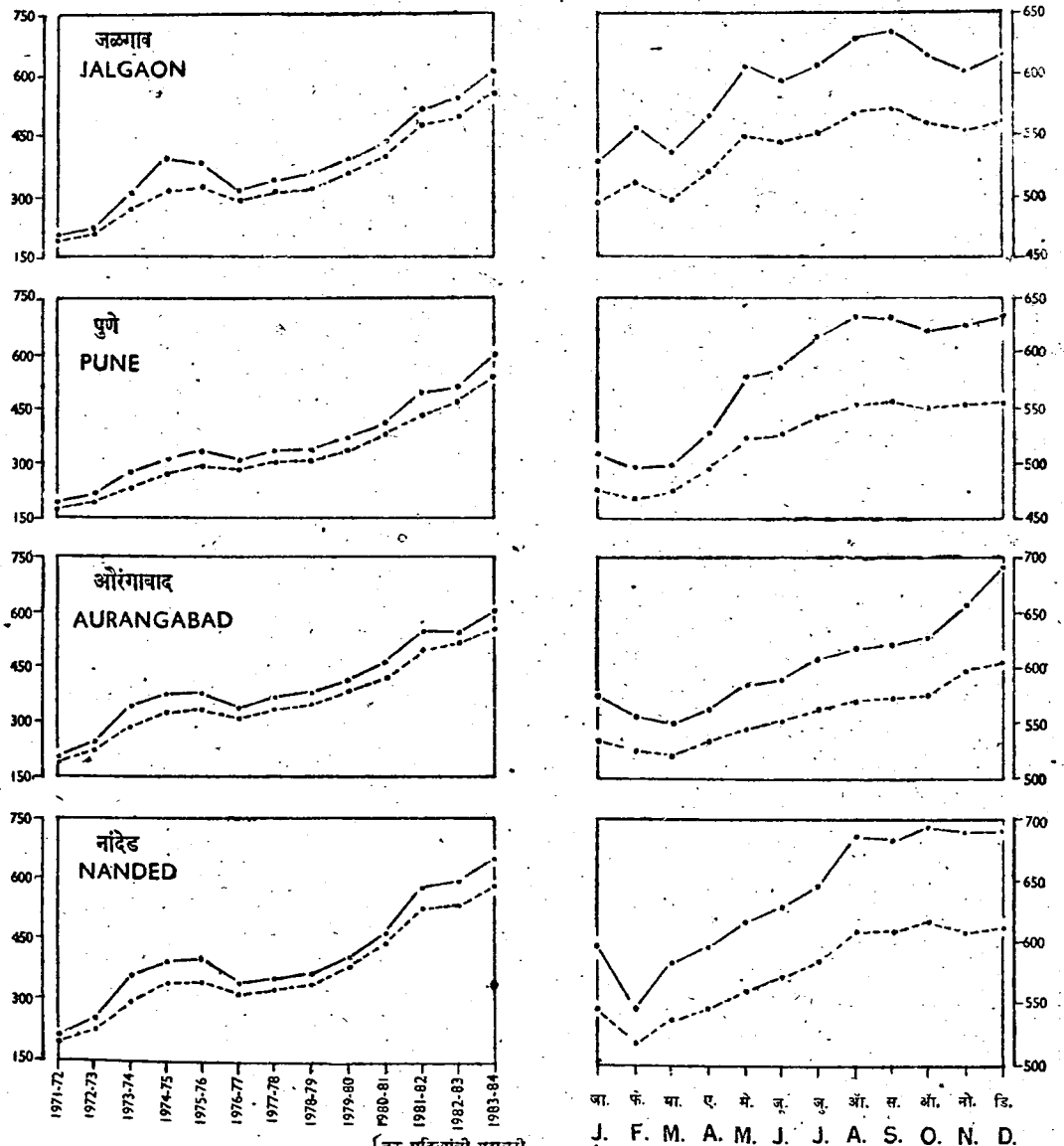

1983-84 { नऊ महिन्यांची सरासरी / AVERAGE FOR NINE MONTHS

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई
DIRECTORATE OF ECONOMICS & STATISTICS, BOMBAY

आलेख क्रमांक ९(चालू)

CHART No. 9
(CONTINUED)

कामगारांचे ग्राहक किंमतींचे निर्देशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS

पायाभूत वर्ष १९६० = १००

BASE YEAR 1960 100

FOR WORKING CLASS

अन्न —— FOOD

सर्वसाधारण निर्देशांक ------ ALL COMMODITIES

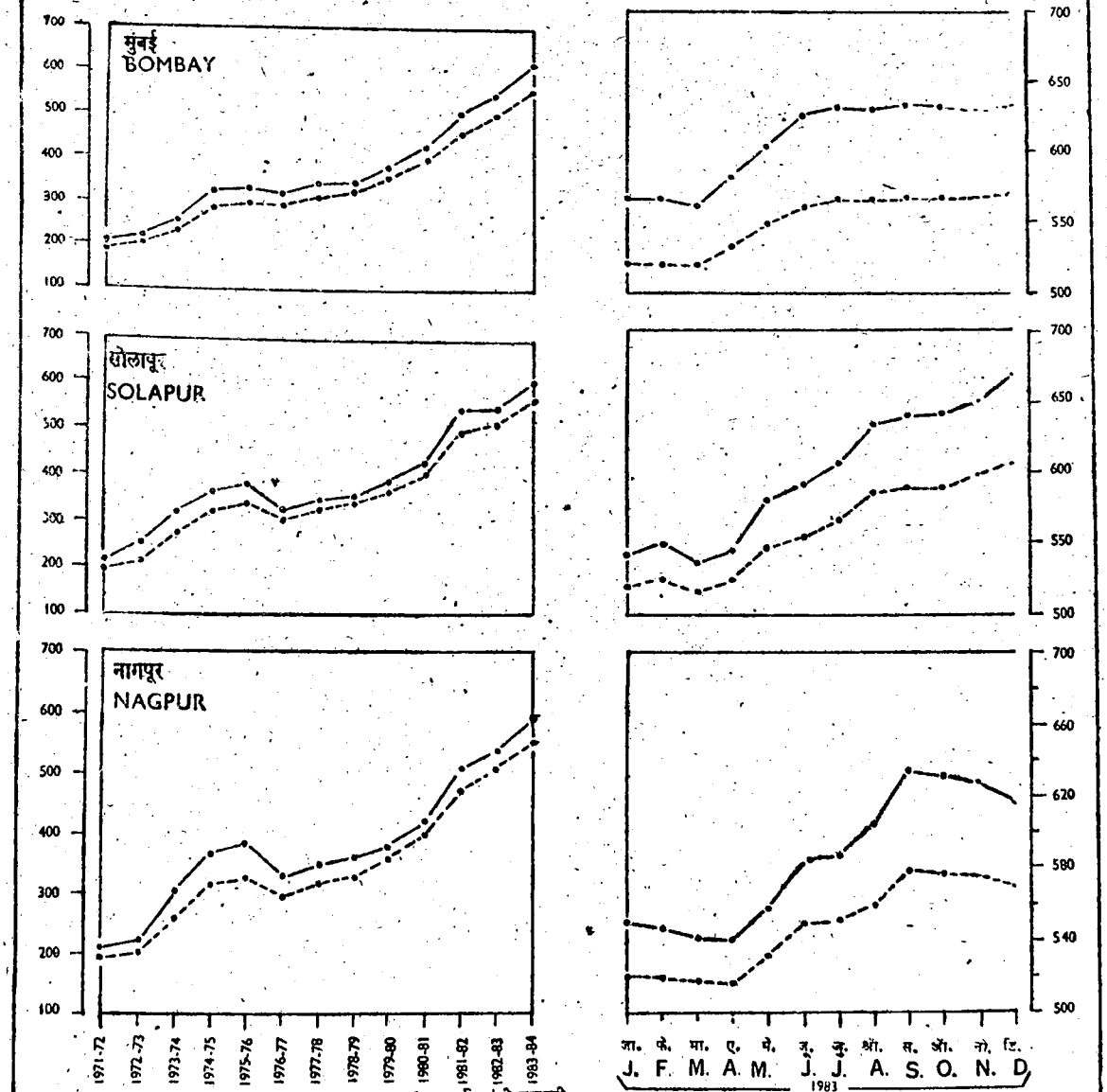

1983-84 { नऊ महिन्यांची सरासरी / AVERAGE FOR NINE MONTHS

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

DIRECTORATE OF ECONOMICS & STATISTICS, BOMBAY

आलेख क्रमांक १०

CHART No.10

सहकारी चळवळीची प्रगती GROWTH OF CO-OPERATION

प्राथमिक शेतकी पतसंस्थांनी वर्षभरात दिलेली कर्जे
ADVANCES BY PRIMARY AGRICULTURAL CREDIT SOCIETIES DURING THE YEAR

रक्कम कोटी रुपयांत
IN CRORE Rs.

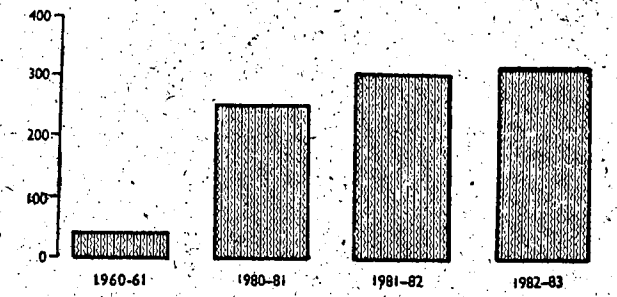

प्राथमिक शेतकी पतसंस्थांची वर्षअखेर येणे रक्कम व थकबाकी
OUTSTANDING AND OVERDUES AT PRIMARY AGRICULTURAL CREDIT SOCIETIES' LEVEL AT THE END OF THE YEAR

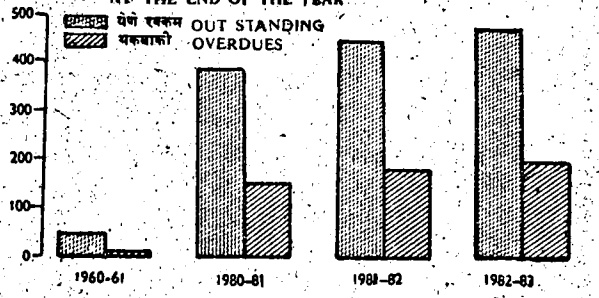

कोटी रु CRORE Rs.

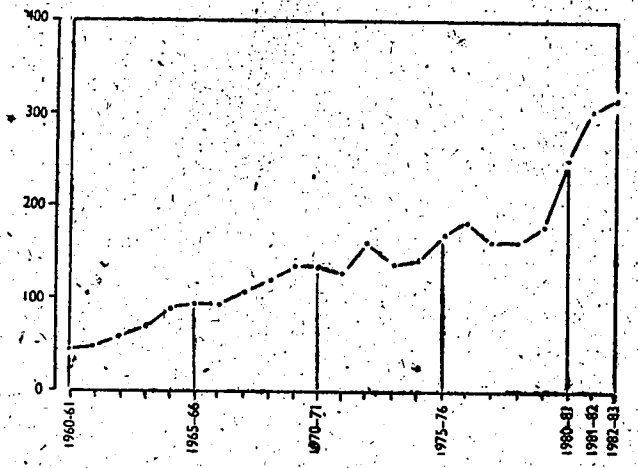

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

कोटी रु. CRORE Rs.

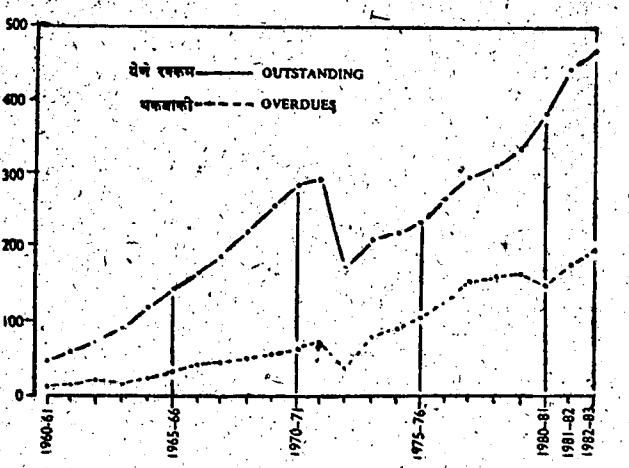

DIRECTORATE OF ECONOMICS & STATISTICS, BOMBAY

आलेख क्रमांक १०(चालू)

CHART NO. 10
(CONTINUED)

सहकारी चळवळीची प्रगती GROWTH OF CO-OPERATION

संस्था SOCIETIES
हजारांत IN THOUSAND

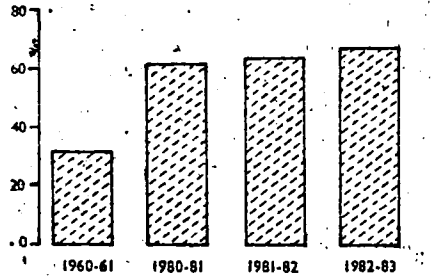

सभासद MEMBERS
लाखांत IN LAKH

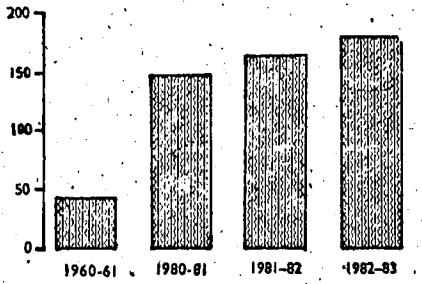

खेळते भांडवल WORKING CAPITAL
कोटी रुपयांत IN CRORE RUPEES

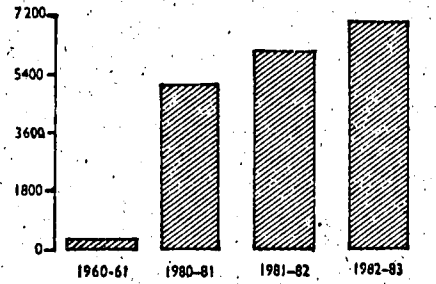

हजार THOUSAND

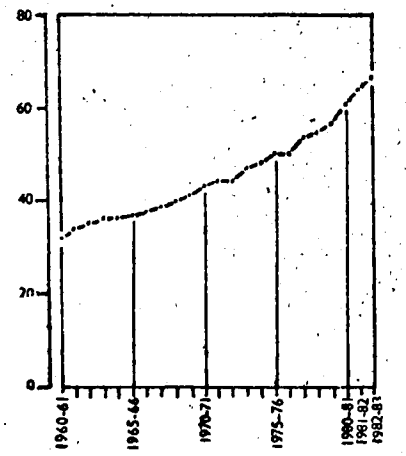

लाख LAKH

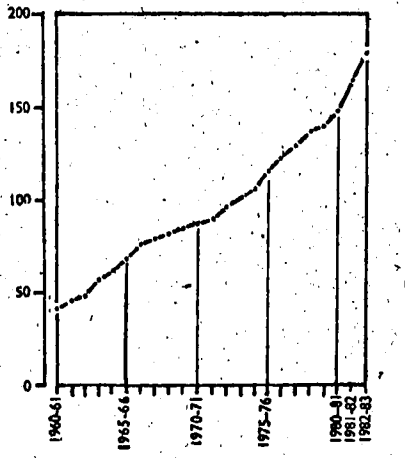

कोटी रु. CRORE Rs

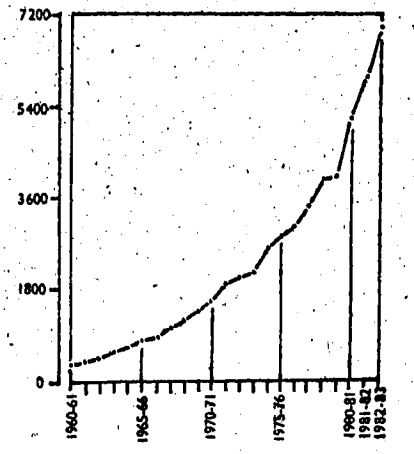

© सांख्यिकी संचालनालय, मुंबई

DIRECTORATE OF ECONOMICS & STATISTICS, BOMBAY

शुद्धीपत्र
ERRATA

पृष्ठ Page (1)	तक्ता क्रमांक Table No. (2)	बाब Item (3)	स्तंभ क्रमांक Column No. (4)	चूक Incorrect (5)	बरोबर Correct (6)
..	..	प्रस्तावना ..	३ री ओळ	जिक	सामाजिक
19	..	.. Serial No. 3 and 4 ..	2	1970-71-100	1970-71=100
				१९७०-७१-१०० ..	१९७०-७१=१००
21	..	.. शीर्षक/ Heading.. ..	2	निवडक निर्द्रेशांक ..	निवडक निर्देशांक Selected Indicators.
27	..	.. Maharashtra महाराष्ट्र ..	50	13.11 ..	3.11
43	..	.. Dhule	72	1.6 ..	11.6
61	..	.. शीर्षक/ Heading ..	..	क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या	क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या AREA AND POPULATION
138	2.3 A (3.3)	.. पांढरकवडा ..	21	204.0 ..	204.4
179	3.3 B (15.3)	.. कोल्हापूर ..	111	3412 ..	3472
214	5.2 (14.2)	.. नागपूर प्रा. ..	6	3547 ..	3574
275	9.11 (23.11)	.. तिमाही अखेर ..	8	31.12.83 ..	31.3.83
341	..	शीर्षक/ Heading ..	..	31 पशुसंवर्धन आणि	13 पशुसंवर्धन आणि
346	13.2 (5.2)	.. वर्धा ..	10	दुग्धव्यवसाय 4 ..	दुग्धव्यवसाय 84
436 to 441	21.5 (13.4)	.. Foot Note ..	..	रोजी (A) as on 31-3-83 ..	रोजी (A) As on 31-3-83
				(B)— ,, . 31-3-84 ..	(B)= ,, . 31-3-84
441	21·5 (13.4)	.. Contract Carriages ..	(56)	1 ..	.. ..
482	25.8 (2.17)	.. Bombay ..	(9)	35,38,553 ..	35,383
496	25.16 (10.4)	.. ..	..	No. on live ..	No on live Register.
				रोजी/ on register. ..	रोजी/ As on.
546	28.4 B (11.4)	.. डाळी ..	4	230.5 ..	302.5
558	28. 9 (11.9)	.. महिना/वर्ष Month/Year ..	..	पाया १९८२-१०० -1983 .. Base 1982-100 ..	पाया १९८२=१०० Base 1982=100